JAARBOEK

VAN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN

DOOR

MARTINUS STUART.

HET JAAR 1816.

EERSTE STUK.

JAARBOEKEN

VAN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN

DOOR

MARTINUS STUART,

GESCHIEDSCHRIJVER DES RIJKS.

1816.

TE AMSTERDAM,

Bij E. MAASKAMP.

1820.

J A A R B O E K

VAN

1816.

Veel, wijdverfchillend en hoogst belangrijk is de ftof, welke dit Jaarboek zal leveren aan de Gefchiedenis, *daar hetzelve* de wijsheid der wetgeving voorftelt op de zware proef der inwendige inrigting eenes geheel nieuwen rijks, — de deugd des volks op die des lijdens onder den rampfpoed der jaargetijden, — de zeemagt der natie op die eenes ftrijds, zelfs door eenen *de Ruiter* ontzien; terwijl hetzelve tevens van heilige verbonden met vele Mogendheden van Europa, en van de meest gewenschte verbindtenis des Prinfen *van Oranje* met de Grootvorstinne van Rusland gewaagt. Het zij dan der Gefchiedenis, bij dat alles, verbleven de wijsheid der wetgeving, de deugd des volks, den roem onzer zeehelden, den zegen des menschdoms, den luister van het koninklijk huis en het ware welzijn der natie onder eene vaderlijke regering in het fchoonfte daglicht te ftellen: de verzameling en rangfchikking van zoo gedenkwaardige zaken is eene taak, welke het vaderlandminnend hart in welgevalligen arbeid verkeert. Inleiding.

Had Zijne Majefteit de Koning aan de Staten Generaal op den 11den December des voorleden jaars kennis gegeven van Hoogstdeszelfs befluit tot het huwelijk van Z. K. H. den Prins *van Oranje* met H. K. H. de Grootvorstinne *Anna Paulowna*, zuster van Z. M. den Keizer aller Rusfen, en derzelver toeftemming daartoe Gelukwenfching ten hove wegens het huwelijk van den Prins *van Oranje*.

drie dagen later ontvangen (1); op den 18den Januarij van dit jaar werd ten paleize in den Haag bij HH. MM. de plegtige gelukwensching deswege aangenomen, gelijk den volgenden dag bij H. K. H. Mevrouwe de Prinsesse Douairiere van Oranje-Nassau.

Ondertrouw der Grootvorstinne met den Prins *van Oranje* te Petersburg.

Op den 9den Februarij had de ondertrouw plaats te Petersburg met eene plegtigheid, waarvan het ceremonieel door Z. M. den Keizer was goedgekeurd. De leden van het H. Synode, mitsgaders de hooge geestelijkheid, alsmede de personen van aanzien van beide geslachten, de officieren en hoofd-officieren der garde en van het leger, en al de gene, die ten hove geadmitteerd zijn, begaven zich des morgens ten elf uren naar het keizerlijk paleis. De leden van den Staatsraad, gelijk ook het corps diplomatiek, waren ter hofkerk ingeleid, om de plegtigheid bij te wonen; werwaarts de Keizer, de Keizerinnen, mitsgaders al de hooge personen der keizerlijke familie zich begaven, in statigen trein, voorafgegaan door de fouriers van de kamer en van de hofhouding van HH. Majesteiten en van HH. Keizerlijke Hoogheden, den Ceremoniemeester, de Kamerjonkers, de Kamerheeren, de Hofbeambten en de Opper-hofbeambten. De Keizer en HH. MM. de Keizerinnen werden gevolgd van de Aides-de-camp-generaal en van de Aides-de-camp. HH. KK. HH. Mevrouwen de Grootvorstinnen *Maria Paulowna*, *Catharina Paulowna* en *Anna Paulowna* werden gevolgd door HH. Koninklijke Hoogheden de Buitenlandsche Kroonprinsen en door HH. KK. HH. de Grootvorsten *Nicolaas Paulowitz* en *Michiel Paulowitz*; waarna de dames-d'honneur, de kamerjonkvrouw d'honneur, benevens de hofjonkvrouwen van HH. Majesteiten en van HH. Keizerlijke Hoogheden, alsmede de overige personen van aanzien van beide geslachten den trein sloten.

Bij het binnen treden van de kerk, werden

(1) Jaarb. 1815. II. bl. 168-170.

HH. Keizerlijke Majefteiten door de leden van het H. Synode en de hooge geestelijkheid met het H. kruis en het wijwater ontvangen. De Keizerin Moeder geleidde de Grootvorstin *Anna Paulowna* en den Prins *van Oranje* naar de, in het midden der kerk vervaardigde, verhevene plaats, met rood fluweel bekleed en met goud galon verfierd. De Keizerin Moeder zich geplaatst hebbende, ving de godsdienstige plegtigheid aan. Voor de deur van het altaar ftelde men het H. Euangelie en het H kruis op een' lesfenaar. De ringen van ondertrouw werden, op het altaar, in gouden fchalen gelegd; die voor Hare K. H. Mevrouw de Grootvorstin *Anna Paulowna* door den biechtvader van den Keizer, en die van Z. K. H. den Prins *van Oranje* door den Aartspriester. De Metropolitaan, van de bovengemelde geestelijken de ringen aangenomen hebbende, ftak die aan de vingers van de Grootvorstinne en den Prins, onder het uitfpreken van het gewoon gebed. Alstoen naderde de Keizerin Moeder en verwisfelde de ringen; op welk oogenblik er 51 kanon-fchoten uit de vesting van St. Petersburg werden gelost, terwijl in de gebeden voor de keizerlijke familie werd ingevoegd: ,, voor Mevrouw de Groot- ,, vorstin *Anna Paulowna* en haren Bruidegom ,, den Kroonprins *Willem van Oranje.*"

Ondertrouw der Grootvorstinne met den Prins *van Oranje* te Petersburg.

Deze godsdienstige plegtigheid afgeloopen zijnde, boden de ondertrouwden hunne dankbetuigingen aan HH. KK. MM.; waarna al de hooge leden der keizerlijke familie voortraden, om hunne gelukwenfchingen af te leggen; en nam de Bruidegom zijne plaats ter zijde van H. K. H. de Grootvorstin.

Nu fprak de geestelijkheid, geknield liggende, de dankgebeden voor den ondertrouw uit, en, wanneer de Aartsdiaken den lofzang: *Domine, falvum fac Imperatorem* aanhief, ging er een falvo los van 31 kanonfchoten.

Nadat de leden van het H. Synode en de hooge geestelijkheid hunne gelukwenfchingen hadden gedaan, vertrokken HH. KK. MM. met al de

Ondertrouw der Groot-Vorstinne met den Prins van Oranje te Petersburg.

hooge perſonen van de keizerlijke familie in dezelfde orde, als waarin zij waren gekomen, doch de Grootvorstin gaande naast Hoogstderzelver Bruidegom.

Bij den ingang der troonzaal had de pligtpleging der vreemde Ministers, — in de dienstzaal die der aanzienelijke perſonen van beide geſlachten plaats.

Ten zelfden dage was er een maaltijd in de groote marmeren zaal, waarbij de perſonen der drie eerſte klasſen waren toegelaten. De leden van het H. Synode en de hooge geestelijkheid waren tegen over HH. KK. MM. geplaatst; ter regter zijde van de keizerlijke familie bevonden zich de dames d'honneur, de hof-jonkvrouwen en de dames der drie eerſte klasſen; ter linker zijde de leden van den Staatsraad en de perſonen van de drie eerſte klasſen, naar rang van ouderdom. Op de gezondheid van HH. KK. MM. werden 51 kanonſchoten gelost, op die van Mevrouw de Grootvorstin en Hoogstderzelver Bruidegom 31, alsmede op die der geheele keizerlijke familie, en nog eens op die der geestelijkheid en van alle getrouwe onderdanen; terwijl pauken en trompetten iedere teug aankondigden.

Des avonds ten zes uren kwamen de aanzienelijke perſonen van beiderlei kunne, de vreemde Ministers en allen, die aan het hof zijn toegelaten, te zamen in het keizerlijk paleis, in de zaal van St. George, alwaar een gekleed bal werd gegeven.

Den geheelen dag luidden de ſtads klokken, en des avonds waren de beide fortresſen en de ſtad verlicht.

Den volgenden morgen begaven zich de leden van het H. Synode, de hooge geestelijkheid, alle aanzienelijke leden van beide ſekſen, de officieren en hoofd-officieren der garde, de vreemde Ministers en al de perſonen van de vijf eerſte klasſen, in de vertrekken van H. K. H. Mevrouw de Grootvorstin *Anna Paulowna*, om H. K. H. in tegenwoordigheid van haren hoogen

Bruidegom geluk te wenfchen, de dames in Rusfifche, de heeren in gala-kleeding.

Op den 21ften Februarij werd het hooge huwelijk voltrokken, zijnde des morgens, in de kapel van het keizerlijk paleis te Petersburg, volgens de gebruiken der Griekfche kerk ingezegend, en terftond daarna in eene der zalen van het paleis door den Waalschen Protestantsch-Gereformeerden Leeraar *de la Sanfaïs*, in tegenwoordigheid van HH. Keizerlijke Majefteiten en van het corps diplomatique, bevestigd. Des middags ten twaalf uren ontvingen HH. Keizerlijke Majefteiten de gelukwenfchingen; voorts had er een groote maaltijd bij den Keizer plaats, en liep deze plegtige dag met een groot gekleed bal in de zaal van St. George ten einde, waarna Hare Keizerlijke Hoogheid Mevrouwe de Prinfes *van Oranje* in hare vertrekken aannam de welmeenende wenfchen van het hof en van de Nederlanders, aldaar tegenwoordig.

Voltrekking van het huwelijk.

Tot fluiting der huwelijksplegtigheden werd den 1ften Maart aan het hof, in het Taurifche paleis, een gemaskerd bal gegeven, waarop de vijf eerfte klasfen en twee honderd perfonen van den handelftand genoodigd waren. Voor den aanvang werd een prachtig vuurwerk afgeftoken. Z. M. de Keizer benevens al de hooge perfonen van het keizerlijke huis namen deel aan den dans. Het fouper van 1000 couverts was op tafels in verfcheidene zalen aangeregt. Orde, overvloed en fmaak heerschten bij hetzelve. Den volgenden dag werd er eene fledevaart gehouden, almede door den Keizer, benevens Hoogstdeszelfs familie, de buitenlandfche Prinfen, de voornaamfte hof-beambten en het corps diplomatique bijgewoond.

H. M. de Keizerin Moeder had, om den dag des huwelijks van de Grootvorstin ook door eene weldaad te kenmerken, een kapitaal van 100,000 roebels aan het beftuur van verzorging der invaliden gefchonken, met last, dat de interesfen dier fom jaarlijks aan dochters van behoeftige

Voltrekking van het huwelijk. invaliden uitgedeeld zullen worden, en bovendien nog 500 roebels, om in eens te worden uitgedeeld; gelijk de laatstgemelde som dadelijk aan vijf dochters van invaliden werd ter hand gesteld.

Het duurde tot de maand Junij bevorens de Prins *van Oranje* met Hoogstdeszelfs Gemalin Rusland verliet, en over Koningsbergen en Berlijn de reis herwaarts aannam.

Feesten ten hove in den Haag. Ter gelegenheid der bekomene officiele tijding van het voltrokken huwelijk, op den 9den Maart in den Haag overgebragt door den overste *Knyff*, adjudant van den Prins *van Oranje*, was er den 11den groote parade in de residentie, en ontvingen HH. MM. de gelukwenschingen van het corps diplomatique met de daartoe behoorende heeren en dames, en voorts van alle aanzienelijke personen van beide sekse, welke te voren de eer hadden gehad ten hove voorgesteld te zijn. Er was groote maaltijd op het paleis; des avonds had eene gala-representatie van de Fransche Tooneellisten plaats, door HH. MM. en HH. KK. HH. tot den einde toe bijgewoond, terwijl niet slechts de publieke gebouwen, maar ook de huizen der ingezetenen van 's Gravenhage, den ganschen nacht verlicht bleven. Den volgenden dag ontvingen HH. KK. HH. Mevrouwen de Prinsessen Douairieres *van Oranje* en *Brunswijk* de gelukwenschingen, en had er weder eene groote maaltijd ten hove en eene gala representatie van de Hollandsche Tooneellisten plaats. Op den 13den was er een maaltijd bij Mevrouwen de Prinsessen Douairieres, en groot bal ten hove, terwijl de Hollandsche schouwburg eene gratis-representatie gaf. Het paleis van Z. M., alwaar het bal tot laat in den nacht duurde, was prachtig verlicht, ook het hotel van Mevrouwen de Prinsessen en de huizen der Staatsministers.

Z. M. te Antwerpen. Na deze feesten in den Haag deed Z. M. de Koning eene keer naar de zuidelijke provinciën des rijks. Den 19den Maart te Antwerpen gekomen, werd Z. M. in den schouwburg met een

algemeen, dikwijls herhaald en daverend gejuich van *leve de Koning!* ontvangen. Twee dagen bragt Z. M. te Antwerpen door, onthaalde de leden der beide kamers van de Staten Generaal, zich aldaar bevindende, alsmede de voornaamste civiele en militaire ambtenaars; bezag het museum met de daarin terug gekeerde schilderijen; vereerde den Gouverneur met Hoogstdeszelfs tegenwoordigheid in een talrijk gezelschap van aanzienelijke genoodigden, en wilde wel voor deszelfs vertrek betuigen, hoezeer Hoogstdezelve over het verblijf in zijne getrouwe stad Antwerpen te vreden was. — Den 21sten te Brussel gekomen, had eene gelijke vervoering bij 's Konings ontvangst in den schouwburg plaats. De maaltijd ten hove werd ook door HH. KK. HH. de Aartshertogen van Oostenrijk *Johan* en *Lodewyk* bijgewoond. Eene keur-kompagnie van de schutterij, welke den grootsten ijver bij de komst Zijner M. had betoond, werd weldra door Hoogstdenzelven met erkentelijk gevoel verzocht, derzelver dienst te staken. — Den 1sten April vertrok Z. M. van Brussel naar Bergen in Henegouwen. De Koning het kanton van Merbes le Chateau doortrekkende, en zich over Beaumont naar Chimay begevende, kon, ondanks den spoed der reize, den wensch zijner onderdanen niet te leur stellen en eene eerewacht te paard weigeren, zamengesteld uit de maires en eenige landbouwers, die Hoogstdenzelven tegen kwamen. Welwillende vragen naar de geledene verliezen waren de heilspellende voorteekenen voor de bewoners dier streken.

Z. M. te Antwerpen. Te Brussel. Te Bergen.

Na de nieuwe kantons bezigtigd te hebben, bij het traktaat van Parijs aan het koningrijk der Nederlanden afgestaan, kwam Z. M. den 13den April te Namen, verleende er gehoor, hield wapenschouw over de troepen, en bezogt de gestichten van liefdadigheid. Den 5den keerde de Koning te Brussel terug, zijnde in alle de, nieuwelings met het koningrijk vereenigde, kantons ontvangen met die geestdrift, welke de opregtste verknochtheid kenmerkt.

Te Namen.

L. van Gobbelschroy, benoemd tot Kabinets-Secretaris.

Op den 10den kwam Z. M. in 's Gravenhage weder, hebbende den Heer *L. van Gobbelschroy*, referendaris van de eerste klasse, benoemd tot Hoogstdeszelfs Kabinets Secretaris.

HH. MM. de Koning en Koningin vertrokken den 20sten naar het Loo, van waar Hare Majesteit naar Berlijn op reis ging, het Vorstelijke paar te gemoet; terwijl Zijne Majesteit des anderen daags weder terug keerde in den Haag.

De Hertog *van Wellington* in den Haag.

De Prins van Waterloo, Hertog *van Wellington*, ten zelfden dage in den Haag gekomen, werd den volgenden dag aan 's Konings tafel ontvangen, vond in den schouwburg eene loge gereed gemaakt, waarop het wapen van Engeland met eene lauerkrans prijkte, deed eene keer naar Leiden, waar hij door Burgemeesteren benevens den kommandant der stad en de officieren der schutterij en van het garnisoen werd opgewacht, en in de Senaatkamer door alle de Professoren met den Rector Magnificus, den Heer *van Voorst*, aan het hoofd, vereerend begroet, reed over Warmond terug, om het kabinet van den Gouverneur van Zuidholland te bezigtigen, bewonderde daarna de werking der sluis te Katwijk, en verliet op den 26sten den Haag, om zich naar zijn hoofdkwartier te Kamerijk te begeven.

Reis van de Koningin en Prins *Frederik* der Nederlanden.

H. M. de Koningin, vergezeld van haren jongsten zoon Prins *Frederik* der Nederlanden, het Loo verlaten hebbende, hield zich op hare reis naar Berlijn vier dagen op aan het hof te Kassel. Z. K. H. de Keurvorst had aan Hare Majesteit, eene zuster der Keurprinses, op den 24sten April den Hofmaarschalk Heer *van Dalwigk* tot Westuffeln te gemoet gezonden, om Hoogstdezelven in zijnen naam te begroeten, en H. M. de voor Haar in het Keurvorstelijk paleis gereed gemaakte vertrekken aan te bieden, welk laatste echter H. M., ten einde gedurende haar kort verblijf van de herhaalde hofplegtigheden ontheven te zijn, van de hand wees. — Op den middag van dien dag kwam H. M., vergezeld van haren zoon en gevolg, te Kassel aan, en stapte in het logement den

Keurvorst af. Aldaar ontving H. M. de bezoeken van Z. K. H. den Keurvorst en van de gezamenlijke Leden der doorluchtige familie, en nam den volgenden dag het middagmaal ten Hove, waar groote tafel was van 40 couverts. Den 26sten bezocht H. M. de ſtad, het muſeum, de beelden-gallerij en andere merkwaardigheden, en reed vervolgens naar Wilhelmshohe, waar wederom groote tafel was, na welker eindiging de gezamenlijke waterwerken ſpeelden, en de geheele aanleg van dit zomerverblijf van Z. K. H. aan H. M. eene gewenschte verlustiging ſchonk. Den 27ſten was nogmaals groote tafel ten Hove, en den dag daaraan vervolgde H. M. Hoogstderzelver reize. Verblijf te Kasſel.

Den 30ſten April verraste Prins *Frederik* Z. M. den Koning van Pruisſen te Berlijn. Op den 4den Mei kwam Hoogstdeszelfs moeder te Potsdam. De Koningin had haren weg genomen over Leipzig; de Slotvoogd *van Busch* had zich derwaarts begeven, om H. M. te verwelkomen. Z. M. de Koning had zich op den 2den Mei naar Potsdam begeven, werwaarts de gezamenlijke Prinsen en Prinsesſen van het Koninklijke Huis vertrokken, om H. M. te verwelkomen. De Koningin verkoos in Berlijn haar vorig Paleis onder de Linden te bewonen, en ook aldaar haren Zoon den Prins *van Oranje*, benevens deszelfs Gemalin, op hunne komst van Petersburg, te ontvangen. — Den 6den Mei kwam de Koningin met haren zoon van Potsdam te Berlijn, en ſtapte in gemeld paleis af: ten zelfden dage keerde ook de Koning van Pruisſen met Hoogstdeszelfs kinderen in de reſidentie weder. Den volgenden dag was er bij Z. M. op het ſlot in de ridderzaal groote tafel, waaraan de Koningin der Nederlanden, de Koninklijke familie van Pruisſen en de voornaamſte burgerlijke en militaire beambten tegenwoordig waren. Des avonds werd H. M. in de Koninklijke opera met de warmſte deelneming ontvangen. — Den 9den gaf de Prinses *Charlotte*, 's Konings dochter, een Verblijf te Berlijn.

bal ter viering van den verjaardag van H. K. H. onze Prinses *Marianne*, waarbij de Koning en hoogtdeszelfs zuster, onze Koningin, tegenwoordig waren. — Deze 6de verjaardag der Prinsesse was in den Haag door het lossen van het geschut, het uitsteken der vlaggen, en eene groote parade gevierd. — Den 11den kwam H. K. H. de Keurprinses van Hessen, met haar gevolg van Kassel te Potsdam, werwaarts zich de Koning, benevens de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijke Huis, met H. M. onze Koningin begeven hadden, ter harer verwelkoming.

Komst van de Prins en Prinses *van Oranje* te Berlijn en feesten aldaar.

Op den 9den Julij kwam de Prins *van Oranje* met Hoogstdeszelfs gemalin, in goede gezondheid, te Koningsbergen aan, alwaar op het koninklijke slot de civiele en militaire beambten bijeen waren tot Hoogstderzelver ontvangst. Na derzelver voorstelling, was er groote tafel. Den volgenden dag nam Z. K. H. het garnizoen, in parade staande op het exercitie-plein, met uitstekend genoegen in oogenschouw. — Eene onpasselijkheid, der Prinsesse onder weg overgekomen, vorderde nu eenige rustdagen, hetwelk veroorzaakte, dat de Prins *van Oranje* op den 18den, in het gestrengste incognito, bij Hoogstdeszelfs moeder te Berlijn een bezoek kwam afleggen, en daadlijk daarop weder naar Custrin, bij Hoogstdeszelfs gemalin, vertrok. — Den 19den begaf zich H. M. naar Munchenberg, om hare schoondochter te ontvangen, van daar nog denzelfden avond te Berlijn wederkeerende. — Op den 20sten, tegen den middag, kwamen HH. Keizerl. en Koninkl. HH. de Prins en Prinses *van Oranje*, van derzelver laatste nachtverblijf te Munchenberg, in gewenschten welstand te Berlijn aan, stapten aan het koninklijke slot af en betrokken de, tot Hoogstderzelver ontvangst aldaar in gereedheid gebragte, vertrekken der Koningin, Zr. Ms. moeder, benevens de daaraan belendende nieuwe vertrekken. H. K. H. werd bij haar afstappen uit het rijtuig door Z. K. H. den Kroonprins en de andere Koninklijke kinderen ontvangen; en Z. M. de Koning legde, da-

delijk na hare komst, een bezoek bij haar af. — Op den middag was er groote tafel bij Z. M. den Koning in de kolommen-zaal, en des avonds woonden de verheven gasten, benevens het geheele Hof, de Koninklijke opera bij. — Des anderen daags was er bij Z. M. den Koning groote tafel in de Ridderzaal, daarna cour bij H. K. H. de Grootvorstin *Anna* en des avonds bal bij Z. K. H. den Prins *Wilhelm*, broeder van den Koning. — Den derden dag dineerden de hooge gasten bij H. M. de Koningin der Nederlanden; des avonds was er bal te Charlottenburg. — In het gevolg der doorluchtige reizigers bevonden zich de Opperhofmeesteres Prinses *von Wolkonsky*, de keizerlijke Hofdame Freule *von Samarin*, de Kamerheer Graaf *von Modena* en de Kamerheer *van Nagel*. Van de Pruisische zijde waren bij H. Keizerl. H. als dienstdoende Kamerheeren, de Graven *von Haak* en *von Wartensleben*; en bij Z. K. H. den Prins *van Oranje*, als dienstdoende Adjudanten, de Luitenant-Kolonel *von Quadt* en de Kapitein *von Görschen*.

Komst van de Prins en Prinses *van Oranje* te Berlijn en feesten aldaar.

Den 23sten Julij was er te Berlijn groote parade, zijnde de bezetting en een gedeelte van die van Potsdam, welke tot dat einde daags te voren binnen de hofplaats was getrokken, van het koninklijk paleis tot onder de Linden geschaard. Z. M. de Koning kwam met Z. K. H. den Prins *van Oranje* aan zijne regter zijde, nevens al de Prinsen van het Koninklijk Huis en een ongemeen talrijk gevolg van Generaals-personen, en reed de linie der troepen stapvoets langs. H. M. de Koningin der Nederlanden, H. K. H. de Prinses *van Oranje*, benevens alle de Prinsessen van het koninklijke huis volgden in koetsen met zes paarden bespannen. — Na den afloop der parade had er dejeuner in het corps de logis van wijlen den Koning plaats. — Het behaagde den Koning, het schoone regement infanterie, dat tot nagedachtenis van den dapperen Generaal *Bulow* diens naam voert, aan Z. K. H. den Prins *van Oranje* te schenken,

Reis van den Prins en Prinses *van Oranje* van Berlijn herwaarts.

H. M. de Koningin der Nederlanden verliet den 27sten Julij Berlijn, om herwaarts terug te keeren, na nog afscheid te Potsdam genomen te hebben van de Prinses *Charlotte*. — Den 31sten vertrok Z. K. H. de Prins der Nederlanden, wordende door den Kroonprins van Pruissen, over Potsdam tot Belitz vergezeld. Den 1sten Augustus verlieten de Prins en Prinses *van Oranje* Berlijn, hielden dien middag, met den Kroonprins en andere zich aldaar bevindende kinderen des Konings het middagmaal op het pauweneiland, en overnachteden te Potsdam. — Den 2den werden de ommestreken van Potsdam bezigtigd. — Den 4den werd de reis over Leipzig, Erfurth en Frankfort aan den Main voortgezet, alwaar de Vorstelijke Echtgenooten den 16den des avonds aankwamen. — Den 18den vertrok de Prinses *van Oranje* in een gereed liggend jagt naar Bieberich: de Prins sloeg den weg in naar Slangenbad, om een bezoek af te leggen bij Prins *Wilhelm* van Pruissen; van waar Hoogstdezelve zich des avonds weder bij zijne gemalin te Bieberich vervoegde, ten einde gezamelijk de reis te water voort te zetten.

Terugkomst der Koningin op het Loo en ontmoeting van den Koning.

Reeds op den 3den Augustus was H. M. de Koningin met de Prinses *Marianne* van hare reis naar Berlijn, over Deventer op het Loo terug gekomen, wordende door het plaatselijk bestuur van Apeldoorn, de schutterij en de zamengevloeide ingezetenen, met de meeste geestdrift ontvangen. Den volgenden dag kwam de Koning hoogstdeszelfs gemalin verwelkomen. Toen Z. M. het basfecour opreed, stond H. M. de Koningin met Prinses *Marianne*, benevens den Gouverneur en kommanderende Generaal der Provincie, op het bordes. Zoodra de koets stil hield, ijlde de Koningin de trappen af, en vloog haren Gemaal in de armen: een tooneel hoogst treffend voor de talrijke aanschouwers, wien menig een traan van aandoening ontrolde op het zien van dit koninklijke paar, in den stillen kring van huislijk geluk deszelfs hoogste vreugde vindende. — Des

anderen daags, den 5den Augustus, den verjaardag, van den roemvollen zeeslag van Doggersbank, behaagde het aan Z. M., aan den Luitenant-Admiraal *van Kinsbergen*, die, op het landgoed Welgelegen, den schoonen avond van zijn roemrijk leven slijtende, door ongesteldheid aan het gezigt verhinderd werd, zijne opwachting bij Z. M. te maken, Hoogstdeszelfs leedwezen deswege te doen betuigen, met bijvoeging, dat Z. M., bij den maaltijd, aan Doggersbank en het welvaren van Neêrlands grijzen zeeheld met eene volle teug zou gedachtig zijn. — Ten zelfden dage kwam Z. K. H. Prins *Frederik* van zijne reis op het Loo terug, en leverde daardoor eene nieuwe bron van vreugde voor het koninklijk huisgezin.

HH. KK. HH. Mevrouwen de Prinsessen douairieres van Oranje-Nassau en van Brunswijk waren den 6den Augustus op het Loo aangekomen. Z. M. de Koning had den 7den, zijnde den 65sten verjaardag van eerstgemelde Hare Koninklijke Hoogheid, Hoogstdeszelfs moeder, tot een Landfeest bestemd voor de ingezetenen van Apeldoorn, daartoe den dag te voren namens Z. M. uitgenoodigd. Aan het begin der Laan, welke van het nieuwe Logement aldaar op het paleis uitloopt, was op een verheven grond voor de Vorstelijke Familie en Hoogstderzelver gevolg een groot prieël, van boven tentsgewijze met zeildoek bedekt, vervaardigd. Aan den regterkant van dit prieël was een cocagne-mast opgerigt; terwijl men aan de linker zijde den noodigen toestel had gemaakt voor het zoogenaamde katte-knuppelen. - Wijders had men een gedeelte der Laan vóór het prieël bestemd, om aldaar een wedloop van jonge dochters, in de jurisdictie van Apeldoorn en het Loo woonachtig, te doen plaats hebben. — De schutterij, de veteranen van het paleis en de landmilitie zouden voor de goede orde waken. — Verbazend groot was de toevloed van menschen uit Deventer en Zutphen, en uit de omliggende dorpen. Eerst geschiedde de uitdeeling van bier,

Feest te Apeldoorn bij den verjaardag van 's Konings moeder.

Feest te A,el-doorn, bij den verjaardag van 's Konings moeder.

brood, kaas, enz. aan de ingezetenen, welke daarvan in de vrolijkste stemming, dankbaar gebruik maakten; sommigen op banken en aan tafels, anderen met vrouwen en kinders, in gezellige kringen, op het gras gezeten. Omtrent vier uren na den middag kwam een corps burger-muzijkanten van Deventer, die zich achter het priëel plaatsten en door gepaste muzijk-stukjes de algemeene vreugde geleidden. Omtrent zes uren kwam de Koninklijke Familie met Hoogstderzelver aanzienlijk gevolg in vier koetsen van het paleis aan, en stapte aan het einde van het loopperk in de Laan uit de rijtuigen, zich naar het priëel begevende, onder het slaan der trommen, het aanheffen van het veldmuzijk en het aanhoudend gejuich der ontelbare menigte. Tranen van aandoening werden er overvloedig gestort, op het zien van H. K. H Mevrouwe de douairiere van Oranje-Nassau, ter wier eere dit feest plaats had. — Nu werd de cocagne-mast beklommen, waarbij het veelvuldig mislukken stof tot scherts en vermaak gaf, tot dat de zilveren tabaks-doos, de prijs der overwinning, behaald werd door *J. de Lange*, zoon van eenen der veteranen van het paleis. — Vier en twintig jonge dochters hadden zich aangegeven tot den wedloop. De eerste prijs, een zilveren beugel, werd behaald door eene dienstmaagd van *A. de Weerd*, de tweede, bestaande in twee dukaten, door de dienstmaagd van *J. Willems*, beide onder de buurschap Meerveld woonachtig; waarbij Z. M. nog eenig geld deed uitreiken aan zulken, die zich door bijzonderen ijver, om den prijs te behalen, hadden onderscheiden. — Ten slotte had het katte-knuppelen plaats. Na herhaalde mislukte pogingen der mededingers kwam eindelijk de kat, uit de welgeslotene en met ijzeren banden voorziene ton, aan een touw tusschen twee sparren hangende, onder een algemeen handgeklap te voorschijn, zijnde de prijs behaald door *H. van der Bolt*, timmermans knecht. — De Prinses *Marianne* was met de uitreiking der prijzen belast, en deed dit met veel

bevalligheid. — Het Koninklijk gezelschap verliet nu het feest, H. M. en HH. KK. HH. met derzelver staatsdames in koetsen, Z. M. met den Prins der Nederlanden en Hoogstdeszelfs gevolg te voet. — Het weder had dit feest begunstigd; de lucht, eerst regen dreigende, was geheel opgeklaard; de wind was stil, zoodat zich geen blad bewoog, en de heldere volle maan verlichtede den schoonsten avond, die nu in zang en dans tot in den nacht werd verlengd. Er had eene algemeene illuminatie zoo te Apeldoorn als op het Loo plaats; inzonderheid muntede het verblijf van den Luitenant-Admiraal *van Kinsbergen* uit. — Tot in den morgenstond was de Laan van Apeldoorn naar het Loo vol wandelaars. Geen zweem van ongeregeldheid had er plaats. Eerst toen de maan was ondergegaan en de dageraad den nieuwen dag aankondigde, begaven zich de ingezetenen naar hunne woningen. — Zijne Majesteit vertrok des morgens reeds naar 's Gravenhage. Feest te Apeldoorn, bij den verjaardag van 's Konings moeder.

Dezelfde verjaardag van H. K. H. Mevrouwe de Douairiere van Oranje-Nassau, in de residentie en elders, door het uitsteken der vlaggen van de publieke en andere gebouwen, het spelen der klokken, het lossen van het geschut en het houden van groote paraden gevierd, was te Namen door deze bijzondere omstandigheid opgeluisterd. Het was op het oogenblik der parade, dat de dappere Sappeur *Sauvenay*, geboren te Luik, die onlangs met gevaar van zijn eigen leven dat van een zijner makkers uit eene put had gered, uit handen van den Luitenant-Generaal *Evers* de decoratie van de Willems-orde ontving, welke Z. M. hem had geschonken, ter belooning van zijnen moed en menschlievendheid. Na hem den vereischten eed te hebben doen afleggen en na hem eene aanspraak te hebben gedaan, omhelsde hem Z. Exc. en werd dit voorbeeld weldra gevolgd door alle tegenwoordig zijnde Ridders, tot dat einde bijeen gekomen. — Daarna was er een maaltijd bij den Luitenant-Generaal, waarbij al- Vereering van *Sauvenay* te Namen.

al de chefs der korpsen en de nieuwe Ridder tegenwoordig waren; en waarbij men de hartelijkste teugen toebragt aan de eerbiedwaardige Prinses, wier geboortefeest men vierde.

Komst van den Prins en Prinses te Nijmegen. Alles zag nu, met schier duldeloos verlangen, de komst van het jonge Vorstelijke paar te gemoet, hetwelk van den 18 dezer maand de reis van Bieberich over Coblentz te water had voortgezet. Op den 21sten ontving men te Nijmegen het heugelijk berigt, dat HH. KK. HH., over Kleef gekomen, de stad met hunnen tegenwoordigheid zouden vereeren. Als in eenen oogenblik was dezelve geheel met vlaggen en bloemsnoeren versierd, doch eerst des avonds ten half tien uren van den 22sten, terwijl nu tevens alle de huizen waren geïllumineerd, had de lang gewenschte komst plaats. HH. KK. HH. reden onder een schoon veldmuzijk Nijmegen in, tusschen de gelederen door van het geheele garnizoen, en stapten af aan het huis van den Heer *Otto van Randwyk*, Kamerheer van Z. M. onder het gejuich van *leve de Prins! leve de Prinses van Oranje!* — Dien zelfden avond nog, verleende Z. K. H. een algemeen gehoor. Den volgenden morgen te tien uren, na gehoudene inspectie van de stedelijke schutterij en het garnizoen, vertrokken HH. KK. HH. naar Arnhem.

De Koning heen en weder te Arnhem. Aldaar had men in den namiddag van den 22sten Z. M. den Koning reeds van het Loo zien aankomen. Aan het hotel van den Gouverneur der provincie afgestapt, had Z. M. eene algemeene audientie verleend, en het middagmaal gebruikt bij den Heer Gouverneur: doch omtrent half zeven uren was de Koning naar het Loo teruggekeerd. Kort daarop was een courier van Nijmegen bij den Gouverneur gekomen, die dadelijk eene estafette aan Z M. nazond; doch de Koning had de terugreis naar het Loo voortgezet.

Op den 23sten des morgens ten half twaalf uren de Rijnbrug gepasseerd zijnde, werd het Vorstelijke paar door Burgemeesteren en den Stadsraad

bui-

buiten de Rijnpoort verwelkomd. Bij den intogt der stad, onder het luiden en spelen der klokken, langs straten, op last van het stedelijk bestuur bezand, en onder verscheiden eerebogen door, werd de kales van HH. KK. HH. voorafgegaan door de koetsen, waarin Burgemeesteren, benevens eene Commissie uit den Gemeente-raad zaten. Bij een aanhoudend en zeer levendig gejuich tot op de groote markt gekomen, ontving het Doorluchtige paar de honneurs van de schutterij en het garnizoen, onder aanheffing van het veldmuzijk. Aan het hotel van den Heer Gouverneur afgestapt, verleenden HH. KK. HH. terstond gehoor aan de autoriteiten, ambtenaars en geestelijkheid, en zetteden, na gebruik gemaakt te hebben van een ontbijt, omstreeks twee uren, de reis voort naar het Loo.

De Prins en Prinses van Oranje te Arnhem.

Tegen den avond kwam het Vorstelijke Paar aan het paleis aldaar aan, en werd aan deszelfs trappen ontvangen door de geheele Koninklijke Familie. De huizen, zoo op het Loo als te Apeldoorn, waren fraai verlicht.

Deze heugelijke dag werd vervangen door dien der 44ste verjaring van Zijne Majesteit, waarop de toevloed van vreemdelingen, uit onderscheidene oorden zoo groot was, dat men in de logementen geene plaats meer kon bekomen. In den namiddag, bevorens den maaltijd, vertoonden zich hunne Majesteiten en het geheele Vorstelijke huis op het balkon, terwijl de verbazende menigte, die zich voor het hek bevond, de lucht deed weergalmen van het eenparig gejuich *leve de Koning! leve het Vorstelijk Huis!* — Op het basse cour binnen gelaten, had de menigte eenen geruimen tijd het genoegen de geliefde Souvereinen, die bij aanhoudendheid de blijken der liefde op het erkentelijkst en minzaamst beantwoordden, te aanschouwen. Inzonderheid was de menigte verrukt op het zien van den Held van Quatre-Bras met zijne doorluchtige gemalin, welke door haar edel en beminnelijk voorkomen aller oplettendheid tot zich trok. — Na den

's Konings verjaardag op het Loo gevierd.

maaltijd had men nogmaal het genoegen de koninklijke familie op het balkon te zien komen, waardoor de geestdrift op nieuw werd opgewekt, en een ieder zich beijverde, om Z. M. op dezen alzins gedenkwaardigen dag, die hulde toe te brengen, waarop de beste vader voor zijn volk aanspraak heeft. — De wind deed hinder aan de illuminatiën van den avond, doch de feestvieringen der ingezetenen duurden in de bijzondere huizen, logementen en herbergen tot laat in den nacht.

Godsdienstoefening te Apeldoorn.

Den volgenden morgen, zijnde zondag, woonden HH. MM. met hoogstderzelver zoons, benevens HH. KK. HH. de Prinsessen Douairieres de Godsdienstoefening te Apeldoorn bij, onder het gehoor van den Leeraar *Walker*. Na het voorgezang uit Psalm XLVII: vs. 1, 3 en 4 deed de Leeraar eene korte aanspraak, namens de Gemeente, aan Z. M. „ Hij wist zeer wel, — was „ zijne taal — dat de Koning met zijn doorluch„ tig gezin niet in het Bedehuis was opgeko„ men, om de hulde van zijne onderdanen te „ ontvangen, maar om zelf die met een demoe„ dig hart aan den Koning der Koningen toe te „ brengen, en zich voor Hem neder te buigen: „ evenwel was hier, voor de gemeente van Apel„ doorn en het Loo, zulk een zamenloop van „ allertreffendste omstandigheden, dat eene korte „ afwijking van den gewonen dienst, zoo als hij „ vertrouwde, niet ten kwade zoude worden ge„ duid." Na deze aanspraak wendde zich de Leeraar tot den Prins van Oranje, Z. K. H. met deszelfs voltrokken hooge echtverbindtenis en behouden terugkomst in zijn vaderland geluk wenschende; terwijl voorts de gebeurtenissen van het afgeloopen jaar den spreker overvloedige stof gaven tot herinneringen, die zoo voor den Held, die de bevrijding van Europa met zijn dierbaar bloed had betaald, als voor den tweeden waardigen zoon des Konings, die ook bij deze gebeurtenissen zoo vele bewijzen van moed en dapperheid had aan den dag gelegd, en die

almede door den Leeraar in het bijzonder werd aangesproken, het belangrijkst moesten zijn, en tevens op de vergadering den meesten indruk maakten. — Na een plegtig gebed, had voorts de Leerrede tot tekst, *Jos* XXIV: 15, *maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen.* — Het gezang van Ps. CXXXIV besloot de Godsdienstoefening.

Na deze Godsdienstoefening begaf zich Z. M. met zijne beide zonen te voet naar Welgelegen, het verblijf van den Luitenant-Admiraal *van Kinsbergen*, nog al door ongesteldheid aan het gezigt belet zijne opwachting bij Z. M. te komen maken. — De ontmoeting van den jeugdigen Held van Quatre *Bras* met den edelen, op zijne lauweren zoo schoon en weldadig rustenden, grijsaard was een zoo belangrijk als aandoenelijk tooneel, waarbij het gevoelige hart van Z. M., deugd en verdiensten zoo zeer gewoon te waarderen, niet onverschillig kon blijven. — Z. M. en HH. KK. HH. keerden, na dit bezoek, te voet naar het Loo terug; van waar de Koning in den middag van den 27sten in de hofplaats wederkwam. Bezoek bij den Luitenant-Admiraal *van Kinsbergen*.

De verjaardag van Z. M. was met eene algemeene geestdrift door het geheele rijk gevierd, waarvan slechts enkelde bijzonderheden door ons kunnen worden vermeld. — Te 's Gravenhage was een bijzonder feest geweest in den schouwburg bij de fransche tooneellisten. De stukken afgespeeld zijnde, waren er militaire evolutiën door een talrijk keur-detachement nationale militie ten tooneele uitgevoerd. Op het oogenblik, dat deze militairen, door een daartoe ingerigten marsch, een molen, op Quatre Bras zinspelende, uitmaakten, was het vreugde gejuich algemeen. Daarna werd door de gezamenlijke tooneellisten het borstbeeld des Konings op den voorgrond geplaatst en met loof en kransen versierd, terwijl ieder hunner een toepaslijk couplet zong. — De geheele zaal was met waschkaarsen verlicht. — Zijne Exc. de Minister van Buitenlandsche zaken gaf eene groote partij, waarbij het corps- Vieringen van 's Konings verjaardag.

Vieringen van 's Konings verjaardag.

diplomatiek, benevens een groot aantal perfonen van aanzien, tegenwoordig was. — Te Brusfel had den dag te voren reeds het luiden der klokken dit verjaarfeest aangekondigd. — De Staten der provincie Antwerpen hadden hetzelve door eene treffelijke proclamatie vereerd, en ten zelfden verjaardage was het portret van den Koning plegtig in de groote zaal van de Mairie der ftad geplaatst. Na den afloop dier plegtigheid begaven zich de civiele en militaire beambten naar het Koninklijk Mufeum, alwaar de Heer Gouverneur de Maatfchappij onder den naam van *Vrienden der Schoone Kunften* inftalleerde. Des avonds fpeelde de fchouwburg om niet. — De Maatfchappij van Rederijkkunde te Gent had de prijsuitdeeling voor dezen jare met deze heugelijke omftandigheid verbonden. — Te Amfterdam had de Dichter *M. Westerman*, ten Hollandfchen fchouwburg, door eenen lierzang ten tolk verftrekt der algemeene gevoelens van liefde, gepaard met den wensch voor het lang gerekte leven van den beminden Vorst, en was dit met de grootfte toejuiching beantwoord. Ook ten Franfchen fchouwburge had de Acteur *Butin* de algemeene geestdrift weten te doen uitkomen. Het admiraalzeilen op den Buiten-Amftel zou de vreugde van den dag vergroot hebben, ware het weder gunftiger geweest, maar werd nu den volgenden dag des te luisterrijker herhaald. — Te 's Hertogenbosch werd op 's Konings verjaardag, aan 96 gevangenen in het tuchthuis dier ftad, ingevolge van het befluit van Z. M. van 9 Augustus, geheel of gedeeltelijk ontflag van hunne hechtenis verleend, onder eene hartelijke aanfpraak en nadrukkelijke vermaning aan de gevangenen en vrijgeftelden, ten einde de welwillende genade en vaderlijke gezindheid des Konings te erkennen en te verdienen. — Te Middelburg werd op gelijke wijze door het Collegie van Regenten over de gevangenisfen aan 30 gevangenen volkomen ontflag en aan nog 30 anderen afflag van den tijd hunner hechtenis aangekondigd, onder toepasfelijke

aanſpraken en hoognoodige vermaningen. — Ook te Rome was deze heuchelijke dag gevierd met zoo veel luister, als men van het klein getal Nederlanders, die zich in die ſtad bevonden, had kunnen verwachten. Dezelven vergaderden allen des morgens in de koninklijke kerk van St. Julius de Vlaming, te dien einde fraai verſierd, alwaar een plegtige mis en het *Domine, fac ſalvum regem* werd gezongen; zijnde voorts al de Nederlanders ter maaltijd geweest bij den Heer *Reynhold*, Minister-Plenipotentiaris van Z. M. bij den H. Stoel, terwijl er dien dag, zoo aan het hotel van den Minister, als aan de kerk van St. Julius, aalmoezen aan arme weduwen waren uitgereikt.

Inhalingen van den Prins en Prinſes *van Oranje*.

HH. KK. HH. de Prins en Prinſes *van Oranje*, ſedert den 23 Augustus met de geheele koninklijke familie op het Loo vereenigd zijnde geweest, begaven zich op den 30ſten naar Utrecht, alwaar alle huizen met bloemen en groene kranſen en vlaggen van den vroegen morgen af waren verſierd. Het geheele garnizoen en de ſchutterij ſtond van tien uren af in twee rijën geſchaard van buiten de witte vrouwe-poort tot aan het hotel van den Gouverneur, terwijl de ruiterij zich bij detachementen tusſchen Amersfoort en Utrecht had geplaatst, om het rijtuig van het Vorſtelijk paar te eskorteeren; hebbende zich de Gouverneur vroegtijdig met den Griffier der Staten, als mede de provinciale Kommandant naar Amersfoort begeven, ten einde er de eerſte gelukwenſchingen af te leggen. Ten een ure werd aldaar het algemeen verlangen vervuld, daar HH. KK. HH. aan al de bijeen gekomen zijnde Autoriteiten gelegenheid gaven derzelver hulde aan te bieden, en tevens een ontbijt aannamen, door den Preſident-Burgemeester van Amersfoort in gereedheid doen brengen. — Kort daarop vertrokken HH. KK. HH. naar Zoestdijk, terwijl de Luitenant-Generaal, kommanderende de 1ſte militaire diviſie, de Gouverneur en de provinciale Kommandant zich naar Utrecht begaven, om aldaar het doorluchtig paar op te wachten. Des avonds

Te Amersfoort.

Inhalingen van der Prins en Prinses van Oranje. Te Utrecht. ten zeven uren kondigde het geschut Hoogstdeszelfs komst aan. De stedelijke regering verwelkomde hetzelve buiten de witte vrouwe-poort, en, in weinige oogenblikken, verzelde eene zeer groote menigte aanschouwers het rijtuig, waarin hetzelve was gezeten, voorafgegaan door verscheiden detachementen en het korps muzijkanten der schutterij, terwijl de Gouverneur en Provinciale Kommandant zich te paard aan de zijde van hetzelve gevoegd hadden, tot dat HH. KK. HH. voor het huis van den Gouverneur aankwamen, en aldaar onder eene algemeene vreugdekreet werden ontvangen. — Ten acht uren verleenden HH. KK. HH. een algemeen gehoor ter aanneming der hartelijke gelukwenschingen, terwijl alle de huizen en opgerigte eerepoorten verlicht waren, en elk zich beijverde, om, op de ondubbelzinnigste wijze, zijne vreugde en hoop aan den dag te leggen. — Den volgenden morgen ten zeven uren nam Z. K. H. de schutterij en het garnizoen in oogenschouw, en vertrok daarna ten tien uren met Hoogstdeszelfs gemalin naar 's Gravenhage.

Te Leiden. Te Leiden, alwaar de huizen in de voornaamste straten met bloemsnoeren versierd waren, en de vlaggen van de torens wapperden, wachteden de schutterij en het garnizoen de komst van HH. KK. HH. onder de wapenen op. Dezelve had, des middags ten twee uren, op den 31sten Augustus plaats. De Kommandant der stad met de Stafofficieren begroetede het Vorstelijk paar even buiten de hooge-woerdspoort. Aan dezelve poort binnen de stad bevond zich eene Commissie uit Burgemeesteren en Raden, welke HH. KK. HH. complimenteerde, en, in drie koetsen, door de stad geleidde tot aan het huis van den Burgemeester *van Gael*, alwaar HH. KK. HH. even verpoosden en van rijtuig verwisselden, om zich naar het Huis in het Bosch te begeven, begeleid door eene eerewacht uit de, garnizoen houdende, ruiterij tot buiten de stad, alwaar des avonds verscheiden huizen waren geïllumineerd.

Des namiddags ten half vijf uren kwamen HH.

KK. HH. in goeden welstand op het Huis in het Bosch aan. Eene deputatie uit Burgemeesteren en Raden der Residentie had Hoogstdezelven bij den ingang van het Bosch ontvangen; het garnizoen en de schutterij had zich langs den weg naar Leiden tot aan het Huis in het Bosch geschaard, alwaar HH. KK. HH. werden opgewacht door het Hof en de Ministers. Eenige jonge meisjes, aan beide zijden van den grooten trap gerangschikt, hadden, bij het opgaan van den trap, Hoogstdezelven met bloemen bestrooid. Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Aan het Huis in het Bosch.

De plegtigheden ter dezer gelegenheid zullende plaats hebben, waren, van den 2den tot den 11den September, bij een programma geregeld en algemeen *bekend gemaakt*.

Op den 2den September had er een cour van presentatie en felicitatie aan het Huis in het Bosch plaats: op den middag voor het corps-diplomatiek; ten half één voor de Hoofden van administratie, den Raad van Staten, de Staten-Generaal, de Generaals en Vlag-officieren; ten één uur voor de Hooge Collegiën, de officieren der Land- en Zeemagt, alsmede de Geestelijkheid, ten half twee voor alle personen, welke reeds ten Hove waren voorgesteld geweest; des avonds ten half acht uren voor de dames. Gelukwenschingen ten Hove.

In den voormiddag van den 3den trokken de gezamenlijke turf- kolen- en korendragers uit den Haag, plegtiglijk, deels tot een gewapend korps geformeerd, deels in verschillend gewaad gekleed, langs eenige der voornaamste straten over de middel-boschbrug naar het Huis in het Bosch, alwaar hun vergund werd, voor HH. KK. HH. te paraderen, eenige vreugdeschoten te doen en voorbij te trekken. — Schier ten zelfden tijde had er een andere plegtige optogt plaats van de letterzetters, drukkers en binders van 's Lands-drukkerij, die met eene drukpers en zet-kasten, op eenen daartoe ingerigten wagen, van een detachement uit hun midden, tot de schutterij der residentie behoorende, begeleid, voorafgegaan van tamboers en pijpers der landmilitie, zich naar Optogt van werklieden.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje.

het Huis in het Bosch begaven, en voor hetzelve gekomen, toepasselijke gedichten drukten, welke het hun vergund werd aan HH. KK. HH. aan te bieden, en welke zij vervolgens, al voortdrukkende, onder de menigte rond strooiden. — Beide de optogten werden door eenen grooten toevloed van aanschouwers vergezeld, onder een gedurig gejuich van *leve de Koning! leve de Prins en Prinses van Oranje!* — Des middags was er groote tafel bij Z. M. aan het Huis in het Bosch.

Te 's Gravenhage.

Op den 4den September had de intogt van HH. KK. HH. binnen 's Gravenhage plaats. De weg, door Hoogstdezelven bij die gelegenheid genomen, was, van het Huis in het Bosch, het Bosch door, over de middel-boschbrug, het kleine-voorhout, door eene op het tournooi-veld geplaatste prachtige eerepoort, de korte vijverberg, het plein aan drie zijden, de lange pooten, het spui, de bierkade, de drie wagenstraten, de vlamingsstraat, de groote markt, de prinsegracht, de asfendelftstraat, het westeinde, de groenmarkt, de hoogstraat, de plaats, de vijverberg en het korte en lange voorhout geheel ten einde, tot voorbij het hotel, ten verblijve van HH. KK. HH. bestemd, terug tot aan het koninklijk paleis, alwaar Hoogstdezelven afstapten en op een ontbijt bij HH. MM. onthaald werden. — De toevloed van vreemdelingen was onbeschrijflijk groot en zettede aan deze plegtstatige intrede van Neerlands Geliefden Held met Hoogstdeszelfs Gemalin, die met de, hun zoo bijzondere eigene, minzaamheid de talrijke menigte onophoudelijk begroetten, geen geringen luister bij. Het gejuich *leve de Prins en Prinses van Oranje!* weergalmde langs den ganschen weg.

Den 5den September zou het groot gala zijn geweest in den schouwburg, doch hetzelve had geen plaats. Ook werd uit hoofde van het ongunstige weder het volksfeest, hetwelk de Regering van 's Gravenhage op den 6den zou hebben gegeven, alsmede de algemeene verlichting van dien

dag uitgesteld. — Den 7den was er groote tafel bij Z. M. aan het huis in het Bosch, den 9den groot bal en den 10den wederom groote tafel bij Z. M. ten zelfden huize.

Inhaalingen van den Prins en Prinses van Oranje.

De Regering van den Haag gaf op den 11den een groot souper en bal aan de koninklijke familie in het lokaal van den schouwburg, zijnde het gebouw van onder tot boven prachtig verlicht. HH. MM. de Koning en Koningin en de geheele koninklijke familie vereerden dit feest met hunne hooge tegenwoordigheid, hetwelk luisterrijker was, dan men nog immer in de Hofplaats had gezien. Het getal der genoodigden, zoo heeren als dames, werd op meer dan 1000 begroot. De zaal van den *schouwburg*, tot eene danszaal ingerigt, was op de fraaiste wijze versierd. Aan het boveneinde derzelve waren, op eene verhevenheid, de zitplaatsen der koninklijke gasten, en, rondom, rijen voor de aanzienelijke genoodigden. In het midden, ter regter zijde, was een orchest, terwijl de zaal, door een aantal lusters en prachtige kroonen, rijk en met smaak verlicht was, hetgeen, door de menigte spiegels van alle zijden teruggekaatst, het heerlijkst schouwspel opleverde. De beneden vertrekken van den schouwburg waren in drie Italiaansche zalen hervormd en tot eene lengte van 185 voeten gebragt, zijnde met draperijen, vlaggen van de voornaamste Mogendheden van Europa, en festonnen verfraaid, en de buffetten, ter wederzijde, op eene smaakvolle wijze, met bloemen, vasen en beeldwerk versierd; eindigende deze zaal in den tuin, alwaar in het verschiet een fraai verlichte tempel het allertreffendst uitzigt leverde. Ook de bovenzalen, voor het souper der koninklijke familie en de voornaamste Staatsleden en hooge Ambtenaren met derzelver echtgenooten toebereid, waren op het rijkst versierd en verlicht, terwijl het souper allerkeurigst en prachtig was. Omtrent half negen werden HH. MM. en de koninklijke familie door Burgemeesteren en derzelver echtgenooten aan den ingang ontvangen, onder het spe-

Te 's Gravenhage.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje.

len van het geliefde volkslied. Hoogstdezelven vertoefden er tot laat in den nacht, terwijl de overige genoodigden de vreugde van het feest tot in den morgenstond rekten.

In 's Gravenhage.

Op den volgenden dag, den 12den September had het volksfeest, door de regering van 's Gravenhage in het Malieveld gegeven, benevens de algemeene verlichting der residentie plaats, begunstigd door het allerfraaiste weder. Reeds van den vroegen morgen was het grootst gedeelte der bevolking op den been, terwijl aan alle de toegangen der stad de toevloed van, zoo met rij- en vaartuigen als te voet, aankomende bewoners van andere steden en dorpen onbeschrijflijk groot was. De menigte der aanschouwers in en om het malieveld, alwaar verschillende verrigtingen van koordendansers en andere verlustigingen om niet voor het publiek gegeven werden, was ontelbaar. Het veld, door den stormwind, welke een paar dagen te voren had gewaaid, opgedroogd, benevens eene heldere herfstlucht, bragten niet weinig tot het genoegen van de ontzaglijke menigte toe, wier vreugdegenot ten top steeg, wanneer de geheele Koninklijke familie in verschillende stoeten, deels in open kalessen, deels te paard, het veld met derzelver hooge tegenwoordigheid vereerde, en, gedurende eene lange poos, deel aan dit volksfeest kwam nemen. Het genoegen van zich te midden zijnes grooten huisgezins te bevinden was op het gelaat van Z. M. te lezen, die, zoo wel als H. M. de Koningin, de Prins en Prinses, welker echtverbindtenis gevierd werd, benevens de overige Vorstelijke personen, onophoudelijk de, zich met verrukking rondom Hoogstdezelven onder het hartelijkst vreugde-gejuich als verdringende, menigte met de minzaamste begroetingen beantwoordde. Na eenen geruimen tijd op het veld vertoefd te hebben, keerden Hoogstdezelven weder naar het huis in het Bosch, onder een duizendwerf herhaald geroep van *hoezee! leve de Koning en Koningin! leve de Prins en Prinses van Oranje!* terwijl het publiek zich den ganschen

dag door, tot tegen den avond, bij afwisseling, zoo in het malieveld, als ter bezigtiging der toebereide prachtige verlichtingen, langs alle de pleinen, wandelingen en voornaamste straten verlustigde. — Zoodra de avond viel, zag men, door de daartoe met de meeste juistheid gemaakte inrigtingen, alle de, zoo van 's lands en stads wege, als bij inschrijvingen van de bewoners van verscheiden der voornaamste wijken, mitsgaders aan bijzondere hotels en huizen vervaardigde verlichtingen, als eensklaps, ontsteken. Van omstreeks negen tot elf uren zette de koninklijke familie en hofstoet, in verschillende koetsen, achter welke honderde andere rijtuigen in trein opsloten, stapvoets de stad doorrijdende, aan deze prachtige vertooning den hoogsten luister bij. — De toevloed van vreemdelingen bij dit gansche feest. ging alle denkbeeld te boven. De veer- en andere schuiten voeren, den geheelen dag en nacht door, aan en af; van de talrijke rijtuigen konden vele paarden niet meer op stal komen en bleven den geheelen nacht in de open lucht. In geen logement was eenige kamer meer vrij, ook was bij de aanzienlijkste opene logementen- en tafelhouders, al in den namiddag, geen voorraad van spijzen meer voorhanden. — Door de gepaste maatregelen der stedelijke zoo civiele als militaire autoriteiten, liep dit geheele volksfeest, benevens alle de verdere plegtigheden, in de uiterste orde en zeer gelukkig af.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. In 's Gravenhage.

Ten slotte van alle de festiviteiten in de hofplaats, ter viering van eene der belangrijkste gebeurtenissen, waarvan de geschiedenis des vaderlands zal gewagen, gaf Z. M. de Koning op den 16den September een groot souper en bal op het Huis in het Bosch, waarop de leden van het corps diplomatiek, de Staatsministers, de leden der hooge Collegiën met derzelver dames, en een groot aantal personen van aanzien, van beiderlei sekse, tegenwoordig waren.

Op den 18den gaf H. K. H. de Prinsesse Douairiere van Oranje-Nassau des avonds een aller-

Inhalingen van den Prins en Prinses *van Oranje.*

Op het Paveljoen te Haarlem.

luisterijkst feest op het Paveljoen bij Haarlem. Hetzelve was met twee geïllumineerde kolommen met guirlandes en met eene groote zon voor de tweede verdieping van het hoofdgebouw versierd. Het tegenover liggende park was van stadswege prachtig verlicht; voor aan waren acht groote kolommen opgerigt, door guirlandes met elkanderen vereenigd; van daar waren pilasters, insgelijks verbonden, tot aan den vijver geplaatst, alwaar een zeer prachtige zegeboog was opgerigt. Meer dan 12,000 lampions verlichteden dit toverachtige tooneel. De belende huizen en die op den kleinen houtweg, den grooten houtweg en wagenweg, waren mede geïllumineerd. Eene ontzettende menigte was ter stad uitgevloeid, om aan de algemeene vreugde deel te nemen. De stad zelve was gedurende de twee dagen, dat de vorstelijke familie haar met Hoogstderzelver tegenwoordigheid vereerde, met vlaggen versierd.

Te Amsterdam.

Op den 19den September brak voor Amsterdam de lang gewenschte dag aan, waarop het haar gebeuren mogt de Prins en Prinses *van Oranje* en de geheele koninklijke familie met schitterenden luister te ontvangen en te onthalen.

Beschrijving van het verblijf van HH. MM. en de koninklijke familie te Amsterdam in Februarij.

In de maand Februarij van dit jaar was Amsterdam reeds vereerd geworden met een bezoek en verblijf voor eenige dagen der koninklijke familie, en had bij die gelegenheid doen verwachten, welk een feest tegen die blijde inkomst zou worden toebereid. — Op den 23sten Februarij waren Hunne Majesteiten, nevens Z. K. H. Prins *Frederik* en H. K. H. Prinses *Marianne* aan het paleis aldaar aangekomen, en hadden zich terstond daarna op het balkon vertoond; — den volgenden dag had Z. M. gehoor verleend en Burgemeesteren, nevens eenige andere aanzienelijke personen, ten middagmaal ontvangen. Des avonds hadden HH. MM. de vertooning van den Hollandschen Schouwburg bijgewoond. — Op Zondag den 25sten hielden Hunne Majesteiten en Prins *Frederik* hunne godsdienstoefening in de Wester kerk onder het gehoor van D°. *Harencarspel.* — In

den voormiddag van den 26sten bezogt Z. M. met Prins *Frederik* de voornaamste gestichten van liefdadigheid. Op den middag kwamen HH. KK. HH. Mevrouwen de Douairieres van Oranje en Brunswijk ten paleize aan. Des avonds werd de geheele koninklijke familie met eenstemmig gejuich ten Franschen Schouwburge ontvangen. — Op den 27sten wilde Z. M., vergezeld van Prins *Frederik* en verder luisterrijk gevolg, wel bijwonen het tweede verjaringsfeest der zoo gelukkige herstelling van het Kweekschool voor de Zeevaart. De kweekelingen bij die gelegenheid op eenen buitengewonen maaltijd onthaald wordende, verledigde zich Z. M. om gedurende denzelven met verschillende kweekelingen, die reeds van gedane zeereizen waren terug gekeerd, te spreken, en hun verscheidene vragen wegens dezelven en hunnen tegenwoordigen stand te doen; waarna door den tijdelijken Voorzitter van Commissarissen, den Heer *J. van Halmaal*, na vooraf gevraagde en allerminzaamst verkregene toestemming van Z. M., eene op deze feestviering toepasselijke aanspraak aan de kweekelingen gedaan, en ten flotte vijf teugen ingesteld werden, telkens met een driewerf herhaald *hoezee!* der kweekelingen toegejuicht. — Na dit alles onderhield zich Z. M. nog eenigen tijd met Commissarissen, in hunne gewone vergaderkamer, hoogst deelnemend over de belangen van het gesticht, onder het gebruik van eenige ververschingen. — Ook de Lands werf werd toen met een bezoek vereerd; — daarna had andermaal gehoor ten paleize plaats; — en ontving Z. M. verscheidene aanzienelijke personen ten maaltijd. — Des avonds gaf de schutterij een Concert in den Hollandschen Schouwburg, zijnde de zaal buitengewoon verlicht en met eene draperij, die de kleuren der Hollandsche vlag vertoonde, versierd. Het gezelschap bestond uit de opper- en onder-officieren van het garnizoen en de schutterij, uit een gedeelte van dit laatste ligchaam, en voorts uit de aanzienelijkste personen van beiderlei sekse. De koninklijke familie werd

Beschrijving van het verblijf van HH. MM. en de koninklijke familie te Amsterdam in Februarij.

Beschrijving van het verblijf van HH. MM. en de koninklijke familie te Amsterdam in Februarij.

op dit concert met geestdrift ontvangen. De muzijkstukken werden door het geheele korps muzijkanten der schutterij voortreflijk uitgevoerd. Ten slotte van het concert werd men op de aangenaamste wijze verrast door het opgaan van een gordijn, waar achter zich een fraai verlichte tempel vertoonde met het navolgende gedicht, op de nabij zijnde verjaring van Prins *Frederik* zinspelende:

Ontvang, Vorst Willems zoon, de hulde U toegebragt
Door 't U beminnend hart der trouwe Nederlanders;
Het edelst staatsbeleid verschaffe U 's Vaders magt!
Moed boeije, op 's Broeders spoor, de zege aan uwe standerds!
Dan, wenschen voegt hier niet, o neen! met zekerheid
Voorspelt uw schoone jeugd de heerelijkste jaren:
Met onuitwischbaar goud prent nu reeds dankbaarheid
Den dag van uw geboorte in 's Rijks geschied'nis-blaren.

's Prinsen negentiende verjaardag was den volgenden dag, zijnde 29 Februarij, met eene groote parade, het vlaggen van openbare gebouwen en bijzondere huizen, het lossen van het geschut en een bal ten paleize, waartoe ruim 700 personen genoodigd waren, gevierd. — Op den 1sten Maart woonde de koninklijke familie andermaal den Hollandschen Schouwburg bij, alwaar dezelve werd verlustigd door een tooneelstukje van den Heer *Westerman*, getiteld: *Heldenmoed door liefde bekroond*; bij elken eigenaardigen trek op het heugelijk Echtverbond van den Prins *van Oranje* met de Grootvorstinne van Rusland, hartelijk toegejuicht. Het ophalen van een schutdoek vertoonde een tempel, waarin met gulden letters de namen van *Willem Frederik George Lodewyk* en *Anna Paulowna* op een doorschijnend schild prijkten, terwijl men aan den bovenrand de woorden las: *zijn stam zal bloeijen door liefde en trouw*. In het midden des tempels rees tevens een voetstuk met 's Konings borstbeeld, en het opschrift: *met hem zijn vreugde en welvaart tot ons wedergekeerd*. Het omkransen van dit beeld, hetwelk

voorts met eene algemeene groep werd gehuldigd, dreef de geestdrift der juichende menigte ten top! — Op den 2den Maart verliet de koninklijke familie Amsterdam, na een verblijf van acht dagen, die een aanhoudend feest voor de burgerij hadden uitgemaakt.

Hetzelve mogt echter naauwlijks herdacht worden bij dat van September, hetgeen wij begonnen te vermelden. Alle publieke gebouwen, torens, kerken, molens, schepen en een groot aantal huizen van particulieren, vooral in den omtrek van den aangekondigden intogt, prijkten met vlaggen, terwijl ook de laatstgemelde allersierlijkst met groen en draperijen waren versierd. Reeds in den morgen van den 19den September begaf zich eene ontelbare menigte naar en buiten de Haarlemmerpoort, om aldaar het heugelijk tijdstip der aankomst te verbeiden. Voor het tolhek bij Sloterdijk was een prachtige eerepoort opgerigt, terwijl ook van daar af alle de huizen met vlaggen en groen versierd waren. De koninklijke familie, uitgezonderd de Prins en Prinses *van Oranje*, was reeds omstreeks half elf uren met eenig gevolg in de stad gekomen. Eene commissie uit de regering had zich om elf uren in negen koetsen naar de 200 roeden begeven, om het Vorstelijke paar op te wachten en plegtig te begroeten. Langs den Haarlemmerdijk tot aan Sloterdijk stonden de schutterij met derzelver artillerie, en het korps vrijwillige jagers, benevens de in garnizoen liggende huzaren en landmilitie geschaard.

Inhalingen van den Prins en Prinses *van Oranje*.

Te Amsterdam.

Ten half één ure naderden de staatsie-rijtuigen, eenige oogenblikken later gevolgd door HH. KK. HH. gezeten in eene opene kales en verzeld van eenig gevolg. Het Vorstelijk paar ontving de pligtpleging van het stedelijk bestuur en ging over in eene prachtige koets coupé met zes uitmuntende schimmels bespannen. Hetzelve reed nu, geëskorteerd door een korps husaren en gevolgd door de koetsen der regering, de stad in. De togt ging langs den Haarlemmerdijk, Heeremarkt, Heeregracht tot aan de Reguliersgracht; voorts deze gracht langs

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Amsterdam.

en vervolgens tot aan de Reguliers-breestraat en Kalverstraat naar den Dam, overal gehuldigd en toegejuicht door tallooze aanschouwers. Schitterend was vooral het gezigt op den Dam, alwaar de menigte zich tot op de kerk en huisdaken had begeven, om dit heerlijk schouwspel te genieten. De koetsen bereikten het paleis om half twee, en weinige oogenblikken daarna verscheen Z. M. de Koning met de Prinses *van Oranje* en verzeld door H. M. de Koningin en de beide Prinsessen Douairieres op het balkon. Een algemeen en aanhoudend gejuich en vreugdegeroep begroette de Souvereinen en de jonge Gade van den geliefden Held, doch de geestdrift klom eerst ten top, toen de Prins *van Oranje* zelf zich met zijnen Broeder Prins *Frederik* aan het volk vertoonde. Na eenige oogenblikken toevens trad de Vorstelijke familie in het paleis terug, nadat door Haar nogmaals het voorddurend gejuich met eene minzame groete beantwoord was.

De kunstverlichtingen, van stads wege toebereid, deden des avonds de gelukkigste en allerschitterendste uitwerking. Een prachtig gedenkteeken aan de Eenhoornsluis; een tempel of panthéon tegen over het Paleis; een tempel van Apollo en Minerva bij het Koningsplein; eene prachtige fontein met twee eerezuilen op de Hoogesluis, en bovenal de tempel van het Huwelijksgeluk met zijn altaar en vasen, waaruit het offervuur en reukwerk in statige kolommen ten hemel stegen, op de gedempte Reguliersgracht, leverden de luisterrijkste vertooningen en vergezigten op. Voor het Raadhuis was eene fraaije portique; ook deden de op verschillende sluizen geplaatste decoratiën, aan de krijgskunde, den vrede, de schoone kunsten, den landbouw, den koophandel en de zeevaart gewijd, eene uitmuntende werking. Het weder, dit feest volmaakt dienende, hield eene tallooze bevolking op den been. Het behaagde der koninklijke familie, in prachtige staatsiekoetzen, met eenig gevolg, de voornaamste gedeelten der stad door te rijden, onder duizendvoud herhaalde

toe-

toejuichingen der wandelende menigte. De geest des volks zelven zag men tevens doorstralen in de rijkheid der illuminatiën, de gepastheid van vele bijschriften en den smaak van een aantal versierselen. In eenige wijken waren geheele grachten op eene gelijke wijze verlicht. Op het IJ lag een geïllumineerd schip, de letter W vertoonende. — Het gebouw *Felix Meritis* was, onder vele anderen, met zoo veel smaak en pracht verlicht, dat het oog zich niet kon verzadigen met de fraaije bouworde, als in eenen tempel van licht rustig voorgesteld, te bewonderen. Allerwege zag men ook eene menigte jachten, boeijers en schuiten de grachten met feestvierend gezelschap doorvaren; terwijl de ijver der politie alle wanorde en ongelukken voorkwam, schoon tot laat in den nacht eene onberekenbare menigte langs de straten stroomde.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje.

Te Amsterdam.

Op den 20sten was er plegtig cour van presentatie en felicitatie bij HH. KK. HH. voor de Heeren, hetwelk door eenen prachtigen maaltijd ten hove werd gevolgd. — Na een zeer luisterrijk cour van presentatie en felicitatie bij HH. KK. HH. voor de dames op den 21sten, had er een gala-spektakel in de Hollandsche Schouwburg plaats. Na de uitvoering der aangekondigde drie bedrijven van een treurspel, verlieten HH. KK. HH. de Prins en Prinses *van Oranje* den Schouwburg, doch HH. MM. en de overige vorstelijke familie bleven in denzelven ten einde toe. De Vaderlandsche dichter en tooneelspeler *M. Westerman* sneed een dichtstuk op ter hulde van het hooge Echtverbond, van den Verlossingsstrijd des vorigen jaars en ter eere tevens van de onlangs behaalde overwinning op de Algerijnen. Eindelijk had eene zinnebeeldige voorstelling plaats, getiteld: *het feest van Nederland bij de viering van het hooge huwelijk van HH. KK. HH. den Prins en Prinses van Oranje*, door denzelfden verdienstelijken man. — Het gebouw zelf was niet slechts met smaak van buiten verlicht, maar langs en in den omtrek van den weg, dien de

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje.

Te Amsterdam.

koninklijke stoet naar en van hetzelve nam, waren de huizen geïllumineerd, alsmede de decoratie op de brug van het Koningsplein.

Op den 22sten nam Z. M. met beide zijne zonen het gansche korps der schutterij in oogenschouw, die niettegenstaande de bekrompenheid van den Dam, waar de 9 bataillons infanterie en 1 bataillon artillerie, met derzelver stukken waren geplaatst, alle blijken gaven van geoefendheid, door vaardig hunne positiën te nemen, alhoewel op dit zoo beperkt terrein reeds eene ontelbare menigte aanschouwers stond, terwijl tevens al de huizen, zelfs tot op de daken, met aanschouwers waren vervuld. Z. M. door de gelederen rijdende, betoonde zijne tevredenheid wegens de goede houding van dit aanzienlijk korps aan allen, die Hoogstdenzelven omringden. H. M. de Koningin en de beide Vorstinnen Douairieres vertoonden zich gedurende de gansche inspectie op het balkon. —— In den avond van dezen dag begaf zich de koninklijke familie naar het Diaconie-Oude-Mannen- en Vrouwen-huis, alwaar voor Hoogstdezelve, in bijzijn van den Heer Commissaris-Generaal van Kunsten en Wetenschappen, den Heer Gouverneur der Provincie en de Heeren Burgemeesteren der stad, eenige proeven met de verbeterde verlichting, door middel van gaz, werden genomen, die door Z. M. met de meeste naauwkeurigheid en oplettendheid in derzelver bewerking werden onderzocht en nagegaan.

Een allerluisterrijkst bal werd den 23sten op het paleis gegeven. Ten half acht verzamelde zich het gezelschap; ten elf uren begon het souper. Het getal der aanwezigen werd op 800 begroot. Ongeveinsde vreugde kenmerkte het feest. Den volgenden morgen had eene zeilpartij plaats. Tusschen half elf en elf uren begaf zich de geheele koninklijke familie met derzelver gevolg, onder onophoudelijk gejuich, in koetsen, langs het Water, naar de Nieuwebrug, alwaar het prachtige koninklijke jagt en eenige andere jagten en vaartuigen, voor den trein bestemd, gereed la-

gen. Het verlaten van het paleis en het komen der koninklijke familie aan den IJkant werd door salvo's van eenige op het IJ liggende Surinaamsvaarders aangekondigd. Schilderachtig was het gezigt der menigte boeijers, booten, schuiten, jollen en andere vaartuigen, die alle met aanschouwers vervuld, het IJ als bedekten, en waaruit zich, bij het voorbij zeilen des Hoogen Gezelschaps, algemeene juichtoonen verspreidden. Het weder stil zijnde, werd het koninklijke jagt geboegseerd door twee prachtige sloepen, in ieder van welke een zestiental sierlijk en even eens gekleede roeijers werkte. Ook bevond zich in de rij een jagt, waarop, nevens een aantal officieren en dames, zich een korps muzijkanten bevond, dat bij afwisseling de geliefde volksliederen en andere muzijkstukken uitvoerde. Gedurende het zeilen des Hoogen Gezelschaps, manoeuvreerde eene, van Rotterdam gekomen en op den 22sten door Haarlem gevaren, Stoomboot in den omtrek van het koninklijke jagt, welk gezigt het belangrijke van dezen speeltogt vermeerderde, terwijl ook telkens van onderscheiden omliggende schepen salvo's uit het geschut werden gehoord.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Amsterdam.

De stad gaf op den 25sten een bal in het park van de Plantagie, alwaar, na het achtervolgens aankomen der talrijke genoodigden, omstreeks negen uren Mevrouwen de Prinsessen Douairieres verschenen. Omtrent een half uur later kwamen de Prins en Prinses *van Oranje*, en over tien uren de Koning en Koningin benevens Prins *Frederik*, allen door Heeren Burgemeesteren en Leden uit de regering, met hunne Echtgenooten, plegtig ingehaald. Het bal ving nu, ten gevolge der vergunning van HH. MM., spoedig aan. Achter de danszaal was een vertrek prachtig ingerigt tot het souper der koninklijke familie, terwijl aan de overige gasten in de danszaal allerlei ververschingen werden voorgediend. Tegen elf uren verliet Z. M. het gezelschap; een half uur later vertrokken HH. KK. HH. de Prins en Prinses *van Oranje*; men had echter het genoegen den

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Amsterdam.

Prins te zien wederkeeren, terwijl de overige koninklijke personen het bal met derzelver tegenwoordigheid bleven vereeren. De beide Prinsen namen herhaalde malen deel aan den dans. Omstreeks drie uren verliet de koninklijke familie het bal, hetwelk tegen vier uren was afgelopen. Het gebouw was, ook van buiten, met smaak verlicht, en het geheele park prijkte met een aantal bevallige illuminatiën. Aan den ingang van het park waren kolommen geplaatst met de wapenschilden van Rusland en Holland, almede geïllumineerd. Het gebouw was in den Gothischen stijl gedecoreerd. Het plan daartoe was ontworpen door den Heer *A. van der Hart*, het schilderwerk was van den Heer *F. J. Pfeiffer Jun.* — Van binnen tegen over de koninklijke zitplaats bevond zich het orkest; aan het eind der zaal waren nisfen, met spiegels daarin. De zalen waren rijk beschilderd als met marmeren, met goud doorvlochten, sieraden en met onderscheidene zinnebeelden op blaauwe gronden; de deuren waren als paarlemoer met goud. — De toevloed van menschen naar de ommestreken van het park was ontzaggelijk, en langs den geheelen weg, dien de koninklijke familie nam, waren al de huizen verlicht; ook deden twee prachtige, van stadswege geplaatste en verlichte decoratiën op de Muider- en Rapenburger pleinen, de eerste eene zegepoort, op wier gevelspits zich de roem vertoonde, de laatste het standbeeld van den Kroonprins te paard gezeten, eene schitterende uitwerking.

Het had Zijner Majesteit mogen gebeuren, bij besluite van dezen zelfden dag eene aanschrijving te bepalen aan alle Godsdienstige Gezindheden, om ter zake, dat zich H. K. H. de Prinses *van Oranje* in eenen gezegenden staat bevond, gebeden voor eene gelukkige zwangerschap en verlossing van H. K. H. hemelwaarts te zenden.

Op den 26sten September verlieten HH. MM. de Koning en Koningin, benevens Prins *Frederik* en Prinsesse *Marianne*, Amsterdam, onder de toejuichingen eener dankbare en heilwenschen-

de menigte, en keerden des avonds reeds in de residentie terug. — De Prinsessen Douairieres bezigtigden op dien dag het Museum van Schilderijen en bezogten den franschen schouwburg. Den volgenden morgen om negen uren vertrokken beiden naar Haarlem; en omstreeks half één ure verlieten de Prins en Prinses *van Oranje*, in eene opene cales gezeten, met verder gevolg, deze stad, vergezeld door de vurigste heilwenschen der hoogst vereerde en dankbare burgerije. Het jeugdige paar kwam tegen den avond, in goeden welstand op het Huis in het Bosch terug.

Terugkomst der Prins en Prinses *van Oranje* in den Haag.

Aldaar had op den 1sten October een zeer treffend huislijk feest plaats ter viering der vijf- en twintig jarige echtvereeniging van den Koning en Koningin, voltrokken te Berlijn, in den jare 1791. Alhoewel HH. MM. dien heugelijken feestdag in den gelukkigen kring van Hoogstderzelver dierbare familie stil wilden vieren, werd der Latijnsche Zanggodin van den Heer *H. Bosscha*, Lid der derde klasse van het Instituut, dit feest in de zuiverste toonen der Ausonische lier toezingende, niet ongaarne de toegang vergund. Ook werd deze dag op onderscheidene plaatsen plegtig gedacht en feestelijk gevierd. — Te 's Hertogenbosch had men die gelegenheid in het volgend tijdvers omschreven, wier talletters het jaar 1816 zamenstellen.

Vijf en twintig jarige echtvereeniging van HH. MM.

ZIe NeDerLanD geknIeLD, en 't statIg feestgebaar
Op 't hooge IVbeLfeest, bIJ NassaVs eCht-aLtaar!

HH. MM. begaven zich met Prinses *Marianne* den 10den October naar Brussel, in welke residentie de Koning dien zelfden avond binnen kwam, zijnde Hoogstdeszelfs rijtuig omgeven van vier Heeren te paard, en gevolgd door vijf andere rijtuigen, met zes en vier paarden bespannen. De keurgarde te voet was reeds in dienst aan het paleis. De gehoordagen werden ten zelfden dage bepaald op Woensdag en Zaterdag; en

Komst van HH. MM. te Brussel.

op den 13den werden HH. MM. met geestvervoering in den schouwburg ontvangen.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje, Te Breda,

Weldra volgden de Prins en Prinses *van Oranje* het Koninklijke Hof. Op den 14den October het Huis in het Bosch verlaten hebbende, zagen Hoogstdezelve zich dien zelfden avond feestelijk ingehaald te Breda, waar zich niet slechts ieder had beijverd, om door versiering zijner huisinge zijne vreugde aan den dag te leggen, maar van wege der Regering een fraaije eereboog op de markt was geplaatst met toepasselijke allerhartelijkste opschriften. De intogt geschiedde onder het luiden der klokken en een onafgebroken vreugde gejuich tot aan het huis van den Generaal-Majoor *Meijer*, ten verblijve van HH. KK. HH. bestemd. Aan Burgemeesteren en Raden der stad werd terstond audientie verleend. Eene algemeene illuminatie hield de ingezetenen een groot deel van den nacht op den been. Den volgenden morgen hield de Prins wapenschouw over het garnizoen, en verleende daarna een algemeen gehoor.

Te Antwerpen,

Des middags de reis hebbende voortgezet naar Antwerpen, vereerden HH. KK. HH. dien zelfden avond nog den schouwburg aldaar met hunne hooge tegenwoordigheid. Men vertoonde *het feest van Krasnakabac* (een dorp bij Petersburg) zijnde een herdersstuk, gevolgd van de *Vestale*. Reeds ten half zes was de zaal vol aanschouwers. Bij het inkomen van het doorluchtig paar werd hetzelve met herhaald gejuich begroet. Na het eindigen der vertooning, werden er 101 vuurpijlen van den toren der Lieve Vrouwe kerk afgestoken, en was de stad uitmuntend verlicht. Den volgenden morgen hield de Prins wapenschouw over het garnizoen, en ontvingen HH. KK. HH. daarna de burgerlijke en militaire besturen, benevens vele dames. — Dien zelfden morgen reed de groote kavalkade van Eykhof uit, bestaande uit: 1°. den grooten walvisch, wiens watersprongen werden bestuurd door een minnegod; 2°. een galjoot, de Antwerpenaar, in volle

De kavalkade van Eykhof,

zeilen, met 20 jonge matrozen; 3°. een vaartuig met 2 jonge matroozen; 4°. nog een vaartuig met een matroos, voerende alleen de Nederlandsche vlag; 5°. een dolfijn, waarop een minnegod zat, met boog en pijlen, schietende; 6°. de wagen van Neptunus met twee zee-paarden, voorafgegaan door twee Sirenen, en vergezeld van Naïaden enz. De kar voerde een schild met het opschrift: „ de vrijheid der zee;" 7°. Een wagen vertoonende Europa, zittende op een stier, vergezeld van de zanggodinnen. Op den wagen las men: „ Europa ziet hare kunstenaars herleven;" de kar van Vulcaan, voorafgegaan door een talrijk orkest, met de wapens van Nederland en Rusland voorop, door Hymen vereenigd. De grot van Vulcaan was omringd door geniussen; men werkte in dezelve aan eenen trouwring; voorop droegen twee geniussen een schild met het opschrift: „ dat dit verbond altijddurend zij." 9°. de Reuzin, met een borstharnas en een helm met een haan, dragende zij een groenen sjerp; 10°. den Reus. Op de markt plaatste zich de reus ter linkerzijde van de reuzin, in welke orde zij voor HH. KK. HH. voorbij trokken. — Des avonds werd een bal van stadswege gegeven, hetwelk HH. KK. HH. beleefdelijk hadden aangenomen.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Antwerpen.

Op den 17den tegen den middag kwamen HH. KK. HH. te Mechelen, alwaar zij aan de stadspoort door den Onder-intendant, den Maire en Adjuncten, nevens den Municipalen Raad werden ontvangen. De Vorstelijke Echtgenooten voldeden gaarne aan de uitnoodiging om ten raadhuize af te treden, en, na verleend gehoor, van een gereed gemaakt ontbijt gebruik te maken. De intogt was geschied onder fraai muzijk: het vertrek had om één uur plaats; en ten half drie uren kwamen HH. KK. HH. te Vilvoorden. Al daar was bij de Mechelsche poort een eereboog opgerigt, met gepaste opschriften, en wel aan de eene zijde: „ gelukkig het volk, dat het tegenwoordige en het toekomende kan genieten;" aan de andere zijde: „ ter eere van het huwelijk,

Te Mechelen.

Te Vilvoorden.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. hetwelk het bloed van Nassau, zoo dierbaar aan de Nederlanders, moet vereeuwigen." Alle de huizen waren met guirlandes, bloemen en draperijën versierd. De Maire, de civiele en militaire autoriteiten en de vier gilden naderden het rijtuig van het Vorstelijke paar bij de Mechelsche poort. Z. K. H. deed den koetsier stil houden en ontving de aanspraak van den Maire, waarna het rijtuig stapvoets doorreed onder herhaalde toejuichingen der menigte.

Te Brussel. Bij de plegtige intrede van Z. K. H. den Prins *van Oranje*, met Hoogstdeszelfs Echtgenoote in den namiddag, even drie uren, te Brussel was de geestdrift der inwoners ten top, terwijl het schoone weder den luister der plegtigheid begunstigde. De regtervleugel van het gebouw des Hoogen Geregtshofs was ter beschikking gesteld van den Prins *van Oranje*, tot dat er een paleis zou gebouwd zijn, waartoe de fondsen waren aangewezen door de Staten Generaal; alsmede tot het meubileren van het provisioneel hôtel van Z. K. H., dat weleer onder den naam van hotel der kanselarij bekend stond. Niet lang nadat het Vorstelijke paar aan dit gebouw was afgestapt, vertoonde hetzelve zich op het balkon aan de tallooze en aanhoudend juichende menigte, die zich tegen den avond in de voornaamste straten verspreidde, om de fraaije kunstverlichtingen te beschouwen. Tusschen 9 en 10 uren reden HH. MM. en HH. KK. HH. zelve de voornaamste straten en pleinen door, gevolgd van eene menigte rijtuigen, en te midden eener ontelbare schare, welke onophoudelijk *leve de Koning! leve de Prins van Oranje!* deed hooren.

Het gelui der klokken had den statigen intogt op dien dag van uur tot uur aangekondigd. Buiten de poort van Laken was een tempel der Faam opgerigt met het opschrift: „aan den „Prins *van Oranje* het erkentelijk Brussel — 18 „Junij 1815 — in het geslacht van Nassau is „de roem erfelijk." Voor dezen tempel had zich eene bezending uit den stedelijken raad be-

vonden, ter begroetinge van HH. KK. HH; de schutterij, onder de wapenen staande, had een dubbelde rij gevormd. De intogt was geopend door een detachement der mare-chaussée, een detachement van de keur-kompagnie te paard, en de rijtuigen van den Hofstoet van HH. KK. HH. Derzelver eigen rijtuig werd gevolgd door een tweede detachement der keurkompagnie van de schutterij te paard, terwijl zich de keurkompagnie der schutterij te voet aan de beide zijden van het rijtuig bevond, voorts door de deputatie van den stedelijken Raad, de schutterij, en een tweede detachement van de mare-chaussée. Alle de straten, welke de trein volgde, waren met boomen bezet, door guirlandes van groen verbonden en met zinnebeelden versierd. Vier zinnebeeldige wagens waren op onderscheiden punten van dezen weg geplaatst, om zich achtervolgens aan den trein aan te sluiten. Men gaf van deze wagens de volgende beschrijving. Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje te Brussel.

Wagen der stad Brussel.

Een groote oranjeboom bedekt onder zijne beschermende schaduwe *de stad Brussel*, verbeeld onder het afbeeldsel van eene vrouw, hebbende het hoofd omkransd met eene muurkroon, en zittende op de helling van eenen heuvel, om alzoo de topographische ligging der stad Brussel aan te duiden; aan hare voeten stroomt het water, hetwelk de Najade van de Senne uit hare kruik stort. De Nederlandsche Leeuw vertreedt de kenteekenen des oorlogs, schijnt op den luister der stad trotsch te zijn, en biedt aan dezelve den hoorn van overvloed aan.

Aan den stam van den oranjeboom hangt de staf des vredes, met olijftakken omgeven, om de kalmte aan te duiden, waarvan Brussel de zoete gevolgen smaakt.

Wagen van St. Michael.

St. Michael, op de wolken gedragen, vertreedt de geesels, waarvoor hij Brussel behoed heeft, als zijnde: de oorlog, de hongersnood, de burgertwisten, enz. In zijnen regter arm houdt hij het zwaard, waarmede hij de booze geesten heeft verpletterd: met de andere hand

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Brussel.

schijnt hij over de stad de zegeningen des hemels in te roepen, terwijl zijne blikken dezelve afsmeeken.

Wagen der Overwinning en des Vredes.

De overwinning en de vrede, op eene verheven plaats gezeten, houden palm- en olijftakken; zij verheffen dezelve, ten teeken van bescherming, over de hoofden van de Godin des akkerbouws en de Geniussen der wetenschappen en kunsten; deze laatste, op verschillende wijzen in groepen geplaatst, houden zich onledig met de trekken en de daden van den jongen held der Nederlanden tot de nakomelingschap over te brengen.

Wagen van den Huwelijksgod.

De vereeniging van den moed en de schoonheid, afgebeeld door Mars en Venus, maken het onderwerp van den vierden wagen uit. De Huwelijksgod verbindt hen door bloemen en strikken; de Amors, de huwelijkstrouw, de lachjes en vermaken slingeren zich in dezelfde keten rond, waarvan het eene einde door de Schikgodin gespannen, en de andere door Cupido vastgehouden wordt; deze, aan het hoofd van dien bloemenstreng, houdt in zijne hand twee harten door denzelfden pijl getroffen, en schijnt door zijnen adem de vlam te vermeerderen, welke hij in hen heeft ontstoken.

»Gelijk deze gansche optogt bij voorloopig programma was bekend gemaakt, zoo waren ook de feesten geregeld voor den 19den, wanneer in een gala schouwburg gelegenheids-stukken werden gegeven, nadat Madame *Blanchard* des namiddags in eene groote luchtbol, uit de groene kom van het park tegen over het paleis, was opgestegen, en om half zes uren op de plaats Eikenveld onder de gemeente van Bierbeek neder gekomen. Den 23sten had een groot volksfeest plaats, door de menigte aanschouwers, de ondubbelzinnigste algemeene vreugde en de voorkoming van allen ongeval merkwaardig. De triumfkarren, de kavalkades en de reuzen, den *ommegang* uitmakende, uit de geschiedenis van *Filips* van Bourgondie afkomstig, en bij de geschiedschrijvers onder den

naam van *intermezzos* bekend (1), trokken, even als te Antwerpen, ook alhier de stad door. Vier cocagnemasten op het Koningsplein opgerigt, waren wel voorzien van hammen, gerookte tongen en worsten, en leverden eenen koddigen wedstrijd onder de mededingers op. De vermakelijkheden van dien dag eindigden met een zeer grooten vogel van vuurwerk, die tegen middernacht werd ontstoken. Inhalingen van den Prins en Prinses *van Oranje.*

Op den 24sten had eerst het feest plaats, door de stad Brussel, aan den Prins en Prinses *van Oranje* gegeven en bevorens tegen den 21sten bepaald. Hetzelve overtrof de verwachting, welke men daarvan had opgevat. Het lokaal der manege was tot eene danszaal toebereid. Rondom was een drievoudige, bij oploopende banken, voor de dames bestemd. De hoogste derzelven werd door nagebootste palmboomen overschaduwd, welke de natuur zelve schenen. Tusschen de palmboomen waren standbeelden houdende een schild, waarop men het cijfer las van het doorluchtige paar. Hetzelfde cijfer vond men weder op een in zilver gewerkt gordijn, hetwelk aan het einde Te Brussel.

(1) *Philippus* had in 1453 eenen kruistogt in den zin, en zogt daartoe vooral *Thierry*, den Graaf van Champagne, over te halen. De ijver van den adel naar deze togten was door derzelver rampspoeden zeer verflaauwd. Ten einde denzelven weder op te wekken gaf *Philippus* te Brugge eene vertooning, waarbij de godsdienst zich gekluisterd vertoonde, gevolgd van een talrijken stoet Christen-slaven, door Saraceensche reuzen met knodzen en zweepen voortgedreven, onder schrikkelijke godslasteringen, terwijl de Christenen den lof des Heeren zongen en om verlossing smeekten. Gedaanten van gedrogtelijke dieren, door de ongeloovigen aan banden gevoerd, sloten den trein, die de zaal van het festijn doortrok, waar *Philippus* en *Thierry* te midden van het luisterrijke hof waren gezeten, en bij wien de weenende godsdienst de toezegging van verlossing verwierf, welke echter geheel onvervuld bleef. — Zie *Wagenaar, Vad. Gesch.* D. IV. bl. 74—76, die het eene soort van *tafelspel* noemt; en de Schrijvers aldaar aangehaald.

Inhalingen van den Prins en Prinses *van Oranje.*

Te Brussel.

der verheven zitplaats, tegen over den ingang was opgehangen. Het dekstuk was bezet met guirlanden van boomtakken, die boven de feestgenooten een groen gewelf vormden. — De zitplaatsen waren alle bezet met sierlijk gekleede vrouwen. — Te half negen verschenen HH. KK. HH. en werden met algemeene toejuiching ontvangen. Zij wachteden, eer zij zich plaatsten op de verheven zitplaats, de komst van HH. MM. af, die kort daarop plaats had en met gejuich begroet werd. Het orkest deed het *Wilhelmus van Nassauen* hooren, hetgeen vervangen werd door eene toepasselijke cantate, met de treffendste uitdrukking gezongen door den Heer *Desfosses* en Madame *Cazot*. Z. M. vertoefde niet lang en vertrok onder luide toejuiching. De beide Prinsen namen met gulhartige bevalligheid deel aan den dans. De Prinses *van Oranje* werd niet lang daarna door haren Gemaal geleid naar haar rijtuig, doch de Prins keerde ten dans terug; en nu kon men het vertrek der beide Prinsen schier niet gedoogen, een kring van dansers omgaf hen, wanneer zij meenden te vertrekken, en het air: „ waar kan men beter zijn, dan bij zijn goede „ vrienden?" juist ter snede door het orkest aangegeven, maakte dezen drang voor het edelaardig hart onwederstaanbaar. Tot half drie genooten der Prinsen bijzijn, wier vertrek kort daarna door alle de feestgenooten werd gevolgd.

Op den 26sten was er nogmaal gala in den Schouwburg, waarbij HH. MM. en de Koninklijke Familie met de gewone geestdrift werden ontvangen.

Te Ter Veuren.

Z. K. H. de Prins *van Oranje* begaf zich den 30sten, vergezeld van Hoogstdeszelfs broeder en zijnen staf, naar zijne domeinen te Ter Veuren, alwaar sedert de maand Junij een en twintig fraaije paarden, uit Engeland gezonden, ter stalle stonden, waaronder zich een zeer schoon span bevond voor den Prins *van Oranje* bestemd. De Maire ontving Z. K. H. met eene welkomstgroet, die minzaam werd beantwoord. Eene eerewacht van

twintig voorname inwoners geleidde den Prins naar het park, waar veertig jonge meisjes, als herderinnen gekleed, Z. K. H. inhaalden. Op het kasteel werd een ontbijt gegeven, waartoe de Maire, de Kommandant der eerewacht, en verscheidene landeigenaars waren genoodigd nevens den Pastoor. Z. K. H. nam zelve deel aan onderscheidene landspelen op het plein van het kasteel, schoot den eersten pijl naar den vogel, bekroonde met eigen hand de overwinnaars en verliet daarna Ter Veuren onder de hartelijkste toejuichingen der goede landlieden, die verrukt waren over de vereeniging van zoo veel goedhartigheid met zoo grooten heldenmoed. — Ter Veuren had sedert den dood van *Karel van Lotharingen*, Gouverneur der Oostenrijksche Nederlanden, alles verloren; van het kasteel was slechts een gering paveljoen overig; onder *Buonaparte* had men er eene paarde-stoeterij opgerigt; thans zag het dagen van voorspoed tegen.

Inhalingen van den Prins en Prinses van Oranje. Te Ter Veuren.

De twee en veertigst verjaardag van H. M. de Koningin, op den 18den November gelijktijdig met den derden der heilrijke omwenteling werd allerwege gevierd met die dankbare vreugde, welke het dubbeld heugelijke van dien dag aan elk nederlandsch hart moest inboezemen. Dezelve onderscheidde zich te Amsterdam door de openbare vereering der burgertrouw, in het beleg van Naarden betoond (1).

Twee en veertigste verjaring van H. M.

Te Brussel, had op den 23sten November de plegtige receptie plaats van Z. M. den Koning, als Ridder van de orde van het Gulden Vlies, op het paleis in tegenwoordigheid van de Groot-officieren der Kroon, van het korps diplomatiek, de Ministers, de Leden van de Staten-Generaal en van den Raad van State en van het gansche Hof, en overeenkomstig hetgeen bij de Statuten is voorgeschreven. Z. K. H. de Prins *van Oranje*, uit kracht van eene bijzondere Commissie, Z.

Z. M. als Ridder van het Gulden Vlies gerecipiëerd.

(1) Deze vereering is vermeld in het *Jaarboek van* 1814 bl. 171.

Z. M. als Ridder van het Gulde Vlies gerecipieerd.

Kathol. M. als hoofd en Souverein der orde vertegenwoordigende; decoreerde den doorluchtigen recipiendaris, die Z. K. H. Prins *Frederik* tot Peter had. De halsband werd door den Generaal *Don Miguel de Alava*, belast met de functiën van Thesaurier, aangeboden. De functiën van Secretaris der orde werden waargenomen door den Kommandeur *Falck*, die, in deze hoedanigheid, den eed voorlas en het formulier van receptie uitsprak. — Drie dagen later keerde Z. M. met Z. K. H Prins *Fredrik* in den Haag terug, doch vertrok den 29sten alweder met Hoogstdenzelven naar Brussel, alwaar op den 6den December ter gelegenheid der vier en twintigste verjaring van den Prins *van Oranje* ten hove een groote maaltijd en schitterend bal werd gegeven, door de tegenwoordigheid van den Hertog *van Wellington* Prins *van Waterloo*, 's Vorsten Leermeester in den krijg en leidsman ter overwinninge, vereerd. — Den 30sten December verliet Z. M., met Prins *Frederik* en den Grootmaarschalk van het paleis, Brussel om eene keer te doen door het Luxemburgsche, welks droevige toestand ten aanzien der levensmiddelen de voorname oorzaak was van deze reis.

Vier en twintigste verjaring van den Prins van Oranje.

De vermelding hiervan roept ons, na het aaneengeschakeld gewag van al het heilrijke dezes jaars voor het Koninklijke Huis, tot de gewigtige gebeurtenissen en werkzaamheden, die hetzelve jaar zeer treffend hebben onderscheiden.

Betrekkingen tot andere Mogendheden.

De regering des lands in betrekking tot andere Mogendheden willen wij die, welke betrekking heeft tot het Binnenlandsch bestuur, doen vooraf gaan, ten einde de laastgemelde daarna onafgebroken te doen volgen.

Fransche ballingen.

Ten gevolge van het besluit van Z. M. den Koning van Frankrijk van den 24sten Julij 1815 hadden velen der verbannene personen, zoo Generaals als Officieren, die het Gouvernement

van *Lodewyk XVIII* ten behoeve van *Napoleon* gewapender hand hadden aangerand, en dezulken, die zich met geweld van de regering hadden meester gemaakt (1), zich begeven naar de zuidelijke provinciën dezes rijks, het zij om er zich neder te zetten, het zij om er door te reizen, ten einde naar Amerika over te steken. **Fransche ballingen.**

Ingevolge der algemeene schikkingen van de Verbondene Mogendheden kon aan dezulken geen verblijf in deze nabijheid hunnes lands worden toegestaan, maar hadden zij zich naar Rusland, Pruissen of Oostenrijk te begeven; ten zij ze een bijzonder verlof van Z. M. hadden bekomen. Sommigen werden alzoo aangemaand die Provinciën te verlaten, met uitstel nogtans tot half Februarij; anderen werd alleen vergund dezelven door te reizen. — Men telde onder deze personen zeer velen van beruchten naam in de geschiedenis der Fransche omwenteling en in die van ons vaderland sedert den jare 1795, als *Merlin de Douay*, *Garnier de Saintes*, de Gen. *Excelmans*, *Cambacères*, *Sieyes*, de Gen. *Ornano*, *Berlier*, de Graaf de *Latour-du-Pin*, de Maarsch. *Soult*, *Alquier*, *Ramel*, de Gen. *Hullin*, de Baron *de Pommereuil*, *Harel*, *Beffroi*, *Cochon*, Graaf *de l'Apparent*, *Duval*, de Gen. *Fresinet*, *Barras*, de Gen. *Lamarque*, *Arnault*, *Garan*, de Gen. *Melinet*, *Bertrand Lesdinieres*, *Courtin* en *Meaulle*. Velen, weinig luisterende naar de vermaning, hun gedaan, om zich te verwijderen, kregen daartoe bevel in de maand Mei. Dit bevel werd in Junij herhaald. De Fransche Kolonel *Latapie*, van Aken vertrokken, waar hij zich onder toezigt van de Pruissische Gendarmerie bevond, en vervolgens zonder paspoort op Nederlandsch Grondgebied gearresteerd, werd onder eskorte naar de grenzen van de Pruissische Staten gevoerd. Hij ontkwam andermaal van Aken, doch werd op den weg naar *Luik* aangehouden en weder terug gevoerd.

(1) *Jaarboek* 1815. D. I. bl. 328.

Fransche ballingen. Nu wilden de Pruisſen hem ter beſchikking ſtellen van den Koning van Frankrijk, doch hij ontſnapte aan de gendarmes. — De Generaal *Excelmans*, zijne vorige kwaliteit en beſtemming willende verbergen, werd in Julij te Breda ontdekt, en onder toevoorzigt van een ſchildwacht geſteld. In die zelfde maand werd het bevel al weder herhaald aan de ballingen, die zich nog te Bruſſel bevonden, om zich naar hunne beſtemming te begeven, moetende zij, die door ziekte werden belet hieraan te voldoen, daarvan wettig doen blijken. Zoo werden onder anderen de Generaal *Lamarque*, de gewezen Directeur van den Boekhandel *Pommereuil* en de dichter *Arnault* in de maand Augustus, ieder door een ruiter van de mare-chausſée, in hun verblijf te Bruſſel bewaakt. — Eindelijk werden in de maand Augustus de ſtelligſte bevelen door Z. M. gegeven, om alle de nog overige ballingen, door geene ziekte volſtrekt belet, dadelijk te verwijderen.

Wegens *Napoleon Buonaparte*. Omtrent den grooten balling van geheel Europa ontbrak het niet aan vele en velerhande berigten, die in Frankrijk zelf nog al eenige onrust gaande hielden, en zelfs ondernemingen tegen het herſteld bewind bemoedigden, welke, hoe krachtdadig ook geſtuit, de ſtrenge maatregelen der overige Mogendheden tegen de verbannenen uit dat rijk noodzakelijker maakten, doch welke berigten de volkomen rust dier Mogendheden zelve geenszins konden ſtoren. — Het ontbrak al terſtond niet aan vele teekenen van ontevredenheid van *Buonaparte* met zijnen ſtaat van gevangenſchap. — In de zittingen van het hooger en het lager huis in Engeland droeg Lord *Castlereagh* in de maand Maart twee bills voor, de eene nopens de maatregelen ter bewaring van den perſoon van *Napoleon Buonaparte*, en de andere aangaande een reglement wegens de gemeenſchap van neutrale ſchepen met het eiland St. Helena, zoo lang hij op het-

zel-

zelve zou bewaard worden. Het ontbrak wel niet aan den gewonen tegenstand tegen den ministeriëlen voorslag, zelfs niet aan uitdrukkelijke protesten van Lord *Holland* en den Hertog *van Susfex*: „ als ware het der grootmoedigheid eener „ groote natie onwaardig, om een vreemden en „ gevangen Chef te verbannen en verre af ge„ vangen te houden, die, na zijn gezag te heb„ ben nedergelegd, zich, bij verkiezing boven „ zijne andere vijanden, aan dezelve had over„ gegeven; en als schenen de traktaten, bij wel„ ke, na zijne gevangenneming, de Engelschen „ zich ten believe der Souvereinen, aan wien „ hij zich nooit had overgegeven, verbonden „ hadden, om hem gevangen te houden, met de „ grondbeginselen van billijkheid te strijden, en „ daarenboven zelfs niet door de noodzaaklijkheid „ gevorderd te worden;" doch de redenen van Lord *Castlereagh*, welke geweest waren: „ dat „ het regt tot die bewaring op dat der volkeren „ steunde; dat men dat regt had verkregen, „ vooreerst, om dat *Napoleon*, nog Souvereine „ Vorst zijnde, de traktaten geschonden had, „ en nu geen waarborg voor derzelver in acht„ neming kon bieden; ten anderen, omdat hij „ thans krijgsgevangen was, wien, als Korsikaan „ onderdaan van Frankrijk zijnde, zijn Monarch „ had geweigerd te reclameren; terwijl zijne be„ waring gebiedend gevorderd werd door de ver„ pligting, om voor de handhaving van de „ openbare veiligheid en de algemeene orde te „ zorgen;" deze redenen hadden de overhand in beide de huizen gekregen, en de aanneming der beide bills ten gevolge gehad. De eerste bragt tot stand de navolgende *Wegens Napoleon Buonaparte.*

Akte van 11 April 1816 tot werkdadiger bewaring van Napoleon Buonaparte.

1. Dewijl het voor het behoud der rust van Europa en voor de algemeene veiligheid noodig is, dat *Napo-*

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

leon Buonaparte gevangen gehouden worde, zoo wordt mits deze door Z. M., met gemeen overleg van het parlement, bepaald, dat het voor Z. M., Hoogstdeszelfs erven en opvolgers, ten pligt zal strekken, gemelden *Napoleon Buonaparte* in de bewaring van zoodanig persoon of personen, op zoodanige plaats van Zr. Ms. bezittingen, en onder zulke beperkingen, gevangen te houden, als het Z. M., Hoogstdeszelfs erfgenamen en opvolgers, van tijd tot tijd, dienstig zullen oordeelen.

2. Voorts is bepaald, dat gemelde *Napoleon Buonaparte* als krijgsgevangen behandeld zal worden, met uitzondering alleenlijk in zoo verre, als daarvoor door Z. M., Hoogstdeszelfs erfgenamen en opvolgers, ten eenigen tijd, of van tijd tot tijd, anders beschikt zou mogen worden; dat het vrijstaan zal, het toezigt over denzelven aan Britsche onderdanen, of aan zoodanigen, welke den eed van getrouwheid afgelegd hebben, op te dragen, en van tijd tot tijd de plaats te veranderen en zoodanige andere plaats te bepalen, welke Z. M. of Hoogstdeszelfs erfgenamen en opvolgers tot bewaring van *Napoleon Buonaparte* dienstig mogten oordeelen; dat het vrij zal staan personen te magtigen, om hem van de plaats waar hij zich thans bevindt, of waar hij in het vervolg gevankelijk zijn mogt, weg te voeren, en naar eenige andere plaats over te brengen, en dat alle personen, welke door die gemagtigden tot hulp geroepen mogten worden, volkomen geregtigd zullen zijn, alle middelen in het werk te stellen, om gezegde *Napoleon Buonaparte* gevangen te houden, of hem, bijaldien hij ontkomen ware, op nieuw te vatten, op dezelfde wijze, als men gewoon is met krijgsgevangenen te handelen.

3. Al verder wordt bepaald, dat, zoo eenige lieden, onderdanen zijnde van Z. M. of Hoogstdeszelfs erven of nakomelingen, welke gemelden *Napoleon Buonaparte* laten ontsnappen, of tot diens ontkoming, uit zijne tegenwoordige of toekomstige plaats van gevangenschap, of tot diens verwijdering over de vastgestelde grenzen, op welk eiland of grondgebied ook, het zij op deszelfs woord of buiten dien, het minste mogten medegewerkt hebben, als schuldig aan hoog verraad, zonder genade, ter dood veroordeeld zullen worden.

4. Daarenboven wordt bepaald, dat, in geval van ontkoming van *Napoleon Buonaparte*, eenig onderdaan van Z. M. hem in volle zee ondersteunen, en hem, in het geringste op zijne reis, naar eenig ander oord behulp-

zaam mogt zijn, dezelve als landverrader, zonder genade, ter dood veroordeeld zal worden.

Wegens Napoleon Buonoparte.

Tegen de overtreders van deze akte, kan onmiddelijk geprocedeerd, of dezelve kunnen, ter verdere teregtstelling, naar Engeland opgezonden worden.

De tweede bill had ten zelfde dage eene akte ten gevolge, welke den handel betreft met het eiland St. Helena, zoo lang zich *Napoleon Buonaparte* aldaar bevindt.

Uit kracht derzelve, is aan alle schepen, de Oost-Indievaarders uitgezonderd, verboden, zonder speciaal verlof, naar St. Helena te mogen varen, of met dezelve te handelen. Alle personen, contrarie dezes handelende, zullen als schuldig aan hoog verraad aangemerkt, en, ter verdere veroordeeling, naar Engeland opgezonden worden. Personen, die zich aan boord van Oost-Indievaarders bevinden, en St. Helena aandoen, moeten, zoo dra de Gouverneur, of Vice-Gouverneur zulks gebiedt, naar boord hunner schepen terug keeren. Zoo iemand derzelve op het Eiland blijft, dan zal hij, volgens de wetten, gestraft worden. Schepen, welke op St. Helena handelen, of met dat Eiland gemeenschap houden willen, of die op 8 Engelsche mijlen van hetzelve zich vertoonen, en, op daartoe bekomen bevel, niet terug keeren willen, zullen verbeurd verklaard worden. Zoodanige schepen, die, door tegenwind, of avarij genoodzaakt worden St. Helena aan te doen, mogen zich daar slechts zoo lang ophouden, als het de Gouverneur zulks goedvindt. Dewijl het mogelijk is, dat de genen, welke op St. Helena het bevel voeren, en dezulken, die onder hen dienen, door den drang der omstandigheden, bevelen geven, of ten uitvoer brengen mogten, welke door de wetten niet volkomen geregtvaardigd kunnen worden, in zulk geval worden de zoodanigen, bij eene akte van het parlement, onschuldig verklaard. Voor het overige wordt aan de regten der Oost-Indische Compagnie op het Eiland St. Helena, door deze akte, in geenen deele gederogeerd.

Onder de velerleije tijdingen, welke eenige dagbladen goedvonden te verspreiden, muntede voor-

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

al die uit, dat een Amerikaansch oorlogschip, waarop zich 600 wel besloten mannen bevonden, naar het eiland St. Helena was gestevend, en op den 7den Augustus na een bloedig gevecht, de bezetting had afgemaakt en *Buonaparte* naar de Vereenigde Staten weggevoerd. — Dat men met eenen brief van 9 Julij had vernomen, dat *Buonaparte* eenige dagen te voren, gedurende vier uren uit het oog verloren, doch door eene schildwacht aangehouden was, scheen grond genoeg om aan dit buitensporig verdichtsel eenig geloof te slaan. — Zoo had men ook het berigt verspreid, dat op den 30sten Julij in de woning van *Buonaparte* brand was ontstaan. — Men wist in de daad eene gansche geschiedenis der ontvoering van *Buonaparte* te verhalen, doch nergens verwekte het gansche uitstrooisel meer opzien, dan te Newjork zelve, wanneer de courantier aldaar dit nieuws, hem van Baltimore medegedeeld, gemeen maakte.

Napoleon was en bleef zoo wel bewaakt op St. Helena, dat hij zelf alleen bedacht scheen op middelen, om door luid beklag over zijne behandeling, den tegenstand tegen de akte zijner werkdadiger bewaringe in werking te brengen, waartoe de zending van den Heer *Santine*, zich noemende Kamerbewaarder van het kabinet des Keizers, moest dienen, die, den 28sten October aan boord van een Engelsch fregat van het eiland vertrokken, den 2den Februarij des volgenden jaars te Portsmouth kwam, en aldaar een beroep op de Engelsche natie in het licht gaf over de behandeling, welke zijn meester onderging. Bevorens had de Generaal Graaf *Montholon*, die bij *Napoleon* gebleven was, op deszelfs last aan Sir *Hudson Lowe*, Gouverneur van het eiland St. Helena den volgenden brief geschreven:

GENERAAL!

Ik heb, met uwen brief van den 23sten Julij, het

traktaat van den 3den Augustus, tusschen Z. Br. M., de Keizers van Rusland en Oostenrijk en den Koning van Pruisfen, gesloten, ontvangen. Wegens Napoleon Buonaparte.

De Keizer *Napoleon* protesteert tegen den inhoud van dat traktaat; hij is geen krijgsgevangen van Engeland. Na zijnen afstand in handen van de vertegenwoordigers der natie te hebben overgegeven, ten *voordeele der staatsregeling, door het fransche volk aangenomen, en ten behoeve van zijnen zoon*, gaf hij zich vrijwillig aan de Engelsche magt over, met oogmerk om in Groot-Brittannie te gaan wonen, en aldaar als een eenvoudig burger te leven. De schending der grondbeginselen kan geen regt geven. De persoon van Keizer *Napoleon* is thans in de magt van Engeland, maar is nooit geweest en is nog niet, noch van regtswege, noch met de daad, in de magt van Oostenrijk, Pruisfen of Rusland, zelfs niet volgens de wetten en gewoonten van Engeland, dat nooit, in de uitwisseling der krijgsgevangenen, de Russen, Pruisfen, Oostenrijkers, Spanjaarden en Portugezen heeft begrepen, hoezeer aan deze Mogendheden verbonden door alliantie-traktaten, en den oorlog gezamenlijk met hen voerende.

De overeenkomst van den 2den Augustus, gesloten veertien dagen na dat de Keizer in Engeland was, kan, van regtswege, geene uitwerking hebben: zij levert het schouwspel op van eene coalitie tusschen de vier grootste Mogendheden aangegaan, om *een enkel persoon* te onderdrukken; eene coalitie, welke, zoo wel door de denkwijze van elke natie, als door de grondbeginselen van de ware zedekunde, wordt afgekeurd.

De Keizers van Oostenrijk en Rusland en de Koning van Pruisfen, noch van regtswege, noch met de daad, eenig gezag op den persoon van Keizer *Napoleon* hebbende uit te oefenen, kunnen ten zijnen opzigte niets beslissen.

Indien Keizer *Napoleon* in de magt van Oostenrijk ware geweest, zoude deze vorst zich de betrekkingen herinnerd hebben, door den godsdienst en de natuur daargesteld, tusschen *eenen vader en eenen zoon*; betrekkingen, die nimmer straffeloos worden geschonden. Hij zoude zich herinnerd hebben, dat *Napoleon* hem *vier* maal op zijnen troon heeft hersteld, te weten: te Leoben, in 1795; te Luneville, in 1804, toen zijne legers bij de muren van Weenen stonden; te Presburg, in 1806, en, te Weenen zelf, in 1809, toen zijne legers in het bezit van de hoofdstad en van de drie

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

vierde gedeelten van het rijk waren. Deze Vorst zoude zich herinnerd hebben de verzekeringen, door hem aan *Napoleon* gegeven in het bivouac in Moravien, alsmede hun gesprek te Dresden, in 1812.

Indien Keizer *Napoleon* in de magt van Keizer *Alexander* ware geweest, zoude deze Souverein zich herinnerd hebben de banden van vriendschap, te Tilsit, Erfurt, en gedurende eene dagelijksche briefwisseling van 12 jaren, geformeerd. Hij zoude zich herinnerd hebben het gedrag van Keizer *Napoleon* na den slag van Austerlitz, alwaar hij, hem met het overschot van zijn leger krijgsgevangen hebbende kunnen maken, zich vergenoegde met zijn woord en hem zijnen terugtogt liet bewerkstelligen. Hij zoude zich de *personele* gevaren hebben herinnerd, waaraan Keizer *Napoleon* zich blootstelde, om den brand van Moskow te blusschen en die hoofdstad voor hem te bewaren. Deze Vorst zoude gewis nimmer de pligten van vriendschap en erkentenis jegens eenen ongelukkigen vriend hebben geschonden.

Indien de persoon van Keizer *Napoleon* in de magt van den Koning van Pruissen ware geweest, zoude deze Souverein nimmer hebben kunnen vergeten, dat het van den Keizer had afgehangen, na den slag van Friedland, eenen anderen Vorst op den troon van Berlijn te plaatsen. Hij zoude niet hebben vergeten, in tegenwoordigheid van eenen ontwapenden vijand, de betuigingen van vriendschap en de gevoelens van dankbaarheid, welke hij hem deed blijken, in 1812, bij hun onderhoud te Dresden.

Het schijnt dan, volgens artikel 2 en 5 van het traktaat van den 2den Augustus, dat deze Vorsten, geenen invloed kunnende uitoefenen op den maatregel, ten aanzien van Keizer *Napoleon*, die niet in hunne magt was, genomen, eenvoudig toegetraden tot hetgeen te dezen opzigte door Zijne Brittannische Majesteit is gedaan. Deze Vorsten hebben aan Keizer *Napoleon* verweten, de bescherming der Engelsche wetten verkozen te hebben boven die van hunne wetten. Inderdaad, het valsche denkbeeld, dat *Napoleon* zich gemaakt had van de liberaliteit der Engelsche wetten en van den invloed, welken eene groote, edelmoedige en vrije natie moest uitoefenen op derzelfs Gouvernement, deed hem besluiten de bescherming dier wetten te verkiezen boven die van eenen schoonvader of van eenen ouden vriend.

Het was in de magt van Keizer *Napoleon*, zich bij een traktaat te verzekeren van hetgeen zijn' persoon betreft, door zich aan het hoofd van het leger van de Loire of

dat van de Gironde, waarover de Generaal *Clausel* het bevel voerde, te stellen; maar, van dat oogenblik af, niets meer begeerende, dan eene schuilplaats en de bescherming van de wetten van eenen vrijen staat, hetzij Engeland of Amerika, kwam hem alle beding noodeloos voor. Hij dacht, dat het Engelsche volk zich meer gebonden zoude achten door een gedrag, vol rondborstigheid, edelheid en vertrouwen, dan door de plegtigste traktaten. Hij heeft zich bedrogen; maar deze dwaling zal steeds de ware Britten doen bloozen, en zal voor het tegenwoordige en de toekomende geslachten een blijk zijn van de trouwloosheid van het Engelsch Ministerie.

Wegens *Napoleon Buonaparte*.

De Commissarissen van Oostenrijk en Pruissen zijn te St. Helena aangekomen. Indien hunne zending ten oogmerk heeft, een gedeelte der verbindtenissen te vervullen, welke hunne respective Souvereinen, bij het traktaat van den 2den Augustus, hebben aangegaan, en te waken, dat geene Engelsche Agenten, in eene kleine Kolonie, in het midden van den Oceaan gelegen, verwaarlozen die achting te betuigen, welke men verschuldigd is aan eenen Vorst, aan die Mogendheden verbonden door de banden van bloedverwantschap, en zoo vele andere betrekkingen, zoude men, in eene dergelijke handelwijze, het karakter van die twee groote Vorsten herkennen; maar gij, mijnheer, gij hebt verklaard, dat deze Commissarissen noch het regt noch de magt hebben, om eenig gevoelen uit te drukken, aangaande hetgeen op deze rots voorvalt.

De Engesche Ministers hebben Keizer *Napoleon* naar St. Helena doen brengen, 2000 uren ver van Europa... Deze rots, bijkans onder de linie gelegen, op eenen afstand van 500 uren van het vaste land, is onderhevig aan de brandende hitte van de oorden dezer hemelsbreedte. Zij is met nevelen bedekt, gedurende drie vierde gedeelten van het jaar; het is het dorste en het natste land tevens van den aardbodem. Eene dergelijke luchtsgesteldheid kan niet dan zeer nadeelig voor de gezondheid des Keizers zijn, en de haat moet de keuze van eene dergelijke verblijfplaats hebben ingegeven, alsmede de instructiën van het Engelsch Ministerie aan de Officieren, welke over dit eiland het bevel voeren. Men heeft hun bevolen, aan den Keizer den titel van Generaal te geven, even als of men hem wilde verpligten, zich te beschouwen als nooit over Frankrijk te hebben geregeerd.

De reden, waarom hij niet van naam wilde verande-

Wegens *Napoleon Buonaparte*.

ren, gelijk hij besloten had te doen, toen hij Frankrijk verliet, was deze. Als eerste Magistraatspersoon van de republiek voor zijn leven, onder den naam van Eersten Consul, heeft hij de preliminairen van Londen en het traktaat van Amiens geteekend met den Koning van Groot-Brittannie, en ontving, als Ambassadeurs, Lord *Cornwallis*, Mr. *Merry* en Lord *Whitworth*, die, in deze hoedanigheid, bij zijn hof resideerden.

Hij accrediteerde bij den Koning van Engeland den Graaf *Otto* en den Generaal *Andréossy*, die ook als Ambassadeurs bij het hof van Windsor resideerden. Toen, na eene uitwisseling van depeches tusschen de Ministers van Buitenlandsche zaken der beide rijken, Lord *Lauderdale* te Parijs kwam, voorzien van volmagten van den Koning van Engeland, handelde hij met de Plenipotentiarissen van Keizer *Napoleon*, en bragt verscheiden maanden aan het hof der Tuilerien door. Wanneer, vervolgens, Lord *Castlereagh*, te Châtillon, het *ultimatum* teekende, door de verbonden Mogendheden aan de Plenipotentiarissen van Keizer *Napoleon* gezonden, erkende hij daardoor de vierde dynastie. Dit ultimatum was gunstiger dan het traktaat van Parijs, maar vorderde, dat Frankrijk afstand zoude doen van Belgie en van den linker Rijnoever; alzoo eischte men iets, dat strijdig was met de voorstellen van Frankfort en de proclamatiën der verbonden Mogendheden; strijdig met den eed, waarbij de Keizer, bij zijne krooning, gezworen had, de integriteit van het rijk te zullen handhaven. De Keizer geloofde daarenboven, dat deze natuurlijke grenzen noodzakelijk waren, zoo voor de veiligheid van Frankrijk, als ter handhaving van het evenwigt van Europa; hij geloofde, dat de Fransche natie in den toestand, waarin zij zich bevond, al de kansen des oorlogs moest wagen, liever dan van die staatkunde af te gaan; Frankrijk had die integriteit bekomen, en zoude dezelve met eer hebben behouden, indien het verraad niet had medegewerkt, om de ontwerpen der geallieërden te doen gelukken.

Het traktaat van den 2den Augustus en de akte van het parlement van Engeland noemen den Keizer slechts *Napoleon Buonaparte* en geven hem alleen den titel van Generaal. Deze titel van Generaal *Buonaparte* is zekerlijk zeer roemrijk: de Keizer had dien te Lodi, te Castiglione, te Rivoli, te Arcole, te Leoben, bij de Pyramiden, te Aboukir; maar, gedurende 17 jaren, heeft hij de titels van Eersten Consul en Keizer gehad; hetgeen

bewijst, dat hij de eerste magistraatspersoon van de republiek, en de souverein van de vierde dynastie is geweest. Diegenen, welke denken, dat de natiën kudden zijn, volgens het goddelijk regt toebehoorende aan zekere familie, zijn geene menschen van deze eeuw, en kennen den geest der Engelsche regering niet, welke dikwijls de orde van hare dynastie heeft veranderd, omdat er groote veranderingen in de algemeene denkwijze plaats hadden, en dat de toenmaals regerende Vorsten, daarin niet deelende, de vijanden van het algemeene welzijn, van de groote meerderheid der natie waren geworden; want de Koningen zijn slechts erflijke magistraatspersonen, voor het welzijn der natiën, en de natiën zijn niet voor de lusten der Koningen. Wegens *Napoleon Buonaparte.*

Het is in denzelfden hatelijken geest, dat er bevolen is, dat aan den Keizer *Napoleon* niet zoude worden toegelaten, eenige brieven te schrijven of te ontvangen, zonder dat dezelve door de Engelsche Ministers en de Officieren op St. Helena gelezen zijn. Zij hebben hem de mogelijkheid benomen, om tijding te ontvangen van zijne vrouw, zijne moeder, zijnen zoon of zijne broeders; en wanneer hij, ten einde de ongenaamheid te vermijden van zijne brieven door ondergeschikte Officieren te laten lezen, verlangde verzegelde brieven aan den Prins-Regent te zenden, antwoordde men hem, dat men van de order niet konde afwijken, dat de brieven open gezonden moesten worden, en dat dit de instructie der Ministers was. Dit gedrag behoeft geene aanmerking; echter geeft het stof tot vreemde denkbeelden over den geest der administratie, die zoude kunnen bevelen, hetgeen men zelfs te Algiers zoude afkeuren. Er zijn te St. Helena brieven gekomen voor de officieren van 's Keizers gevolg; dezelve waren opengebroken en aan u overgegeven, doch gij hebt dezelve nog niet medegedeeld, omdat zij niet door het kanaal van het Engelsch ministerie kwamen. Dus moesten zij nog eene reis van 4000 mijlen doen, en die officieren hadden het hartzeer van te weten, dat er berigten op de rots waren van hunne vrouwen, hunne moeders, hunne kinderen, en dat zij den inhoud daarvan niet dan na zes maanden zouden vernemen.

Zij konden de *Morning Chronicle*, de *Morning Post*, noch eenig Fransch nieuwspapier bekomen. Nu en dan kwamen er eenige weinige nummers van de *Times* op Longwood. Ingevolge van een, aan boord van de Northumberland gedaan, verzoek werden eenige boeken der-

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

waarts gezonden, doch allen, die betrekking hadden op de zaken der laatste jaren, werden zorgvuldig achter gehouden. Hij, verlangde met een' Boekverkooper te Londen in briefwisseling te komen, ten einde regtstreeks de boeken, die hij begeerde, en die over de gebeurtenissen van den dag handelden, te ontvangen; doch dit werd belet. Een Engelsch schrijver, die eene reis door Frankrijk gedaan had, en een verhaal daarvan in Londen heeft uitgegeven, nam de moeite het aan u te zenden, ten einde het den Keizer mogt aangeboden worden; gij vond goed het niet over te geven, om dat het u niet, op de uitdruklijke begeerte van uw gouvernement, gezonden was. Ook zegt men, dat boeken, door hunne schrijvers gezonden, niet waren overgegeven, om dat op eenige derzelve het opschrift stond: *Aan den Keizer Napoleon*, en op anderen: *Aan Napoleon den Grooten*. Het Engelsche Ministerie is niet gemagtigd, om eenige dier geweldddadigheden te bevelen; de wet, hoewel eenig in hare soort, bij welke het Britsche parlement den Keizer *Napoleon* als een krijgsgevangen beschouwt, heeft nooit krijgsgevangenen belet in te teekenen op dagbladen of gedrukte boeken te ontvangen. Dergelijk een verbod heeft alleen plaats in de kerkers der inquisitie.

Het eiland St. Helena is tien mijlen in omvang groot; het is overal ongenaakbaar; rondom de kusten liggen brikken; op het strand staan schildwachten in het gezigt van elkander, waardoor alle gemeenschap met de zee onmogelijk is. Er is slechts eene kleine stad (James-Town), waar eene ankerplaats is, en die door schepen aangedaan wordt. Om een' persoon te beletten het Eiland te verlaten is het genoegzaam het strand te land en ter zee te bewaken. Binnenslands eene bepaling te maken kan geen ander oogmerk hebben, dan hem te berooven van eene wandeling van acht tot tien mijlen, die hij te paard zoude kunnen doen, en waarvan het gemis het leven des Keizers zal verkorten. De Keizer is te Longwood geplaatst, blootgesteld aan alle winden, en waar het land dor en onbewoonbaar is, zonder water, en volstrekt ongeschikt voor eenige bebouwing. Er is eene afgebakende ruimte van omtrent 1200 roeden, en omtrent 11 of 1200 roeden van daar ligt een kamp op eene hoogte. Aan de tegenovergestelde zijde is nog een ander kamp op denzelfden afstand, zoo dat men te midden van de hitte der keerkringen niets dan kampen ziet. De Admiraal *Malcolm*, vernomen hebbende, dat eene tent aan den Keizer van veel nuts

bij die gelegenheid zijn zoude, liet er een door zijne matrozen opslaan, twintig schreden van zijn huis, en dit was de eenige plaats, waar schaduw te vinden was. De Keizer heeft even veel reden van tevredenheid over den geest, die de officieren en soldaten van het 53ste regement bezielt, als hij over de equipagie van de Northumberland betoond heeft. *Wegens Napoleon Buonaparte.*

Het huis Longwood was gebouwd voor eene schuur van de compagnies landhoeve; de gedeputeerde Gouverneur van het eiland heeft, sedert, eenige kamers daaraan doen bouwen, en zoo diende het hem voor een landhuis, doch was in geen' bewoonbaren staat; een jaar lang hebben werklieden daaraan gewerkt, en altijd is de Keizer aan de ongemakken en ongezondheid onderworpen geweest van een huis te bewonen, waaraan gebouwd wordt. De kamer, waarin hij slaapt, is te klein, om een gewoon bed te kunnen bevatten, doch elke verandering te Longwood verlengt het ongemak van er werkvolk te hebben. Evenwel zijn op dezen ellendigen plek gronds schoone gezigten, met fraaije boomen, tuinen en goede huizen. Daarenboven is er het Plantation-huis; doch de stellige instructiën van het gouvernement verbieden u dit huis af te staan, hoe zeer, daar door, vele onkosten van uw gouvernement zouden gespaard worden, onkosten, die gemaakt zijn, om te Longwood een met papier behangen hut op te rigten, die reeds niet meer bruikbaar is.

Gij hebt alle briefwisseling tusschen ons en de bewoners van het eiland verboden, en indedaad het huis te Longwood buiten acces geplaatst; gij hebt ook den omgang met officieren van het garnizoen belet; derhalve schijnt het, dat uw toeleg is, om ons van de kleine genoegens te berooven, die deze ellendige plaats oplevert, en wij zijn hier, even als of wij op de onbewoonde rots van het Ascensions eiland zouden wezen. Gedurende de vier maanden, die gij te St. Helena geweest zijt, hebt gij, Sir, den toestand des Keizers veel erger gemaakt. De Graaf *Bertrand* heeft opgemerkt, dat gij zelfs de wetten uwer wetgeving schondt, en dat gij de regten van krijgsgevangen Generaal-officieren met voeten tradt. Hierop hebt gij geantwoord; dat gij naar den letter uwer instructiën handelde, en dat uw gedrag niet erger is, dan het door dezelve voorgeschreven wordt.

Ik heb de eer, enz.

(*geteekend*) De Generaal Graaf MONTHOLON.

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

P. S. Na dat ik dezen brief geteekend had, ontving ik uwe letteren van den 17den Augustus, waarbij gij de rekening voegt van onze jaarlijksche som van 20,000 pond st., welke gij onmisbaar rekent ter bestrijding van de onkosten van het etablissement te Longwood, na alle mogelijke bezuinigingen daargesteld te hebben. Wij denken niet iets te doen te hebben met de overweging van dat punt. De tafel des Keizers is schaars voorzien van de volstrekte benoodigdheden, en al de voorraad is van de slechtste soort. Gij vraagt van den Keizer een fonds van 12,000 pond st., om dat uw gouvernement alleen 8,000 pond voor alle uitgaven wil toestaan. Reeds heb ik de eer gehad u te melden, dat de Keizer geene fondsen heeft; dat hij, langer dan een jaar geleden, geen' brief geschreven noch ontvangen heeft, en dat hij volmaakt onkundig is van hetgeen in Europa voorgevallen is of voorvalt. Door geweld naar deze rots vervoerd, zonder dat hij in staat is te schrijven of eenig antwoord te bekomen, is de Keizer thans geheel aan de genade der Engelsche Agenten overgelaten. Altijd heeft de Keizer verlangd, en verlangt dit nog, om zelf in alle uitgaven te voorzien, van welken aard ook, en zal dit doen, zoodra hij daartoe in de mogelijkheid gesteld wordt, door het opheffen van het verbod aan de kooplieden van het eiland, betrekkelijk zijne briefwisseling, en door te bevelen, dat dezelve niet onderhevig zijn zal aan eenig onderzoek van uwentwege, of van een uwer Agenten. Dan zoude de nood des Keizers in Europa bekend worden, en de personen, welke belang in hem stellen, zouden hem de noodige sommen voor zijn onderhoud kunnen toezenden.

De brief van Lord *Bathurst*, welken gij mij hebt medegedeeld, doet wonderlijke denkbeelden geboren worden. Zijn dan uwe Ministers onkundig, dat het zien van een groot man in gevangenschap en tegenspoed het verhevenste tafereel is? Weten zij niet, dat *Napoleon*, op St. Helena, te midden van vervolgingen van allerlei aard, welke hij met opgeruimdheid verduurt, grooter, heiliger, achtbarer is, dan toen hij op den eersten troon van de wereld zat, waar hij zoo lang de scheidsman van Koningen was? Zij, die, in zoodanig een' toestand, *Napoleon* oneerbiedig behandelen, zijn blind voor hunne eigen waarde, en voor die der natie, welke zij vertegenwoordigen.

De beantwoording van het zoogenaamd beroep van *Santine* en van dezen brief van *Montholon* van de zijde van het Engelsch Ministerie behoort tot de zaken van het volgende jaar.

Wegens *Napoleon Buonaparte.*

Voor de kennis van den ſtaat van zaken des tegenwoordigen is het noodig een overzigt te nemen van de geſteldheid van Frankrijk gedurende hetzelve.

Een rondgaande brief van den Minister van Binnenlandſche zaken van Frankrijk aan de Prefecten, van den 11den Maart, toonde door deszelfs inhoud, opmerkingen en voorſchriften, welk een kwade geest er nog beſtond tegen het Gouvernement, zelfs bij de nationale garde (1). Niet ſlechts te Amiens, maar in de voornaamſte vestingen van Picardije beijverden zich onrustſtokers, om de gemoederen in gesting te brengen door het verſpreiden van allerlei valſche geruchten en oproerige geſchriften. Denzelfden geest trachtede men te verſpreiden in de ommeſtreken van Rijsſel, zelfs door het aanplakken van valſche proclamatiën. Parijs zelf werd in onrust gehouden door dagelijkſche aankondigingen van veranderingen in het ministerie, terwijl het tevens de ſtookplaats was der wijd en zijd verſpreide geruchten. Onder de verordeningen der politie behoorde de verzending en onder toezigt ſtelling der moeite-makers uit de zuidelijke naar de noordelijke en uit de noordelijke naar de zuidelijke departementen, terwijl de lieden, ten wier opzigte men meende grooter voorzorg te moeten gebruiken, in de forten van Rijsſel en Arras en in het kasteel van Ham werden bewaard.

Geſteldheid in Frankrijk.

Bij eene proclamatie van den Koning van Frankrijk van den 29ſten April werd de zitting der beide Kamers van 1815 voor geſloten verklaard, doch bepaald, dat die voor 1816 zich den 1ſten October zouden openen. — Men hield het daarvoor, dat dit ſluiten der beide kamers,

(1) Nederl. Staatsc. 1816. n°. 68.

Gesteldheid in Frankrijk. alvorens dezelve hadden afgedaan de verschillende onderwerpen van raadpleging, een maatregel was, door de Ministers der Verbondene Mogendheden als noodig voorgesteld, om een einde te maken aan de ongerustheid van een groot deel der Fransche natie, wijl de meerderheid der kamers uit zoogenaamde Ultraroijalisten bestond, wier te ver gedreven ijver gevaarlijke gevolgen had kunnen hebben; — zulks had ten minste plaats na eene drukke verstandhouding tusschen de Hoven van Parijs en Londen.

In de maand Mei moest de Maire van Agen zich verzetten tegen het dragen van roode mutzen, driekleurige horologie-bandjes en andere leuzen van het schrikbewind van 1793. — Te Grenoble had een openbare opstand plaats tegen het Gouvernement, die door krijgsgeweld moest worden beteugeld. Den 9den dier maand verbood de Koning een geheim staatkundig Genootschap te Amiens, waarvan de Procureur-Generaal van het Koninklijk Hof zelf lid en de Kolonel van het departementaal legioen een der hoofden en oprigters was, zonder dat de Prefekt, schoon daarvan wel bewust, eenige kennis van die vereeniging aan de Ministers gegeven had. — Te Parijs had men almede dergelijke vereenigingen, met heimelijke verkenningsteekenen, welke de politie noodig oordeelde te vernietigen. — Te Grenoble had eene strenge vervolging der schuldigen plaats, terwijl de stad in staat van beleg gesteld, en alle de inwoners van het departement tot de overgaaf van alle krijgsgeweer en ammunitie genoodzaakt werden. — Dien onverminderd verspreide zich in verscheiden noordelijke provinciën het gerucht, dat in den loop der maand Mei eene nieuwe omwenteling moest uitbarsten. — Het ontbrak niet aan veelvuldige depeches voor den Hertog *van Wellington*, die koeriers naar Londen en Duitschland afvaardigde, en tevens de nodige instructiën gaf aan de onderscheiden Kommandanten van het bezettingsleger. — In de maand Maart had de Heer *Jules*

de Polignac, een der leden van de kamer der afgevaardigden, een mondgesprek met den Hertog *van Wellington* gehad, waarvan in de nieuwspapieren bijzonderheden werden verhaald, die daarna door dien Heer en door den Hertog zelven werden wedersproken (1), en ten gevolge van welk gesprek de Hertog aan den Koning van Frankrijk eenen brief over de onrust in Hoogstdeszelfs rijk zou hebben geschreven: thans vond de Prins *van Waterloo* goed zich zelven naar Parijs te begeven, alwaar Z. H. op den 6den Junij eene audientie van twee uren met den Koning had. Z. H. hield zich tot den 29sten dier maand te Parijs op, waarna hij den volgenden dag reeds, vergezeld van Lord *H. Somerzet*, Lord *S. Hill* en van de Kolonels *Freemantle* en *Harvey*, te Dover aankwam, en zich, na vergeefsche poging om den Markies *van Wellesley* te East-cliff bij Margate te bezoeken, terstond na Londen begaf. Op den 28sten had Z. H. zich, versierd met het groot blaauw cordon en verzeld van een Aide-de-Camp, naar het kasteel der Tuileriën begeven, ten einde een bezoek bij Koning *Lodewyk XVIII* af te leggen, bij wien Z. H. een half uur had vertoefd. Deze onvermoede keer naar Engeland wekte opzien; weldra vernam men, dat er te Parijs eene zamenzwering was gemaakt, om den Prins *van Waterloo* en de Opperofficieren van het Engelsche leger, die zich bij Z. H. bevonden, gelijk mede de jonge Prinsen en Prinsessen uit het huis van Bourbon, die een bal, door Z. H. den 25sten gegeven, ter gelegenheid van den doop van een kind des Heeren *Harvey Aston* met hunne tegenwoordigheid vereerden, door buskruid in de lucht te doen springen. Een bediende van den Heer *Aston*, die op de straat wachtte, had ontdekt, dat er rook uit de kelder kwam, en had er aan de bedienden van Z. H. kennis van gegeven. Een knecht, die eertijds

Gesteldheid in Frankrijk.

(1) Amst. Cour. 1816. n°. 81 en Nederl. Staatscour. 1816. n°. 96 en 113.

Gesteldheid in Frankrijk.

in dienst van *Napoleon* geweest was, ging het eerst in de kelder, en ontdekte, dat deze rook voortkwam van opgerold oud linnen, in de gedaante van een lont, dat met kruid bedekt en reeds in brand gestoken was; bij hetzelve lagen eenige scherpe patronen, verscheiden ponden buskruid en twee vaten olie. Dadelijk doofde hij de lont uit. Bij onderzoek bleek, dat de patronen vochtig waren gemaakt, waarschijnlijk om eene al te spoedige uitbarsting te voorkomen. De edele Lord hier van verwittigd en ziende, dat er geen gevaar overig was, wilde de ontdekking niet aan het gezelschap mededeelen, ten einde hetzelve niet te ontrusten. Men vermoedde, uit de verklaringen der schildwachten, dat een man in vrouwen kleederen de lont door de ijzeren traliën, die op de Champs-Elyseës uitkwamen geworpen had. — De politie deed alle naarsporingen, doch het gelukte haar niet, eenen der uitvinders en bewerkers van deze zamenzwering te ontdekken; verscheiden in hechtenis genomen personen werden, bij gebrek van bewijs voor het opgevat vermoeden, weder in vrijheid gesteld.

Behalve een zoo snooden aanslag, had de Prins *van Waterloo* reden gevonden van ontevredenheid over de onvoegzaamheid der keuze van het fransche treurspel *Adelaïde du Guesclin*, ter gelegenheid eener partij ten hove aan Z. H. gegeven, waarin de uitvallen tegen de Engelsche natie door den tooneelspeler *Talma* met bijzonderen nadruk waren geuit. Hierover had men zich wel niet officiëel, maar van de hoogste kant confidentiëel, in een vriendschaplijk gesprek verontschuldigd, als zijnde het *Talma* zelf geweest, die dit stuk had gekozen.

Ook in de maand Julij wendden de onruststokers, ondanks de hevige vervolgingen van alle zamenzwerers tegen het Gouvernement, het zij onder den naam van *Gieren van Buonaparten*, het zij onder dien van *Patriotten van* 1816, het zij als schrijvers van libellen, op nieuw meer

dan

dan ooit ten platte lande allerlei middelen aan, om de gemoederen door valsche berigten in beweging te houden. De reis zelve van den Hertog *van Wellington* werd ten bewijze bijgebragt, dat het bezettingsleger zou uit een gaan en de *Bourbons* aan hun lot worden overgelaten: doch den 15den Julij keerde de Generaal *Hill* uit Engeland in het hoofdkwartier te Kamerijk te rug, en den 15den Augustus kwam de Hertog zelf te Brussel, om met onzen Generaal *Kraijenhoff* eene reis te doen naar de grenzen der zuidelijke provinciën van ons Koningrijk, waarvan hij, na de fortificatie werken, die te Charleroi en op een gedeelte van de oevers van de Maas werden aangelegd, alsmede het kasteel van Luik bezigtigd te hebben, op den 19den te Brussel wederkeerde, en van daar naar het hoofdkwartier te Kamerijk vertrok. Gesteldheid in Frankrijk.

De Fransche regering verzuimde inmiddels niets om de organisatie van hare legermagt te bewerkstelligen. Ten einde dit te bespoedigen werden de officieren van allen rang, die onder *Buonaparte* hadden gediend en door hunne daden zich niet te zeer als vijanden der regering van *Lodewyk XVIII* hadden doen kennen, in activen dienst gesteld. Zelfs werd een zeker aantal Generaals, in wien het oude leger een bijzonder vertrouwen had gesteld, weder in belangrijke kommandementen geplaatst. Men vermeerderde niet alleen de nationale troepen: maar ook de Zwitsersche regementen in franschen dienst werden voltallig gemaakt, alsmede de verschillende regementen vreemdelingen onder den Vorst *van Hohenlohe*, bestaande de kern van dit laatste korps uit de cadres van de vier Duitsche regementen, die voormaals onder *Buonaparte* hadden gediend. — Daar dit leger van linie spoedig de sterkte bereikt had, welke voor dezen jare 1816 was bepaald, besloot de Koning, met den 1sten September reeds alle werving voor hetzelve te staken, en alleen de Koninklijke garde tot voltalligheid te laten brengen.

[illegible]

Op den 5den September kondigde *Lodewyk XVIII* eene proclamatie af, waarbij bepaald werd: 1°. dat geen artikel van het constitutioneel charter zou worden herzien; 2°. dat de Kamer der afgevaardigden was ontbonden; 3°. dat het getal der afgevaardigden van de departementen werd vastgesteld overeenkomstig het gemelde charter, zoodat de gezamenlijke 68 departementen te zamen 259 afgevaardigden zouden leveren, zijnde honderd leden minder, dan die der nu ontbonden kamer. — Hier mede, zeide men, was de groote kampstrijd tusschen de constitutionele en ultraroyalisten ten voordeele der eerste, tot geluk van Frankrijk, tot behoud en rust van het koningrijk, ja tot behoud der rust van geheel Europa beslecht; en men schreef deze wending toe aan de pogingen van den Heer *Lainé*, Minister van Binnenlandsche zaken, en aan de medewerking van den Prins *van Waterloo*. — De rijzing der fondsen was de schaal van het algemeen genoegen en van de betere verwachting. — Een paar maanden later begonnen echter de vijanden der bestaande regering zich weder te roeren, en de ligtzinnigen geloof te slaan aan de mogelijkheid eener omwenteling: in de noordelijke departementen vonden evenwel minder ingang alle de vertellingen en schrifturen wegens gedeeltelijke terugtrekkingen en gedeeltelijke voortrukkingen van het bezettingsleger, welks stand, houding en werking wij nu met een algemeen overzigt behooren gade te slaan.

Stand, houding en werking van het bezettingsleger.

De troepen, den regtervleugel van het bezettingsleger uitmakende, betrokken in Januarij reeds de garnizoenen en kantonnementen, door den Hertog *van Wellington* aangewezen. De Saksische en Duitsche troepen formeerden eene linie, welke zich uitstrekte tot voorwaarts de fransche vestingen van Artois. De Hanoveranen waren bij Condé en op dat gedeelte van de Schelde bijeengetrokken. De Russische troepen lagen het voorlijkst op het Fransch grondgebied verspreid; hun linkervleugel steunde tegen Charleroi en hun

midden strekte zich uit tot in de ommestreken van Laon, terwijl hun regtervleugel tegen Maubeuge steunde. De Engelschen waren échelonsgewijze achter deze stellingen geplaatst en strekten zich van Valenciennes tot aan de Somme uit. Al de vestingen, in deze linie begrepen, hadden talrijke garnizoenen. Het getal der troepen, die den regtervleugel van het bezettingsleger uitmaakten, werd op 65,000 man begroot, waarvan 30,000 Engelschen, 20,000 Russen, 5000 Denen, 5000 Saksers en 5000 Hanoveranen. De stellingen, door de Bondgenooten genomen, waren zoodanig, dat zij, te allen tijde, de vestingen, die Fransch garnizoen hadden, van de binnenlanden konden afsnijden. De benoodigdheden voor het onderhoud der troepen werd dagelijks op wagens, voor rekening van het Fransch Gouvernement uit de provinciën des rijks, die het minst geleden hadden, aangebragt. — Op het eerste teeken gereed te zijn, om met hunne artillerie en al het materieel te marcheren: was een der dagorden aan de korpsen gegeven. Tevens werd, onder gestrenge straffen, aan de officieren en soldaten verboden, iets van de ingezetenen te vorderen, dan voor gereed geld; zullende de officieren elke maand ter schadeloosstelling van verblijfkosten, eene som ontvangen, naar hunnen rang berekend. — Tusschen de niet bezette vestingen in de departementen du Nord en Pas de Calais, welke zich tot Duinkerken uitstrekken, waren kantonnementen kavallerie of infanterie op zoodanige wijze geplaatst, dat zij, des noods, op bepaalde punten konden bijeen trekken. — Kamerijk, en Valenciennes, Maubeuge, Condé en Bouchain vonden zich door het verblijf der Bondgenooten aanmerkelijk bevoordeeld, daar de troepen, de volmaaktste krijgstucht in acht nemende, in de beste verstandhouding met de ingezetenen leefden. — De Generaal *van Ziethen*, het Pruissisch korps van 32,000 man bij het bezettingsleger kommanderende, had zich verpligt gevonden gestrenge maatregelen te nemen tegen ver-

Stand, houding en werking van het bezettingsleger.

Stand, houding en werking van het bezettingsleger.

scheiden soldaten, die zich aan buitensporigheden hadden schuldig gemaakt; terwijl hij tevens had gezorgd, dat er wederkeerig omtrent de inwoners des lands dezelfde maatregelen genomen werden, waarin hij door de plaatselijke Besturen met den meesten ijver was geholpen.

Met de maand April was het hoofdkwartier der Engelschen te Kamerijk, der Russen, onder den Generaal *Woronzow*, te Maubeuge, der Denen, onder den Prins *van Hessen*, te Valenciennes, der Hanoveranen, onder den Generaal *van Alten*, te Condé. De Saksische troepen begaven zich gedeeltelijk naar Picardie en de streken van Laon, wordende hunne kantonnementen van Rijssel en Arras door de Engelschen vervangen. — De hoofdkwartieren van de Kommandanten *en Chef* bij den linkervleugel waren te Sedan in Champagne, te Colmar in den Elzas en te Saargemine in Lotharingen.

In Mei had eene zamenkomst van verscheiden Generaals en Opperofficieren van de verschillende korpsen, den regtervleugel uitmakende, te Kamerijk bij den Hertog *van Wellington* plaats, waarna onderscheiden koeriers naar Londen, Parijs, Sedan en de Elzas werden afgevaardigd; alles ten gevolge van het in die maand te Grenoble voorgevallen en den algemeenen oproerigen geest, die in het rijk kennelijk werd.

In Augustus nam de Hertog *van Wellington* niet slechts maatregelen, om voor de steden, waarin de troepen van het bezettingsleger garnizoen hielden, dien last zoo ligt mogelijk te maken, door deze troepen beurtelings te doen kantonneren, maar gaf Z. H tevens bevel aan de korpsen van den regtervleugel, om alle de voorgenomene exercitiën, bewegingen en wat dies meer zij, te staken tot na den oogst, en de landbouwers op allerhande wijzen met manschappen en paarden te dienst te staan. In het algemeen beantwoordden de militairen gaarne aan het edel doel van hunnen Bevelhebber. Kozakken,

Rusfen, Hanoveranen, Engelfchen, Denen, Sakfers allen werkten, tot verwondering zelfs der inwoners, aan het inhalen van den oogst.

Voorziening in het onderhoud der troepen.

Wat de voorziening in het onderhoud der troepen betreft; men had tot December toe te Kamerijk eene gemengde Commisfie gehad, belast met de levering der noodige levensmiddelen en fouragie; doch deze Commisfie, ingevolge de bevelen van den Minister van oorlog ontbonden zijnde, zorgde eene Commisfie van oorlog, door middel van bijzondere aannemingen, voor dezen dienst. Ingeval van nood kon deze Commisfie zoodanige Gemeenten, welke bekend ftonden meer ingeoogst te hebben, dan zij behoefden, aanmanen en noodzaken, om een zeker gedeelte granen te leveren, hetwelk als dan dadelijk zou worden verrekend en betaald. Commisfarisfen reisden te dien einde Picardie, Artois en Fransch Vlaanderen door, om zich de noodige middelen te verfchaffen, en alzoo aan de fchikkingen tusfchen de Franfche regering en de Verbondene Mogendheden te voldoen.

Uitwisfelingen van het Traktaat van Parijs van 20 November 1815.

Het traktaat van Parijs van den 20ften November 1815 (1) benevens de daartoe behoorende conventiën door alle de Mogendheden, welke daaraan deel genomen hebben, geratificeerd zijnde, had de uitwisfeling der ratificatiën in den gewonen form te Parijs plaats gehad tusfchen den Hertog *de Richelieu*, Minister en Secretaris van Staat bij het departement van buitenlandfche zaken, en Z. Exc. den Ridder *Stuart*, Ambasfadeur van Engeland op den 17den Januarij; den Graaf *von Goltz*, buitengewoon Gezant en gevolmagtigd Minister van Pruisfen den 14den Februarij; den Baron *de Vincent*, gevolmagtigd Minister van Oostenrijk den 16den Februarij, en den Generaal *Pozzo di Borgo*, buitengewoon Gezant en gevolmagtigd Minister van Rusland op den 29ften derzelfde maand.

De Commisfarisfen der vier Verbonden Mo-

(1) Jaarboek 1815. D. 1. bl. 384.

Voldoening der oorlogscontributiën door Frankrijk.

genheden, belast om de executie der financiële maatregelen, die tusschen dezelven en Frankrijk bestonden, na te gaan, kwamen op den 7den September met de Fransche Commissarissen in het lokaal van de Koninklijke schatkist bijeen, ten einde de, overeenkomstig de bepalingen, geëffectueerde, betalingen te onderzoeken. Na gedaan onderzoek erkenden zij, dat Frankrijk tot 31 Julij 1816 aangezuiverd had; dat er derhalve geene reden was, om eenige terugvordering van hetzelve te doen, wegens de tot dat tijdstip vorderbare sommen; dat er aldus geene beschikking gedaan moest worden over de rente van zeven millioenen, welke tot waarborg dier betaling was gecreëerd; maar dat gemelde rente in de handen der bewaarders onaangeroerd moest blijven. De betalingen waren ook sedert den 31sten Julij dagelijks met dezelfde naauwkeurigheid voortgezet, op dat er binnen zes maanden een tweede onderzoek zou kunnen geschieden, ten einde de schatkist tot op dat tijdstip kwijt te schelden. —

Evenwel zag zich de Hertog *de Richelieu* op den 1sten December verpligt, aan de Ministers der Verbondene Mogendheden te verklaren, dat de toestand van de schatkist van Frankrijk niet toeliet, om de oorlogs-contributie voor de maanden Januarij en Februarij 1817 te betalen; weshalve hij voorstelde om het bedrag dier twee maanden over de tien volgende van dat jaar te verdeelen, en alzoo de betalingen met Maart te hervatten, als wanneer hij meende, dat men genoegzame maatregelen zou hebben kunnen nemen, om in deze betaling te voorzien. — De Ministers antwoordden: „ dat zij onbevoegd waren, om eene zoo onverwachte als belangrijke vraag te beantwoorden; dat zij aan hunne onderscheidene hoven dienaangaande bevelen zouden vragen, doch dat zulks voorzeker zwarigheden zou ontmoeten, om dat de meeste *bons* voor genoemde maanden uitgegeven, ten bedrage van 23 millioenen franken, reeds verhandeld zouden zijn." Dit laatste werd onderzogt, en men

bevond, dat van de 23 nog 10 millioenen niet verhandeld waren. Men kwam dan overeen, dat de Ministers bij hunne Hoven het verlangde uitſtel zouden vragen, en dat, zoodra dezelven toetraden, men de 18 millioenen *bons* tegen andere zoude verwisſelen, verdeeld over de zes volgende maanden. De Minister van Rusland verklaarde daarenboven, dat hij, uit hoofde van den verren afſtand, zich vooreerst met het gevoelen der drie overige Mogendheden zou vereenigen.

Commisſarisſen ter liquidatie met de Franſche kroon.

In de maand Januarij waren de Heeren *Canneman*, Commisſaris-Generaal van Z. M. en *de Bie*, Commisſaris, Regter en Arbiter van Z. M. voor de liquidatie bij de Franſche kroon, van hier naar Parijs vertrokken.

Commisſie ter regeling der grenzen met Pruisſen.

In dezelfde maand was door Z. M. de Commisſie benoemd ter ſtellige regeling der grenzen van het Koningrijk der Nederlanden aan gene zijde der Maas, gezamelijk met de Pruisſiſche Commisſarisſen. Zij beſtond uit de Heeren: *de Man*, Kolonel der Genie, Directeur van het topographisch bureau, *Michiels* van Roermonde, *Nicolai*, Onder-Intendant van Verviers, *Fock*, Directeur der belastingen te Luxemburg, *Marzel*, Officier der Genie, als Secretaris, *Hendricks* van Maastricht, als Landmeter. — De Commisſaris van het Pruisſiſche Hof was de Heer *van Sack*, Gouverneur der Pruisſiſche Rijn-provinciën, met volmagt om zelf te handelen, of eene Commisſie onder zich te benoemen, waartoe dezelve verkozen heeft de Heeren: *van Bernuth*, Preſident, *Bernard*, Directeur der indirecte belastingen, *Neigebauer*, waarnemende de functiën van Kreitsdirecteur, *Pauli*, Landmeter en *Culé*, als Secretaris. — Later werd de Preſident *Jacobi* van Aken door den Koning van Pruisſen benoemd tot deszelfs gemagtigde bij het treffen van de overeenkomst wegens het octrooi van de Rijnvaart, mitsgaders tot Lid van de centrale Commisſie, belast met de organiſatie en het toezigt over die gewigtige adminiſtratie.

De overneming van Pruisische plaatsen.

De Gouverneur van Gelderland begaf zich op den 25sten Mei naar de stad Zevenaar, drie uren gaans van Arnhem, ten einde aldaar met den Commissaris van wege den Koning van Pruissen te confereren omtrent de overgave van Zevenaar, Wehl, Huissen, Malburgen en de Liemers, welke plaatsen volgens het traktaat van het Weener-congres van 31 Mei 1815 voortaan tot het Koningrijk der Nederlanden zouden behooren.

Bij conventie ten zelfden dage te Zevenaar tusschen Commissarissen van Z. M. den Koning der Nederlanden en van Z. M. den Koning van Pruissen gesloten, bepaald zijnde, dat de overgave der distrikten, door laatstgenoemde Mogendheid aan de eerstgemelde, bij gemeld traktaat gedecreteerd, op den 1sten Junij daaraan volgende zou plaats hebben, begaf zich de Gouverneur der provincie Gelderland, door Z. M. daartoe gelastigd, op dien dag des voormiddags ten half tien uren van Arnhem naar Zevenaar.

Op de voormalige grenzen dezer provincie gekomen zijnde, alwaar de gemeente Westervoort van die van Duiven wordt afgescheiden, werd de Gouverneur door den Heer *Koch*, Burgemeester van laatstgemelde gemeente, met eene gepaste aanspraak begroet en voorts door den Heer *van Bottmer*, Kommandant van den Landstorm, aan het hoofd van een detachement van den zelven te paard ingehaald en verder begeleid.

Eene gelijke inhaling en aanspraak had plaats op de grenzen van de gemeente Zevenaar, door den Burgemeester dier stad, den Heer *Bötticher*, die almede den Gouverneur, met een detachement van den Landstorm te paard, hetwelk zich bij het eerste voegde, naar Zevenaar begeleidde. Terwijl de Gouverneur, kort voor de poorten dier stad, door den geschaarden landstorm te voet heen reed, werden aan denzelven door voornoemden Burgemeester de sleutels der stad aangeboden, welke de Gouverneur aannam, en da-

delijk daarna aan gezegden Burgemeester op nieuw toebetrouwde. De overneming van Pruisfische plaatsen.

Te Zevenaar aan het huis van den Heer *van Nispen* afgeſtapt zijnde, begaf de Gouverneur zich, omſtreeks half twaalf uren, onder het luiden der klokken, verzeld van den Griffier der Staten van de provincie, naar de gewone plaats, alwaar publicatiën geſchieden, en liet aldaar, na het ophouden van het klokken-gelui, door laatstgemelden afleʒen de navolgende proclamatie:

In naam en van wege Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje en Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

De Gouverneur der provincie Gelderland, aan de ingezetenen der diſtrikten, tot het hertogdom Kleef behoord hebbende, doch, bij het traktaat van Weenen van den 31ſten Mei 1815, aan het Koningrijk der Nederlanden gecedeerd;

Na het doorworſtelen van den edelen ſtrijd der te zamen verbondene Mogendheden tegen de overweldiging der heerschzucht, zijn de hooge Geallieërden, bij het vredes-traktaat van Parijs van den 30ſten Mei 1814, werkzaam geweest, om aan het zoo lang geteisterd Europa, onder des hemels zegen, eene duurzame rust te verzekeren.

Bij de vestiging van het Koningrijk der Nederlanden, bij het Weener traktaat van den 31ſten Mei 1815 voltooid, heeft het Zijne Majesteit den Koning van Pruisſen goedgedacht, aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden af te ſtaan de enclaves *Huisſen*, *Malburgen*, de *Liemers* met de ſtad *Zevenaar*, en de heerlijkheid *Wehl*.

De onderhandelingen, over de in werking ſtelling van dit traktaat zijn nu zoo ver gevorderd, dat gijlieden, op heden, uit den eed van trouw, aan Z. M. den Koning van Pruisſen gedaan, zijt ontſlagen.

Vol van dankbaar gevoel voor de weldaden, onder de vaderlijke regering van *Frederik Wilhelm* genoten, gaat gij nu over onder die van den Koning der Nederlanden, *Willem den Eerſten*, in wiens naam wij op dit oogenblik bezit nemen van het oppergebied over de

De overneming van Pruisfische plaatsen.

reeds genoemde distrikten; dezelve van nu af aan verklarende uit te maken een gedeelte van het koningrijk der Nederlanden, en wel bijzonder van de provincie Gelderland; alles onverminderd de nadere schikkingen, omtrent de eigenlijke limietscheiding, tusschen de wederzijdsche gouvernementen te beramen.

Door uwe aardrijkskundige ligging en commerciëele belangen tot Gelderlands ingezetenen in naauwe betrekking staande, van die provincie ook reeds eenmaal een gedeelte hebbende uitgemaakt, wordt gijlieden thans met alle de Nederlanders vereenigd, onder het bestuur van het koninklijk huis van Oranje, de nakomelingen van dien onsterfelijken grondlegger der nederlandsche vrijheid, wiens naam de harten van het thans levend geslacht al nog van dankbaarheid doet gloeijen.

Uit hoofde van de magt, aan ons gegeven, continueren wij provisioneel in hunne functiën alle thans in de gezegde distrikten bestaande ambtenaren, met last, om hunne bedieningen, provisioneel, op den tegenwoordigen voet, en onder hunne verantwoordelijkheid, te blijven waarnemen, en voorts na te komen alle zoodanige bevelen, als hun, door de verschillende hooge ambtenaren in deze provincie, ieder voor zoo veel deszelfs departement aangaat, zullen worden gegeven.

Leeft alle te zamen, ingezetenen der gezegde distrikten, lang en gelukkig onder de vaderlijke regering van den Koning der Nederlanden; bebouwt, in rust en vrede, uwe akkers; dat uw koophandel bloeije; brengt, onder eene regering, welke alle godsdienstige gezindheden gelijkelijk beschermt, aan het Opperwezen gemeenschappelijk zoodanige hulde toe, als met uwe gevoelens het meest overeenkomt, en laat aan uwe nakomelingen over de nagedachtenis van den, onder het bestuur van het koninklijk huis van Oranje, vernieuwden bloei van uw dierbaar Vaderland.

Lang leve Willem de Eerste, *Koning der Nederlanden!*

Zevenaar, den 1sten Junij 1816.

De Gouverneur voornoemd,

VAN LIJNDEN.

Deze proclamatie, door een levendig vreugdegejuich, zoo van den landstorm, als van de zamengevloeide ingezetenen, beantwoord zijnde, gaf de Gouverneur, ten huize van den Heer *Bötticher*, gehoor aan de verschillende ambtena-

ren, zoo uit Zevenaar, als uit de overige gecedeerde distrikten, alsmede aan de Geestelijkheid der beide Godsdienstige gezindheden, van waar de Gouverneur naar het huis van den Heer *van Nispen*, alwaar inmiddels een prachtige maaltijd in gereedheid was gebragt, terug gekeerd zijnde, in den loop van het overige van dien dag zich bezig hield met het daarstellen van zoodanige provisionele voorzieningen, als de omstandigheden noodzaaklijk maakten, en keerde eindelijk des avonds te Arnhem weder.

De overneming van Pruissische plaatsen.

Bij gelegenheid dezer overneming gaf men het volgend historisch en statistisch berigt dezer landen, bijzonder het ambt Liemers en de stad Zevenaar betreffende (1).

Het tegenwoordige ambt Liemers, gelegen tusschen Westervoort, een uur boven Arnhem, en laag Elten, heeft in ouden tijd behoord tot en uitgemaakt een gedeelte van het Graafschap Zutphen. Immers blijkt, uit hetgeen de Hoogleeraar *Bondam*, deswege, in het charterboek, 1ste deel, 1ste afd., pag. 49 van het voorberigt, heeft aangetoond, dat het Graafschap Zutphen een gedeelte heeft uitgemaakt van de comitatus of pagus Hameland, en dat daarin gelegen was het distrikt de Liemers, toen Leomerike genaamd, aldaar pag. 18 en 19 *in notis* ad n°. 20. Blijkende echter daaruit, dat de Heer *Bondam* zich vergist, met de grenzen van het bovenste gedeelte van Hameland te beperken, door den regter-oever van den Ouden IJssel, en dat daarvoor moet gelezen worden *Ouden Ryn*. In dit Hameland was gelegen de *villa Subenhara*, die men, zoo om de naamsovereenkomst, als om andere redenen, veilig houden mag voor het tegenwoordig Nieuw-Zevenaar, dus genaamd in onderscheiding van het nabij gelegen dorp Oud-Zevenaar. Dit Nieuw-Zevenaar schijnt te voren eene onderhoorigheid geweest te zijn van het thans nog bestaande huis Zevenaar, hetwelk, in het jaar 1257, door het kapittel van St. Marien te Utrecht, aan *Otto*, Graaf van Gelder, is verkocht. *Bondam* ald. 1ste deel, 3de stuk, n°. 91, pag. 507, en n°. 113, pag. 540.

Dus zijn de Hertogen van Gelre en Graven van Zut-

(1) Arnhemsche cour. n°. 67.

De overneming van Pruisische plaatsen.

phen bezitters geweest van Zevenaar en de Liemers, zoo als dit ook plaats had met de stad en het ambt Huissen en Malburgen, welke ook reeds onder die benamingen voorkomen in de oude thijns-lijsten, bij *Bondam* aldaar, n°. 30. Hertog *Eduard* van Gelre heeft Liemers met alle opkomingen, met alle toebehooren, niets uitgezonderd, aan zijne zuster *Mechteld* van Gelre, getrouwd geweest met *Johan*, Grave van Kleef, toegelegd en overgegeven, om, haar leven lang, te behouden, volgens de giftbrief, bij *Pontanus*, hist. gelr libr. II, pag. 289, num. 10, de a°. 1368. Dat echter de Liemers, reeds te voren, behoudens de erftaal of het eigendom, door den Hertog van Gelre is verzet geweest aan gez. *Mechteld* van Gelre, is uit andere documenten op te maken; men vergelijke hier ook *Pontanus* aldaar, pag. 267, 282 en 288. Eene dergelijke verzetting, met het regt van lossen, weet men, dat ook heeft plaats gehad met de stad Emmerik, toen Emberick genaamd; zie *Wassenberg* in Embrica; want Emmerik behoorde oudtijds, zoo wel als de tol te Lobith, aan Gelderland.

Na het overlijden van vrouwe *Mechteld* van Gelre, volgens *Tesschenmaker*, in 1388, te Huissen gestorven en begraven, hebben *Engelbert van der Marck* en daarna *Adolph*, Grave van Kleef, deszelfs broeder en erfgenaam, de Liemers, van welke het vruchtgebruik, door doode van vrouwe *Mechteld*, weder op den Hertog van Gelre was gekomen, in pandschap blijven bezitten, tot dat, in het jaar 1406, ter beslissing van de geschillen, reeds vroeger, vooral over de Liemers, gerezen (zie *Pontanus* aldaar pag 359), tusschen *Reinoud* van Gelder en *Adolf* van Kleef, is overeengekomen, dat laatstgemelde de Liemers als een pand in vruchtgebruik zou hebben, hetwelk, na voorafgegane opkondiging, zou kunnen gelost worden voor tien duizend oude gouden schilden, die de Hertog aan den Grave bekende schuldig te zijn. De Staten van Gelderland hebben, in het begin der zeventiende eeuw, de stad Zevenaar en de Liemers weder willen inlossen, dat echter niet werd aangenomen van de Kleefsche zijde, meenende, dat die landen niet losbaar waren en andere tegenvorderingen makende. Eindelijk kwam de zaak zoo ver, dat, in 1616, binnen Emmerik, een compromis werd aangegaan, waarbij de Gelderschen en Kleefschen, hunne wederzijdsche vorderingen opgaven en de verschil-punten bepaalden, om,

door vier arbiters en twee super-arbiters, naar regten te worden beslist.

De overneming van Pruissische plaatsen.

Behalve op de Liemers en de stad Zevenaar, maakten de Staten aanspraak op het ambt Duffel, het ambt Nergena, de stad en het ambt van Goch, het kasteel en den tol te Lobich, op de superioriteit van Hulhuizen en de Steenweerd.

Voor de benoemde scheidslieden is ook van wederzijden de zaak te Emmerik voldongen geworden, zijnde de schrifturen gesteld in de Latijnsche taal, en nogtans is er nimmer uitspraak gekomen; want, even als er, reeds gedurende het geheele proces, van de Kleefsche zijde, alle middelen waren uitgedacht, om den voortgang der zaak te belemmeren, zoo is er ook, toen de arbiters, in het jaar 1664, te Wezel vergaderd, gereed waren ter beslissing, op het onverwachtst, door den Magistraat van Lubeck, als super-arbiter, door de Gelderschen gekozen, aan den gevolmagtigden Burgemeester dier stad aangeschreven, om, zoo er staking van stemmen mogt plaats hebben, geene beslissende stem uit te brengen, maar dan al de stukken ter examinatie aan den Magistraat te zenden. De aanschrijving was op het aanhouden van den Keurvorst van Brandenburg, als Hertog van Kleef, gegeven, en, hoezeer, eenigen tijd daarna, een minnelijk accoord was getroffen, op het aanhouden van Z. H. Prins *Maurits* van Nassau, als Stadhouder van Kleef, en hiertoe door den Keurvorst en Hertog gemagtigd, heeft laatstgemelde echter dat niet willen ratificeren, en eindelijk ontkend, daartoe eenigen last te hebben gegeven.

Verder is er van die zaak, om onderscheidene redenen, niets meer gekomen.

Bekend is het, dat, ten gevolge van onderhandelingen en overeenkomst, tusschen het Pruissische en Bataafsche Gouvernement, reeds te voren begonnen en gesloten, de stad Zevenaar, het ambt Liemers, Huissen, Malburgen, Hulhuijzen en de Kleefsche Weerd, onder het beheer van *Lodewyk Napoleon*, door de toen Groothertogelijke Bergsche regering, in het jaar 1809, aan Holland zijn afgestaan en overgegeven.

Kort na het verdrijven der Franschen door de Bondgenooten, heeft de Pruissische regering de gezegde steden en landen weder voor zich in bezit genomen, daar dezelve eerst nu weder, ten gevolge van het te Weenen gesloten traktaat, namens Z. M. den Koning der Vereenigde Nederlanden, overgenomen, en alzoo

De overneming van Pruisische plaatsen. gevoegd zijn bij Gelderland, waartoe het meerendeel dier landen van oudsher behoord hebben, zonder dat het regt op dezelve, gelijk hierboven gezegd is, ooit is verloren geraakt. Zulks zou, behalve uit andere documenten, voldoende blijken uit de bewijsstukken, door de Gelderschen, aan de voornoemde compromissarissen, in de 17de eeuw, overgegeven, en die, hoogstwaarschijnlijk, nog te Wezel, waar al die stukken in eene kist op het raadhuis nog voor weinige jaren bewaard werden, of te Munster, voorhanden zijn, en, voor de geschiedenis van Gelderland, in het bijzonder van de afgestane of terug gevorderde, zoo wel als voor de andere bovengemelde landen en steden, van een niet gering belang kunnen wezen.

Wat nu den staat dezer nieuw aangewonnen landen betreft, zoo bestaan dezelve in:

1°. De stad Zevenaar;

2°. Het ambt Liemers, hetwelk thans in zich bevat de dorpen of kerspelen Oud-Zevenaar, Groessen, Duiven en Loo:

3°. De stad en het ambt Huissen, en,

4°. Het ambt Malburgen, met de Kleefsche-Pleij en Kleefsche-Waard.

Althans door de Bergsche regering zijn te voren die landen aan Holland overgegeven, met uitzondering van het dorp Wehl en de heerlijkheid Grondstein, die echter oudtijds mede tot de Liemers hebben behoord, dewijl beide een en andermaal genoemd worden in de gift- en pand-brieven, door de Hertogen van Gelre en Graven van Kleef en van der Marck gegeven, als gedeelten der Liemers uitmakende; en dat de ingezetenen van Grondstein, vroeger *Grond* genaamd, te voren onder de jurisdictie van Zevenaar of het ambt van Liemers hebben behoord, zoo als daarvan, nog in het jaar 1602, een voorbeeld is te vinden in eene akte van schuldbekentenis, door den toenmaligen Heer van Grondstein, voor den Regter in de Liemers en Schepenen te Zevenaar, verleden.

Al de opgemelde landen bestaan een' vruchtbaren bodem, uit bouw- en weilanden bestaande. De hoeveelheid, verbouwd en ingezameld wordende granen, meestendeels in tarwe, rogge, garst, haver, peulvruchten, kool en koolzaad bestaande, is vrij aanzienlijk en dus de uitvoer naar de Nederlanden van belang; bestaande de ingezetenen meest van den landbouw en veeteeld,

in welke beide vakken zij het tot een' aanmerkelijken trap van volkomenheid gebragt hebben.

De overneming van Pruisische plaatsen.

In het ambt Liemers, uit een morgental van 6779 morgen van 600 rijnlandsche roede bestaande, worden 3300 morgen met granen bezaaid, en de overige tot tabaks- en weiland gebruikt, in welke men berekent, dat jaarlijks tusschen de 5 en 600 ossen en koeijen ten verkoop worden vetgeweid. Ook worden er nog al eenige veulens gefokt en verkocht.

De bevolking dier landen kan men naar ronde getallen stellen, voor de stad Zevenaar, op 1000 a 1100 inwoners.

Het ambt Liemers of wel de kerspelen oud Zevenaar, Groessen, Duiven en Loo, bevatten te zamen nagenoeg 3000 ingezetenen.

De stad Huissen telt ruim 1000 inwoners, makende, met die van het ambt Malburgen, een getal van 1200 ingezetenen uit.

De Hervormden hebben te Zevenaar eene kerk en Predikant, zoo ook te Huissen. Op de dorpen zijn alleen Roomsch-katholieke kerken en geestelijken.

Het voordeel, dat de Nederlanden uit de aanwinst dezer landen trekken, bestaat, behalven de aanwinst van arbeidzame, kloeke ingezetenen en vruchtbare landsdouwen, in de belemmering van den oneerlijken sluikhandel, daar de grenzen van Gelderland aan die zijde meerder gearrondeerd en aan een gevoegd worden; hetgeen van des te meer belang is, wijl er in die aangewonnen landen verscheiden woningen gevonden worden, die voor een gedeelte op Gelderschen en voor een gedeelte op Kleefschen bodem staan.

Het is dus zeer te wenschen, dat, bij de op handen zijnde negotiatie over de eigenlijke limietscheiding, door wederzijdsche compensatiën, meer reguliere grenzen verkregen, en, eens voor al, een einde aan territoriale questiën gemaakt zal worden.

Voor den waterstaat, vooral der provincie Holland, zou het van het uiterste belang zijn, zoo men, door de aanwinst van Lobith, meester wierd van de boven rivier-werken en van den ouden Rijnmond.

Zoo belangrijk de aanwinst der opgenoemde landen voor de Nederlanden is, zoo nuttig mag men het ook achten voor de ingezetenen dier afgestane landen, dat zij thans weder bij hunne oude landgenooten, met welke zij in taal en zeden nog geheel overeenstemmen, gevoegd worden. Daardoor toch wordt alle belemme-

De overneming van Pruissische plaatsen.

ring in den graan- en veehandel naar de Nederlanden voor hen weggenomen, die thans, wegens de betaling van uitgaande en inkomende regten, zoo moeijelijk was, dat de ingezetenen van de Liemers, Huissen en Malburgen er aanmerkelijk door benadeeld werden; en van harte kan men hun geluk wenschen daarmede, dat zij voortaan zullen zijn ingezetenen van een welvarend Rijk, welks onderdanen geregeerd worden door een Gouvernement, dat, met eene gelijke vrijheid en bescherming aan allen te verleenen, zonder onderscheid van godsdienstige gevoelens, zoo zeer door een gematigd, wijs en regtvaardig bestuur uitmunt, als ooit, bij eenig vroeger of later volk, plaats had.

Handelingen der Bondsvergadering te Frankfort.

De Baron *von Gagern* deed als Gezant van Z. M. in de Bondsvergadering te Frankfort in de maand November wegens Luxemburg, of de elfde stem, nadat de zitting door den Voorzitter met eene aanspraak was geopend, de navolgende redevoering:

Terwijl ik de eer heb, de volmagt van mijnen hooggeëerden meester over te leggen, wensch ik, dat gijlieden het als een bewijs van de welwillende en verstandige uitzigten mijns Konings en Meesters zult beschouwen, dat hij een Duitscher aan uliedeu gezonden heeft, en wel een' Duitscher, die uwer oude aangelegenheden niet onkundig is.

Uit hoofde van deze kennis zal ik eenmaal welligt nog in een helderer dagligt stellen, dat de Frankische Vorsten, die wij Carolingische noemen, zeer wel handelden, toen zij, bij hunne verdeelingen, eenen aanmerkelijken tusschen-staat verlangden, welke Duitschland van Frankrijk afscheidde; een tusschenstaat, welke, in den loop der tijden, ten einde het evenwigt te behouden, zich steeds meer naar den Duitschen kant heeft geneigd. Dan, zoo destijds in Frankrijk eene hoogere mate van beschaving bestond, dan aan dezen kant van den Rijn, zoo is, sedert lang aldaar eene geconcentreerde magt; en hier een rustiger bondstelsel aanwezig.

Toen de ondergang van *Karel den Stouten* dit evenwigt dreigde te verstoren, werd het huwelijk van *Maximiliaan* met *Maria* erfgename van Burgundie; in de

oogen van alle verstandigen, noodzakelijk. Deze betrekkingen en gevolgen zijn door de volgende eeuwen uit haar verband gerukt, en, in de plaats van dezen echt, komt thans eene nadauwe vriendschapsband, welken vast in stand te houden, mijne roeping en heilige pligt zal zijn.

Handelingen der Bondsvergadering te Frankfort.

Dit onafhankelijk bestaan en die zelfde invloed der Nederlanden op het Europesche staatsstelsel is niet alleen de grondstelling van deze of geene partij van het een of ander ministerie in Engeland, maar wordt, door *Blackstone* in zijne doorwrochte commentariën, als tot de Britsche, aloude en grondige denkbeelden behoorende, aangewezen; daar, waar buiten twijfel regtmatige staatkundige grondstellingen vroeger zijn rijp geworden. En het is de hoogste staatkundige roem der Mogendheden en magtigen, dat zij als slotsom hunner verhandelingen, beide en Duitschland, en de Nederlanden het zoo gewild hebben.

Ware echter deswegens nog de minste twijfel overgebleven, zoo heeft daarna de bloedige slag van Waterloo de noodwendigheid dezer verbindtenis klaarblijkelijk gemaakt, en het bloed van mijnen moedigen Kroonprins heeft hetzelve bezegeld en bevestigd.

Men weet in Nederland zeer naauwkeurig, wat men op dien heeten dag, waarin de dapperheid des vijands overweldigd, niet overtroffen werd; den grooten *Wellington*, den Engelschen en Schotten, wat men *Blucher* en den Pruissen, doch ook wat men het Brunswijksche huis moet toeschrijven, en welk een overmatig aantal, (het dappere Duitsche legioen en de Nassausche regementen mede gerekend, en de heermagt van het verhevene Welfische huis,) daar op het slagveld verschenen is, en wat zij heeft doorgestaan.

De Hertog zelf vond aldaar den heldendood, en het past mij voor alle anderen, hier zijne nagedachtenis te wijden, niet alleen, om dat dit groote slagveld Nederlandsche grond is, maar ook, omdat ik met beide de laatste Brunswijksche Vorsten persoonlijk verbonden was, en nog meer, omdat ik in Londen zelf het geluk had, dezen dapperen meester, met afziening van andere krijgsontwerpen, tot het volle vertrouwen op, en de verbindtenis met *George III*, of den Prins Regent, te bewegen.

Zegerlijk heeft de zoon den vroegen dood des vaders gewroken. Het grootste der volkeren hield niet op,

Handelingen der Bondsvergadering te Frankfort.

zijne ongelukkige Veldhee en hoog te achten, zoo lang deze ve in treurigen tijd de eer en het heil des vaderlands niet vergaten of verzuimden. De vijandelijke kogel trof den bejaarden Heer dien dag zeer zeker te vroeg. Niemand weet beter dan ik, hoe de Hertog zelfs reeds voorheen, bij Keizerslautern, en als nog ten tijde zijner overwinningen, dacht over de ongenoegzaamheid der Duitsche krijgsmagt, terwijl reeds des tijds van den landstorm dier streken gesproken werd. Zijn onverdiend lot roept ons derhalve gedurig toe: *leeft in eendragt, in trouw en toegerust.*

Ik meen in geenen deele te verre te gaan, doch ben ten volle overtuigd, dat wij doelmatig, in dezen doorluchtigen Duitschen Senaat, naar de gewoonte van een merkwaardig aloud volk, een doodengerigt uit te oefenen hebben. Daarom herinner ik mij aan twee zeer achtenswaardige Heeren uit mijn Koninklijk en Vorstelijk huis, die, sedert wij op het Weener Congres, van elkanderen scheidden, overleden zijn. Wie tegelijk met mij heeft opgemerkt, hoe, toen de Vorst van Nassau, te Weilburg met den dood worstelde, iedere stand, ouderdom en geslacht, landman en stedeling, naar de kerken drongen, om welmeenend, en met heete tranen voor het behoud van den vorst, den vader en den vriend te bidden, hoewel zij niets dan goed van zijnen navolger te wachten hadden; neen, die zal niet gelooven, dat de oude goede zeden, de verkleefdheid der betere klassen der onderdanen aan hunne Vorsten, bij ons verloren zijn gegaan of verminderen. Onze vernuftige, onvergetelijke dichter laat in *Tell* aldus spreken:

Wie tranen wil oogsten, moet liefde zaaijen.

Wij zullen ook zoodanige vruchten zien, waar zulk zaad zal zijn, waar geregtigheid, voorzorg en liberaliteit uitgeoefend worden; waar, zonder volkomenheid te verwachten, het minzame woord *welwillendheid* naar leesbaar op de borst geschreven staat.

Opdat men mij echter niet verwijte, dat ik alleen Vorsten huldig, zoo wil ik, met voordacht, dankbaar, aan *Andreas Höfer* gedachtig zijn, wiens eerste sein, zoo wel als dat der zijnen, op onze staatkundige ontwaking, en op het herlevend gevoel van nationale onafhankelijkheid eenen zoo gewigtigen invloed hadden. Zijn gewelddadige dood, die van den onschuldigen *Palm*, en der Oldenburgers *Fink* en *Berger*, waren, buiten twijfel,

nationale ongelukken, nationale beleedigingen, die echter sedert gewroken zijn. Het is vrede; overal moet verzoening plaats vinden. Dat het echter nimmer noodig worde, tot zulke uitersten, of tot zulke offers te komen, zal van de wijsheid onzer hoven, van de verstandige lijdzaamheid des volks, en van den uitslag onzer pogingen afhangen. Mijne medewerking en zorgvuldigheid in dezen beloof ik uléden, mij in voorraad van de uwe overtuigd houdende, en, in plaats van de inzigten van Z. M den Koning, mijnen meester, te ontwikkelen, maak ik slechts melding, met betrekking tot onze bestemming, van de zinspreuk zijns stams: *Ik zal handhaven. — Je maintiendrai.*

Handelingen der Bondsvergadering te Frankfort.

In de vierde zitting dier vergadering gaf de Baron *von Gagern*, officieel kennis van 's Konings besluit, om zich te belasten met dat gedeelte van het onderhoud der geestelijkheid aan den linker Rijnoever, welk aan de Nederlanden komt, als ook met de betaling van de aan het kapittel Luik en aan de officieren van den voormaligen Prinsbisschop dier stad verschuldigde pensioenen, en zulks te rekenen van de maand Junij des jaar 1816, mitsgaders op den voet bij art. 15 van de federative akte voorgeschreven (hebbende gemeld artikel van de, op den 8sten Junij 1815 geteekende, federative akte den tijd van een jaar bepaald om die zaak te regelen). — In die zelfde zitting ontwikkelde de Minister, in een zeer uitgebreid rapport, zijne meening over de grondbeginselen, welke de Minister van Oostenrijk, als President van de bondsvergadering, had aan den dag gelegd. — Men had eenstemmig tot regel aangenomen, om de deliberatiën der bondsvergadering door de drukpers te doen gemeen maken, maar dat die, welke niet vatbaar waren, om gemeen gemaakt te worden, telkens zouden worden uitgezonderd.

De Ridder *van Crombrugge van Ockerhout* begaf zich in April als Buitengewoon Minister Plenipotentiaris bij het Hof van Denemarken op reis naar Koppenhagen. — In Augustus mogt de

van Crombrugge Minister te Denemarken.

Van Zuylen van Nyevelt, Ambassadeur in Spanje.

Baron *van Zuylen van Nyevelt*, als Ambassadeur van Z. M bij den Koning van Spanje, zijne geloofsbrieven aan Hoogstdenzelven overhandigen.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Terwijl nu geheel Europa een volkomen vrede te land genoot, bevond zich de zee, die hetzelve van Afrika scheidt, onveilig door de vermetelheid der Barbarijsche roovers, die, gedurende den algemeenen krijg verstoken van de gewone prooi of losprijs voor de zeevaart, en zich voor het veeljarige gemis van dezen roof door geene verdubbelde geschenken ziende schadeloos stellen, hunne rooverijen met ongewone stoutheid pleegden, op de kusten van Europa aanvielen, van de Italiaansche stranden hunne slaven kwamen halen, en, de Straat van Gibralter alreeds doorgegaan, den oceaan zelven dreigden te verkeeren in het tooneel hunner geweldenarijen. Noch de zegepraal der menschheid op de overheersching van eenen algemeenen geweldenaar in Europa; noch de behoefte der volkeren aan de mededeelingen en voordeelen van eenen onbelemmerden handel en veilige zeevaart; noch het hoog gevoel van menschenwaarde in aller hart, na het herstel der burgerlijke zelfstandigheid gerezen; noch de vereeniging der Mogendheden door banden van algemeen belang en onderlinge deelneming gedoogden thans de oude vernederende betrekkingen en onderhandelingen der op zich zelve staande en voor zich zelve werkende Staten met de, van roof en bloedgeld levende, Barbaren.

In het jaar 1814 had de Engelsche zeeheld *W. Sidney Smith* eene memorie ingezonden bij het Congres der Verbondene Mogendheden, over de noodzaaklijkheid en de middelen, om de zeerooverijen der Barbaarsche Staten te doen ophouden. Dit stuk, hetwelk te Weenen diende bij de deliberatiën van het Congres in de maand Augustus van dat jaar, werd in September te Parijs en in October te Turin gaarne aangenomen, doch strekte tot geenen anderen raadslag, dan dien onze

Admiraal *de Ruiter* reeds in zijnen brief aan den grooten Staatsman *van Beuningen* zoo wijs had ontwikkeld, en eeniglijk strekte, om den zeeroovers door gedurige afbreuk te bestrijden (1). Het Ridderverbond, bij deze memorie tot dat einde voorgeslagen, en onder den naam van het *Antipiratische* onderscheiden, kwam tot stand, en hield op den 1sten September van dit jaar eene vergadering te Parijs, waarin de Voorzitter de redenen ontwikkelde, welke hem hadden doen besluiten, om de vernietiging van de slavernij der blanken in Afrika te ondernemen, en daartoe zijnen voorslag te doen, die door eenige Souvereinen van Europa goedgekeurd en ondersteund was.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

De bedoelingen van den Souvereinen Vorst, om den handel en zeevaart krachtdadig te beveiligen tegen den duldeloozen overlast van de Afrikaansche roovers in de Middellandsche zee, waren duidelijk gebleken in de uitrusting van het aanzienlijk eskader, hetwelk in de maand December 1814 uit Texel zeilde, doch in die zelfde maand door storm verstrooid werd (2), en welks Bevelhebber in Julij daaraan volgende vruchtelooze onderhandelingen met den Dey opende, die zelfs alle gemeenschap met hetzelve eskader verbodd (3). Van die bedoelingen kon de Koning in 1815 geenszins afwijken, maar vorderde zelfs het aanzien des Koningrijks meer, dan bloote beveiliging. De handhaving van het heilig menschen- en volkenregt tegen een willekeurig geweld was, nu inzonderheid, na den tweeden val van den trouwloozen geweldenaar in Frankrijk, het hooger doel geworden, waartoe elke verbindtenis met andere Mogendheden welkom moest heeten; en de Jonkheer *T. F. van de Capellen*, als Viceadmiraal, met het bevel over het Middellandsch

(1) Deze memorie is te vinden in de Staatsc. 1816. n°. 161. Men vergelijke met dezelve *G. Brand*, Leven van de *Ruiter*. bl. 621.

(2) Jaarboek 1814. bl. 291.

(3) Jaarboek 1815. D. II. bl. 215.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

eskader bekleed in September 1815 (1), mogt in de maand Augustus van dit jaar eene onderneming helpen volvoeren, waaromtrent de Admiraal de *Ruijter* eenmaal, nevens alle zijne Bevelhebbers, had geoordeeld: „ dat hij, die Algiers of „ hare moelje wilde aandoen en daarop iet be- „ staan, zon en maan, dag en nacht, wind en „ weder, om zoo te spreken tot zijnen dienst en „ baat moest hebben; — ja dat het genoegzaam „ onmogelijk was, de schepen van den Dey van „ Algiers achter hare moelje te vernielen (2)."

Op den 24sten Mei zond de Vice admiraal *van de Capellen* uit de baai van Palma op het eiland Majorka een rapport aan het Ministerie van de Marine, volgens welk hij, na in het begin dier maand met 's Lands fregatten de Melampus, de Dageraad, de Diana en de Kenau Hasselaar, en de korvet de Eendragt van Gibralter vertrokken te zijn, op den 17den in de baai van Algiers was gekomen, tijdens dat de Britsche Admiraal Lord *Exmouth* toebereidselen maakte, om de stad aan te vallen en de Algerijnsche zeemagt te vernielen. Zijn eskader voegde zich onmiddellijk bij de vloot der Engelschen, die uit vijf linie schepen, drie fregatten en vier korvetten bestond; doch de vereenigde aanval, welke dien zelfden nacht moest plaats hebben, werd eerst door stilte en vervolgens door den noord-oostewind onmogelijk gemaakt. Lord *Exmouth* op den 18den zijne vroeger begonnen, doch toen afgebroken, onderhandelingen met den Dey hervat hebbende, had zulks tegen den avond de bijlegging hunner geschillen ten gevolge; en onze Vice admiraal, hier van verwittigd, ging reeds den 19den, weder onder zeil, na de zekerheid te hebben bekomen, dat de Algerijnsche schepen vooreerst nog niet in staat zouden zijn, om uit te loopen.

(1) Jaarboek 1815, D. I. bl. 20; alwaar verkeerd *van Capellen* is gesteld.

(2) G. *Brand*, Leven van de Ruiter, bl. 83 en 621.

Na weinig dagen verblijfs te Palma stevende de Vice-admiraal andermaal naar Algiers, en liep, zoo ver mogelijk, de baai in, ten einde den toestand der Algerijnsche zeemagt van nabij gade te slaan. De vijand trachtede, te vergeefs, die verkenning te beletten door een hevig vuur uit zijne batterijen en kanonneerbooten, waarvan echter 's Lands schepen geene schade leden noch in tuig, noch in manschap. Aan de Algerijnsche schepen, die in de moelje lagen, werd geene beweging bespeurd, welke een spoedig uitloopen kon doen vermoeden; weshalve de Vice-admiraal weder in zee stak en den 15den Junij te Gibralter aankwam, om de schepen, die bestemd waren, om het eskader te versterken, onder zijne vlag te nemen.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Op de verschillende kruistogten door het eskader in de Middellandsche zee gedaan, had hetzelve niet eenen zeerover ontmoet. Evenwel had zich nog geen koopvaarder onder de Nederlandsche vlag in deze wateren durven vertoonen.

Aan de regering van Tunis had de Fransche Consul op bevel van zijne regering, als ook onder de magtiging der Napolitaansche, in het begin van April voorslagen gedaan over het losgeld der slaven uit het Koningrijk Napels: doch den 13den van die maand had Lord *Exmouth*, met zijne vloot aldaar voor de wal gekomen, gedrongen 1°. op de vrijlating aller slaven, zonder onderscheid; 2°. op voorbeeldige straf van een Tunischen bevelhebber, die met twee roofschepen den laatsten inval op het eiland St. Antonio, onder Engelsche vlag, had gedaan, niettegenstaande eene belofte, weinige dagen vroeger door hem aan den Kapitein van een Engelsch schip gegeven, dat hij geene landing zou ondernemen; 3°. op belofte van in het vervolg geene slaven, maar alleen krijgsgevangenen, te zullen maken, en 4°. op het sluiten van vrede met zijne Sardinische Majesteit onder bemiddeling van Engeland. — Deze vorderingen bragten bij den Bascha van Tunis grooten onwil voort. Na een beraad van

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

vier en twintig uren antwoordde hij: „dat hij zich de Napolitaansche slaven door geen geweld zou laten afpersen, vermits het hof van Napels zelf hem door den Franschen Consul een losgeld deed aanbieden, en dat hij van geene andere eischen hoegenaamd wilde hooren, daar de Generaal *Maitland* vroeger stellig had verklaard, dat de Engelschen zich met geene zaken hoegenaamd, dan die hunner eigene natie, wilden bemoeijen, en hij alzoo in Lord *Exmouth* slechts eenen, nader gemagtigden, onderhandelaar van Napels en Sardinie beschouwde.”

Lord *Exmouth* vroeg een nader gehoor tegen den volgenden dag, hetwelk, schoon onvriendelijk, verleend werd. Op den 16den had een nieuw bezoek bij den Bascha plaats, na dat Lord *Exmouth* in eenen brief aan den Franschen Consul had te kennen gegeven den dringenden wensch, dat hij zijne onderhandelingen ter loskooping der Napolitaansche slaven niet zou voortzetten. Na eene ernstige en warme woordenwisseling met den Bascha verwierf de Lord het ontslag zonder losgeld van de Sardinische slaven, en, onder belofte van een geschenk, werden de Napolitaansche insgelijks in vrijheid gesteld; eindelijk bewilligde de Bascha niet slechts, om de bemiddeling van Engeland aan te nemen tot regeling van eenen vasten vrede tusschen hunne Siciliaansche en Sardinische Majesteiten met de Regering van Tunis, maar onderteekende tevens op den 17den April de volgende verklaring: „overwegende het groot belang, hetwelk Z. K. H. de Prins Regent van Engeland er in stelt, om een einde te maken aan de slavernij der Christenen, zoo heeft Z. K. H. de Bey van Tunis, een bewijs willende geven van zijnen opregten wensch, om de vriendschappelijke betrekkingen, die tusschen Hem en Groot-Brittannie plaats hebben, alsmede van zijne vredelievende gevoelens ten aanzien van alle Mogendheden van Europa, met welken hij in eenen steeds duurzamen staat van vrede wenscht te leven, verklaard, dat hij, in geval van eenen aanstaanden oorlog met eenige dier Mogendheden, hetgeen God ver-

hoede, de gevangenen niet meer in ſtaat van ſlavernij zal brengen, maar met de meest mogelijke menschlievendheid als krijgsgevangenen zal behandelen en zulks tot eene regelmatige uitwisſeling toe, op den voet en wijze, zoo als zulks in Europa plaats heeft, mitsgaders, dat hij, na het eindigen der vijandelijkheden, deze gevangenen aan hunne reſpective landen, zonder eenig rantſoen zal terug geven." Oorlog met de Barbarijſche Mogendheden.

Met den Dey van Algiers had zijn Lordſchap bevorens reeds een traktaat geſloten, wegens de Napolitanen en Sardiniërs. Thans van den Beij van Tunis de boven vermelde verklaring verkregen hebbende, had zich Lord *Exmouth*, nu in de maand Mei, nogmaals naar Algiers gewend, om op de afgift eener gelijke verklaring aan te dringen, doch was toen met zoo grooten wrevel afgewezen, dat het bezwarelijk voor zijn Lordſchap en deszelfs gevolg geworden was, ongeſchonden door de menigte, aan boord te komen. Des anderen daags had de Dey den Admiraal doen voorſlaan, om deze zaak zes maanden lang onbeſlist te laten, ten einde inmiddels het welnemen van den Grooten Heer te Konſtantinopel te verſtaan over eene nieuwigheid, die tegen de Algerijnſche grondwet aanliep; en het was nu, dat de Admiraal de dreigende houding tegen Algiers had aangenomen, waarin onze Vice-admiraal terſtond deel had genomen. Het ſlot der gevolgde onderhandeling was geweest: 1°. goedkeuring van het uitſtel van zes maanden en van het renvooi aan den Grooten Heer; 2°. de ontſcheping van het rantſoen der in April aan het Britsch eskader medegegeven onderdanen van Napels, Sardinie, Toskane enz. tegen 1000 piasters het ſtuk, 3°. het leenen van een Europeesch fregat, om de jaarlijkſche ſchatting der Algerijnen naar Konſtantinopel te brengen, hetgeen de Algerijnen met hunne ſchepen niet durfden doen uit vrees voor onze en de Amerikaanſche kruiſers; belovende de Dey van zijne zijde eenen eeuwigdurende vre-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

de te zullen onderhouden met Engeland en Hanover.

Binnen weinige dagen werd deze vrede op de honendste en gruwzaamste wijze door de Barbaren geschonden. Twee partijen vaartuigen, de eene 79 de andere wel 280 schepen sterk, bemand zoo met Napolitanen, als met bewoners van het eiland Korsika en van dat van St. Margaretha, die onder Engelsche vlag voeren, hielden zich met de koraalvisscherij op de Afrikaansche kust bezig, hetwelk hun door het Engelsch etablisfement te Bonna was toegestaan, zoo als zij dan ook paspoorten van den Engelschen Consul Generaal te Algiers, den Heer *O'donnel*, of van den Vice-Consul te Bonna, den Heer *Escredero*, door den Engelschen Consul benoemd, voorzien waren, betalende ieder vaartuig 200 kroonen aan dat etablisfement voor de vrijheid dezer visscherij. Op den 23sten Mei, zijnde Hemelvaartsdag, toen al de manschappen dezer vaartuigen zich gereed maakten, om de Mis te gaan bijwonen, hoorde men een kanonschot van het kasteel, en ten zelfden tijde zag men omtrent 2000 man Turksche, Levantsche en Moorsche troepen, zoo wel ruiterij als voetvolk, opdagen. Een gedeelte dier troepen doorkruiste het land, terwijl een ander gedeelte zich naar de rivier begaf, alwaar de visschersschuiten min of meer van de zee verwijderd lagen. Zij schoten, zoo als de forten insgelijks deden, op de ongelukkige equipagiën, die gedeeltelijk nog aan boord hunner vaartuigen, en gedeeltelijk reeds aan land waren, en vermoordden ze; nemende tevens verscheiden Engelsche vlaggen, die zij aan stukken scheurden, onder de voeten vertrapten, of ze, als in zegepraal, langs den grond sleepten. Van de ongelukkigen, die wat vroeger aan land waren gegaan, mogt het sommigen gebeuren, zich met de vlugt te redden, doch deze zagen het huis van den Consul en de pakhuizen, waarin reeds hun gevischte koraal en de noodige voorraad voor deze visscherij lag, plunderen en een der neven van den Consul, die

schier naakt op een Napelsche feloek trachtte te ontkomen, het hoofd afslaan. De Heer *Fr. Es cedero*, moest zijnen broeder den Consul, gebonden in het midden van dat gespuis achter laten, terwijl hij het met een der schippers ontkwam en de eerste tijding op Sardinie bragt. — Drie andere ontsnapte vaartuigen bragten op Sicilie de tijding over, dat men dadelijk na de aankomst van eenen koerier de vijandelijkheden had gestaakt en den Consul in vrijheid gesteld, doch onder verbod van de stad te verlaten, alsmede dat verscheiden varensgasten, den moord in een der pakhuizen ontvlugt zijnde, mede hunne vrijheid hadden bekomen. — Men had, naar het schijnt de menigte wijs gemaakt, dat de Dey van Algiers den oorlog aan de Engelschen had verklaard, omdat hun Admiraal zou gevorderd hebben het verbranden van de Algerijnsche vloot.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Door zulke gruwelen moest het gevoel van geheel Europa opgewekt, en alle kracht ter zee verzameld worden, om een einde te maken aan eene zoo moorddadige als trouwlooze willekeur. Veel was de menschheid verschuldigd aan den Keizer van Rusland voor de aansporing, door Z. M. gedaan, betrekkelijk eenen algemeenen kruistogt tegen de zeerovers, over welk onderwerp de vertogen op het Congres zeer levendig en nadrukkelijk geweest waren en door den besten uitslag werden gevolgd. — De Koning van Spanje gaf bevel tot het uitrusten van een eskader, om tegen de Algerijnen te werken, en deed de Spaansche vesting Ceuta, op de kust van Afrika in staat van verdediging stellen, en hare bezetting versterken. — Onze Koning haastede zich, een traktaat van definitieve alliantie te sluiten met Z. M. den Koning van Spanje, tot bescherming van de zeevaart en handel der wederzijdsche onderdanen tegen de regeringen van Algiers, Tunis en Tripoli, hetwelk op den 8sten Augustus te Guadelaxera door den Minister *Cevallos* en onzen Ambassadeur *Zuylen van Nyevelt*, gesloten werd. Het mogt Z. M. gebeuren, bij de overlegging van dit trak-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

taat bij de Staten Generaal op den 1sten October aan te merken: „dat het nut van dezen maatregel, „ om de geschillen met die regeringen voor te „ komen of onschadelijk te maken, aan geene „ bedenking onderhevig had kunnen zijn, maar „ dat bevorens de ratificatie van dit traktaat had „ kunnen worden tot stand gebragt, aan den „ magtigsten der Barbarijsche Staten, onder de „ roemvolle medewerking der Nederlandsche zee„ lieden een gevoelige en gedenkwaardige slag „ was toegebragt, ten gevolge waarvan dezelve „ niet alleen van zijne vorderingen ten laste van „ dit Rijk had afgezien, maar ook in eene veel „ voordeeliger regeling van de Consulaire betrek„ kingen had toegestemd, dan tot dus verre had „ plaats gevonden (1).”

Het traktaat was van den volgenden inhoud:

In naam der Allerheiligste en Onverdeelbare Drieeenheid.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, en Zijne Majesteit de Koning van Spanje en der Indiën, bezield met een gelijk verlangen, om paal en perk te stellen aan de rooverijen der Barbarijsche regeringen, en om aan den koophandel en de scheepvaart op de Middelandsche zee alle mogelijke veiligheid te verschaffen; willende, dat een plegtig verdrag ten grondslag van hunne alliantie verstrekke, en daarvan de uitgebreidheid en de middelen van uitvoering bepale, hebben, te dien einde, hunne volmagten gegeven, te weten: Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, aan den Heer *Hugo van Zuijlen van Nyevelt*, Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, en Hoogstdeszelfs buitengewonen Gezant en gevolmagtigden Minister bij Zijne Katholieke Majesteit, en Zijne Majesteit de Koning van Spanje en der Indiën, aan den Heer don *Pedro Cevallos y Guerra*, Hoogstdeszelfs Staatsraad, Ridder der Verhevene orde van het Gulden Vlies, Grootkruis van de Koninklijke en gedistingueerde orde van *Carlos III*, van die van *San Fernando*, en van die van Verdienste, mitsgaders

(1) Nederl. Staatsc. 1816. n°. 238.

van die van den *H. Januarius* van de Beide Siciliën, Kamerheer effectif van Z. M., eersten Secretaris van Staat, en *ad interim* belast met het departement van gratie en justitie, Super-Intendant-Generaal der wegen en posterijën van Spanje en der Indiën; dewelke, na hunne volmagten uitgewisseld en dezelve in goeden en behoorlijken vorm bevonden te hebben, wegens de volgende artikelen zijn overeengekomen.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Art. 1. Deze alliantie is louter defensief, en heeft ten oogmerk den koophandel der daarin begrepen Mogendheden te beschermen.

2. Deze alliantie zal bestaan, zoo lang de regeringen van Algiers, Tunis en Tripoli, van derzelver offensief stelsel, met opzigte der bezittingen van de onderdanen der contrakterende Mogendheden, niet afzien.

3. Indien eene dezer door eenen kaper van eene der drie regeringen wierd beleedigd, dan zullen de Consuls, de geallieërde Mogendheden vertegenwoordigende, verpligt zijn, genoegdoening deswege, bij de regering, waaronder de beleediger behoort, door de wettige wegen, te vorderen. En bijaldien deze in gebreke blijft daarop regt te doen wedervaren, alsdan zullen de beide geallieërde Mogendheden, beslissen, of er termen zijn, om tot de represailles over te gaan, in zoodanige mate als aan de begane beleediging beantwoordt.

4. Men zal het als eene der geallieërde Mogendheden aangedane beleediging aanmerken, indien eene der drie regeringen zich zelve regt doet, door het in beslag nemen van de eigendommen der onderdanen van de contrakterende Mogendheden, zonder vooraf de middelen of toevlugten, tot het bekomen van regt en genoegdoening bestaande, te hebben beproefd.

5. Men zal het als eene der gecombineerde Mogendheden aangedane beleediging beschouwen, wanneer de Consuls voor de schulden van particulieren of van hunne respectieve Souvereinen gearresteerd worden; dewijl de (Barbarijsche) regeringen de bij de beschaafde volkeren aangenomen middelen zullen moeten bezigen.

6. Ook zullen zich de geallieërde Mogendheden als beleedigd beschouwen, indien van eene harer eenige gift als verpligting wierd gevorderd, zelfs wanneer zulks op het gebruik gegrond ware.

7. Wanneer eene der geallieërde Mogendheden door de Barbarijschen aangevallen wordt, zonder tot den aanval, door eenige vijandelijke daad, aanleiding te hebben gegeven, als dan zal de alliantie effect sorteren.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

8. De verpligting der Geallieerden, om de beleedigde partij te verdedigen, zal zoo lang bestaan tot dat men eene billijke genoegdoening zal hebben bekomen, wegens de door de beleediging veroorzaakte schade, en daarenboven vergoeding der oorlogskosten.

9. Geen der geallieerden vermag met den gemeenen vijand te onderhandelen, zonder de toestemming en de tusschenkomst der anderen.

10. De contrakterende partijen verbinden zich tot het bezigen van eene toereikende magt, om haren koophandel tegen de rooverijen der voormelde Barbarijschen te verdedigen en te beschermen.

11. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden zal, dienvolgens, een linieschip en zes fregatten, en Zijne Katholieke Majesteit, een linieschip, twee fregatten, een brik en zes bombardeer-vaartuigen leveren.

12. Het opperbevel over de geallieerde magt zal gevoerd worden door den oudsten officier van denzelfden rang.

13. Elke Mogendheid zal het onderhoud harer respectieve magt ten haren eigen laste hebben; en de geheele magt zal gestationeerd zijn in zoodanige Spaansche havens, als het best gelegen en verdedigd zijn, om het doel der alliantie te vervullen.

14. De nederlandsche zeemagt zal ten billijken prijze, in de havens van Zijne Kathol Maj., voorzien worden van al de voorwerpen van dringende noodzakelijkheid, zoo wel tot kalefatering, als voor hare behoeften aan krijgs- of levens-voorraad, tegen betaling, voor derzelver beloop, in wisselbrieven op zigt, op het Nederlandsche gouvernement.

15. De konvooijen van de eene naar de andere havens der Middelandsche zee zullen tegen vaste tijdstippen bepaald zijn; zullende de koopvaardijschepen, aan onderdanen der contrakterende Mogendheden behoorende, insgelijks beschermd en gekonvooijeerd worden.

16. Er zal een kruis-station voor de baai van Algiers geplaatst worden, om het uitloopen der kruisers te beletten, of dezelve, bij hunne terugkeering, te onderscheppen.

17. Er zal een ander kruis-station voor Tunis worden geplaatst, in geval van oorlog met deze regering.

18. Dewijl Tripoli schier geene zeemagt heeft, zal het de beide voorgemelde kruis-stations gemakkelijk zijn deze in bedwang te houden.

19. Wanneer de oorlog aan eene der barbarijsche

Mogendheden, Algiers, Tunis en Tripoli, zal verklaard zijn, zullen de in handen der kruis-ftations vallende fchepen dadelijk verbrand en vernield worden. Oorlog met de Barbarijfche Mogendheden.

20. De geallieërde Mogendheden verbinden zich de waarde daarvan aan degene, door welke dezelve genomen zijn, te betalen; zullende het beloop daarvan worden verdeeld op den voet der reglementen, bij de Mogendheid vigerende, aan welke de oorlogfchepen toebehooren, die den prijs gemaakt hebben.

21. Zoo deze tot verfchillende natien behooren, zullen de Mogendheden de waarde van den gemaakten prijs betalen, naar het getal koppen hunner refpectieve equipagiën; zullende elke Mogendheid deze premie aan hare equipagien uitbetalen.

22. De krijgsgevangenen zullen in dezelfde evenredigheid verdeeld worden.

23. Het tegenwoordig verdrag zal aan de hoven van Portugal, Turin en Napels, door zijne Kathol. Maj., worden medegedeeld, met uitnoodiging aan dezelven, om daaraan toe te treden. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden zal dezelfde mededeeling en uitnoodiging doen aan de Hoven van Petersburg, Stockholm en Koppenhagen.

24. Het tegenwoordig traktaat zal geratificeerd, en de ratificatiën zullen in behoorlijken vorm uitgewisfeld worden, te Madrid, binnen den tijd van zes weken, of zoo veel eerder mogelijk.

Des ten oorkonde hebben wij ondergeteekenden, uit krachte onzer refpectieve volmagten, het tegenwoordig traktaat onderteekend en er het zegel onzer wapens op afgedrukt.

Gedaan te Alcala de Henares, den 10den Augustus 1816.

(*geteekend*) H. VAN ZUYLEN PEDRO CEVALLOS.
VAN NYEVELT.
(L. S.) (L. S.)

ADDITIONELE ARTIKELEN.

Art. 1. Zijne Katholieke Majesteit zich thans met den Dey van Algiers niet in oorlog bevindende, zal zich de kommandant der Spaanfche zeemagt, gezamenlijk met de zeemagt van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, voor Algiers vervoegen, en, uit krachte van zi-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

tikel 4, 5, 6 en 7 van het op heden gesloten verdrag, van het Algerijnsche gouvernement vorderen genoegdoening voor de beleedigingen, aan de beide contracterende Mogendheden aangedaan; verklarende ter zelfder tijd, dat beider oogmerk is een stiptsten de in Europa erkende regten der volken, met opzigte tot de Barbarijsche Mogendheden, in acht te nemen.

2. Indien het Algerijnsch gouvernement weigert aan de stem der regtvaardigheid gehoor te geven, en de gevorderde genoegdoening niet wil verschaffen, dan zal het, *casus foederis* van het tegenwoordig verdrag erkend worden; zullende de respectieve magt der contracterende Mogendheden, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 7, 8, 9, 19, 20 en 21, ageren.

3. De tegenwoordige additionele artikelen zullen dezelfde kracht en waarde hebben, als of dezelve, woord vóór woord, in het op heden onderteekend traktaat waren vervat: dezelve zullen geratificeerd, en de ratificatiën daarvan ten zelfde tijde en plaatse uitgewisseld worden.

Des ten oorkonde, hebben wij ondergeteekende gevolmagtigden dezelve onderteekend en er het zegel onzer wapens op afgedrukt.

Gedaan te Alcala de Henares, den tienden Augustus duizend acht honderd en zestien.

(*geteekend*) H. van Zuylen van Nyevelt. Pedro Cevallos.

(L. S.) (L. S.)

Ten gevolge eener uitnoodiging van de zijde van Engeland werd ook door Napels, van wege Z. H. den Paus, en door Sardinie eene expeditie ten zelfden einde in gereedheid gebragt. — En nu in Engeland zelf, waartegen de Algerijnsche onbeschoftheid zich het tergendst gedragen had, was terstond de uitrusting eener vloot om dien hoon door de geduchtste bestrijding te wreken en den moedwil eenmaal voor lang en goed te beteugelen, met eene inspanning van kracht ondernomen, welke schijnen kon te veel eer te doen aan den zeeroover, wanneer men eenen oogenblik vergat, hoe ongenaakbaar en veilig hij achter zijne moêlje lag.

Al-

Alhoewel de Dey de moordzucht te Bonna eindelijk scheen gestuit te hebben, toonde hij in zijn openbaar gedrag geen het minste leed of ontschuldiging wegens het voorgevallene. Hij deed zijn best, al de Barbarijsche Mogendheden te wikkelen in zijn stelsel van aanval tegen de Christenen, en slaagde daarin bij den Keizer van Marokko, die in de haven van Larache de manschappen der schepen van Christenen, die zich in dezelve bevonden, krijgsgevangen nam, de schepen verbrandde, vele personen wreed vermoordde en de overige tot slaven maakte. — Een Engelsch schip werd in het vaarwater van Cagliari door twee Barbarijsche schepen aangevallen. Een dier schepen had eenen Neef van den Dey van Algiers aan boord, die den Engelschen Kapitein deed hooren: „ dat de Barbarijschen de Engelschen meer hateden, dan zij voor de tijgers uit de woestijnen vreesden; dat zij hen alle tot slaven wilden maken en hun eiland verdelgen, zoo als hij nu het genegen had van zijn schip voor zijne eigene oogen in den grond te boren." — Tevens verdubbelde de Dey zijne werkzaamheden tot tegenweer bij den welvoorzienen aanval. Zijne werken vorderden dagelijks op alle punten; doch zijne vloot scheen hij bestemd te hebben, om te worden opgeofferd, evenwel niet zonder schriklijk te werken tegen de kleine vaartuigen, die dezelve zouden durven naderen. — Intusschen werden alle de Fransche onderdanen zoo wel, als derzelver Koninklijke vlag, bij uitzondering door hem ontzien en geëerbiedigd.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Wijd verschillende waren de verwachtingen van den uitslag der onderneming. De Algerijnen te lang gewaarschuwd, zeide men, hadden tijd gehad, om hunne kostbaarheden landwaarts in te voeren; en men zou, bij volkomen uitslag, de kosten der onderneming niet vergoed vinden. — Men zag uitrustingen in Turkije, welke men verdacht hield van medewerking met de Barbarijsche Staten. — Men vreesde de Mamelukken, die, tot *Buonapartes* garde behoord hebbende, en den

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

moord door de ultra-roijalisten te Marfeille ontkomen zijnde, zich naar Tunis en Algiers hadden begeven. — Men dacht, dat de verheven Porte zelve zou willen beslisfen over de inbreuk, door de regentfchappen op de traktaten gemaakt; en men twijfelde, of Europa de ftraf, welke zij aan deselven zou opleggen, wel voldoende zou vinden en als zoodanig aannemen. — Men wilde zelfs, dat de Turken meer dan ooit alle voorzorgen tegen de pest, die aan de kusten dezer regentfchappen heerschte, verwaarloosde, om tegen eenen inval der Christenen te beter gedekt te zijn. — Men oordeelde, dat de onderneming te lang draalde; dat dezelve zonder een landingsleger van weinig nut zou zijn, en dat zelfs een aanzienlijk leger tegen de geestdrift, woede en ervarenis der vijanden moeijlijken ftrijd zou vinden, waarbij men zich den mislukten togt van *Karel V* in 1640 met 25000 voetknechten en 1500 ruiters herinnerde.

Men vernam dan ook, dat op de kust van Bonna verfcheiden werken ter verdediging waren aangelegd; dat te Algiers alle de wallen met gefchut waren bezet, hetwelk men van de fchepen had genomen; dat de Algerijnen een aanmerkelijk kamp te Tremefen, bij de waterleiding van Babefon hadden, hetwelk door eenen fterken ftroom gedekt werd; dat zij zich, wanneer hunne ftad werd gebombardeerd, wilden begeven naar den berg, van waar men in zee ziet en die met lusthuizen is bedekt, hebbende tuinen met muren omvat en van waterputten voorzien; dat, ter verfterking van deze ftelling, op verfcheiden punten van dien berg, forten waren aangelegd. De Dey had wel geen 12,000 man geregelde troepen, maar kon gemakkelijk 30 a 40,000 man bij een brengen, kunnende hij flechts geen talrijk leger lang te veld houden bij gebrek aan magazijnen. — Men merkte met veel belangftelling op eene ordonnantie van den Keizer van Marokko, welke evenwel reeds in December 1815 was genomen, waarbij aan alle de onderdanen van het

Marokkaansche rijk verboden was, naar Europa te reizen (1).

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Bevorens den aanval uit Europa, had de geweldenaar der Afrikaansche kust er eenen te verduren van wege de Vereenigde Staten van Amerika. Er was een ernstig misverstand tusschen de Vereenigde Staten en den Dey van Algiers ontstaan, die op het punt was geweest, om, met verbreking van de laatste traktaten, zijne vloot in zee te brengen en tegen de Amerikanen te kruizen. Dezen hadden een eskader in de Middellandsche zee, hetwelk de Commodore *Shaw* tot voor de haven van Algiers bragt, dreigende, daar hij tevens wel voorzien was van kanonneerbooten en bombardeervaartuigen, de vloot van den Dey te vernielen. De Dey, door dien onverwachten aanval verbijsterd, zond een parlementair aan den Commodore *Shaw*, om hem te verzekeren, dat hij het laatste traktaat zou nakomen, en noodigde den Amerikaanschen Consul, den Heer *Shales*, die zich in tijds naar de vloot begeven had, uit, om terug te keeren en zijne bediening te hervatten, waarin voor het tegenwoordige werd toegestemd.

Niets ging Lord *Exmouth* zelven meer ter harte, dan het straffen der Algerijnen, zijnde daarmede zijne eigene eer ten naauwste verbonden door de aanmerkingen, welke men zich veroorloofde te maken op zijnen eersten togt. Zijne vloot bestond thans uit zeven linieschepen, drie fregatten, één bombardeerschip, vele brikken en andere ligte vaartuigen, waarvoor een groot aantal buiten dienst zijnde officieren zich had aangeboden, om als vrijwilligers onder zijne bevelen te dienen. Zij was voorzien van ijzeren kettingkogels, Shrapneksche bomben, Congrevische vuurpijlen en andere vuurwerken, en vergezeld door de artillerie der Marine van Woolwich en eene kompagnie van het brandpijlen-korps. De Admiraal heesch zijne

(1) Zie Staatscour. 1816. n°. 187 en de Amst. Cour. 1818. n°. 127.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

vlag op de Queen Charlotte, een schip van 110 stukken, en verliet Portsmouth op den 11den Julij.

Op den 8sten Augustus kwam Lord *Exmouth* op de reede van Gibralter. Onze Vice-Admiraal *van de Capellen* voegde zich terstond met vijf zware fregatten en eene korvet bij de Britsche magt, om, als gecombineerde eskaders, naar Algiers onder zeil te gaan.

De Luitenant ter zee *Arriens* kwam in den morgen van den 16den September, uit de baai van Algiers, welke hij op den 1sten van die maand had verlaten, bij het Ministerie van Marine aan met depeches van den Vice Admiraal van den volgenden inhoud:

HOOG EDEL GESTRENGE HEER!

Lord *Exmouth*, gedurende zijn kort verblijf te Gibralter, zijne magt nog met eenige kanonneerbooten vermeerderd, en alle zijne verdeelingen geregeld hebbende, zeilden de vereenigde eskaders, den 14den Augustus, naar zee, bestaande uit de onderstaande schepen (1).

Den 16den, op de hoogte van Kaap de Gate, voegde zich de korvet Prometheus bij de vloot Kapitein *Dashwood* rapporteerde, dat het hem gelukt was, de familie van den Britschen Consul te Algiers, door list, aan boord te krijgen; doch, deze vlugt te vroeg ontdekt zijnde, was de Consul, benevens twee sloepen met volk van de Prometheus, door den Dey gearresteerd, die, reeds berigt van deze tweede expeditie hebbende, alles tot eenen hardnekkigen tegenstand in gereedheid gebragt, en, de inwoners van de binnenlanden oproepende,

(1) Queen Charlotte 110 stukken; Impregnable 98; Superbe 74; Minden 74; Albion 74; Leander 50; Severn 40; Glasgow 40; Granicus 36; Hebrus 36; Heron 18; Mutine 18; Prometheus 18; Cordelia 10; Britomart 10; Express 8; Falmouth 8; Beelzebub Bomb; Fury idem; Hecla idem; Infernal idem; Melampus 44; Frederica 44; Dageraad 32; Diana 44; Amstel 44; en Eendragt 18.

meer dan 50,000, zoo Mooren als Arabieren, onder de muren van Algiers vergaderd had. Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Door stilte en daarna aanhoudende stijve ooste winden, waren wij niet, dan den 27sten Augustus, in den morgen, voor de baai van Algiers. Lord *Exmouth* zond terstond eene parlementaire sloep naar de stad, met eene schriftelijke voordragt aan den Dey, behelzende in substantie, dat, de laatste atrociteiten te Bonna alle verbindtenissen verbroken hebbende, hij, in naam van den Prins-Regent, eischte:

1°. Onmiddelijke uitlevering van alle Christen-slaven, zonder eenig rantsoen.

2°. Restitutie van alle penningen, welke reeds voor de Sardinische en Napolitaansche gevangenen genoten waren.

3°. De plegtige verklaring van den Dey, dat hij zich, even als die van Tunis en Tripoli, verbond de regten der menschheid te eerbiedigen, en voortaan in den oorlog alle krijgsgevangenen volgens de gewoonte van Europische volkeren te behandelen.

4°. Vrede met Z. M. den Koning der Nederlanden, op gelijke voorwaarden als met den Prins Regent.

Op alle deze artikelen verwachtte zijne Lordschap binnen het uur een *Yes or No* (ja of neen), of de vijandelijkheden moesten terstond beginnen.

Zijne Lordschap, aan welke ik in den morgen, mijne opwachting had gemaakt, vreesde, dat hij zich dien dag zou moeten vergenoegen, ten anker te komen, en zich, vóór den nacht tot zijne attakke met bombardes, kanonneer- en vuurpijlbooten bepalen. Naauwlijks was ik weder aan boord, of de zeewind kwam door, en de vloot hield met kracht van zeil de baai in. De vier bombardes namen terstond hunne positie voor de stad, en alles werd tot den aanval in gereedheid gebragt. Kort daarna deed zijne Lordschap het particuliere sein voor mij: *I shall attack immediately, if the wind does not fail*, (Ik zal dadelijk aanvallen, zoo de wind niet verflauwt.) Ik deed hierop onmiddelijk sein, om de linie van bataille te formeren in de bepaalde orde, in de suppositie, dat al de officieren met de ligging der forten en batterijen, welke ons aandeel moesten uitmaken, bekend konden zijn, alvorens de aanval moest beginnen. Dan, daar het scheen, dat dit sein niet wel begrepen werd, besloot ik de linie te veranderen, en die met de Melampus zelf te leiden.

Omtrent 1 uur 30 minuten, hield de geheele vloot in

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

successie af, de Melampus op het achterste schip der Engelsche linie sluitende, en ten 2 uren zagen wij Lord *Exmouth* met de Queen Charlotte, voor den wind met staande zeilen voor drie ankers van achteren, op geen haar breedte van zijne gemaakte positie, een pistoolschot van de batterijen, juist voor de opening van de moelje ten anker komen.

Deze stoute en onverwachte manoeuvre van dit gevaarte (een driedekker) scheen den vijand zoodanig te hebben ontzet, dat een twede lienieschip ook bijna reeds zijne positie had genomen, alvorens de batterijen hun vuur opcnden, hetwelk, hoe geweldig ook, ten volle beantwoord werd.

Aan den kapitein *de Man* te kennen gevende, dat ik nu zoo spoedig mooglijk met de Melampus en de andere fregatten in successie, onze positiën aan de bakboordzijde van Lord *Exmouth* wilde nemen, en aan ons eskader al het vuur der zuidelijke batterijen attireren, bragt deze zijn fregat, onder het croiserend vuur van meer dan 100 stukken, de boegspriet even vrij van de Glasgow, meesterlijk, met een anker van voren en van achteren, in de vereischte positie, om onze bakboordsbatterijen in hetzelfde minuut te openen. Kapitein *Ziervogel*, ten volle met het vorige plan en de batterijen bekend, bragt zijn fregat de Diana bijna op dat zelfde oogenblik binnen een vaam lengte van de plaats, alwaar ik hetzelve voor onze aangewezene positie gewenscht had. De Dageraad, Kapitein *Polders*, opende ook onmiddelijk in de beste rigting zijne batterijen. De Kapiteinen *van der Straten* en *van der Hart*, door den dikken rook en niet ten volle met het locale bekend, waren in de eerste oogenblikken niet zoo gelukkig, doch werkten met de meeste koelheid, en onder het hevigst vuur, om aan hunne batterijen eene goede rigting te geven. De Eendragt, Kapitein-Luit. *Wardenburg*, welke ik in reserve gesteld had, om hulp te kunnen toebrengen, bleef onder het vuur der batterijen zeer nabij.

Geen half uur hadden onze schepen geschoten, of Lord *Exmouth* deed mij weten, dat hij over de rigting van het vuur van ons eskader op de zuidelijke batterijen zeer te vreden was, dewijl, deze hem nu zoo weinig mogelijk hinderende, hij van de geheele moelje en alle de vijandelijke schepen meester was.

Zr Ms. eskader zoo wel, als de Britsche magt, scheen met het devouement van onzen grootmoedigen chef voor de zaak van het geheele menschdom geïnspireerd te zijn;

en de bedaardheid en orde, waarmede het verschrikkelijk vuur der batterijen, zoo digt onder de dikke muren van Algiers, beantwoord werd, is even min te beschrijven, als de heldenmoed en zelfsopoffering van een ieder in het algemeen, en de grootheid van Lord *Exmouth* in het bijzonder, bij de attakke van dezen gedenkwaardigen dag.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Het vernielen van bijna half Algiers, en, des avonds ten 8 uren, het verbranden der geheele Algerijnsche marine, was daarvan het gevolg. Tot 9 uren bleef Lord *Exmouth* met de Queen Charlotte, in dezelfde positie, in het volle vuur, hierdoor een ieder aanmoedigende, het begonnen werk niet op te geven, vóór dat hetzelve ten volle was volbragt, en tevens eene zoodanige perseverance aan den dag leggende, dat allen daardoor bezield werden, en het vuur der schepen tegen dat van eenen dapperen en wanhopigen vijand schenen te verdubbelen.

Kort daarna de Queen Charlotte, door het los raken van brandende wrakken, in het grootste gevaar zijnde, waren wij, onder het hevigst vuur, alleen voor de veiligheid van onzen edelen aanvoerder beducht. Dan, hem de hulp van alle sloepen van het eskader aanbiedende, was zijn antwoord: „ dat, alles berekend hebbende, wij ons geenzins voor zijne veiligheid behoefden te inquiëteren, doch alleen met een verdubbelden ijver, tot het volbrengen zijner orders, en op zijn voorbeeld, met vuren mogten voortgaan."

Zijne Lordschap eindelijk, omtrent half tien uren, de distractiën in de moeilje voltooid hebbende, gaf order, om buiten het bereik van het vijandelijk vuur te retireren; waaraan ik, zoo wel als alle anderen, schroomde te obediëren, alvorens de Queen Charlotte voor de brandende schepen in veiligheid was.

In deze retraite, welke door stilte, en de geledene schade in het tuig, zeer langzaam ging, hadden de schepen van een op nieuw geopend en verdubbeld vuur der vijandelijke batterijen nog zeer veel te lijden; eindelijk de landwind doorkomende, waarop Lord *Exmouth* gerekend had, kwam de vloot ten 12 uren in het midden van de baai ten anker.

De Queen Charlotte, onder het vuur der batterijen de Melampus voorbij loopende, wenschte zijne Lordschap mij reeds te mogen zien, om mij ten volle te beloonen, met mij, op het hartelijkst de hand drukkende, te zeggen: „ ik heb mijne Nederlandsche vrienden niet uit het oog verloren; zij hebben, even als de mijne, voor de glorie van den dag hun best gedaan."

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Dit getuigenis en de order van Lord *Exmouth* voor de vloot, waarvan ik de eer heb kopij hier in te sluiten, mogen het eskader op Zr. Ms. tevredenheid doen hopen.

Voor ons verlies aan dooden en gekwetsten, refereer ik mij aan bijgaande lijst; hetzelve is voor schepen, welke gedurende 8 uren in het gevecht zijn geweest, onbegrijpelijk gering, in vergelijking van de Engelsche schepen.

Voor schaden aan tuig, rondhouten, enz. zal Uwe Excellentie opmerken, dat wij minder gelukkig zijn geweest.

Daags na de aktie, zond Lord *Exmouth* eene tweede sommatie aan den Dey, waarvan het Zijne Lordschap aan tijd ontbreekt mij kopij te doen toekomen. Dezelve behelsde, dat hij, door het vernielen van half Algiers en zijne geheele marine, voor het trouwloos gedrag te Bonna was gestraft, en nu, door het aannemen der condikiën van den vorigen dag, de totale destructie van Algiers konde voorkomen.

Het sein van aanneming der conditiën was drie schoten, die wij drie uren daarna met genoegen hoorden. In eene conferentie met twee gevolmagtigden van den Dey, aan boord van Lord *Exmouth*, waarin ik benevens Admiraal *Milne* en Kapitein *Brisbane* deelde, zijn alle punten geregeld.

Het definitive des vredes moest, voor Engeland en de Nederlanden, met tweemaal 21 schoten distinctivelijk worden gesaluëerd.

Als eene groote condescendance stond Kapitein *Brisbane* (met de zaken van Lord *Exmouth* aan den wal belast zijnde) toe, dat men, dewijl het reeds laat was, zich dien avond met één salut zoude vergenoegen, en heden morgen ten 7 uren heb ik dat van Zr. Ms. edelmoedige pogingen voor de zaak des geheelen menschdoms, met den verdienden vrede, hartelijk geluk te mogen wenschen.

Ik zal met het definitief traktaat, zoodra hetzelve zal zijn geconcludeerd, mijnen Luitenant van de vlag *B. Arriens* afzenden, van wien ik bijzonder veel diensten heb gehad, en dien ik ten sterkste voor promotie aanbeveel.

Ik bid Uwe Excellentie te willen aannemen het rapport van den Kapitein *de Man*, aan mij als ooggetuigen van het verdienstelijk gedrag zijner officieren gedaan, en moet mij reserveren, dat van de andere officieren van het eskader, welke zich bijzonder mogten hebben gedistingueerd, nader aan Uwe Exc. te doen toekomen.

Ten blijke, dat de Dey den bekomen vrede waardeert,

moeten heden op den middag 300,000 piasters en alle slaven, in de stad, ter inscheping aan de werf zijn.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

De onze, ten getalle van 26 en 27, alle wel, zijn, benevens vele andere, landwaards ingevoerd, en kunnen niet dan over twee of drie dagen hier zijn.

Ik zal de eer hebben, Uwe Exc. bij eene volgende gelegenheid, verder te rapporteren; terwijl ik inmiddels met de diepste gevoelens van hoogachting verblijve,

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uwer Exc. onderdanige en zeer gehoorzame Dienaar,

T. F. van de Capellen.

Aan boord van Zr. Ms. fregat Melampus, in de baai van Algiers, 30 Augustus 1816.

De dagorde, in deze depeche vermeld, was van dezen inhoud:

Queen Charlotte, in de baai van Algiers, den 28sten Augustus 1816.

De Kommandant en Chef is twijfelachtig, of hij zich het meest geluk hebbe te wenschen met den volledigen uitslag van den aanval van gisteren, dan wel met de eervolle en edele ondersteuning, welke hij genoten heeft van den Schout-bij-Nacht, Kapiteins, Officieren, Matrozen, Mariniers en Troepen onder zijne orders, en welke hij nimmer zal vergeten.

De Kommandant en Chef hoopt, dat de Vice-Admiraal Baron *van de Capellen* de uitdrukking derzelfde gevoelens zal gelieven over te brengen aan onze oude Geallieerden, die onder deszelfs bevel staan, en zelf zijnen dank aan te nemen voor den hartelijken en dapperen bijstand, dien hij hem verleend heeft.

Exmouth.

Bij eene tweede dagorde, van den 30sten Augustus, die aan elke equipage voorgelezen was, en kennis gaf van den tot stand gebragten vrede en deszelfs voorwaarden, had Lord *Exmouth* zijne dankbetuiging herhaald, en tegen den eerstvolgenden Zondag, zijnde den 1sten September, eene Godsdienstige plegtigheid bevolen: „ om

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

den Almagtigen God eene openbare hulde toe te brengen voor de zigtbare tusschenkomst der Voorzienigheid in den strijd, welke den 27sten had plaats gevonden tusschen de geallieërde eskaders en de wreedaardige vijanden van het menschdom."

De Nederlanders, welke te Algiers in gevangenschap waren, bevonden zich reeds den 31sten Augustus aan boord van het vlagschip van onzen Vice-admiraal, die het fregat *de Dageraad* bestemd had, om hen naar het vaderland te brengen; terwijl de korvet de Eendragt naar Marseille was gezonden, om den Consul *Frassinet* af te halen.

Op den 1sten October zond Z. M. aan de Tweede Kamer der Staten Generaal het traktaat, op den 28sten Augustus door den Vice-admiraal met den Dey van Algiers gesloten, van dezen inhoud:

In naam van den Almagtigen God.

Traktaat van vrede, tusschen Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

en

Zijne Doorluchtige Hoogheid *Omar*, Bacha, Dey en Gouverneur der vestingen des koningrijks van Algiers, aangegaan en gesloten door den Admiraal *Theodorus Frederik* Baron *van de Capellen*, Kommandant en Chef van de zeemagt van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden in de Middellandsche zee, en met autorisatie van Zijne Majesteit.

Art. 1. Is overeengekomen en besloten, tusschen den Baron *van de Capellen* en Zijne Hoogheid den Dey van Algiers, dat, te rekenen van heden af, er duurzame en onschendbare vrede en vriendschap zal zijn tusschen Z. M. den Koning der Nederlanden en Hoogstdeszelfs Staten en onderdanen, en Z. H. den Dey van Algiers, diens bezittingen en onderdanen, mitsgaders dat alle te voren, van den jare 1757 af, tusschen Hun Hoog Mog. de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlandsche provin-

diën en het gouvernement en koningrijk van Algiers bepaalde en gesloten artikelen van vrede en vriendschap bij deze worden vernieuwd, geratificeerd en bevestigd, als of dezelve woord voor woord in het tegenwoordige traktaat stonden beschreven, en dat de oorlogschepen of andere vaartuigen, alsmede de onderdanen der beide rijken, elkander geen ongelijk, hoon, nochte beleediging zullen aandoen, maar elkander, voortaan en voor altijd, wederzijds met alle achting en vriendschap zullen behandelen. Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

2. Er zal te Algiers een Consul van Z. M. den Koning der Nederlanden worden geadmitteerd, juist op denzelfden voet, en die met denzelfden eerbied zal behandeld worden als de Britsche Consul, ten einde de zaken van den koophandel te regelen; hem zal de vrije uitoefening van zijnen Godsdienst binnen zijn hotel worden toegestaan, zoo voor hem en zijne dienstboden, als voor alle anderen, die van dat voordeel wenschen gebruik te maken.

Aldus dubbeld gedaan binnen de vesting Algiers, in tegenwoordigheid van den Almagtigen God, den 28sten dag van Augustus van het jaar van Jezus Christus 1816, en van het jaar der Hegira 1231, den zelfden dag van de maand Shawat.

(was geteekend) T. F. VAN DE CAPELLEN, Kommandant en Chef van het eskader van Z. M. den Koning der Nederlanden.

(L. S.) H. M. DONELL, waarnemende de functiën van Consul-Generaal.

(L. S.)

Daar tegen over stond de onderteekening van OMAR, Bacha, Dey en Gouverneur van Algiers.

Deze roemrijk bevochten vrede had aan onze zijde zeer weinig bloeds gekost. De Vice-admiraal had tevens eenen generalen nominativen staat ingezonden der dooden en gekwetsten op de schepen, die het eskader van Z. M. bij den aanval op Algiers hadden uitgemaakt, uit welken het bleek, dat *de Melampus* drie dooden en vijftien ligt gekwetsten had, *de Frederika* zes ligt gekwetsten, *de Dageraad* vier ligt en één zwaar gekwetsten, *de Diana* zes dooden, vier ligt en

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

achttien zwaar gekwetsten, *de Amstel* twee dooden, twee zwaar en zes ligt gekwetsten, zoodat het geheel bedroeg elf dooden en zes en vijftig gekwetsten (1).

Het is van belang, tot nadere opheldering van den zoo gedenkwaardigen slag, het volgend extract uit een brief in de baai van Algiers, op den 30sten Augustus geschreven, hier nevens te voegen.

Zoodra al de schepen boven den hoek van de baai bij kaap Cagina waren, zeilde een Engelsch fregat, met een parlementaire vlag, de baai in, en werd, op eenen kleinen afstand, door vier bombarders gevolgd, terwijl de vloot, tegengebrast, cirkelvormig de baai in dreef. Het fregat, de stad genaderd zijnde, werd door eene kanonnade begroet, en dus alle onderhandelingen finaal geweigerd. Op dit zelfde oogenblik deed de Admiraal sein dat hij dadelijk zou attakeren; de geheele vloot braste vol, en zeilde naar derzelver posten. De Engelsche Admiraal ankerde digt voor de opening van de Moelje (het was toen ongeveer een kwartier uur voor drie uren) en werd dadelijk gevolgd door een linieschip en een fregat, doch een weinig onregelmatig. De Impregnable en de Albion bereikten, met veel succes, hunne plaats, hoewel het eerste, kort na de ankering, zijn achtertouw werd afgeschoten, waardoor het met den achtersteven naar den wal zwaaijende, veel verloren heeft. Deszelfs positie was echter spoedig hersteld. Ook wij bereikten, *in eene overheerlijke orde van bataille*, onze plaatsen: doch alle deze manoeuvres geschiedden onder eene hevige kanonnade van de wallen. Dan, de evolutiën werden zoo wel bestuurd, en zoo spoedig uitgevoerd, dat ten 3 uren alle schepen in goede orde geposteerd en geëngageerd waren; het vuur was allerverschrikkelijkst en van weerskanten wel bestuurd; ten 5 uren verminderde het vuur van de Moelje, en ten 6 uren *stond de geheele Algerijnsche vloot binnen de Moelje in den brand.* Verschrikking heeft hier zeker verbazende uitwerking gedaan, want het vuren van de batterijen verflaauwde, terwijl dat der vloot met dezelfde woede bleef aanhouden, tot omstreeks half 11 uren, wanneer de Admiraal oordeelde, dat de verniel-ling genoegzaam zoude zijn om te eindigen, en de vloot

(1) Nederl. Staatsc. 1816. n°. 222.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

in massa onder het bereik van het geschut te doen uitzeilen. Deze aftogt heeft aan verscheiden schepen veel gekost, dewijl de Algerijnen, zoodra zij deze manoeuvres zagen, hetgeen door den brand zeer gemakkelijk viel, in de verlatene batterijen invielen, en ons zoo ver mogelijk vervolgden. Eenige bomben werden uit eene der batterijen, aan de noordkant van de stad gelegen, met eene verwonderingswaardige exactitude naar de schepen geworpen, terwijl echter de bommen en kakets, uit de Engelsche vaartuigen geworpen, meer verwoesting hebben aangerigt. Het getal der dooden en geblesseerden over de geheele vloot, bedraagt 870 man; Lord *Exmouth* is ligt gekwetst aan de wang en dije; op onze schepen is het getal der gekwetsten gering; het meeste op de driedekkers en linieschepen; één der laatsten heeft alleen 250 man buiten het gevecht gehad; de meesten dooden zijn door het musketten vuur der Janitsaren gevallen, want daar het naaste schip op een klein pistoolschot, en het verste op een klein geweerschot van de batterijen lag, kon dit vuur, uit hinderlagen wel bestuurd, veel schade aanbrengen. Wij hebben op ons eskader weinig volk verloren: miraculeus, daar de kogels door de poorten de rolpaarden aan stuk schoten, en anderen in de fokkemast zijn gevlogen, en een geheel traject door de kuil gemaakt hebben. De romp heeft nog al veel geleden, en de schade over het algemeen is nog al aanmerkelijk. Ons geheel verlies bestaat uit eenen tweden Luitenant, *de Wit van Oldenbarneveld*, die, met een jol, een tros op den Amstel zoude brengen; zijn been werd afgeschoten, terwijl die zelfde kogel de Kwartiermeester en een roejer ook elk een been wegnam; de eerste en de laatste zijn aan de wond overleden; een Adelborst van de eerste klasse, *Weerts*, van de Diana, de beide beenen weggeschoten en aan de wonden overleden, en, behalve deze drie reeds opgenoemde, nog 13 dooden en 50 gekwetsten; nog een paar Engelsche schepen hebben ook niets verloren, wijl zij, zoo als wij, niet aan het muskettenvuur zijn blootgesteld geweest. Het verlies der Algerijnen is van oneindig meer gewigt. Buiten de vloot, die geheel verbrand is, en uit meer dan 12 schepen bestond, en de ontrampenering der batterijen, zijn er tusschen de vijf en zes duizend man buiten gevegt geraakt. De Algerijnsche Admiraal, die den Dey de verdediging had aangeraden, en het gemeen had aangespoord, is den posten, zonder vorm van proces, onthoofd.

De vrede is dan geteekend, en door wederzijdsche sa-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

luten bekrachtigd. Den volgenden morgen zond Lord *Exmouth* eene parlementair sloep, met eene dreigende boodschap, dat zij, nu gestraft voor hunne handelwijze, een nog veel erger lot te wachten hadden, indien zij bleven volharden in de weigering van het aannemen der voorslagen, en dat men niet zoude rusten, voor zij geheel vernield waren; hetgeen ten gevolge had, dat zij alles gereedelijk aannamen, en op geen der voorslagen de minste difficulteit maakten; de 70,000 piasters, die zij, eenige weken geleden, van Napels gekregen hadden, zijn weder terug, en de Dageraad zal die wegbrengen; alle Christen slaven komen heden aan boord, ten getale van vijf à zes honderd, waaronder 25 Nederlanders; geene Christenen zullen zij immer weder, onder welk voorwendsel ook, tot hunne slaven mogen maken; in één woord, dat alles is *hier* vernietigd, wat reeds zoo lang een geesel voor Europa geweest is, en er is voor hen twintig jaren noodig om te herstellen wat zij verloren, *zoo het, zonder tusschenkomst*, immer hersteld kan worden.

Ik kan U Wel Ed. Gestr. met geen genoegzaam enthusiasme zeggen, hoe braaf er door ons eskader gevochten is, en het verschrikkelijk vuur, dat onze wel geposteerde fregatten uitbraakten, is voorzeker oorzaak van de weinige schade, die wij, over het algemeen, aan manschap geleden hebben; allen de batterijen, aan de andere zijde der stad gelegen, bragten van tijd tot tijd eenige kogels in ons schip, die echter miraculeus het volk spaarden.

De orders, die gegeven werden, waren zoo beraisonneerd, als of er niets gebeurde; terwijl ons intusschen een hagelbui van kogels over het hoofd zweefden, die echter meest allen, door de korte distantie bedrogen, te hoog gepointeerd waren; de tuigen hebben daardoor veel geleden.

Het Engelsch eskader had de overwinning tot veel duurder prijs bevochten. Uit de lijst bij de depeche van den Admiraal aan zijn Ministerie gezonden, bleek hun verlies aan dooden te zijn 123, en het getal hunner gekwetsten 690 te beloopen. Ook dit aanmerkelijk verschil maakt het van hooge aangelegenheid voor den roem onzer Helden, het officiëel en omstandig verslag der gebeurtenissen voor Algiers, uit de pen van Lord

Exmouth zelven voor de geschiedenis te bewaren. Hetzelve was voor de Admiraliteit van Engeland aan *Joh Wilson Croker*, Esq. geschreven op den 28sten Augustus en van dezen inhoud. Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

MIJNHEER!

Onder alle de wisselvalligheden van een in 's Lands dienst doorgebragt leven, heeft geene omstandigheid immer zulk eenen indruk van dankbaarheid en vreugd in mijne ziel te weeg gebragt, als de gebeurtenis van gisteren. In de handen der Voorzienigheid een der nederige werktuigen geweest te zijn, om eene onmenschelijke Regering tot rede te brengen, en voor altoos het onverdraagbaar en afschuwelijk stelsel van slavernij der Christenen te vernielen, kan nimmer ophouden eene bron van verrukking en innig hartsgenoegen te zijn voor ieder, die gelukkig genoeg geweest is daar aan een werkzaam deel gehad te hebben. Het mag mij, hoop ik, bij zulk een gevoel, vergund zijn, om aan hunne Lordschappen mijne opregte gelukwenschingen aan te bieden, wegens het volkomen succes, dat gisteren de dappere pogingen van Zijner Majesteits Vloot bij haren aanval op Algiers verzeld heeft, en de gelukkige uitkomst, daardoor op heden te weeg gebragt in het teekenen van den vrede.

Dus is een Oorlog, tot welke men ons getergd had, en die slechts twee dagen geduurd heeft, verzeld geworden door eene volkomene overwinning, en geëindigd in een hernieuwden Vrede voor Engeland en deszelfs Bondgenoot, den Koning der Nederlanden, op voorwaarden, voorgeschreven door de wijsheid van Zijner Majesteits Gouvernement, en tot stand gebragt door de nadruk van deszelfs maatregelen.

Ik ben met regt dank verschuldigd voor de eer en het vertrouwen, hetwelk Zijner Majesteits Ministers bij deze zoo hoogst gewigtige gelegenheid in mijnen ijver hebben willen stellen. Zij hebben de middelen gebragt ter hoogte van hetgeen ik zelf slechts wenschen kon, en de snelheid hunner maatregelen spreekt voor haar zelve. Niet langer dan honderd dagen, na dat ik met de Britsche Vloot Algiers verlaten had, de te Bonna gepleegde afschuwelijkheden noch wetende noch vermoedende, zag zich die Vloot, welke bij hare aankomst in Engeland noodwendig afgedankt werd, door eene ande-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

te vervaardigen, die met aan het doel geëvenredigde middelen als het ware geschapen en uitgerust werd; en, hoezeer in haren voortgang verhinderd door kalmte en tegenwinden, de wraak eener gehoonde Natie heeft uitgestort over een woest en ontmenscht Gouvernement, welks wreedheden gekastijd zijn geworden met eene snelheid zonder voorbeeld en hoogelijk vereerend voor het nationaal karakter, altoos driftig om verdrukking en wreedheid te straffen, waar zij ook immer gepleegd mogten worden op hen, welke zij onder hare bescherming heeft.

Gave God, dat ik bij de bereiking van dit doel niet zoo diep te betreuren had het zwaar verlies van zulk eene menigte dappere Officieren en Ondergeschikten; zij hebben in ruime mate hun bloed geplengd in een strijd, die meer dan gewoonlijk gekenmerkt geworden is door zulke bewijzen van heldhaftige zelfopoffering, dat zij alle edele gevoelens zouden wekken, wanneer ik mij durfde toegeven in het verhaal van derzelver bijzonderheden.

Hunne Lordschappen zullen reeds door Zijner Majesteits Schip *Jasper* berigt hebben van mijne verrigtingen tot den 14den dezer, op welken dag ik van voor Gibralter het anker ligtte, na een kwellend oponthoud door eenen nadeeligen wind van vier dagen.

De Vloot, in alle deelen compleet, en versterkt met vijf te Gibralter uitgeruste Kanonneerbooten, vertrok moedig en vrolijk, en met het gunstigst uitzigt om de haven harer bestemming in drie dagen tijds te bereiken; doch tegenwind stelde de hoop op eene spoedige aankomst te leur, welke ik zelf te dringender wenschte, vermits ik op den dag mijner afreize van Gibralter gehoord had, dat er eene sterke Armee bijeen gebragt was; en dat men bezig was nieuwe werken op te werpen, niet alleen op beide de flanken der Stad, maar ook onmiddellijk aan den ingang der Moelje. Hieruit vreesde ik, dat mijn voornemen om dat punt tot het voorname doel van mijnen aanval te maken aan den Dey bekend gemaakt was door dezelfde middelen, welke hem kennis van de Expeditie verschaft hadden. Den volgenden nacht werd dit berigt grootelijks versterkt door den *Prometheus*, dien ik eenigen tijd te voren naar Algiers gezonden had, om te trachten den Consul van daar weg te voeren. Kapitein *Dashwood* was met moeite geslaagd om, in de uniform van een Madship-man verkleed, deszelfs Vrouw en Dochter aan boord te brengen, eene boot achter latende-

ter

ter overbrenging van hun nog jonge kind, dat in een mandje achter na gebragt werd door den Chirurgijn, die meende hetzelve tot rust gebragt te hebben; ongelukkig lijk begon het onder de poort te schreeuwen, en dien ten gevolge werd de Chirurgijn, 3 Midshipmen, in alles 18 personen, gevangen genomen en als slaven in den gewonen kerker geplaatst. Het kind werd des ochtends van den volgenden dag door den Dey afgezonden, en als een ongewoon voorbeeld van menschelijkheid in hem, moet ik hiervan melding maken.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Kapitein *Dashwood* bevestigde mij verder, dat er ongeveer 40,000 man, uit de binnenlanden afgekomen waren; dat alle de Janitsaren uit afgelegen garnizoenen waren opontboden, en dat zij onvermoeid met hunne batterijen, kanonneerbooten, enz. bezig waren, en alomme de zeewerken versterkten.

De Dey berigtte aan Kapitein *Dashwood*, dat hij zeer wel wist, dat de uitrusting tegen Algiers bestemd was, en vroeg hem, of dit niet zoo was. Deze hernam, dat bijaldien de Dey dit berigt had, hij er zoo veel van wist als hij zelf, en waarschijnlijk uit dezelfde bron, de publieke nieuwspapieren.

De schepen lagen alle binnen de haven, en tusschen de 40 en 50 bombardeer-booten waren gereed, benevens nog verscheidene andere, die ver gevorderd waren. De Dey hield den Consul in naauwe gevangenis, en weigerde beide hem uit te leveren, of belofte te geven van zijne persoonlijke veiligheid; even min wilde hij hooren spreken van de officieren en het volk, dat in de booten van den *Prometheus* gevangen genomen was.

Door het aanhouden van tegenwind en kalmte, kregen wij het land westwaarts van Algiers eerst den 26sten in het gezigt, en des anderen daags, met het aanbreken van den ochtend, was de vloot in het gezigt der stad, ofschoon niet zoo nabij als ik bedoeld had. Daar de schepen in eene kalmte lagen, omhelsde ik deze gelegenheid om, onder bedekking van de *Severn*, en parlementaire vlag, eene boot af te zenden, met de eischen, welke ik in naam van Z. K. H. den Prins-Regent aan den Dey van Algiers te doen had; den officier in last gevende, om twee of drie uren lang naar het antwoord van den Dey te wachten, na welk tijdverloop hij, geen antwoord ontvangen hebbende, naar het vlagschip moest terug komen. Nabij de Moelje kwam de Kapitein der haven hem te gemoet, die, verwittigd, dat het antwoord binnen een uur tijds

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

verlangd werd, hernam, dat zulks onmogelijk was. De officier zeide als toen, dat hij dan twee of drie uren wachten zou, waarop de andere aanmerkte, dat twee uren volkomen toereikend waren.

De vloot had, om dezen tijd, door het opkomen van den zeewind, de baai bereikt, en maakte de booten en flotille tot den dienst gereed, tot omstreeks twee uren, als wanneer, gewaar wordende, dat mijn officier terug kwam met de seinvlag, dat er geen antwoord ontvangen was, na een wachten van meer dan drie uren, ik oogenblikkelijk het sein deed van aanvraag, of alle schepen gereed waren; hetwelk met ja beantwoord zijnde, zeide de Queen Charlotte voort, gevolgd door de vloot, en naar de, voor elk schip bestemde, legplaats. Het vlagschip, in de voorgeschrevene orde de overige voorgaande, kwam in den ingang der Moelje, op omtrent vijftig roeden (*yards* afstand ten anker. Op dit oogenblik was nog geen schot gelost, en ik begon te vermoeden, dat zij zich aan de bedingen, die nu zoo vele uren lang in hunne handen geweest waren, ten volle wilden onderwerpen. Op dat tijdstip van stilte, werd er van de Moelie een schot gedaan op ons en op de twee noordelijk ons toen volgende schepen. Dit werd spoedig beantwoord door de Queen Charlotte, die zich destijds vast maakte aan de groote mast van een brik, welke vast aan het strand in den mond der Moelje lag, en op welke wij, als baak voor onze stelling, hadden aangestuurd.

Op deze wijze begon een vuur, zoo heftig en wel gerigt, als ik geloof immer bijgewoond te hebben, durende van kwartier voor drie uren tot negen zonder tusschenpoos, en niet geheel ophoudende voor ten half twaalf.

De schepen, die mij volgden, namen met de uiterste koelbloedigheid en op de voortreffelijkste wijze hunne plaatsen, zoo juist, dat het zelfs mijne gunstigste verwachting te boven ging; en nimmer is de Britsche vlag, bij eenige gelegenheid ijveriger en met meer eer gehandhaafd. De linie verder langs te zien, dan onmiddelijk rondom mij, was volstrekt onmogelijk, maar zoo wel gegrond was mijn vertrouwen op de dappere officieren, welke ik de eer had te kommanderen, dat ik mijn geest volkomen onbelemmerd gevoelde, vrij om op andere dingen acht te geven, en dat ik alleen wist, dat zij ieder op hun post waren, door de vernielende uitwerksels van hun vuur op de batterijen, tegen over welke zij lagen.

Omstreeks dezen tijd had ik het genoegen des Vice-Ad

miraals *van de Capellens* vlagschip te zien op den post, dien ik hem opgegeven had, gelijk mede kort daarna, bij tusschenpozen, zijne andere fregatten, alle een wel onderhouden vuur makende op de flankerende batterijen, tegen welke hij aangeboden had ons te dekken, zijnde het, door plaats gebrek, niet in mijne magt geweest, om hem tegen over de Moelje te stellen.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Nabij zonne-ondergang ontving ik eene boodschap van den Schout-bij-Nacht *Milne*, mij meldende welk een zwaar verlies de Impregnable leed, hebbende als toen reeds 150 zoo dooden als gekwetsten, en verzoekende, dat ik, zoo mogelijk, een fregat zou zenden, om een deel van het vuur, waaronder hij zich bevond, van hem af te wenden.

De Glasgow, die nabij mij lag, ligtte oogenblikkelijk het anker, maar de wind was door het kanonneren verjaagd, en hij was genoodzaakt weder te ankeren, na eene min of meer betere stelling verkregen te hebben dan te voren.

Te dezen tijd had ik, met Kapitein *Reade* van de Ingenieurs, aan het Explosie-schip, onder bestuur van Luit. *Fleming* en den Heer *Parker*, bevel gezonden om in de Moelje te loopen; doch de Schout-bij-Nacht, oordeelende, dat het hem grooten dienst zou doen, bijaldien het onder de batterij tegen over hem sprong, zond ik daartoe aan dat schip orders, die ook uitgevoerd werden: Ik deed den Schout-bij-Nacht almede weten, dat, vermits verscheiden der schepen thans in vlam stonden, ik, zeker van aller vernieling, oordeelde het gewigtigst doel mijner instructiën volvoerd te hebben, en alle toebereidselen zou maken, om de vloot te doen afhouden, en dat ik wenschte, dat hij zulks met zijne divisie zoodra mogelijk mogt doen.

Er waren, gedurende den strijd, dien ik thans niet pogen zal te beschrijven, geduchte oogenblikken, veroorzaakt door het in brand steken der schepen, die ons zoo nabij lagen. Lang had ik de driftige aanzoeken van verscheidenen, die mij omringden, weerstaan, om eene proeve te nemen tegen het buiten-fregat, dat omtrent 100 roeden (*yards*) van ons af lag. Eindelijk gaf ik er aan toe, en Majoor *Gosset*, die zich aan mijne zijde bevond, en vurig verlangd had, om zijn korps mineurs aan land te mogen brengen, smeekte mij met drift, om Luit. *Richards* in de bark van dit schip te mogen verzellen. In een oogenblik was het fregat geënterd, en binnen tien minuten in volle vlam: een dappere jonge Midshipman, in de brand-

Oorlog met de Barbarijsche ogendheden.

pijl-boot No. 68, werd, offchoon tegen verbod, door zijn driftigen moed vervoerd, om ter onderfteuning van de bark te volgen; hij werd doodelijk gewond en zijn mede-officier fneuvelde, als ook negen van zijn volk. De bark, door haar fneller roeijen, had minder geleden, en flechts twee man verloren.

's Vijands batterijen rondom mijne divifie waren omftreeks tien ure tot zwijgen gebragt, en in een ftaat van volftrekte verwoesting en onbruikbaarheid; en men hield van de fchepen zoo veel mogelijk met vuren op, om kruid te fparen, en eenige weinige ftukken te beantwoorden, die nu en dan op ons gelost werden, offchoon een fort op den opperhoek der ftad, hetwelk wij onze ftukken niet konden doen bereiken, den geheelen tijd door, de fchepen met kogels en bomben bleef hinder doen.

De Voorzienigheid gaf op dit tijdftip aan mijne vurige wenfchen den, in dezen baai gewonen, landwind, en mijne verwachtingen werden volkomen vervuld. Alle handen repten zich met boegzeren en voorttouwen, en, met hulp der ligte koelte, geraakten alle fchepen onder zeil en kwamen buiten bereik der bommen voor anker ten twee uren des morgens, na een onafgebroken arbeid van twaalf dagen.

De flotille van mortieren, kanonneer- en brandpijl booten, onder beftuur harer refpective artillerie-officieren, deelde uit alle hare krachten in de eer van dezen dag, en deed goeden dienst. Het was door hun vuur, dat alle de fchepen in de haven (met uitzondering van het buiten-fregat) in brand geraakten, welke brand zich weldra voortplantte tot geheel het arfenaal, de magazijnen en de kanonneerbooten., een tooneel leverende zoo ontzettend, grootsch en belangrijk, dat geene pen het befchrijven kan.

De oorlogs-floepen, die gelast waren, de liniefchepen te helpen en bij te ftaan, en derzelver aftogt te bevorderen, deden niet alleen dezen dienst wel, maar bedienden zich van alle gelegenheid, om door de tusfchenruimten te vuren, en waren aanhoudend in beweging.

De bomben uit de mortierbooten werden met voortreffelijke juistheid door de Koninklijke Artillerie der Marine geworpen, en offchoon regt, dwars en over ons geworpen, is, voor zoo ver ik weet, door dezelve aan geen der fchepen eenige fchade gedaan.

Alles werd met volkomen ftilte verrigt. Niets, dat naar gefchreeuw geleek, heb ik in eenig deel derlinie ge-

hoord, en dat de ſtukken wel beſtuurd en behandeld zijn, zal jaren lang nog gezien worden, en voor altoos bij deze Barbaren in geheugen blijven.

Oorlog met de Barbarijſche Mogendheden.

Het brengen van dit mijn ſchip op deszelfs plaats, door de Stuurlieden van de vloot en het ſchip, wekte aller lof. De eerſte is mijn ſtrijdmakker geweest, meer dan 20 jaren lang.

Tot hiertoe heb ik, hoezeer echter onvolkomen, de gelukkige gevolgen van dezen kortſtondigen dienst uiteen gezet; ik waag het te hopen, dat de nederige en naauwgezette diensten van mij zelven en van de officieren en manſchappen van allerlei rang, over welke ik de eer heb bevel te voeren, door Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins-Regent met zijne gewone goedgunstigheid zullen beſchouwd worden. De goedkeuring van onze diensten door onzen Souverein, en de goede dunk van onze landgenooten, zullen, ik neem de vrijheid zulks te verzekeren, door ons allen met het hoogſte genoegen vernomen worden.

Bijaldien ik ondernam, uwe Lordſchappen de talrijke officieren te vermelden, die, bij zulk eenen ſtrijd, op verſchillende tijdſtippen zich boven hunne krijgsmakkers onderſcheiden hebben, zoude ik velen onregt aandoen; en ik vertrouw, dat er geen officier is op de vloot, welke ik de eer heb te kommanderen, welke de dankbare gevoelens zal betwijfelen, die ik altijd koesteren zal wegens hunne onbeperkte onderſteuning. Geen een officier of ondergeſchikte bepaalde de inſpanning zijner krachten binnen de grenzen van zijnen eigen pligt; allen waren vurig tot het betoonen van diensten, en het was mij moeijelijker hen te weerhouden, dan ik noodig had hen daartoe aan te ſporen. In niemand was dit gevoel meer zigtbaar dan in mijnen eigen Kapitein en de officieren onmiddellijk omtrent mijn persoon. Ik ben erkentenis en dank verſchuldigd aan allen, die onder mijn kommando waren, zoo wel als aan den Vice-Admiraal *Capellen*, en aan de officieren van het eskader Zijner Majesteit den Koning der Nederlanden; en ik vertrouw, dat zij zullen willen gelooven, dat de herinnering hunner diensten niet dan met mijn leven eindigen zal. Bij geene gelegenheid heb ik immer meer energie en ijver gezien: van den jongſten onder-officier tot den hoogſten rang toe, ſchenen allen met eenen geest bezield, en van welke ik met genoegen aan Uwe Lordſchappen getuigenis zal geven, wanneer zulk een getuigenis nuttig zijn kan.

Ik heb deze depêche toebetrouwd aan den Schout-bij-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Nacht *Milne*, die op mij in kommando volgt, van wien ik, gedurende den geheelen mij toevertrouwden dienst, den hartelijksten en hem allezins vereerenden bijstand genoten heb. Hij is volledig onderrigt nopens elke verrigting der vloot, van het vroegste tijdstip mijns bevels af, en hij is ten volle bevoegd, om Uwe Lordschap te voldoen omtrent alle punten, welke ik over het hoofd mogt hebben gezien, of tot welker vermelding mij de tijd ontbrak. Ik vertrouw zijne achting en onderscheiding verworven te hebben, en ik betreur, niet vroeger bij hem bekend te zijn geweest.

De noodige papieren, met en benevens de lijst der bekomene schaden aan de schepen, en het verslag van de dooden en gekwetsten, zijn bij deze depêche gevoegd, en ik ben blijde te kunnen zeggen, dat de Kapiteinen *Ekins* en *Coode*, benevens alle de gewonden, zich tamelijk wel bevinden. Door middel van berigten van den wal verneem ik, dat het verlies des vijands aan dooden en gekwetsten tusschen de 6 en 7000 man bedraagt.

Onder aanbeveling mijner officieren en vloot aan Uwer Lordschappen bescherming en gunst, heb ik de eer te zijn enz.

EXMOUTH.

Ten zelfden dage, als de Dey de vredes-traktaten met Engeland en het koningrijk der Nederlanden met zijn zegel bekrachtigde, gaf hij, even als de Bey van Tunis in April had gedaan, eene verklaring en plegtige verzekering, almede door zijn zegel bekrachtigd: „dat, bij onverhoopte toekomstige oorlogen met eenige Europesche Mogendheid, geen der krijgsgevangenen tot slavernij zal verwezen, maar met alle menschelijkheid behandeld worden, als gewone krijgsgevangenen, tot op derzelver regelmatige uitwisseling, overeenkomstig de Europesche gebruiken in dergelijke gevallen; en dat zij, bij het staken der vijandelijkheden, aan hunne respective Landen, zonder losgeld, zullen terug gegeven worden; wordende bij deze de gewoonte, om Christen-krijgsgevangenen tot de slavernij te veroordeelen, formeel en voor altoos afgeschaft."

De Dey verontschuldigde zich voorts, in het bijzijn van zijnen Divan, bij den Britschen Con-

ſul, wegens den perſonelijken dwang, waaronder hij zich, gedurende de laatſte gebeurtenisſen, bevonden had, en betaalde aan den Conſul eene ſom van 3000 dollars ter vergoeding der plunderingen, in deszelfs woning, ſedert zijne gevangenſchap, gepleegd.

Oorlog met de Barbarijſche Mogendheden.

Nadat de traktaten en gemelde verklaring waren afgehandeld, en de Dey 382,500 dollars had terug gegeven, welke hij onlangs van de Gouvernementen van Napels en Sardinie had ontvangen, alsmede 1083 Christen ſlaven, die zich te Algiers bevonden, vrijgegeven, vernam Lord *Exmouth*, dat twee Spanjaarden, de een een koopman, de ander de Vice-Conſul dier natie, door den Dey, onder voorwendſel, dat zij om ſchulden gevangen zaten, waren terug gehouden. De Admiraal, van de ongegrondheid des voorwendſels ten aanzien van den laatſten, en van de onbillijkheid der behandeling van den eerſten, bij nader onderzoek overtuigd, vorderde beider ontſlag, zich voor den koopman borg ſtellende voor hetgeen hij mogt verſchuldigd zijn. De weigering van den Dey deed den Lord, die ongaarne de vijandelijkheden wilde vernieuwen, daarna ſlechts aanhouden, dat beide uit hun kerkerhol mogten gehaald, en onder bewaring van den Spaanſchen Conſul geſteld worden, of dat hun ten minste alle verzachting in hun lot en overeenkomstig hunnen rang mogt toekomen van hunnen Conſul. De halstarrigheid van den Dey ſcheen nu den Admiraal een opzetlijk beſluit, om het ſtelſel van ſlavernij in eenig opzigt vol te houden, en deed hem eindelijk op hunne onvoorwaardelijke loslating aandringen, onder bedreiging van onmiddellijke hervatting der vijandelijkheden; welke maatregel het gewenscht gevolg had, zoodat zijn Lordſchap op den 3den September, met alle de ſchepen onder zijn bevel de baai verlatende, niet eenen Christen gevangen te Algiers achter liet. De terug betaalde rantſoenen werden aan de Napolitaanſche en Sardiniſche Gouvernementen terug

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

gezonden, en de verloste slaven in transportschepen naar hunne Landen overgebragt.

Alzoo mogt het Lord *Exmouth* gebeuren, zijnen naam, die gereede opspraak had geleden na zijnen eersten togt tegen Algiers, in dezen tweeden niet slechts in schoonen luister te stellen, maar roemrijk te vereeuwigen. Dat hij, schoon zeven en vijftig jaren oud, nu voor het eerst als vlootvoogd had bevel gevoerd, bleef alleen opmerklijk door het voorbeeldelooze meesterstuk, hetwelk dit zijn proefstuk was geworden. In den slag van Trafalgar had hij onder Lord *Nelson* gediend, en toen reeds bekwaamheden aan den dag gelegd, welke aan hem daarna vele belangrijke orders hadden doen opdragen. — Alvorens tot Pair van Engeland verheven te worden, was hij bij de Engelsche marine onder den naam van Sir *Eduard Pellew* bekend. — Zijne nederigheid had in zijn rapport geene melding gemaakt van de wond, welke hij aan het kakebeen had bekomen. — Zijne menschlievendheid kenmerkte zich voor het aangaan van het bombardement, wanneer hij eenen geruimen tijd op de kampagne van zijn schip staande, met den hoed wenkte aan meer dan 3000 aanschouwers, die aan wal geene gedachten schenen te hebben, dat de Britsche schepen zouden vuren. — Gelijk hij, naar waarde, den dienst erkende van ons eskader en de verdiensten van onzen Vice-admiraal, officieren en zeelieden, zoo schreef hij zelf aan den Koning van Napels: „ik acht mij gelukkig, Sire! Uwe Majesteit te kunnen aankondigen, dat één van uwe Ridders van St. Ferdinand, dank zij der Voorzienigheid, een der werktuigen geweest is, welke gediend hebben, om het verschriklijk stelsel der Christen slavernij, voor altijd te vernietigen." — Aan de zijde van den Admiraal viel de Kapitein *Brisbane*, terwijl hij hem bevelen gaf. „Die arme *Brisbane!*" zeide hij. „Hij leeft niet meer! *Parker!* neem het kommando van het schip over!" — „Nog niet, Mijlord!" was het

woord van den Kapitein, wien flechts een matte kogel had getroffen, en die een oogenblik daarna zijne werkzaamheden hervattede en in den roem van den ftrijd deelde. *Brisbane* werd tot den adel verheven en tot broeder van de Baths orde benoemd. — De eer van Ridder-Kommandeur dier orde werd den Schout-bij-Nacht *Milne* aangedaan, en die van honorairen Ridder-Kommandeur derzelve aan onzen Vice-admiraal opgedragen; terwijl de ftadsraad van Londen aan beiden het burgerregt opdroeg, met eenen degen ter waarde van 200 guinies voor den Vice-Admiraal, en van 100 guinies voor den Schout bij-Nacht, ten gefchenke.

Oorlog met de Barbarijfche Mogendheden.

Konden de Engelfche nieuwspapieren niet zwijgen van den lof der Nederlanders, wegens hun gedrag in den flag van Algiers, en hechtede het befluit, genomen in de zitting van het Lagerhuis van den 3den Februarij 1817, het zegel aan onzen, thans zoo edelmoedig erkenden, roem, door dankzegging te bepalen, niet flechts aan Lord *Exmouth* voor zijn kundig, dapper en welgeflaagd gedrag in den aanval, maar ook aan den Vice-Admiraal *van de Capellen*, wegens zijne hartelijke onderfteuning en medewerking: noch onze Koning, noch onze Natie toonden zich ongevoelig voor de verdiensten onzer helden, voor het belang der behaalde overwinning, voor het heil van den bevochten vrede, en boven alles voor den zegen des Hemels ten beste der menschheid.

Het losfen van het gefchut in de refidentie 's Gravenhage was de eerfte aankondiging der heugelijke tijding van de behaalde overwinning. — In afwachting van het tijdftip, waarop de gedetailleerde rapporten de officieren, onder-officieren en matrozen zouden doen kennen, die zich door hun gedrag eene bijzondere onderfcheiding waardig hadden gemaakt (1), benoemde Z. M. tot

(1) Overeenkomstig die rapporten was het, dat Zijne Majefteit op den 24ften November, 20 militaire Willemsordes toewees, van de eerfte, tweede en vierde klasfe;

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Grootkruis der Militaire Willemsorde den Vice-Admiraal *van de Capellen*, en deed die zelfde decoratie aan den Britschen Admiraal toezenden; terwijl bij gemelde orde tot Ridders van de derde klasse door Z. M. werden benoemd de Kapiteins *van der Straten*, *Polders*, *de Man*, *Ziervogel* en *van der Hart*, en tot Ridders van de vierde klasse de Kapitein-Luitenant ter zee *Wardenburg* en de eerste Luitenant *Arriens*. — Tevens beval Z. M. dat op Zondag den 20sten October, bij alle godsdienstige gezindheden, een plegtig dankoffer aan den Almagtigen zoude worden toegebragt voor het roemvol aandeel, dat de Nederlandsche zeemagt aan den gedenkwaardigen dag van Algiers had mogen nemen, voor de verlossing onzer in slavernij vervallen landgenooten, en voor het, op de overwinning gevolgde, herstel van den vrede.

Naauwlijks was de tijding der roemrijke overwinning tot Apeldoorn, het verblijf van Neêrlands oudsten zeeheld, den Luitenant-Admiraal *van Kinsbergen*, doorgedrongen, of de vaderlandsche vlag wapperde van deszelfs woning, en gaf Zijne Exc. het verlangen te kennen, dat, in den loop van dien dag, de schutterij der gemeente onder de wapenen wilde komen, ten einde door eene groote parade aan denzelven dag meer luister bij te zetten. Aan dit verlangen werd gaarne voldaan, en nu werd, op verder verzoek van den Luitenant-Admiraal, voor het front der kompa-

en tevens den Opper-Chirurgijn van het eskader *Krabacher* en de Chirurgijns-Majoor van de Melampus en de Diana, *G. Robyn* en *D. A. Tappers* tot Ridders van den Nederlandschen Leeuw benoemde. — Ten zelfden dage werden een en vijftig militairen der landmagt, die door hun gedrag in den veldtogt van 1815 hadden uitgemunt, doch waarvan de regelmatige opgave, bij de inzending der eerste officiëele rapporten, door omstandigheden van verschillenden aard, was achter gebleven, met de decoratiën van de militaire Willemsorde van de vierde klasse begiftigd. — De lijsten zijn te vinden in de Staatscour. 1817. N°. 7.

gnie de buitengewone Staatscourant, dit nieuws behelzende, voorgelezen. „ Leve onze goede Koning! Leve de dappere helden in het algemeen, en onze vlotelingen in het bijzonder, die de gehoonde menschheid gewroken, en de eer van onze vaderlandsche vlag op zee zoo luisterrijk hersteld hebben:" zoo liet zich, na deze mededeeling, de algemeene vreugdekreet hooren. De schutters deden drie generale decharges en defileerden voorbij het verblijf van den Luitenant-Admiraal, die, schoon ongesteld zijnde, zich buiten zijne apartementen begeven had, en in het opgehelderde, blijmoedige gelaat vertoonde, wat het echt vaderlandsche hart gevoelde bij het vieren van eene overwinning, waardoor onze dappere zeelieden hadden bewezen, dat ook geen twintigjarige onderdrukking en verguizing in staat waren geweest den heldengeest der voorvaderen bij hen uit te blussen; en dat wel eener overwinning, waarbij de menschheid zegepraalde over de onmenschelijkheid en wreedheid van barbaren. De schutterij werd des avonds, voor rekening van den Luitenant-Admiraal, op eene oude vaderlandsche wijze onthaald, waarbij de Kapiten *Ten Hove*, in naam van den grijzen held, de vaderlandsche teugen instelde, die ten laatste vervangen werden door de navolgende, welke met geen mindere geestdrift, dan de vorige, werd gedronken: „ Aan Z. Exc. den Luit. Adm. *van Kinsbergen*, Neêrlands grijzen zeeheld en Apeldoorns bijzonderen weldoener; dat zijn nuttig en voor het vaderland zoo dierbaar leven nog vele jaren gerekt worde, ten einde hij in den bloei onzer marine zich nog lang moge verblijden!"

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Bijzonder plegtig werd de zege der menschheid op de *Algerijnsche* barbaarsheid te Ostende gevierd. Op den 19den October, den dag voor dien, welken Z. M. had bestemd ten godsdienstigen dankdag, kondigde het klokkenspel des avonds om zes uren de plegtigheid aan van den volgenden dag. Hetzelve liet zich des morgens te 7 uren van dien dag op nieuw hooren, wan-

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

neer tevens alle ſtraten en openbare pleinen verſierd waren, en men in en op dezelven, even als van de ſchepen in de haven, de vlaggen zag zwieren. Ten elf uren kwamen alle civiele, militaire en regterlijke autoriteiten, verſcheiden Conſuls van vreemde Mogendheden, de publieke ambtenaars, en onderſcheiden ſtedelijke genootſchappen op het ſtadhuis bijeen — Eer men naar het *Te Deum* ging, reikte de Maire op eene plegtige wijze aan den Heer *Coueke* de verſiering over van de orde van den Nederlandſchen Leeuw, welke hem door Z. M., bij beſluit van den 20ſten September, was toegeſtaan, ter vereering zijner belangelooze menschlievendheid en edelmoedige zorgen voor de ſchipbreukelingen eener Engelſche paketboot; en ſtelde tevens de gratificatiën ter hand aan de redders van de pasſagiers en het ſcheepsvolk, bij hetzelfde beſluit door Z. M. toegeſtaan. — Daarna formeerde zich de trein naar de rangen der onderſcheidene perſonen, en begaf zich op den middag ter kerke; van waar zij op het ſtadhuis, na volbragten godsdienst, wederkeerde en ſcheidde. Des namiddags om twee uren verzamelde men op nieuw ter Mairie, om de voorlezing aan te hooren der dichtſtukken, door de Leden van de Societeit *Rhetorica* vervaardigd, op de verlosſing der Christen ſlaven. Ook de Priester woonde deze bijeenkomst bij. De drie beste dichtſtukken werden met gouden médailles, deze belangrijke gebeurtenis herinnerende, vereerd. De Leden van Rhetorica werden door de muzijk-genootſchappen van St. Sebastiaan en St. Andreas uit derzelver vergaderplaats afgehaald, en, de voornaamſte ſtraten door, naar het ſtadhuis geleid, zijnde deze trein opmerkenswaardig door onderſcheidene zinſpelingen. Zoo was ook de zaal van het ſtadhuis met veel ſmaak verſierd, en gaven vele zinnebeelden en opſchriften het doel van dit feest te kennen. Muzijk wisſelde telkens de voorlezing der dichtſtukken af. De Priester las daarna het procesverbaal voor van de uitſpraak door het genoot-

schap van Rhetorica van Brussel over de mede-dingende stukken gedaan, waarna de Maire den eersten prijs toereikte aan den Heer *Aimé Libaert*, deszelfs adjunct; den tweeden aan den Heer *J. Priem*; en de Voorzitter van de regtbank van koophandel; den derden aan den Heer *E. Dismet*. — Daarna deed de Maire eene aanspraak, door een herhaald *leve de Koning!* beantwoord. — Eenige coupletten, door het genootschap Rhetorica ter eere van de Koningin in koor gezongen, besloten de plegtigheid. — Des avonds was er algemeene verlichting en groot bal.

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

Het geheele Rijk door werd dezelfde 20ste October, overeenkomstig Zijner Majesteits besluit, in eenen godsdienstigen feestdag verkeerd, waarbij de Kerkleeraars als zoo vele lofredenaars optraden eener overwinning, voor deze wonderdagen des herstels van Neerlands roem bewaard, welke een *de Ruyter* zelf schier onmogelijk had verklaard.

Het departement van de maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* te Schiedam vierde, eindelijk, de overwinning op den Dey van Algiers op de alleraandoenlijkste wijze, met een dichtstuk van den Eerw. Heer *A. N. van Pellicom*, in tegenwoordigheid van een twaalftal uit de slavernij verloste mannen, die door den Voorzitter den Eerw. Heer *T. van Beekom* met hunne bevrijding werden geluk gewenscht. Er had eene rijke inzameling voor behoeftigen plaats, waarvan een ruim aandeel aan de benoodigden, onder deze verloste personen, werd vergund.

Op den 20sten September had het laatste Engelsch oorlogschip de baai van Algiers verlaten, zijnde toen de stad nog in eenen ontrusten toestand. Eenigen tijd lang na het vertrek der vloot hadden de Turksche soldaten en inwoners zich derzelver verwoesting weinig aangetrokken. Ongewoon zelve te arbeiden en de slaven misfende, hadden zij tot op den 10den geene poging tot eenig herstel der verbrijzelde muren gedaan. Op

Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

dien dag barstede een oproer onder de soldaten los, die al hun ongeluk aan de halsstarrigheid van den Dey weeten, wien zij in de keuze gaven, zijn eigen hoofd te verliezen, of hun te vergunnen, alle Joden en Mooren te vermoorden en de stad te plunderen. De Dey bood grootmoedig zich zelven ten offer hunner wraak, doch deed hun de dwaasheid inzien, om in verdeeldheid den tijd te verliezen, dien zij tot herstel der vestingen behoorden te besteden. De uitdeelingen eener aanzienlijke somme gelds bevorderde den invloed zijner woorden. Men spande terstond de grootste krachten in, om de puin op te ruimen en de gaten in de muren te stoppen, waartoe een groot aantal Mooren werd te werk gesteld. De Dey zelf hield toezigt over alles met grooten ijver en oplettendheid. — Men had den officieren van het oorlogschip, schoon bijna aanhoudend aan wal, geene beledigingen hoegenaamd aangedaan, alleen zorgde de Dey, dat er niets aan het schip werd geleverd, en liet hij meermaal zijne verontwaardiging blijken, dat een Britsch vaartuig in de baai bleef post vatten. — Alle de slaven waren toen uit het binnenste gedeelte des lands nog niet aangekomen; het Engelsch schip werd in den dienst, van op hen te wachten, afgelost door een Siciliaansch fregat, welks Kapitein zeer ernstig aanbevolen werd, het gedrag van den Dey wel gade te slaan en zich onverzettelijk te toonen tegen alle voorstellen, welke hij doen mogt. — Den dag na het gevecht was er een Schooner naar Constantinopolen afgevaardigd, om van het Ottomannische hof, welks gezag de Algerijnen alleen plegen te erkennen, wanneer zij bescherming behoeven, versterking te vragen. — Te Algiers lagen op den 20sten September slechts 12 kanonneerbooten en eene brik, en was men begonnen met het bouwen of herstellen van 12 andere kanonneerbooten. ...

De les, aan Algiers gegeven, had diepen indruk gemaakt op alle de Barbarijsche Mogendheden, waarvan de koophandel terstond de weldadigste

uitwerking gevoelde. Sedert langen tijd had ook geene gebeurtenis de Porte zoo zeer aangedaan als de bombardering van Algiers; en hoe zeer anders geneigd, om de aanklevers van Mahomet te hulp te komen, zag men te duidelijk de onverwachte eensgezindheid der Christen Mogendheden tegen de Afrikaansche vasallen, om er de gevolgen van te kunnen berekenen of te durven afwachten, bij eenige deelneming aan derzelver belangen. Oorlog met de Barbarijsche Mogendheden.

In den loop der maand October werden evenwel twee schepen, onder Nederlandsche vlag, door een Moorsch vaartuig genomen en te Rebat en Larache opgebragt: maar zoodra was Zr. Ms. Consul-Generaal te Tanger, de Heer *Nysfen*, niet van het voorgevallene onderrigt, of hij haastte zich, regt te vragen over eene rooverij, waartoe geene de minste aanleiding was gegeven; terwijl hij tevens niet in gebreken bleef, den Vice-Admiraal van eene omstandigheid verslag te doen, welke zijn medewerking zou kunnen vereischen. — Bij den Gouverneur van Tanger niet hebbende kunnen slagen, wendde zich de Heer *Nysfen* regtstreeks tot den Keizer van Marokko. Z. Moorsche Maj. het onderzoek der klagten bevolen hebbende, bewees te dezer gelegenheid, hoe zeer hij genegen was tot instandhouding des vredes met het koningrijk der Nederlanden. Niet alleen stelde hij op den 20sten December, in tegenwoordigheid der Consuls van onderscheidene natiën, de genomen schepen ter beschikking der Kapiteinen, maar zelfs tot meerdere voldoening en ten einde zijne ontevredenheid te betoonen over de kwade behandeling, welke men zich niet had ontzien het scheepsvolk aan te doen, werden op zijn bevel de Gouverneurs van Tanger en Rebat, benevens den Kapitein van het kaperschip van hunnen posten ontzet en in den kerker geworpen. De beide genomen schepen, de Koophandel en de jonge Maria, aan een Rotterdamsch koopman toe e oorende, zeilden op denzelfden dag, zijnde den 2den Januarij 1817, uit de Ha-

vens van Rebat en Larache. — Het behaagde aan Z. M. den Koning Hoogstdeszelfs tevredenheid te doen toekomen aan den Heer *Nysſen* over deszelfs ijver, beleid en vastheid in de behandeling dezer zaak (1).

Vergadering der Staten Generaal.

De eerſte gewone vergadering van de Staten Generaal, welke te 's Gravenhage was geopend op den 16den October van het vorige jaar, werd niet geſloten voor den 3den October van het tegenwoordige. Wij zullen den loop van hare raadplegingen en beſluiten, met den 29ſten December 1815 afgebroken, thans aaneengeſchakeld vervolgen.

De conceptwet, ter toewijzing van fondſen aan de amortiſatie-kas, aangenomen.

In de zitting van de Tweede Kamer van den 2den Januarij werd het algemeen verſlag gelezen van de ſectiën over de concept wet wegens de uitloting van eene zekere ſom der uitgeſtelde ſchuld, om in werkelijke over te gaan, vereenigende zich het rapport met gem. concept-wet. — Daags daaraan werd dezelve met eenparige ſtemmen aangenomen, volgens welke de eerſte uitloting op 1 April aanſtaande zijn zou van zes millioenen uitgeſtelde ſchuld, met bepaling der wijze van derzelver converſie in werkelijke ſchuld, en der maatregelen tot ſtijving der amortiſatie-kas (2). — De Eerſte Kamer merkte daarna op, dat de woorden in het conſiderans der wet: *in het volgende jaar te doen*, als overtollig behoorden te worden weggelaten, dewijl het jaar 1816 reeds daar was.

Beſluit omtrent het inſereren van adviesſen in de notulen.

Op den 4den Januarij werd het algemeen rapport der ſectiën uitgebragt op de vraag, over het al of niet inſereren in de notulen van de adviesſen, door de leden der vergadering ingebragt; — ſtrekkende daar heen, dat voortaan in de notulen niet dan van den uitſlag der deliberatiën zal worden melding gemaakt, zonder gewag te maken

van

(1) Nederl. Staatsc. 1817. N°. 71.
(2) Jaarboek 1815. D. II. bl. 171.

van de bijzondere gevoelens der Leden van de kamer, met uitzondering nogtans van de motiven omtrent de principale of accidentele voorstellen door de Leden, of van de motiën door den President te doen. — Na de debatten over de strekking van dit rapport, werd met 63 tegen 24 stemmen beslist: „ de voormelde insertie zal niet *moeten* geschieden;" en daarna met 56 tegen 35: „ ook zal zij in geene gevallen *kunnen* geschieden." — Verscheiden Leden deden den volgenden dag aanteekenen, op grond van art. 8. van het reglement voor de vergadering, dat zij niet hadden geconcurreerd tot deze beslissing (1).

Vergadering der Staten Generaal.

Op den 5den Januarij werd het algemeen verslag gelezen van de centrale afdeeling op de concept-wet, houdende algemeenmaking over het geheele Rijk van de wet tot het verleenen van premiën ter aanmoediging van de vaart op Groenland en Straat-Davids, mitsgaders van de Walvisch- en Robbe-vangst; — vereenigende zich met de concept-wet — die daarna met eenparige stemmen werd aangenomen (2). — Op den 12den kwam de toestemming der Tweede Kamer in.

Premiën op de vaart op Groenland, Straat-Davids enz. (Staatsbl. no. 6.)

In die zelfde zitting rapporteerde de Heer *Gendebien*, namens de personele commissie tot onderzoek: „ of het den ingezetenen van het Rijk zal vrijstaan, rekwesten aan de Staten Generaal in te leveren, en, zoo ja, welke maatregelen daaromtrent behooren genomen te worden (3);" besluitende: „ dat het regt van petitie, bij de grondwet, aan iederen ingezetenen verzekerd zijnde, men zich daaromtrent aan den inhoud van art. 161 derzelve had te houden." — Men besloot, dit rapport in de beide talen te doen drukken ten behoeve der Leden, en daarna den dag te bepalen tot de deliberatiën. — In de zitting van den 8sten Februarij, bestemd zijnde om over dit rapport te delibereren, bragt een aantal Leden

De ingezetenen mogen rekwestreren aan de Vergadering.

(1) Jaarb. 1815. D. II. bl. 176.
(2) Als boven, bl. 177.
(3) Als boven, bl. 174.

Vergadering der Staten-Generaal. hunne adviesen daarover uit, terwijl nog verscheiden overbleven, die zich hadden doen inschrijven, om over dit onderwerp het woord te voeren. — De Voorzitter gaf, den volgenden dag, aan de vergadering te kennen, dat met het doen van zijn voorstel, betrekkelijk het al of niet aannemen van rekwesten van particuliere ingezetenen bij deze vergadering, zijne intentie nooit geweest was, om het geheiligd regt van petitie aan iemand te betwisten, noch dat deze vergadering eene authentieke explicatie zou geven, of eenige wijziging of beperking zou vaststellen, met opzigt tot het 161ste of eenig ander artikel der grondwet, welke de Leden bezworen hebben na te komen en te handhaven, en dat, daarenboven, door al de, op gisteren uitgebragte, adviesen reeds genoeg licht over de zaak verspreid was, weshalve hij zijn, deswege gedaan, voorstel introk en proponeerde hetzelve buiten verdere deliberatie te houden, en voorts eene commissie te benoemen, in wier handen de ingekomene rekwesten zouden gesteld worden, om te onderzoeken, of dezelve van dien aard waren, dat zij een punt van deliberatie voor de vergadering opleverden; benoemende tot Leden dier Commissie, op grond van art. 19. van het reglement voor de vergadering, de Heeren *Gendebien*, *Dubus*, *Hoffschmidt*, *van Hoogstraten*, *van Markel Bouwer*, *van Suchtelen tot de Haare* en *Schiervel d'Altenbrouck*.

De ingezetenen mogen rekwestreren aan de Vergadering.

Concept-wet wegens arrestenenz. op traktamenten — niet aangenomen.

Op den 10den Januarij werd het rapport der centrale afdeeling gelezen op de concept-wet, rakende de kortingen op militaire en andere traktementen, soldijen, pensioenen, enz. (1) bevattende eenige bedenkingen op die concept-wet; slechts geopperd als zoo vele verbeteringen, waarvoor dezelve zou vatbaar zijn, zonder nogtans daarom anders dan tot de aanneming derzelve te adviseren. — Dit rapport werd op de griffie ter inzage voor de Leden nedergelegd, en de raadpleging aan de orde gesteld voor den 16den daaraan-

(1) Jaarb. 1815. D. II. bl. 176.

volgende. — Alstoen verscheiden Leden zich tegen de concept wet hebbende doen hooren, en andere de bedenkingen van dezen wedersproken, hebben 58 stemmen tegen 37 besloten, Z. M. te verzoeken, de concept-wet in nadere overweging te nemen. Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van 6 Februarij werd het algemeen verslag gelezen van de centrale afdeeling op de beide concept-wetten, regelende de uitgaven en de inkomsten van den Staat respectivelijk over 1816 (1). De centrale afdeeling maakte, in dit verslag, eerst melding van de voornaamste aanmerkingen, over de eerstgemelde concept-wet, bij de onderscheidene sectiën gevallen, en daarna van die over het ontwerp van wet wegens de Staatsuitgaven, gevende in dit verslag te kennen, dat de gewigtigste bedenkingen der sectiën zich hebbende bepaald tegen de invoering van het Diensboden- Paarden Plaisier- en Land-passagiegeld in sommige gedeelten van het Rijk, alwaar zulks tot groote ongeregeldheden zou aanleiding geven, zij door alle de afdeelingen was aangezocht geworden, bij een adres aan Z. M. Hoogstdenzelven het verlangen der vergadering te kennen te geven, dat deze middelen door anderen wierden vervangen; — dat de President de eer had gehad, zoodanig adres aan Z. M. te overhandigen, die hetzelve in de vleijendste bewoordingen had aangenomen, met toezegging van de zaak in ernstige overweging te zullen nemen, en Hoogstdeszelfs besluit aan de Kamer te zullen mededeelen. — De Voorzitter gaf vervolgens aan de Vergadering te kennen, dat hij eene boodschap van Z. M. had ontvangen, houdende, dat Hoogstdezelve, ten einde de eenstemmigheid in de werkzaamheden des Gouvernements te bevorderen, en uit dien hoofde in de bedenkingen der Kamer berustende, als nu eene nieuwe concept-wet inzond, waarbij de bovengemelde belastingen, zoo als die in de Noordelijke Provinciën van het Rijk tot dus Financiële wetten over dezen jare.

(1) *Jaarboek* 1815. D. II. bl. 177.

Vergadering der Staten Generaal.

Financiële wetten over dezen jare.

verre waren geheven geworden, werden afgeschaft, en daarentegen de algemeene meer gewone personele en mobilaire belasting en het regt op de deuren en vensters in diervoege verhoogd, dat de hoofdsom van de eerstgemelde over den jare 1816 werd bepaald op een beloop van 3,829,800 guldens, en het regt op de deuren en vensters op 2,209,680 guldens; zoodat deze belastingen, wat den omslag over de respectieve provinciën betrof, voor elke derzelven met 40 ten honderd zouden worden verhoogd. — De boodschap van Z. M. met de veranderde concept-wet in de beide talen voorgelezen zijnde, werd, op voorstel van den Voorzitter, besloten, die stukken, met eene daarbij gevoegde geheel nieuwe ordonnantie op het regt van patent, te verwijzen naar de sectiën, om dezelven te examineren, zullende; zoodra de centrale afdeeling in staat zou zijn daarop haar algemeen verslag uit te brengen, de raadpleging over een en ander in de vergadering plaats hebben.

De Heer *Pycke* wilde een voorstel doen, betreffende het toen nog hangende punt omtrent het regt van petitie; doch werd met 57 tegen 35 stemmen, overeenkomstig het verklaarde voornemen van den Voorzitter, besloten, dit punt tot na den afloop der deliberatiën over het budget uit te stellen.

Den volgenden dag reeds rapporteerde de centrale afdeeling op de nieuw ingekomen concept-wet, bepalende 's Rijks inkomsten over 1816, behelzende hoofdzakelijk, dat, daar Z. M., met opoffering van Hoogstdezelfs bijzondere opinie, het gevoelen van de meerderheid der Leden van de Kamer was te gemoet gekomen, alle sectiën met een algemeen gevoel van erkentenis, hare goedkeuring aan de veranderde concept-wet hadden gehecht; en alzoo tot derzelver aanneming geconcludeerd. — Een aantal Leden zeiden hunne gevoelens over de beide wetten, regelende de staatsuitgaven voor 1816 en de middelen ter vinding derzelven, doch allen concludeerden tot de aan-

neming. — De Minister van Financie en de Graaf *van Hogendorp*, beantwoordden eenigen der geopperde bedenkingen. — Bij hoofdelijke stemming werden de beide wetten met eenparigheid aangenomen. — De vereeniging der Eerste Kamer met beide de aangenomene conceptwetten kwam op den 10den Februarij in. De wet, tot regeling der Staatsuitgaven gedurende dit jaar, was vervat in de navolgende artikelen: Vergadering der Staten-Generaal.

Art. 1. De begrooting der uitgaven van het Rijk over den jare 1816 wordt vastgesteld op den navolgenden voet, als: Wet tot regeling der Staatsuitgaven over dit jaar. (Staatsblad no. 13.)

Eerste Hoofdstuk,	Huis des Konings .	f 2,600,000 : —
Tweede ———	hooge kollegiën .	- 1,220,000 : —
Derde ———	het departement van den Secretaris van Staat -	330,000 : —
Vierde ———	het Departement van Buitenlandsche Zaken -	890,000 : —
Vijfde ———	het Departement van Justitie	- 4,000,000 : —
Zesde ———	het Departement van Binnenlandsche Zaken -	2,300,000 : —
Zevende ———	het Departement van den Hervormden en andere Eeredienften, behalve dien der Roomsch-Katholijken -	1,210,000 : —
Achtste ———	het Departement van den Roomsch-Katholijken Eeredienst . .	- 1,600,000 : —
Negende ———	het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen .	- 1,000,000 : —
Tiende ———	het Departement van Financiën	- 23,500,000 : —
Elfde ———	het Departement van Marine	- 6,150,000 : —
Twaalfde ———	het Departement van Oorlog	- 29,000,000 : —
Dertiende ———	het Departement van den Waterstaat en der publieke Werken . .	- 5,000,000 : —
	Transportere .	f 78,800,000 : —

Vergadering der Staten-Generaal.

		Transport	ƒ 78,800,000: —
Veertiende Hoofdstuk	het Departement van Koophandel en Koloniën		— 2,550,000: —
Vijftiende	— — onvoorziene uitgaven		650,000: —
		Totaal	ƒ 82,000,000: —

Art. 2. De tegenwoordige wet zal worden geïnsereerd in het Staatsblad.

Wet tot regeling der Staats inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. no. 14.)

De Wet tot regeling der middelen om de staatsuitgaven van dit jaar te bestrijden, was van den volgenden inhoud:

EERSTE AFDEELING.

Algemeene voorzieningen.

Art. 1. Tot bestrijding van 's Rijks uitgaven over den jare 1816, zullen worden gebezigd:

Eerstelijk: Alle de zuivere inkomsten en baten over den jare 1816, voortspruitende uit de Domeinen van den Staat, uit de Nederlandsche en Zuid-Nederlandsche Loterijen en uit de Posterijen, zoo mede alle zoodanige verdere baten, als uit anderen hoofde in den jare 1816 ten profijte van de schatkist zullen komen.

Ten tweede: De opbrengst van alle directe en indirecte belastingen, mitsgaders van de tol- en konvooi-regten, den impost op de buitenlandsche producten daar onder begrepen, in voege als zulks in de volgende artikelen wordt vastgesteld; en

Laatstelijk: Het overschot van de gewone en buitengewone inkomsten van het Rijk, hetwelk na het sluiten en afbetalen der diensten van 1813, 1814 en 1815 zal mogen blijken te bestaan.

TWEEDE AFDEELING.

Grondbelasting.

Art. 2. De hoofdsom der grondbelasting in het Koningrijk der Nederlanden, wordt over den jare 1816 bepaald op een montant van ƒ 16,132,540.

De voorschrevene som zal worden omgeslagen over

de onderscheidene provinciën overeenkomstig den staat aan het einde dezer wet gevoegd.

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet tot regeling der Staats-inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. no. 14.)

3. De omslag van het contingent van iedere provincie, over de onderscheiden daartoe behoorende gemeenten, zal, op voordragt van de Directeurs der directe belastingen, geschieden door de kollegiën der Gedeputeerde Staten, of voor zoo verre in sommige provinciën bij het in werking brengen der tegenwoordige wet, geene Gedeputeerde Staten nog aanwezig mogten zijn, door de Gouverneurs en Raden van Intendance; alles onder Onze approbatie.

4. Het contingent van iedere gemeente zal over de belastingschuldigen worden omgeslagen, op den voet en wijze zoo als zulks in de respective provinciën van het Rijk over den jare 1815 is geschied.

5. Boven en behalve de hoofdsom in art. 2 vermeld en de gewone gaarderloonen, zullen nog geheven worden 26½ percent tot goedmaking der niet inkomende posten, der kosten van administratie en regtspleging van het kadaster.

6. De additionele percenten ter bestrijding der gemeenten-uitgaven op de kohieren te brengen, zullen in geen geval het getal van *vijf* mogen te boven gaan.

7. Ten einde tot eene meer evenredige en met de reële belastbare waarde der vaste eigendommen meer overeenkomende bepaling der grondbelasting te geraken, zullen in alle de gedeelten van het Rijk de werkzaamheden van het kadaster, ten spoedigste, worden voortgezet.

8. Daar het Onze ernstige begeerte is, om, in afwachting van de resultaten, welke het krachtdadig voortzetten van het kadaster zal opleveren, eene meer evenredige temporaire repartitie der grondbelasting tusschen de onderscheidene provinciën en tusschen de tot ieder derzelve behoorende gemeenten te zien daarstellen en zoo dra mogelijk doen invoeren, zal, Onzentwege, door middel der Gouverneurs en Gedeputeerde Staten, het noodige onderzoek zoo wel omtrent de thans bestaande onevenredigheid tusschen de provinciale aanslagen onderling, als met betrekking tot het belastbare inkomen der tot ieder derzelve behoorende gemeenten, worden geïnstitueerd.

9. Alle onroerende goederen zullen voortaan legaal zijn verbonden ten behoeve van den Staat voor de grondbelastingen en additionele verhoogingen op ieder derzelve gelegd. Dit legaal hypotheek zal ingaan met

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet tot regeling der Staats-inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. No. 14.)

den eersten Januarij van het jaar waarover de belasting loopt, edoch niet langer stand grijpen dan gedurende dat jaar en het eerst daaropvolgende; te dien effecte, dat, wanneer binnen den gemelden tijd dezelve goederen voor de verschuldigde achterstallige grondbelastingen en additionele verhoogingen niet effectivelijk zullen zijn aangesproken en vervolgd geworden, het voorschreven legaal verband zal zijn vervallen.

Dit verband, tot welks behoud geene inschrijving in de registers der bewaarders van de hypotheken gevorderd wordt, zal geenerlei prejudicie toebrengen aan zoodanige legale of speciale verbanden of privelegiën, als vóór de afkondiging dezer wet verkregen zijn.

DERDE AFDEELING.

Personele en mobilaire belasting.

10. De hoofdsom der personele en mobilaire belastingen wordt over den jare 1816 bepaald op een montant van *f* 3.829,800.-: De voorschrevene som zal worden omgeslagen over de verschillende provinciën, overeenkomstig den staat n°. 1. achter de tegenwoordige wet gevoegd.

11. Bij deze hoofdsom zullen gevoegd worden de gewone gaarderloonen en 23 ten honderd tot goedmaking der niet inkomende posten, mitsgaders tot bestrijding van de kosten van administratie en regtspleging.

12. De omslag van het contingent van iedere provincie over de onderscheidene daartoe behoorende gemeenten, zal geschieden op de wijze bij art. 3 ten opzigte van de repartitie der grondlasten bepaald.

13. Het contingent van iedere gemeente zal over de belastingschuldigen worden omgeslagen op den voet bij art. 4 hiervoren vastgesteld.

14. Het onderzoek bij art. 8 bepaald, ter wegneming van de ongelijkheden in de repartitie der grondlasten bestaande, zal zich almede uitstrekken ter verkrijging van eenen meer geëvenredigde omslag der personele en mobilaire belastingen.

15. Aan den Staat zal voortaan toekomen regt van legaal verband op de onroerende goederen der contribuabelen voor het verschuldigde in de personele en mobilaire belastingen met de daarop geheven wordende additionele verhoogingen, op denzelfden voet en wijze mitsgaders onder dezelfde restrictiën als zulks bij art. 9,

met opzigt tot de grondbelasting, is vastgesteld, met deze bepaling daarenboven dat voor de personele en mobilaire belastingen geene onroerende goederen zullen kunnen worden aangesproken, dan na dat de roerende goederen van de belastingschuldigen, die bij hen voorhanden zijn, verkocht en het provenu derzelve ontoereikende zal bevonden zijn.

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet tot regeling der Staats-inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. no. 14.)

VIERDE AFDEELING.

Regt op de deuren en vensters.

16. De hoofdsom van het regt op de deuren en vensters wordt bepaald op een montant van ƒ2,209,680.

De voorschrevene som zal worden omgeslagen over de verschillende provinciën, overeenkomstig den meergemelden staat, achter deze wet gevoegd.

17. Bij deze hoofdsom zullen worden gevoegd de gewone gaarderloonen, mitsgaders *tien* ten honderd voor de kosten van het vervaardigen der kohieren en tot goedmaking der kwade posten.

19. De omslag van het contingent van iedere provincie over de onderscheidene daartoe behoorende gemeenten en van de contingenten der gemeenten over de belastingschuldigen, zal geschieden op de wijze bij art. 3 en 4, ten opzigte der grondlasten bepaald.

19. Het regt van legaal verband op de onroerende goederen der belastingschuldigen in de personele en mobilaire belastingen, bij art. 15 der wet aan den Staat toegekend, wordt onder dezelfde bepalingen, welke aldaar voorkomen, insgelijks verleend op de onroerende goederen der belastingschuldigen wegens het regt op de deuren en vensters.

VIJFDE AFDEELING.

Dienstboden-, paarden-, plaizier-, en landpassagie geld, mitsgaders het regt van patent.

20. De belasting van het dienstbodengeld, mitsgaders van het paarden-, plaizier- en landpassagiegeld, welke in de noordelijke provinciën van het Rijk bestaan hebben, worden afgeschaft.

21. Over den jare 1816 zal in de geheele uitgestrektheid van het Rijk worden geheven een regt van

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet tot regeling der Staats-inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. no. 14.)

patent, en zulks volgens de ordonnantie, aan deze wet geannexeerd.

22. De bepalingen in art. 15 hiervoren ten aanzien van het legaal verband op de onroerende goederen ten behoeve van den Staat vastgesteld, zullen almede effect sorteren betrekkelijk het verschuldigde in het regt van patent.

23. In de provinciën, alwaar Gedeputeerde Staten en Advokaten-Fiskaal bestaan, zullen de fraudes en contraventiën tegen het regt van patent, door de Advokaten-Fiskaal vervolgd worden voor de Gedeputeerde Staten, aan welke ook de beoordeeling van de reclamatiën der belastingschuldigen in die provinciën zal verblijven.

In zoodanige provinciën alwaar geene Gedeputeerde Staten en Advokaten-Fiskaal bestaan, zullen die fraudes en contraventiën worden vervolgd voor de correctionele regtbanken door de officieren van justitie bij dezelve fungerende, terwijl de reclamatiën der belastingschuldigen in de provinciën, door de Gouverneurs en Raden van Intendance zullen worden beoordeeld.

De voorschreven bepalingen van dit artikel zijn slechts provisioneel, tot dat daarin nader zal zijn voorzien bij de wet, welke, ingevolge artikel 187 der grondwet, de judicature wegens verschillen en overtredingen op het stuk van alle belastingen, zonder onderscheid, moet regelen.

ZESDE AFDEELING.

Regt van registratie, zegel en hypotheek, mitsgaders regt van successie.

24. De regten van registratie, griffie, hypotheek en zegel, daaronder begrepen het regt op den overgang van nalatenschappen, welke thans in de zuidelijke provinciën van het Rijk bestaan, blijven gedurende het jaar 1816 op den tegenwoordigen voet.

De regten van registratie, griffie, hypotheek en zegel, thans in de noordelijke provinciën geheven wordende, zullen insgelijks over den jare 1816, binnen dezelve provinciën naar de thans aldaar bestaande wetten en reglementen worden geheven, met dien verstaande nogtans dat het verhoogde tarief van het handelzegel, bij de wet van 23 December 1813 vastgesteld, zal worden verminderd en terug gebragt tot gelijke hoogte als in de zuidelijke provinciën, en dat de akten van

beleening op effecten, koopmanschappen of andere roerende goederen, mits niet langer dan uiterlijk voor zes maanden wordende aangegaan of gecontinueerd, voortaan zoo in de zuidelijke als in de noordelijke provinciën niet aan de formaliteiten of de betaling der regten van registratie zijn onderworpen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Wet tot regeling der Staats-inkomsten van dit jaar. (Staatsbl. no. 14.)

De belasting op het regt van successie, zoodanig als dezelve bij de wetten van 23 December 1813 en 28 Februarij 1814, voor de noordelijke provinciën is gearresteerd, zal gedurende het jaar 1816, binnen dezelve provinciën blijven geheven worden.

25. Aanvanklijk met den jare 1817 of wel gelijktijdig met de invoering der nieuw te arresteren wetboeken voor het Koningrijk der Nederlanden, zullen de regten van registratie, griffie, hypotheek en zegel, door algemeene belastingen vervangen worden.

In allen gevalle zal het regt van successie met 1 Januarij 1817, op een' algemeenen voet in het Koningrijk worden ingevoerd en geheven.

ZEVENDE AFDEELING.

Indirecte belastingen.

26. Met den 1sten Julij 1816, zal een algemeen systema van indirecte belastingen over de geheele uitgestrektheid van het Rijk worden ingevoerd.

Inmiddels worden alle de indirecte belastingen, mitsgaders de belasting op de gouden en zilveren werken, welke thans in de noordelijke en in de zuidelijke provinciën geheven worden, gecontinueerd, en zulks op den tegenwoordigen voet.

ACHTSTE AFDEELING.

Tol- en konvooi-regten, mitsgaders impost op de buitenlandsche producten.

27. Met den 1sten Julij 1816 zal insgelijks een algemeen tol- en konvooi-stelsel voor het Koningrijk der Nederlanden worden ingevoerd. En zullen inmiddels de tol- en konvooi-regten, zoo die, welke thans in de zuidelijke provinciën bestaan, als de zoodanige, welke tegenwoordig in de noordelijke provinciën geheven wor-

Vergadering der Staten-Generaal.

den, onder deze laatsten begrepen de impost op de buitenlandsche producten, op den tegenwoordigen voet blijven bestaan.

Wordende alzoo ook ten aanzien der laatstgemelde provincien geprolongeerd het effect der wet van den 14den Januarij 1815, houdende belastingen en ontlastingen op en van onderscheidene speciën gedurende hetzelve jaar.

Drie rekwesten aan de Vergadering.

In de zitting van den 10den Februarij bragt de Heer *van Hoogstraten* rapport uit namens de Commissie, in wier handen waren gesteld de, bij den Voorzitter ingekomen, rekwesten, aan de Vergadering gerigt; en bleek het uit dat rapport, dat gemelde rekwesten waren drie in getal, als een van een grondeigenaar in Luxemburg zich beklagende, dat hem een gedeelte van zijnen grond was ontnomen, ingevolge eene jagt-overeenkomst met den Pruisischen Gouverneur der naburige provincie; — een van eene vrouw, verlof vragende tot een ander huwelijk, alhoewel zij geen bewijs kon toonen van den dood hares mans; — en nog een van iemand in Duitschland, op zekere voorwaarden eene som van twee millioenen daalders aan het Koningrijk aanbiedende: strekkende het rapport om de rekwesten ter visie van de Leden op de griffie te deponeren, zoo als besloten werd.

De Vergadering op reces gescheiden.

In deze zitting kwam eene missive van Z. M. behelzende, dat de werkzaamheden voor de Staten-Generaal, voor het tegenwoordige afgeloopen zijnde, Z. M. de Kamer tot op den 29sten April aanstaande, op reces scheidde; — en is daarop de Vergadering gescheiden en geadjourneerd tot den 30sten April aanstaande op den middag.

Hervatte zitting.

Bij de hervatte zitting der Tweede Kamer van de Staten-Generaal op den 30sten April deed de Voorzitter de volgende aanspraak:

EDELMOGENDE HEEREN!

Bij het hervatten van onze werkzaamheden is het

mij een aangename pligt, U Ed. Mog. geluk te wenschen met derzelver behouden terugkomst. Zaken van de hoogste aangelegenheden zullen de belangrijke onderwerpen onzer beraadslagingen uitmaken. Mogen wij daarbij bezield zijn met dien zelfden geest van eensgezindheid, die de laatste dagen onzer vorige bijeenkomst gekenschetst heeft; want, hoe verschillend ook over sommige zaken onze opvattingen mogen geweest zijn, en uit welke bijzondere oogpunten wij het een of ander ook mogen beschouwd hebben, wij zijn als een eenig man vereenigd geweest, toen het er op aan kwam, om de geldmiddelen, tot bestrijding der uitgaven van den staat, te regelen. Hervatte Zitting.

In hetgene ons nog te dien opzigte te doen staat, zijn veelvuldige en onderscheiden belangen betrokken, welke mogelijk niet vrij van botsingen zijn zullen; dan, Ed. Mog. Heeren, met welk eene naauwkeurigheid wij ook aller belangen gade zullen slaan, en met welk eene zorgvuldigheid wij ook acht zullen geven op de bijzondere ligging, middelen van bestaan, wijze van voelen en denken in de onderscheidene gedeelten van het Rijk, nimmer zullen wij vergeten, dat wij, volgens het 77ste art. van de Grondwet, de vertegenwoordigers zijn, niet van een gedeelte, maar van het geheele Nederlandsche Volk; dat wij voor ons zelve stemmen, en zonder last van of ruggespraak met iemand ter wereld; dat wij, gezworen hebbende het algemeen belang met al ons vermogen te bevorderen, zonder ons daarvan, door eenige bijzondere belangen, te laten aftrekken, ook alleen verantwoordelijk zijn aan God, aan ons zelven en aan het vaderland; dat dus de beoordeelingen der menschen ons onverschillig moeten zijn, en wij niet moeten zoeken te winnen de gunst van dezen of genen, die ons met een bedillend oog opmerkzaam gade slaat, om ons verkeerde drijfveren toe te schrijven, wanende in zijnen duisteren schuilhoek het licht der wereld alleen te bezitten, en gereed, om, met den domper zijner drukpers, alle stralen, die niet van hem afschijnen, uit te dooven.

Wat dan ook waanwijsheid, kwaadwilligheid of kortzigtigheid zeggen mogen, wij zullen geene andere belangen kennen, dan die van het algemeen, en wij zullen het welzijn van het geheel aan geene gedeelten deszelven opofferen; geene zoogenaamde vertegenwoordigden zullen ons onzen weg afbakenen; ons eigen geweten

Hervatte Zitting. zal ons dien aanwijzen, en altijd zullen wij indachtig zijn aan het voorschrift van *Horatius:*

Iustum ac tenacem propositi virum
Non civium ardor, prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solidâ.

Dan, Gode zij dank, voor dit laatste hebben wij niet te vreezen. Toen de goede Voorzienigheid het Koningrijk der Nederlanden daarstelde, gaf hij ons een Koning, afstammende van dien doorluchtigen zwijger, die niet schroomde onder het oog van eenen werelddwinger te belijden, dat het volk niet om den Vorst, maar de Vorst om het volk was: en wij weten, dat Onze Koning, de voetstappen zijner doorluchtige voorvaders volgende, al zijn' tijd, en geheel zijn aanwezen besteedt en toeëigent aan de belangen van zijn volk, geen anderen wellust kennende, dan, zoo veel mogelijk, aller welzijn te behartigen, en het bijzonder belang in overéénstemming te brengen met het algemeene. Mogen wij met Hem gelijken weg betreden, en dus doende ons verheugen, in de hand des Allerhoogsten mede werktuigen geweest te zijn tot grondlegging, verdere optrekking en voltooijing van ons staatsgebouw.

Mogen onze naneven zich insgelijks verheugen, dat er eens een tijdstip gekomen is, dat verschillende provinciën, onderscheiden in Godsdienst, gewoonten en wijze van bestaan, tot één Rijk gevormd zijn onder den heilzamen schepter van het Huis van Oranje, en dat zij, zoo wel als wij, mogen uitroepen:

Lang leve de Nederlandsche natie! Lang leve de Koning en het Rijk!

Onvoltallige Vergadering. Na deze aanspraak gaf de Voorzitter te kennen, dat, het getal der aanwezige Leden niet meer dan 31 of 32 zijnde, het hem niet vrijstond, eenige deliberatie aan te vangen, alhoewel er reeds eenige belangrijke stukken waren ingekomen, zijnde het getal bij het reglement gevorderd dat van 56; dat hij inmiddels de Leden verzocht, met allen ijver en vlijt hunne ambtgenooten aan te sporen, om zich tegen morgen op het gewone uur, in de vergadering te bevinden.

Op den 1sten Mei beliep het aantal der Leden slechts 38, doch gaf de Voorzitter den aanwezi-

gen kennis, dat bij hem een aantal brieven waren ingekomen, waarbij hem verschillende Leden de redenen opgaven, welke hen belet hadden, zich op den gestelden tijd ter vergadering in de residentie te laten vinden. Onvolledige Vergadering.

Op den 2den Mei beliep het getal der aanwezige leden nog slechts 43; en werd nu de Vergadering tegen den 7den door den President bepaald.

In de zitting van den 7den Mei werden gelezen twee misfiven van Z. M. de eene van den 9den Maart ll. van dezen inhoud: Vergadering der Staten-Generaal.

EDELMOGENDE HEEREN!

Het huwelijk van onzen beminden zoon den Prins *van Oranje* met de Groot-Hertogin *Anna Paulowna* van Rusland den 21sten Februarij l. l. te St. Petersburg voltrokken zijnde, haaste ik mij des te meer UE. Mog. daarvan te verwittigen, om dat UE. Mog. reeds bij eene vorige gelegenheid het levendigst genoegen hebben aan den dag gelegd over het daartoe gevormd ontwerp. Ons blijft over te wenschen, dat aan de gelukkige voorteekenen, onder welke dat ontwerp is verwezenlijkt, de loop der gebeurtenissen beantwoorde, en dat het vaderland aan deze verbindtenis Prinsen te danken hebbe, die geheel aan den roem en aan de belangen der Nederlandsche natie toegewijd, in alle omstandigheden als beschermers harer vrijheid en verdedigers harer onafhankelijkheid optreden.

Wij bidden God, dat Hij U, Edelmogende Heeren, houde in zijne heilige bescherming.

De andere misfive was van den 29sten April ll. geleidende eene conceptwet, ten onderwerp hebbende de afschaffing van de onkosten en onnoodige formaliteiten, bij het thans nog vigerende civiele wetboek gevorderd wordende tot den verkoop van onroerende goederen, behoorende aan minderjarigen, geïnterdiceerden, of herkomstig van nalatenschappen onder beneficie van inventaris aanvaard, als ook van vacante of gefailleerde

Vergadering der Staten-Generaal.

boedels, inhoudende de noodige maatregels van voorzorg voor de zekerheid der belanghebbende.

Beide deze brieven werden gesteld in handen der sectiën.

Betrekkelijk den laatsten kwam op den 21sten Mei eene missive van den Secretaris van Staat, geleidende eene lijst van de, door Z. M. gedurende de drie laatste maanden, naar aanleiding van art. 68 der grondwet, verleende dispensatiën; voor het grootste gedeelte bestaande in ontheffing van de formaliteiten, gevorderd tot den verkoop van vaste goederen van minderjarigen of gefailleerde boedels enz.

Daarna werd gehoord het rapport der centrale afdeeling op de conceptwet, strekkende tot het verleenen van eene algemeene dispensatie. Dit rapport gelezen zijnde, berigtte de Voorzitter, dat hij de voornaamste bedenkingen op deze conceptwet ter kennisse van Z. M. had gebragt, en dat Hoogstdezelve daaraan was te gemoet gekomen, door een nieuw geredigeerd concept, in plaats van het vorige, in te zenden, over welke aldus veranderde conceptwet zich thans de deliberatiën zouden bepalen; en nu gevraagd hebbende, of de leden als nog bedenkingen op dit veranderd ontwerp te maken hadden, werden, op verzoek van den Heer *Gendebien* de deliberatiën tot den volgenden dag bepaald. — De Heer *Gendebien* deed als toen een vertoog ten voordeele van dit ontwerp en ter verdediging van het uitgebragt rapport der centrale afdeeling, waarna niemand meer het woord vragende, bij hoofdelijke stemming de conceptwet met eenparige stemmen, op één na, werd aangenomen. — De vereeniging der eerste Kamer kwam op den 14den Junij ter kennis van de tweede.

Conceptwet omtrent contentieuse zaken.

Op den 9den Mei werd gelezen eene missive van Z. M. daarbij voordragende eene conceptwet, houdende bepalingen, om zoodanige zaken, welke, onder de benaming van contentieuse zaken, onder de Fransche regering, aan de uit-

spraak

ſpraak van de Raden van Prefektuur, en, in cas van appèl, aan die van den Staatsraad onderworpen waren, als nu, voor zoo verre dezelve nog mogten aanhangig zijn, en in denzelfden ſtaat over te brengen voor den Regter van eerſten aanleg of voor den Vrederegter, en, in het hoogſte resſort, voor het Hoog-Geregtshof, waaronder partijen behooren." — De centrale afdeeling rapporteerde op deze concept-wet den 29ſten Mei en concludeerde ter aanneming. — Bij de deliberatiën ſprak de Heer *Gendebien* breedvoerig ten voordeele van het ontwerp, en werd hetzelve met eenparige ſtemmen aangenomen. — De vereeniging der Eerſte Kamer kwam den 19den Junij in.

Vergadering der Staten Generaal.

Wet van 16 Junij. (Staatsbl. No. 27.)

In de zitting van den 10den Mei werd gelezen de volgende Misſive van Z. M.

Concept-wet ter ſchadeloosſtelling van Prins *Frederik*.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Toen wij in de onderhandelingen van het Congres te Weenen afſtand deden van de Landen van Nasſau, en het Groot-Hertogdom Luxemburg daarentegen onder onze Souvereiniteit geplaatst werd, had onze beminde jongſte Zoon met grond kunnen verwachten, dat het hem bevorens verzekerd regt, van ons in onze Duitſche Staten op te volgen, op het Groot-Hertogdom overgebragt wierd. Doch redenen van algemeen belang noopten ons, om de vereeniging van al de Nederlandſche provinciën onder hetzelfde oppergezag zoo naauw en duurzaam als mogelijk te maken, en, Prins *Frederik*, zonder aarzelen in deze beſlisſing berust hebbende, komt het ons billijk en der Natie waardig voor, hem voor het gemis der hem eens geopend geweest zijnde uitzigten, op eene behoorlijke wijze, ſchadeloos te ſtellen.

Daartoe is reeds bij de Commisſie, die de Grondwet ontworpen heeft, de afſtand van eene zekere hoeveelheid Domeinen als het meest geſchikte middel gehouden, en bij het nader onderzoek, door ons deswege bevolen, heeft men bevonden, dat de Domeinen in den omtrek van Breda gelegen een voegzaam geheel uitmaken en een jaarlijksch revenu afwerpen zouden, niet onevenredig aan de voordeelen, die het bezit onzer voormalige Nasſauſche Landen zoude hebben opgeleverd.

Vergadering der Staten Generaal. Concept-wet ter schadeloosstelling van Prins *Frederik*.

Overigens bieden wij de Wet, die deze zaak rege'en moet, met te meer vertrouwen van uwe bekrachtiging aan, omdat de Staat voorloopig in het genot van dat revenu blijft, en deszelfs inkomsten dus niet op dit tijdstip, waarop zij zoo zeer ten volle noodig zijn, zullen worden verminderd; terwijl, aan den anderen kant, voor de eventuële hereeniging der voorwaardelijk afgestane Goederen met 's Lands Domein, gezorgd is.

En hier mede bevelen wij U, Edel Mogende Heeren, in Godes heilige bescherming.

's Hage, den 8sten Mei 1816.

WILLEM.

WIJ WILLEM, *bij de gratie Gods*, *Koning der Nederlanden*, *Prins van Oranje Nassau*, *Groot-Hertog van Luxemburg*, *enz. enz. enz.*

Alzoo wij in overweging hebben genomen, dat de Landen van Nassau, van welker bezit wij bij de onderhandelingen van het Weener Congres afstand hebben gedaan, uit krachte van de oorkonde van den 4den April des jaars 1814, onder het oppergezag van onzen beminden Zoon Prins *Frederik* der Nederlanden hadden moeten komen, op het tijdstip, dat de Prins van Oranje, zijn Broeder, de Souvereiniteit in de Vereenigde Nederlanden zoude hebben aanvaard;

Dat de eventuële Souvereiniteit over het Groot-Hertogdom Luxemburg, hetwelk ons in plaatse onzer Nassausche Landen afgestaan was, Prins *Frederik* voor het gemis zijner uitzigten had kunnen schadeloos stellen; — en dat, daar wij het voor de algemeene belangen des Rijks oorbaar gevonden hebben, het Groot-Hertogdom met hetzelve te vereenigen en onder dezelfde Staatswetten te brengen, de regtvaardigheid vordert, dat de bedoelde schadeloosstelling worde gevestigd op de Goederen van den Staat, wiens inkomsten en magt door die vereeniging vermeerderd zijn:

Zoo is het, dat wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, goedgevonden hebben en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij dezen:

Art. 1. De Domein-Goederen gelegen in de Rentambten van Breda, Niervaart, Oosterhout, Steenbergen, Zevenbergen en Zwaluwen, en welker zuivere opbrengst, het bedrag der Renten, Chijnsen en andere uitgangen

daaronder begrepen, eene som beloopen van ongeveer Honderd-en-Negentig Duizend Guldens, worden aan onzen beminden Zoon, Prins *Frederik* der Nederlanden, overgedragen, om door hem en zijne wettige Mannelijke afstammelingen, volgens het regt van eerstgeboorte, te worden bezeten, doch zonder dezelve immer of uit eenigen hoofde te kunnen vervreemden, verpanden of bezwaren. Vergadering der Staten-Generaal. Concept-wet ter schadeloosstelling van Prins *Frederik*.

2. De overdragt van deze Goederen zal vrij zijn van alle Regten van Registratie.

3. Prins *Frederik* zal eerst in het genot der inkomsten van de voorschreven Goederen treden op het tijdstip, dat onze beminde Zoon de Prins van Oranje tot de Souvereiniteit van het Koningrijk der Nederlanden komen zal, en tot op dat tijdstip zal derzelver administratie ten voordeele van den Staat plaats hebben, hetzij op de wijze, die thans voor de overige Domeinen aangenomen is, hetzij door een afzonderlijk Bestuur, hetwelk wij ons voorbehouden in te stellen.

4. Indien Prins *Frederik*, zonder wettige Mannelijke nakomelingen na te laten, kwam te overlijden, of ook indien zijne Nakomelingschap mogt uitsterven, zullen de Goederen, bij Artikel 1 omschreven, met de Domeinen van den Staat hereenigd worden.

5. Gelijke hereeniging zal plaats hebben, indien Prins *Frederik*, of iemand zijner Nakomelingen, die hem in het bezit der voorschrevene Dotatie zullen opvolgen, de Kroon der Nederlanden erven mogt.

Lasten en bevelen, enz.

De centrale afdeeling bragt den 21sten op deze concept wet uit het volgende rapport: Rapport op de concept-wet ter schadeloosstelling van Prins *Frederik*.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De centrale afdeeling aan U Edel Mog. verslag zullende doen, van de overwegingen der onderscheidene afdeelingen van het voorstel van den Koning, om Prins *Frederik* der Nederlanden voor het gemis zijner uitzigten op de Nassausche Staten schadeloos te stellen, acht het niet ondienstig, om aan de volle Kamer open te leggen de gronden, die aanleiding gegeven hebben tot dit voorstel.

Nadat de Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden, in Maart 1814, plegtig aangenomen en geproclameerd, en door dezelve het regt van opvolging in de Souvereini-

Vergadering der Staten Generaal.

Rapport op de concept-wet ter schadeloosstelling van Prins *Frederik*.

teit der Vereenigde Nederlanden gewaarborgd was aan den Prins van Oranje, stond deze, ten behoeve van zijn Broeder, zijn regt op de Souvereiniteit der Nassausche Staten af. — Dan, bij de onderhandelingen op het Weener Congres, moest de Koning afstand doen van die Staten, en verkreeg daarvoor, tot schadevergoeding, de provincie Luxemburg, onder den titel van Groot-Hertogdom.

Met het grootste regt had Prins *Frederik* kunnen eischen de erfopvolging van dat Groot-Hertogdom, daar het uit kracht van de onderhandelingen op het Weener Congres de Nassausche Staten vervangen moest; en dan zou voorzeker de eventuële Souvereiniteit over dat land aan Z. K. H. eene ruime vergoeding bezorgd hebben voor het gemis zijner uitzigten op de Nassausche landen, doch Prins *Frederik* overtuigd, dat het belang van het nieuw opgerigte Koningrijk niet gedoogde, dat een ander dan de Koning der Nederlanden Groot-Hertog van Luxemburg zijn zoude, zag edelmoedig af van alle aanspraak op hetzelve, en stelde daardoor zijnen Vader in staat, om, bij het eerste artikel van de Grondwet voor het Koningrijk, te doen bepalen, dat het Groot Hertogdom Luxemburg onder dezelfde Souvereiniteit, als het Koningrijk der Nederlanden, geplaatst zijnde, dezelfde Grondwet hebben zoude. — *De provincie Luxemburg*, zegt de Commissie tot herziening van de Grondwet, in haar rapport van den 13den Junij 1815, *welke den titel van Groot-Hertogdom voert, en die voor Uwe Majesteit en deszelfs Huis de plaats der vorige Duitsche Staten bekleedt, is voor het Rijk eene zeer belangrijke aanwinst. Wij weten, Sire! dat verdragen, tusschen de leden van uw Vorstelijk geslacht gesloten, aan den tweeden uwer Zonen bepaalde regten op de Nassausche Staten gewaarborgd hebben, maar wij geloven, Sire! dat aan de Staten Generaal moet worden overgelaten, om, hetzij bij wege eener overgifte van Domeinen, of op eenige andere wijze, daaromtrent de vergoeding voor te stellen, welke het meest geschikt zal zijn, om te voldoen aan hetgeen de billijkheid eischt, en de erkentenis der natie voorschrijft. Wij verstouten ons nog, Sire! den wensch te uiten, dat, met overeenstemming uwer bondgenooten, zoodanige schikkingen gemaakt worden, door welke het Groot-Hertogdom Luxemburg nimmer in geen geval kan ophouden een gedeelte van het Koningrijk uit te maken; deze wensch is gegrond op het belang van den Staat, maar niet minder op dat van Europa zelve.*

Dus was de wensch dier Commissie, en aan dezen wensch heeft Prins *Frederik*, voor zoo veel van hem afhing, voldaan. Het is dus geene dotatie, geene vergoeding voor het gemis van zijne Duitsche Staten, die wij hem zullen aanbieden; het is alleen een blijk van erkentenis, niet van eene vergoeding; want het is bekend, dat 's lands schatkist grootelijks bevoorregt wordt door de aanwinst der domeinen in Luxemburg, waarvan de bosschen, in waarde, de voorgedragen indemniteit ver overtreffen. Doch Prins *Frederik* zal aan deze schadeloosstelling meerder waarde hechten, omdat deze goederen, zoo wel als zijne Nassausche Staten, eeuwen lang, het patrimoniëel goed van zijn huis geweest zijn. Vergadering der Staten Generaal. Rapport op de concept-wet ter schadeloosstelling van Prins *Frederik*.

Op de wet zelve is slechts eene aanmerking gevallen, doch deze was in al de sectiën algemeen. In art. 4, namelijk, stond enkel: *indien zijne nakomelingschap mogt uitsterven*, zonder bijvoeging van het woord *mannelijke*. De voorlezing der wet, zoo als die thans aan de openbare beraadslagingen van de Kamer wordt voorgelegd, zal U Edel Mog. doen zien, dat van deze aanmerking gebruik gemaakt, en dat de redactie op dit punt verbeterd is.

Daar, voor het overige, bij deze wet voldaan wordt aan hetgeen de billijkheid eischte, en de erkentenis der natie vorderde, zoo is het algemeen gevoelen in de onderscheiden afdeelingen geweest, dat de Tweede Kamer der Staten Generaal dit voorstel van den Koning aan de Eerste Kamer moest inzenden, met verklaring, dat zij van oordeel is, dat de Staten Generaal met dezelve zich behooren te vereenigen.

De Voorzitter dit rapport in deliberatie gebragt hebbende, sprak de Heer *Schiervell d'Altenbrouck* een advies uit ten voordeele van het ontwerp, en schetste den, daarbij voorgeslagen, maatregel als eene daad van regtvaardigheid en billijkheid. Daarna de hoofdelijke stemming ingesteld zijnde, werd de concept-wet met eenparige stemmen aangenomen. — De vereeniging der Eerste Kamer met dit besluit kwam den 28sten Mei in. Dezelve wet aangenomen. (Staatsbl. no. 25.)

Op den 14den Mei werd gelezen de volgende Missive van Z. M.

Vergadering der Staten Generaal.

Missive van Z. M. over vreemde geldleeningen.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het leenen van geld van vreemde Mogendheden hier te lande, in de tijden der grootste welvaart gebruikelijk geworden, heeft, bij minder gunstige omstandigheden, de bijzondere aandacht van het bestuur tot zich moeten trekken. Hiervan getuigen onder anderen de maatregelen, in 1808 en 1809 door de toenmalige regering der noordelijke provinciën vastgesteld, doch ten gevolge van derzelver inlijving in Frankrijk uit het oog verloren, of zonder genoegzamen ernst gehandhaafd. De zorg, dat geene kapitalen op eenen onzekeren voet en voor doeleinden, die aan onze belangen vreemd zijn, ten behoeve van buitenlandsche regeringen, opgeofferd worden, komt vooral te pas in een tijdstip, dat de herleving der scheepvaart en de begunstiging van alle takken van volksvlijt het emploi van alle aanwezige fondsen niet alleen toelaat en gedoogt, maar ook uitlokt. Ook hadden wij reeds sedert eenige maanden voorgenomen, om de vereischte bepalingen op dit onderwerp in eene wet te verzamelen, en aldus voor het geheele Rijk toepasselijk te maken; maar het stond te vreezen, dat de tijd, die na de voordragt van zoodanige wet tot aan hare voltooijing en afkondiging, verloopen moest, door verschillende speculanten besteed zoude worden tot het vormen van nieuwe engagementen op buitenlandsche fondsen, of tot het uitbreiden der reeds bestaande; en het was tot voorkoming van deze handelingen, door welke de maatregelen, tot wering van het kwaad, in groote mate illusoir zouden gemaakt zijn, dat wij ons verpligt achtten, om, door een voorloopig besluit, het effect der voorheen verleende permissiën en autorisatiën te doen ophouden, en aldus te zorgen, dat de zaak, tot op den afloop der deliberatiën van U Edel Mog., in haar geheel bleef. De bedoelde wet thans aan deze deliberatiën onderwerpende, houden wij het voor nuttig, het gezigtspunt, waaruit hetzelve beschouwd moet worden, op te helderen, door U Edel Mog mede te deelen, dat onlangs het fonds der Nederlandsche Bank, door aanzienlijke particuliere inschrijvingen, deszelfs primitief bepaalde hoogte van vijf millioenen guldens bereikt heeft; terwijl de toeloop, om deel te nemen in de negotiatie, gevestigd op het provenu der tollen van eenige groote wegen, insgelijks het sluiten derzelve, spoediger dan men verwacht had, heeft veroorloofd; twee allezins voordeelige daad-

zaken, waarvan het verband met de in het begin van dit jaar bevolen ſtremming der ſpeculatiën op vreemde fondſen niet twijfelachtig ſchijnt.

En hiermede bevelen, enz.

Vergadering der Staten Generaal.

Het beſluit van Z. M., bij deze Misſive vermeld, was geweest van den 9den Januarij dezes jaars, en van den volgenden inhoud:

Beſluit van Z. M. van 9 Januarij tegen vreemde geldleeningen.

Gelet op het nadeel, hetwelk aan den koophandel, het fabriekwezen en den landbouw, mitsgaders aan den prijs der publieke Nederlandſche fondſen wordt toegebragt, door openbare gelegenheid en zelfs buitengewone faciliteiten te geven, om de kapitalen, welke anderzins tot uitbreiding en aanmoediging der drie eerſte bronnen van welvaart van den Staat, of tot aankoop van laatstgenoemde nationale fondſen zouden worden beſteed, in vreemde fondſen te plaatſen;

In aanmerking nemende, dat, daarentegen, bij zeer goede en heilzame wetten hier te lande in vroegere en latere tijden, en laatſtelijk bij die van den 13den Mei 1808 en van den 7den April 1809, is voorzien, en beſloten hebbende, om de voortduring en vermeerdering van dit kwaad te ſtuiten, door aan de Staten Generaal zoodanige maatregelen van wetgeving ten deze voor te ſtellen, als wij, ten algemeenen nutte onzer onderdanen, oorbaar zullen vinden, doch tevens de noodige voorzieningen willende nemen, ten einde deze zoo gewigtige zaak inmiddels niet zal kunnen worden gebragt b[illegible] haar geheel;

Op het rapport van onze Ministers van Juſtitie en van Financiën;

Den Raad van Staten gehoord;

Hebben beſloten en beſluiten:

Art. 1. Alle conſenten, vergunningen of toeſtemmingen, welke ten deze, vóór onze komst tot de regering dezer landen, en ten gevolge van vroegere wetten, ſpeciaal van die van den 13den Mei 1808 en den 17den April 1809, mogten zijn verleend, worden bij deze verklaard, voor het vervolg, van geene kracht hoegenaamd meer te zijn, en alzoo geſteld buiten alle verdere werking, te dien effecte, dat het, na dato dezer, aan niemand, hetzij hij daartoe bevorens eenig conſent, vergunning of toeſtemming verkregen hebbe of niet, welke daartoe niet *op nieuw door Ons expresſelijk* zal zijn geau-

Vergadering der Staten Generaal.

torifeerd, vrij zal ftaan eenige daden te doen, waartoe de vorige wetten op deze materie, en speciaal die van den 17den April 1809, eene voorafgaande toeftemming van het hoogfte gezag of van den Koning respectivelijk gevorderd hebben.

2. Onze Minister van Financiën wordt bij deze gelast, om van alle bestaande kantoren van administratie en assofciatie, of kompagniefchappen hier te lande, onder welken titel of firma dezelve mogen bekend zijn, welke recepissen, obligatiën, certifikaten en akten of bewijzen van aandeel, behoorende tot andere dan nationale publieke fondsen, hebben uitgegeven, te vragen fchriftelijke declaratiën, onder prefentatie van eede, door de Directeuren en Bewaarders of Commisfarisfen, daar er zijn, van voornoemde kantoren of kompagniefchappen geteekend, en inhoudende aanwijzing en opgave van den tegenwoordigen ftaat en hoegrootheid van de kapitalen, onder derzelver beheer, directie of bewaring, van het oorspronkelijke of grondfonds, waarop en waarvoor de voorfchrevene recepisfen, obligatiën, certifikaten en akten of bewijzen van aandeel zijn uitgegeven, en van de nummers, het getal en het bedrag derzelve, alles, ten einde zich daardoor in ftaat te ftellen, om aan Ons, onder behoorlijke geheimhouding, het geheele montant der, tot dato dezes aldus uitgegeven, obligatiën, certifikaten, akten of bewijzen van aandeel te doen kennen.

3. Onze Ministers van Justitie en van Financiën zijn belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, hetwelk in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De concept-wet tegen vreemde geldleeningen door de Eerfte Kamer terug gezonden aan Z. M.

De centrale vergadering bragt op den 24ften Mei haar rapport uit, ftrekkende tot aanneming der concept-wet; doch de deliberatiën werden, op verzoek van een der Leden, uitgefteld tot den 28ften, zijnde ook de Vergadering tot dien dag geadjourneerd; wanneer de wet, nadat eenige advifen ten haren voordeele waren uitgefproken, bij hoofdelijke ftemming werd aangenomen met 68 tegen 5 ftemmen; — doch op den 14den Junij kwam eene boodfchap in van de Eerfte Kamer, dat hetzelve gemelde concept-wet aan Z. M. had terug gezonden, met eerbiedig verzoek, om dezelve in nadere overweging te nemen.

Z. M. fchreef den 1ften Julij den volgenden

brief aan de Tweede Kamer, bij de inzending eener veranderde concept-wet: Vergadering der Staten Generaal.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het is U reeds bekend, dat wij door de Eerste Kamer van de Staten Generaal verzocht zijn, om in nadere overweging te nemen het, U in de maand Mei laatstleden gedane, voorstel eener wet tot beperking der bevoegdheid, om Nederlandsche kapitalen in vreemde fondsen te beleggen. Ten volle overtuigd van de nuttigheid eener zoodanige beperking, en dat de, in de Eerste Kamer gerezene, zwarigheden niet zoo zeer de zaak zelve, als wel bijzondere bepalingen hebben kunnen betreffen, hebben wij het, U aanvankelijk toegezonden, ontwerp eene naauwkeurige herziening doen ondergaan, waarvan de uitslag aan U Edel Mog. blijkbaar zijn zal, door de examinatie van het nieuwe concept, dat hier nevens gaat. Dat er, volgens eene, bereids in uw midden gemaakte, aanmerking, gevallen voorkomen kunnen, in welke het moeijelijk zijn zal, om de gevraagde toestemming tot eene buitenlandsche geldleening *of* te geven *of* te weigeren, kan niet worden ontkend; doch er is ook niets in de voorgeslagene maatregelen, hetwelk in zulke gevallen den Koning beletten zou, om de vraag ter kennisse te brengen van de Staten Generaal, en aldus na rijpere overweging, met gemeen overleg derzelve, te beslissen. En hiermede bevelen wij U, Edel Mogende Heeren! in Godes heilige bescherming. Nadere concept-wet.

Op den 5den Julij bragt de centrale afdeeling op het veranderd ontwerp het volgend rapport uit:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het heeft Z. M. behaagd, om, op den 6den Mei laatstleden, aan de Kamer een concept-wet in te zenden, waarbij beperkende bepalingen worden daargesteld omtrent de buitenlandsche negotiatiën, en die, welke op vreemde fondsen of goederen zijn gevestigd. Dit ontwerp, waarvan U Edel Mog. de wijsheid en voorzigtigheid erkend hebben, is in de zitting van 28sten dezer bijna met eenparige stemmen aangenomen. Rapport op dezelve.

De Eerste Kamer, daarentegen, heeft in de zitting van den 14den Junij ter uwer kennisse gebragt, dat zij den

Vergadering der Staten Generaal.

Koning eerbiediglijk verzocht had, om het voorstel van den 14den Mei, betrekkelijk de negotiatiën voor rekening van vreemde Mogendheden, in nadere overweging te nemen.

Rapport op dezelve.

Z. M. doordrongen van de nuttigheid van deze beperking, en ten volle overtuigd, dat de, in de Eerste Kamer gerezene, zwarigheden niet zoo zeer den maatregel zelven, als wel sommige bijzondere bepalingen hebben kunnen betreffen, heeft dit ontwerp eene naauwkeurige herziening doen ondergaan, en het nalezen van het nieuw ontwerp heeft het gevolg van deze herziening kunnen doen bemerken.

Het is aan Z. M., ten gevolge van de in deze Kamer plaats gehad hebbende debatten, niet ontgaan, dat er gevallen kunnen voorkomen, in welke het voor het Gouvernement moeijelijk zijn zoude, om de gevraagde toestemming tot eene buitenlandsche geldleening *of* te geven *of* te weigeren. Dan, Z. M. merkt hieromtrent aan, dat er niets in de voorgeslagene maatregelen is, hetwelk den Koning beletten zoude, in zoodanige gevallen, de vraag ter kennisse te brengen van de Staten Generaal, ten einde dezelve, na rijpere overweging, met gemeen overleg van U Edel Mog. te beslissen.

Men heeft algemeen, met een gevoel van dankbaarheid, opgemerkt, dat Z. M. in het ontwerp, overeenkomstig den, in deze Kamer geuiten, wensch, alles heeft doen weglaten, wat eenigzins betrekkelijk was tot het toewijzen van belooningen aan de aanbrengers.

De overige bepalingen van het ontwerp hebben gelijkerwijze de volledige goedkeuring van al de sectiën verworven.

De centrale sectie heeft gevolgelijk de eer aan U Edel Mog. voor te dragen, om het ontwerp aan te nemen.

En werden de deliberatiën daarover bepaald op den 9den, wanneer de Heer *Gendebien* een vertoog ten voordeele van het nieuw concept uitsprak, hetwelk, bij hoofdelijke stemming, met 75 tegen 3 stemmen werd aangenomen. — Den 20sten Augustus kwam de vereeniging van de Eerste Kamer in, en had onmiddellijk ten gevolge deze wet van den 21sten Augustus.

Art. 1. Het zal voortaan aan niemand geoorloofd zijn binnen Ons Rijk eenige ligting van Geld of Negotiatie

te openen voor eene vreemde Mogendheid, of voor een particulier buiten het Koningrijk woonachtig, zonder daartoe vooraf Ons consent te hebben bekomen.

Vergadering der Staten Generaal.

Wet, houdende verbod om eenige ligting van geld te openen voor eene vreemde Mogendheid enz. zonder consent van den Koning. (Staatsbl. No. 23.)

2. Het zal mede aan niemand Onzer onderdanen of wien het ook zijn moge, geoorloofd zijn, binnen Ons Koningrijk eenige ligting van Geld of Negotiatiën te openen, wanneer deze dezelve vestigen op vreemde fondsen of op bezittingen buiten Ons Rijk gelegen, en daarvoor aandeelen uitgeven, en zulks onder welken vorm en gedaante die ligting van Geld of Negotiatie zoude mogen zijn ingerigt, zonder daartoe vooraf Ons consent te hebben bekomen.

3. De verzoekers van zoodanig consent zullen, bij het door hen in te leveren Request, specifiek moeten opgeven alle de voorwaarden der te openen Geldligtingen of Negotiatiën, het getal en de hoegrootheid der uit te geven Recepissen of Obligatiën, mitsgaders den vorm derzelve.

4. Het zal aan niemand geoorloofd zijn, zonder Onze goedkeuring, eenige veranderingen te maken, noch wegens den aard der schuld, noch wegens de wijze van betaling der Interessen, noch wegens de termijnen en wijze van aflossing, noch wegens eenige der voorwaarden van de door Ons geconsenteerde Geldligtingen of Negotiatiën.

5. Er zal, ten behoeve van 's Lands Amortisatie-Kas, door de verkrijgers van consenten tot het openen van Geldligtingen of Negotiatiën, worden betaald eene retributie van twee ten honderd van het beloop der Hoofd-Obligatie, indien de Negotiatie of de Geldligting eene Buitenlandsche Mogendheid of in het algemeen Buitenlanders betreft, en van een vierde ten honderd, zoo dezelve ten behoeve van Onze Onderdanen is toegestaan, en zulks onverminderd de verpligting tot het betalen der gewone regten van registratie, zegel en hypotheek, waaraan de te doene Geldligting of Negotiatie, en de daarvan op te maken en uit te geven Hoofd-Obligatie en partiële Recepissen of Obligatiën, volgens de Wetten op die Middelen vigerende, zijn gesubjecteerd.

6. Geene Recepissen of Obligatiën van door Ons geconsenteerde Geldligtingen of Negotiatiën zullen in het vervolg mogen worden uitgegeven, zonder dat dezelve, na alvorens, ten blijke van derzelver deugdelijkheid, door een' Notaris, behoudens zijne gewone verantwoordelijkheid, gecontrasigneerd te zijn, door den Directeur Generaal van 's Lands Amortisatie-Kas, zullen worden geviseerd.

Vergadering der Staten Generaal.

Wet, houdende verbod om eenige ligting van geld te openen voor eene vreemde Mogendheid enz. zonder consent van den Koning. (Staatsbl. No. 33.)

7. De contrasignature van den Notaris, noch het visa van den Directeur-Generaal van 's Lands Amortisatie-Kas, zal mogen worden gesteld op de voornoemde documenten, dan nadat alvorens behoorlijk zal zijn gebleken, dat derzelver vorm overeenkomt met den door Ons goedgekeurden, en dat dezelve, te zamen genomen, niet te boven gaan het beloop der hoofdsom, door Ons geconsenteerd.

Het formulier van het visa, door den Directeur-Generaal van 's Lands Amortisatie-Kas te stellen, zal tevens uitdrukkelijk moeten inhouden, dat door hetzelve geen regt hoegenaamd op 's Lands Amortisatie-Kas, tot zekerheid der hoofdsom of der renten, wordt toegekend.

8. Het zal insgelijks aan niemand hoegenaamd binnen Ons Rijk voortaan geoorloofd zijn, om Recepissen, Obligatiën, Certifikaten of andere bewijzen van deelgeving, onder welke benaming of vorm ook, uit te geven van reeds bestaande of nog te openen vreemde of andere, niet door Ons geconsenteerde, Geldligtingen, ofte van Fondsen op de Grootboeken van vreemde Mogendheden, Banken of Etablissementen ingeschreven, of anderzins buiten 's Lands verschuldigd, veel min de betaling van Coupons of Renten van Effecten en Obligatiën op vreemde publieke Schuld, Banken of andere Etablissementen gevestigd, binnen dit Koningrijk te domiciliëren, het zij door aanteekening op die Effecten of Obligatiën zelve, ofte wel door afzonderlijk aangegane verbindtenissen en gedane toezeggingen of beloften van welken aard ook.

9. Het zal aan geene Drukkers of Uitgevers van Maandwerken of Dagbladen, onder welke benaming of titel ook, en in het algemeen aan niemand hoegenaamd, vrijstaan, eenige Advertentiën, Prospectus of Annonces, ter zake voormeld of daartoe betrekkelijk, te drukken en uit te geven of te distribuëren, dan met uitdrukkelijke vermelding van Ons consent, waarvan dezelve alvorens een Extract, door een' Notaris geauthentiseerd, zullen moeten vragen en ter hunner verantwoording bewaren; en zulks op pene van, ten behoeve van 's Lands Amortisatie-Kas, te verbeuren eene geldboete van *zes honderd* Guldens en intrekking van het Patent der overtreders, voor den tijd van zes jaren.

10. Aan alle Algemeene, Provinciale, Plaatselijke of Stedelijke Besturen, Heemraadschappen, Dijk- of Polder-Kollegiën, Directiën van Armen- of Weduwen-Kassen of Fondsen, Diakoniën, Kerken, Korporatiën, Godshuizen of pieuse Gestichten, Wees- of Desolate Boedelkamers en dergelijke; aan alle Voogden of Curators van minder-

jarigen of geïnterdiceerden, zoo mede aan alle Fidei-commissaire, Temporaire of Conditionele Bezitters van Goederen, wordt verboden om de ledig liggende Gelden door hen, in derzelver administratiën of in Nalatenschappen en Boedels, gevonden, of die zij in tijd en wijle mogten in handen bekomen of in handen hebben, te beleggen in, of daar voor aan te koopen, eenige Buitenlandsche Fondsen, of ook eenige alhier te Lande, met of zonder Ons consent uit te geven, Obligatiën, Recepissen of gecreeërde Aandeelen of Certifikaten van vreemde Fondsen, met dien verstande nogtans, dat dezelve de vreemde Effecten, door hen of hunne Papillen, Geadministreerden of Directiën thans bezeten wordende, of die hun door erfenis als anderzins in het vervolg mogten opkomen, *in natura* zullen kunnen behouden.

Vergadering der Staten Generaal.

Wet, houdende verbod om eenige lig-ting van geld te openen voor eene vreemde Mogendheid enz. zonder consent van den Koning. (Staatsbl. No. 33.)

11. De overtredingen tegen de bepalingen, bij Art. 1, 2, 4, 6 en 8 van de tegenwoordige Wet begaan, zullen worden gestraft met eene gevangenis van niet minder dan twee en niet langer dan zes maanden, en eene geldboete van *zes duizend Guldens*, ten behoeve van 's Lands Amortisatie-Kas; zullende daarenboven de Uitgevers en Teekenaars van Recepissen, Obligatiën, Certifikaten of Akten van Aandeel, onder welke benaming ook, die zonder Ons consent of boven het bepaald getal, of zonder gevi-seerd te zijn, en in het algemeen, in overtreding dezer Wet, zullen zijn uitgegeven, ieder in *solidum* zijn aansprakelijk voor het beloop dier Effecten, waarvan de betaling, zoo van het kapitaal als van de interessen, naar derzelver nominale waarde, door de Houders van de Uitgevers en Teekenaars in privé zal kunnen worden gevorderd.

In de zitting van den 15den Mei werd eene Missive van Z. M. gelezen, ter voordragt van eene concept-wet, strekkende om zoodanig poinçon, als bij besluit van Augustus 1815 voor de gouden en zilveren werken met het beste succes voor de zuidelijke provinciën was ingevoerd, ook te bezigen voor alle zoodanige werken, als ten tijde der Fransche regering in de noordelijke provinciën waren vervaardigd; en zulks binnen den tijd van drie maanden, na den dag daartoe door den President, Raden en Generaal-meesters der Munt, met overleg met den Minister van Finan-

Vergadering der Staten Generaal.

Wet, houdende verbod, eenigting, geld ...

... cie, te bepalen; hebbende die maatregel ten nog-
merk, eene duidelijke en volkomene afscheiding
tot stand te brengen tusschen het thans voor het
Koningrijk ingevoerde keurmerk en dat van ver-
schillende andere tijdvakken: en zulks ten einde
de inlandsche fabrieken en handel meer en meer
te bevorderen, en bijzonderlijk voor te komen
de aanzienlijke nadeelen, welke aan dezen tak
van inlandsche vlijt wordt toegebragt, door den
clandestinen invoer van werken, voorzien met
gelijke keurmerken, als onder het Fransch be-
stuur, binnen deze landen zijn in vigeur geweest;
voorts alles met inhaesie en onder de generaal-
making der jongste wet op den gouden en zilve-
ren werken. — Op den 21sten bragt de centrale
afdeeling haar rapport uit, gelijk de wet dan ook
bij hoofdelijke stemming eenparig aangenomen
werd. — De vereeniging der eerste Kamer ingeko-
men zijnde, zag de wet zelve op den 25sten Mei
het licht, vervat in de volgende artikelen:

Wet, bepalende eene herkeuring der gouden en zilveren werken en horologiën, in de noordelijke provinciën. (Staatsbl. No. 24.)

Art. 1. Binnen den tijd van drie maanden, aanvang nemende met den dag, welke daartoe het kollegie van Raden en Generaal Meesters der Munt, met overleg van Onzen Minister van Financiën, nader zal worden bepaald, zullen de, in de noordelijke provinciën van het Rijk bestaande werkmeesteren en kooplieden, en alle anderen aldaar in gouden en zilveren werken en in horologiën handel drijvende personen gehouden zijn, bij het kantoor van waarborg, onder welk zij ressorteren of ter plaatse, alwaar zulks hun mogt worden aangewezen, hunne na te meldene gouden en zilveren werken en horologien ter herkeuring met den grooten of kleinen stempel V, ten gevolge van Ons besluit van den 26sten December 1813 vastgesteld, aan te bieden.

2. Deze herkeuring zal zich bepalen tot die gouden en zilveren werken of horologiën, welke worden bevonden te zijn voorzien met de echte afdruksels der keurstempels voor de noordelijke provinciën, daargesteld bij de wet van den 11den Maart 1807, zoo mede van die welke, onder het Fransch bestuur, zijn in werking geweest.

3. Meergemelde herkeuring zal plaats hebben buiten

eenige kosten voor de belanghebbenden hoe ook genaamd. *Vergadering der Staten Generaal.*

4. Den bij het eerste artikel dezer wet bepaalden termijn van drie maanden ten volle verschenen zijnde, zullen alle gouden en zilveren werken en horologiën in de noordelijke provinciën voorhanden, welke niet met opgemeld herkeuringsmerk zijn voorzien, of in het algemeen niet zijn gemerkt met 's lands keurstempels, daargesteld bij Ons besluit van den 26sten December 1813, onderhevig zijn aan de betaling van het regt van waarborg, zoodanig als hetzelve thans bestaat of voor het vervolg bepaald zoude mogen worden; en zullen te dien einde als dan alle de op dit middel bestaande wetten op dezelve volkomen toepasselijk zijn.

5. Onze Minister van Financiën en het kollegie van Raden en Generaal-Meesters der Munt, zullen alle zoodanige speciale voorzieningen bij de kantoren van waarborg of waar zulks mogt worden vereischt, kunnen daarstellen als noodig bevonden worden, zoo tot den geregelden afloop van dezen voor den inlandschen handel en fabrikagie onontbeerlijken maatregel, als ten einde den belanghebbenden de meest mogelijke faciliteit te verschaffen.

Op den 21sten Mei gaf de Voorzitter te kennen, dat hij, gebruik makende van het regt, hem bij art. 108 der Grondwet toegekend, noodig oordeelde eene deliberatie met gesloten deuren te houden. — De Kamer bijna een half uur met gesloten deuren gedelibereerd hebbende, werd de Vergadering weder geopend, doch tevens geadjourneerd tot den volgenden dag. — Ook toen veranderde de Voorzitter de Vergadering weldra in een centraal Committé tot afdoening van het, op gisteren, in Committé verhandelde, en adjourneerde de Vergadering tot den 24sten. — Te dien dage nam de Vergadering wederom eenen aanvang met een geheim Committé; daarna werd in de openbare Vergadering voorgelezen het verslag van het verhandelde met gesloten deuren op den 21sten en 22sten, zijnde van den volgenden inhoud: *Vergaderingen met gesloten deuren.*

Vergadering der Staten Generaal.

Notulen der vergaderingen met geslotene deuren.

Dingsdag den 21sten Mei 1816.

De vergadering, op het voorstel van den President, ingevolge het regt, hem bij de Grondwet, art. 108, toegekend, raadplegende met geslotene deuren, is daarin, door de centrale afdeeling, uitgebragt het algemeen verslag van de overwegingen der onderscheidene afdeelingen, op de missive van Z. M. van den 9den Maart ll., houdende kennisgeving van het voltrokken huwelijk van Z. K. H. den Prins van Oranje, met H. K. H. de Grootvorstin *Anna Paulowna* van Rusland, den 7den Mei daaraanvolgende, aan de onderscheidene afdeelingen verzonden. Bij hetzelve is gebleken, dat, hoezeer het in de sectiën voorgestelde concept-adres van gelukwensching de volkomen goedkeuring van al de leden weggedragen had, men het evenwel niet eens geweest is over de wijze, op welke dit adres aan Z. M. zou kunnen overhandigd worden; dat hierin de Grondwet geen aanwijzing gaf, daar zij alleen sprak van voorstellen van wet; dat echter de Staten-Generaal, schoon bestaande uit twee kameren, volgens art. 78, echter een geheel uitmaken, daar zij, volgens art. 77, het geheele Nederlandsche Volk vertegenwoordigen; dat zij dus, uit den naam van de natie zullende spreken, in alle gevallen, die geene aanleiding geven tot voorstellen van wetten, in eene vereenigde zitting van beide de Kameren raadplegen moesten, of, zich niet kunnende vereenigen, immers, door eene gecombineerde commissie van beide de Kamers aan Z. M. het adres behoorde overgegeven te worden; dat de centrale sectie, echter, daarin ook groote moeijelijkheden voorziende, van gedachten was, dat, in dit speciaal geval alleen, zoodanig adres, door de Tweede Kamer ontworpen, aan de Eerste Kamer behoorde voorgesteld te worden, om, door haar goedgekeurd zijnde, aan Z. M. aangeboden te worden, op de wijze, voor de wetten gebruikelijk.

Na eenige discussiën, is dit rapport, als behelzende een nieuw voorstel, verzonden aan de onderscheiden afdeelingen, om aldaar nader overwogen te worden, en zijn de raadplegingen met gesloten deuren geadjourneerd op morgen.

Woensdag den 22sten Mei.

De raadplegingen van de vergadering met gesloten deu-

deuren hervat zijnde, is door de centrale afdeeling verslag gedaan, dat men het alsnog geenszins eens was geworden over de wijze, op welke het bewuste adres aan den Koning zou kunnen aangeboden worden, daar sommige gemeend hadden, dat zulks, door elke kamer afzonderlijk, bij eene commissie, zou kunnen geschieden, terwijl anderen wederom staande hielden, dat dit niet dan door eene gecombineerde commissie van de twee Kamers, of door eene commissie, in de vereenigde zitting benoemd, konde plaats hebben.

Vergadering der Staten-Generaal.

Notulen der vergaderingen met gesloten deuren.

Alle de leden waren het daarin eens, dat het wenschelijk en nuttig ware, immers voor het vervolg, eenen vasten regel te bepalen, waardoor men in staat gesteld wierd, om, namens de natie, bij plegtige gelegenheden van huwelijken, geboorten als anderszins, aan Z. M. de hulde van Hoogstdeszelfs onderdanen aan te bieden: waarop een lid een voorstel daaromtrent deed, ingevolge het regt, hem, bij art. 114, toegekend, hetwelk, na eenige discussiën, aan de onderscheidene afdeelingen verzonden is.

Vervolgens overgegaan zijnde tot beantwoording der, op gisteren, door de centrale afdeeling voorgestelde vraag:

„Zal de Tweede Kamer aan de eerste Kamer, in dit geval, voorstellen een adres van gelukwensching, om, door deze aangenomen zijnde, namens de Staten-Generaal, aan den Koning te worden aangeboden, op de wijze, voor de wetten gebruikelijk?" Is deze vraag negatief beslist met 50 stemmen tegen 28.

Waarop door een der leden voorgesteld is, om in de notulen mentie te maken van den wensch van de Kamer, om aan Z. M. aan te bieden het adres, door den President voorgedragen, en in de afdeelingen gelezen, overwogen en goedgekeurd, zijnde van den volgenden inhoud:

„SIRE!

„Met de levendigste gewaarwording van deelneming en vreugde, ontvangen wij van Uwe Koninklijke Majesteit zelve de kennisgeving van het gelukkig voltrokken huwelijk van Z. K. H., *den Prins van Oranje*, met H. K. H. Mevrouw de Prinses *Anna Paulowna* van Rusland, waarop het uitzigt reeds onze blijde toejuiching wekte.

Vergadering der Staten-Generaal.

Notulen der vergaderingen met geslotene deuren.

„ Uwe Koninklijke Majesteit ontvange met welgevallen de betuiging van ons vreugde-gevoel, bij deze belangrijke en hoogstaangename gebeurtenis, die wij, in den naam des vaderlands, aan de voeten des troons brengen. Alles, wat de luister van 'sKonings Huis vermeerdert, verhoogt den glans van een land, dat, door en met dat Huis, moet bloeijen, en, zonder hetzelve, geen geluk, geen bestaan meer kan hebben.

„ Wij verheugen ons dan, met onzen geëerbiedigden Koning, dat wij Neerlands Held, zoo onlangs onzen dapperen verdediger, en eens den vader en regeerder onzer kinderen, gelukkig zien in het bezit eener edele en bevallige Gade, uit een der magtigste en aanzienlijkste geslachten der wereld.

„ Wij verheugen ons voor onze late nakomelingen, die, uit dien Helden Stam, steeds Vorsten zullen zien voortkomen, welke dit vaderland met wijsheid weten te regeren, en, wordt het aangerand of gehoond, met dapperen arm te verdedigen en hen bij vrijheid en onafhankelijkheid te bewaren.

„ Dat Uwe Konink. Maj., tot belooning van onvermoeide vaderzorg, lang den zegen van dien, onder zoo vele belovende voorteekenen gesloten, echt aanschouwe!"

Doch dat zij, tot haar groot leedwezen, daarin verhinderd was geworden, aangezien de Grondwet geene aanwijzing doet van de wijze, op welke de Kamer, of de Staten-Generaal, aan Z. M. adressen of voorstellen kunnen aanbieden, die geene voorstellen van wetten behelzen, waardoor dan de Kamer in de onaangename verpligting gebragt was, om dikmaal de kennisgeving van eene voor het Rijk zoo heilzame en belangrijke gebeurtenis onbeantwoord te laten, immers tot dat op de eene of andere wijze geregeld zou kunnen worden de vorm en het ceremoniëel, bij diergelijke plegtigheden in acht te nemen.

En is eindelijk goedgevonden, in de opene vergadering, verslag te doen van de raadplegingen der Kamer, met geslotene deuren gehouden.

Over het voorstel van den Heer *Membrède*.

Op den 14den Augustus werd het rapport der Centrale Afdeeling uitgebragt op het voorstel, door den Heer *Membrède* in het geheim Comité van den 22sten Mei gedaan, zijnde het rapport van dezen inhoud:

Vergadering der Staten-Generaal.

Over het voorstel van den Heer *Membrède*.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De wijze, waarop de hoogste wetgevende magt, door den Koning en de Staten-Generaal, met gemeen overleg, wordt uitgeoefend, is, bij de Grondwet des Rijks, naauwkeurig en duidelijk bepaald. Hetzij een voorstel van wet van den Souverein zelven, dan wel van de Tweede Kamer der Staten-Generaal afkomstig is, de grondwet regelt op een' vasten voet den loop, langs welken zoodanig voorstel zich tot eene wet hebbe te vormen, en laat geene de minste onzekerheid over, ten aanzien van dit belangrijk onderwerp. Minder noodzakelijk was het voorzeker, dat daarbij tevens bepaald ware geworden de manier, op welke de Staten-Generaal, in andere gevallen, waar hun geen voorstel ter overweging, maar eene bloote kennisgeving van wege den Koning wierd ingezonden, hierop zouden behooren te antwoorden. Intusschen is het stilzwijgen der Grondwet dienaangaande voorgekomen, in sommige gevallen eenige onzekerheid en moeijelijkheid te veroorzaken. Een uwer geachte medeleden, de Heer *Membrède*, nam daaruit aanleiding, om, op den 22sten Mei ll., in het Comité-generaal der Kamer, een voorstel te doen, strekkende, om, bij eene bijzondere wet, vaste regelen hieromtrent te doen bepalen. Dit voorstel werd dadelijk naar de afdeelingen gezonden; doch onderscheiden onderwerpen van een meer dringend belang, derzelver aandacht, sedert dien tijd, bijna onafgebroken bezig gehouden hebbende, is de bepaalde uitslag van derzelver overwegingen, op het voorstel van den Heer *Membrède*, eerst nu aan de centrale afdeeling kennelijk geworden, welke de eer heeft dien uitslag, bij deze, aan U Edel Mog. mede te deelen.

Twee afdeelingen hebben zich stellig verklaard tegen het voorgedragen ontwerp. Dezelve zijn van oordeel, dat al hetgene niet tot de wetgevende magt behoort, ook niet geregeld kan worden naar aanleiding van de 5de afdeeling van het 3de Hoofdstuk der Grondwet, en dat de verdeeling van de vergadering der Staten-Generaal in twee Kamers zich bepalen moet tot de uitoefening der eigenlijk gezegde wetgevende magt. Zij merken aan, dat de formulieren der Grondwet, die de betrekkingen der beide Kamers onderling en met den Koning regelen, volmaakt wel zijn ingerigt voor eene raadpleging over

Vergadering der Staten-Generaal.

wetten, maar niet toepasselijk kunnen worden gemaakt op eenige andere werkzaamheden der Staten-Generaal.

Over het voorstel van den Heer *Membrède.*

Deze afdeelingen meenen, dat de Grondwet niet hebbende voorgeschreven de formaliteiten, te volgen bij het aanbieden aan den Koning van een adres, ter beantwoording op eene bloote kennisgeving, mitsdien de aard der zaak, zoo wel als de gelijkvormigheid met onderscheidene andere bepalingen der Grondwet, vereischt, dat alle reglement dienaangaande tot grondslag hebbe de vereeniging der beide Kamers, die gezamenlijk de Staten-Generaal uitmaken, en als zoodanig de natie vertegenwoordigen.

De vijf overige afdeelingen, daarentegen, zijn van gedachte, dat het voorstel van den Heer *Membrède*, zonder aan de Grondwet te raken, op eene vaste wijze regelt een geval, dat bij die Grondwet niet was voorzien.

Dien ten gevolge hebben zij eenparig het ontwerp goedgekeurd, behoudens eenige geringe wijzigingen; zoo dat de volgende redactie overeen zou stemmen met den wensch van de groote meerderheid der leden.

Voorstel, ten geleide van een ontwerp van wet, gedaan door den Heer Membrède, *in geheim comité, den 22sten Mei ll.*

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het voorstel van den Heer *Membrède.*

In het derde hoofdstuk van de vijfde afdeeling der Grondwet, is al, wat tot het voordragen van wetten betrekking heeft, naauwkeurig geregeld. Art. 106 en volgende bepalen den gang, welken de beide Kamers moeten volgen, wanneer de Koning een voorstel aan de Staten-Generaal doet; ook artikel 113 en volgende schrijven de wijze voor, welke moet worden in acht genomen, om den Koning een voorstel te doen. Doch bij die Grondwet is niet bepaald, welke formaliteiten er moeten worden in acht genomen, wanneer de Staten-Generaal verlangen een nederig adres aan den Koning aan te bieden, of eene mededeeling van Hoogstdenzelven te beantwoorden, betrekkelijk ieder ander onderwerp, dan eene wet; bij voorbeeld, eene gelukwensching wegens eenige gelukkige gebeurtenis, de mededeeling van een huwelijk, of de geboorte van eenen Prins of Prinses der Koninklijke Familie, of een ander onderwerp

van dien aard. De opstellers der Grondwet hebben ongetwijfeld, en met reden, gemeend, dat dergelijke bijzonderheden de bladzijden van eene Grondwet voor den Staat niet behoorden te vermenigvuldigen en zonder zwarigheid aan de wetgeving konden worden overgelaten. Middelerwijl moesten verscheiden elkander opgevolgde mededeelingen van dien aard, welke de Koning aan de Staten-Generaal heeft gedaan, alsmede de algemeene wensch, die hen ontwijfelbaar bezielt, om, als vertegenwoordigers des volks, het deel, dat zij aan die gelukkige gebeurtenissen nemen, aan den dag te leggen, levendig het belang doen gevoelen van, te dien opzigte, een wetgevend reglement voor te dragen, waarbij eene zekere en onveranderlijke handelwijze desaangaande in het vervolg wordt bepaald.

Vergadering der Staten-Generaal.

Het voorstel van den Heer *Membrède.*

Dit reglement is des te noodzakelijker, daar een der eerste ligchamen van staat, zonder groote zwarigheden en zonder moeijelijk te voorziene gevolgen, zich niet, uit eigen beweging, eenige akten of demarches mag veroorloven, over welke de wet het stilzwijgen in acht neemt, of die zij niet definitivelijk toestaat.

Ik verzoek U Ed. Mog. derzelver bijzondere aandacht op dit laatste punt te willen vestigen. Men zegt ons: „de grondwet verbiedt niet, ontwerpen van adressen aan de Eerste Kamer voor te slaan; wij mogen derhalve zulks doen, zonder dat het noodzakelijk zij, dat eene voorloopige wet de wijze, waarop dergelijke adressen moeten gesteld zijn, bepale;" doch welke gevolgen kan men niet afleiden uit het grondbeginsel: *De Grondwet verbiedt het niet; wij mogen het derhalve doen.*

Indien men dergelijk een grondbeginsel wilde toelaten, hoe vele voorstellen van akten, van adressen, ja zelfs van proclamatiën zou men dan niet, door dergelijk een argument, kunnen regtvaardigen?

Ik spreek tot een aantal mannen, al te zeer met zaken bekend, dan dat ik noodig zou hebben, mijne redekavelingen te dien opzigte meer te ontwikkelen; ik bepaal mij dienvolgens tot hetgeen meer bijzonder betrekking heeft tot de stof, welke wij heden behandelen. Indien de Tweede Kamer, zeg ik, adressen aan de Eerste Kamer mag inzenden, zonder dat de wijze, om zoodanig voorstel te doen en in te zenden, door eene wet geregeld worde, en zulks alleenlijk, om dat de Grondwet zulks niet verbiedt, waarom dan zou de Tweede Kamer niet ook onmiddelijk hare adressen aan den Koning kunnen inzenden? Waarom zou de Tweede, waarom zou de

Vergadering der Staten-Generaal. Het voorstel van den Heer Membrede.

Eerste Kamer, waarom zouden de beide Kamers vereenigd, niet insgelijks deputatiën mogen benoemen en afzenden? Niets van dat alles is bij de Grondwet verboden. En ondertusschen is het niet te ontkennen, dat dergelijke demarches van eenen aard zijn, om groote zwarigheden te kunnen ontmoeten.

Het is waar, men heeft mij verzekerd, dat de Eerste Kamer, reeds bij eene andere gelegenheid, afgevaardigden aan den Koning gezonden heeft, ik weet niet in wiens naam, uit welke oorzaak, en met welke formaliteiten: maar juist dat bewijst, hoe noodzakelijk, dringend en onvermijdelijk het is, dat eene stellige wet aan onze onzekerheden dienaangaande een einde make, en den weg voorschrijve, welken de beide Kamers onveranderlijk in dergelijk geval moeten volgen. Ik ben derhalve van oordeel, dat alhier het geval aanwezig is, om gebruik te maken van het regt, hetwelk de Grondwet aan de leden van de Tweede Kamer verleent, door eene wet voor te dragen, strekkende tot het bepalen der formaliteiten, welke in het vervolg moeten worden in acht genomen, om de antwoorden der Staten-Generaal op koninklijke mededeelingen, of wel adressen, betrekkelijk andere onderwerpen dan voorstellen van wet, aan den voet des troons te brengen. Maar welke moeten die formaliteiten zijn? Alhoewel de Grondwet dezelve niet uitdrukkelijk opgeeft, zoo schijnt het nietemin, dat het raadzaam is, om, zoo veel mogelijk, bij analogie de zoodanige te volgen, welke tot het stellen van wetten zijn voorgeschreven. De Staten-Generaal vormen slechts één eenig, in twee Kamers verdeeld, ligchaam. De medewerking der beide Kamers is derhalve noodzakelijk tot alle akten, welke de wet niet aan eene derzelve afzonderlijk opdraagt.

De leden der Tweede Kamer hebben, volgens artikel 114, alleen het regt, om voorstellen aan den Koning te doen; aan de Tweede Kamer derhalve moet het ontwerpen van adressen en antwoorden aan Z. M. worden toegekend. De Eerste Kamer heeft het regt, om de voorstellen goed te keuren; aan de Eerste Kamer moet het derhalve staan, om de ontwerpen van adressen of van antwoorden aan den Koning aan te nemen of te verwerpen.

Volgens artikel 116, moest de Eerste Kamer de voorstellen, die zij heeft goedgekeurd, in naam der Staten Generaal aan den Koning zenden; aan de Eerste Kamer derhalve moet de zorg worden overgelaten, om de door

de Tweede Kamer ontworpen, en door de Eerste Kamer aangenomen, adressen en antwoorden aan den Koning in te zenden. Alle deze bepalingen schijnen niet de minste zwarigheid te kunnen ontmoeten. Anders misschien zou de zaak gelegen zijn, indien de eene of de andere Kamer, of gezamenlijk, of afzonderlijk, eene deputatie aan den Koning zou willen zenden. En indedaad zouden in dat geval de drie volgende questiën door ons moeten beslist worden: Vergadering der Staten-Generaal.

Het voorstel van den Heer *Membrede.*

1°. Mogen de Staten-Generaal deputatiën aan den Koning zenden?

2°. Mogen de leden van de eene of de andere Kamer, afzonderlijk, bij eene deputatie, het ligchaam der Staten Generaal vertegenwoordigen?

3°. Hoe zullen de deputatiën, uit de leden der beide Kamers bestaande, benoemd worden, en hoe zullen zij bijeen komen, om zich gezamenlijk van haren last te kwijten.

Aangaande de eerste questie staat aan te merken, dat de Grondwet niet van deputatiën gewaagt; waaruit schijnt te volgen, dat dit onderwerp geheel en al door eene wet behoort te worden geregeld.

Eene deputatie der Staten-Generaal, zich aan den voet des troons begevende, om, in naam der geheele natie, welke zij vertegenwoordigen, het woord tot den Koning te voeren, is, naar mijn inzien, eene groote en plegtige zaak, die geene plaats hebben moet, dan in zeer buitengewone gevallen; en nadat zulks door de beide Kamers beraamd en door den Koning goedgekeurd is, aan welken het, mijns bedunkens, betamelijk is, de zorg over te laten, om vóóraf het ceremoniëel der ontvangst van de deputatie, alsmede de eerbewijzingen, welke dezelve zullen worden gegeven, te regelen.

Deze aanmerkingen moeten ook de tweede vraag beslissen: *of eene dergelijke deputatie noodwendig moet zamengesteld zijn uit leden, uit den boezem der beide Kamers gekozen?* En indedaad, onder welk voorwendsel, of uit welken hoofde zou men willen, dat een gedeelte der Staten-Generaal, bij zulke plegtige gelegenheden, de natie kon of mogt vertegenwoordigen?

Art. 116 van de Grondwet belast, zegt men, de Eerste Kamer, met het inzenden aan den Koning, der voorstellen, die door de Tweede Kamer gedaan, en door haar goedgekeurd zijn; doch zoodanige inzending moet geschieden volgens een formulier, bij dat zelfde artikel voorgeschreven, en gevolgelijk bij eene schriftelijke bood-

Vergadering der Staten-Generaal.

Het voorstel van den Heer *Mambrède.*

schap, en niet door eene deputatie; en indien men zelfs veronderstelde, dat de Eerste Kamer een dergelijk adres of boodschap, door uit haar midden gekozen leden, aan den Koning wilde overbrengen, en dat de Koning goedvond dezelve te ontvangen; dan nog zou het baarblijkelijk zijn, dat die leden, bij zoodanige gelegenheid, slechts de functiën van boodschappers der Eerste Kamer, en geenszins die van afgevaardigden der Staten-Generaal zouden waarnemen. Het is dan klaar en duidelijk (en opgemeld 116de artikel zegt zekerlijk het tegendeel niet), dat alle deputatiën der Staten-Generaal door de beide Kamers moeten worden geformeerd.

De wijze, om zoodanig eene deputatie te kiezen en te doen bijeen komen, schijnt mij toe, bijzonder eenvoudig te kunnen en te moeten zijn.

Wanneer er door de beide Kamers tot het zenden eener deputatie is besloten, en dat de Koning zulks goedgekeurd mitsgaders den dag bepaald heeft, om dezelve te ontvangen, dan kiest iedere Kamer het getal afgevaardigden, welke zij uit derzelver midden wil zenden; deze zullen in de zaal der Staten-Generaal bijeen komen, om zich van daar naar den Koning te begeven, het vooraf bepaald ceremoniëel in acht nemende.

Het is uit hoofde dier bedenkingen, dat ik de eer heb het volgende ontwerp van wet voor te dragen:

Ontwerp van wet, bij het vorenstaand voorstel behoorende, doch zoo als hetzelve met veranderingen, (blijkens het hier boven medegedeeld algemeen verslag der centrale sectie), *is luidende:*

Wij *Willem*, enz.

In overweging hebbende genomen, dat de Grondwet niet heeft geregeld de formaliteiten, in acht te nemen door de Staten-Generaal, wanneer dezelve Ons mogten willen aanbieden adressen, ter beantwoording van kennisgevingen, betrekkelijk andere onderwerpen dan voorstellen van wetten, en hierin willende voorzien:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De voordragt van adressen, in antwoord aan den Koning, behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer.

2. Wanneer de President, of een ander lid van de Tweede Kamer, een adres in antwoord aan den Koning voorstelt, wordt hetzelve bij de Kamer overwogen, op gelijke wijze als zulks, bij de Grondwet, ten aanzien der voorstellen van wet, is bepaald. Vergadering der Staten-Generaal. Het voorstel van den Heer Membrede.

3. Indien de Kamer het ontwerp goedkeurt, wordt hetzelve door haar toegezonden aan de Eerste Kamer, die, na daarover op de gewone wijze te hebben geraadpleegd, ingevalle van goedkeuring, hetzelve aan den Koning voordraagt, met het navolgend formulier:

„ De Staten-Generaal bieden den Koning het nevens„ gaand antwoord aan, en verzoeken Hoogstdenzelven „ de daarin vervatte gevoelens goedgunstiglijk te willen „ aannemen."

4. Indien de Eerste Kamer het ontwerp niet goedkeurt, geeft dezelve kennis aan de Tweede Kamer, dat zij van oordeel geweest is, daaraan haren bijval niet te kunnen geven.

5. De Tweede Kamer kan desgelijks den wensch uitdrukken, om, in naam der Staten-Generaal, aan den Koning eene deputatie toe te zenden, ten einde derzelver gevoelens uit te drukken, bij gelegenheid van eenige voor het Rijk of voor het Koninklijk Huis belangrijke gebeurtenis.

6. Zij brengt dezen wensch ter kennisse van de Eerste Kamer, met uitdrukkelijke vermelding van het onderwerp der deputatie, en van het getal der leden van dezelve, hetwelk gelijk zal moeten zijn voor elke der Kamers.

7. Indien de Eerste Kamer niet deelt in den wensch, geeft zij hiervan kennis aan de Tweede Kamer, met betuiging, dat zij van oordeel geweest is, daaraan haren bijval niet te kunnen geven.

8. Indien de Eerste Kamer dezen wensch goedkeurt, draagt zij denzelven voor aan den Koning, welke, in geval Hoogstdezelve daaraan zijne toestemming geeft, beide Kamers er van verwittigt, met bepaling van den dag en het uur, waarop de deputatie zal worden ontvangen.

De Koning, aan den wensch der Staten-Generaal niet kunnende beantwoorden, brengt zulks desgelijks ter kennisse der beide Kamers, met het navolgende formulier:

„ De Koning zal nader overwegen den wensch, door „ de Staten-Generaal uitgedrukt, om hem eene deputatie „ toe te zenden."

Vergadering der Staten-Generaal.

9. De President der Eerste Kamer zal het woord voeren tot den Koning, in naam van de Staten-Generaal.

10. Elke Kamer zal, op de gewone, of, bij haar bijzonder reglement van orde, bepaalde wijze, benoemen het getal afgevaardigden van de Staten-Generaal, uit haar midden te nemen.

11. De Koning houdt aan zich van vooraf te regelen het ceremonieel tot het ontvangen der deputatiën van de Staten-Generaal, en de eerbewijzingen aan dezelve te verleenen.

Lasten, enz.

Bij de tweede Kamer aangenomen, doch bij de eerste niet.

De deliberatien over dit voorstel en ontwerp van Wet hadden plaats op den 16den Augustus; en werd bij hoofdelijke stemming het ontwerp met 70 tegen 13 stemmen aangenomen. — Doch in de zitting van den 29sten Augustus kwam eene boodschap van de eerste Kamer, daarbij te kennen gevende, dat dezelve geene genoegzame redenen had gevonden, om het voorstel van wet aan te nemen, door de tweede Kamer gearresteerd, houdende bepalingen van het in acht te nemen Ceremonieel bij het beantwoorden van allerlei missives van Z. M., andere, dan die ten geleide van Concept-wetten strekken: — en werd deze boodschap aangenomen voor kennisgeving en in het archief gedeponeerd.

Concept-wet tegen desertie.

In de zitting van den 22sten Mei was eene Missive gelezen van Z. M. ten geleide van eene concept-wet, houdende maatregelen tegen het begunstigen en gemaklijk maken der desertie.

Concept-wet over het uitoefenen van Genees- en Heelkunde op particuliere schepen.

Op den 30sten Mei werd gelezen een brief van Z. M. ten geleide eener concept-wet houdende maatregelen van voorzorg over het uitoefenen der Genees- en Heelkunde op, ter koopvaardij en ter vischvangst varende, schepen. — Het verslag der centrale afdeeling, op den 19den Junij was dat de sectiën algemeen van gedachten waren geweest, dat de Kamer zich met het voorstel van Z. M. zoude behooren te vereenigen. — Op den volgenden dag gaf de Voorzitter te kennen, dat in het uitgebragt rapport eene omissie plaats had,

weshalve hij de deliberatie over dit onderwerp uitstelde tot op den 25sten. — Op den 27sten echter bragt de centrale afdeeling een nader verslag uit: ,, dat hoe zeer alle de afdeelingen de heilzame en menschlievende verordeningen der wet hadden toegejuicht, niet te min slechts vier derzelven zich gaaf en volkomen met het voorstel hadden vereenigd, terwijl men in twee afdeelingen ten hoogste afgekeurd had het verleenen, van een derde der boete aan den aanbrenger, als zijnde strijdig met de zedelijkheid; en men in eene andere afdeeling even eens deze bepaling had afgekeurd, doch daarvan niet had willen doen afhangen het aannemen der voorgedragene wet." De centrale afdeeling betuigde: ,, reden te hebben om te gelooven, dat het voorgedragene hieromtrent een gevolg was van art. 16 der wet van April 1807, houdende algemeene verordeningen, behoorende tot de geneeskundige staatsregeling van het Koningrijk Holland, waarbij bepaald was, dat alle boeten, welke, volgens de geëmaneerde of nog te emaneren wetten, ten aanzien van de geneeskundige staatsregeling geïnkasseerd worden, aldus zullen moeten worden verdeeld; dat men uit dien hoofde heeft gemeend, wel bij een nieuw te ontwerpen Wetboek over hetzelfde onderwerp andere bepalingen te kunnen daarstellen, doch in eene bijzondere en transitoire wet geene verandering dien aangaande te kunnen maken." — De conceptwet werd, na gehoudene deliberatiën, met 81 stemmen tegen 1 aangenomen, waarmede zich de eerste Kamer op den 3den Julij vereenigde.

Vergadering der Staten-Generaal.

Aangenomen.

In de zitting van den 4den Junij is gelezen eene Missive van Z. M. ten geleide eener Conceptwet, houdende bepalingen tot het invoeren van eenheid in den mate en gewigten in het Koningrijk, volgens het metrische of decimale stelsel. — De Voorzitter gaf hierbij te kennen, dat het Z. M. behaagd had, hem een aantal exemplaren toe te zenden, genoegzaam om aan de Leden te worden uitgedeeld, van het rapport van het Neder-

Conceptwet tot eenheid in maten en gewigten.

Vergadering der Staten-Generaal. landsch Koninklijk Instituut, betrekkelijk de bovengemelde eenheid in de maten en gewigten, reeds in 1814 door de eerste klasse van hetzelve Instituut uitgebragt, zullende dit rapport, in de Fransche taal overgebragt, eerstdaags ook in die taal gedrukt en aan de Leden worden uitgedeeld. — De Centrale Sectie rapporteerde op den 11den Julij: ,, dat het ontwerp bij de afdeelingen met eene bijna eenparige goedkeuring was ontvangen ten aanzien van deszelfs bedoelingen en den zamenhang der daarin vervatte bepalingen; dat intusschen enkelde artikelen aanleiding hadden gegeven tot eenige bedenkingen, welke aan Z. M. onderworpen, door Hoogstdenzelven goedgunstig waren in overweging genomen; — ten gevolge waarvan de centrale afdeeling, als de tolk der bijzondere sectiën, van gedachten was, dat H. E. M. zich met het voorstel des Konings zouden behooren te vergenoegen. — De deliberatiën over dit onderwerp tegen den 16den aan de orde van den dag gesteld zijnde, spraken verscheidene leden voor en tegen de verschillende bepalingen der conceptwet, welke daarna met eene meerderheid van 70 tegen 2 stemmen werd aangenomen. — De vereeniging van de Eerste Kamer kwam den 20sten Augustus in. — De wet zelve van den 21sten Augustus was begrepen van den volgenden inhoud:

Wet van 21 Augustus bepalende het eenvormig stelsel van maten en gewigten.

Art. 1. Zoodra de omstandigheden het zullen veroorloven, en uiterlijk met den eersten Januarij 1820, zullen over de geheele uitgestrektheid van het Rijk, dezelfde maten en gewigten worden ingevoerd.

2. Na de invoering van dezelve, zal het aan niemand geoorloofd zijn, zich van andere maten of gewigten te bedienen.

3. Te beginnen met den eersten Januarij na het tweede jaar der invoering, zal er op geene pretensiën of regtsvorderingen, hoe ook genaamd, gegrond op akten van dien of lateren datum, regt gesproken worden, indien bij die akten zelve de berekeningen niet ingevolge het nieuwe stelsel zijn uitgedrukt.

4. Van de bepaling in het voorgaande artikel voor-

voorkomende, zijn alleen uitgezonderd, beslotene en eigenhandige testamenten, als mede alle akten buiten 's lands gemaakt, of over goederen die in vreemde landen gelegen zijn. Vergadering der Staten-Generaal.

5. Uiterlijk met den eersten Januarij des jaars 1817; zal op alle de scholen, welke in dit Rijk bestaan, geene uitgezonderd, alwaar de reken- of wiskunst geleerd wordt, grondig onderwijs in het, bij dezen vastgesteld, maten- en gewigten-stelsel moeten gegeven worden, en zal na dien tijd niemand als school-onderwijzer vermogen te worden toegelaten, welke niet genoegzame ervarenheid bezit, om aan anderen onderwijs in hetzelve te geven. Eenvormig stelsel van maten en gewigten.

6. Het nieuwe maten- en gewigten-stelsel voor dit Rijk zal tot grondslag hebben eene lengte, welke is het tienmillioenste gedeelte van den boog des aardkloots, welke zich van den noodpool tot den evenaar uitstrekt, en door Parijs gaat.

7. Alle maten en gewigten zullen met die lengte in verband staan, en alle derzelver veelvouden en onderdeelen zullen tientallig zijn.

8. Aan dezelve zullen geene andere dan Nederlandsche gebruikelijke namen worden gegeven, en bij voorkeur de zoodanige, welke voor de het naast daarbij komende van de tegenwoordige maten en gewigten gebezigd worden.

9. De bij art. 6. gemelde lengte is de grondslag van alle lengtemaat, en zal den naam van *elle* dragen.

10. De eenheid van alle afstandmaten, zal het duizendvoud der elle zijn.

11. De grondslag van alle maten van oppervlakte, is het vierkant op de elle of de vierkante elle.

12. Voor de landmaten zal het vierkant op het tienvoud der elle de eenheid van maat uitmaken.

13. De grondslag van alle inhoudsmaten in het groot, zal de teerling op de elle zijn.

14. De teerling op het tiende gedeelte der elle zal de eenheid zijn der inhoudsmaat voor waren in het klein.

15. De grondslag der gewigten zal zijn het gewigt van de hoeveelheid zuiver gedisteleerd water tot deszelfs grootste digtheid gebragt, begrepen in den teerling op het tiende gedeelte der elle, en zal den naam van *pond* dragen.

16. Het duizendste gedeelte van het pond of de hoeveelheid zuiver gedisteleerd water tot deszelfs grootste

Vergadering der Staten-Generaal.

digtheid gebragt, begrepen in den teerling, op het honderdste gedeelte der elle, zal de eenheid zijn voor het gewigt van kostbare waren.

17. De inrigting en gedaante der nieuwe maten en gewigten, als mede de veelvouden en onderdeelen van dezelve, gelijk ook de namen van iedere maat of gewigt, benevens derzelver veelvouden en onderdeelen, in overeenkomst met den inhoud van art. 8 te geven, zullen door Ons nader worden bepaald.

Voordragt der concept-wetten op de indirecte belastingen.

In de zitting van den 6den Junij gaf de Voorzitter lecture van eene Missive van Z. Exc. den Secretaris van Staat, daarbij inzendende een besluit van Z. M. genomen op een advies van den Raad van State van den 1sten dier maand, waarbij de Staatsraad, Directeur-Generaal der indirecte belastingen werd gelast, zich op den 7den Junij des namiddags ten een ure te vervoegen in de vergadering der Tweede Kamer tot het voordragen van de ontworpen wetten op het stuk der indirecte belastingen; met kennisgeving hiervan aan de President der Tweede Kamer, als mede aan den President van den Raad van State: — en werden daarna door den President vier Leden benoemd, om op morgen welgemelden Staatsraad Directeur-Generaal ter vergadering in te leiden. — De Heer *Appelius*, Staatsraad, Directeur-Generaal der indirecte belastingen, door de daartoe benoemde Commissie ter Vergaderzaal ingeleid zijnde, sprak den 7den Junij de volgende voordragt uit:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het 26ste artikel der Financiële Wet, van den 11den Februarij dezes jaars, heeft den eenstemmigen wil van den Koning en de Staten-Generaal uitgedrukt, tot de daarstelling van een algemeen systema van Indirecte Belastingen, over de geheele uitgestrektheid van het Rijk.

Deze daarstelling, door den aard der zaak en het algemeen-belang, even zeer bevolen, moet zeer veel toebrengen, om de ineensmelting van alle de Nederlandsche provinciën tot een zamenhangend geheel te voltooijen.

Ter vervulling van dezen wil, heb ik thans de eer, ingevolge den vereerenden last Zijner Majesteit, U Ed. Mogende het zamenstel van alle de Wetten aan te bieden, welke tot de oprigting van het nieuw stelsel der Indirecte Belastingen zullen kunnen strekken. — Vergadering der Staten-Generaal.

De hoegrootheid, de aard en wijze van invordering der belastingen, welke het Zijne Majesteit behaagd heeft deze vergadering voor te dragen, zijn drie objecten, welke allen eene korte toelichting verdienen, en die ik door eenige weinige aanmerkingen, ter opheldering van iedere der bijzondere Wetten, zal laten volgen. — Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

I.

Ten aanzien van de hoegrootheid der te introduceren belastingen, heeft de Koning gemeend zich te mogen bepalen tot een rendement gelijk staande met dat geen, hetwelk de thans nog bestaande middelen in de Noordelijke en Zuidelijke Provinciën, gezamenlijk opbrengen; en in dezen werd Zijner Majesteit de weg door de behoeften van den Staat aangewezen, daar men, een minder rendement voor oogen houdende, noodwendig een te kort ter bestrijding der goedgekeurde Staatsuitgaven zoude doen geboren worden; terwijl tevens het resultaat van de hier boven opgegeven berekening, geenszins als een drukkend bezwaar voor eenig gedeelte van het Rijk kan worden aangemerkt, daar er geen is, waar niet, op den eenen of anderen tijd, zwaardere en meer drukkende belastingen zijn geheven. Bovendien brengt de aard der in te voeren middelen, als welke altijd op den consummateur nederkomen, mede, dat men zich zeer vergisfen zoude, bijaldien men als principe wilde aannemen, dat de last drukt daar, waar dezelve wordt geheven; misdien het niet moeijelijk zoude zijn met voorbeelden te bewijzen, dat veeltijds slechts het geringste gedeelte van het bezwaar in die Provinciën zal worden gevoeld, in welke de belasting bijna voor het geheel wordt gepercipiëerd.

Het is deze consideratie, Ed. Mog. Heeren, welke het meest voor de invoering der Indirecte Belastingen pleit, en die tevens het karakteristiek onderscheid tusschen dezelve en de directe contributiën daarstelt; deze laatste worden of door den eigenaar, of door den inwoner, voor zijne bijzondere rekening betaald, zonder dat hij dezelve op eenen anderen kunne overbrengen; terwijl de indirecte belastingen zich over het gefabriceerde en

Vergadering der Staten-Generaal. Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

geproduceerde verdeelen, en, hoedanig de wijze van heffing ook zijn moge, altijd op den consummateur nederkomen. Zoo is het, om deze stelling met een sprekend voorbeeld op te helderen, buiten eenige bedenking, dat de belasting op het gemaal en die van den turf, in de Noordelijke Provinciën geheven, niettegenstaande zij veelal door den bakker, en altijd door den veenman, betaald wordt, geenszins door dezen, maar door ieder ingezeten, welke brood of turf koopt, en wel in evenredigheid van zijnen koop, wordt gedragen; en ook hierin is deze aanprijzing voor de indirecte belastingen gelegen, in ieder land, waar de behoeften van den Staat niet toelaten zich tot weinige en geringe impositiën te bepalen, dat de betaling ongevoelig, ja dikwijls bijna onwetend, geschiedt, en dat er niemand is, in welken stand ook geplaatst, welke dezelve door inkrimping zijner genietingen, niet voor een gedeelte kan ontgaan, en dus niet erkennen moet, dat zijne bijdragen, altans ten deele, vrijwillig zijn, zonder dat de Wetgever aan eenen anderen kant gevaar loope voor de misrekeningen, welke van somptuaire belastingen onafscheidelijk zijn, mits hij zijne keuze op voorwerpen bepale, welke, door den aard der zaak of het algemeen volksgebruik, bijna met behoefte gelijk staan.

§ I.

Het is uit dit oogpunt, en hiermede ga ik over tot de optelling der belastingen, op welke de keuze Zijner Majesteit zich heeft bepaald, het is, zeg ik, uit dit oogpunt, dat de belastingen op *Zout* en *Zeep* moeten worden beschouwd.

Het eerste is in het dagelijksche leven onontbeerlijk, en tevens zoo goedkoop, dat het met eene matige belasting kan worden gedrukt, en nog altijd voor een redelijken prijs verkrijgbaar blijven, terwijl de algemeenheid van het gebruik toelaat, het rendement der belasting met eene zekere naauwkeurigheid te bepalen, en de levenswijs in beschaafde maatschappijen tevens ten gevolge heeft, dat een hoofdelijk omgeslagen gebruik, bij de mindere standen minder, en de last om die reden ook minder gevoelig is daar, waar de minste druk kan worden geleden; hierin moet ook de reden gezocht worden, dat het zout zeer algemeen, hoezeer onder verschillende wijzigingen, als middel van belasting

is

is uitgekozen, en zelfs wel eens tot eene hoogte gedreven, welke heillooze gevolgen voor 's volks gezondheid had, en bij eene te ver getrokken streng voor 's Lands schatkist eene der eerste aanleidingen tot ongenoegen gaf.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

De *Zeep* staat in velerlei opzigten op de dezelfde lijn met het *Zout*; daarin mag men de reden zoeken, dat het van oudsher in de meeste Noordelijke Provinciën van het Rijk, onder de middelen van belasting wordt aangetroffen, en, mits tot eene bepaalde hoogte, door de ondervinding is aangeprezen: waarom het dan ook allezins verdiende bij het nieuw systema van belasting onder die middelen te worden gerangschikt, welke algemeen in het Rijk zullen worden ingevoerd.

Naast deze twee impositiën moeten de belastingen op sommige dranken in aanmerking komen, en onder deze zal ik het eerst spreken van eene belasting op de *Wijnen*.

Hoe zeer de wijnoogst in enkele streken van de Zuidelijke provinciën niet geheel vreemd is, en de inlandsche wijn in sommige derzelve, als volksdrank beschouwd, zoo om die reden, als om de geringere qualiteit van den wijn, aanspraak maken kan, om weinig te worden gedrukt, is het echter buiten tegenspraak, dat bijna al de wijn, welke in het Rijk gedronken wordt, is van buitenlandschen oorsprong, en dat deszelfs gebruik, zoo al niet voor een bewijs van gegoedheid, ten minste als zeker teeken mag worden aangemerkt, dat de gebruiker boven de bekrompenheid verheven en in staat is om zich zekere overtollige geneugten aan te schaffen; terwijl de wijn bovendien, voor zoo veel de binnenlandsche consumtie betreft, een passief gedeelte van 's Rijks handel uitmaakt en dus den Wetgever eene reden te meer oplevert, om denzelven onder de geschikte voorwerpen van indirecte belastingen te rangschikken.

Het geen ik zoo even gezegd heb, is even zeer op het *Buitenlandsch Gedisteleerd* toepasselijk, waarbij nog komt, dat deszelfs gebruik eene wezenlijke afbreuk doet aan de fabrieken van het binnenlandsch gedisteleerd, welke zoo voor onze nijverheid als onzen landbouw even belangrijk zijn, en U Ed. Mog. zullen dan ook ongetwijfeld dat gedeelte van 's Konings voordragt gretig omhelzen, waarbij voorgedragen wordt den wijn en het buitenlandsch gedisteleerd aan eene belasting te onderwerpen.

Op deze beide voorwerpen van belasting heeft Zijne

Vergadering der Staten Generaal.

Majesteit het *Binnenlandsch Gedisteleerd* doen volgen, en ook hierin vinden U. Ed. Mog. het belang van 'sRijks schatkist met eene gezonde staatkunde en de zuiverste zedekunde gepaard.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Het belang van 's Lands schatkist, om dat de ondervinding van alle tijden heeft geleerd, dat het gebruik van den genever zoodanig algemeen is, dat het rendement van dit middel met eene genoegzame zekerheid vooraf kan worden berekend, zonder dat immer, mits de fraude slechts gekeerd worde, voor eene wezenlijke vermindering te vreezen zij.

Gezonde staatkunde, om dat, dien onverminderd, het gebruik van sterken drank steeds geheel van den wil van den gebruiker afhangt, en alle bijdragen, in de belasting op het binnenlandsch gedisteleerd, dus ook met den volsten nadruk, als geheel vrijwillig kunnen worden aangemerkt.

Eene zuivere zedekunde eindelijk, om dat men, bij de bekende nadeelen van een overmatig gebruik van geestrijke dranken, bij de mindere volks-klassen een wezenlijk kwaad doen zoude, bijaldien men hetzelve, door het wegnemen of verminderen der belasting, al te zeer mogt aanmoedigen, en daardoor bot vieren aan een' geest van ongebondenheid, welke door de duurte van het begeerde voorwerp nog naauwelijks binnen behoorlijke grenzen gehouden wordt.

Bij de drie zoo even opgenoemde dranken heeft de Koning in de vierde plaats het *Bier* gevoegd; het onderscheidt zich, wel is waar van de vorige, daarin, dat dit nationaal product, mits niet met overmaat gebruikt, als een' zeer heilzame drank moet worden aangemerkt, en hierin moet de reden gezocht worden, dat de bevorens alomme belaste bieren, bij het thans in de Noordelijke Provinciën vigerend systema van algemeene belastingen, zijn weggelaten; terwijl de Wetgever zich in der tijd vleide, de zoo zeer vervallen brouwerijen, door deze vergunning, uit haren lagen toestand eenigermate te zullen opbeuren.

Dit oogmerk is slechts ten deele bereikt, en het algemeene gebruik van bieren, zoo wel als de bloeijende toestand der brouwerijen in de Zuidelijke Provinciën, bewijst overtuigend, dat derzelver verval in andere streken, meer aan het ingeworteld gebruik van warme dranken, dan wel aan eenig financieel bezwaar moest worden toegeschreven, en dat dit laatste volkomen dragelijk is,

alomme waar men wijs genoeg is geweest, om van de voorouderlijke gebruiken niet af te gaan.

Vergadering der Staten Generaal.

De keus Zijner Majesteit moest dan ook eigenaardig op een middel vallen, hetwelk verscheiden millioenen kan aanbrengen, zonder eenigzins drukkend voor de industrie of de ingezetenen te zijn.

Voordragt der conceptwetten o. de indirecte belastingen.

De belasting op de *Bier*, *Kunst-* en *Wijn-Azijnen*, welke in den rang der contributiën op de bieren volgt, is de consequentie der laatstgemelde, daar het niet mogelijk is de *Bier-Azijnen* vrij te laten, zoo men geene wijde deur voor sluikerijen wil open zetten, terwijl het bezwaren van de *Kunst-* en *Wijn-Azijnen*, de laatste zelfs als product der nationale industrie beschouwd, onvermijdelijk wordt, zoodra de bier-azijn, of de minste soort, aan eene belasting wordt onderworpen.

Van oudsher is de *Spon-* of *Bagger-Turf* in de meeste Noordelijke Provinciën, ofschoon op onderscheidene wijzen, bezwaard geweest, en, sedert den 1sten Januarij 1806, was dezelve aan eene algemeen vrij zware belasting onderworpen, welke zich in eene mindere quantiteit, en na het gelukkig herkrijgen onzer onafhankelijkheid, nog merkelijk gereduceerd, op den turf der hooge veenen uitstrekte.

Langdurige gewoonte, en eene wezenlijke stijving voor 's Lands schatkist, pleiten voor de belasting op den *Bagger-Turf*, welke zich insgelijks uit een staatkundig oogmerk, met betrekking tot de lage veenen, aanprees, en dus ook billijker wijze, door den Koning, onder de voorwerpen van het nieuw systema is bewaard gebleven, hoezeer de hoog gedrevene belasting eene merkelijke vermindering vorderde, over welke ik U Ed. Mog. nader zal onderhouden.

Hoe nuttig de afgraving van het hooge veen ter bevordering van den landbouw ook zijn moge, gaat een matig bezwaar op deze veenspecie hand aan hand met de belasting der lage veenen; zij is dan ook in het nieuw systema behouden, en hieruit volgt alweder, dat de *Binnenlandsche Steenkolen*, ter bevordering van gelijkvormigheid, aan een matig bezwaar moesten worden onderworpen en als zoodanig aan U Ed. Mog. voorgeslagen.

Deze belasting drukt, wel is waar, op eene behoefte van eerste noodzakelijkheid, maar, behalve dat dit met andere brandstoffen, mitsgaders Zout en Zeep, insgelijks het geval is, geldt in deze, niet minder dan ten aanzien van het zout, de aanmerking, dat de kolen op de plaats der koolgroeven voor zulk een lagen prijs verkrijgbaar

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

zijn, dat eene matige belasting, welke in de Zuidelijke Provinciën niets ongewoons is, als geen wezenlijk bezwaar kan worden aangemerkt; terwijl zij, relatief tot de waarde van het voorwerp, met den afstand van de koolgroeve vermindert, vermits deze waarde door de transportkosten al spoedig met één of twee kapitalen vermeerderd wordt.

Ten aanzien van die voorwerpen van belasting, welke ik tot nu toe heb behandeld, heeft Zijne Majesteit de bevordering der nationale industrie zorgvuldig in het oog gehouden, door het voordragen van een merkelijk grooter bezwaar op den invoer van buiten 's Lands, boven de producten van den nationalen grond of Nederlandsche vlijt, zoo als dan ook de belasting op de zoogenaamde buitenlandsche producten, ten aanzien van voorschreven objecten, in de nieuwe wetten geheel is ingeweven.

U Ed. Mog. vinden verder, onder de voorwerpen van belasting, een *Binnenlandsch Lastgeld*, geëvenredigd naar de ruimte der schepen, welke de binnen-zeeën, wateren en kanalen van het Rijk bevaren, en waaromtrent grootendeels tot grondslag heeft kunnen worden genomen, de thans in de Noordelijke Provinciën bestaande belasting van het binnenlandsch last-, water-, plaizier- en passagie-geld.

Het kan in den eersten opslag vreemd voorkomen dit middel te blijven aantreffen, na dat alle belastingen, zelfs op het gebruik van trek- en werkpaarden, zijn afgeschaft; dan, wanneer men wil opmerken, niet alleen dat het transport te water, in vele opzigten, aan hen, die van hetzelve gebruik kunnen maken, menigvuldige voordeelen, boven het kostbare transport per as, verschaft, en dat dit laatste, zal het op vele plaatsen aan het oogmerk voldoen, aan de bezwaren van tol- en weggelden is onderworpen, zal men gereedelijk moeten toestemmen, dat er geene redenen waren om het behoorlijk gewijzigd lastgeld niet als eene der schakels van het stelsel van indirecte belastingen, onder de noodige wijzigingen, te blijven behouden.

De beide laatste middelen, welke ik U Ed. Mog., op 's Konings bevel, voordrage, zijn de belastingen van de *Waag* en *Rondemaat*, dat is; op de wigt of de maat der goederen, welke gewoonlijk op eene van deze beide wijzen worden verkocht, beide zoodanig gemodificeerd, dat zij, behalve bij de aflevering uit eenige weinige fabrijken, slechts zullen worden geheven bij den invoer in het Rijk, of bij het brengen op eene

openbare markt; waaruit voortvloeit, dat zij, ten aanzien van den eigenlijk gezegden binnenlandschen handel, niet dan bij de vrije keuze van den verkooper worden betaald, en in allen gevalle de stijving van 's Lands schatkist aan den consignataris en kooper, tegen eene zeer geringe belasting, het juist gewigt of maat van het ingevoerde of afgeleverde verzekert, en alzoo mede ten waarborg verstrekt tegen bedriegerijen, aan welke men in den handel maar al te zeer is blootgesteld.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Hoezeer U Ed. Mog. niet kunnen verwachten, dat men reden geve, waarom juist deze en geene andere voorwerpen van belasting, door Zijne Majesteit zijn uitgekozen, mag ik echter niet onaangeroerd laten het weglaten van het middel op het Gemaal, als ver weg het meest productieve der indirecte belastingen in de Noordelijke Provinciën. Deszelfs invoer had, in den beginne, op vele plaatsen een' werkelijken tegenstand gevonden, welke echter langzamerhand in zoo ver was verminderd, dat de resultaten, van jaar tot jaar, beter aan de verwachting beantwoordden, en uit dien hoofde zoude het gewaagd kunnen schijnen, een voor 's Lands schatkist zoo belangrijk middel te laten varen; doch hetzelve drukt desniettemin op het gewone voedsel van alle de standen der maatschappij; in de Zuidelijke Provinciën zoude dit middel eene volstrekte nieuwigheid zijn geweest, te meer bezwarend, naar mate, dat, in evenredigheid, de mindere volksklassen in dezelve meer brood dan in de Noordelijke Gewesten gebruiken; deszelfs omslagtige perceptie vordert de afscheiding van verscheidene anderzins veelal vereenigde en naauw verwante standen, welke, na een verloop van tien jaren, in de Noordelijke Provinciën nog niet volkomen heeft kunnen worden tot stand gebragt, en eindelijk zoude de introductie van dit middel in de Zuidelijke Provinciën een dubbeld sterken indruk hebben gemaakt, daar het getal van de belastingen, die in dezelve thans bestaan, bereids met eenige andere heeft moeten worden vermeerderd, en, dit alles overwegende, zullen U Ed. Mog., in de suppressie der belasting op het Gemaal, een nieuw bewijs van 'sKonings voorzigtige en teedere gezindheid voor het welzijn zijner onderdanen moeten erkennen.

III.

Ten aanzien van de wijze van invordering der be-

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

lasting, moet ongetwijfeld de voorkeur aan diegene worden gegeven, welke met den minsten last voor de ingezetenen het voordeel paart, om de fluikerijen het best tegen te gaan, en de minst mogelijke kosten van perceptie te vorderen, terwijl dit laatste in het bijzonder als eene wezenlijke vermindering van het regt moet worden aangemerkt, want, daar het zuiver rendement der middelen kan strekken tot stijving van 's Lands kas, moet al het geen noodeloos aan perceptie-kosten besteed wordt, als een dubbeld drukkend bezwaar voor de ingezetenen worden aangemerkt.

De wijze van invordering der indirecte belastingen splitst zich eigenaardig in twee hoofddeelen, naarmate dat zij bij de eerste of tweede hand worden geheven, dat is, in het eerste geval, dadelijk bij het inkomen, voor objecten, welke van buiten moeten worden aangevoerd, en, bij de aflevering of fabrikatie, voor diegene, welke van binnenlandschen oorsprong zijn; en deze perceptie bereikt eenen grooteren trap van volkomenheid, naar mate het tijdstip, waarop de belasting verschuldigd wordt gerekend, nader komt bij den eersten graad der fabrikatie; om dat alsdan de gelegenheid van sluiken in evenredigheid wordt verminderd.

Daarentegen wordt de belasting bij de tweede hand ingevorderd, wanneer dezelve niet is verschuldigd, vóór dat de belaste objecten aan de consummatie worden overgegeven, en de gelegenheid tot sluiken vermeerdert bij iederen trap, dat men zich verder van de source verwijdert, terwijl de voorzorgen tegen het verkorten van 's Lands regten in dezelfde evenredigheid vermeerderen moeten.

Tot hiertoe is de heffing der Indirecte Belastingen in de Noordelijke Provinciën veelal bij de tweede hand geschied, hoezeer de thans nog bestaande ordonnantiën de duidelijke sporen opleveren, dat de Wetgever in der tijd reeds getracht heeft, daar, waar hij zulks mogelijk achtte, tot aan de source op te klimmen, of althans de beide middelen door een vereenigd toeverzigt, tot een en hetzelfde einde, dat is, het weren van sluikerijen, te doen zamenwerken.

Het noodzakelijk gevolg van dit systema is geweest, dat, ten aanzien van sommige middelen, alle ingezetenen met de administratie der indirecte belastingen hebben moeten worden in contact gebragt, en dat, ten aanzien van andere, althans alle neringdoende lieden, in het

impostschuldig object, met haar in betrekking staan, dat velerleie bepalingen, omtrent verbodene neringen, afstand van panden onderling, en de wijze van vervoer der belaste speciën, hebben moeten worden gemaakt, welke dan nog ontoereikend bevonden zijn, om fraudes en contraventiën te weren.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der concept wetten op de indirecte belastingen.

In de Zuidelijke Provinciën daar en tegen heeft men getracht de thans aldaar bestaande indirecte Belastingen zoo na mogelijk bij de source, dat is onmiddelijk bij den invoer, of bij de fabrikatie, te heffen, en de uitslag van deze proeve heeft Z. M. doen besluiten, gelijken weg ten aanzien van het nieuw stelsel te volgen.

Dat zulks niet alleen voor alle ingezetenen, maar bijzonder ook voor de neringdoende lieden boven het ander systema verkiezelijk is, behoeft wel geen betoog, daar geen hunner immer iets met de administratie zal te doen hebben, noch bevreesd moet zijn wegens overtreding der indirecte belastingen te worden aangesproken, met uitzondering alleen van die genen, welke langs de grenzen wonen, en waaromtrent ik U Ed. Mog. nader zal onderhouden.

Dat deze wijze van heffing voor het land minder kostbaar is, valt insgelijks in het oog, naardien het toeverzigt der administratie zich tot mindere punten bepaalt, en daar het getal ontvangers ten platten lande en in kleine steden zeer aanmerkelijk kan worden verminderd.

Dat zij tot het weren van sluikerijen beter, dan eenig ander, geschikt moet worden geacht, is, ten aanzien van de objecten bij de fabrikatie bezwaard, daar uit evident, dat men noch op aflevering noch op circulatie te letten heeft, en dat het nagaan en weren eener clandestine fabrikatie vrij meer gemakkelijk is, dan eenig ander middel van toeverzigt; en wat eindelijk die belastingen betreft, welke op den invoer geheven worden, komt alles aan op de mogelijkheid, om den clandestinen invoer te weren, en om zich, voor zoo verre afschrijving bij uitvoer verleend wordt, volledig te verzekeren, dat het geen ter exportatie wordt aangegeven, ook werkelijk den lande wordt uitgevoerd.

Ik erken echter, dat deze wijze van heffing, voor den koopman en fabrikant, het bezwaar in zich bevat, dat hij, alleen met de administratie te doen hebbende, voor vrij aanzienelijke sommen kan worden aangesproken, en dat hij, verpligt de waarde zijner goederen met den impost te vermeerderen, voor het crediet, hetwelk hij aan anderen verleent, ten aanzien der belasting

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

verantwoordelijk wordt; doch de eerste dezer bedenkingen kan door het verleenen van credieten aan koopman en fabrijkant geheel worden weggenomen; de bepalingen voor zijne fabrikatie zijn, wanneer men dezelve doelmatig en naar den aard derzelve inrigt, geen wezenlijk bezwaar, en voor de laatste is zoo veel gezorgd, als de aard der zaak toeliet, terwijl de afleveraar, in vele gevallen, zelf zeer veel kan toebrengen tot vermindering van het voor hem te duchten gevaar; maar bovendien moet men tegenover de bedenking, welke in deze altijd zal blijven bestaan, de voordeelen eener vrije binnenlandsche circulatie stellen, welke ik U Edel Mog. zoo even heb geschetst, en welke de keuze, zoo het Z. M. voorkwam, niet twijfelachtig maken konden.

IV.

Thans tot eene vlugtige beschouwing der bijzondere wetten overgaande, welke Z. M. aan U Edel Mog. voordraagt, komt in de eerste plaats in aanmerking de *Introductive Wet* der nieuwe belastingen.

Behalve de optelling der nieuwe middelen, bevat deze Wet de noodige transitoire bepalingen, zoo wel ten aanzien van het administratieve gedeelte der middelen, als van de regtspleging met den aankleve van dien.

Ten aanzien van het eerste dezer twee punten, worden de grondbeginselen gelegd, op welke de oude middelen zullen moeten worden gesloten en de nieuwe geopend, en daarbij tevens gezorgd, dat, in het aanzuiveren der te opene credieten, alle gemak aan de contribuabelen kunne worden gegeven, terwijl tevens de handen aan het Gouvernement zijn vrij gelaten, ten einde te zorgen, dat de belasting der industrie niet verderfelijk worde, hoezeer moet worden aangemerkt, dat de grond tot vele verzoeken van remissie, bij het wegvallen van het middel op het gemaal en het wijzigen van de belasting op de brandstoffen, zeer aanmerkelijk verminderen moet.

Met betrekking tot het contentieuse en de manier van procederen in cas der Indirecte Belastingen, welke in de beide gedeelten van het Rijk op eene geheel verschillende wijze werd behandeld, heeft Zijne Majesteit, door de bepaling, dat alles provisioneel zoude blijven op den tegenwoordigen voet, wijsselijk gezorgd, dat een zoo teeder punt, en hetgeen in een zoo naauw verband staat met de algemeene principes, welke omtrent de

wijze van procederen zullen moeten worden aangenomen, zonder overhaasting en met alle omzigtigheid, zou de kunnen worden behandeld.

Vergadering der Staten Generaal.

Ik biede U Ed. Mog. in de tweede plaats aan de concept ordonnantie op het middel van *het Zout.*

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Deze belasting zal worden geheven ten bedrage van *f* 3:2:8 op de honderd ponden ruw, en van *f* 7:10:0 op de honderd ponden geraffineerd zout, hetwelk den lande wordt ingevoerd, terwijl bij de berekening een tarra wordt geadmitteerd, geëvenredigd naar de onderscheidene soorten van ruw zout, welke het Rijk inkomen. Het belang onzer zoutkeeten vorderde het heffen eener zeer zware belasting op het van buiten inkomend geraffineerd zout; het vorderde mede, bij de wijze wetten der voorvaderen te blijven, door het weigeren van alle afschrijving van impost, welke anderzins, wegens negotie, bij de wet is vergund voor zoodanig ruw zout, hetgeen aan de landzijde en langs de rivieren zoude worden geexporteerd, zoo alsmede het volstrekte verbod van doorvoer van dit voorwerp van belasting; het is toch bekend, dat de Nederlandsche zoutkeeten in het bezit van een zeer aanzienlijken uitvoer van geraffineerd zout zijn geweest, en dat sommige belangrijke zoutziederijen uitsluitend voor den buitenlandschen handel werden aan den gang gehouden.

Door de belasting op het van buiten inkomend ruw zout te leggen, kon dezelve bij den invoer worden geheven, en verviel de gelimiteerde handel, en het verbod van uitslag dezer specie, terwijl er reeds, bij de Wet, voor het belang van de vischvangst, de school der commerciele zeevaart, de steun van velerlei handwerken en de bron van zoo veler welvaart, is gezorgd.

Het zal de aandacht Uwer Ed. Mog. niet ontsnapt zijn, dat de belasting zelve uitkomt op 10 penningen het pond zout, en mitsdien is gereduceerd tot op ⅗ van hetgeen zij thans in de Noordelijke Provinciën bedraagt, en in de Zuidelijke beliep, zoo lang dezelve onder het Fransche bestuur hebben gezucht, zoo dat in deze eene zeer aanzienelijke vermindering wordt aangetroffen, welke de ingezetenen een merkelijk soulaas aanbrengt.

Ter gelegenheid van deze wet, moet ik U Ed. Mog. onderhouden over de credieten, de overschrijving van den impost en de entrepôts, als drie zeer wezenlijke faciliteiten, welke nagenoeg bij al de middelen van belasting aan de primitive schuldenaren worden vergund.

Het crediet stelt den debiteur van het Rijk in het ge-

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

val, om zeer zelden dien impost te moeten voorschieten, en, daarentegen, in ver de meeste gevallen, de betaling te kunnen verschuiven tot dat hij niet alleen de goederen zal hebben afgeleverd, maar ook zelfs de penningen van zijnen schuldenaar zal hebben gebeurd, en hierin is dan ook de reden gelegen, dat dezelve langer of korter gesteld is, naar mate dat de aard van den handel, in het belaste voorwerp, vorderde de betaling op langere termijnen te verschuiven.

De faculteit tot het overschrijven van impost van den eenen handelaar op den anderen, van den handelaar op den fabrikant, en van deze onderling, vermindert het bezwaar van het eerste debiet, zoo wel ten aanzien van de aanzuivering der termijnen van betaling, als van het crediet, hetwelk, bij dezen eersten overgang, door den afleveraar wegens den impost zoude moeten worden vergund, en geeft aan het Rijk het voordeel, dat de impost dáár moet worden ingevorderd, waar men bijna zeker is, eenen bepaalden voorraad van impost-subjecte en deswege gehypothekeerde goederen aan te treffen.

Het entrepôt vergunt eene onbepaalde verlenging van crediet, zoo lang de goederen onder het beheer der administratie zijn; en de bevoegdheid, om de bijzondere bergplaatsen der debiteuren tot entrepôt te verklaren, vermijdt noodelooze kosten van transport, en geeft aan den debiteur nagenoeg al de voordeelen van het gefingeerd entrepôt, zonder dat het Rijk het minst in deszelfs zekerheid lijdt.

De beide eerstgenoemde faciliteiten vorderen, wel is waar, van de zijde van den debiteur, het stellen van zekerheid voor den verschuldigden impost, en deze is een bezwaar, denzelven opgelegd, doch ook dit is zoo veel mogelijk verminderd, niet alleen om dat hem de keuze tusschen onderscheidene middelen van cautie gelaten, en, in het algemeen, het regt tot het stellen van eene doorloopende borgtogt gegeven wordt, geëvenredigd aan de uitgestrektheid van zijnen handel, maar ook, en meer bijzonder, naardien hij steeds kan volstaan met ingeslagen of gefabriceerde goederen tot borg te geven, en dus, door de van hem gevorderde securiteit, nimmer wordt bezwaard, zoo lang de waarde van zijnen voorraad het bedrag van zijne schuld met vermindering van een vijfde kan dekken.

De derde wet, welke ik ter tafel dezer vergadering overbreng, is het middel van de *Zeep*.

Zijne Majesteit stelt voor, de van buiten inkomende

harde zeep te bezwaren met *f* 12 : 10 : 0 de 100 pond, den invoer van zachte zeep te verbieden, en het binnenlandsche gefabriceerde te belasten met *f* 1 : 13 : 0 voor ieder anker ruimte, welke de ketels der zeepzieders bevatten; hetgeen de belasting zal doen nederkomen op 12 penn. het pond of drie kwart van datgeen, waarmede voorz. specie thans in de Noordelijke Provinciën is bezwaard.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Het verbod van invoer van zachte zeep bestond reeds in de Noordelijke Provinciën; de aanmoediging der binnenlandsche zeepziederijen verpligt, hetzelve te handhaven, te meer, daar deze tot een' genoegzamen graad van volmaaktheid gekomen zijn, om allen invoer van dit artikel te kunnen ontberen.

Met de harde zeep is het eenigzins anders gelegen, want, hoezeer verscheiden fabrijken van dezen aard in het Rijk bestaan, is de vervaardiging dezer speciën nog niet tot zulk eene hoogte geklommen, dat men allen aanvoer ontberen kunne, en mitsdien is het, tot aanmoediging der binnenlandsche fabrikatie, genoeg gedaan, door eene merkelijk verhoogde belasting op hetgeen van buiten wordt ingevoerd.

De aard eener belasting op de fabrikatie vordert, dat de administratie der indirecte belastingen bekend zij met alle de werkelijk bestaande fabrijken, en dat zij van de oprigting van nieuwe worde onderrigt.

Bij de thans vigerende wetten in de Noordelijke Provinciën was in beide gevallen een speciaal consent noodig, doch de Koning, begrijpende, dat geene fiskale bedoelingen der nijverheid hinderlijk moesten zijn, heeft de verpligting tot het vragen van consent in die tot het doen eener enkele aangifte verwisseld, en daardoor, onverminderd de regten, welke den Souverein in alle gevallen toekomen, Zijne onderdanen gewaarborgd tegen het misbruik, hetwelk van het vorderen van admissiën, hoedanig ook gecausuleerd, zoude kunnen worden gemaakt.

Het is uit hetzelfde oogpunt, dat alle werkelijk bestaande fabrijken, hoe gering ook derzelver omvang zijn moge, zullen worden gemaintineerd, hoezeer anderzins het gemak der administratie en zelfs het belang der grootere trafikanten zoude hebben gevorderd, een *minimum* te bepalen, beneden hetwelk geenerleie bedrijven, immers na eenen bepaalden tijd, konden worden toegelaten.

Deze zelfde reden geldt niet ten aanzien van fabrijken, welke nog niet bestaan, en het was dus niet on-

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

billijk de oprigting van die kleine etablissementen te weren, welke, aan den fabrijkant geen bestaan opleverende, te regt kunnen worden verdacht gehouden haren oorsprong aan verkeerde inzigten verschuldigd te zijn, doch ook hierin is men met de meeste omzigtigheid te werk gegaan, en heeft men in enkele gevallen, zoo als onder anderen met opzigt tot de zeepziederijen, de mogelijkheid eener uitzondering opengelaten, daar waar het belang der nijverheid zulks zoude vorderen.

Bij de bepalingen, de zeepziederen voorgeschreven, heeft men, even als in alle andere gevallen, den aard der fabrikatie naauwkeurig geraadpleegd en de denkbeelden van kundige fabrikanten zoo veel mogelijk overgenomen, terwijl hieraan in het bijzonder moet worden toegeschreven de bevoegdheid om verlenging van den tijd tot zieden, zelfs bij herhaling, te vragen; hetgeen dan ook aan den anderen kant toeliet den tijd tot het afloopen van een ziedsel binnen die palen te beperken, welke het verkorten van 's Rijks regten bijna onmogelijk maakten.

Het middel op *de Wijnen* komt in de vierde plaats in aanmerking.

Het bedrag dezer belasting is gebragt op *f* 24:0:0 het okshoofd van buiten ingevoerde wijnen, en op *f* 3:18:0 het okshoofd van den binnenlandschen wijn, terwijl de wijn, op fleschen ingevoerd, tegen *f* 41:10:0 het okshoofd is belast.

Ik heb U Ed. Mog. bereids de redenen opgegeven, om welke de Nederlandsche wijnoogst slechts zeer matig moest worden bezwaard, en de bepalingen, ter verzekering van den impost voorgeschreven, naar den aard der fabrikatie ingerigt, zullen ongetwijfeld doelmatig moeten voorkomen.

Met betrekking tot den van buiten ingevoerden wijn, welke voorzeker niet bovenmate is belast, heeft de aard van den wijnhandel, vooral in de Noordelijke Provinciën van het Rijk, verscheidene wijzigingen, speciaal ook ten aanzien van de entrepôts, noodzakelijk gemaakt

Van oudsher heeft een aanmerkelijke uitvoer van wijnen uit de Noordelijke Provinciën, vooral naar Duitschland, plaats gehad, en de handel in Rijnsche wijnen is almede zeer aanmerkelijk geweest, en het was uit dien hoofde onvermijdelijk, afschrijvingen van den impost voor den naar buiten 's lands uitgevoerden wijn toe te staan, doch, tevens aan den anderen kant onmogelijk, deze afschrijvingen in eenig ander geval te vergunnen, dan bij

werkelijken uitvoer uit het entrepôt, omdat de bewerking en vermenging, welke de wijn ondergaat, de schatkist in een eminent gevaar zoude hebben gebragt, om zeer veel meer af te schrijven, dan bij den invoer is genoten, bij aldien men dit zelfde voorregt mogt hebben willen toestaan wegens uitvoer uit particuliere pakhuizen.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Ondertusschen ontstond hierdoor eene nieuwe zwarigheid, omdat de aard van onzen handel medebrengt, dat de wijnen hier te lande eene bewerking ondergaan, welke het volgen der gewone regelen voor het entrepôt onmogelijk maakt, terwijl bovendien eene eenigzins verlengde oplage tot deszelfs conservatie, aanvulling en verzorging vordert.

Het was ondertusschen belangrijk deze bezorging en bewerking mogelijk te laten, *eensdeels* ten einde onzen handel niet verminderen zoude door eene verandering in de soorten van den wijn, aan welken men buiten 's lands gewoon is, *anderdeels* om te beletten, dat de actieve handel niet in een' blooten commissie-handel ontaarde.

Men heeft getracht het middel te vinden, om deze moeijelijkheid te ontgaan, door het toestaan van eene bewerking der wijnen in het entrepôt, vergezeld met de noodige voorzorgen, ten einde te beletten, dat hiervan, tot nadeel van 's Lands financiën, misbruik kunne worden gemaakt, en door bovendien in enkele gevallen faciliteiten in het verkelderen der wijnen en eene voortdurende korting voor lekkagie toe te staan, gedurende al den tijd, dat de wijnen zich in het entrepôt zullen bevinden, en op deze wijze heeft men getracht de invordering van den impost op de wijnen, bij het inkomen, waarop men reeds in den jare 1806, als middel van contrôle, was bedacht geweest, met de noodige vrijheid voor den handel in overeenstemming te brengen.

De belasting op den *Buitenlandschen Brandewijn*, bepaald op *f* 40:0:0 het okshoofd, Amsterdamsche proef, en op *f* 60:0:0 voor het okshoofd rum, arak en fijne likeuren, welke mede op den invoer zal geheven worden, en die de vijfde is der voorgedragene wetten, heeft de grootste overeenkomst met het middel van den Wijn, en wordt dan ook grootendeels op gelijken voet behandeld, zijnde echter tevens gezorgd, dat deze dranken, als voor deterioratie vatbaar, kunnen worden overgestoken,

De ordonnantie op het *Binnenlandsch Gedisteleerd*, welke ik U Ed. Mog. aanbiede, moet ongetwijfeld on-

Vergadering der Staten' Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

der die middelen worden gerangschikt, welke de meeste omzigtigheid vorderen, niet alleen uit hoofde van het aanzienelijk rendement, hetwelk dit middel aan 's Lands schatkist belooft, maar ook, om de belangrijkheid der geneverstokerijen, welke niet slechts dienen voor een aanmerkelijk binnenlandsch vertier, maar bovendien ook voor aanzienlijke verzendingen naar buiten 's lands, en waardoor dit object eene notabele plaats in den actiiven Nederlandschen handel bekleedt."

Deze laatste consideratie heeft, vooral bij het vermeerderen van fabrijken buiten 's lands, volstrekt noodzakelijk gemaakt afschrijving voor de negotie te verleenen, hoezeer het anderzins wenschelijk zoude hebben kunnen voorkomen, eene faciliteit te weigeren, welke te dikwijls tot eene bron van slinksche wegen en sluikerijen gestrekt heeft; dan Zijne Majesteit heeft ook in dezen getracht, het belang van 's Rijks schatkist, zoo veel immers doenlijk, met dat van de fabrijkatie overeen te brengen, terwijl de verantwoordelijkheid voor den effectiven uitvoer, welke in de meeste gevallen op den distillateur rust, te minder als bezwaar mag worden aangemerkt, om dat deze bepaling niets nieuws behelst, en de daaruit voortvloeijende verpligting in vele gevallen door den distillateur op den man zou kunnen worden overgebragt, welke de exportatie werkelijk doet.

Ten aanzien van den uitvoer valt nog aan te merken, dat men, volgens het generaal aveu der distillateurs zelve, als principe heeft mogen aannemen, dat de uitvoer aan de landzijde en langs de rivieren, eene rijke bron van sluikerijen, regulier niet behoeft te worden toegestaan, doch dat echter uitzonderingen op dezen algemeenen regel zijn gemaakt voor die gevallen, in welke het belang van den handel dezelve zoude mogen vorderen, hetgeen men met reden vaststelt, dat werkelijk plaats heeft ten aanzien der betrekkingen tusschen sommige der Zuidelijke Provinciën van het Rijk, en de daaraan grenzende streken, naardien de exportatie thans plaats heeft, niettegenstaande geenerlei afschrijving wegens betaalden impost wordt gegeven.

De verpligting tot het geven van afschrijvingen heeft ondertusschen genoodzaakt, den impost zelfs op 6 stuivers van ieder anker ruimte der beslagbakken te brengen, hetgeen de belasting zelve in sommige gevallen tot eene eenigzins grooter hoogte opvoert, dan waarop zij in de Noordelijke Provinciën was geheven, ik zeg in sommige gevallen, om dat de wijze van bewerking ten dezen

eenen merkelijken invloed heeft; doch bovendien heeft Zijne Majesteit te minder zwarigheid gevonden tot het voorslaan eener vermeerdering, welke, bij het wegvallen van het Collectief-zegel, in geen geval drukkend is, om dat het gedisteleerd, meer dan eenige andere specie, geschikt is, om, buiten wezenlijk bezwaar, aan eene hoogere belasting te worden onderworpen.

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Met betrekkingen tot de bepalingen, aan de trafikanten voorgeschreven, moet ik in het algemeen dat geen herhalen, hetwelk ik bereids, bij gelegenheid van het middel op de Zeep, heb doen opmerken, dat ook ten dezen, zoo veel mogelijk, met derzelver wezenlijke belangen is geraadpleegd; terwijl het bovendien U Ed. Mogende niet zal ontgaan, dat in deze wet verscheiden faciliteiten worden aangetroffen, welke men in de overigen niet vindt, als, onder anderen, het geven van een nieuw crediet aan den distillateur, geheel afgescheiden van dat geen, hetwelk aan den ruwstoker is vergund, en de faculteit om te entreposeren voor rekening van dengenen, aan wien het gedisteleerd wordt afgegeven, zonder voorloopige overboeking in het entrepôt.

Het *minimum* voor de nieuw opgerigte stokerijen is zoodanig, dat eene genoegzame vrijheid wordt overgelaten, zelfs voor die kleinere stokerijen, welke gerekend kunnen worden met de bevordering van den landbouw in het naauwste verband te staan.

Het middel op *de Bieren*, hetwelk in de zevende plaats volgt, wordt, voor de *Buitenlandsche Bieren*, voorgedragen op *f* 16-:- het okshoofd, en voor de *Binnenlandsche*, bij de fabrikatie, ten bedrage van 7 stuivers 12 penningen voor ieder anker ruimte, hetwelk de roerkuip beslaat; hetgeen, voor de gewone Bieren, op eene belasting van iets boven de 30 stuivers nederkomt.

Het bezwaar der roerkuip heeft dit wezenlijk voordeel, dat de belasting zich letterlijk regelt naar de qualiteit der bieren, welke worden gefabriceerd, hetgeen onmogelijk is bij iedere andere wijze van heffing, hetzij men dezelve naar de ruimte der ketels of naar de hoeveelheid van het afgeleverd bier zoude willen inrigten.

Ik erken gereedelijk, dat ook hier verscheiden bepalingen omtrent de fabrikatie der bieren noodzakelijk geworden zijn, en dat de verschillende wijzen van bewerking, tusschen de Zuidelijke en Noordelijke Provinciën, deze zwarigheden nog hebben vermeerderd, doch men is echter aan dezelve te gemoet gekomen, door aan de

Vergadering der Staten Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

administratie de bevoegdheid te laten, om op de locale omstandigheden het noodige regard te slaan; en, behoudens de verzekerde perceptie van de belasting, al die toegeeflijkheid te gebruiken, welke het belang der fabrijken zoude mogen vorderen.

Met betrekking tot de belasting op de *Bier-Azijnen*, welke in rang op de *Bieren* volgt, en op gelijke hoogte wordt voorgedragen, vallen geene bijzondere aanmerkingen; de bepalingen omtrent de fabrikatie zijn hier in verband gebragt met den aard der bewerking, en het regt op Bier- en Kunst-Azijn, niettegenstaande de verschillende waarde dezer speciën, op eene gelijke hoogte gesteld, omdat de kunst-azijn voor een gedeelte is te zamengesteld uit moutwijn, en, als zoodanig vóór de finale bewerking tot azijn, bereids aan 's lands schatkist heeft gecontribueerd.

Dat de van buiten inkomende azijnen en daarmede gelijk staande dranken, gelijk mede de cidre en poirée, aan eene belasting van *f* 18:0:0 het okshoofd zijn onderworpen, is zoo zeer in het belang der nationale industrie, dat voorzeker niets tot aanprijzing dezer bepalingen zal behoeven te worden aangevoerd.

De ordonnantie op het middel van den *Turf*, welke ik in de negende plaats alhier ter tafel overleg, bezwaart den van buiten inkomenden turf met 3 stuivers van ieder ton spon- of baggerturf, en met 1 stuiver van iedere ton gestoken of gegraven Turf, en vermindert deze belasting, ten aanzien van den binnenlandschen, tot op 2 stuivers voor den spon- of baggerturf, en tot op 4 penningen voor den gestoken of gegraven turf.

De aanzienelijke reductie van voorschreven impost tot op de helft van haar actueel bedrag voor de eerste, en tot een vierde voor de tweede soort, komt volledig aan de bezwaren te gemoet, welke, van de zijde der veen-eigenaren, tegen de hoegrootheid der belasting zijn in het midden gebragt, en zij was noodzakelijk om de evenredigheid tusschen de beide middelen van turf en kolen niet te zeer uit het oog te verliezen, en laatstgemelde specie echter niet zoodanig te bezwaren, dat daaruit een grond tot wezenlijk beklag zoude kunnen hebben ontstaan.

De invoering dezer belasting wordt voor het overige bijna geheel voorgedragen op den tot nu toe in de Noordelijke Provinciën gebruikelijken voet, bij welke het grondbeginsel van het belasten bij de fabrikatie in deszelfs geheele zuiverheid wordt aangetroffen.

Te

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Ten aanzien van de *Steenkolen*, welker wet op die van den Turf volgt, heeft Z. M. geene redenen gevonden om het thans bestaand bezwaar op de van buiten ingevoerd wordende kolen tot ƒ 11:0:0 van ieder hoed steenkolen of kolengruis, en van 10 stuivers van elke waag grove of schaal-kolen, niet te behouden, doch daarentegen de belasting op de binnenlandsche kolen niet hooger voorgesteld dan 5 stuivers de 1000 ponden.

Ik heb bijna niets te voegen bij de aanmerking, welke ik bij het tweede onderdeel van deze voordragt, omtrent het weinig drukkende en doelmatigé van deze belasting, heb ik in het midden gebragt, en bepaal mij in dezen, ter wegneming van de vrees, welke men voor haren invloed op de binnenlandsche industrie zoude mogen hebben, tot de aanmerking, die haar bezwaar in de glasblazerijen, of die fabrijken, in welke, met betrekking tot de waarde van het gefabriceerde, de kolen het meest in aanmerking komen, zich tot weinig meer dan 1 percent bepaalt, terwijl het bovendien in het oog valt, dat het debouché der binnenlandsche kool-groeven aanmerkelijk moet vermeerderen, doordien de verhoogde belasting op het van buiten ingevoerde aan de eerstgemelde een bijna uitsluitend vertier verzekert en tevens alle fabrijken, in welke kolen moeten worden gebruikt, door het verminderen der belasting, aanzienelijk worden gebeneficeerd.

De bewerking in de groeve zoude zeer aanmerkelijk hebben moeten worden belemmerd, bijaldien men de heffing bij de source, ten aanzien van dit middel, op denzelfden voet als bij andere binnenlandsche objecten, had willen vaststellen.

Men heeft echter getracht, zoo na mogelijk, bij het evengemelde principe te blijven, door de belasting te doen heffen op het oogenblik van den vervoer, en dus niet naar mate dat de kolen zich onder de consummateurs zelve verspreiden.

De ligging der koolgroeven duldt naauwelijks, alomme dezelfde wijze van invordering en toezigt toepasselijk te maken, en het moet dan ook ongetwijfeld de volle goedkeuring van U Edel Mog. wegdragen, dat den Koning de noodige ruimte ten dezen opzigte wordt voorbehouden, zoodanig, dat iedere afwijking verligting voor de contribuabelen worde, zonder dat de impost daar door worde veranderd, met uitzondering alleen van zoogenaamde *kool-aarde* (*terre huile*), welke door de minst ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

goede volksklasse tot huisbrand wordt gebezigd, en die, uit derzelfs aard, de kosten van een verwijderd transport niet kunnende dragen, dan ook in veelerleie opzigten aanspraak maken konde op eene nog meer gematigde belasting, mits slechts gezorgd wierd, dat geen misbruik van deze toegeeflijkheid zoude worden gemaakt.

Wanneer men deze onderscheiden bepalingen nagaat, moet de bedenking wegvallen, welke, niet zoo zeer tegen de belasting als wel tegen het onuitvoerlijke van hare invordering, mogt worden in het midden gebragt.

De impost op het *Lastgeld* heeft de Koning gemeend op gelijke hoogte te mogen voordragen, als dezelve tot nu toe in de Noordelijke Provinciën is geheven, doch met weglating van de belasting op de plaizier-vaartuigen en het passagie geld, en van de belasting op schuitjes, minder metende dan een half last.

De suppressie van het Water-, Plaizier en Passagiegeld staat in een onmiddelijk verband met de gemaakte veranderingen in de Directe Belastingen, doch het is daarentegen noodzakelijk geweest, alle vaartuigen naar derzelver geheele capaciteit aan te slaan, *eensdeels*, om dat zij alle tot het vervoeren van goederen kunnen worden gebruikt, en *anderdeels*, om dat, bij iedere andere bepaling, een nieuwe uitweg voor sluikerijen zoude zijn geopend geworden; daarentegen was de vrijstelling van schuitjes beneden het half last van gering belang voor de schatkist, en dit gedeelte der belasting, bij eene moeijelijke invordering, het meest bezwaard voor vele ingezetenen.

Vermits ieder vaartuig van een' meet of ijk-brief moet en kan voorzien zijn, en de belasting naar denzelven wordt berekend en opgemaakt, waren er geene termen om eenige noemenswaardige veranderingen in de tegenwoordige invordering van dit middel voor te slaan.

Hiervoren van de belastingen op de *Waag* en *Rondemaat* sprekende, waarvan ik de ordonnantiën, aan U Ed. Mog. aanbiede, heb ik den aard dezer middelen genoegzaam ontvouwd, om mij van alle verdere bijzonderheden te kunnen onthouden, terwijl de voorgeslagen modificatiën de bedenkingen, tot nu toe tegen dezelve ingebragt, genoegzaam doen vervallen, en onder anderen ook de accoorden, tot welke men zijne toevlugt had moeten nemen, geheel nutteloos hebben gemaakt.

De vergelijking van de voorgeslagen tarieven, met die-

gene, welke thans bestaan, doen tevens zien, niet alleen, dat de belasting in alle gevallen gering is, maar ook, ten aanzien der binnenlandsche objecten, met weglating van zeer vele artikelen, tot de meest belangrijke bepaald.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt der conceptweten op de indirecte belastingen.

De *in-, uit- en doorvoer*, waaromtrent ik almede eene bijzondere wet te dezer tafel brenge, wordt te regt als een der meest belangrijke gedeelten van het nieuwe stelsel der indirecte belastingen beschouwd, want inderdaad moet hetzelve geheel periclíteren, zoo men de hoop niet voeden mag, den frauduleusen invoer te weren, en de verzekering te bekomen, dat hetgeen ter commercie wordt aangegeven, werkelijk den lande wordt uitgevoerd.

Het een en ander heeft Zijne Majesteit doen zien, dat het noodzakelijk was, het toevoorzigt op in-, uit- en doorvoer aan de administratie der indirecte belastingen op te dragen, en daaruit zijn vervolgens de bepalingen voortgesproten, welke U Ed. Mog. in de overgelegde concept-wet aan zullen treffen.

Het aantal harer artikelen kan, in den eersten opslag, de vrees voor eene wezenlijke belemmering in den handel doen ontstaan, doch dezelve verdwijnt geheel, wanneer men in aanmerking neemt, dat alle deze bepalingen op de volgende principes neder komen, *vooreerst:* hetgeen in het Rijk wordt ingevoerd moet behoorlijk worden aangegeven, en gezorgd, dat het zonder clandestine lossing of omlading ter plaatse kome, waar de goederen behoorlijk kunnen worden geverifiëerd; *ten tweede:* bij den uitvoer voor commercie moet worden toegezien, dat het aangegevene werkelijk worde in- of opgeladen en zonder intermediaire lossing of ontlading het Rijk uitgevoerd; *ten derde:* bij den doorvoer van impost subjecte speciën, moet worden gezorgd, dat het ingevoerde in dezelfde hoeveelheid weder uitgevoerd worde; eindelijk *ten vierde:* is het onvermijdelijk, eene strook langs de grenzen te hebben, in welke op alle impost-subjecte speciën kunne worden gerecherceerd, en waar de vervoer zonder behoorlijk document niet worde toegestaan.

De drie eerste van deze bepalingen stemmen indedaad overeen met hetgeen thans in gebruik is, ten ware men het als een bezwaar mogt toerekenen, dat het toezigt op in-, uit- en doorvoer eerder aan de administratie der indirecte belastingen, dan aan die der convooijen en licenten zoude worden opgedragen; doch dit denkbeeld

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

kan bij geen mensch opkomen, welke van 's Konings bekend oogmerk kennis draagt, om vexatiën en noodelooze hindernissen allemme te keeren en voor te komen, en die tevens nadenkt, dat de thans voorgedragene wijze van invordering der indirecte belastingen grootendeels aan deze zelfde zorg moet worden toegeschreven.

De strook, tot recherche langs de grenzen aangewezen, maakt, wel is waar, dat die ingezetenen, welke het onvrije territoir bewonen, geen geheel onbelemmerd genot hebben van de vrije circulatie, welke het gevolg is van het nieuw systema; doch al laat men onbeslist, of en in hoe verre soortgelijke belemmeringen in het vak der convooijen en licenten noodzakelijk zullen worden geoordeeld, moet in allen gevalle niet worden uit het oog verloren, *eensdeels*: het belang der geheele maatschappij, en meer bijzonder ook van eerlijke kooplieden en fabrikanten, in het weren van sluikerijen; en *anderdeels*: dat deze belemmeringen weinig of niet grooter zijn, dan diegene, welke, bij het aannemen van een ander systema van belasting of het behouden van dat gene, hetwelk in de Noordelijke Provinciën gebruikelijk is, algemeen zoude moeten worden ingevoerd, terwijl men bovendien getracht heeft deze zelfde precautiën zoo veel te verminderen en te verzachten, als de aard en de zekerheid van 's Lands financiën slechts eenigzins toelieten.

Mij schiet ten slotte nog overig, U Ed. Mog. te onderhouden over de Algemeene Wet op de invordering der Indirecte Belastingen.

In dezelve zal de vergadering in de eerste plaats aantreffen die generale bepalingen, omtrent den ophef der middelen en de verpligting der autoriteiten, ambtenaren en contribuabelen, welke op alle middelen min of meer toepasselijk zijn.

Een tweede object van voorzorg is, de zekerheid van den lande geweest voor de oplegging van den verschuldigden impost.

Behalve het punt der cautiën, hetwelk daarbij vrij uitvoerig is behandeld, is aan de schatkist het regt van preferentie op de gefabriceerde en ingevoerde goederen en panden, in welke fabrijken worden uitgeoefend, gegeven. Ter voorkoming van frauduleuse overeenkomsten, heeft Zijne Majesteit begrepen, dat dit privilegie zich tot trafijken moest uitstrekken, welke, hetzij waar hetzij, gesimuleerd, slechts in huur of ter leen bezeten

worden, doch tevens gezorgd, dat alle retroactiviteit zorgvuldig zoude worden vermijd en, door het over dragen van het regt van den Lande aan 's Rijks debiteuren, voor den impost, dien zij zelve hebben moeten crediteren, tevens de bedenkingen, zoo veel mogelijk, weggenomen, welke van de zijde der trafikanten, wegens het noodzakelijk geven van crediet, kunnen worden in het midden gebragt.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Algemeene regelen op roeijingen, proevingen, metingen en visitatiën volgen in de generale wet op het artikel der borgtogten, en ten dezen opzigte, heeft men in het oog gehouden, den ambtenaren die formaliteiten voor te schrijven, welke het meest geschikt waren, om de ingezetenen tegen willekeurig gedrag en vexatiën te waarborgen.

Het systema van boeten en straffen moest eigenaardig op de bekeuringen volgen. U Ed. Mog. zullen, bij de inzage der bijzondere wetten, opmerken, dat geenerlei boeten in dezelve worden uitgedrukt, en dat men verkozen heeft een algemeen systema omtrent de boeten en straffen te introduceren, waarbij is in het oog gehouden, dat de boete zich, met bepaling echter van een *minimum*, naar den aard van de gepleegde overtreding, in het bedrag der verkorte regten, regele, en dat armoede nimmer straffeloosheid ten gevolge hebben kunne, doch zonder dat de op te leggen correctie den aard van eene eigenlijk gezegde criminele straf in die gevallen aanneme, in welke zij slechts moet beschouwd worden, als de boete vervangende, tot welker oplegging de overtreder buiten staat is.

Ten slotte van deze wet zal de Vergadering de noodige voorzieningen, betrekkelijk de invordering van 's Rijks regten en verbeurde boeten, aantreffen, en hoezeer de laatste gedeelten der Algemeene Wet eerst bij de invoering van eene algemeene wijze van regtspleging in het vak der Indirecte Belastingen tot volkomen executie zullen kunnen worden gebragt, is echter, bij de Introductive Wet, gezorgd, dat deze onvolledigheid tot geene stagnatie kunne aanleiding geven, gelijk ik, bij het begin van dit hoofdpunt, reeds heb doen opmerken.

De invoering der nieuwe belastingen eischt uit haren aard velerlei executive maatregelen; de ondervinding kan de noodzakelijkheid van verscheidene bepalingen doen zien, welke, in den geest van de wet ontworpen, ten doel hebben, hare uitvoering te verzekeren en ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

makkelijk te maken, en in dien zin is het slot-artikel geredigeerd, hetwelk de vergadering bij alle de ordonnantiën zal aantreffen.

Voordragt der conceptwetten op de indirecte belastingen.

Ik heb mij in het overbrengen en kortelijk toelichten van alle de Wetten, welke Zijne Majesteit Uwe Vergadering aanbiedt, van eene belangrijke taak gekweten, tot welker behoorlijke volbrenging ik mijne ongenoegzaamheid volkomen bezef.

Zijne Majesteit heeft gewild, dat de meeste zorg bij het ontwerpen van het nieuwe stelsel van Indirecte Belastingen wierd aangewend; het volbragte werk is in den Raad van State met de meeste zorg onderzocht en wezenlijk verbeterd, en het valt der Vergadering van de Staten-Generaal ten deel, het geheele werk met kalmte, wijsheid en omzigtigheid na te gaan, en aldus een wezenlijk gedeelte van het financiëel systema op die wijze te helpen tot stand brengen, welke het meest overeenkomstig met de behoeften van den Staat, de onbelemmerde handelingen der ingezetenen en het belang der belastingschuldigen zelve zal worden bevonden.

De Directeur-Generaal legde hierbij over alle de Concept-wetten en ordonnantiën, daartoe betrekkelijk, benevens eene algemeene Concept-wet, betreffende het introduceren der nieuwe indirecte belastingen, de afsluiting der oude, als mede de noodige transitoire bepalingen, ook omtrent de regtspleging over de belastingen.

De Voorzitter beantwoordde den Heer *Appelius*, met Z. M. namens de Vergadering voor Hoogstdeszelfs ijver voor 's Lands belangen dank te zeggen, en met te kennengeving, dat de Vergadering de voordragten van Z. M. met die kalmte en naauwkeurigheid zou in overweging nemen, welke het gewigt der zaak vorderde.

De Heer *Appelius* vertrokkende zijnde, werd de introductoire conceptwet gelezen en aan de Sectiën gerenvoijeerd, zullende alle de overige afzonderlijke conceptwetten successivelijk in volgende zittingen worden voorgelezen; doch op den 12den Julij merkte de Heer *Busch* de vruchteloosheid dier voorlezingen op, te meer daar de ver-

schillende concept-ordonnantiën zich gedrukt in handen van alle de Leden bevonden. Eenige Leden begrepen, dat de vergadering geen regt zou hebben om zich van deze lezing te verschoonen: doch, op hoofdelijke omvraag werd met eene groote meerderheid besloten, dat men deze stukken voor gelezen zou houden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 13den Augustus hoorde de vergadering het provisioneel rapport der centrale afdeeling, aangaande den staat der deliberatiën van de Sectiën over de verschillende concept-wetten, zijnde dezelve toen nog buiten de mogelijkheid, om een algemeen rapport uit te brengen: — en werd dit provisioneel rapport aangenomen voor kennisgeving; zijnde van den volgenden inhoud:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Provisioneel rapport op de conceptwetten der indirecte belastingen.

Reeds den 11den Februarij dezes jaars was bij de wet bepaald, dat met den 1sten Julij 1816 een algemeen systema van indirecte belastingen over de geheele uitgestrektheid van het Rijk zou worden ingevoerd.

Doch de onoverkomelijke zwarigheden, welke altijd met een in te voeren nieuw stelsel van belastingen gepaard gaan, en de noodzakelijkheid van nasporingen te doen, omtrent de onderscheidene belangen, welke gewikt en gewogen moesten worden, hebben Z. M. niet in staat gesteld, vroeger aan de beraadslagingen van U Ed. Mog. te kunnen onderwerpen de voorstellen der wetten, die dat nieuwe stelsel bevatten.

Niet vóór den 7den Junij 1816, kon, ingevolge de bevelen van den Koning, de Heer Staatsraad *Appelius*, Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen, aan U Ed. Mog. aanbieden het zamenstel van alle de wetten, welke tot de oprigting van het nieuw stelsel der Indirecte Belastingen strekken moesten.

Dadelijk werden dezelve, ingevolge het 107de art. van de Grondwet, aan de onderscheidene afdeelingen der Kamer, ter overweging verzonden.

Dadelijk werd in de afdeelingen daar mede een begin gemaakt, en wel met de introductive wet. Dan het was niet dan met leedwezen, en hunnes ondanks, dat de leden der Kamer, bij dat onderzoek, overtuigd wer-

Vergadering der Staten-Generaal.

Provisioneel rapport op de conceptwetten der indirecte belastingen.

den van de onmogelijkheid, om het nieuw algemeen systema met den 1sten Julij in te kunnen voeren.

Men kon zich, wel is waar, niet verbergen al het nadeel en het kwaad, dat voortspruiten moest uit eene voortduring van de thans nog bestaande belastingen, welke min of meer drukten op deze en gene landstreken, die zich met regt bezwaard konden rekenen, door te ongelijke lasten in een en hetzelfde Rijk.

Het was echter eene dringende noodzakelijkheid, alvorens eenige vaste bepalingen te nemen, omtrent zulk een gewigtig onderwerp als de invoering van een nieuw algemeen systema, gepaard met nieuwe belastingen, al de bijzondere wetten, welke daartoe betrekkelijk waren, grondig te onderzoeken.

Men moest ook eene keuze doen, omtrent de wijze van invordering, tusschen de heffing bij de tweede hand, zoo als zij veelal in de Noordelijke Provinciën geschiedt, en de nieuwe voorgedragene bij den invoer of bij de fabrikatie.

Werden, bij de eerste, alle ingezetenen onderworpen aan lastige bepalingen; — de tweede had geene mindere bezwaren voor den handelaar en den fabrikant, door vele voorzieningen noodzakelijk te maken, die, zoo niet wezenlijk, ten minsten in schijn, als boven mate drukkende beschouwd moesten worden.

De noodzakelijkheid van de invoering van een algemeen stelsel van indirecte belastingen over de geheele uitgestrektheid van het Rijk was erkend.

Men was mede overtuigd, dat het bedrag van dezelve gelijk moest staan met dat geen, hetwelk de thans nog bestaande middelen in de Noordelijke en Zuidelijke provinciën gezamenlijk opbrengen.

Daar van daan de noodzakelijkheid, om of sommige der tegenwoordige belastingen naar evenredigheid te verhoogen, of andere daarbij te voegen, om voor te komen het te kort, dat een mindere opbrengst aan de schatkist aanbrengen zoude, en daar van daan de vraag, of men tabak, suiker, koffij en thee niet mede onder de indirecte belastingen zoude kunnen betrekken.

Alle deze bedenkingen vereischten een bedaard en grondig onderzoek, en gaven dikwijls aanleiding tot bijna onoverkomelijke zwarigheden, of die zulks althans bij den eersten opslag schenen.

Deze zwarigheden werden nog vermeerderd door de menigvuldige petitiën, waarmede men als van rondsom besprongen werd, en waarvan vele zeer oordeelkundige

aanmerkingen bevatteden; welke, door U Edel Mog. opgenomen, mogelijk aanleiding zullen geven tot verschillende wijzigingen in de voorgedragene wetten. Wel is waar, sommige vergrooteden uitermate de bezwaren, andere verzetteden zich geheel en al tegen alle belastingen, of bragten dezelve tot niet; en er waren ook petitiën, waarin men zich beklaagde over bezwaren, die niet bestonden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Provisioneel rapport op de conceptwetten der indirecte belastingen.

Dus hadden de voorname handelaars in wijnen van Amsterdam en eenige branders zich beklaagd, dat onder de afschrijving voor negotie niet begrepen zoude zijn de uitvoer naar de koloniën: men leest niets van dien aard, noch in het 38ste art. van de wet op het middel van den wijn, noch in het 42ste art. van de wet op het middel van het binnenlandsch gedisteleerd, welke aan U Edel Mog. aangeboden zijn.

Even verkeerd hebben anderen beweerd, dat men, om een fabrijk aan te leggen of voort te zetten, daartoe vooraf verlof bekomen moest van de algemeene directie, daar eene bloote aangifte genoegzaam is; eene aangifte, des te noodzakelijker, daar, zonder dezelve, alle toezigt van wege de directie, om de fluikerijen voor te komen, onmogelijk wordt.

Het zoude overbodig zijn, U Ed. Mog. alle die onderscheidene verzoeken op te tellen. Uwe commissie, bijzonderlijk belast met derzelver onderzoek, heeft er U eene naauwkeurige opgaaf van gedaan, en gaat er nog dagelijks mede voort; het is alleen als in het voorbijgaan, dat wij er U Ed. Mog. over onderhouden, om daardoor te bewijzen, dat, hoe zeer twee maanden reeds verloopen zijn, sedert dat het onderzoek over dit onderwerp, met hetgeen daartoe behoort, begonnen is, U Ed. Mog. zich dien tijd niet beklagen zullen, noch te lang bevinden, indien men daardoor wijzigingen in de verschillende ontwerpen van wet bewerken kan, welke het aannemen van het nieuwe stelsel mogelijk maken.

Men kan toch niet ontveinzen, en al de afdeelingen hebben zulks erkend, op eene enkele na, die zich stellig daar tegen verklaard heeft, dat het voorgestelde systema, om de belasting bij den invoer of bij de fabrikatie te heffen, verkiezelijk is boven de wijze van invordering, in de Noordelijke Provinciën in gebruik, die de vrije circulatie van impost-subjecte goederen alomme belemmert; vooral dan, wanneer men het nieuw systema

Vergadering der Staten-Generaal.

Provisioneel rapport op de conceptwetten der indirecte belastingen.

zoude kunnen invoeren, zonder te veel last of hinder daar te stellen.

Die afdeeling zelfs, die zich daartegen verklaard had, zoude zich vereenigen met het voorstel, indien de wijze van invordering geschieden kon met ter zijde stelling van *alle* die hinderlijke bepalingen voor handel en fabrijken, welke bij de onderscheidene wetten gevorderd worden, om het noodige toevoorzigt ter wering van sluikerijen en de rigtige opbrengst der belasting te verzekeren.

Maar welk stelsel van belasting kan *alle* hinderlijke bepalingen vaarwel zeggen, en waar is er ééne, die, buiten het bezwaar van den impost zelve, niet nog verzeld gaat met lastige voorzieningen, onafscheidelijk van alle wijze van heffingen, om de sluikerijen voor te komen?

Het algemeen gevoelen was dus stellig voor het systema van de heffing bij de eerste hand, door Z. M. voorgesteld, mits men hetzelve maar eenigzins anders wijzigen konde.

Om daartoe te geraken, was het noodig, aan Z. M. de aanmerkingen, in de onderscheidene afdeelingen gemaakt, te onderwerpen. Door middel van de centrale afdeeling, werden zij aan den Directeur-Generaal der indirecte belastingen medegedeeld, die dezelve onder het oog van den Koning bragt. Reeds heeft de Staatsraad *Appelius* U Ed. Mog. deszelfs consideratiën op die algemeene bedenkingen medegedeeld, waarin hij ons verscheidene voorname wijzigingen opgeeft, welke Z. M. gezind is, om, naar aanleiding van de geopperde bedenkingen, te admitteren.

Alle oogenblikken zien wij dus te gemoet de nadere beantwoording van de aanmerkingen der sectiën op al de wetten, en de nadere redactie van dezelve.

Zoodra dit een en ander ter kennisse van de onderscheidene afdeelingen gebragt zal zijn, zullen deze zich ophoudelijk daarmede bezig houden, en dan vleit zich de centrale afdeeling, om eerstdaags in staat te zijn, aan de Kamer aan te bieden het algemeen verslag van het gevoelen der onderscheidene afdeelingen op het voorstel van den Koning.

De Consideratiën van den Directeur-Generaal, waarvan in dit provisioneel rapport wordt gewaagd, volgen hier.

Vermits ieder systema van Indirecte Belastingen, behalve den last der betaling, welke van de ingezetenen moet worden gevorderd, bovendien met formaliteiten moet gepaard gaan, om het verschuldigde te bepalen, de invordering te verzekeren, de sluikerijen te weren, en de willekeurige vorderingen tegen te gaan, welke van de zijde der Ambtenaren onvermijdelijk zijn zouden, bijaldien hun geene vaste regelen waren voorgeschreven, is het natuurlijk, dat het arresteren van de daartoe betrekkelijke verordeningen aan vele bedenkingen moet onderhevig zijn. Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur Generaal Appelius.

Deze bedenkingen moeten vermeerderen, naarmate, dat een systema nieuw is, en dat men dus bepalingen vindt, aan welke men bevorens is ongewoon geweest.

Het is eindelijk onbetwistbaar zeker, dat de man, welke met de bijzonderheden der administratie niet belast is, op het zien der voorgedragene precautiën, in den eersten opslag, door den omslag derzelve kan worden getroffen, omdat de kennis, die men heeft aan de onvermoeide pogingen der sluikers, alleen het ongenoegzame kan doen zien van meer eenvoudige maatregelen, welke oppervlakkig voldoende voorkomen, terwijl de belanghebbenden bovendien genoopt worden, de zwarigheden, welke zij vermeenen in de Wet te zien, overdreven voor te dragen, waardoor de schroomvalligheid tot het aannemen der voorgestelde maatregelen nog vermeerderen moet.

Het was dan ook te verwachten, dat het ingediend stelsel tot menigvuldige aanmerkingen zoude aanleiding geven; doch ik durf mij vleijen, dat vele derzelve, bij eene nadere en aandachtige overweging, zullen wegvallen, nadat ik in de gelegenheid zal zijn gesteld geweest, *eensdeels*, om dezelve toe te lichten, en *anderdeels*, om van het nuttige, hetwelk zij bevatten, het noodige gebruik te maken, en te doen zien, aan welke bedenkingen ieder ander systema zoude onderworpen zijn.

Ik durf mij te meer met dezen uitslag vleijen, omdat de wil der Vergadering niet twijfelachtig is op de twee volgende punten:

„ Er moeten algemeen Indirecte Belastingen zijn.

„ Derzelver opbrengst op *f* 18,000,000 is niet overdreven."

Ik zal, in de *eerste plaats*, de hoofdbedenkingen tegen de voorgedragene wijze van heffing opnemen, en doen zien, welke de voordeelen zijn, die met dezelve gepaard blijven en deze adstruëren, door, in de *tweede*

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal Appellant.

plaats, de heffing bij de source te vergelijken, met de heffing bij de tweede hand, tot grondslag nemende, dat gene, hetwelk thans in de Noordelijke Provinciën plaats heeft. Hierop zal ik, *ten derde*, eenige aanmerkingen laten volgen, omtrent de voorwerpen van belasting, welke door eenige der Sectiën zijn aan de hand gegeven, terwijl ik mij, bij deze geheele behandeling, tot hoofdtrekken zal bepalen, en de bijzondere aanmerkingen *in margine* der voorgedragene Wetten zal opnemen en behandelen, als waarbij tevens zal blijken, dat derzelver getal zeer veel vermindert, zoo door het gebruik maken van waarlijk nuttige aanmerkingen, als door eene gepaste toegevendheid omtrent de bedenkingen, welke het systema niet attakkeren, en omtrent punten, die, op meer dan eene wijze, even goed kunnen worden behandeld, terwijl ik eindelijk, in de *vierde plaats*, de door Z. M. bewilligde veranderingen kortelijk zal te zamen trekken, om daaruit te doen zien, dat aan de meest belangrijke aanmerkingen op den voet en wijze van perceptie, zoo veel is te gemoet gekomen, als het belang van den Staat toeliet.

I.

Het systema, om de Belasting bij de source te heffen (het zij mij vergund dit, hoe zeer bevorens gezegd, tot beter verstand van de volgende aanmerkingen te herhalen); dit systema, zeg ik, berust op de drie volgende principes:

Ten aanzien der binnen 's Lands gefabriceerde objecten, een naauwkeurig toeverzigt op de fabrikatie, ten einde zich te verzekeren, dat al het gefabriceerde aan de Belasting worde onderworpen.

Ten aanzien van de middelen, op den invoer geheven, de zorg, dat geen Impost subjecte Speciën, buiten kennis der administratie, worden ingevoerd, en dat dezelve niet worden opgeslagen, zonder dat iemand voor den impost zij gedebiteerd.

Met betrekking tot beide, de zorg, dat hetgene voor Negotie uitgeslagen wordt, voor zoo veel men afschrijving geeft, werkelijk den Lande worde uitgevoerd, en dat op eene bepaalde strook, langs de grenzen, een behoorlijk toeverzigt worde uitgeoefend op allen verboden in- en uitvoer.

Onder beneficie van deze bepalingen, heeft niemand in de geheele uitgestrektheid van het Rijk, en met uit-

zondering van de gereserveerde strook, langs de Grenzen, iets met de Administratie der Indirecte Belastingen te doen, en dus is elk en een iegelijk, behalve de Fabrikanten, de Handelaars der impost subjecte Speciën, welke de belasting nog niet hebben voldaan, en de Ingezetenen van het Territoir langs de Grenzen, van het in acht nemen van alle formaliteiten volstrekt bevrijd, en dus is, voor al de overige ingezetenen, het systema der heffing bij de source, buiten eenige bedenking, verkiezelijk boven iedere andere wijze van heffing, hoedanig ook gemodificeerd.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Dit alles wordt dan ook erkend, doch men vermeent, dat de zwarigheden, welke de voorgedragen wetten voor hen bevatten, die meer onmiddellijk aan dezelve zijn onderworpen, zoo groot kunnen zijn, dat het voordeel daardoor geheel worde opgewogen en vernietigd, en dit moet dan ook, ten aanzien van de daarbij geconcerneerde ingezetenen, worden onderzocht.

A. FABRIKANTEN EN TRAFIKANTEN.

Eerste bedenking.

„ Deze moeten, zoo dikwijls zij werken willen, daar
„ van aangifte doen; hunne Fabrijken en Trafijken zijn
„ altijd onderhevig aan de visitatie der Geëmploijeerden;
„ wanneer zij werken, kunnen zij ook bij nacht wor-
„ den ondergezocht; hunne Fabrikatie zelve is aan zekere
„ regelen gebonden."

Al het ter nedergestelde is waar, doch men ontkent, dat daarin een wezenlijke grond van bezwaar gelegen zoude zijn, immers dat hetzelve zich niet in ieder ander systema zoude reproduceren.

Het doen van verklaring, het geen, bij sommige Fabrijken, slechts eens in de maand of om de 14 dagen, en, bij anderen, niet dan bij iedere fabrikatie en dus enkele reizen in het jaar, en bij de Brouwers, op zijn ergst genomen, om de 2 à 3 dagen gebeurt, is ongetwijfeld een last, doch deze is althans niet grooter, dan wanneer bij iederen uitslag moet worden verimpost en een Biljet gehaald.

De toegang, welke aan de Geëmploijeerden in de Fabrijken moet worden gegeven, heeft bij ieder ander systema eveneens plaats; zoo lang de belasting op Bieren en Azijnen in de Noordelijke Provinciën bestond, konden de Commiesen ongehinderd in de Brouwerijen ko-

Vergadering der Staten-Generaal.

Considératiën van den Directeur-Generaal Appelius.

men, dit kunnen zij nog thans in de Branderijën, Zoutketenen en Zeepziederijën, en dus is, van deze zijde, niets nieuws of ongewoons in het voorgedragen systema.

De visitatie bij nacht kan zonder legale adsistentie geene plaats hebben, dan in Fabrijken, in welke, volgens declaratie der Fabrikanten zelve, wordt gewerkt, en waar dus iemand bij de hand is, die de Geëmploijeerden kan verzeljen, en dus is ook dit geen wezenlijk bezwaar.

De beperking, omtrent de inrigting der Fabrikatie is eene belemmering inhaerent aan het systema van Belasting bij de source, doch het gewigt derzelve hangt geheel van de vraag af, of de gemaakte bepalingen doelmatig en naar den aard der Fabrikatie ingerigt zijn? Ten deze heb ik niets verzuimd, om de noodige inlichting te bekomen. Op dit point durf ik dan ook het billijk oordeel der Fabrikanten zelve inroepen, terwijl ik, bij de nadere revisie der onderscheidene wetten, mij bijzonder heb toegelegd, om daar toe te geven, waar ik het, behoudens de zekerheid van den impost, mogelijk oordeelde.

Sommige Sectiën hebben verlangd, dat men bij de bepalingen blijven mogt, welke thans in de Zuidelijke Provinciën stand grijpen; bepalingen, welke, zoo zij zeiden, niet belemmerend waren.

Dit aveu, geheel tot mijn voordeel overnemende, durf ik alle de Leden der Kamer ten ernstigste verzoeken, om de actuële voordragt voor Brouwerijen en Branderijen naauwkeurig met de besluiten van den 27sten October 1814 en 18 Augustus 1815 te vergelijken, als waaruit de overtuiging zal geboren worden, dat het een en ander op dezelfde principes berust, en dat de gemaakte veranderingen geene wezenlijke belemmering ten gevolge hebben, zoo als ik zulks in de aanmerkingen op de bijzondere wetten nader zal aantoonen.

Tweede bedenking.

„ De borgtogt, welke van de Fabrikanten gevorderd
„ wordt, zal vele noodzaken, om van de Fabrikatie
„ geheel af te zien."

De aard der perceptie vordert securiteit van den Lande, doch ik ontken zeer speciaal, dat deze een eenig Fabrikant zoude verpligten, om zijn bedrijf te laten varen. Ik wil niet spreken van de bevoegdheid, om zich, bij den verkoop, den impost dadelijk te doen be-

talen, om dat dit point ſtraks door mij zal worden behandeld, doch wil de Leden der Kamer ſlechts hierop hebben opmerkzaam gemaakt, dat het geëntrepoſeerde voor zich zelve verantwoordt, en dat men gefabriceerde goederen tot onderpand kan ſtellen, zoodanig, dat de Fabrikant, door het vorderen van borgtogt, nimmer wordt belemmerd, zoodra de waarde van zijn' voorraad het bedrag van zijn verſchuldigde met een redelijk ſurplus tot ſecuriteit van den Lande te boven gaat, want als dan kan het gefabriceerde het verſchuldigde waarborgen, en de faculteit, om bijzondere Pakhuizen tot entrepôts te verklaren, vermeerdert de faciliteiten van den Fabrikant aanmerkelijk.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Het is hier de plaats niet, om dit principe op de bijzondere Wetten toe te paſſen, dan de bedenking, in het belang der Distelateurs gemaakt, dat de Binnenlandsch gedisteleerd buiten de grondbakken gedeterioreerd wordt, is te gewigtig, om niet te verklaren, dat er geenerlei bedenking beſtaat tegen de admisſie der grondbakken in de Fabrijken zelve tot entrepôt.

Dit heb ik reeds aan Gecommitteerden uit de Distelateurs gezegd, en ik heb geene zwarigheden gevonden, om het thans in de Wet zelve uit te drukken.

Derde bedenking.

„ De verpligting tot het voorſchieten van den impost, het crediteren van den Handelaar of Particulier, „ met deszelfs bedrag, noodzaakt den Koopman, zijn „ Kapitaal zeer veel te vergrooten, en vermeerdert bij „ wanbetaling zijn riſico."

Het eerſte lid dezer bedenking is bijna nietig, om dat de credieten zoodanig zijn berekend, dat de Handelaar of Fabrikant aan den Lande niet betalen moet, voor dat hij, na den gewonen loop der Commercie, zelve is gerembourſeerd, zoodanig, dat hij, in vele gevallen, de betaling van goed en impost zal ontvangen hebben, voor dat hij tot het aanzuiveren zijner credieten wordt verpligt.

Er is geen klasſe van Trafikanten, bij welke deze bedenking meer geldig zoude zijn, dan bij de Stokers van Binnenlandsch gedisteleerd, uit hoofde der hoogte, op welke de impost is gebragt, doch voor deze zijn de crediten, overeenkomſtig het verlangen der Rotterdamſche en Schiedamſche Branders, met welke ik ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

confereerd heb, zoodanig geregeld, dat zij zelve erkend hebben, dit soort van voorschot niet te moeten duchten.

Daarentegen is door hen zeer geürgeerd op het tweede lid der bedenking, dat, namelijk, bij den verkoop der Goederen, het te verleenen crediet met het bedrag van den impost moet worden vermeerderd, en dat dus hun *del credere*, zoo als zij zich uitdrukken, veel aanzienlijker wordt; doch hierop antwoord ik:

Voor eerst: dat de Trafikant meester is, deze zwarigheid te boven te komen, zonder dat de conditie van dengenen, aan wien hij levert, erger wordt, want daartoe wordt slechts vereischt, dat hij zich den impost bij de aflevering dadelijk late betalen, hetgeen te minder vreemd zijn zoude, naardien thans de impost, in de meeste gevallen, vóór de aflevering der specie, door den Kooper moet worden voldaan. Willen de Trafikanten dit niet doen, althans ten aanzien van menschen, aan welke zij vermeenen geen uitgestrekt crediet te moeten geven, dan zoude men verkeerd handelen met een bezwaar, hetgeen van hunnen wil afhangt, aan de Wet te wijten, want hoezeer zij mogen zeggen, dat de onderlinge naijver soortgelijke bepalingen beletten zoude, is derzelver mogelijkheid, vooral bij overeenstemming der voornaamste Handelaren, naauwlijks tegen te spreken.

Op deze bedenking geldt, in de *tweede plaats*, de aanmerking, dat hetgeen thans wordt bijgebragt, bevorens veel al vrijwillig is gepractiseerd. Het is bekend, dat, tot aan den jare 1806, de Wijnkoopers gewoon waren, den impost zelve te betalen en aan de Koopers in rekening te brengen, en dat, wanneer zulks stellig verboden wierd, vele zich daarover luide hebben beklaagd en thans nog, ondanks het verbod, voortgaan met den impost voor te schieten.

Hetgeen ik op de tweede en derde bedenking gezegd heb, moet als toepasselijk beschouwd worden op de middelen, welke bij den invoer geheven worden, doch ik mag niet nalaten, in dezen te allegeren, dat een der voornaamste Wijnhandelaars, in eene conferentie met Gecommitteerden uit den Raad van State, na in den beginne, verklaard te hebben, dat de entrepôts hem niet konden dienen, op het bekomen van elucidatiën, omtrent derzelver inrigting en bedoeling, en behoudens eenige door hem gevraagde en werkelijk toegestane faciliteiten, zoo ver van zijn eerste gevoelen is afgeweken, dat hij vol-

volmondig erkend heeft, dat ver het grootste gedeelte van zijn lager op het entrepôt kon, en ook werkelijk zoude worden gedeclareerd.

Vergadering der Staten-Generaal.

Vierde bedenking.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

„ Het voorgedragen systema is te Fransch, en heeft
„ te veel overeenstemming met de te regt gehate *Droits*
„ *Réunis.*"

Van alle bedenkingen, welke tegen het nieuw systema kunnen gemaakt worden, is er geen, welke meer geschikt is, om tegen hetzelve voor in te nemen, doch gelukkig is er ook geen, welke zich gemakkelijker laat wederleggen.

Het systema der Vereenigde Regten bestond uit twee zeer onderscheiden deelen: het eerste betrof de regten op de fabrikatie, het tweede was betrekkelijk op de zoogenaamde *exercices*, dat is, op de aflevering aan en uit de tweede hand.

Het voorgedragen systema heeft affiniteit met het eerste, om dat beide berusten op het controlleren van het gefabriceerde, doch in de bijzonderheden verschillen beide nog merkelijk, speciaal met betrekking tot gedisteleerd en bier, en wel geheel ten voordeele van den Fabrikant, zoo als dit op de bijzondere Ordonnantiën nader zal worden aangetoond, en als een voldingend argument aangevoerd, om de Belasting op de Roerkuip en Beslagbakken boven het Ketelgeld te verkiezen.

Het tweede gedeelte, of de exercices, valt in het nieuw systema geheel weg; dit was het ondertusschen, hetwelk de vermenigvuldiging van Ambtenaren noodzakelijk, en het systema zelve gehaat maakte, en het is dus geheel ten onregt, dat men denkt, de Vereenigde Regten in de nieuwe Wetten te vinden.

B. INVOER.

„ De man, welke Impost subjecte Speciën invoert,
„ is verpligt tot eene naauwkeurige aangifte en onder-
„ werping aan visitatiën en lastige formaliteiten; daartoe
„ is hij verpligt, met twee Administratiën in betrekking
„ te staan, waaruit, behalve oponthoud, vele kosten en
„ de naijver van verschillende Ambtenaren kunnen voort-
„ vloeijen; bovendien zijn de voorgeschreven formalitei-
„ ten van dien aard, dat zij geschikt zijn, om allen
„ Handel te verbannen, en de Generale Directie der In-

Vergadering der Staten-Generaal.

„ directe Belastingen heeft zich, in dezen, een Departement aangematigd, hetwelk bij de Konvooijen en Licenten behoort, en aan dit vak moet worden terug gegeven."

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

In de beantwoording van deze objectie, zal ik voor een gedeelte moeten herhalen, hetgeen ik reeds, bij vorige memoriën, heb gezegd, en daartoe de gemaakte bedenking in onderscheiden deelen moeten splitsen.

Precautiën tegen den Invoer.

Ik heb niet kunnen nagaan, waarin de kracht van deze Objectie zit, voor zoo ver men haar van het denkbeeld eener dubbelde administratie afscheidt; ik geloof toch niet, dat iemand zal tegenspreken, dat de invoer van Impost-subjecte speciën naauwkeurig moet worden gesurveilleerd en de noodige voorzorgen genomen, dat zij worden gevolgd en nagegaan, tot op de plaats van derzelver destinatie, want anderzins zouden niet alleen 's Lands Financiën aanmerkelijk worden geprejudicieerd, maar bovendien aan de binnenlandsche fabrikatie het meest gevoelig nadeel worden toegebragt; ook thans is de invoer in geen gedeelte van het Rijk buiten toevoorzigt, en welke ook de administratie zij, die met hetzelve belast wordt, komt het er slechts op aan, om na te gaan, of eenige der voorgedragen precautiën buiten bezwaar van den Lande kunnen worden achterwege gelaten; dit zal ik, bij de nadere bewerking van de hiertoe betrekkelijke Wet, opzettelijk onderzoeken.

2. *Tweeledige administratie bij den Invoer.*

Ik verklare ter goeder trouw, dat mijne ondervinding mij heeft overtuigd, dat de kosten en moeite eener dubbelde administratie, door het belang van den Lande, tot voorkomen van fraudes, en eene regtmatige zorg voor den eerlijken Handelaar dubbeld zouden worden opgewogen, om dat Ambtenaren van eene administratie geïsoleerd, hare belangen, over het geheel genomen, met eene zekere onachtzaamheid betrachten.

In bijzonderheden te treden kan hatelijk schijnen, doch het belang der zaak vordert, enkele staaltjes op te geven, en de gevoelens van den Directeur-Generaal der Konvooijen en Licenten zijn te eenstemmig met de mijne, zijne denkwijze is mij te goed bekend, dan dat ik

bevreesd zoude behoeven te zijn; voor misduiding van hetgeen door mij zal worden aangevoerd.

Vergadering der Staten-Generaals

Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius

Men heeft meer dan eens in de Zuidelijke Provinciën ondervonden, dat de aangifte van ingevoerde Wijnen bij de Konvooijen en Licenten, veel geringer was, dan de aangifte van die zelfde partij bij het Stedelijk Octrooi, waar eene meer naauwkeurige verificatie werd bewerkstelligd; zeer onlangs is in de Noordelijke Provinciën een in de maand Februarij afgeschreven acquit, wegens uitvoer van 20,000 Stoopen binnenlandsch gedisteleerd, door den Ontvanger der Konvooijen en Licenten terug gezonden, en wel, na dat de Afzender wegens het achterblijven reeds was bemoeijelijkt en tot oplegging van den verschuldigden impost aangesproken; het een en ander zoude denkelijk hebben kunnen worden voorgekomen, bij een onmiddellijk verband der Ambtenaren van de Konvooijen en Licenten op de Administratie der Indirecte Belastingen.

Om alle deze redenen, blijf ik personeel bij het gevoelen, dat het belang van den lande en dat der Geadministreerden zelve, ondanks alle gemaakte bedenkingen, geheel afzonderlijke Ambtenaren voor de beide vakken, op de uiterste grenzen en binnenlinie, zoude verkiezelijk maken.

Ik gevoel echter, hoe moeijelijk het is, deze zelfde overtuiging bij een ander te doen geboren worden, en dit heeft mij, onder de goedkeuring Zr. Maj., bedacht doen zijn op een middel, om de gemaakte bedenking in den grond aan te tasten. Ik vermeen hetzelve gevonden te hebben in het voorstel, dat de Ambtenaren op de uiterste grenzen, in betrekking tot de beide Administratiën van de Konvooijen en Licenten en van de Indirecte Belastingen zouden worden gebragt, zoodanig dat zij, naar den aard der ingevoerde Goederen, met ieder derzelve zouden correspondèren en afzonderlijke orders ontvangen. Op deze wijze geschiedt de inklaring slechts bij denzelfden man. De maatregelen tot visitatie, opzending, verzegeling of bewaking worden door denzelfden Ambtenaar genomen, de kosten verminderen; de jalouzij wordt onmogelijk, en alle klagten wegens oponthoud, uit hoofde der tweeledige administratie, vervallen.

Op deze wijze moet dus alle reden van klagten weggenomen zijn, en hoezeer ik herhalen moet, dat ik steeds twijfel, of zulks geheel aan de verwachting zal beantwoorden, heb ik echter geene zwarigheid gemaakt, om voor het nemen eener proeve te adviseren, welke

Vergadering der Staten-Generaal.

ik wensche, dat aan de verwachting beantwoorden moge.

3. „ De op den invoer bezwaarde objecten behooren „ bij de administratie der Konvooijen en Licenten."

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Ik heb reeds bij eene vroegere gelegenheid aangemerkt, dat de aard der beide administratiën de scheidsmuur tusschen here attributiën daarstelt, en dat deze pleit om den impost, op de inlandsche consumtie geheven, bij mijne administratie te laten.

De Konvooijen en Licenten belasten al het geen inkomt, zonder zich verder met het ingevoerde te bemoeijen, en zonder immer eenige restitutie bij het uitgaan te geven, als wanneer veeleer, in de meeste gevallen, andere regten geheven worden, want ik behoef niet te doen opmerken, dat de entrepôts voor de Konvooijen en Licenten en het transit, hoedanig beide ook mogen worden gewijzigd, geheel iets anders zijn, dan de afschrijvingen bij de Indirecte Belastingen gebruikelijk. Bovendien, zijn de inkomende en uitgaande Regten meestal van dien aard, dat geen crediet wordt of behoeft te worden gegeven. Met de belaste Objecten van consumtie is het geheel anders gelegen; het systema van afschrijving, waar over ik straks nader zal spreken, vordert, dat men de ingevoerde Speciën blijve volgen, tot dat zij aan de ware destinatie gekomen zijn, en zelfs nog verder, voor zoo ver de Invoerder of Bezitter verlangt de afschrijving te kunnen bekomen, en dus moet dit beheer eigenaardig aan die administratie worden opgedragen, welke over het geheele Land hare Kantoren heeft.

Het belang der Handelaren vordert, dat zij voor den Impost worden gecrediteerd, en dat de entrepôts eene geheel andere wijziging dan bij de Konvooijen en Licenten ontvangen; en deze argumenten vereenigen zich dan ook met het reeds aangevoerde, om de administratie der Konvooijen en Licenten van de invordering dezer belasting te ontslaan, bijaldien men ten minste den aard harer inrigting niet geheel veranderen wil.

Al ware het, dat het ter neder gestelde den een of ander onovertuigd mogt laten, kan dit punt, op zijn hoogst genomen, als onverschillig worden aangemerkt, nadat Z. M. op het punt der tweeledige administratie, aan het verlangen der Tweede Kamer wel heeft willen toegeven en er is dan ook geen schijn van reden overig, om op de, ten deze gemaakte, aanmerking te insteren.

4. Belang van den Handel.

Vergadering der Staten-Generaal.

Confideratie van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Gereedelijk instemmende, dat de Handel als een der voornaamste bronnen van 's Lands welvaren niet te veel kan worden aangemoedigd, moet ik vragen, of de opgevatte vrees niet overdreven is, vooral na de reeds zoo dikwijls gemelde toegefelijkheid, omtrent de dubbelde administratie?

Voor zoo ver het systema van Indirecte Belastingen voorwerpen bevatten mogt van eenen uitgestrekten buitenlandschen Handel, zoude ik kunnen toegeven, dat de formaliteiten van de Indirecte Belastingen onafscheidelijk redenen van klagten aan de Commercie zouden kunnen geven, of ten minste, bij dezelve de vrees doen geboren worden voor de stremming, welke daaruit, ten aanzien van den Buitenlandschen Handel, te duchten zoude zijn, doch de ongegrondheid van deze vrees valt volledig in het oog, wanneer men de belaste voorwerpen nagaat.

Buitenlandsche Zeep, vreemde Bieren, buitenlandsche Steenkolen, Wijn-Azijn, zijn voorzeker geen objecten van exportatie, het verbod van uitvoer van ongeraffineerd Zout aan de Landzijde en langs de Rivieren is door onze Zoutzieders ten sterkste gereclameerd, en dus komt alles aan op de Wijnen, en het Buitenlandsch Gedisteleerd; doch deze Handel, hoe aangelegen ook, is geenzins van zulk eene uitgestrektheid voor de exportatie als vele andere takken van Negotie, dezelve is bovendien in weinige handen geconcerneerd, en wordt voor dezelve niet gesloten; het een en ander te zamen nemende, durf ik gerust vragen, of de zoo breed uitgemeten nadeelen voor de Nederlandsche Handel en Scheepvaart indedaad te duchten zijn? Ik schrijf derzelver optelling aan de beste oogmerken toe, doch verbeelde mij juist om deze reden, dat de eenvoudige ontwikkeling van de ware gesteldheid der zaken tot het wegnemen der gemaakte bedenking bij allen voldoende zijn zal.

C. UITVOER.

„ De uitvoer, zegt men, behoort bij de Konvooijen
„ en Licenten, maar bovendien, daar alle afschrijving of
„ restitutie van Impost, de deur voor fraudes open zet,
„ behoort dezelve nimmer te worden toegestaan, en dit
„ is mogelijk, wanneer de Belastingen lager worden ge-
„ steld."

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Mij van het nadeelige der afschrijvingen overtuigd houdende, heb ik opzettelijk onderzocht, of er mogelijkheid was, dezelve niet toe te staan, en daarover heb ik met deskundigen in de beide vakken van de Wijnen en het Gedisteleerd opzettelijke conferentiën gehad, doch in dezelve is mij overtuigend gebleken, dat allen buitenlandschen Handel op deze wijze de bodem zoude worden ingeslagen, al ware het, dat de Belastingen niet hooger moesten gedreven worden, dan derzelver actuele taux in de Zuidelijke Provinciën.

Ten aanzien van den Handel in Buitenlandsch Gedisteleerd en in Wijnen, valt het toch in het oog, dat de concurrentie tegen Embden, Bremen en Hamburg niet kan worden volgehouden, bijaldien de over ons land vervoerde Wijnen niet dan met betaling van het regt van consumtie kunnen worden geëxporteerd, en dat zulk een maatregel ons niets dan het bloote transit en den Commissie-handel in deze Artikelen zoude overlaten.

Met betrekking tot het Binnenlandsch Gedisteleerd, heeft de vermeerderde industrie in andere Landen en in het bijzonder ook in Noord-Amerika, het groote debouché van dezen Handel, zulk eene mededinging veroorzaakt, dat de meeste zorg noodig is, om dezen belangrijken tak niet verder te verdrijven, en daarin is de reden gelegen, dat de geheele Impost wordt gerestitueerd, zonder verdere aftrekking dan van hetgeen tot nu toe aan uitgaande Regten werd betaald, niettegenstaande verscheiden notabele Branders bevorens voor eene mindere afschrijving hadden geadviseerd.

Is dit nu zoo, dan spreekt het ook van zelve, dat de uitvoer van deze Speciën, bij het gevaar van misbruik, van wege de administratie der Indirecte Belastingen moet worden gesurveilleerd; en dit bevestigt al hetgeen ik hiervoren, over den aard mijner administratie, heb in het midden gebragt.

D. TERRITOIR LANGS DE GRENZEN EN DUBBELDE LINIE.

„ Men verklaart zich tegen eene dubbelde linie, en
„ tegen de formaliteiten, welke op het onvrije Territoir
„ worden gevorderd, zoo ten aanzien van de circulatie,
„ als met betrekking tot de provisiën van Winkels en
„ Particulieren; en de Huis-visitatiën, welke moeten
„ worden toegelaten, en stelt zelfs het een en ander
„ voor, als strijdig met de Staatsregeling, welke aan al-
„ len gelijke regten verzekert."

Het nader inzien dezer zaak zal, zoo ik mij niet bedrieg, het gewigt dezer bedenkingen zeer veel verminderen.

Het punt eener dubbelde linie is indedaad een woordenstrijd, alles komt aan op de vraag, moet er langs de Grenzen een strook zijn, waar een zeer naauw toeverzigt op den invoer en de circulatie van Impost-subjecte goederen gehouden wordt? Want, wanneer men dit toegeeft, heeft de plaatsing van Beambten aan de binnenzijde der linie niet dan eene weldadige strekking, om de circulatie op dit Territoir meer gemakkelijk te maken.

Dat het ondertusschen noodig is, den invoer van Impost-subjecte speciën langs de Grenzen naauwkeurig gade te slaan, en dat men in het belang van de Schatkist en van de binnenlandsche industrie niet vrij behoort te zijn, zoodra men de voeten op het Territoir van het Rijk gezet heeft, lijdt geene tegenspraak, en strookt volmaakt met hetgeen wordt gepractiseerd.

In de Zuidelijke Provinciën bestaat een geprohibeerd Territoir voor de in- en uitgaande Regten, binnen hetwelk de circulatie zonder documenten verboden is; en in de Noordelijke Provinciën heeft niemand de noodzakelijkheid der volgbrieven, en der binnenlandsche Paspoorten, immers tot op eenen zekeren afstand van de Grenzen, betwist, en wel verre dat de Kooplieden en Handelaars zich daar over zouden hebben beklaagd, is mij meer dan eens als eene der grootste bedenkingen tegen het heffen der Belastingen bij de source toegevoegd, dat het onmogelijk zijn zoude, den clandestinen invoer te weren.

Wanneer men vervolgens nagaat, welke de belemmeringen zijn, die op dit onvrije Territoir plaats hebben, zal men, ten aanzien van de circulatie, bevinden, dat zij daarin bestaan, dat de Goederen niet dan langs aangewezene routes kunnen worden vervoerd, en van een document moeten zijn verzeld; doch wanneer men dit vergelijkt met het actuële gebruik, zal men moeten erkennen, dat juist hetzelfde plaats heeft, dat de ingezetenen op het onvrije Territoir te dezen opzigte van geen erger conditie worden, en dat het eenig onderscheid daarin bestaat, dat binnen het Rijk eene grootere vrijheid gegeven wordt.

De Neringdoende Lieden zijn, dit erken ik, voor zoo ver zij meer dan bij kleine kwantiteiten verkoopen, aan verificatiën onderworpen; doch, bij het aannemen van een ander systema, zouden zij dezelve eveneens onder-

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratien van den Directeur-Generaal Appellus.

gaan, en wanneer men de hiertoe betrekkelijke bepaling onbevooroordeeld nagaat, zal men bevinden, dat de bezwaren veel minder zijn, dan men in den eersten opslag wel zoude denken, terwijl ik bovendien getracht heb, dezelve zoo te dezer opzigte, als met betrekking tot de huisselijke consumtie, bij het nazien der wet op den in-, uit- en doorvoer, zoo veel te verminderen, als de zekerheid van 's Rijks Financiën maar immer gedoogt.

Het regt van visitatie is een wezenlijk bezwaar; dan hetzelve is zoo veel geclausuleerd, als de aard van de zaak toelaat. Het oogmerk is niet, en kan niet zijn, partikulieren met dezelve te kwellen; doch, deze daarvan vrij te stellen, is de deur openen tot stellige misbruiken, naardien het niet ontbreken zoude aan Lieden, die, zonder zelve tot de Neringdoende Klasse te behooren, de gereede hand aan sluikers leenen zouden. Trouwens, ik houde mij verzekerd, dat geen systema van in- en uitgaande Regten kan worden uitgedacht, waarbij, vooral langs bevolkte Grenzen, het regt tot visitatie op verbođen opslagen, zelfs bij partikulieren niet zoude gegeven worden; en ik mag niet afzijn om, zoo op dit punt als op vele andere, aan te merken, dat de argwaan tegen de administratie en hare Beambten veelal te ver wordt getrokken, als of zij, alle denkbeeld van eer en pligt vergetende, zich op het kwellen der Ingezetenen uitsluitend zouden toeleggen.

Ik erken, dat deze argwaan uit een prijzenswaardig oogmerk kan voortkomen; ik erken al verder, dat het onmogelijk is alle misbruiken te weren, welke een te ver getrokken ijver of slechte oogmerken aan mindere Ambtenaren kan doen begaan: doch ik vermeen tevens te moeten opmerken, dat de Hoofd-Ambtenaren van zulke gedragingen afkeerig zijn en behooren gehouden te worden; dat men zich dus mag verzekerd houden, dat alle vexatiën zullen worden tegen gegaan en zoodanig gecorrigeerd, dat men weinig voor het herhalen derzelve te duchten hebbe; dat, voor zoo ver de administratie al eens te toegevend zijn mogt, de weg van regten open staat, en dat de publieke aanklagers, welke, in criminele zaken, geheel onafhankelijk zijn van de orders der Politieke magt, voorzeker niet nalatig zouden zijn, om schuldige Ambtenaren te vervolgen; en eindelijk, dat men bij deze en soortgelijke aanmerkingen de stoutheid en loosheid der sluikers geheel uit het oog verliest, welke ondertusschen, veel meer nog dan de Ambtenaren

der Middelen, als plaag en geesel van eerlijke Handelaars en Trafikanten aan te merken zijn.

Vergadering der Staten-Generaal.

Op onderscheidene en steeds zeer moeijelijke tijden aan het hoofd der Finantiële Administratie of van een belangrijk gedeelte derzelve gesteld, durf ik gerust ieder een' oproepen en vragen, of immer eenigerhande vexatie door mij is begunstigd? of ik dezelve niet altijd ten krachtigste heb tegen gegaan? of niet menig Ambtenaar, die zich aan pligtverzuim te dezen opzigte schuldig maakte, deswege strengelijk is gecorrigeerd? Hetgeen ik deed, deden mijne Ambtgenooten, deden mijne voorgangers en opvolgers in dit Rijk, en zal ongetwijfeld een ieder doen, welke, vooral onder het Bestuur, waaronder wij zoo gelukkig geplaatst zijn, de onderscheiding genieten mag, om aan het hoofd van een Departement van Administratie te worden geplaatst.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Het is mijns inziens geheel ten onregte, dat men eene tegenwerping in de Staatsregeling zoekt. Zij waarborgt, wel is waar, aan' elk gelijke regten; doch dit kan men in geen' anderen zin verstaan, dan behoudens de algemeene wetten van de Maatschappij, immers bijaldien men niet tot die ongelukkige uitersten komen wil, welke in Europa zoo veel onheil hebben berokken. Het tegendeel staande te willen houden, zoude den bodem inslaan aan eene menigte van instellingen, zonder welke de Maatschappij niet kan staande blijven, en meer bijzonderlijk ook aan alle die maatregelen van Politie, welker nuttigheid en noodzakelijkheid door niemand betwist wordt. Iedere overtollige beperking in onze vrijheid van doen en handelen is eene inbreuk op de Grondwet, doch iedere beperking, welke door het algemeen belang geboden wordt, is overeenkomstig met het maatschappelijk verdrag, en bij de vraag, welke ons thans bezig houdt, komt het dus daarop aan, of het geen voor het onvrije territoir wordt voorgeschreven, als willekeurig of als noodzakelijk moet worden beschouwd?

In het eerste geval moet het worden verworpen, in het laatste moet het door ieder aanklever der Grondwet worden beaamd. En wanneer ik dan verder zegge, dat de, in deze gewraakte, bepalingen bij ieder ander systema, bijna allen eveneens zouden bestaan, en slechts meer algemeen zouden moeten worden toegepast, durf ik mij vleijen, dat op de gemaakte aanmerking niet langer zal worden geürgeerd.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius.*

II.

Het afgewerkt Hoofddeel had ten doel, te doen zien, dat de aangevoerde zwarigheden van een systema van indirecte belastingen onafscheidelijk zijn, en dat de voordragt Zr. Maj., aan meer dan negen tienden van deszelfs Onderdanen een gemak verzekert, van hetwelk zij, onder ieder ander stelsel, zouden zijn uitgesloten geweest. Doch, om dit nog nader aan te dringen, zij het mij geoorloofd, de gevolgen na te gaan van het verwerpen der Heffing bij de source, daar toch eene som van 18 millioenen aan Indirecte Belastingen wordt opgebragt.

In dat geval moet men zijne toevlugt nemen tot het heffen bij de consumtie of bij de tweede hand, dat is bij de aflevering uit de Fabrijken en Trafijken, of nog lager bij de aflevering door de Grossiers of Slijters, welke de Waren van de Kooplieden of Trafijkanten bekomen.

Is dit systema verkiezelijk?

Is dit systema uitvoerlijk?

Twee vragen, welke verdienen eenigzins uitvoerig te worden beantwoord.

A.

„Is het systema van Belasting bij de tweede hand verkiezelijk?

Om dit te onderzoeken, zal ik de onderscheidene takken van Belasting moeten nagaan.

Zout.

De Belasting op het Geraffineerde Zout rustende, moet men het gebruik van het ruwe zout, en het debiteren van hetzelve, anders dan door Geadmitteerde Zouthandelaars, verbieden, en deze moeten aan peil en visitatie worden onderworpen, zonder eenigen uitslag te mogen doen, welke niet door een biljet is gedekt, hetgeen dan nog op den man hulzen moet, aan welken het inslaan van ruw zout is toegestaan, en, aan den anderen kant, is de Zoutzieder even eens aan de visitatie van zijne Fabrijk, aan peil, en aan den uitslag met biljetten gebonden, terwijl deze uitslag, tot eene zekere hoeveelheid bepaald, telkens door beëedigde Meters moet worden geconstateerd.

Zeep.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

De Zeepzieders zijn even eens aan visitatie, aan den uitslag op Biljet, en aan het afleveren bij bepaalde hoeveelheden, verbonden; zij vermogen geen aandeel te hebben in den Winkelhandel in Zeep, en behoeven eene speciale admissie. Doch dit is het niet al, er wordt een afstand bepaald, binnen welken geen Nering in Zeep mag worden uitgeoefend, en dus in zoo verre de vrijheid van alle Lieden beperkt, welker woningen binnen dezen afstand der Zeepziederij gelegen zijn.

Wijn.

De Wijnkooper moet worden geadmitteerd; hij wordt verantwoordelijk gesteld wegens zijn' uitslag, en van tijd tot tijd aangepeild; wanneer zijne ondermaat eene zekere proportie te boven gaat, wordt dezelve als fraude aangemerkt; hij mag niet uitslaan dan op quitantie; men schrijft hem den tijd voor, binnen welken het biljet moet worden ingetrokken. Ieder partikulier, die Wijn wil opdoen, moet vooraf een biljet laten halen; dit moet door hem, wanneer hij zijn Wijn van elders opslaat, naar de plaats van den uitslag worden verzonden; wil hij met zijn Wijn verhuizen, dit vermag hij niet zonder biljet van verkeldering. De Tapper mag niet wonen dan binnen een' bepaalden afstand van het Pakhuis van den Wijnkooper; dit Pakhuis moet zijn geïsoleerd, en geenerlei communicatie met het Woonhuis of andere belendende Gebouwen hebben. Wil de Wijnkooper of ieder ander, die Goederen ter negotie naar buiten 's Lands zendt, afschrijving genieten, dan is hij voor dien uitvoer verantwoordelijk, en aan gelijksoortige formaliteiten onderworpen, als thans zijn voorgeschreven.

Buitenlandsch Gedisteleerd.

Hier gelden dezelfde aanmerkingen als op den Wijn.

Binnenlandsch Gedisteleerd.

De Branderijen zijn te allen tijde aan visitatie der Ambtenaren onderworpen, en moeten van eene speciale admissie voorzien zijn; er is eene proportie tusschen het ter molen gebragte graan en den Moutwijn, die, wegens hetzelve, moet worden verantwoord; hier voor is de brander peil-subject, en bij ondermaat kan hij, even als

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

de Wijnkooper, als Fraudateur worden gestraft. Geene aflevering naar binnen 's Lands kan geschieden, zonder biljet. Ook hier moeten verboden afstanden worden in acht genomen; en, behalve aan enkele plaatsen, is de uitslag van Moutwijn tot rectificatie van den eenen Brander aan den anderen ongeoorloofd; en, voor zoo verre de Dranken aan Lieden worden afgeschreven, welke van crediet jouisseren, zijn ook dezen onder de verpligting om hunnen in- en uitslag te verantwoorden, en niet dan op biljet te verkoopen.

Brouwerijen.

De aard der zaak brengt mede, dat ook hier admissie van panden, visitatie der Fabrijken, kwitantie bij iedere aflevering, verboden Neringen en het weren van plaatsen, waar Bier verkocht of getapt wordt, uit de buurt der Brouwerijen, zal moeten plaats hebben; even als zulks tot aan de opheffing van den impost in de Provincie Holland heeft plaats gehad, waar zelfs tot het uitoefenen van een gedurig toeverzigt bijzondere Commiesen aan de Brouwerijen waren geaffecteerd.

Buitenlandsche Kolen.

Ook hier geldt het geen over de peil-rekening en de afrekening met biljetten is gezegd.

Al hetgeen zoo even door mij is opgenoemd, is uit de actuële legislatie in de Noordelijke Provinciën genomen; de ondervinding heeft geleerd, dat de gevolgen van deze belemmeringen, geenzins zoo schrikbarend zijn, als zij in den eersten opslag voorkomen, en dat het Handelaar, Fabrikant en Trafikant, diens ondanks, volmaakt wel kan gaan; ik kan meer zeggen, en maak geene zwarigheid om te verklaren, dat ik, enkel in de Noordelijke Provinciën administrerende, en bij de bewustheid, dat nieuwigheden dikwijls onaangenaam zijn, en dat verbetering door vooroordeel alleen kan worden verworpen, even weinig aan eene verandering van systema, als aan de opheffing van het middel van het Gemaal, hetwelk een zoo wezenlijk ingrediënt van hetzelve heeft uitgemaakt, zoude hebben gedacht; doch zulks belet niet, dat ik den meest bevooroordeelden veilig durf vragen, welk der beide systemata niet slechts voor het gros der ingezetenen, maar ook voor Handelaren en Trafikanten, aan de meeste belemmeringen on-

derhevig is? en of in goeden ernst eene vergelijking kan worden getroffen tusschen de hindernissen, welke aan den Winkelier op het onvrije territoir moeten worden toegebragt, en het nadeel van zoo menigen Winkelier en Tapper, wien zijne nering, uit hoofde der verboden afstanden, moet worden ontzegd, en aan menigen Brander of Brouwer, die het beroep van Tapper niet langer zal kunnen blijven uitoefenen? En het ligt echter in den aard der zaak, dat deze bepalingen bij het heffen der middelen bij de tweede hand, na genoeg alle onvermijdelijk zijn, en dat zelfs de voorzorgen bij den invoer van impost-subjecte goederen, zullen moeten worden vermeerderd, bij aldien men de abuizen weren wil, welke, dezen aangaande, in de Noordelijke Provinciën ontdekt zijn.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

B. Is het heffen bij de tweede hand uitvoerlijk?

Om deze vraag naar behooren te beantwoorden, moet men kennis dragen van de ware gesteldheid der zaken in de Zuidelijke Provinciën;

Terwijl men in het Noordelijk gedeelte van het Rijk de meeste Trafijken in de Steden vindt, en slechts hier en daar eene Branderij, Brouwerij, Zeepziederij en Zoutkeet op het Platte Land aantreft, is in het Zuidelijk gedeelte naauwelijks eene Gemeente, waar niet verscheidene van deze Trafijken bestaan, en over hare geheele uitgestrektheid, zijn gedissemineerd; en men stelt aldaar het grootste belang in het onbelemmerd toelaten van deze Trafijken, alomme, waar men dezelve verkiest op te rigten. En ik kan hierbij stellig verzekeren, dat het getal van aangegeven Disteleerderijen in het Groot-Hertogdom Luxemburg alleen, dat van 2300 te boven gaat, en dat men in de enkele Provincie van Limburg 1568 Brouwerijen aantreft.

Is het mogelijk, de circulatie in alle deze panden behoorlijk na te gaan? Kan men van derzelver Eigenaars vergen, dat zij zich bij iedere aflevering van Bier of Dranken van een biljet voorzien? Hoe zal het met die Brouwerijen gaan, welke men in zulk een groot getal aantreft, en die bijna uitsluitend voor de consumtie van eene uitgestrekte Boerderij werken? Zal men, bij het systema der tweede hand, het getal Commiesen zoodanig vermenigvuldigen, dat alle deze panden behoorlijk kunnen worden gesurveilleerd? Zal men, in dat geval, de kosten niet veel hooger zien loopen, dan ten tijde der Vereenigde Regten, wanneer zij meer dan 25 pCt. van het bruto product absorbeerden? Mag men zich vleijen, bij zulk

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

een getal Beambten, die, onverminderd de groote kosten, nog altijd slecht zullen worden bezoldigd, voor vexatiën van allerhanden aard bevrijd te kunnen blijven?

Ik voor mij acht het overbodig, een ernstig antwoord op deze vragen te geven, en vermeen veilig te mogen concluderen, dat de invoering van het systema van de tweede hand met bijna onoverkomelijke zwarigheden verbonden is; en deze zouden echter moeten worden getrotseerd, bijaldien het thans voorgedragen principe niet wordt aangenomen. Men heeft, wel is waar, van abonnementen gesproken, en het geen tijdens de Oostenrijksche Regering plaats had, ingeroepen.

Ik heb te dezen opzigte geene genoegzame ophelderingen kunnen bekomen, om stellig te durven zeggen, wat destijds gedaan werd, doch uit den aard der zaak zijn de abonnementen van tweederlei aard; zij berusten namelijk, of op een vasten grondslag; dat is op het geen naar de capaciteit van eene Trafijk in dezelve kan worden verwerkt, of op het presumtief debiet en vergelijking met andere Trafijken.

Het eerste soort van abonnement zoude overeen komen met het Ketelgeld, hetwelk tot den jare 1806 in Vriesland geheven is, en in een' vasten aanslag bestaan, welke aan den eenen kant eene vrij groote ruimte in de Fabrikatie toelaat, doch aan den anderen kant op de veronderstelling van onafgebroken vol op werken gegrond is. Men heeft mij gezegd, dat zulk eene soort van abonnement bedoeld zoude zijn, en daarbij zoude de administratie niet dan gemak hebben: maar ik verbeelde mij, dat het tot luide klagten aanleiding geven zoude, bijaldien het als noodzakelijk wierd voorgeschreven, en dat, voor zoo verre het als eene gunst ter keuze van den Trafikant mogt worden aangeboden, deze gunst met grond als bespotting zoude worden aangemerkt. En bovendien zijn de Branderijen misschien de eenige Trafijken, op welke dit systema gaaf kan worden toegepast.

Ten einde het drukkende van hetzelve te doen in het oog vallen, zij het mij geoorloofd een oogenblik den staat eener Schiedamsche Disteleerderij na te gaan.

Bij eene regelmatige bewerking in drukke tijden, beslaat men in dezelve zes Bakken daags, de Ketels zijn daar naar ingerigt, en dus zoude de betaling, vooral bij het verleenen van afschrijving, op zulk eene bewerking gebaseerd moeten zijn: doch in gewone tijden zijn er enkele maanden, in welke men drie en vier Bakken daags beslaat, en het behoeft dus geen betoog, welk

nadeel uit het abonnement of den vasten aanslag voor den Trafijkant zoude resulteren, en hoe of de Man, wiens vermogen hem toelaat, zijne Trafijk met meerder kracht door te zetten, boven den min vermogenden zoude worden begunstigd, en hoe zulk een maatregel op den geheelen ondergang van alle kleine Fabrijken uit zoude moeten loopen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Ik verbeelde mij dan ook, dat het abonnement, hetwelk de Trafikanten reclameren, is een aanslag van eene vaste som, meer op het presumtief debiet, dan op de inrigting der Trafijk gebaseerd: en is dit zoo? dan behoef ik bijna niets aan te voeren, om een systema te bestrijden, hetwelk eene wijde deur voor gunst en willekeur opent, en waarbij alles aankomt op de beoordeeling van Plaatselijke Ambtenaren, die met den besten wil buiten de mogelijkheid zijn, om eenen billijken aanslag te treffen, en in de aanzoeken der Trafikanten een te grooter lokaas voor onzedelijkheid vinden zouden, daar hunne malversatiën nagenoeg straffeloos zouden worden gepleegd.

Deze willekeur is onvermijdelijk, wanneer het enkel regelmatige en steeds voortwerkende Fabrijken concerneert; en hoe veel grooter moet zij dan niet worden, bij irreguliere fabrikatien, welke in de Zuidelijke Provinciën zoo menigvuldig zijn?

Het geen wij in de Noordelijke Provinciën, ten aanzien van het Accordantschap voor het Middel van de Waag hebben zien gebeuren, moge hiervan ten bewijze strekken, en het gold echter eene zeer ligte Belasting: hoe veel zwaarder moet de ongelijkheid zich dus niet doen gevoelen, wanneer zij middelen betreft, die tot zulk eene hoogte, als de Belasting op het Binnenlandsch Gedisteleerd, hebben moeten worden opgevoerd?

Het is waar, dat de Wet op de Binnenlandsche Steenkolen in enkele gevallen de mogelijkheid van abonnementen veronderstelt, en dus aan die inconveniënten niet onderhevig schijnt, welke ik zoo even geschetst heb: dan, behalve dat abonnement de laatste toevlugt is daar, waar eene andere wijze van perceptie met nog grootere zwarigheden gepaard zoude gaan, is de gelijkenis slechts schijnbaar, om dat het niet moeijelijk is, de kwantiteit Kolen te bepalen, welke uit eene kleine exploitatie gehaald wordt, en om dat het abonnement mitsdien op eenen vrij zekeren grondslag kan worden gebouwd.

III.

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius.*

Verscheidene Sectiën hebben het verlangen geuit, dat het getal der voorwerpen van Belasting mogt worden vermeerderd, en dat men zich in het bijzonder mogt toeleggen, om dezulken te treffen, welke van Buitenlandschen oorsprong zijn, en die, hoe zeer van een algemeen gebruik, echter niet behooren tot voorwerpen van eerste noodzakelijkheid; terwijl, haars inziens, daarin het middel zoude kunnen worden gevonden, om de Waag en Rondemaat, zoo veel het Binnenlandsch vertier betreft, te laten varen, en andere voorwerpen van Binnenlandschen oorsprong of fabrikatie te ontlasten.

De derde Sectie is verder gegaan, en heeft de Thee, de Koffij, de Chocolade, de Suiker en de Tabak meer bijzonderlijk opgegeven als geschikte voorwerpen van Belasting, zich onder anderen ook daarop grondende, dat deze zelfde voorwerpen in een systema van Belasting, in den jare 1801 gearresteerd, zijn begrepen geweest.

Ik wil deze laatste daadzaak niet tegenspreken, even weinig als dat theoretische gronden in den eersten opslag voor het in dezen gemanifesteerd gevoelen schijnen te pleiten, doch liever de redenen opgeven, welke den Koning belet hebben, het thans voorgedragen systema met zulke of soortgelijke objecten te vermeerderen, en daartoe is het noodig dezelve successivelijk na te gaan.

Thee.

Ten aanzien van deze Koopwaar is niet er daad bereids aan het verlangen der tweede Sectie voldaan, daar de Thee aan eene vrij zware recognitie is onderworpen, zoo dat men Belasting op Belasting zoude cumuleren, bijaldien men dezelve in het nieuwe stelsel had willen inweven.

Bovendien komt, zoo ten aanzien van dit als van de verdere voorgedragene middelen, in aanmerking, dat, bij deliberatiën over de Wet op de Konvooijen en Licenten, de gelegenheid overblijft, om na te gaan, op welk eene hoogte dezelve als inkomend regt, en hoezeer dan niet als object van Indirecte Belastingen, op de consumtie, buiten nadeel van den Handel, kunnen worden bezwaard.

Te-

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Tabak.

Als object van weelde of van overtollige genengtens is de Tabak ongetwijfeld voor eene Belasting geschikt; doch wanneer men nagaat,

Vooreerst, welk een deel de Tabaks Handel in Onze betrekkingen op Noord-Amerika beslaat;

Ten tweede, dat een zeer aanzienlijk gedeelte van den invoer tot exportatie geschikt is, en dat dus aan het weigeren van afschrijving niet kan worden gedacht;

Ten derde, dat de Tabak tevens is een object van Binnenlandsche Cultuur, hetwelk alle aanmoediging verdient;

Ten vierde, dat onze Inlandsche Snuifmolens, Karotten-Fabrijken en Tabaks-Kerverijen aan eene menigte menschen het onderhoud verschaffen, en dat het willekeurig Fransch Bestuur van het belang van den Tabakshandel zoo overtuigd was, dat hetzelve twee Fabrijken, tot schijnbare leniging van de te vreezen nadeelen in Holland, had gevestigd;

Ten vijfde, dat het weigeren van afschrijving aan andere Tabak, dan in de orginele emballagie, de pas weder ontluikende Fabrijken, een onherstelbaar nadeel zoude toebrengen, en onze active Negotie, in een' blooten Transit- en Commissie Handel zoude doen ontaarden; en

Ten zesde, daar het geven van Restitutie of Premiën aan den Gefabriceerden Tabak, bij het vrijlaten der Binnenlandsche Cultuur, onmogelijk moet worden geacht, zal het niemand kunnen bevreemden, dat dit artikel in het systema van Indirecte Belastingen niet heeft kunnen worden begrepen.

Koffij en Suiker.

Het is algemeen bekend, dat de Koffij, hier te Lande, met zeer veel zorg wordt gesorteerd en bewerkt, en dat de Handelaars in deze Specie het grootste belang daarin stellen, dat zij in hunne operatiën niet worden belemmerd.

Het is even zeker, dat de Suiker-Raffinaderijen, hier te Lande, zeer belangrijk geweest zijn, en, in de laatste jaren, zoo veel geleden hebben, dat hare aanmoediging de attentie van het Gouvernement steeds heeft na zich getrokken. Even zeer is het bekend, dat de Handel in Coloniale Waren, welke voor een goed gedeelte

Vergadering der Staten-Generaal.

Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

met Goederen van Binnenlandschen oorsprong, moeten worden gelijk gesteld, in de schaal van onze Buitenlandschen Negotie, eene zeer aanzienlijke plaats heeft bekleed, en dat, terwijl van de Impost-subjecte Speciën, het Buitenlandsch Gedisteleerd, en de Wijn alleen, en dan nog maar voor een gering gedeelte van hetgeen wordt ingevoerd, als objecte van Buitenlandschen Handel kunnen worden aangemerkt, ver het grootste gedeelte van de Koffij en Suiker voor Buitenlandsche verzendingen geschikt is; terwijl naijverige mededingers niets meer verlangen zouden, dan, in onberaden stappen van het Gouvernement, de gelegenheid te vinden, om de Nederlanders dit gedeelte van hunnen handel te ontrukken.

Bij zulk eene gesteldheid van zaken zoude het inderdaad vreemd hebben moeten voorkomen, dat Z. M. deze en gelijksoortige voorwerpen onder het systema van Indirecte Belastingen zoude hebben begrepen. Zoo dit gebeurd ware, zoo men de middelen gevonden had, hetgeen echter bezwaarlijk zoude geweest zijn, om de op den invoer gelegde Belasting zoodanig te modificeren, dat de Handel belemmerd had kunnen worden gedreven, volle afschrijving voor den uitvoer gegeven, en de Handelaar, buiten de verpligting gelaten, om immer eenig voorschot van Penningen te doen; dan vraag ik nog, welk een klem zulk een voorstel, betreffende objecten van een zoo uitgebreiden handel, aan de tegenwerping zoude gegeven hebben, dat het systema van belasting op invoer, en de daarmede verbondene formaliteiten, op het bederf van den handel zoude moeten uitloopen?

Dat men deze belastingen in 1801 gewild hebbe, doet eigenlijk niets ter zake, maar wel, of hetgeen men gewild heeft, destijds goed en uitvoerlijk was, en het thans is.

Zelve zeer van nabij in de toenmalige deliberatiën betrokken, kan ik verzekeren, dat de Man, welke aan het hoofd der Financiën geplaatst was, steeds heeft verklaard, dat hij de voorgeslagen middelen als verderfelijk, en de uitvoering der wet nagenoeg als onuitvoerlijk beschouwde; en, dit daar latende, moet men niet uit het oog verliezen, dat, in 1801, het systema van de Belasting bij de tweede hand in deszelfs volle kracht was behouden, en dat het bij hetzelve mogelijk verondersteld wierd, den debitant te surveilleren, zonder de Negotie te belemmeren, of den invoer naauwkeurig te controlleren; terwijl het tegenovergestelde bij de Belasting bij de source plaats zoude moeten hebben.

Chocolade.

[Margin: Vergadering der Staten-Generaal.]

Behalve dat de zoo even aangevoerde obſervatiën ook ten dezen toepasſelijk zijn, is het meest mogelijk rendement van dit middel zoo gering, dat het geïſoleerd nimmer in aanmerking kan komen.

[Margin: Consideratien van den Directeur-Generaal Appelius.]

Modificatie van de Waag en Ronde Maat.

Verſcheiden Sectiën hebben aangedrongen, dat beide deze Middelen, althans wat de Binnenlandſche Markten betreft, mogten worden geſupprimeerd, daartoe aanvoerende den omſlag, welke de perceptie vordert, de vrees, dat vele Markten door dezen last zouden worden benadeeld, en het verlangen, dat het Waagregt aan de Steden en Plaatſen mogt kunnen gelaten worden.

Er is zeer veel tegen alle deze gronden te zeggen, daar het verband tusſchen de belasting op hetgeen ingevoerd en hetgeen op de Markten verkocht wordt, niet is tegen te ſpreken, en daar het gemis, hetwelk de Schatkist door eene verandering zoude lijden, te bedenkelijker is, naarmate dat de Belasting zelve minder zwaar is, en het product uit de menigte der verkochte goederen alleen voortvloeit.

Aan den anderen kant echter wil ik niet tegenſpreken, dat de verlangde verandering gemak in de Adminiſtratie zal geven, omdat de wijze van perceptie van dit middel van die eenvoudigheid moest afwijken, welke men bij al de overige middelen aantreft, terwijl de bedenking over het verloopen der Markten in de Zuidelijke Provinciën van eenig gewigt zoude kunnen zijn, omdat men aldaar aan Belasting, althans als landelijk middel, nimmer is gewoon geweest.

Deze conſideratiën en de overweging, dat het onnaauwkeurige der officiële informatiën, in der tijd, omtrent de exploitatie der Kolen, aan het vorig Gouvernement gegeven, en die den grondſlag der berekening van den Impost hebben uitgemaakt, op een meerder rendement van dit middel mogen doen hopen, en dat insgelijks het middel van het Binnenlandsch Lastgeld, hoezeer op enkele punten gemodificeerd, en niettegenſtaande het overdrevene der gemaakte berekeningen, ligtelijk kan worden aangewezen, in de Zuidelijke Provinciën eenigzins hooger zal loopen, dan ik in den beginne had durven berekenen, hebben Zijne Majeſteit doen beſluiten, om aan het verlangen der Sectiën te voldoen, en eene proeve te ne-

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

men, of het mogelijk is, zich van deze Belastingen vóór de Binnenlandsche Markten te passeren, terwijl zij, wat de van buiten aangevoerde goederen betreft, in den schakel der Indirecte Belastingen behouden zijn.

IV.

Quotiteit der Belastingen.

Met betrekking tot de quotiteit der voorgedragen Belastingen, heeft Zijne Majesteit vermeend over het geheel te moeten persisteren bij de ingezondene voordragt. Het is Hoogstdenzelven voorgekomen.

Vooreerst, dat de Belasting in geen geval als overdreven of te drukkend kan worden beschouwd, en

Ten tweede, dat de gemaakte berekeningen, omtrent den presumtiven opbrengst over het geheel genomen, niet waarschijnlijk maakten, dat dezelve grooter zijn zoude, dan daarbij is opgegeven.

Het Object, welks rendement misschien het meest de gemaakte raming zoude overtreffen, is de Impost op de Binnenlandsche Kolen; doch behalve, dat de latere opgaven geen volledige garantie, omtrent den opbrengst, geven kunnen, komt nog in aanmerking, dat de afschrijving of restitutie, welke, bij de nadere redactie der Wet, stellig beloofd is, alle vaste berekening op het Product onmogelijk maakt.

Bovendien komt ten dezen in aanmerking, niet alleen of het rendement goed is berekend, maar ook of de Belasting op zich zelve, en met betrekking tot andere aanverwante Specien, te hoog is, en wanneer ik vervolgens naga, dat 15 Stuivers op het hoed, in zeer weinige gevallen, een vierde van den prijs der laagste soort van Kolen zal bedragen, en in de meeste slechts een vijfde of een zesde bereiken zal, terwijl de Impost op den Baggerturf zeer algemeen tot die zelfde hoogte komt, verbeelde ik mij, dat eene vermindering van den Impost op de Kolen, een zeer wezenlijke grond van klagten aan de Eigenaars der lage Veenderijen opleveren zoude.

Met betrekking tot de overige middelen van Belasting, gedraag ik mij, ten aanzien van de quotiteit van den Impost, tot de aanmerkingen, *in margine*, der bijzondere Ordonnantiën geplaatst.

Voor dat ik van dit punt afstappe, moet ik echter de volgende wezenlijke veranderingen en faciliteiten doen opmerken.

1. Suppressie van de Waag en Rondemaat, voor de binnenlandsche Markten en vertier; Vergadering der Staten-Generaal.

2. Classificatie van de Schepen met Kolen en Kalk beladen, onder de uitzondering van de meest gefavoriseerde Vaartuigen, waardoor dezelve met de onoverdekte Vaartuigen worden gelijk gesteld. Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

3. De bevoegdheid, aan den Koning gelaten, om de quotiteit van den Impost voor irreguliere Veenderijen, het zij dezelve op Gemeentens-Gronden of op bijzondere Eigendommen plaats hebben, zoodanig naar den slechteren aard der Specie te wijzigen, dat de Impost in deze Veenderijen niet zwaarder drukke, dan in de regelmatig geëxploiteerde lage Veenen; door deze delegatie is voldaan aan het bezwaar, hetwelk de aard der Veenderijen in de Zuidelijke Provinciën opleverde, en tevens de weg gebaand, om een einde te maken aan de verschillen, welke tot nu toe, wegens de Veenderijen in de Peel en in enkelde andere streken der Noordelijke Provinciën, hebben bestaan, en de aard der zaak maakte meer preciese legislatieve bepalingen onmogelijk, om het groote verschil, hetwelk tusschen de onderscheidene soorten van deze Veenen bestaat.

Toezigt op de Grenzen.

Een der grootste bezwaren van vele Leden der Tweede Kamer bestond in het oponthoud en de botzingen, welke het creëren van eene tweede administratie op de Grenzen deed vreezen. Aan dezelve is, zoo als ik bij het eerste gedeelte dezer consideratiën gezegd heb, op eene volledige wijze voldaan: de in- en uitklaring geschiedt bij denzelfden man, hij regelt de visitatiën en bepaalt de mate en wijze van toeverzigt en zekerheid, welke naar den aard der omstandigheden kunnen worden gevorderd, en dus vervalt daardoor de vrees voor belemmering van de commercie, op welke door sommige Leden zoo sterk was aangedrongen.

Onvrije territoir.

Met betrekking tot het onvrije territoir, zal de Kamer bij de vergelijking van de nadere redactie met het eerst ingezonden ontwerp, bemerken, dat op de gestrengheid van de eerste voordragt zoo veel is toegegeven, als de zekerheid der Schatkist slechts eenigzins gedoogt, en zulks vooral ten aanzien van de kleine Winkelnering,

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur Generaal *Appelius*.

van de hoeveelheden, welke een particulier ongejustificeerd voor eigen consumtie in huis kan hebben, en van de huisvisitatiën. Dit laatste punt is voorzeker van allen het meest bezwarende; men kan echter, zoo als ik hiervoren heb aangemerkt, van hetzelve niet afzien, doch men heeft echter dit regt zoodanig beperkt, dat het doen der visitatie nimmer van de willekeur der Commiesen zal afhangen, en, door het een en ander, is dus het oogmerk bereikt, dat de inwoning op het vrije territoir altans aan niet meerder belemmeringen onderhevig zijn zal, dan men overal in het Rijk zoude aantreffen, bijaldien het systema der Belasting bij de tweede hand mogt worden aangenomen.

Cautiestelling der Contribuabelen en verhaal op hunne Goederen.

Ten aanzien van het eerste dezer twee punten, heeft men de positie der Contribuabelen zeer veel verbeterd, door de onbepaalde admissie, om Impost-subjecte Goederen tot onderpand van hun verschuldigde te stellen, en deze, in welk eene kwantiteit ook, in het entrepôt toe te laten, en, voor zoo veel het verband op de Goederen der Contribuabelen aangaat, heeft men niet alleen de bepalingen der Wet van den 11den Februarij dezes jaars, als regelmaat der te geven voorschriften aangenomen, maar ook vastgesteld, dat geen legaal verband gelden zoude, ten aanzien van hen, die het Land door het deponeren van Goederen, of door eene cautie in Numerair, of in Onroerende Goederen, hebben gedekt, terwijl het legaal verband zich nimmer op gehuurde panden zal uitstrekken, en de personele borgtogten ontslagen worden gerekend, wanneer de schuld niet binnen een' bepaalden tijd zal zijn ingevorderd.

Borgstelling der Ambtenaren.

Ten deze opzigte is de redactie der generale Wet veranderd naar aanleiding van de gemaakte bepalingen bij de Wet van den 11den Februarij dezes jaars, ten aanzien van het legaal verband op onroerende goederen voor de Grondbelasting in de Personele en Mobilaire Belasting gegeven.

Verificatiën, Visitatiën en Bekeuringen.

Verscheiden Leden hebben verlangd, dat de herkeuring

niet enkel aan gecommitteerden zoude worden toebetrouwd, door de Administratie benoemd, maar dat een der twee Keurders door de belanghebbende zoude worden gedesigneerd, en de derde door eene neutrale autoriteit benoemd. Vergadering der Staten-Generaal.

Aan deze bedenking is voldaan, terwijl de derde Keurder door de Gedeputeerde Staten zal gedesigneerd worden, wanneer de beide anderen, omtrent de keuze van denzelven, niet overeenkomen. Consideratiën van den Directeur-Generaal Appelius.

In het werk der visitatiën en bekeuringen, heeft men voor het overige getracht de precautiën tegen vexatie en willekeur, zoo mogelijk, nog te vermeerderen; boven hetgeen bij de voorgedragene ontwerpen reeds was bepaald.

Overtredingen en derzelver classificatie.

Ten dezen opzigte heeft men getracht, aan verscheiden geopperde bedenkingen te gemoet te komen, zoo door eene meer naauwkeurige benaming, als door eene angstvallige revisie van alle de gemaakte bepalingen, en meer bijzonder ook, ten aanzien van de overtredingen, in de klasse der restitutiën gerangschikt.

Maten en Gewigten.

In plaats van het gesupprimeerde 60ste Artikel der algemeene Wet, hetgeen de noodzakelijkheid eener herleiding van de decimale tot de gewone maat in alle de bijzondere Wetten veronderstelde, is bij ieder derzelve het bedrag van de Belasting en van de gegeven kortingen, zoo wel in de decimale als in de gewone Maten en Gewigten uitgedrukt; daar door is de herleiding niet meer noodzakelijk, en wordt de uitvoering der Wet veel meer gemakkelijk in die Provinciën, in welke de decimale maat algemeen in gebruik is.

Bepalingen omtrent de Fabricatie, wijze van Perceptie en Entrepôts.

Met betrekking tot beide deze punten, heeft men over het algemeen bevonden, dat de voorgedragen bepalingen zoodanig met het systema van Belasting bij de fabrikatie verbonden waren, dat weinig veranderingen mogelijk geweest zijn; men heeft echter dezelve gemaakt, voor zoo

Vergadering der Staten-Generaal.

Considératiën van den Directeur Generaal *Appelius.*

ver aan de ingebragte bedenkingen, buiten prejudicie van 's Lands Kas, kan worden voldaan, of dat zij eene nuttige strekking hadden; zoo is ten aanzien van het middel van de Zeep, eene zeer doelmatige bijvoeging van de eerste Sectie overgenomen, en zoo heeft men voor de groote Brouwerijen, in de Steden gelegen, en waartoe dus het toevoorzigt meer gemakkelijk is dan ten platte Lande, van de verpligting afgezien, dat de bewerking in de Roerkuip niet dan op bepaalde uren zoude mogen beginnen, terwijl men de bedenking, omtrent den tijd, die voor het Vaten der Bieren vereischt wordt, daar door heeft ondervangen, dat de declaratie zal moeten aanduiden, wanneer de Tonning begint, en wanneer dezelve zal afgelopen zijn.

Ten opzigte van de Belasting op den Turf, wordt voorgesteld aan den Koning gelijke magt, tot modificatie der formaliteiten, op te dragen, als waarvan ik voor de quotiteit van den Impost hier boven heb rekenschap gegeven, en dit voorstel wordt door dezelfde redenen gemotiveerd.

Ten aanzien, eindelijk, van het middel op de binnenlandsche Steenkolen, is dit gedeelte der Wet geheel omgewerkt; men heeft daarbij de formaliteiten zoo veel verminderd, als de aard der zaak toeliet, en daar de perceptie niet overal op dezelfde wijze zal kunnen worden ingerigt, heeft men tevens de onderscheidene wijze van invordering nader gepreciseerd en begrepen, de Exploiteurs, tot eene medewerking, die de invordering gemakkelijk maken, en de kosten zeer veel verminderen kan, het beste te zullen overhalen, door de uitloving eener korting voor hen, welke zich Debiteuren van den impost zouden willen stellen, en tevens de administratie den noodigen waarborg geven, wegens de deugdelijkheid hunner declaratiën, welke, in vele gevallen, met juistheid kan worden nagegaan.

Behalve de hier voren gementioneerde faculteit, om, tot securiteit van den impost, in alle mogelijke quantiteiten te kunnen entreposeren, is de afschrijving zonder vervoering, op de helft van hetgeen was voorgedragen, verminderd, en de afschrijving, in kas van brand, diefstal of dergelijke ongevallen, welke eenigzins facultatief was gelaten, stellig bepaald, zoo als men insgelijks ten aanzien van de Branderijen heeft gestatueerd, dat, voor zoo ver eenig ongeval in de Fabrijk het voortwerken, gedurende den tijd, voor welken is gedeclareerd, onmogelijk maken mogt, de declaratie niet verder zoude wor-

den ingevorderd, dan naar rato van hetgeen werkelijk heeft kunnen worden gefabriceerd.

Uit den aard van dit kort overzigt, heb ik mij moeten bepalen tot de voornaamste veranderingen, welke in de nadere redactie voorkomen; ik heb mij echter bevlijtigd, om aan bedenkingen van minderen aard te gemoet te komen, en de wezenlijke of vermeende onnaauwkeurigheden te verbeteren, welke verscheidene Leden vermeenden in de eerste ontwerpen te hebben gevonden, doch ten dezen opzigte kan ik niet anders, dan mij tot de vergelijking van beide te refereeren, zoo als ik insgelijks de vrijheid nemen moet, tot de bijzondere Ordonnantiën te verwijzen, ten aanzien der verantwoording van die zwarigheden, aan welke niet heeft kunnen worden voldaan, terwijl ik mij vleije, dat de difficulteiten, welke uit eene verkeerde opvatting van het oogmerk der Wet ontstaan mogten zijn, door de daaromtrent gegevene ophelderingen immers grootendeels zullen vervallen.

Vergadering der Staten-Generaal. Consideratiën van den Directeur-Generaal *Appelius*.

Gedaan in 's Gravenhage, den 8sten Augustus 1816.

De Staatsraad, Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen,

APPELIUS.

In de vergadering van den 16den Augustus werd gelezen eene Missive van Z. M. van den 15den, ten geleide eener veranderde redactie van de verschillende wetten, betreffende het nieuw in te voeren algemeen stelsel van indirecte belastingen; zijnde de missive van dezen inhoud:

EDEL MOGENDE HEEREN!

De daarstelling van een nieuw stelsel van indirecte belastingen, waartoe al de ontwerpen voor eenigen tijd, aan uwe overweging zijn aangeboden, was eene te gewigtige zaak, dan dat Wij niet zouden verlangd hebben, dezelve aan het meest zorgvuldig onderzoek te zien onderworpen, ten einde ook, zoo noodig, de vruchten van dat onderzoek tot verbetering der voorgestelde bepalingen te kunnen doen dienstbaar zijn.

Veranderde redactie der concept-wetten.

Wij hebben Ons met dat inzigt verslag doen geven van de aanmerkingen, welke van wege U Edel Mog. aan den Directeur-Generaal der indirecte belastingen zijn medegedeeld, en hebben, naar aanleiding derzelve, be-

Vergadering der Staten-Generaal.

willigd in zoodanige veranderingen, welke Ons nuttig zijn voorgekomen.

Verandering der redactie der concept-wetten.

Gezind om zoo veel zulks, behoudens de gronden van het stelsel, geschieden kon, aan de geopperde bezwaren te gemoet te komen, hebben Wij niet alleen willen voorzien in zoodanige, van welker wezenlijk bestaan Wij de overtuiging hadden verkregen, maar ook gaarne omtrent andere, die meer twijfelachtig waren, willen toegeven. Met die bedoeling zijn al de ontwerpen, tot het herstel van indirecte belastingen behoorende, op nieuw bewerkt en overzien, en Wij houden ons verzekerd, dat U Ed. Mog. bij de overweging derzelve, zoo als die hier nevens gaan, om, met ter zijde stelling der vorigen, in deliberatie te worden genomen, zullen ontwaren, dat op eene doelmatige wijze aan de meeste bedenkingen voldaan, en aan Onze zijde alles is in het werk gesteld, om deze belangrijke zaak met de gewenschte eenstemmigheid ten einde te brengen.

Wij hebben, bij de behandeling derzelve, zorgvuldig vermijd onze aandacht te doen afleiden door reclamatiën, welke enkel gegrond waren op provinciale of plaatselijke bijzondere aangelegenheden.

Eene anderzins lofwaardige, doch te verre gedreven, ijver heeft in eenige provinciën aanleiding gegeven tot eene verkeerde toepassing der bevoegdheid, bij de Grondwet aan de Staten toegekend, om de belangen der ingezetenen voor te staan in zaken, hunne administratie betreffende, en zij hebben zich ook aan U Ed. Mog. gewend over een onderwerp, waarvan de beoordeeling uitsluitend aan Ons en uwe vergadering toekomt. U Ed. Mog. die, zonder ruggespraak met iemand, de algemeene belangen van het Rijk met Ons overleggen, zullen dan ook voorzeker de noodzakelijkheid erkennen, dat die vertogen niet verder in aanmerking komen, dan met de algemeene belangen bestaanbaar is.

En hiermede bidden Wij Gode, dat Hij U, Edel Mog. Heeren, houde in zijne heilige bescherming.

Deze missive benevens de gemelde veranderde concept-wetten werden ten fine van onderzoek aan de Sectiën gerenvoijeerd; stellende de Voorzitter voor, om, zoo zulks mogelijk zou zijn, de deliberatiën over de concept-wetten te bepalen op den 30sten dier maand: doch er werd, op de aanmerkingen van sommige Leden, besloten, deze

deliberatiën te beginnen op den dag na dien, op welken de centrale fectie in de gelegenheid zou zijn, haar algemeen rapport daaromtrent uit te brengen. Vergadering der Staten-Generaal.

In de vergadering van den 29sten Augustus werd door den Commies van Staat in de beide talen voorgelezen het volgend

ALGEMEEN VERSLAG der Centrale Afdeeling, op de nader geredigeerde en gewijzigde concept-wetten, betrekkelijk het algemeen stelsel der Indirecte Belastingen. Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In de vergadering van den 13den dezer, had uwe centrale afdeeling de eer van aan U Ed. Mogenden verslag te geven van den toenmaligen staat der beraadslagingen van alle de bijzondere afdeelingen der Kamer, betrekkelijk de onderscheidene ontwerpen van wet, die het nieuw voorgedragen systema van Indirecte Belastingen uitmaken. Uit dat verslag is aan U Ed. Mog. kennelijk geworden, dat de groote meerderheid der sectiën zich stellig verklaard had voor den voornamen en kenschetsenden hoofdtrek van het systema, de heffing namelijk bij de eerste hand: bij den invoer in het Rijk, ten aanzien van buitenlandsche produkten; bij de eerste aflevering of fabricatie, met opzigt tot de voortbrengselen van vaderlandschen bodem of vaderlandsche nijverheid. Doch de goedkeuring van dit grondbeginsel, op zich zelve beschouwd, was, gelijk aan U Ed. Mog. uit hetzelve rapport gebleken is, bij alle de afdeelingen vergezeld van den uitdrukkelijken wensch, dat de toepassing daarvan op de algemeene bepalingen van het systema, zoo wel als op de bijzondere verordeningen omtrent de verschillende voorwerpen van belasting, in zeer vele opzigten veranderd of gewijzigd mogt worden. De menigvuldige en grootendeels hoogstbelangrijke bedenkingen dienaangaande, uit den boezem der bijzondere afdeelingen voortgesproten, door tusschenkomst der centrale afdeeling, aan den Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen medegedeeld, en door dezen onder het oog van Z. M. gebragt, hebben ten gevolge gehad de, bij het rapport van den 13den dezer, bereids vermelde, en tot de algemeene aanmerkingen der sectiën betrekkelijke Consideratiën van welgemelden Directeur-

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

Generaal, mitsgaders deszelfs beantwoording op de speciale bedenkingen, rakende elke der voorgedragene wetten. Maar het was ook naar aanleiding van deze bedenkingen uwer sectiën, dat Z. M. veelvuldige en voor een groot deel zeer gewigtige wijzigingen in alle die wetten deed inlasschen; en, bij missive van den 15den dezer, aan U Ed. Mog., met toezending der nieuwe redactie, Hoogstdeszelfs verlangen te kennen gaf, dat deze, met vervanging der vorige redactie, ten onderwerp van de beraadslagingen van U Ed. Mog. zoude strekken. Een nader onderzoek der alzoo gewijzigde ontwerpen in de onderscheidene sectiën dezer Kamer, was hiervan het gevolg. Elk Uwer, Ed. Mog. Heeren, heeft zich bij die gelegenheid kunnen overtuigen, in hoe verre deze ontwerpen van de vroegere oorspronkelijk aan U Ed. Mog. voorgedragene verschillen: terwijl ook de algemeene en bijzondere consideratiën van den Heere Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen daaromtrent veelvuldige aanwijzingen bevatten. Bij de eerstgenoemde consideratiën vooral, zijn tevens uitvoerig beantwoord verschillende bedenkingen uwer sectiën, waaraan Z. M. vermeend had geen gehoor te moeten geven, als op zich zelve niet zijnde van genoegzame kracht, of wel niet kunnende opwegen tegen meer belangrijke en klemmende tegenbedenkingen. De redenen, door den Directeur-Generaal ontvouwd, hebben op meer dan één punt eene algemeene overtuiging ten gevolge gehad: van meer dan eene te voren in onderscheidene sectiën geopperde zwarigheid, is men, naar aanleiding derzelve, ganschelijk terug gekomen. Noodeloos ware het, deze opgeloste en alzoo niet meer bestaande bedenkingen aan U Ed. Mog. op te noemen. De voor de gansche natie zoo belangrijke beraadslagingen uwer sectiën staan levendig in het geheugen van elk der leden dezer Kamer geprent: de consideratiën van den Heere Staatsraad *Appelius* zijn in uwer aller handen. Even onnoodig acht uwe centrale sectie de aanwijzing van alle bijzonderheden, waarin de thans voorgedragene redactie der wetten zich van de vroegere onderscheidt. Dankbaar voorzeker herinnert zich elk uwer, hoe onze geëerbiedigde Koning, in meer dan één opzigt, met opoffering van bijzondere gevoelens, aan het uitgedrukte verlangen van U Ed. Mog. toegevende, alzoo de opregtste en ondubbelzinnigste hulde heeft toegebragt aan het verlicht oordeel en de vaderlandsliefde der vertegenwoordigers van zijn volk.

Doch het is thans alleen de pligt der centrale sectie,

om aan U Ed. Mog. aan te bieden het algemeen verslag van de overwegingen der onderscheidene sectiën op het voorstel van Z. M., zoodanig als hetzelve nader gewijzigd, ingevolge Hoogstdeszelfs uitdrukkelijke begeerte, in de vergadering van den 16den dezer, aan U Edel Mog. is medegedeeld geworden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

Eene enkele gewigtige verandering in dit voorstel kan de centrale sectie niet met stilzwijgen voorbijgaan. Uit de consideratiën van den Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen was aan U Ed. Mog. gebleken, dat Z. M., aan zeer vele bedenkingen der Kamer te gemoet komende, opzigtelijk den aard en de wijze van invordering der middelen, daarentegen, met betrekking tot de *quotiteit* derzelve, vermeend had zich bijna enkel te moeten bepalen tot de afschaffing der belastingen op de Waag en Rondemaat voor de binnenlandsche markten en vertier, en „ over het geheel te moeten persisteren bij de ingezondene voordragt, vermits het Hoogstdenzelven was voorgekomen, *vooreerst*, dat de belasting in geen geval als „ overdreven of te drukkend kon worden beschouwd; en „ *ten tweeden*, dat de gemaakte berekeningen omtrent den „ presumtieven opbrengst over het geheel genomen, niet „ waarschijnelijk maakten, dat dezelve grooter zijn zoude, dan daarbij was opgegeven."

Het hooge gewigt dezer bedenkingen, in verband gebragt met de noodzakelijkheid, om den opbrengst der in te voeren algemeene Indirecte Belastingen gelijk te doen zijn met hetgeen de thans nog bestaande middelen van dien aard in de Noordelijke en in de Zuidelijke Provinciën gezamenlijk opbrengen, kan door niemand worden tegengesproken. Desniettegenstaande echter heeft Z. M., nader van wege deze Kamer onderrigt van het wezenlijke bezwaar, dat voor de mindere klassen in vele provinciën des Rijks zou gelegen zijn in den voorgestelden impost op de *bieren*, als welke dezen zoo algemeenen drank en voor velen zoo noodzakelijke behoefte tot een' onevenredigen prijs zou doen stijgen, zich volgaarne bereidwillig getoond, om aan den algemeenen wensch te voldoen, en door eene aanmerkelijke vermindering van den voorgedragen impost, denzelven terug te brengen tot nagenoeg dezelfde hoogte, tot welke de bieren thans in de Zuidelijke Provinciën zijn belast.

En hiermede, Ed. Mog. Heeren, gaat uwe centrale afdeeling over tot hare eigenlijke taak, het verslag der gevoelens van de bijzondere afdeelingen, aangaande de onderscheidene wetten, die het zamenstel der voorgestelde

Vergadering der Staten-Generaal.

Indirecte Belastingen uitmaken, zoo als dezelve thans, nader gewijzigd, in uwe vergadering van den 16den dezer, zijn ingekomen.

Introductive wet.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

In de eerste plaats komt hier natuurlijk in aanmerking de *introductive wet*, die het gezamenlijk bedrag der in te voeren Indirecte Belastingen, het grondbeginsel der wijze van heffing, en de voorwerpen der belasting bepaalt.

Omtrent de beide eerste punten, den opbrengst tot welken de gezamenlijke middelen moesten worden gebragt, en de wijze van invordering dier middelen, hadden de onderscheidene afdeelingen der Kamer reeds vroeger hare meening uitgedrukt, en de centrale afdeeling heeft de eer gehad, deswege, bij haar rapport van den 13den dezer, aan U Ed. Mog. verslag te doen. Het grootste gedeelte uwer Medeleden had verklaard zich dienaangaande met het voorgedragene systema te vereenigen. Deze allen moesten dan ook noodzakelijker wijze hunne goedkeuring geven aan de introductive wet, in zoo verre zij slechts de daarbij opgenoemde voorwerpen voor geschikt hielden om met eene indirecte belasting te worden bezwaard; hoedanig ook buitendien hunne gevoelens zijn mogten omtrent deze of gene der overige wetten.

De groote meerderheid der leden heeft zich dan ook in de meeste sectiën verklaard voor de introductive wet. Eene enkele sectie was eenstemmig van een tegenovergesteld gevoelen, zoo wel uit hoofde dat dezelve een aantal der daarbij opgenoemde inlandsche voortbrengselen ontlast, en daarentegen meerdere vreemde produkten met eene belasting op de consumtie bezwaard wenschte te hebben, als ook voornamelijk, omdat zij van oordeel was, dat alle heffing van regten en toeverzigt omtrent vreemde produkten uitsluitend aan de administratie der Konvooijen en Licenten, en geenszins aan die der Indirecte Belastingen, behoorde te worden toegekend. Gelijke redenen hebben in eenige der overige sectiën de minderheid der leden tot een gelijk besluit gebragt; terwijl eenige andere leden de introductive wet daarom gemeend hebben te moeten verwerpen, vermits die wet, onder anderen, den *Turf* en de *Steenkolen* tot voorwerpen der te heffen Indirecte Belastingen verklaart; terwijl, naar het oordeel van vele dezer leden, zoodanige

impost op de brandstoffen met veel meer gelijkheid en billijkheid zoude kunnen worden vervangen, door de invoering van een *Haardsteden-geld*, van de bewoonde gebouwen, en (gelijk zij zich uitdrukken) bij wijze eener Indirecte Belasting, van de bewoners te heffen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

Zout.

Van de algemeene introductive wet, die het geheele zamenstel der Indirecte Belastingen omvat, als nu overgaande tot de bijzondere ontwerpen, rakende elk der verschillende voorwerpen dier belastingen, meent uwe centrale sectie dezelfde rangschikking te moeten in acht nemen, die, bij de voordragt van den Heer Staatsraad *Appelius*, is gevolgd geworden. De voorgedragene wet op het *Zout* komt alzoo hier, in de eerste plaats in aanmerking.

De nadere redactie dezer wet heeft tot weinige of geene aanmerkingen stoffe overgelaten. Een vrij groot aantal leden, wel is waar, heeft alsnog den wensch uitgedrukt, dat de voorgestelde impost op het Zout, zoo al niet tot op de helft, althans aanmerkelijk mogt worden verminderd; sommige dier leden hebben zich op dezen grond tegen het ontwerp verklaard. Verre de meesten intusschen, in zoo verre zij zich niet tegen het gansche zamenstel der voorgestelde wetten hadden uitgelaten, zijn van oordeel geweest, dat men zich met de wet op het middel van het Zout, zoo als dezelve thans ligt, onvoorwaardelijk zoude behooren te vereenigen.

Zeep.

Op eene dergelijke uitkomst zijn de overwegingen der sectiën, omtrent de voorgestelde wet op het middel van de *Zeep*, uitgeloopen. Een niet onaanzienlijk aantal leden had ook hier gaarne eene vermindering van impost gezien, en is van oordeel, dat zulks met het welgewogen belang der schatkist zelve zoude overeenstemmen. Sommigen meenden, dat een tolregt op de van buiten 's lands inkomende bestanddeelen, noodzakelijk tot de fabricatie der Zeep, meer dan eene belasting op de Zeep zelve, aan het voorgestelde oogmerk zoude hebben beantwoord. Eene groote meerderheid intusschen heeft voor de aanneming der wet gestemd.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

Wijnen.

Van een' gansch verschillenden aard zijn de bedenkingen, als nog, na de voorgestelde veranderingen, tegen de wet op het middel van de *Wijnen* aangevoerd. Geene enkele stem heeft zich verheven tegen de hoogte van den impost, zoo als die is voorgedragen. Vrij eenstemmig is het gansche ontwerp bij de meeste afdeelingen goedgekeurd. De bezwaren echter, die sommige leden, voornamelijk voor de kooplieden en zeehandelaren, hadden voorzien, en die door eene der sectiën, bij eene vroegere gelegenheid, zeer uitvoerig waren ontwikkeld geworden, zijn, naar oordeel derzelve, door de tegenbedenkingen van den Heere Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen, en door de wijzigingen in de wet zelve aangebragt, slechts voor een gedeelte opgelost of uit den weg genomen.

Buitenlandsch Gedisteleerd.

Schoon in eene mindere mate dan de wet op het middel van de Wijnen, is ook die op het middel van het *Buitenlandsch Gedisteleerd* aan eenige leden voorgekomen, zelfs na de veranderde redactie, bepalingen te vervatten, voor handel en scheepvaart bezwarend.

Eene der sectiën is van oordeel geweest, dat de belasting van het buitenlandsch gedisteleerd op flesschen, altijd van gelijke hoogte zijn moest met de belasting van den Wijn op flesschen, als zijnde zulks het eenige middel om het smokkelen voor te komen, zonder in de, haars inziens, zeer bedenkelijke bepaling te vervallen, van het openen der flesschen aan de bedienden der administratie te vergunnen.

De groote meerderheid dier sectiën, die de buitenlandsche produkten niet aan het algemeen bestuur der Indirecte Belastingen wilden onttrokken hebben, is voor het overige van gevoelen geweest, om zich met deze wet te vereenigen.

Binnenlandsch Gedisteleerd.

Bij de zeer uiteen loopende meeningen, omtrent de wet op het middel van het *Binnenlandsch Gedisteleerd*, heeft zich echter eene meerderheid voor dit ontwerp in deszelfs geheel verklaard. De hoogte van den voorgedra-

dragenen impost heeft verscheidene leden een ander gevoelen doen omhelzen. Sommigen hebben, in de voorgestelde wijze van heffing, eene gegronde reden tot vrees meenen te ontmoeten, voor den ondergang van vele fabrijken, vooral die van eenen geringeren omvang. Eene sectie heeft zich tegen het ontwerp verklaard, meer nog uit hoofde van de daarbij bepaalde restitutie bij den uitvoer, dan van de daarmede in een noodzakelijk verband staande hoogte van den impost. Die sectie heeft, in deze bepaling van restitutie, de gevaarlijkste uitlokking voor smokkelhandel en aanleiding tot omkoopbaarheid der 's Lands bedienden vermeenen te ontwaren, welk een en ander, naar hare gedachte, tevens ten onvermijdelijken gevolge zou hebben het te niet gaan van talrijke branderijen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der conceptwetten.

Bieren.

De wet op het middel van de *Bieren* is niet slechts, gelijk de eenmale sectie de eer had, reeds bij den aanvang van dit rapport, aan te merken, ten aanzien der hoogte van den impost zeer aanmerkelijk gewijzigd, maar heeft bovendien, naar aanleiding van de bedenkingen uwer sectiën, onderscheidene andere zeer wezenlijke veranderingen en verbeteringen ondergaan. Ten gevolge daarvan is dan ook de wet, zoo als dezelve thans is voorgedragen, bij de meeste afdeelingen eenparig, bij allen met eene groote meerderheid, goedgekeurd geworden.

Azijnen.

De wet, houdende belasting op de *Azijnen*, is bij eene der sectiën eenstemmig verworpen geworden, uit hoofde, 1°. dat de Bier-azijn gelijkelijk met het Bier moet worden behandeld; 2°. dat de inlandsche Wijn-azijn, alreeds door den impost op den Wijn bezwaard, ten gevolge dezer wet op de Azijnen, de mededinging met de buitenlandsche niet zoude kunnen volhouden; en 3°. omdat de Azijn, door landlieden, van vruchten van geringe waarde, tot eigen gebruik zamengesteld, niet behoorde belast te worden; doch deze laatste bedenking vervalt, wanneer men in aanmerking neemt 1°. dat, reeds bij de beraadslagingen over de wet op de patenten, is uitgemaakt geworden, dat het maken van Azijn tot eigen gebruik niet onder de fabrijken behoort; en 2°. dat de bepalingen der wet op de Azijnen bovendien met geene mo-

Vergadering der Staten-Generaal.

gelijkheid op deze soort toepasselijk kunnen worden gemaakt.

Intusschen hebben ook in de overige sectiën onderscheiden leden, uit gelijke of uit andere beweegredenen, desgelijks het ontwerp verworpen. Het grootste deel dier sectiën daarentegen heeft de oplossing der zwarigheden, die zich in de wet mogten hebben bevonden, gemeend te bespeuren in de wijzigingen, in de wet zelve daargesteld, en in de algemeene vrijlating, bij art. 111 van de algemeene wet op de invordering, aan Z. M. toegekend.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

De meeste leden hebben zich, op dien grond, verklaard voor het ontwerp.

Turf.

Onverminderd hetgeen reeds vroeger bij dit rapport vermeld geworden is omtrent het gevoelen dier leden, welke de belastingen op de brandstoffen of ganschelijk achterwege gelaten, of wel vervangen wenschten te zien door eene belasting op de haardsteden, en welke uit dien hoofde hunnen bijval niet hebben kunnen geven aan de voorgestelde wet op het middel van de *Turf*, is voor het overige deze wet door de meerderheid der leden goedgekeurd geworden, waartoe niet weinig schijnen te hebben bijgedragen de veranderingen, in het eerste ontwerp ingelascht.

Steenkolen.

De wet, houdende belasting op de *Steenkolen*, is bijna uit een gelijk oogpunt beschouwd geworden.

Verworpen door de zoodanige leden, die zich tegen het belasten der brandstoffen, het zij met, het zij zonder in de plaatsstelling van een haardstedengeld verklaard hadden, is de wet op de Steenkolen door de meeste der overige leden aangenomen; terwijl eene sectie gemeend heeft, in haar rapport uitdrukkelijk te moeten vermelden een gevoelen, waarin men vrij algemeen schijnt te deelen, dat namelijk de belasting op den Turf en die op de Steenkolen, de eene niet zonder de andere kan worden bewilligd.

Uwe centrale sectie moet U Ed. Mog., bij deze, nog mededeelen, dat, nadat de beraadslagingen der bijzondere sectiën op deze wet reeds waren afgeloopen, twee belangrijke verbeteringen in dezelve door Z. M. zijn

daargesteld geworden: 1°. dat, bij nacht zoo wel als bij dag, het opladen en vervoeren van Steenkolen geoorloofd zal zijn, en dus niet als fraude beschouwd worden, mits daarvan speciale aangifte worde gedaan ten naasten kantore van declaratie; 2°. dat het meerdere, bij *verificatie* bevonden boven de *aangegevene* quantiteit, dan eerst als fraude zal beschouwd worden, wanneer hetzelve *tien* ten honderd bedragen mogt; niet *vijf* ten honderd, gelijk bij art. 60 van het ontwerp der wet bepaald was.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der concept-wetten.

Binnenlandsch Lastgeld.

In de wet op het *Binnenlandsch Lastgeld*, hadden vele leden, behalve de wijzigingen, door Z. M. goedgunstiglijk toegestaan ten opzigte van den vervoer van Steenkolen en Kalk, dergelijke verminderingen der gewone belasting gewenscht te zien daargesteld, ten aanzien van den voor de Noordelijke Provinciën zoo belangrijken vervoer van turf en brandhout: alsmede eene vrijstelling der vaartuigen, alleen tot den landbouw of wel tot de binnenlandsche visscherij gebruikt, en nimmer verhuurd wordende. Soortgelijke bedenkingen hebben onderscheiden leden terug gehouden van de onvoorwaardelijke goedkeuring van het voorgestelde ontwerp. De meeste sectiën intusschen hebben zich met hetzelve vereenigd.

Waag en Ronde maat.

De middelen van de *Waag* en *Ronde maat*, die, zoo als dezelve in het eerste ontwerp waren voorgedragen, in de sectiën dezer Kamer eenen vrij algemeenen tegenstand hadden ontmoet, zijn, gelijk U Ed. Mog. bekend is, als het ware, in eene geheel andere gedaante terug gekomen.

Het heeft Z. M. gunstiglijk behaagd, die middelen ganschelijk af te schaffen, voor zoo verre betreft de binnenlandsche markten en vertier. Het heffen van een regt, ter hoogte als het voorgestelde op de Waag en Ronde maat, op van buiten 's lands inkomende produkten, is door geen enkel lid dezer Kamer afgekeurd geworden: en offschoon daarentegen, vrij algemeen was de bedenking, dat althans deze belasting, gelijk zij thans beperkt is, vrij oneigenaardig onder het stelsel der Indirecte Belastingen stond gerangschikt; zoo is zulks echter aan de meeste leden niet voorgekomen te zijn eene genoegzame beweegreden tot verwerping der voorgedragene wetten.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de nadere redactie der conceptwetten.

De ontwerpen, betrekkelijk de Waag en Ronde maat, hebben dus ook den bijval gevonden van de meerderheid der sectiën. Onderscheidene leden, en eene sectie in derzelver geheel, heeft zich met die ontwerpen niet vereenigd, omdat dezelve, buiten de gewone inkomende regten, andere regten, onder den naam van Waag en Ronde maat, daarstellende op buitenlandsche produkten, eene onnoodige splitsing ten gevolge hadden, terwijl eene zelfde uitkomst op eene veel eenvoudiger wijze had kunnen worden gevonden, door, met weglating dezer belastingen op de Waag en Ronde maat, het tarief der inkomende regten te verhoogen.

Wet op den Invoer, Doorvoer en Uitvoer van Impost-subjecte speciën.

Alle de bijzondere belastingen aldus afgehandeld hebbende, vermeent de centrale sectie aan U Ed. Mog. verslag te moeten doen van het gevoelen der bijzondere afdeelingen, aangaande de wet *op den invoer, doorvoer en uitvoer van impost-subjecte speciën.* Terwijl de aanmerkelijke veranderingen, in deze wet, en bepaaldelijk in art. 1 en 144, aangebragt, in derzelver voordeel hebben doen overhellen de gevoelens van vele leden, welke, het voorgedragene systema in het algemeen toegedaan, zich alleenlijk bezwaard hadden gevonden bij de, naar hun oordeel, al te strenge verordeningen, vooral met opzigt tot de ingezetenen van het *onvrije territoir*, daarbij vastgesteld, zoo heeft aan den anderen kant deze wet, hoezeer ook verzacht en gewijzigd, de goedkeuring niet kunnen wegdragen van hen, die zich of tegen de heffing bij de eerste hand verklaard hadden, of alle de van buiten het Rijk ingevoerde objecten aan de administratie der Indirecte Belastingen willen hebben onttrokken.

De moeijelijkheid van sommige bepalingen, in dit ontwerp van wet voorkomende, is algemeen erkend geworden; doch even zeer heeft men gevoeld, dat eene soortgelijke zwarigheid bij alle mogelijke stelsels van indirecte belastingen bestaat; en daar men het vrij eenparig schijnt eens te wezen, dat de belemmeringen als nog voorhanden, bij de gewijzigde wet op den in- door- en uitvoer, inderdaad, behoudens het voorgestelde systema, voor onvermijdelijk te houden zijn, zoo schijnt dan ook het aannemen dier wet een noodzakelijk gevolg te moeten wezen van de goedkeuring van het systema in het algemeen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeene wet op de invordering der Indirecte Belastingen.

Algemeen verslag op de nadere redactie der conceptwetten.

In een zeer naauw verband met de laatstgemelde, staat de *algemeene wet op de invordering der Indirecte Belastingen*, inhoudende bepalingen, waaraan de onderscheidene middelen, voor derzelver algemeene punten van beheer, toevoorzigt en zekerheid, onderworpen zouden zijn. De vroegere zeer uitvoerige bedenkingen, Ed. Mog. Heeren, van sommige hunner sectiën, rakende deze wet, hebben tot zeer belangrijke veranderingen, en (wij durven het zeggen) tot aanmerkelijke verbeteringen in dezelve aanleiding gegeven, zoodat die zelfde sectiën niet geschroomd hebben te verklaren, het ontwerp, gelijk het thans gewijzigd is, uit een veel gunstiger oogpunt te beschouwen, en te verwachten, dat het gebrekkige, hetwelk de ondervinding mogt doen blijken in hetzelve alsnog overgebleven te zijn, door nadere voordragten zal kunnen worden te gemoet gekomen. Behalve de zoodanige leden, die zich of tegen het algemeene hoofdbeginsel van het voorgestelde systema verzetten, of alle buitenlandsche produkten, geheel en zonder uitzondering, aan de administratie der Konvooijen en Licenten willen zien onderworpen, en behoudens eenige aanmerkingen, welke in deze en gene sectie, op sommige bijzondere artikelen dezer wet zijn in het midden gebragt, heeft dezelve overal een' vrij algemeenen bijval gevonden.

Deze voorlezing geëindigd zijnde, werden de deliberatiën bepaald op den volgenden dag, zijnde den 30sten Augustus.

De deliberatiën over de verschillende conceptwetten, uitmakende het algemeen stelsel van indirecte belastingen, nu aan de orde zijnde, deden zich onderscheiden Leden voor en tegen dit systema en de gemelde concept-wetten hooren. De Staatsraad, Directeur-Generaal der Indirecte Belastingen, in de zitting tegenwoordig zijnde, beantwoordde vervolgens de meeste der gemaakte bedenkingen; waarna zoo over de introductive wet, als over alle de concept-wetten, de onderscheidene middelen bevattende, de hoofdelijke stemming, over ieder afzonderlijk, werd ingesteld, en alle dezelve met eene groote meerderheid

Vergadering der Staten-Generaal.

van stemmen werden aangenomen. — Bij de resumtie der notulen van deze Vergadering, op den 31sten, deed de Heer *Surlet de Chokier* aanteekenen, dat hij zich niet had geconformeerd met het besluit, gevallen op de concept-wetten op het Binnenlandsch Gedisteleerd, den Turf en de Steenkolen.

De wetten op de indirecte belastingen aangenomen.

Staat der stemming over de onderscheidene wetten.

De *Introductieve* wet aangenomen met	69	tegen	23	stemmen.
De wet op het *Zout*	71	,,	21	,,
,, de *Zeep*	70	,,	22	,,
,, den *Wijn*	78	,,	14	,,
,, *Buitenlandsch gedisteleerd*	81	,,	11	,,
,, *Binnenlandsch gedisteleerd*	54	,,	38	,,
,, de *Bieren*	90	,,	2	,,
,, de *Azijnen*	85	,,	7	,,
,, den *Turf*	54	,,	38	,,
,, de *Steenkolen*	56	,,	36	,,
,, het *Binnenlandsch Lastgeld*	74	,,	18	,,
,, de *Waag*	81	,,	11	,,
,, de *Rondemaat*	82	,,	10	,,
,, den *in- door- en uitvoer*	66	,,	26	,,
,, de *wijze van invordering*	63	,,	29	,,

Transitoire wet op de belastingen.

Inmiddels was op den 20sten Junij bij de Vergadering ingekomen een Missive van Z. M., daarbij inzendende eene concept wet, strekkende hoofdzakelijk om te bepalen: 1°. dat de invoering der indirecte belastingen, benevens het stelsel der tolen konvoijregten, welke overeenkomstig de wet van den 11den Februarij 1816 met primo Julij door het geheele rijk moest plaats hebben, werd uitgesteld tot zoodanig tijdstip van het tegenwoordige jaar, als door Z. M., na afloop der

deliberatiën van de Staten Generaal over dit onderwerp, geschikt zou worden geoordeeld; 2°. dat alle wetten en ordonnantiën, betrekkelijk de perceptie der bestaande indirecte belastingen, door het geheele Koningrijk, inmiddels in volle kracht zouden blijven. — En was deze concept-wet zonder resumtie gerenvoijeerd aan de sectiën, ten einde de centrale afdeeling in staat gesteld wierd, aangezien het dringende der zaak, nog in de volgende zitting, daarop haar rapport uit te brengen. — Het rapport was, dat de omstandigheden dezen provisionelen maatregel noodzakelijk maakten; waarmede zich de Kamer eenparig vereenigde, en werd deze wet, met het bij de grondwet gevorderd formulier van goedkeuring, dadelijk aan den President der Eerste Kamer overgebragt. — Op den 25sten Junij kwam de boodschap der vereeniging van de Eerste Kamer met dit besluit; ten gevolge waarvan op den 24sten Junij de wet uitging: „ dat de invoering van het algemeen systema van indirecte belastingen en van het tol- en konvooistelsel, bepaald bij de wet van den 11den Februarij 1816 op den 1sten Julij aanstaande, niet eerder zou plaats hebben dan op zoodanig tijdstip in het tegenwoordig jaar, als daartoe, na den afloop der deliberatiën van de Staten Generaal over de wetten, welke de voorgeschreven algemeene stelsels moesten regelen, door den Koning het meest geschikt zou worden geoordeeld, ter bevordering van de belangen der ingezetenen, en ter rigtige verzekering tevens van 's Rijks inkomsten; — blijvende inmiddels alle bestaande wetten en verordeningen op den ophef der voorzeide belastingen en regten in volle kracht." (1)

Vergadering der Staten-Generaal.

Transitoire wet op de belastingen.

In de zitting van den 25sten Junij was gelezen eene Missive van Z. M., daarbij inzendende eene concept-wet, houdende algemeene bepalingen omtrent het Muntwezen; zijnde die Missive van den volgenden inhoud:

(1) Staatsbl. No. 31.

EDELMOGENDE HEEREN!

Vergadering der Staten-Generaal. Concept-wet op het Muntwezen.

Het Muntwezen is eene der belangrijkste zaken, waar op de Regering eenes Lands hare aandacht kan en moet vestigen.

Ook heeft het tweehonderdste artikel der Grondwet bevolen, „ dat het gewigt en gehalte der muntspeciën, „ zoo wel als derzelver waarde, door de wet zoude „ worden geregeld."

Die, welke Wij u voordragen, is daartoe strekkende.

In het ontwerpen daarvan hebben wij gewild, dat het belang der schatkist, maar bovenal dat van onze Onderdanen, bestendig in het oog wierd gehouden.

Het een en ander is rijpelijk aan alle kanten overwogen, en het eerste heeft voor het laatste moeten wijken, zoodra er uit het voordeel der schatkist eenig bezwaar voor de ingezetenen zoude hebben kunnen ontstaan.

Een eenparig en eenvoudig muntstelsel door het geheele Rijk in te voeren, zoo dat er maar ééne munt in alle Provinciën gangbaar zal zijn, is eigenaardig geschikt, om alle handelsbetrekkingen gemakkelijker te maken, en om den band van vereeniging meer en meer toe te halen.

De decimale verdeeling heeft, vooral in het stuk van munten, zoo groote en zoo algemeen erkende voordeelen, dat er geen oogenblik kan getwijfeld worden, om dezelve aan te nemen.

Zij is bovendien reeds sedert verscheidene jaren in de Zuidelijke Provinciën in gebruik.

De gulden, sedert meer dan eene eeuw, in de Noordelijke Provinciën, zonder eenige verandering in zijne innerlijke waarde ondergaan te hebben, gangbaar en overal bekend, is tot grondslag van het muntstelsel, tot de eenheid der munten, met volle behoud zijner innerlijke waarde, aangenomen.

De Fransche munt, genoemd *franc*, welke door de plaats gehad hebbende omstandigheden, meestal in de Zuidelijke Provinciën des Rijks, de oorspronkelijke landmunt heeft vervangen, en sedert eenige jaren, aldaar als eigen munt in omloop is, zal voortaan, voor hare volle waarde, met betrekking tot de volle waarde van den gulden, gangbaar zijn, en in de schatkist worden aangenomen; zoo dat, reeds aanvankelijk, en vóór dat de nieuwe munten in circulatie zullen kunnen zijn, al de ingezetenen, ook te dien opzigte, om het even of zij

de Zuidelijke dan wel de Noordelijke Provinciën bewonen, gelijkelijk behandeld zullen worden.

Vergadering der Staten-Generaal.

De kosten, welke het vervaardigen der nieuwe muntstukken zal veroorzaken, zullen niet door ingezetenen worden gedragen; deze zullen, bij de overgang tot nieuwe munten, geen verlies hoegenaamd komen te lijden. Die kosten zullen ten laste der schatkist vallen; en verscheiden artikelen der wet zijn ingerigt met oogmerk, om dat bezwaar zoo weinig drukkende voor de schatkist te maken als mogelijk is.

Conceptwet op het Muntwezen.

De belangen der Commercie vorderen het behoud der negotie-penningen, wier koers, wel is waar, niet door de wet bepaald, en enkel door de dagelijksche bewegingen van den handel wordt geregeld, maar wier echtheid en juistheid niettemin door den stempel des Souvereins wordt gewaarborgd.

Dezen blijven zoo als zij altijd geweest zijn: in het wapen en in de randschriften der beeldenaars komt alleen die geringe verandering, welke de tegenwoordige staat van zaken medebrengt, en die geen invloed op derzelver waarde of circulatie hebben kan.

Zoodra de Staten-Generaal zich met deze wet zullen hebben vereenigd, zullen Wij ons bezig houden, met het noodige te verordenen, om de nieuwe munt en derzelver veelvouden, en onderdeelen, in zoodanige hoeveelheid en evenredigheid, in omloop te brengen, als de behoeften der ingezetenen zullen vereischen.

Wij zullen daarin met een' vasten doch tevens bedaarden tred voortgaan, en met die behoedzaamheid, welke vooral in eene zoo belangrijke en teedere zaak te stade komt, om alle ongelegenheden te vermijden, alle borgingen te voorkomen, en alle zwarigheden te overwinnen.

En hiermede bevelen Wij U, Edelmogende Heeren, in Godes heilige bescherming.

De Centrale Vergadering bragt op den 13den September een voorloopig verslag uit over de Conceptwet, behelzende eene opgave van den loop en toenmaligen staat van het onderzoek door de verschillende sectiën. Uit dit rapport bleek, dat de voornaamste daarbij omschreven bedenkingen onder de aandacht van den Minister van Financiën waren gebragt en door dezen aan

Vergadering der Staten-Generaal. het oordeel van Z. M. onderworpen, waarvan men niets dan de beste gevolgen voor de belangen van alle gedeelten des Rijks had te verwachten. — De Voorzitter deelde der Vergadering mede de eene Misfive van Z. M. den Koning van den volgenden inhoud:

Concept-wet op het Muntwezen.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In het ontwerp, hetwelk Wij u, den 25sten Junij l. l. hebben doen toekomen, eener wet over het muntstelsel, is, voor zoo veel de verhouding van den frank tot den gulden betreft, op de intrinsique of volstrekte waarde acht geslagen, en de frank dienvolgens op zeven en veertig cents van den Nederlandschen gulden begroot. Wij hebben niet vernomen, dat, in de discussiën, tot welke deze materie aanvankelijk in de sectiën uwer vergadering aanleiding heeft gegeven, de juistheid dier berekening aan eenigen twijfel onderhevig gemaakt zij; doch inmiddels is Ons, bij de nadere overweging van het geheele onderwerp, kennelijk geworden, dat de relatieve waarde, sedert eenen geruimen tijd gehecht aan den gulden Brabandsch wisselgeld, kan beschouwd worden gelijk te staan met die van den voormaligen generaliteitsgulden, en dus ook met die van den voorgedragen nieuwen Nederlandschen gulden; en tevens is, ten genoege van verschillende sectiën uwer vergadering aangetoond, dat, volgens de bestendige usantie, daaromtrent in de Zuidelijke Provinciën in acht genomen, de frank op zeven en veertig en een vierde cents van den gulden Brabandsch wisselgeld te staan komt. Hier is dus de vraag ontstaan, of niet van de eene en de andere dezer bijzonderheden partij zoude behooren getrokken te worden, te dien effecte, dat de wet de gelijkheid van den gulden Brabandsch wisselgeld met den Nederlandschen gulden uitdrukkelijk vaststelde, en de waarde van den frank op zeven en veertig en een vierde cents bepaalde. Uit deze laatste bepaling zal, wel is waar, eene meerdere schade voor 's Rijks schatkist geboren worden: maar, desniettegenstaande, is het Ons toegeschenen, dat de voorgeschrevene vraag bevestigender wijze moest worden beantwoord op grond van het gemak en voordeel, dat de goede ingezetenen zullen ondervinden, indien het wisselgeld, dat bij zoo vele hun-

ner contrakten en stipulatiën voorkomt, hun, bij voortduring, dezelfde waarde oplevert, als die, aan welke zij tot dus verre gewoon geweest zijn. Dit voordeel van het volkomen onveranderd blijven der bestaande verbindtenissen, aanspraken en regten, zoo wel in de Zuidelijke als in de Noordelijke Provinciën van het Rijk zal ook bij U Ed. Mog. voor zeer aanmerkelijk gehouden worden, en Wij vertrouwen dus, dat U Ed. Mog. gaarne het hier nevensgaande aldus verbeterde, en op eenige plaatsen verduidelijkte ontwerp, in stede van het bevorens toegezondene, in ernstige beraadslaging zullen nemen. Vergadering der Staten-Generaal. Concept-wet op het Muntwezen.

Waarmede Wij U Edelmog. Heeren, bevelen in Godes heilige bescherming.

En werd deze nieuw geredigeerde Conceptwet ten fine van onderzoek gerenvoijeerd aan de Sectiën zoodanig als die, tijdens het inkomen van het eerste ontwerp, waren zamengesteld. De Conceptwet was nu van den volgenden inhoud:

Alzoo Wij in aanmerking genomen hebben, aan den eenen kant, de verscheidenheid van muntspeciën, die in de verschillende provinciën van Ons Rijk zijn circulerende, mitsgaders de nadeelen en ongelegenheden, welke daaruit, zoo wel voor de algemeene schatkist, als voor de ingezetenen des Rijks, zijn voortspruitende; in het bijzonder om dat vele muntspeciën geenszins als 's Rijks munten kunnen worden beschouwd, maar enkel getolereerd en volgens bepaalde tarieven aangenomen worden; en, aan den anderen kant, de voordeelen, die er uit eenheid van munten, en een wel ingerigt en eenvoudig muntstelsel, voor het Rijk en onze goede onderdanen, zullen ontstaan;

Zoo is het, dat Wij, in alle die ongelegenheden willende voorzien, en het voordeel van 's Rijks ingezetenen, ook in dit stuk, willende behartigen, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan te ordonneren en te statuëren, gelijk Wij ordonneren en statuëren bij deze, hetgeen volgt:

Art. 1. 's Rijks muntspeciën zullen voortaan bestaan uit zilveren en gouden standpenningen, uit koperen stukken, en uit zilveren en gouden negotie-penningen.

2. 's Rijks zilveren muntspeciën zullen zijn:

Vergadering der Staten-Generaal.

Concept-wet op het Muntwezen.

1°. De gulden, als munt eenheid, van dezelfde *intrinsique* waarde als de voormalige generaliteits-gulden, in de Noordelijke Provinciën gemunt, en derhalve houdende twee honderd azen [9 gramma's en 613 milligramma's] fijn zilver; vervolgens stukken van drie guldens, van gelijke alloije als de gulden, en in gewigt naar advenant.

De verdeeling van den gulden, dat is van de *munt-eenheid* zal zijn tiendeelig, wordende de gulden verondersteld te bestaan uit honderd deelen, genoemd *cents*.

2°. De onderdeelen van den gulden zijn:

Stukken van een halven gulden, of *vijftig cents*.

Stukken van een kwart gulden, of *vijf-en-twintig cents*.

Stukken van een tiende gulden, of *tien cents*.

Stukken van een twintigste gulden of van *vijf cents*.

3°. De koperen stukken zullen zijn *cents* of honderdste gedeelten van den gulden, en *halve cents* of twee honderdste gedeelten van den gulden.

3. De gouden penningen zullen zijn stukken van tien guldens.

4. De zilveren stukken zullen, op den volgenden voet, gemunt worden.

De gulden zal houden een gewigt van zeven engelsch troois, [10 gramma's en 766 milligramma's] en gealloijeerd zijn op $\frac{893}{1000}$, beide uiterlijk en zonder remedie, opdat dezelve aldus zoude houden 200 azen [9 gramma's en 613 milligrammas], fijn zilver.

De stukken van drie guldens, en die van 50 cents of de halve guldens, zullen zijn ten gelijke alloije en in gewigt naar advenant.

De kwart gulden, of het stuk van 25 cents, zal zijn ten alloije van $\frac{569}{1000}$, en houden een gewigt van 88 azen, [4 gramma's en 230 milligramma's] om aldus eenen klomp fijn zilver van 50 azen, [2 gramma's en 403 milligramma's] te bevatten.

Het stuk van $\frac{1}{10}$ gulden of van 10 cents, en dat van $\frac{1}{20}$ gulden of van 5 cents, zullen zijn ten gelijken alloije als de kwart gulden en ten gewigte naar advenant.

5. De koperen muntstukken, of cents en halve cents, zullen vervaardigd worden uit zuiver koper, ten gewigte van 80 [3 gramma's en 845 milligramma's] en 40 [1 gramme en 922 milligramma's] azen, het stuk respectivelijk.

Vergadering der Staten-Generaal.

6. De gouden penning van tien guldens zal gemunt worden ten alloije van $\frac{900}{1000}$, en ten gewigte van 140 azen, [6 gramma's en 729 milligrammes] zonder remedie.

7. De beeldenaar der standpenningen zal zijn als volgt:

Concept-wet op het Muntwezen.

Op de voorzijde 's Konings borstbeeld, met het randschrift *Willem, Koning der Nederlanden, Groot Hertog van Luxemburg*, met zoodanige verkorting in de woorden, als de grootte der stukken zal vereischen.

Op de keerzijde het wapen des Rijks tusschen de getallen

10 . . . guldens.
5 . . . [illegible]
1 . . . gulden.
½ . . . [illegible]

Het randschrift *Munt van het Koningrijk der Nederlanden*, en het jaartal met de noodige verkorting in woorden.

Op de stukken van eenen gulden en van eenen halven gulden zal onder het wapen staan 100 *cents*, of 50 *cents*, respectivelijk.

Gemelde stukken zullen gemunt worden in den ring met een rand van ingedrukte letters, bevattende de woorden *God zij met Ons*.

De stukken van 25, van 10 en van 5 *cents*, gelijk mede de koperen stukken van een *cent* en van een halve *cent*, zullen op de voorzijde slechts voeren eene gekroonde W, en op de keerzijde het wapen des Rijks, tusschen de letters.

25 . . . . . . C., 10 . . . . . . C., 5 . . . . C., 1 . . . . . . C., ½ C.

de drie eerstgemelde zullen gerand zijn.

8. De negotie-penningen zullen zijn en blijven die, welke in de Noordelijke Provinciën des Rijks gemunt zijn, en wel zonder eenige verandering hoegenaamd, in derzelver grootte, gehalte of gewigt; te weten:

De zilveren dukaat op een gewigt van 18 engels [illegible] aas, [28 gramma's en 78 milligramma's], en gealloijeerd op 10 penningen 10 grein [$\frac{368}{1000}$], beide genomen op de uiterste remedie: de zilveren rijder op een gewigt van 21 engels $5\frac{10}{16}$ aas [32 gramma's en 574 milligramma's], en gealloijeerd op 11 penningen $5\frac{2}{4}$ grein [$\frac{932}{1000}$], beide genomen op de uiterste remedie; en de gouden dukaat op een gewigt van 2 engels $\frac{8}{35}$ aas [3 gramma's en 494 milligramma's], en in de gehalte houdende 23 karaat 7 grein [$\frac{983}{1000}$], beide genomen op de uiterste remedie.

9. De beeldenaars der negotie-penningen zijn als volgt:

Vergadering der Staten-Generaal.

Concept-wet op het Muntwezen.

Voor den zilveren dukaat, als van ouds, de geharnaste man, houdende in de linkerhand, voor de knie, het wapen des Rijks; het randschrift *Mo. Arg. Reg. Belgii:* op de keerzijde het wapen des Rijks tusschen de letters, die het jaartal aanduiden, met een randschrift, als van ouds, *Concordia res parvae Crescunt.*

Voor den zilveren rijder: op de voorzijde, de gewone ridder te paard: onder denzelven het wapen des Rijks; randschrift *Mo. Arg. Reg. Belgii:* op de keerzijde 's Rijks wapen, tusschen de letters van het jaartal, het randschrift *Concordia res parvae Crescunt.*

Voor den gouden dukaat: op de voorzijde de geharnaste man, tusschen de letters, die het jaartal aanduiden, met het randschrift *Concordia res parvae Crescunt*, als van ouds: op de keerzijde binnen het gewoon vierkant, de letters *Mo. Aur. Reg. Belgii ad Legem Imperii.*

10. De negotie-penningen, zoo de gouden als de zilveren, zullen worden gekarteld.

11. De negotie-penningen zullen alleen voor rekening van partikulieren worden gemunt.

De gulden en het drie-guldens-stuk zullen ook voor rekening van partikulieren mogen vervaardigd worden: doch de gouden standpenning, de zilveren onderdeelen van den gulden, en de koperen stukken, zullen volstrekkelijk niet voor rekening van partikulieren, maar alleen voor die van het Gouvernement en op deszelfs order, mogen worden vervaardigd.

12. De muntspeciën, voorheen in de Noordelijke provinciën als provinciale of generaliteits-munten vervaardigd, zullen op den tegenwoordigen voet blijven circuleren en in 's Rijks schatkist worden aangenomen.

13. Te beginnen met den 1sten December aanstaande, zal de tegenwoordige munt, genoemd *Gulden Brabandsch Wisselgeld*, gelijk gesteld worden met den Nederlandschen Gulden, in het 2de artikel vermeld.

14. De muntspeciën in de Zuidelijke Provinciën, voorheen als provinciale of landelijke munten vervaardigd, gelijk mede de oude fransche munten, nog in dezelve circulerende, zullen aldaar aangenomen worden in 's Rijks schatkist en in de circulatie, volgens de thans bestaande tariven in *francs*, en voor zoo verre eenige der voormelde provinciale of landelijke munten op die tarieven niet gevonden worden, volgens de bestaande *usantiën.*

15. In de Zuidelijke provinciën zullen, met den 1sten December aanstaande, de *francs* in 's Rijks schatkist en

in de circulatie aangenomen worden op den voet van zeven en veertig en een vierde *cents* van den Nederlandschen Gulden of van den Gulden Brabandsch Wisselgeld, of in andere woorden, ieder Nederlandsche Gulden en ieder Gulden Brabandsch Wisselgeld zullen gehouden worden te bedragen 2 francs 11 centimes en $\frac{64}{100}$; alles met dien verstande echter, dat al de ordonnantiën, assignatiën en mandaten, ten laste van 's Rijks schatkist loopende, welke gedagteekend zijn vóór den 1sten December aanstaande, betaald zullen worden op de wijze, thans bij de schatkist gebruikelijk.

Vergadering der Staten-Generaal.

Conceptwet op het Muntwezen.

16. Alle andere munten zullen als vreemd worden beschouwd, en dienvolgens niet in 's Rijks schatkist aangenomen worden.

17. De penningen, als negotie-penningen in de Noordelijke provincien gemunt en hier boven opgenoemd, zullen provisioneel in 's Rijks schatkist kunnen worden gestort en aldaar aangenomen worden: de dukaat, mits gerand en wigtig zijnde, voor vijf guldens en vijftig cents, de zilveren dukaat, voor twee guldens en vijftig cents, en de zilveren rijder voor drie guldens en vijftien cents.

18. Niemand is verpligt, meer dan een vijfde gedeelte van hetgeen aan hem voldaan moet worden, aan te nemen in stukken van 25, 10 en 5 cents, of daarbij te ontvangen in koperen stukken, meer dan de waarde van eenen gulden.

19. Onverminderd de straffen, bij het lijfstraffelijk wetboek gesteld tegen degenen, welke zich zouden verooroven de muntspeciën te verminken, zullen geene der bij deze wet daargestelde nieuwe 's Rijks munten in 's Rijks schatkist worden aangenomen, wanneer dezelve eenigzins verminkt of besnoeid mogten zijn; en zal niemand gehouden wezen dusdanige verminkte of besnoeide muntspeciën te ontvangen.

Lasten en bevelen, enz.

In de Vergadering van den 17den September werd gelezen het volgende rapport der Centrale Afdeeling, op bovenstaande Conceptwet.

De centrale sectie, U Edel Mog. verslag zullende doen van de overwegingen der onderscheidene afdeelingen van deze Kamer over de nadere voorgedragene redactie der

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op de concept-wet op het Muntwezen.

concept-wet, over het gewigt en de gehalte der munt-speciën, heeft de eer, U Edel Mog. te berigten, dat drie van dezelve volkomen regt gedaan hebben aan de gunstige reflectie door Z. M. op de, door de differente sectiën gemaakte bedenkingen, gegeven, met verklaring van derzelver bereidheid, om tot de aanneming derzelve te concurreren; dat in eene sectie de gevoelens verdeeld zijn geweest, zoo dat de helft zich met de Wet heeft vereenigd, doch van de andere helft twee derden van een onderscheiden gevoelen geweest zijn, en een derde, zich nader gereserveerd heeft de vrijheid zijner gevoelens. Er is eene sectie geweest, waar men gevreesd heeft, dat het hermunten der speciën een groot bezwaar zou opleveren voor de ingezetenen, wijl men berekende, dat op het hermunten van 100,000 franken er 1 $\frac{8}{10}$ winst zou zijn

Deze aanmerking heeft echter geen' invloed gehad op de meerderheid der leden: alleen drie leden hebben zich stellig tegen de wet verklaard.

Daar tegen heeft wederom eene andere sectie gemeend, dat, door deze wet, aan eene vreemde munt meerder dan hare innerlijke waarde gegeven zou worden, en dat die munt den Lande in zulk eene groote menigte zou ingevoerd worden, dat de Regering, dagelijks, zou moeten voortgaan met de francs te versmelten tot nieuwe speciën, met verlies van kosten, of wel de waarde en verhoudenheid der francs te verminderen, waardoor de ingezetenen der Zuidelijke Provinciën, vroeg of laat, zich in denzelfden toestand zouden bevinden als tegenwoordig; hetwelk alles zoude zijn voorgekomen, indien men aan den gulden dezelfde waarde gegeven had, als aan het fransche stuk van twee franken, die in overeenstemming is met het algemeen systeem van maten en gewigten.

Eindelijk heeft eene sectie nog eene groote zwarigheid gevonden, daarin, dat de schatkist grooter verlies zou hebben op het hermunten der speciën, in de Noordelijke provinciën in omloop, dan op die gene, die in de Zuidelijke provinciën gangbaar zijn, zoo dat de ingezetenen der laatsten, die geen het minste belang zouden hebben bij den omloop der geldspeciën in de Noordelijke provinciën, evenwel daarin voor de helft of $\frac{2}{3}$ zouden dragen. Dezelfde reden deed hen ook aandringen op de afschaffing van het drie-guldens stuk. In die sectie begeerde men ook, dat het 13de art. der nieuwe wet uitge-

la-

gelaten zou worden, en in het 15de art. deze woorden, „ of van den gulden Brabandsch wisselgeld," om voor te komen het nadeel van de volgende interpretatie.

Vergadering der Staten-Generaal.

De evenredigheid tusschen den gulden Brabandsch wisselgeld was voorheen van 25 tot 24, dus 4 pCt. onderscheid; dus zouden de bedingen van betalingen, gemaakt voor de verminderde waarde der Brabandsche geldspeciën, in Brabandsch wisselgeld, verliezen $\frac{1}{25}$.

Rapport op de concept-wet op het Muntwezen.

Daarenboven schenen aan die sectie het 13de art., en die woorden in het 15de art., zeer overbodig en onnut; men weet niet, waarom men ze niet zou daar laten, dewijl die woorden zoo verkeerd uitgelegd zouden kunnen worden.

Die afdeeling heeft het onderzoek over dat Munt-systema geëindigd met deze algemeene aanmerking:

„ Het Munt-systema van een Rijk, is niet eene van „ die zaken, die men ten allen tijde veranderen kan, „ wanneer het eens daargesteld is; zonder zeer groote „ zwarigheid en kosten; de minste fout, het minste „ abuis kan groote gevolgen hebben. Het is dus van „ groote aangelegenheid, om al de aanmerkingen wel te „ wikken, om er geen eene over het hoofd te zien, om „ het eens te zijn over alle zwarigheden, of om dezelve meesterlijk beantwoord te hebben, alvorens over „ te gaan tot de aanneming eener wet."

De deliberatiën over de concept-wet op het Muntwezen, op den 18den September zullende aanvangen, gaf de Minister van Financiën te kennen, dat hij alvorens nog eenige inlichtingen, betrekkelijk de concept-wet, aan de vergadering wenschte mede te deelen. — Zijne Exc. het woord bekomen hebbende, hield het volgende vertoog.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De wet, waarmede U Ed Mog. zich thans bezig houden, is van het grootste belang.

Het moeijelijk onderwerp derzelve vorderde een zeer bedaard en aandachtig onderzoek; en zoodanig onderzoek heeft dezelve ondergaan.

Indien in het algemeen niets meer geschikt is, om de waarheid in het volle daglicht te stellen, dan de verscheidenheid van begrippen, wanneer deze ter goeder trouw

Vergadering der Staten-Generaal.

ontwikkeld, en van wederzijde met openhartigheid overwogen en ter toetse gebragt worden; indien uit deze tegenstelling veelal het zuiverst licht ontspruit, dan zeker hebben de beraadslagingen in de verschillende afdeelingen, en de uitslag daarvan, ten volle bewezen, hoe nuttig dit grondbeginsel in de toepassing is.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Het zij mij geoorloofd, in het oogenblik, dat U Ed. Mog. in het openbaar over dit ontwerp van wet zult gaan raadplegen, het woord te vragen, ten einde aan U Ed. Mog. nog eenige inlichtingen te geven.

Ik durf met vertrouwen de hoop voeden, dat deze inlichtingen geschikt zullen wezen, om U Ed. Mog. van meer nabij bekend te maken met de gronden, die den Koning bewogen hebben, om dit ontwerp van wet aldus aan U Ed. Mog. voor te dragen, en dat dezelve tevens mogen strekken tot opheffing van alle twijfelingen, die er nog, omtrent de billijkheid en de nuttigheid van hetzelve, mogten bestaan.

Het is niet tegen te spreken, dat het van de hoogste noodzakelijkheid is, binnen den kortst mogelijken tijd, een algemeen Muntstelsel in te voeren, hetwelk, in al de provinciën van het Rijk, eene en dezelfde munt in omloop brengende, overal zal doen verdwijnen die verscheidenheid van geldstukken, welke de handelszaken belemmert, vele ongelegenheden doet geboren worden, en eene onderscheiding tusschen volken aanwijst, juist daar, waar alles ons moet brengen tot het denkbeeld van eene volkomen vereeniging, tot het bestaan van een eenig volk, bestuurd door een' en denzelfden Vorst, onderworpen aan dezelfde wetten, dragende dezelfde lasten, en zich in het aanwijzen van den prijs van alle behoeften en van al hetgeen vatbaar is, om in geldswaarde te worden bepaald, zich bedienende van eene en dezelfde munt, welker beeldenaar ons aan den Vorst, die ons regeert, doet gedenken, en welker randschriften het Koningrijk aanwijzen, waartoe wij behooren.

De wet, welker artikelen ik naar volgorde zal onderzoeken, ten einde er aan U Ed. Mog. de aanleidende oorzaken van te doen kennen, is met dit oogmerk ontworpen en naderhand verbeterd geworden.

Art. 1. Het eerste artikel wijst de beide soorten van muntstukken aan, welke er daargesteld zouden worden; te weten, de *standpenningen* en de *negotiepenningen*; van deze laatsten zal ik opzettelijk spreken bij de behandeling van de 8ste, 9de en 10de artikelen.

Art. 2. Het tweede artikel bepaalt de *munt-éénheid*,

die zoude behooren te worden aangenomen, hare veelvouden en hare onderdeelen.

Toen Z. M. de regering aanvaardde, vond zij, in de Zuidelijke Provinciën, de Fransche munt algemeen in omloop, als legale munt in de schatkist ontvangen en weder uitgegeven wordende; de oude landsmunten, met der daad verlaagd, en slechts voor eene waarde, minder dan de oorspronkelijke, gangbaar, en van de groote stukken, die er te voren in menigte waren, en die allen verdwenen zijn, niet meer dan eenige weinigen, die het aandenken aan dezelven konden levendig houden. Daarentegen, vond de Koning in de Noordelijke Provinciën, de Fransche munten genoegzaam onbekend, en verre van in omloop te wezen, terwijl de oude landsmunten, nog voor derzelver oude en oorspronkelijke waarde in vollen omloop waren.

Vergadering der Staten-Generaal; Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

In dezen stand van zaken, getrouw aan het beginsel, om niets om verre te stoten, maar alles, wat zulks verdiende, te behouden, en hetzelve, zoo mogelijk, te verbeteren, vermeende de Koning tot grondslag van het nieuw Muntstelsel te moeten nemen eene munt, welke, sedert meer dan eene eeuw, zonder eenige verandering, in hare waarde was staande gebleven, welke alom bekend is, die in menigte bestaat, en het middel van eenen uitgestrekten handel uitmaakt; te weten, den zoogenaamden Hollandschen gulden. De Koning meende dezen gulden, onder de benaming van Nederlandschen Gulden, als munt-éénheid te moeten aannemen, en al het overige tot die munt-éénheid te moeten terug brengen, waartoe Z. M. zich nog te meer genoopt vond, doordien deze munt-éénheid zich zeer gemakkelijk aansloot aan het rekengeld der Zuidelijke Provinciën, te weten, den zoogenaamden Brabandschen wissel-gulden.

Deze wijze redenen hebben dan den gulden doen behouden, niet alleen in naam, maar in volle wezenlijkheid, door aan denzelven zijne volle *innerlijke* waarde te laten.

De bedenkingen, die ik U Edel Mog. heb voorgedragen, zullen dezelven ten duidelijkste doen zien, waarom men zich niet bepaald hebbe, bij het denkbeeld, hetgeen zich konde opdoen, om het geldstuk de *twee francs* tot munt-éénheid aan te nemen, dit stuk, voor hetwelk noch de naam van *franc*, noch de beeldenaar, die het doet kennen, noch de randschriften, die het voert, in dit Rijk voegden, en welke hetzelve in geenen gevalle zoude hebben kunnen behouden, zoude eene andere benaR 2

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

ming hebben moeten ontvangen. Door aan hetzelve den naam van *gulden* te geven, zoude men dien naam toegekend hebben aan een geldstuk, wiens waarde minder is dan van dat, hetwelk meer dan eene eeuw dien naam gedragen heeft, hieruit zoude vele wanorde geboren zijn geworden, welke, zoo als de geschiedenis bewijst, altijd het gevolg geweest is, en ook noodwendig het gevolg moest wezen van eene verzwakking der munt: er zoude eene ommekeer ontstaan zijn in den handel, in den wissel en in de waarde van alle levensbehoeften. Ook dan, wanneer men, om dit kwaad te vermijden, aan het stuk van twee francs, een nieuwen en van dien van *gulden* verschillenden naam zoude hebben willen geven, zoude zulks, behalve vele andere ongelegenheden, ten gevolge gehad hebben, dat men, wel verre van te behouden hetgeen te behouden was, zonder eenige noodzakelijkheid en geheel nutteloos, in al de provinciën des Rijks eene munt zoude hebben ingevoerd, geheel en al verschillend van die, welke overal en in sommige provinciën in groote menigte bestaat.

Zich eenmaal omtrent de munt-éénheid bepaald hebbende, kwam het er op aan, om er de veelvouden en de onderdeelen van vast te stellen; deze zullen tiendeelig zijn, en dit is eene verbetering, dewijl de voordeelen van de decimale rekening alomme erkend zijn.

De veelvouden zijn, met er daad, weinig noodzakelijk, omdat men in guldens bij millioenen rekent, maar zij zijn nogtans nuttig, omdat zij het tellen bespoedigen en gemakkelijk maken, wanneer men groote sommen behandelt, en vooral ook, omdat zij spoediger en met minder kosten vervaardigd kunnen worden; iets hetgeen men niet uit het oog mag verliezen. Een enkel veelvoud, het zoo lang bekend drieguldensstuk is genoegzaam voorgekomen, bijzonderlijk, omdat het overeenkomst heeft met de dukaton der Zuidelijke provinciën, die oudtijds eene waarde had van drie guldens wisselgeld. Een stuk van vijf guldens zoude door zijne grootheid, gewigt en dikte, hinderlijk geacht moeten worden; het drieguldensstuk is, wel is waar, geen veelvoud, hetwelk tot het decimaal systema behoort, maar zulks doet weinig af. Het rekenen, waarvoor de decimale verdeeling zoo nuttig is, zal er niet door lijden: men zal in de rekeningen even min eene afzonderlijke kolom nemen voor de drieguldensstukken, als men dit in Frankrijk doet voor het stuk van vijf franken.

De verdeelingen, waaraan in de rekenkunde zoo veel

gelegen ligt, en die zoo moeijelijk zijn, wanneer zij niet door tien bewerkstelligd kunnen worden, zullen decimaal wezen, en de materiële stukken, welke dezelve vertegenwoordigen, zeer eenvoudig, te weten, in het zilver, de halve gulden, de quart gulden, of de stukken van 50 en van 25 cents, die van 10 en van 5 cents, welke zoo algemeen in gebruik zijn, en waarvan een langdurige ondervinding het nut heeft aangetoond; — in het koper, stukken van eene cent en van eene halve cent.

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Men heeft deze laatste voor de meest behoeftige standen der maatschappij noodzakelijk geoordeeld. Tot bewijs van deze noodzakelijkheid kan men aanvoeren, dat er, bij voorbeeld, in de Noordelijke provinciën, voorwerpen van zulk eene geringe waarde bestaan, dat men ze voor eene duit koopt, hoe zeer de duit slechts het honderd zestigste gedeelte van den gulden is, en dat men zelfs veelal zich voor zijne behoefte nog eene mindere hoeveelheid daarvan zoude aanschaffen, indien een geringer geldstuk, dan de duit, den kooper daartoe in de mogelijkheid stelde.

Uit dit oogpunt beschouwd, zal de halve cent nuttig wezen, en, naar het mij toeschijnt, kan, in het daarstellen van dezelve, geen bezwaar gelegen zijn.

Art. 3. Men heeft het genoegzaam geoordeeld slechts één gouden stuk voor te stellen. Het derde artikel bepaalt er een ter waarde van tien guldens. Ik zal er nader van spreken, bij de ontwikkeling van het 6de art.

Art. 4. Het vierde artikel van de wet, waarbij bepaald wordt, op welk gehalte en op welk gewigt de zilveren stukken geslagen zullen worden, vereischt eenige toelichting.

De gehalte is aangewezen in *duizendsten*, welke aanwijzing veel eenvoudiger is dan de voorheen gebruikelijke munttaal, in welk het gehalte werd uitgedrukt in penningen en in greinen, waarvan vier en twintig eene penning uitmaken, wordende het fijn zilver verondersteld twaalf penningen te houden: de berekeningen worden daarenboven aldus veel gemakkelijker en korter.

Van elk stuk is het gewigt bepaaldelijk uitgedrukt; deze wijze is almede eenvoudiger en klaarder, dan de voorheen gebruikelijke, toen men slechts aanwees, hoe veel stukken er uit een mark gesneden moesten worden; waardoor men veelal in de noodzakelijkheid was, om eene lange berekening te maken, ten einde het gewigt van elk stuk te kennen, iets hetgeen toch van wezenlijk belang is.

Het gehalte is bepaald geworden op 893 duizendsten

Vergadering der Staten-Generaal; Mitchting op de concept-wet op het Muntwezen,

voor den gulden, voor den halven gulden en voor het drieguldensstuk; het gewigt van den gulden op 7 engels of 224 azen, of wel op 10 grammes en 766 milligrammes, Het gewigt van den halven gulden en van het drieguldensstuk staan in verband tot dat van den gulden.

Ik zal de redenen ontwikkelen, welke tot deze bepalingen aanleiding hebben gegeven.

Wanneer men aanneemt, dat de gulden eene bepaalde hoeveelheid fijn zilver (te weten 200 azen) moet inhouden, zoo als dit moet plaats hebben, zal de gulden dezelfde innerlijke waarde hebben, welke hij sedert eene eeuw gehad heeft, dan moeten het *gehalte* en het *gewigt* zoodanig tot een gebragt worden, dat, een en ander zamengenomen, de vereischte hoeveelheid fijn opleveren, zoodra het eene bepaald is, is het andere het even zeer, Een te hoog gehalte sleept groote bezwaren na zich; voor eerst, is hetzelve zeer kostbaar in de bewerking der geldstukken; ten anderen, zijn de stukken meer bloot gesteld, om door het slijten te verminderen, en eindelijk lokt een te hoog gehalte de hebzucht uit van diegenen, welke, met verachting van de wetten, de geldstukken smelten, zoodra zij er slechts eenig voordeel in vinden; een te laag gehalte daarentegen vernedert de stukken en doet in dezelve een minder vertrouwen stellen.

Het is derhalve noodig, beide deze moeijelijkheden te ontgaan, en een' wijzen middelweg in te slaan, welke evenwel altijd in het willekeurige moet vallen.

Men heeft alzoo, na rijpe overweging, gemeend, een gehalte te moeten aannemen, waardoor men goede munten konde verkrijgen, hetwelk nabij kwam aan dat, hetgeen bij vele onzer naburen in gebruik is, en hetwelk aan de schatkist het minst mogelijk nadeel toebrengt, door de gelegenheid te geven, om de stukken van hooger alloij te gebruiken; zoo dan het aangenomen gehalte van 893 duizendsten minder is, dan het voorheen in den gulden gebruikelijke, ja minder dan dat van den *frank*, zoo is dit verschil vergoed geworden door een eenigzins zwaarder gewigt, zoodanig dat de hoeveelheid fijn altoos wezen zal 200 *azen* of 9 *grammas* 613 milligrammas.

Het ware buiten twijfel te wenschen geweest, dat men een rond getal voor het gewigt had kunnen nemen; dat van den gulden is zulks wel in betrekking tot het oude gewigt, *engels* genaamd, want het zal er zeven houden, maar het is het niet in betrekking tot de *gramma*, want het zal bevatten 10 *grammas* en 766 *milligrammas*: om aan den gulden een gewigt van 10 grammas te geven,

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

zoude het gehalte moeten zijn 961, een gehalte buiten mate hoog, hooger dan eenig thans bestaand zilveren muntstuk bevat, en waarvan de daarstelling al die moeijelijkheden zoude na zich slepen, welke ik zoo even heb aangestipt. Indien de gulden een gewigt van 11 grammas moest hebben, zoude het gehalte moeten zijn van 874, en dit zoude te veel verschillen van dat van den tegenwoordigen gulden, om niet te doen vreezen, dat daaruit een wezenlijk mistrouwen in den nieuwen Nederlandschen gulden zoude ontstaan, terwijl ook zoodanig gehalte wezenlijk te laag zoude wezen voor een muntstuk van zoo veel belang.

Men heeft dus over deze mogelijk meer denkbeeldige dan wezenlijke volmaaktheid heen gestapt, en zich bepaald tot hetgeen nuttig was, te weten tot het gehalte van 893 duizendsten, en tot het gewigt van 7 engels of 10 grammas en 766 milligrammas. Wanneer men eenen nieuwen staat van zaken schept, heeft men alle mogelijke ruimte; wanneer men behouden moet hetgeen er bestaat, en men bovenal de belangen der bijzondere personen wil eerbiedigen, is men doorgaans zeer bepaald in de keus der middelen.

Het ware even zeer te wenschen geweest, dat dit gehalte hetzelfde had kunnen wezen voor de stukken van 5, van 10 en van 25 cents, als voor die van 50 cents, van eenen gulden en van drieguldens, en dat men, zoo doende, in het nieuwe stelsel eene volkomen gelijkheid van gehalte had kunnen daarstellen; doch zeer gewigtige redenen hebben al weder noodzakelijk gemaakt van deze volmaaktheid af te wijken, en voor de scheide-munten een lager gehalte, dan dat van de munt-éénheid aan te nemen.

Deze redenen bestaan eensdeels in eene groote besparing voor de schatkist, om dat, deze nieuwe scheidemunten van een lager gehalte zijnde, men, met nut, tot het munten derzelve, gebruik kan maken van het groot aantal thans bestaande stukken, die van een daaraan nabijkomend gehalte zijn; en anderdeels in het bijna overal ingevoerd gebruik, om de scheide-munten van een vrij ligt gehalte te maken; in sommige Staten is men zelfs vervallen in een niet na te volgen uiterste, en het is hierom, dat men voor deze scheide-munten genomen heeft een gehalte, hooger dan 500 duizendsten, hetgeen het zoogenaamd *billoen* voortbrengt, gemakkelijk te erkennen aan de koperachtige kleur, die mistrouwen opwekt. Het ontwerp der wet bepaalt nogtans volkomen, dat het gewigt dezer

Vergadering der Staten-Generaal.

geldstukken zoodanig tot het gehalte in betrekking zal staan, dat elk stuk juist zoo veel fijn inhoude, als noodig is, om aan hetzelve, in betrekking tot den gulden, die waarde te geven, welke zijne benaming aanwijst.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Art. 5. Het vijfde artikel, handelende over het gewigt der koperen stukken, vordert geene bijzondere aanmerking.

Art. 6. Niet zoodanig is het gelegen met het zesde artikel, bepalende, dat het gouden stuk van tien guldens geslagen zal worden op het gehalte van 900 duizendsten, en ten gewigte van 140 azen, of van 6 grammas en 729 milligrammas.

Men heeft geoordeeld, alhier te kunnen behouden het gehalte van 900 duizendsten, ja dit te moeten doen, om dezen nieuwen gouden standpenning niet te brengen op een gehalte, te veel verschillend van dat van den ouden standpenning, *rijder* genaamd en van den zoogenaamden *gouden souverein* van Braband; het gewigt behoeft geene uitlegging, doch het zal noodig wezen, de redenen te doen kennen, waarom men aan dit stuk eene waarde van tien guldens heeft toegekend.

Uit het gehalte en het gewigt, dat het 6de artikel aan dit gouden stuk geeft, volgt, dat hetzelve zal inhouden 126 azen, of 6 grammas en 56 milligrammas fijn goud, aan welke hoeveelheid men de waarde van tien guldens heeft gegeven; deze waarde van tien guldens, gegeven aan 126 azen fijn goud, veronderstelt, dat de legale prijs van het goud tot het zilver staat, als $15\frac{87}{100}$ tot de eenheid; ik behoore derhalve de gronden te ontwikkelen, die aanleiding hebben gegeven, om de waarde van het goud op dien voet te bepalen.

Het goud en het zilver zijn twee edele metalen, maar de prijs van het een, vergeleken tot het andere, is niet de natuurlijke prijs, gegrond op de natuur van deze beide metalen. Deze prijs is eene eenvoudige herstelling. en zoodra het zilver voor éénheid, voor den maatstaf van vergelijking, wordt aangenomen, moet de waarde van het goud verandering ondergaan, even zeer en om dezelfde redenen als dit plaats heeft gehad, en gestadig plaats heeft, met die van alle andere behoeften. Sedert drie en eene halve eeuw, is het goud trapsgewijze in prijs gestegen. In 1606, toen men het eerst in de Noordelijke Provinciën den *gouden rijder* gemunt heeft, stond het goud op $11\frac{23}{100}$: in 1749, toen men het munten van dien penning op denzelfden voet vernieuwd, en de waarde daarvan op 14 guldens bepaald heeft, was de prijs

$14\frac{72}{100}$. Toen men, in Frankrijk, in het XI jaar (te weten 1804) het twintig francs-stuk heeft gemunt, muntte men dat stuk op hetzelfde gehalte en gewigt als thans, omdat men de waarde van het goud op $15\frac{1}{2}$ schatte. Sedert dien tijd, is de prijs nog gestegen; tegenwoordig is deze tot 16 en hooger geklommen; hij verandert dagelijks, naar mate van de behoeften des handels; een gouden standpenning, welke, omdat het een standpenning is, die veranderingen van den cours niet kan volgen, moet, zoo na mogelijk, gelijk komen aan de middelbare waarde, binnen of buiten welke de prijs van het goud daalt of rijst; is de waarde van de legale gouden munten veel onder den handelprijs van het goud, zoo worden dezelve versmolten en verdwijnen zij uit den omloop; op die wijze heeft men genoegzaam geheel zien verdwijnen de *rijders*, die in groote menigte aanwezig waren, alleen omdat hunne waarde veel te laag gesteld was, in vergelijking van den hoogeren prijs, waartoe het goud was opgevoerd geworden; wanneer de waarde der standpenning den prijs van den handel te boven gaat of dezen zeer nabij komt, is het gevaar voor versmelting niet of althans veel minder te duchten; in dezen stand van zaken heeft men alzoo den legalen prijs van het goud op nagenoeg 16 maal de waarde van het zilver moeten bepalen, en hiervandaan, dat, aan eene hoeveelheid van 126 azen fijn goud, of aan het goudstuk van het gehalte van 900 duizendsten, en van het gewigt van 140 azen, eene waarde van tien guldens is toegekend geworden. Indien, in het vervolg, de handelswaarde van het goud bij voortduring mogte stijgen, zoude de Souverein in zijne wijsheid moeten bepalen, in hoe verre het voegzaam wezen mogt, de waarde te verhoogen van den gouden standpenning, die, bij dit ontwerp van wet, is voorgesteld.

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Art. 7. De beeldenaar der standpenningen, bepaald bij het 7de artikel, is overeenkomstig met het gestatueerde bij de Grondwet van het Rijk; de randschriften zijn niet in de Latijnsche taal voorgedragen geworden, om dat, in dit oogenblik, dezelve, op bijna alle munten, in de landtaal gevonden worden, geheel of gedeeltelijk. Men kan hier tegen zeggen, dat in sommige provinciën van het Rijk men de Nederduitsche taal niet verstaat, maar mij dunkt, dat met regt daartegen kan worden aangevoerd, dat de generale massa der ingezetenen nergens het Latijn verstaat.

Het munten der stukken in den ring met een rand

Vergadering der Staten-Generaal.

van ingedrukte letters zal dienen tot bevordering van eenparigheid in de grootte derzelve, en zal het namaken en besnoeijen meer moeijelijk doen worden.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Art. 8, 9 en 10. De 8ste, 9de en 10de artikelen handelen over de negotie-penningen. Derzelver aangelegen nut is bekend, en men weet, hoe zeer zij bij den vreemdeling geacht en gewild zijn; het is dus goed die te behouden, en zelfs geene verandering hoegenaamd daar te stellen, noch in hare innerlijke waarde, noch in haar allooi of gewigt; en opdat een ieder dit wete, heeft men, ten aanzien van het allooi dezer stukken, ook de oude munttaal gesproken, van penningen en greinen voor het zilver, en van karaten en greinen voor het goud; zoo als men ook daarenboven niets meer in den beeldenaar en in de randschriften heeft veranderd, dan onontbeerlijk ware, om onzen tegenwoordigen regeringsvorm aan te duiden; zelfs op de gouden dukaten zijn gelaten de woorden: *ad legem Imperii*, welke, sedert bijna twee honderd dertig jaren, daarop staan, opdat een ieder zeker zoude kunnen zijn, dat die stukken thans nog vervaardigd worden op den voet van het edict, door den Keizer van Duitschland, *Ferdinand den Eersten*, in 1599, uitgevaardigd.

Art. 11. Deze muntstukken, ten gebruike van den koophandel geschikt zijnde, die daarvan den prijs regelt, naar mate van zijne behoeften. moeten natuurlijker wijze niet geslagen worden, dan voor rekening van bijzondere personen, welke dezelve begeeren.

Er bestaat geen hinderpaal, dat deze, voor hunne rekening, ook guldens en drieguldens mogen doen munten, vermits men, door het vermeerderen van het getal der in omloop zijnde grove speciën, het dagelijks van elkander komen des te gemakkelijker maakt, maar het zoude ongeraden zijn, te veroorloven, dat de lagere stukken dan de gulden, of de gouden en koperen stukken, konden worden geslagen op de aanvragen van particulieren, en zonder last van het Gouvernement, want aldus zoude derzelver getal kunnen te buiten gaan de palen, welke het wijsheid is daaraan te stellen.

Art. 12. Het 12de art. is in zich zelve aan geene moeijelijkheden onderhevig. Het is waar, dat de speciën, tegenwoordig in omloop in de Noordelijke provinciën, voor het grootste gedeelte vermindering door het slijten ondergaan hebben; dat er zelfs daar onder bevonden worden, welke klaarblijkelijk besnoeid zijn.

Deze vermindering is echter zoo groot niet als men

zoude kunnen vreezen: onlangs gedane weginggen hebben zulks bewezen; maar hoe deze stukken dan ook mogen zijn, men zou om die redenen dezelve niet lager kunnen stellen of in waarde verminderen, zonder de bijzondere bezitters daarvan een overgroot verlies te doen ondergaan, en zonder ten hunnen aanzien eene onregtvaardigheid te plegen; onregtvaardigheid, welke daarenboven aan den koophandel zoude toebrengen een wezenlijk ongelijk, zeer nadeelig in zich zelven en verderfelijk in de gevolgen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Door deze muntspeciën te laten hetgeen zij zijn, en dezelve in de publieke schatkist aan te nemen voor de tegenwoordige waarde, zullen de partikulieren geen verlies hoegenaamd ondergaan, wanneer de stukken, die in de schatkist ingekomen zijn, er ten eenige dage weder zullen uitgaan, veranderd in nieuwe munt, volgens de wet geslagen.

De schade, hier door veroorzaakt, zal geheel en al door de publieke schatkist gedragen worden.

Het is even zeer waar, dat, vermits de schatkist één is voor het geheele Rijk, en dat dezelve aangevuld wordt door de opbrengsten der inwoners van de Zuidelijke provinciën, zoo wel als door die van de inwoners der Noordelijke gewesten, men in zeker opzigt zoude zeggen, dat de eerstgemelden hun aandeel zullen dragen in de kosten van eene vermunting, welke, in den eersten opslag van het oog, zoude kunnen schijnen alleen ten voordeele van de laatstgenoemden te geschieden; en misschien zoude men zich kunnen laten wegslepen door het denkbeeld, dat aldus aan de billijkheid te kort gedaan wordt.

Edoch, in het wezenlijke der zaak, verschaft deze vermunting geen voordeel aan de bewoners der Noordelijke provinciën van het Rijk.

Welke ook moge zijn de tegenwoordige staat der speciën, die zij gebruiken, brengen zij dezelven onder hen in omloop op denzelfden voet, als of zij nog in alles overeenkomstig waren met de wet en geene verminderingen hoegenaamd ondervonden hadden; de schatkist ontvangt ze en geeft ze uit op denzelfden voet; de nieuw te slane muntstukken zullen bij de schatkist noch uitgegeven, noch ontvangen worden op eenen anderen voet als de oude; deze laatste zullen, gedurende de vermunting, gelijkelijk met de nieuwe, in ontvang genomen en weder uitgegeven worden; en te dien opzigte zoude degenen, die duizend gulden bezat in oude munt, niet

Vergadering der Staten-Generaal.

minder rijk zijn, dan hij die duizend van de nieuwe bezitten mogt.

De vermunting dus niet strekkende, om aan de inwoners der Noordelijke provinciën eenig profijt of voordeel te verschaffen, moet noodwendig een ander oogmerk ten doel hebben, en dit oogmerk is het nut van het algemeen, te weten, van alomme en zonder dat iemand zich hierover beklagen kunne, eene en dezelfde munt in al de provinciën van het Rijk te verspreiden.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Ik moet meer zeggen: om tot deze eenheid van munt te geraken, zal men ook moeten vermunten, niet alleen het overschot der oude 's Lands munten, welke nog bestaan in de Zuidelijke provinciën, maar ook de franken, welke aldaar in vollen omloop zijn, om dezelve in Nederlandsche guldens te herscheppen.

Deze herschepping nu brengt onkosten te weeg, waarin de inwoners der Noordelijke gewesten, tot welker bijzonder nut dezelve niet geschiedt, ook hun aandeel zullen dragen.

Zij geschiedt ook niet ten bijzondere nutte van de inwoners der Zuidelijke Provinciën, maar insgelijks tot bereiking van het algemeen nut, dat er gelegen is in het hebben van maar eene munt in het geheele Rijk, en van de geriefelijkheden te genieten, die daaruit voortspruiten.

En dan is het regtvaardig, dat, hetgeen niet anders geschiedt als uit een oogpunt van algemeen nut, ten laste van allen kome; ten laste, zonder onderscheid, en van de inwoners van het Noorden en van de inwoners van het Zuiden van het Rijk.

Daarenboven, zoodra er slechts eene algemeene schatkist bestaat voor het geheele Rijk, is het onvermijdelijk, dat al hetgeen ten koste van den Staat gedaan wordt, al ware het dan ook ten bijzonderen nutte van dit of geen onderdeel, betaald worde uit de schatkist, dat is, door het geheel der inwoners.

Art. 13, 14 en 15. De 13de, 14 en 15 artikelen houden onderscheidene verordeningen in van het grootste gewigt. Het Fransch Gouvernement, de oude Fransche speciën, zelfs ten aanzien van Frankrijk, op eene verminderde waarde gesteld hebbende, is het klaarblijkelijk, dat de zoodanige, welke thans nog in de Zuidelijke provinciën in omloop zijn, bij de schatkist niet kunnen aangenomen worden, dan tot derzelver waarde tot den frank, zoo als die bepaald is in de tariven, gepubliceerd ten gevolge van het decreet van vermindering.

Dezelfde verlaging is ook te beurt gevallen aan de

muntspeciën der Zuidelijke provinciën, als daar zijn de dukatons, de brabandsche kroonen, de schellingen, de stukken van 17½ stuiver, de gouden munten, de Luiksche munten, enz.

Vergadering der Staten-Generaal.

Dit is een ramp, welke niet genoeg kan betreurd worden, maar welke, en hier omtrent is men het in het algemeen eens, het niet mogelijk is, te herstellen, zonder nieuwe onregtvaardigheden te begaan.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Deze in waarde verminderde muntspeciën zullen dus ook insgelijks niet anders in de schatkist aangenomen kunnen worden, dan tegen derzelver verhouding tot den frank, zoo als die bij de bestaande tarieven bepaald is.

Wat aangaat de stukken van 5, 3½, 2½ en ½ stuiver, welke nog in Braband in omloop zijn, en andere, welke in de provincie Luik en in het Groot-Hertogdom Luxemburg gangbaar zijn, zonder in de hier voren aangehaalde tariven begrepen te wezen, deze zullen in den omloop blijven behouden de waarde, waar voor zij bij voortduring zijn aangenomen geworden, en zullen, op dien zelfden voet, volgens de tegenwoordige usantiën, bij de schatkist worden ontvangen.

Ten aanzien der overige in franken getariveerde speciën, waarvan ik zoo even gesproken heb, bepaalt zich de vraag eigenlijk hier toe: *op welken voet zal men den frank aannemen?*

Zoodra de Nederlandsche gulden tot munt-eenheid en als standpenning wordt aangenomen, moet de frank, welke tot dus verre in de Zuidelijke provinciën de legale munt vervangen heeft, daaraan onderworpen worden, en moet de waarde bepaald worden, voor welke dezelve zal worden ontvangen in verhouding tot den voorzeiden gulden: verhouding of tarif, welke tot dus verre niet bepaaldelijk is daargesteld, vermits, in het algemeen, de wettelijke overeenkomsten, mitsgaders de directe en indirecte belastingen, in franken waren uitgedrukt.

De strikte regtvaardigheid vordert, dat de frank in de Zuidelijke provinciën ontvangen worde en gangbaar zij voor deszelfs volle innerlijke waarde, even gelijk de gulden voor zijne volle waarde circuleert in de Noordelijke; of, in andere woorden, de strikte regtvaardigheid vordert, dat de daar te stellene verhouding tusschen den frank en den gulden, de verhouding zij, welke er bestaat tusschen de hoeveelheid fijn zilver, welke in ieder der beide stukken vervat is.

Dit is de eenige ware, reële en onveranderlijke maat-

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

ſtaf der waarde van onderſcheidene materiële muntſtukken tot elkanderen, waaruit volgt: dat, vermits de hoeveelheid fijn, vervat in den gulden, ſtaat tot die, welke in den frank vervat is, gelijk 100 tot 47, de frank wezenlijk waard is 47 cents van den Nederlandſchen gulden; en deze onloochenbare waarheid had dan ook in het eerſte ontwerp van wet die waarde aan den frank doen toekennen; dan zedelijke redenen, getrokken uit den tegenwoordigen ſtand van zaken, zijn daartegen opgekomen.

De gulden, genaamd *gulden brabandsch wisselgeld*, bekleedt eene groote plaats in al de commerciële en dagelijkſche handelingen der Zuidelijke Provinciën, niettegenſtaande dezelve alleen eene rekenmunt zij en geene wezenlijk beſtaande muntſpecie.

Maar ook juist daarom is dezelve ontſnapt aan de verlaging, die in de Zuidelijke Provinciën de beſtaande muntſpeciën geteiſterd heeft, en het bewijs hiervan vindt zich daarin, dat de waarde, welke aan den gezegden gulden thans gegeven wordt, in verhouding tot den frank, te weten, die van 2 fr. $11\frac{64}{100}$ centimes, volkomen dezelfde is, welke men daaraan toegekend had, lang vóór alle omwentelingen, en in een tijd, waarop het *pari* tusſchen het Brabandſche en het Franſche geld berekend werd op 56 grooten of 28 ſtuivers per kroon van drie livres.

Nu is het genoegzaam te weten, dat drie livres tournooijs, ſlechts bedragen twee ſtuivers, $96\frac{3}{10}$ centimes, om door eene gemakkelijke berekening te vinden, dat elke 20 ſtuivers of de gulden gezegd wisſelgeld, volgens deze waardering, neder komt op twee ſtuivers, $11\frac{64}{100}$ centimes.

Deze waardering van den wisſelgulden op 2 fr., $11\frac{64}{100}$ centimes brengt den frank op $47\frac{1}{4}$ honderdſten van den Brabandſchen wisſelgulden; terwijl dezelve geene hoogere reële waarde heeft, dan van 47 honderdſten van den materiëlen Nederlandſchen gulden; en aldus ontſpruit er voor de ſchatkist een verlies van $\frac{1}{4}$ cent van den Nederlandſchen gulden per iederen frank, door dezen te ſtellen op $47\frac{1}{4}$ cents van den Nederlandſchen gulden, en aldus den gulden Brabandsch wisſelgeld gelijk te ſtellen met den materiëlen Nederlandſchen gulden.

Maar van eenen anderen kant beſchouwd, levert deze gelijkſtelling de volgende en zeer gewigtige voordeelen op:

Eerstelijk: dat men geene verandering hoegenaamd daarstelt in de gebruiken en gewoonten der bewoners van de Zuidelijke Provinciën, alwaar de gulden Brabandsch wisselgeld de rekenmunt is, tot welke alles teruggebragt wordt, en dat derzelver handelsbetrekkingen met hunnen naburen onaangeroerd blijven.

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

Ten tweede: dat op deze wijze, door het invoeren van den Nederlandschen gulden in de Zuidelijke gewesten, men daar geene nieuwe munt invoert, maar in het tegendeel, als het ware, in wezen daarstelt de rekenmunt, welke aldaar altijd in gebruik is geweest, en met er daad aan die provinciën eenen wezenlijken gulden terug geeft, zoo als zij dien onder de Regering der Aartshertogen *Ferdinand* en *Isabella* in 1599 bezaten, maar welke, onder de gedurige veranderingen, die haar muntstelsel ondergaan heeft, sints meer dan een eeuw verdwenen is.

Ten derden: Dat door het nu reeds dadelijk invoeren van deze gelijkheid van waarde tusschen den gulden der Noordelijke Provinciën, welke op den ouden voet blijft, en den gulden wisselgeld der Zuidelijke gewesten, nu nog alleen rekengulden, de algemeene invoering van den nieuwen Nederlandschen gulden, dat is van den wisselgulden, nu eenen wezenlijken gulden geworden, merkelijk gemakkelijker gemaakt wordt.

Ten vierden: Dat, door deze gelijkstelling, al de geschillen, welke men oordeelde, bij vervolg van tijd, te kunnen oprijzen, uit hoofde van verbindtenissen, te voren in rekenguldens aangegaan, indien men eenen nieuwen gulden daarstelde, onderscheiden in waarde van dien rekengulden, als nu van zelven zullen vervallen, vermits hier zaak is van dezelfde waarde, onder andere namen.

De vorenstaande bedenkingen, gevoegd bij de in het algemeen sterk geuite wensch, dat die gelijkstelling mogte plaats hebben, zijn met diepen ernst door Z. M. overwogen, en de Koning, hoezeer met leedwezen het meerder verlies inziende, dat hieruit voor de schatkist zoude geboren worden, heeft zich in zijne wijsheid bepaald, om door deze gelijkstelling, aan de bewoners der Zuidelijke Provinciën een nieuwe blijk van zijne vaderlijke bezorgdheid te geven; en zulks te meer, vermits de verhouding van den frank tot den gulden, zoo als die nu op $47\frac{1}{4}$ cents gebragt is, geene vreeze behoeft te geven, dat daarom de Nederlandschen gulden met vrucht tot franken zoude kunnen verslagen worden, en aldus

Vergadering der Staten-Generaal.

Inlichting op de concept-wet op het Muntwezen.

gedurig verdwijnen, daar deze verhouding den Nederlandschen gulden stelt op 2 fr. 11$\frac{64}{100}$ centimes, en het bewezen is, dat men, denzelven in de Fransche munthuizen brengende, daar voor, uit hoofde van de regten en kosten op de vermunting vallende, niet meer dan 2 fr. 10$\frac{4}{10}$ centimes in de plaats zoude krijgen.

Art. 16 en 17. De 16de en 17de artikelen vorderen geene uitlegging; dezelve zijn alleen het natuurlijk gevolg der voorgaande verordeningen, en het 17de artikel legt niemand de verpligting op, om de daarbij genoemde muntspeciën in de schatkist te brengen; het laat zulks aan een' ieder vrij, en bepaalt alleen eenen redelijken maatstaf, naar welken hij van deze gegevene vrijheid gebruik kan maken, indien hij zulks begeert.

Art. 18. Het 18de artikel houdt eene wijze verordening in, gebruikelijk in alle de muntwetten, welke strekt om te beletten, dat men niemand verongelijke of hem ongerief aandoe, hoezeer men hem striktelijk voldoe hetgeen hem verschuldigd is. De koperen stukken en scheidemunten moeten niet gebruikt worden met een ander oogmerk, dan waartoe zij ingesteld zijn; zij moeten niet gebragt worden buiten den kring, waartoe derzelver gebruik zich bepaalt.

Art. 19. Het 19de artikel, zoo als hetzelve bij het tegenwoordig ontwerp gevolgd is, is deszelfs oorsprong verschuldigd aan den wensch in uwe afdeelingen geopperd, dat de wet een artikel mogt bevatten, geschikt, om, zoo mogelijk, de verminking der nieuwe muntspeciën krachtdadig te weren.

Zie daar, Ed. Mog. Heeren, de opheldering, welke ik vermeend heb aan ulieden te mogen aanbieden, op het oogenblik, dat gij gaat raadplegen over het ontwerp eener wet, waarbij Zijne Majesteit niet anders onder het oog gehad heeft, dan het algemeen nut en het welzijn van alle zijne onderdanen, zonder eenig onderscheid.

De Koning wil niet, dat bijzondere personen gedrukt worden door de kosten, welke de invoering van een nieuw muntstelsel zal te weeg brengen, Hoogstdezelve belast daarmede de publieke schatkist, en er zal gezorgd worden, dat de hoogstmogelijke spaarzaamheid bij het vervaardigen der nieuwe muntstukken in het oog worde gehouden.

Ik durve mij vleijen, dat U Ed. Mog., hulde doende aan de weldadige inzigten van onzen Monarch, door het aannemen van eene wet, zoo eenvoudig in hare grondbeginselen, als billijk in hare verordeningen, en voordeelig

lig in hare uitwerkselen, ten aanzien van den Staat en van de goede ingezetenen, zich een nieuw regt zullen verwerven op de erkentenis van hunne medeburgeren. *Vergadering der Staten-Generaal.*

De Muntwet aangenomen. De Minister van Financiën herhaalde dit vertoog in de Fransche taal. Daarna spraken verscheiden leden, deels voor, deels tegen het veranderde ontwerp; en Zijne Exc. nu nog de gewigtigste bedenkingen beantwoord hebbende, werd, bij hoofdelijke stemming de concept-wet, zoo als die nader was geredigeerd, met 50 tegen 23 stemmen aangenomen. — Op den 28sten September kwam de vereeniging in van de Eerste Kamer.

Toetreding van Z. M. tot het Heilige Verbond. In de zitting van den 2den Julij was gelezen eene Missive van Z. M., daarbij kennis gevende van Hoogstdeszelfs toetreding tot *het Heilige Verbond*, met inzending tevens van dat traktaat, zoo als hetzelve door HH. MM. de Keizers van Oostenrijk en Rusland en den Koning van Pruissen, op den 26sten September 1815, was gesloten, mitsgaders van de akte van toetreding van Z. M. tot voormelde traktaat: — en werd besloten deze missive en bijlagen bij de archieven der Kamer te bewaren; — zoo als wij derzelver afschrift hier invoegen.

BOODSCHAP van Z. M. betrekkelijk Hoogstdeszelfs toetreding tot het Heilige Verbond.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het verbond, waarbij zich Hunne Majesteiten de Keizers van Oostenrijk en van Rusland, en de Koning van Pruissen, op den 26sten September l. l, de edelste voorschriften van den Godsdienst en van de Zedekunde tot regelmaat hunner staatkundige gedragingen hebben gemaakt, heeft te regt de algemeene aandacht opgewekt, en niemand heeft getwijfeld, of een stelsel, dier deugzame Vorsten waardig, zoude, indien het algemeen wierd, en met duurzame kracht wierd volgehouden, eenen weldadigen invloed hebben op den staat der maatschappij en de onderlinge betrekking der volken.

Vergadering der Staten-Generaal. Begeerig om, van onze zijde, tot dat verheven doel bij te dragen, hebben Wij niet kunnen aarzelen, om aan de Ons. door onzen magtigen Bondgenoot den Keizer *Alexander*, gedane uitnoodiging gehoor te geven, en U Edel Mogende ontvangen hiernevens, ter voldoening van art. 58 der Grondwet, afschriften, zoo wel van het bovengemelde verbond als van de akte, waarbij Wij onlangs tot hetzelve zijn toegetreden.

Toetreding van Z. M. tot het Heilige Verbond.

En hiermede, enz.

EXTRACT uit eene nota van Z. Exc. den Luitenant-Generaal von Phull, *buitengewoon Gezant en Minister-Plenipotentiaris van Z. M. den Keizer aller Russen; aan den Minister van Buitenlandsche zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden, den 26sten April* 1816.

De Ondergeteekende Luitenant-Generaal *von Phull*, buitengewoon Gezant en Minister-Plenipotentiaris van Z. M. den Keizer aller Russen, heeft de eer Z. Exc. den Baron *van Nagell*, Minister van Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden, te berigten, dat hij, van wege zijnen Doorluchtigen Meester, gelast is, om de akte van den $\frac{26}{14}$ September 1815, te Parijs tusschen HH. MM. den Keizer van Rusland, dien van Oostenrijk, en den Koning van Pruissen, gesloten, aan Z. M. den Koning der Nederlanden aan te bieden; hem is ook nog bevolen Z. M. den Koning der Nederlanden, als vriend en bondgenoot van Zijne Keiz. Maj., uittenoodigen, om tot die akte toetetreden.

Akte van het Heilige Verbond.

De AKTE, bekend onder den naam van het Heilige Verbond (1).

In naam van de allerheiligste en ondeelbare Drieëenheid.

HH. MM. de Keizer van Oostenrijk, de Koning van Pruissen en de Keizer van Rusland, door de groote ge-

(1) Z. K. M. van Rusland had aan alle Europesche Hoven eene verklaring uitgevaardigd, waarin Hoogstdezelve te kennen gaf, dat het doel dezer akte was, vrede en innerlijke welvaart te bevestigen, zoo bij alle Chris-

beurtenissen, welke, in Europa, de drie laatste jaren gekenmerkt hebben, en voornamelijk door de weldaden, die het der Goddelijke Voorzienigheid behaagd heeft over de Staten uit te storten, welker gouvernementen hun vertrouwen en hoop op Haar alleen gesteld hebben, de innige overtuiging bekomen hebbende van de noodzakelijkheid, om den door de Mogendheden, in hunne wederzijdsche betrekkingen, aan te nemen gang op de verheven

Vergadering der Staten-Generaal.

Akte van het Heilige Verbond.

telijke natiën, als bij de zoodanigen, die dezen godsdienst niet belijden. De Koning van Sardinie trad in de maand Junij tot het Heilige Verbond toe; de Koning van Denemarken voegde zich bij hetzelve in de maand Julij; in September telde men hierbij Portugal, Spanje en de Mogendheden van Italie. Op den 6den October schreef de Prins-Regent van Engeland aan de Keizers van Rusland en Oostenrijk en aan den Koning van Pruissen, dezen merkwaardigen brief: „ Mijn lieve Heer, Broeder en Neef! Ik heb de eer gehad Uwer Keizerlijke Majesteits brief, benevens het afschrift van het verdrag door Uwe Majesteit en deszelfs Hooge Bondgenooten te Parijs onderteekend, te ontvangen. Daar de vormen der Britsche constitutie, tot wier handhaving ik, in naam en op last van den Koning mijn Vader, geroepen ben, mij terug houden, van tot het verdrag in die vorm toe te treden, in welke mij hetzelve is aangeboden, zoo kies ik dit middel, om aan de Hooge Souvereinen, die hetzelve onderteekend hebben, mijne volkomene toestemming in de grondbeginselen te doen kennen, welke dezelve hebben te kennen gegeven, en in de door hen gedane verklaring, om de Goddelijke voorschriften van den Christelijken Godsdienst als een onveranderlijken regel te erkennen van hun gedrag in alle hunne maatschappelijke en staatkundige verbindtenissen, en de vereeniging te bevestigen, welke altijd tusschen alle Christelijke volken behoorde plaats te hebben. Het zal steeds mijne ernstige poging zijn, om mijn gedrag in de betrekking, waarin de Goddelijke Voorzienigheid mij wel heeft gelieven te plaatsen, naar deze heilige grondstellingen in te rigten, en met mijne hooge Bondgenooten tot alle maatregelen mede te werken, welke geschikt zijn om tot den vrede en welvaart des menschdoms bij te dragen. Ik ben met de onveranderlijkste gevoelens van vriendschap en genegenheid, Mijn Heer, mijn Broeder en Neef! van Uwe (Keizerl.) Majesteit de Broeder en Neef,

(was geteekend) GEORGE, P. R."

Vergadering der Staten-Generaal.

waarheden te gronden, welke ons de heilige godsdienst van den Goddelijken Verlosser leert;

Verklaren plegtig, dat de tegenwoordige akte geen ander doel heeft, dan, in het aangezigt van het heelal, hun onwrikbaar besluit kenbaar te maken, om, zoo in het bestuur hunner respectieve Staten, als in hunne staatkundige betrekkingen met ieder ander gouvernement, niets anders tot rigtsnoer van hun gedrag te nemen, dan de voorschriften van dien heiligen godsdienst, de voorschriften namenlijk van regtvaardigheid, Christelijke liefde en vrede, welke, wel verre van alleen op het huisselijke leven toepasselijk te zijn, integendeel ook op de besluiten der Vorsten regelregt invloed moeten oefenen en al derzelver gangen besturen, als het eenige middel zijnde, om de menschelijke inrigtingen stevig te vestigen, en in derzelver onvolmaaktheden te voorzien.

Akte van het Heilige Verbond.

Dien ten gevolge zijn HH. MM. over de volgende artikelen overeengekomen.

Art. 1. Overeenkomstig de woorden der heilige Schrift, welke aan alle menschen gebiedt elkander als broeders te beschouwen, zullen de drie contracterende Monarchen door de banden eener ware en onverbreekbare broederschap vereenigd blijven; elkander als medeburgers erkennende, zullen zij de een den anderen, bij alle gelegenheden en in alle gevallen, hulp, bijstand en ondersteuning verleenen, en zich verder omtrent hunne onderdanen en legers als huisvaders beschouwende, zullen zij hen naar dien zelfden geest van broederschap leiden, waarvan zij, tot bescherming van den Godsdienst, den vrede en de regtvaardigheid, bezield zijn.

Art. 2. Gevolgelijk zal het eenige grondbeginsel, zoo tusschen de voorz. gouvernementen, als tusschen hunne onderdanen, zijn: elkander wederzijds dienst te bewijzen; door eene onveranderlijke welwillendheid elkander de wederkeerige toegenegenheid te betoonen, waarvan zij bezield moeten zijn; malkander allen als leden van ééne en dezelfde Christelijke natie te beschouwen, terwijl de drie verbonden Vorsten zich zelve slechts aanzien als door de Voorzienigheid gevolmagtigd, om drie takken van ééne en dezelfde familie te regeren, te weten, Oostenrijk, Pruissen en Rusland; belijdende hiermede, dat de Christelijke natie, waarvan zij en hunne volken een gedeelte uitmaken, inderdaad geenen anderen Souverein heeft, dan Hem, wien alleen en in vollen eigendom de magt toekomt, omdat zich in Hem alleen al de schatten van liefde, kennis en oneindige wijsheid bevinden, na-

menlijk in God, in onzen Goddelijken Verlosser Jezus Christus, het Woord des Allerhoogsten, het Woord des levens. HH. MM. prijzen derhalve, als het eenige middel om dien vrede te genieten, welke uit een goed geweten voortspruit, en alleen duurzaam is, met de teederste zorgvuldigheid hunnen volken aan, zich dagelijks meer en meer te versterken in de grondbeginsels en de beoefening der pligten, welke de Goddelijke Heiland den menschen geleerd heeft.

Vergadering der Staten-Generaal.

Akte van het Heilige Verbond.

Art. 3. Al de Mogendheden, die de heilige grondbeginsels, door welke de tegenwoordige akte voorgeschreven is, plegtiglijk zullen willen erkennen, en inzien hoe gewigtig het voor het geluk der al te lang beroerde natiën is, dat die waarheden voortaan al den haar zoo eigen invloed op de menschelijke lotgevallen uitoefenen, zullen, met zoo veel bereidwilligheid als toegenegenheid, in dit heilige verbond aangenomen worden.

Gedaan in triplo, en geteekend te Parijs, in het jaar onzes Heeren 1815; 14/26 September.

(geteekend) FRANS.
FREDERIK WILLEM.
ALEXANDER.

Conform het origineel,
(geteekend) ALEXANDER.

Te Petersburg, op den geboortedag van onzen Heiland, den 25sten December 1815.

De AKTE van toetreding van Z. M. tot het Heilige Verbond.

Z. M. de Keizer van Rusland Mij, uit kracht van het derde artikel van het hier boven gemelde traktaat op den 14/26 September 1815, tusschen Hoogstdenzelven en HH. MM. den Keizer van Oostenrijk en den Koning van Pruissen geteekend, uitgenoodigd hebbende tot dat traktaat toetetreden, zoo verklaar ik bij deze, dat Ik de geheiligde grondbeginselen, die dezelve hebben ingegeven, aankleef, en dat, derzelver oppermagtigen invloed op het geluk der natie erkennende, Ik mij verbind dezelve natekomen.

Gegeven in 's Gravenhage, den 21sten Junij 1816.
(geteekend) WILLEM.

In de zitting van den 4den Julij was gelezen eene Missive van Z. M., daarbij de vergadering

Kapitulatie met Glarus.

Vergadering der Staten-Generaal. eene geslotene kapitulatie met het Zwitsersche kanton Glarus mededeelende: — hetgeen voor kennisgeving werd aangenomen, en besloten, deze kapitulatie bij de archieven te deponeren.

Voorstel van Wasseige over absent-verklaringen. In de zitting van den 3den Julij deed de Heer *Wasseige* een voorstel, met bijvoeging van het ontwerp eener wet, omtrent de *absent verklaringen*, bijzonder van militairen, welke tot den 31sten Maart 1814 geen berigt van hun verblijf hadden gegeven: — en werd besloten deze voordragt en ontwerp van wet te doen drukken, aan elk der Leden te distribueren en tot nader onderzoek aan de sectiën te renvoijeren.

Het voorstel luidde aldus:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Er zijn successivelijk twee rapporten aan U Ed. Mog. gedaan, het eene in derzelver zitting van den 12den Junij ll., en het andere in die van heden, op verschillende ter dezer vergadering ingeleverde rekwesten, tot daarstelling eener wet, bij welke, met afwijking van de algemeene regelen, daargesteld bij het burgerlijk wetboek, tot bekoming van *absent-verklaringen*, de bijzondere loop en regelen zouden voorgeschreven worden, met opzigte van zoodanige militairen, van welke de oorlog, die vóór het eerste vredes-traktaat van Parijs is gevoerd, zoo vele duizenden had weggemaaid, zonder dat het mogelijk ware, niet alleenlijk om van derzelver overlijden te doen blijken, maar daarenboven, om hen voor *afwezig* te houden; hetgeen den loop der zaken van hunne familiën hinderlijk was, of de belangen hunner vermoedelijke erfgenamen en regt verkrijgenden te kort deed.

Uwe Commissie tot de petitiën is telkens van oordeel geweest: „ dat het verlangen der rekwestranten een onderwerp der deliberatiën van de Kamer zoude kunnen „ uitmaken, mits daartoe, invoege als bij art. 114 der „ Grondwet is bepaald, aanleiding wierd gegeven."

Dusdanig was de conclusie harer rapporten, en U Ed. Mog. namen dezelve aan.

Aan het verlangen van sommigen mijner geëerde ambtgenooten te gemoet komende, door hunne verlichte raadgevingen ondersteund, en mij gedragende naar art. 13 van het reglement van orde der Kamer, zoo zal ik het onder-

nemen, aan U Ed. Mog. de voordragt eener wet te doen, in welke ik getracht heb, de bepalingen neder te stellen, welke mij geschikt hebben toegeschenen tot vervulling van het doel, hetwelk men op het oog had. Vergadering der Staten-Generaal.

Ik zal, Ed. Mog. Heeren, niet herhalen de redenen, welke uwe commissie hebben doen besluiten, de aandacht van U Ed. Mog. over dit onderwerp van een waarlijk groot en algemeen belang in te roepen; het zal mij voldoende zijn te zeggen, dat de vergadering tot beginsel heeft aangenomen, dat de wetten, niet dan voor gewone gevallen gemaakt zijnde, het nuttig en dikwijls onvermijdelijk was, daaraan in onvoorziene of buitengewone gevallen te derogeren. Voorstel van *Wasseige* over absentverklaringen.

Immers, de talrijke vonnissen, waarbij onderzoeken bevolen worden, tot het constateren der afwezigheid van militairen, welke wij reeds, elken dag, in de officiële dagbladen, zien bekend maken, bewijzen genoeg, dat wij ons hier in dat geval bevinden.

Ik heb mij derhalve slechts bezig te houden gehad, met deszelfs toepassing op het geval voor handen.

Wanneer een persoon van zijne woon- of verblijfplaats verdwenen is, en er eenige tijd is verstreken, zonder dat men berigt van hem heeft bekomen, dan kan men niettemin hopen, ja men kan verwachten, nog gedurende eene lange reeks van jaren, dat dezelve, vroeg of laat, tot zijne haardstede terug keere, hetzij de oorzaak van zijn vertrek al of niet bekend is.

Het is uit dien hoofde, dat de thans vigerende wet zoo vele formaliteiten heeft voorgeschreven, om de afwezigheid te doen verklaren, en niet veroorloofd heeft, het verzoek tot zoodanige verklaring aan den regter te doen, dan na een' zekeren verloop van tijd, en, nog gedurende dertig jaren daarna, den staat van provisioneel bezit der goederen van de absenten heeft doen voortduren.

Maar, wanneer wij weten, dat onze ongelukkige landgenooten, door de wetten der conscriptie, en dikwijls zelfs met geweld, aan hunne familiën, aan hunne vrienden, aan hunnen geboortegrond onttrokken zijn, om, de een naar Spanje, de ander naar Rusland, te worden gevoerd; wanneer wij allen bekend zijn met de onspoeden der moorddadige oorlogen, waarvan die landen het schouwtooneel zijn geweest; wanneer ons blijkt, dat de negen tiende deelen der legers aldaar een' onvermijdelijken dood hebben gevonden; wanneer wij moeten denken, dat degenen, die het geluk mogten gehad hebben

Vergadering der Staten-Generaal.

deze Ive te ontkomen, zich gespoed zouden hebben, federt dat de vrede een einde aan de rampen van den oorlog gemaakt heeft, tot hunnent terug te keeren; wanneer, eindelijk, alle hoop om hen weder te zien, van dag tot dag meer en meer verijdelt, dan mogen wij reeds onderdoen voor het droevig voorgevoel, welk de zamenloop van zoo vele omstandigheden doet ontstaan; en, zoo er niet nog eene natuurlijke mogelijkheid overbleef, soms door eene ongelukkiglijk te zeldzame ondervinding gebillijkt, dan zou ons welligt niets meer overblijven, dan hun lot te betreuren.

Voorstel van *Wassenige* over absentverklaringen.

Edoch, zoo lang deze mogelijkheid bestaat, gebiedt zij ook de voorzorg van den wetgever, en dit heeft mij op het denkbeeld gebragt, dat het stelsel van eene enkele afwezigheid, gedurende eenigen tijd, behoorde in stand gehouden te worden, liever, dan, reeds van stonden aan, een vermoeden van dood daar te stellen, gelijk sommigen der rekwestranten zulks verzocht hadden.

Derhalve, Ed. Mog. Heeren, kan elk militair, onderdaan des Koningrijks, die niet weder te voorschijn is gekomen, noch, sedert den 31sten Maart 1814, eenig berigt heeft gegeven, als absent beschouwd worden. Ik heb dat tijdstip gekozen, dewijl het dat is van den intogt der geallieërde legers binnen Parijs, en dat van de ophouding der vijandelijkheden, zoo al niet van het einde des oorlogs.

Niettemin, de daadzaken, van de activiteit van dienst vóór dat tijdstip, het niet weder opdagen en het gebrek aan berigten, moeten vooraf geconstateerd worden.

De certificaten en staten der korpsen of der enkele akten van notorieteit hebben mij voldoende en als het bij het burgerlijk wetboek voorgeschreven onderzoek te kunnen aanvullen, toegeschenen, voornamelijk dewijl die akten van notorieteit niet dan door de Vrederegters zullen kunnen worden aangenomen, welke in persoon en ambtshalve de drie getuigen zullen kunnen kiezen, die zij zullen hooren, om alle verdenking van eene verpligtende partijdigheid voor te komen.

Door middel daarvan, de preparatoire en definitieve vonnissen, om tot de absent-verklaring te geraken, afgeschaft zijnde, zou men niet dan die van in bezitneming moeten behouden. Dit vonnis zal op dezelfde wijze publiek gemaakt worden, als men die, betrekkelijk de absentverklaringen, publiek maakte.

Doch de bepalingen van het burgerlijk wetboek onderwierpen, zonder onderscheid, al de verzoekers, aan

het stellen van cautie; deze verpligting kon voor vele lieden de gunstigste bepalingen van het ontwerp illusoir maken; het kwam derhalve voor, dat men eene uitzondering konde maken met opzigte tot de ouders, de grootouders, de kinderen en andere nakomelingen, de broeders en zusters, en eindelijk van de echtgenoote des afwezigen, doch alleenlijk, te dien einde, eene magt, om, naar bevind van zaken, te handelen, aan de Regtbank overlatende, welke, na noodwendig den Procureur des Konings gehoord te hebben, hare uitspraak zou gronden op de faculteiten, de zedelijkheid en de overige omstandigheden, welke met den staat der verzoekers in verband mogten staan.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van *Wasseige* over absentverklaringen.

Daarenboven zou uit den aard der zaak zelve volgen, dat de tijd, hoe lang het provisioneel bezit zou duren, niet meer zoo lang zou kunnen zijn, als die bij het wetboek bepaald, maar dat dezelve, zonder eenig gevaar, beperkt zou kunnen worden tot vier jaren, vermits, wanneer men dit tijdsbestek bij dat gene voegt, hetwelk reeds, sedert den 1sten Maart 1814, verloopen is, men een tijdsgewricht van zeven jaren zou bekomen, een' termijn die althans voldoende zal zijn, om alle hoop verloren, zoo al niet de smartelijke zekerheid bekomen te hebben, van den absenten niet meer te zullen zien opkomen.

Trouwens, indien men gelukkiglijk in deze gissing mogt bedrogen zijn, dan zou de afwezige, tot zijne haardsteden terug keerende, aldaar het bezit van alle zijne goederen weder krijgen, met dat verschil alleen, dat, indien zulks na de vier jaren gebeurde, hij de vruchten van dien tijd zou verliezen, doch zoo het gedurende den loop dier vier jaren mogt zijn, hij dezelve in hun geheel zou terug bekomen, alleenlijk na aftrek der kosten van beheer.

Deze bepaling derogeert insgelijks aan die, welke het burgerlijk wetboek bevat, hetwelk de provisionele bezitters slechts onderwerpt aan de teruggave, dan eens van een vijfde, en dan eens van een tiende gedeelte der vruchten, tot dat zij tot het 30ste jaar van hun bezit zijn gekomen, als wanneer zij hetzelve in zijn geheel magtig worden.

Ik heb vermeend, dat het beter ware, den absenten niets te doen verliezen, daar dezelve waarschijnelijk groote behoeften zou hebben, zoo hij binnen de vier jaren terug kwam; en dat er zoo weinig op zijne terugkomst zou te rekenen zijn, wanneer die vier jaren ver-

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van *Wasfaige* over absentverklaringen.

streken mogten wezen, zonder dat die had plaats gehad, dat men slechts eene billijke toepassing maken zou van het beginsel: *dat degeen, die ter goeder trouw iets bezit, de vruchten daarvan trekt.* Tot vergoeding daarvan vast stellende, dat, in het tegenovergestelde geval, hij niet dan het fonds of de hoofdsom zijner goederen zou terug bekomen.

Ik vermoede niet, dat U Ed. Mog. verwachten, in het ontwerp, eenige bepaling betrekkelijk het huwelijk, te vinden.

Er was nogtans een rekwest ter deze vergadering ingeleverd door de echtgenoote van een' militair, welke, ongeduldig, wegens haren te vroegen weduwenstaat, waarin zij reeds meende te verkeeren, verlangd zoude hebben, dat eene wet haar mogt toestaan, een tweede huwelijk aan te gaan.

Doch dit is gelukkiglijk het eenigst voorbeeld, dat ons, wegens zoodanig een verlangen, voorgekomen is; terwijl zoo vele ongelukkige echtgenooten zich in denzelfden toestand bevinden, levert haar stilzwijgen een onwederspreekbaar bewijs op, dat de huwelijksliefde, de deugd en de zedekunde alle andere bedenkingen bij haar te boven gaan; en dit stilzwijgen heeft mij toegeschenen den regel, dien ik te volgen had, te schetsen.

Ik heb derhalve vermeend, dat er ten dezen geene reden was, om van de, bij het burgerlijk wetboek vastgestelde, wetgeving af te wijken, welke, zonder eene stellige bepaling te bevatten, op eene genoegzame wijze, in art. 139, te kennen geeft, dat, van hoe langen duur ook de absentie moge zijn, het huwelijk moet in stand blijven tot het wettiglijk verkregen bewijs van het overlijden des afwezigen, vermits daarin gezegd wordt: „dat de afwezige echtgenoot het regt zal hebben om het nieuw huwelijk in regten aan te vallen, hetzij door zich zelven, hetzij door een' gemagtigden, van het bewijs des bestaans van den absenten voorzien."

De vroegere wetten, dan dit wetboek, hadden de *afwezigheid* onder de oorzaken van echtscheiding gerangschikt; doch hoe gemakkelijk het wetboek zich ook, bij sommige gelegenheden, moge getoond hebben, om de banden van een wettig huwelijk te verbreken, zoo heeft het niet meer gewild, dat de absentie soortgelijke echtscheidingen zou kunnen autoriseren.

En, inderdaad, zoo lang van den dood des afwezigen niet blijkt, en dat gevolgelijk de physieke mogelijkheid

van terugkeering nog bestaat, kan geene bedenking eene Vergadering der Staten-Generaal. wetgevende bepaling billijken, welke een eerste huwelijk als ontbonden zou doen beschouwen, om een tweede toe te staan.

Het is niet even eens met de overige burgerlijke belangen gelegen; hier kunnen de zaken, immers tot een zeker punt, in den staat hersteld worden, waarin dezelve vóór de afwezigheid waren; doch ginds zou het onmogelijk zijn, dat men, bij de tegenwoordigheid van twee mannen, het zoo inrigtte, dat er slechts één huwelijk bestond.

Voorstel van *Wassteige* over absent-verklaringen.

Trouwens, U. Ed. Mog., bij wie de smartelijke toestand dezer vrouwen noodwendig moet belang wekken, zullen niet te vreezen hebben, dat gretige erfgenamen dezelve zullen komen verontrusten of in het genot der goederen, waarvan zij werkelijk in het bezit zijn, kwellen; U Ed. Mog een' blik op art. 124 van het burgerlijk wetboek werpende, zullen zien, dat deze echtgenooten, in wier keuze men de voortduring of de provisionele ontbinding der gemeenschap van goederen laat, daarenboven nog het regt zullen hebben: „ om de provisionele in bezitneming en de provisionele uitoefening van al de regten, onder den staat van den dood des afwezigen begrepen, te beletten, en om, bij voorkeur, het beheer der goederen van dezen laatsten te aanvaarden of te behouden."

Zoodat het laatste artikel van het ontwerp, hetwelk ik de eer heb aan U. Ed. Mog. voor te dragen, al de bepalingen der bestaande wetten behoudende, voor zoo veel aan dezelve, door de nieuwe wet, niet expresselijk gederogeerd wordt, deze echtgenooten beveiligt tegen alle bezorgdheid, om zelfs in het beheer harer absente mans goederen gestoord te worden, gedurende al den tijd, dat de dood dezer laatsten niet, in voege als bij de wet gevorderd wordt, bewezen zal zijn.

Men zou derhalve twist en wanorde in de huisgezinnen en in de maatschappij veroorzaken, wanneer men de ergerlijke gebeurtenis van het te gelijker tijd bestaan van twee wettige mannen mogelijk maakte; U Ed. Mog. hebben ook op zulk een denkbeeld niet kunnen komen.

Het is in dezen geest, Ed. M. H., en zonder het lot der verzoeken tot absent-verklaringen, welke, op het oogenblik der publikatie van de nieuwe wet, reeds gedaan mogten zijn, uit het oog te verliezen, dat ik het ontwerp heb gesteld, hetwelk ik de eer zal hebben voor te lezen, en daaromtrent de toegevende aandacht van

Vergadering der Staten-Generaal. U Ed. Mog. inroepende, verzoek ik, dat hetzelve aan de afzonderlijke fectiën moge worden verzonden, om in dezelve, overeenkomstig de artikelen 107 en 114 der Grondwet, te worden onderzocht.

Voorstel van *Wassfeige* over absentverklaringen. De artikelen der conceptwet waren de volgende:

Art. 1. Ieder ingezeten der provinciën, uitmakende het Koningrijk der Vereenigde Nederlanden, welke, voor den 31sten Maart 1814, als militair onder de oorlogvoerende legers diende, en die, federt dat tijdstip, niet ter plaatfe van zijn domicilie of van zijn jongst verblijf is weder gekeerd, noch eenig berigt van zijn verblijf heeft gegeven, wordt voor abfent gehouden.

2. Het bewijs, dat de abfente in dienst geweest is zal kunnen aangetoond worden door certifikaten in behoorlijken vorm, bewijzende de tegenwoordigheid bij het korps of de activiteit van dienst, of door authentieke extracten uit de ftaten der korpfen, waartoe de abfente militair behoorde, of eindelijk door akten van notorieteit, gepasfeerd door den Vrederegter van het kanton, door drie andere bloedverwanten dan de vermoedelijke erfgenamen, of door drie buren van het laatfte domicilie ofte van het laatfte verblijf, van waar zoodanig perfoon, bij het in dienst treden, vertrokken is; deze getuigen zullen door den Vrederegter, ambtshalve, op de aan hem, door de belanghebbende partijen daartoe te doene requifitie, aangewezen en opgeroepen worden.

Het geval van niet terugkeering of van ontftentenis van tijding zal insgelijks bij eene dergelijke of bij dezelfde akte van notorieteit kunnen geconftateerd worden.

3. De vermoedelijke erfgenamen van dengenen, die, op het tijdstip van den 31sten Maart 1814, abfent is geweest, zullen, van de voormelde ftukken voorzien, de provifionele bezitneming kunnen verzoeken van al de tegenwoordige goederen en regten van den afwezigen, zich daartoe adresferende aan de regtbank van eersten aanleg van het laatfte domicilie of van de jongfte verblijfplaats; welke regtbank met de magt bekleed is, om, naar bevind van zaken, te ontheffen van het ftellen van cautie, in gevalle de verzoekers mogten zijn bloedver

wanten des afwezigen in de opgaande linie, of diens kinderen en anderen in de nedergaande linie, of diens broeders of zusters, of eindelijk diens huisvrouw; op alle deze verzoeken zal het officie noodwendig moeten gehoord worden, en deszelfs conclusiën schriftelijk opgeven.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van *Wasseige* over absentverklaringen.

4. De officier zal het vonnis, waarbij de provisionele in bezit stelling bevolen wordt, aan den Minister van justitie toezenden, die hetzelve zal publiek maken.

5. De provisionele possessie, waarvan in art. 3 is gesproken, zal kunnen plaats hebben, al ware het, dat de absente eene procuratie, wegens de waarneming zijner zaken, mogt hebben achtergelaten.

6. Indien er, van den kant des absenten, dispositiën van uitersten wil, of ter zake van overlijden, mogten bestaan, zullen de erfgenamen, legatarissen of donatarissen, provisioneel, mits cautie stellende, hunne regten kunnen uitoefenen.

7. In gevalle de absente tot regten bevoegd ware, waarvan de uitoefening eerst na zijn overlijden zou kunnen plaats hebben, dan zal dat geval gehouden worden te hebben plaats gehad van den dag af, op welken het vonnis van provisionele in bezit stelling zal zijn uitgesproken.

8. Na verloop van vier volle jaren, na de provisionele in bezit stelling, zal deze provisionele staat, in al deszelfs gevolgen, alleen door het verloopen van dezen termijn, definitief worden.

9. Indien de absente, gedurende dat tijdvak van vier jaren, terugkeert, of zijn aanwezen bewijst, dan zullen zijne goederen of het beloop van zoodanige, welke verkocht mogten zijn, hem, met het totaal der daarvan genoten vruchten, worden terug gegeven, na aftrek nogtans van de kosten op de in bezit stelling gevallen, en van de gewone uitgaven voor derzelver beheer.

Indien hij, na verloop dezer vier jaren, niet terugkeert, of zijn aanwezen niet bewijst, dan zullen er geene termen zijn tot eenige restitutie der vruchten, noch tot eenig verhaal van kosten en uitgaven.

10. De in deze niet vervatte bepalingen zijn toepasselijk op de gevallen, waarin de verzoeken tot absentverklaring reeds mogten gedaan zijn, hetzij dat het definitief vonnis reeds geslagen is, hetzij dat alleenlijk het onderzoek, om de afwezigheid te bewijzen, bevolen is.

Indien het onderzoek niet geschied of nog niet volkomen afgeloopen is, dan zal daarin kunnen voorzien wor-

Vergadering der Staten-Generaal.

den, door de akten van notorieteit en andere stukken, waarvan hier boven, bij art. 1, is melding gemaakt. Zoo het onderzoek reeds afgeloopen mogt zijn, dan zal hetzelve de plaats vervangen van de voormelde akten en stukken, ten einde de provisionele in bezitstelling te kunnen verzoeken.

Wanneer ook de provisionele in bezit stelling reeds mogt zijn bevolen, dan is derzelver termijn bepaald op vier jaren, te rekenen van de promulgatie der tegenwoordige wet, terwijl derzelver uitwerkselen geregeld blijven, gelijk bij art. 9 dezer wet is bepaald.

11. Het bewijs van het overlijden der militairen in questie zal kunnen ingewonnen worden, hetzij door bewijsstukken, hetzij door getuigen, overeenkomstig hetgeen bij art. 46 van het burgerlijk wetboek bepaald is.

12. Wordt uitdrukkelijk gederogeerd aan zoodanige bepalingen der bestaande wetten, welke met de tegenwoordige strijdig zijn; blijvende de andere in kracht.

Gegeven, enz.

In de zitting van den 17den Julij deelde de Heer *Wasseige* eene verbetering mede in het 7de artikel zijner concept-wet: — en werd dezelve verzonden naar de sectiën, om dezelve tevens met de concept-wet in overweging te nemen.

Op den 9den Augustus bragt de centrale sectie het volgende rapport uit op het voorstel en de concept-wet van den Heer *Wasseige*.

Rapport op het voorstel van *Wasseige*.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In de vergadering van den 3den Julij l. l., werd door een uwer geachte medeleden, den Heer *Wasseige*, naar aanleiding van het regt, daartoe bij art. 114 der Grondwet toegekend, een ontwerp van wet voorgesteld, strekkende tot het bepalen der formaliteiten, welke voortaan in acht genomen zullen moeten worden, betrekkelijk de absent-verklaringen der onderdanen van het Koningrijk der Nederlanden, die in militairen dienst geweest zijn in de legers der oorlogende Mogendheden voor den 30sten Maart 1814, en de in bezit neming van derzelver goederen. Zoodanig voorstel, aan den eenen kant door het belang van een groot aantal onzer medeburgers en door den algemeenen wensch der natie gewettigd, maar aan

den anderen kant strijdig met het, als nog bestaande, burgerlijk regt, verdiende uit dezen hoofde, dubbeld een grondig onderzoek. De Heer *Wasseige* heeft U. Edel Mog., bij het voordragen van zijn ontwerp, de algemeene strekking en alle de bijzondere deelen van hetzelve, in eene uitvoerige en doorwrochte aanspraak ontwikkeld. Eenige aanmerkingen in de bijzondere afdeelingen der Kamer gemaakt, gaven hem vervolgens aanleiding om U. Ed. Mog. eene kleine verandering in een der artikelen van het ontwerp voor te stellen, en om nog meer omstandig den geest en de bedoeling van eenige daarin vervatte bepalingen te verklaren.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op het voorstel van *Wasseige*.

De centrale afdeeling verslag zullende doen van den afloop dezer onderlinge mededeelingen, en van de rijpe overweging der bijzondere sectiën, heeft de eer aan U Ed. Mog. kennis te geven, dat de meerderheid van vijf sectiën zich voorwaardelijk voor het aannemen van het ontwerp van wet verklaard heeft.

Eene enkele afdeeling heeft dezelve verworpen. Alhoewel volkomen de noodzakelijkheid gevoelende, om regelen vast te stellen, die de absent-verklaring van militairen, en de provisionele in bezit neming hunner goederen gemakkelijk maken, is dezelve van oordeel geweest, dat die bepalingen zich niet verder dan tot die beide gemelde punten behooren uit te strekken, en dat de presumtie van overlijden na vier jaren geenzins kan worden aangenomen.

Het is om die reden, dat de sectie, offchoon den wensch koesterende, dat men, ten behoeve der afwezige militairen en derzelver familiën, gunstige maatregelen moge nemen, echter begrepen heeft, zich met het voorgestelde ontwerp niet te kunnen vereenigen.

Eene andere afdeeling, zonder zich voor het overige tegen de wet te verklaren, heeft sterk aangedrongen op twee veranderingen in dezelve, die haar volstrekt noodzakelijk voorkwamen.

Art. 1 slechts melding makende van *militairen*, scheen aan deze sectie toe eene gaping te bevatten, die onmisbaar moest worden hersteld. Immers de, in verre oorden gevoerde en rampzalige oorlogen, welke tot het tegenwoordig voorstel aanleiding gaven, hebben niet slechts duizenden in den strijd en op het veld doen omkomen, maar een welligt nog grooter getal ongelukkigen is het slagtoffer geweest van honger, van koude, van moord; en onder dezen waren er vele, die, zonder als krijgslieden tot den rang der legers te behooren, aldaar in an-

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op het voorstel van *Wasseige.*

dere betrekkingen in den dienst van het Gouvernement geroepen waren, op welken echter de redenen van het voorgestelde ontwerp even zeer toepasselijk schenen. De sectie wenschte mitsdien, dat in Art. 1 melding gemaakt wierd *van alle personen, op de controle van de legers geboekt.*

Dezelfde bedenking was te voren in andere sectiën gemaakt geworden. Men heeft daarop geantwoord met aan te merken, dat de algemeene uitdrukking van militair, in den taalbaren zin van dat artikel en van de geheele wet opgevat, inderdaad al die genen begrijpt, welke, uit hoofde van eenigerhanden dienst, in de verre marschen en togten der legers hebben moeten deelen, en op dien grond ook op de controles der legers gebragt zijn.

Dezelfde sectie heeft nog den wensch geuit, dat het laatste gedeelte van Art. 3 van het ontwerp geheel mogt worden weggelaten, en de regtbanken, in geen geval, met de magt bekleed worden, om, naar bevind van zaken, te ontheffen van het stellen der cautie, bij de burgerlijke wet bepaald, om de provisionele inbezitneming te kunnen verkrijgen. De sectie is van gedachten, dat men deze magt van ontheffing toestaande, in alle gevallen het geven van borgtogt zou moeten doen vervangen door andere maatregelen, waardoor het volle genot der inkomsten aan de belanghebbenden verzekerd, doch de vrije beschikking der goederen of kapitalen, even als ten aanzien van weezen en pupillen, beperkt zou worden.

Het voorstel geadjourneerd.

De deliberatiën over het voorstel van den Heer *Wasseige* hadden op den 13den Augustus plaats. Eenige leden voerden over hetzelve het woord, en verklaarden zich gaaf voor, of voorwaardelijk tegen, de voorgestelde wet. De voorsteller zelf de geopperde bedenkingen beantwoord hebbende, doch eenige Leden voor het adjournement van deszelfs voorstel geadviseerd hebbende, werd bij hoofdelijke stemming, hierover door den Voorzitter ingesteld, met 41 tegen 36 stemmen besloten tot het onbepaald adjournement des gedanen voorstels.

De Heeren *van Hoogstraten* en *Snoeck van Loosen*, Leden der Tweede Kamer voor de provincie Holland, hun verlangen te kennen gegeven hebben-

bende, om in die hoedanigheid hun ontslag te bekomen, ging de vergadering der Provinciale Staten van Holland, uit krachte van art. 79 der Grondwet, over tot het vervullen der hierdoor opengevallene plaatsen, en koos op den 6den Julij ten dien einde de Heeren *J. Clifford* en *G. F. Verschuur*. Vergadering der Staten-Generaal. Vervulling der plaatsen in de Tweede Kamer.

In de zitting van den 3den September werd gelezen een brief van den Secretaris van Staat, te kennen gevende, dat Z. M. den Directeur-Generaal der Konvooijen en Licenten had gelast, om heden eene concept-wet, rakende de Konvooijen en Licenten, benevens een ontwerp van tarief van de inkomende en uitgaande regten, namens Z. M. aan de Vergadering voor te dragen. De Voorzitter benoemde vier leden, om den gemelden Directeur-Generaal ter Vergadering in te leiden.

De Heer *Wichers*, Directeur Generaal der Konvooijen en Licenten ter Vergadering binnen geleid zijnde, en zich tegen over den Voorzitter geplaatst hebbende, las de volgende aanspraak voor:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het heeft Z. M. onzen geëerbiedigden Koning behaagd, aan mij den vereerenden last op te dragen, om aan U Ed. Mog. over te brengen een zamenstel van de wet en het tarief, waarnaar de behandeling der Konvooijen en Licenten, of de heffing der regten op den *invoer*, *uitvoer* en *doorvoer* van alle waren en goederen in dit koningrijk, voor het vervolg, op een' gelijken en eenparigen voet, zoude behooren geregeld en uitgeoefend te worden. Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

De aangelegenheid van het onderwerp is in alle takken van maatschappelijke welvaart en bedrijf zeer groot.

Zij doet zich vooral gevoelen in den koophandel, de fabrijken, den landbouw en andere takken van industrie; en het is uit hoofde van deze aangelegenheid, dat ik meene mij te mogen veroorloven, om den geest dezer verordeningen, bij deze plegtige gelegenheid, eenigzins te ontwikkelen en open te leggen.

De belastingen in een Rijk worden uit deszelfs behoeften geboren. Naar mate de laatste toenemen, of moeten

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

toenemen, is het noodig, dat de eerste vermeerderd worden.

Een welgesteld gouvernement moet derhalve, werkzaamheden dus ten dezen opzigte aanvangen met de overweging der onontbeerlijke behoeften van den Staat, en de belastingen hier naar geregeld, hebben geene andere bedoeling, dan om de schatkist, tot voldoening aan die behoeften, te sterken, en geene andere strekking, dan om, door die onderscheidene belastingen, zoo veel mogelijk, een regtvaardigen en billijken maatstaf te vinden en daar te stellen, naar welken ieder onderdaan, in evenredigheid van deszelfs staat, rijkdom en vermogens, kan afgemeten worden, om het zijne toe te brengen tot voldoening aan deze staatsbehoeften, en om daardoor zijne bescherming, zijne welvaart, zijne zekerheid in zijn vaderland te vestigen.

Het schijnt mij toe, Ed. Mog. Heeren, dat men deze gronden als eene algemeene en zekere waarheid kan aannemen. Maar, hoe waar dit, over het algemeen, ook zij, dunkt het mij even zeker te zijn, dat de regten op de Konvooijen en Licenten, de belastingen op den invoer, uitvoer en doorvoer van goederen en koopmanschappen, in den reeks van zoodanige belastingen, over het geheel, niet kunnen gerangschikt worden.

De bescherming en beveiliging der zeeën en kusten vereischen ongetwijfeld aanzienlijke uitgaven. Het onderhoud van rivieren, wegen en stroomen, brengt noodwendig groote onkosten mede, en het is zeer natuurlijk, dat zij, die daardoor bijzonder beveiligd worden, of voordeelen en gemakken genieten, ook, en wel bijzonder, het hunne toebrengen, om in die noodwendige uitgaven te voorzien. De koopman, de fabriekant, de landbouwer zijn alle in dat geval met den invoer en vervoer hunner goederen, waren en voortbrengselen, en het is dus zeer billijk, dat zij bijzonder ook het hunne toebrengen tot ondersteuning van 's Lands middelen voor deze uitgaven!

Maar dit is niet het eenige, het is niet het voornaamste oogpunt, waaruit het Z. M. behaagd heeft, en weldadig heeft goedgedacht, deze aangelegene wetten en verordeningen op de Konvooijen en Licenten te beschouwen; neen, een veel uitgebreider inzigt, dan de zorge voor 's Lands schatkist, doet zich hier voor den geest op.

Deze wetten kunnen en moeten haren weldadigen invloed oefenen op alle hoofdbronnen van bestaan en welvaart in de maatschappij.

De koophandel, de fabrijken, de zeevaart, de landbouw, de vischvangst, en zoo vele andere nuttige bedrijven, hebben alle het grootste belang bij de wijziging dezer wetten en regten: en het zijn deze verordeningen, die deze belangen in een onderling verband brengen, die den bloei en voorspoed van allen beoogen, en zoeken daar te stellen. *Vervolg der verrigtingen der Staten-Generaal.* *Voordragt eener conceptwet wegens de Konvooijen en Licenten.*

Zij, die deze opgenoemde bezigheden in de maatschappij oefenen, zoeken allen hunne belangen, hunne voordeelen en welvaart daardoor te erlangen. Zij allen zijn de kinderen van het groote huisgezin; zij allen hebben dezelfde regten, dezelfde aanspraak op bescherming, en de wetgever weet de belangen van allen te regelen, en tot één punt van algemeene en onderlinge welvaart bijeen te brengen.

De koophandel, die hoofdbron van Neêrlands welvaart en voorspoed, die zich uitbreidt tot alle oorden der wereld, eischt de hoogstmogelijke vrijheid en zelfsbestuur in alle zijne handelingen. Hij heeft belang, om, met de minste belemmeringen, zijne waren en goederen te kunnen afzetten, verzenden en uitvoeren. Hij is zijnen bloei verschuldigd ook daaraan, dat hij de gefabriceerde goederen, hetzij tot buitenlandsch of binnenlandsch vertier, op de meest voordeelige wijze tot den consummateur kan overbrengen. Hij moet zijn oog vestigen, om de gefabriceerde goederen en andere koopwaren, van gelijke deugd en qualiteit, voor lage prijzen in den handel te trekken; ten einde die, met voordeel, tegen andere of vreemde, ter markt te kunnen brengen. En alle deze belangen mogen in het zamenstel dezer wetten niet uit het oog verloren worden.

De fabrijken (waaronder men in een uitgebreiden zin den landbouw en vischvangst mede kan bevatten,) die zoo zeer eene bron van welvaart, van voorspoed, van deugd zelfs, voor de mindere volksklasse, opleveren, en welker getal en aangelegenheid in dit Rijk zoo aanzienelijk is; vorderen dezelfde bescherming. Ons land is, door zijne ligging, door zijne rivieren, door het bezit van grondstoffen, daartoe geschikt. De mijnen, de veeteelt van runderen en schapen, de bosschen, de landbouw, leveren den nijveren werkman, vlas, hennip, huiden, ijzer, run, hout en steenkolen in overvloed, om de looijerijen, de linnen- en kleenweverijen, de ijzer-fabrijken, en meer andere, aan den gang te houden en te doen bloeijen; terwijl het kleden, van elders

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

aangebragt, door deszelfs bewerking op het spinrad en weefgetouw, duizenden onderhoudt.

De fabriekant echter, hoe rijk ook in dit alles, is afhankelijk van omstandigheden, en moet door wijze wetten worden ondersteund, zonder aan zich zelven overgelaten te kunnen worden. Hij is afhankelijk van koopman en consummateur, die altoos en overal deugdzame goederen voor lage prijzen zoeken. Hij is afhankelijk daarvan, dat hij zijne gefabriceerde goederen van dezelfde deugd en qualiteit, voor denzelfden prijs als die zijner buitenlandsche naburen, in den handel en tot consumtie kan overbrengen. Waar dit geen plaats heeft, kan de fabrijk niet gedreven worden; de gefabriceerde voorraad zal den werkman zelven tot een' last worden, en alle rijkdom aan grondstoffen, hoe groot die ook zijn moge, zal verloren gaan.

Hier treft dus de Staats-huishoudkunde zwarigheden aan, die door wijze wetten, op den invoer, uitvoer en doorvoer der goederen, moeten gelenigd worden, op dat de belangen van het fabriekwezen, met de belangen van den koophandel en den inlandschen consummateur zelven, in verband, en zoo veel mogelijk in overeenstemming, worden gebragt.

De zwarigheden van dezen aard zijn dikmaals door geene menschelijke voorzieningen geheel weg te nemen; dewijl de ligging, de mindere uitgebreidheid, de voorspoed zelfs der landen, deze hinderpalen voortbrengen kunnen.

Maar, alles te zamen genomen, brengen deze zwarigheden, deze onderscheidene omstandigheden mede, dat het eene land, tot zijn bestaan en zelfsbehoud, meer belastingen dan het andere noodig heeft, om zijne welvaart, zijn zelfsbestaan te verzekeren.

Waar zulks plaats heeft, zoo als in dit Rijk werkelijk het geval is, daar moeten de daghuren en werkloonen noodzakelijk hooger zijn, dan bij onbelaste naburen, die hunne gefabriceerde goederen aldus voor mindere prijzen in den handel en ter consumtie kunnen overdoen.

Deze staat van zaken kan aan zich zelven, of aan zijn' eigen loop niet overgelaten worden, en het zijn de wetten op den invoer dezer vreemde fabriekwaren, die de evenredigheid moeten herstellen, opdat de inlandsche industrie niet kwijne of verloren ga.

Slechts twee middelen schijnen er voorhanden te zijn, die onder het bereik des gouvernements vallen, om hier

aan te gemoet te komen. De ondersteuning namelijk der inlandsche fabrijken, door wijze wetten op vreemden invoer, en de vrijstelling des koophandels van die wetten op den uitvoer en doorvoer.

Vergadering der Staten-Generaal.

Het is ook langs dezen weg, dat het weldadig oogmerk van onzen geëerbiedigden Koning, zoo in de voorgedragene wet als tarief, het middel gezocht heeft, om den voorspoed des koophandels aan den bloei en instandhouding der fabrijken te verbinden, en in overeenstemming te brengen, opdat, langs dien weg, de belangen van beide konden worden behartigd en daargesteld.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Men wane niet, dat in deze verordeningen eenig ander voetspoor gevolgd is, dan onze voorvaderen bevorens in dit land van commercie gevolgd hebben. Neen, ook in alle wetten op dit onderwerp heeft men, in voorgaande dagen, standvastig die zelfde gronden beleden en aangekleefd.

Men heeft de voorwerpen van buitenlandschen handel, op den uitvoer en op den invoer, zeer matig bezwaard. Men heeft de voorwerpen van inlandsche fabrijken bij het inkomen in dier voege belast, dat het inlandsch gefabriceerde in de consumtie door het vreemde niet verdrongen wierde.

Immers zijn de vroegere wetgevers in Holland (wier diepe commerciële kennis men nog vereert in het plakkaat van het jaar 1725, welks daarstelling is voorafgegaan van een scrupuleus onderzoek en bedaard overleg in verscheidene jaren) erkende voorstanders geweest van eenen uitgebreiden vrijen handel: maar ook zij hebben dit principe gewijzigd of gematigd, naar gelang der bij hen zwaar wegende zorgen voor de instandhouding der plaats hebbende inlandsche fabrijken, trafijken en andere takken van industrie.

Om van deze waarheid overtuigd te worden, heeft men slechts het tarief van het jaar 1725 in te zien, op de artikelen *glas*, *aardewerk*, *gemaakt ijzer*, *geverwde lakens*, en zoo veel andere objecten, die in betrekking stonden tot de belangen der inlandsche etablissementen, zoo als die toen plaats hadden.

Wanneer dan het systema der vroegere wetgeving op dit stuk zoo wijs, en naar de belangen van het algemeen, dat is, van consummateur, bewerker en handelaar, berekend is, dat het alom ter navolging wordt aangeprezen, dan is ook de gevolgtrekking natuurlijk, dat er thans alleen in aanmerking behoort te komen, om dat zelfde systema uit te breiden, naar mate van de be-

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

kantil'e natiën in Europa, en zelfs in Amerika, inzien, dan kunnen wij daaruit deze leering trekken, dat zij alle, ter begunstiging van inlandsche industrie, de vreemde, en dus ook onze manufacturen, zeer hoog op den invoer belasten, of wel verbieden, dat zij den uitvoer van eigene fabriekwaren op alle mogelijke wijzen begunstigen, om den vreemden consummateur daar mede te voorzien.

Het zal dus geen verder betoog behoeven, Edelm. Heeren! dat onze inlandsche fabrijken, die tot zulk eene mate van perfectie gevorderd zijn, bij een' zoodanigen staat van zaken niet kunnen blijven bestaan, indien niet door eigene wetten gezorgd worde, dat vreemde fabriekgoederen op het inkomen belast worden met een zoodanig regt, als waardoor derzelver prijzen worden verhoogd, en voor den inlandschen consummateur in evenredigheid gebragt met de waarde van eigene voortbrengselen; eene waarde, die, om de hier plaats hebbende grondlasten en andere impositiën, op den fabriekeur en werkman rustende, niet verminderd kan worden.

Onze *hoeden-fabrijken*, onze *glas-fabrijken*, onze *leerlooijerijen*, onze *vlas-*, *katoen-* en *wolleweverijen* en *spinnerijen*, onze *geweerfabrijken* en *ijzersmederijen*, moeten dus, met zoo veel andere, op dusdanige wijze, door wetten ondersteund en in stand gehouden worden. En dit te meer, daar hier geene keuze te doen is, omtrent enkele theoretische principes, maar omtrent de dadelijke bestaanlijkheid van zoo vele kostbare etablissementen, welker voortduring aan geen enkel oogenblik van interruptie, aan geen eenen dag van niet voortdurende bescherming, kan onderhevig zijn, zonder dat derzelver verval, het verloop van geoefende werklieden, en dus de triomf van onze industrieuse naburen worden daargesteld.

Men wane echter niet, dat, op deze wijze en langs dezen weg, de verbodene of hoog belaste en van buiten ingevoerde fabriek goederen, naar dit zamenstel van wetten, aan den alles omvattenden arm der commercie onttrokken worden.

Indien dit het geval ware, indien deze fabriekwaren, ingevoerd, om, tot buitenlandschen handel, wederom uitgevoerd te worden, door de hooge inkomende regten gedrukt wierden; of zoo, op den invoer verbodene goederen, door dat verbod, aan de commercie onttrokken wierden, dan waarlijk zouden er eene menigte objecten aan den weldadigen handel ontnomen worden, die uit den reeks der commerciële behoeften, of van eene al-

gemeene markt van koopwaren niet kunnen gemist worden. Dan zouden indedaad inlandsche fabrijken ondersteund en begunstigd worden, tot nadeel, tot onmisbaar verval van onzen zoo uitgebreiden, zoo veel omvattenden koophandel; en zoodanige bescherming der fabrijken, zoude, bij gemis eens algemeenen handels, eindelijk uitloopen op het verval en bederf der inlandsche industrie zelve.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Om zulks te verhoeden, laat de voorgedragene wet het transito van alle waren en goederen vrij, zonder voldoening van uit- en inkomende regten, en alleen onder betaling van een gematigd regt voor zoodanig transport over onzen vaderlandschen bodem. En of ook hierin nog eenige zwarigheid was, en bij de commercie zijn mogt: of indien een redelijke tijd, tot het doen transiëren der goederen, voor den inlandschen of vreemden koopman niet voldoende mogte zijn, om zijne speculatiën en mercantile bepalingen te fixeren; ook dan heeft de wet daarin voorzien, door aan alle steden, in welke eenige uitgebreide handel bestaat, toe te staan, om aldaar eene bergplaats, onder de benaming van *entrepot*, aan te wijzen, in welke de goederen, voor een zeer matig regt van bewaring, onder toezigt en verzorging der administratie van de konvooijen en licenten gesteld worden, ten einde de eigenaar tijd hebbe, zich te beraden, om die goederen te doen transiëren, of, onder betaling der inkomende regten, voor binnenlandsche consumtie tot zich te nemen.

En, zoo ook hierin, bij de commercie, voor deze of gene gevallen, om deze of gene reden, eenige zwarigheden gevonden mogten worden, ook dan staat de wet toe, dat de eigenaar der van buiten ingevoerde goederen een pakhuis of bergplaats aanwijze, in welke die goederen, onder behoorlijk toeverzigt, opgeslagen en gecustodiëerd worden.

De wet vordert in deze volstrekt niets, dan het beletten van den sluikhandel, of de volkomene zekerheid, dat de op den invoer verbodene goederen uit de binnenlandsche consumtie geweerd worden, en dat de inkomende regten van alle anderen worden voldaan, vóór dat dezelve ter consumtie worden overgelaten; en zulks met toevoeging van alle mogelijk gemak en vrijheid aan den handel, welke, behoudens die voorzorgen, verleend kunnen worden.

En hiermede de hoofdgronden der wet, ten dezen opzigte, ontwikkeld hebbende, is mij overig, om nog een

Vergadering der Staten-Generaal.

oogenblik stil te staan bij een object, waarin deze aangebodene verordeningen grootendeels afwijken van de inrigtingen, die bij de nog vigerende wet in de Noordelijke gewesten waren voorgeschreven.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Ik bedoel het gebruik der binnenlandsche paspoorten.

Toen men, bij de wet van 1725 en vroeger, had bepaald, dat van alle goederen, die ingevoerd en uitgevoerd wierden, zekere konvooi- en licent-regten betaald zouden worden, op het inkomen uit zee ter plaatse der ontlading, op het uitgaan ter plaatse der inlading, was het ten uiterste noodzakelijk, om fraudes of verkorting van regten voor te komen, dat de binnenlands circulerende goederen niet frauduleus wierden uitgevoerd, zonder betaling der gestelde belasting.

Hiertoe waren vooral twee wegen leidende: de eerste, dat er, op de uiterste grenzen van het land, alle mogelijke toeverzigt wierde genomen, dat geene waren of goederen binnengebragt, of uitgevoerd konden worden, zonder de gestelde regten te betalen. De andere, dat er voorzieningen beraamd wierden, waarbij vooral in het binnenlandsch vervoer van de plaats der inlading tot die der destinatie, gezorgd wierde, dat zoodanige waren niet ter sluik wierden uitgevoerd.

De wetgevers van het jaar 1725 en vroeger hebben het laatste middel, hoe omslagtig ook, gekozen, daartoe ligtelijk bepaald door de constitutie van het land zelve, die niet gedoogde, dat de Staten-Generaal in en op de zoomen der grensprovinciën eene zoodanige onafhankelijke souvereiniteit oefenden en deden uitvoeren, als noodig was, om, in alle deelen, en met kracht deze generaliteits belasting aldaar te doen invorderen, en de sluikerijen te beteugelen, of te corrigeren.

Men heeft dan dit middel vooral gevonden in het daarstellen der binnenlandsche paspoorten, zoo dat geene goederen binnenlands mogten vervoerd worden, zonder van een zoodanig document voorzien te zijn; zonder dat die ter plaatse der afzending naauwkeurig wierden aangegeven, en zonder dat de uitgaande regten voor die goederen door den verzender wierden geconsigneerd, om terug gegeven te worden, na bekomen bewijs van de aankomst ter plaatse van binnenlandsche destinatie; alles ten einde geen mouvement van goederen, geene verzending van waren konden plaats hebben, zonder dat de bedienden ter recherche, uit de documenten zelve, de qualiteit, quantiteit en bestemming dier goederen konden ontwaren: en zulks bij pene van confis-

catie der goederen, met zoodanige binnenlandsche paspoorten niet vergezeld.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Ik zal niet noodig hebben, Ed. Mog. Heeren! om aan te toonen, dat het rigoureuse van dezen maatregel, alleen daargesteld, om de uitgaande en inkomende regten te verzekeren, van den beginne aan, groote zwarigheden deed gevoelen; zwarigheden, waar tegen men hulpmiddelen zocht, en meende te vinden in het eximeren van sommige goederen van deze voorschriften, en in het invoeren van jaarbrieven voor beurtschepen van de eene bepaalde plaats tot de andere; dan welke hulpmiddelen, naar mate die vermenigvuldigden, en moesten vermenigvuldigen, de kracht der wet en der verordeningen verzwakten en wegnamen. Van daar ook, dat deze instellingen bij andere volkeren, hoezeer ook anders bewonderaars onzer mercantile voorschriften, niet zijn overgenomen, en in de Zuidelijke provinciën van het Rijk ook nooit hebben plaats gehad.

Het kan niet ontkend worden, dat deze instelling, van binnenlandsche paspoorten, naar den inhoud der wet uitgevoerd, ten uiterste drukkend is voor allen binnenlandschen handel en vervoer, en dat dezelve, met de plaats hebbende modificatiën, weinig kracht van executie behoudt, dat dezelve dikmaals eene wijde deur aan geoefende sluikers openstelt, en veelmalen kan dienen en gediend heeft, om ingezetenen, min bedreven in de voorschriften der wet, onverdiend te vervolgen en te vexeren. Van hier ook de menigvuldige klagten van sommige provinciën hier tegen, en de gedurige pogingen, om hier aan te remediëren; zonder dat dezelve van vrucht waren, hetzij men opzag tegen eene zoo wezenlijke verandering in voorouderlijke instellingen, hetzij men, in de constitutie der provinciën zelve, hinderpalen vond, die het bedenkelijk maakten, om eenig ander voldoend middel in de plaats te stellen.

Deze zwarigheden, deze overwegingen hebben Z. M. doen besluiten, om eene andere wending aan deze zaak te geven: om deze paspoorten voor het binnenste van het Rijk geheel weg te laten uit de voorgedragen wet, en om de verzekering der regten op den *in*, *uit-* en *doorvoer*, met de recherche daaromtrent, genoegzaam geheel te zoeken in het eerste bovengemeld middel, door de naauwkeurigste surveillance te plaatsen op de grenzen van het Rijk, hetzij te water, hetzij te lande.

Het gevolg hiervan is en moest zijn, dat er eene dubbelde lijn van toezigt aldaar getrokken wierd, op welker

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt eener concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

buitenste de kantoren van expeditie, op welker binnenste de kantoren van betaling zekerheidshalve geplaatst wierden; zoo dat het hier tusschen liggend terrein met eene dubbelde waakzaamheid wordt gesurveilleerd, en aan die recherche blijft onderworpen, aan welke de geheele uitgestrektheid der Noordelijke provinciën, in opzigt tot de binnenlandsche paspoorten, thans onderworpen is.

Dit onvrije territoir, tusschen deze twee liniën, is dus alleen onvrij in tegenstelling van het meer binnenwaarts liggende; en bij de voorgedragene wet is gezorgd, dat de sluikerijen aldaar, tot verzekering van 's Lands regten, krachtdadig geweerd kunnen worden, zonder dat de handel *en détail* aldaar worde gedrukt, of de ingezetenen, voor hunne benoodigdheden, voor het vervoer, en de bewaring hunner granen of veldgewassen, worden belemmerd.

Deze zijn, Edel Mog. Heeren! de generale lijnen, waar naar deze wet en tarief zijn afgebakend, en de grondslagen, op welke de vereenigde belangen van koophandel en fabrijken in die wet rusten.

Ik hebbe de eer, dezelve aan U Edel Mog., uit naam van Z. M., hierbij over te brengen en aan te bieden, met zoo veel meer fiducie, als overtuigd, dat de bedoeling en werkzaamheden dezer vergadering, in het overwegen en helpen daarstellen van deze zoo aangelegene onderwerpen, geene anderen zijn of zijn kunnen, dan de bloei en welvaart van ons Vaderland, hetwelk, door de verzekering van de executie der wetten, door de uitbreiding van deszelfs nijverheid, door de conservatie van deszelfs koophandel en fabrijken, door de ineensmelting van derzelver belangen, alleen kan gelukkig en voorspoedig zijn.

Dit vertoog strekte ten geleide van eene, in 257 artikelen vervatte Conceptwet, houdende een algemeen en eenvormig stelsel van convoijen en licenten of heffing van regten op de in- uit- en doorvoer, mitsgaders een tarief van in- en uitgaande regten.

De Voorzitter verzocht den Directeur-Generaal aan Z. M. te kennen te geven, dat de Vergadering de conceptwet en het tarief met al dien ernst en bedaardheid zou in overweging nemen, welke

het belang der zaak vorderde; — en de Heer Directeur-Generaal weder uitgeleid zijnde, werd besloten de conceptwet en het tarief aan de sectiën te verzenden en ze in beide talen te doen drukken, om aan de Leden te worden gedistribueerd. — Vergadering der Staten-Generaal.

Op den 26sten September bragt de Centrale Afdeeling het algemeen verslag uit over de conceptwet en het tarief, hetwelk in de beide talen werd voorgelezen, en van den volgenden inhoud was:

EDELMOGENDE HEEREN!

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Onder zoo vele hoogstbelangrijke wetgevende bepalingen, tot welker daarstelling U Ed. Mog. in den loop der tegenwoordige zitting, door den Koning zijn geroepen geworden, zijn er geene, die sedert lang de algemeene opmerking meer levendig hebben bezig gehouden, dan die, betrekkelijk de heffing der regten op de inkomende en uitgaande regten; bepalingen, welker zamenstel aan U Ed. Mog in derzelver vergadering van den 3den dezer, door den Heer Directeur-Generaal der Konvooijen en Licenten, van wege Z. M., werd overgebragt. En, inderdaad, en volgens de oordeelkundige aanmerking van welgemelden Directeur-Generaal, deze regten zijn niet enkel te beschouwen, gelijk alle andere belastingen, als bijdragen ter voldoening aan de behoeften van den Staat, maar ook voornamelijk als krachtdadige middelen in de hand eens wijzen wetgevers, tot bevordering van den welstand en bloei van alle onderscheidene takken van nationale nijverheid, tot voorziening in de behoeften en in de geneugten van alle klasfen van burgeren, tot instandhouding en vermeerdering van den rijkdom en het geluk der gansche natie. Alle goederen en waren, zonder onderscheid, ten alle tijde verkrijgbaar te maken in de beste hoedanigheden en tot den laagst mogelijken prijs voor elk inwoner, die dezelve tot gebruik verlangt; den gebruiker gelegenheid te geven, zich bij voorkeur uit de voortbrengselen van vaderlandschen bodem of vaderlandsche volksvlijt, te kunnen voorzien, te dien einde, doch ook tevens ter bevordering van de welvaart en het geluk der zoo talrijke arbeidzame klassen, onzen landbouw en onze fabrijken in staat te stel-

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

len, hierin met den vreemdeling te wedijveren, en deugdzame goederen tot lage prijzen niet slechts aan het binnenlandsch vertier op te leveren, maar ook naar buiten 's lands uit te voeren; ter bereiking dezer hoogstaangelegene einden; den koophandel te doen dienstbaar zijn, welke de waren, vreemd aan onzen grond, of aan onze nijverheid, aan het gebruik onzer burgeren verschaft, en te gelijk aan onze fabrijken de benoodigde buitenlandsche grondstoffen tot bewerking aanbrengt, en de vruchten van die bewerking met alle overige inlandsche voortbrengselen wijd en zijd verspreidt; maar, in dien koophandel tevens eene nieuwe en eigendommelijke bron van voorspoed en rijkdom te openen, die zich voedt van al, wat natuur of kunst in elk oord der wereld aanbiedt; denzelven tot een algemeenen handel te verheffen, die in de behoeften van alle volkeren voorziet, en dezelve door natuurlijke doch krachtige banden aan zich verbindende, daardoor zelfs den invloed en de magt van den Staat versterkt en verhoogt; alle deze hoogstgewigtige doeleinden zijn het, welker onderlinge overeenbrenging en gemeenschappelijke bevordering, in zoo verre dit van het bestuur eener natie afhangt, voornamelijk te zoeken is in de doelmatige bepalingen op den invoer, uitvoer en doorvoer van elke soort van waren en koopmanschappen.

Maar gelijk dit weldadige en inderdaad verheven oogmerk volkomen overeenstemt met hetgeen de leden der verschillende afdeelingen dezer kamer, bij het onderzoek van het voorgedragene tol- en konvooi-stelsel, zich steeds levendig voor oogen hebben gehouden, zoo heeft zich, aan den anderen kant, een zeer aanmerkelijk verschil van denkwijze geopenbaard, aangaande de middelen, door welke dat oogmerk zoude kunnen worden bereikt.

Dit verschil moest natuurlijk eene zeer uiteenloopende beoordeeling te weeg brengen omtrent de onderscheidene bepalingen van de wet en van het tarief, welke te zamen het nieuw voorgedragene stelsel vervatten; terwijl echter ook sommige aanmerkingen, van meer of minder gewigt, voornamelijk op de wet, zijn gevallen, onafhankelijk van alle bijzondere begrippen, en die juist daarom een meer algemeenen bijval hebben gevonden.

WET.

Art. 1. Wat in de eerste plaats de voorgedragene WET betreft, daarop is, ten aanzien van het *eerste artikel*, in

twee afdeelingen de wensch uitgedrukt geworden, dat, in stede van, zonder eenige nadere bepaling, aan den Koning over te laten het vaststellen van den tijd der intrekking van de thans bestaande verordeningen, en der invoering van de nieuwe wet en tarief; integendeel iets naders en meer stelligs daarbij tevens bepaald ware, met opzigt tot den tijd en wijze van opheffing der tegenwoordige linie van afscheiding tusschen de Noordelijke en Zuidelijke provinciën des Rijks. Doch daar tegen is vrij algemeen aangemerkt, dat juist de onbepaalde uitdrukkingen der wet en de onbeperkte vrijheid daarbij aan den Koning gelaten, Hoogstdenzelven in staat zullen stellen, de gemelde linie met den vereischten spoed, doch tevens op de doelmatigste, en voor allen minstbezwarende wijze op te heffen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Art. 5. In het tweede gedeelte van *art.* 5 is door eene der afdeelingen voorgedragen, om, behalve van versche of raauwe, ook van *rijpe* en *droege* vruchten melding te maken, als waaromtrent dezelfde reden van uitzondering bestaat. Op gelijken grond is deze bijvoeging desgelijks voorgesteld bij *art.* 55. §. 4, en bij *art.* 69.

Art. 7. Eene andere der bijzondere afdeelingen heeft de bedenking geopperd, dat *artikel* 7 strijdig schijnt met de vrijheid en zekerheid van den brieven-post, in zoo verre daarbij ook de visitatie van brievenmalen en valiezen aan de kantoren der inkomende en uitgaande regten wordt vrijgelaten.

Men heeft uit dien hoofde eene naauwere beperking van dit artikel verlangd.

Art. 8, 9 en 10. De bepalingen van *art.* 8, 9 *en* 10 zijn aan onderscheidene afdeelingen voorgekomen in tegenkanting te zijn met den geest van het geheele stelsel, hetwelk eene dubbelde linie van toezigt langs de grenzen bepalende, voor het overige eene volkomene vrijheid binnen deze beide liniën onderstelt; terwijl intusschen zoo wel de magt, om alle vervoerd wordende goederen te doen vergezellen door de bedienden der administratie, ingevolge art. 8, als het aan boord gaan van binnenschepen door dezelve ambtenaren, krachtens art. 9 en 10, de beloofde vrijheid aanmerkelijk schijnt te besnoeijen, en den handel aan nadeelig oponthoud en kosten bloot te stellen. De toelage van dertig stuivers daags, in het eerste geval, buiten de kost aan scheepsboord, door den schipper of voerman aan de bedienden te betalen, heeft deze bedenkingen bij velen grootelijks versterkt.

Van een anderen kant is aangevoerd geworden de billij-

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

ke en gegronde verwachting, dat de administratie gepaste maatregelen zal nemen, dat de magt, bij art. 8 toegekend, niet tegen den geest van de wet zelve, te verre worde uitgestrekt, maar zich bijna uitsluitend tot den vervoer van verbodene of zwaar belaste goederen, en ook dan nog tot enkele gevallen bepale; in welke onderstelling ook de betaling der opgemelde 30 stuivers geen bezwaar voor den lande zal opleveren.

Omtrent art. 9 en 10 is van denzelfden kant aangemerkt, dat aldaar aan de ambtenaren der inkomende en uitgaande regten geenszins eene magt van visitatie of recherche op het vrije grondgebied wordt toegestaan, maar enkel om zich aan boord der binnenschepen te begeven, zonder dezelve eenigzins op te houden, en slechts ter inwinning van berigten, onmisbaar voor de administratie, om de fraudes voor te komen, waartoe de onafzienbare wateren, als de Zuiderzee, en de monden der rivieren, die, vooral in de Noordelijke provinciën, de posten van eerste inklaring scheiden van de voornaamste handelsteden, anderzins ligtelijk aanleiding zouden kunnen geven.

De slotwoorden van art. 10, volgens welke, voor de boete door den schipper te verbeuren, *het schip zal zijn verbonden en executabel*, hebben stoffe opgeleverd tot de bedenking als of dezelve zouden kunnen strekken tot verkorting der regten van de houders van bijlbrieven.

Doch hierop is geantwoord, dat de wet geene melding maakt van eenigen voorrang van den Staat boven andere wettige hypotheekhouders, en dat mitsdien alles aan de regelen van het algemeene regt dienaangaande blijft overgelaten.

Art. 24. Op het 24ste art. heeft men in onderscheidene afdeelingen opgemerkt, dat het zoo wel in het belang van de administratie, als in dat van den koopman zijn zoude, dat, ingevalle van benoeming van een' derden makelaar of deskundigen, zulks opgedragen wierd aan het gemeente-bestuur van de plaats, alwaar de tauxatie moet geschieden.

Art. 26. In het 26ste art. had men duidelijker uitgedrukt willen hebben, dat hetzelve alleen betrekking heeft op de inkomende en uitgaande zeeschepen, waarvan in het voorgaand artikel gewag gemaakt is, en op derzelver ligters. Ook is de verbeurdverklaring der ingenomene goederen wat hard toegeschenen. Doch wanneer men in aanmerking neemt, dat een koopman zich zeer gemakkelijk kan laten onderrigten, of een schip in lading liggende, reeds alle medegebragte koopwaren gelost heeft, schijnt

schijnt deze laatste bepaling aan geene de minste zwarigheid onderhevig; en zij is noodzakelijk, wil men krachtdadig den smokkelhandel tegengaan.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Art. 30. Bij het 30ste art. de tegenwoordigheid der ambtenaren vereischt wordende bij het lossen en laden, merkt men op, dat noch in dit artikel, noch in het volgende, bepaald was, wat de handelaar zou moeten of kunnen doen, indien de ambtenaren, behoorlijk gewaarschuwd en verzocht, nalatig waren om op hun' post te zijn, tot groot nadeel van den handel door de vertraging van de expeditie. Evenwel als men nagaat, dat het 31ste artikel duidelijk zegt, dat de ambtenaren hierin te werk moeten gaan met den meesten spoed, en verantwoordelijk zijn voor hunne weigering, nalatigheid en verkeerde handelwijze, en dat het 32ste art. bepaalt, wat men te doen heeft, wanneer de commiesen bij het lossen niet tegenwoordig zijn, zoo heeft men geene reden te vreezen, dat dit 30ste art. aan den handel eenigen hinder zoude aanbrengen, daar men meest altijd de vergunning tot laden verkrijgen zou, zoodra er maar geene vrees is, dat dit den smokkelaar in de hand zal werken.

Art. 33. Ook heeft men in eenige afdeeligen gevreesd, dat de bepalingen van art. 33, dikwijls tot schade van den handel zouden uitloopen, hoezeer daartegen is aangemerkt, dat, bij het 42ste art., aan de administratie de vrijheid gegeven wordt om groote partijen goederen, op dezelfde loscedel aangeboden, te verdeelen; en het daarenboven van den handelaar afhangt, de partijen niet te overgroot aan te geven.

Art. 52. Soortgelijke bewoordingen, als in het slot van art. 10, hebben in art. 53 tot dezelfde zwarigheid en hetzelfde antwoord aanleiding gegeven.

De daarop volgende bepaling van dit laatstgenoemde artikel: „ dat de gecalangeerde, in cas van non betaling „ der geïncurreerde boete, daarvoor bij parate executie „ van hunne gereedste goederen, geconstringeerd, en des „ noods gegijzeld zullen worden," is aan sommige leden voorgekomen strijdig te zijn met de bestaande wetgeving; doch daarentegen heeft men meer algemeen begrepen, dat deze woorden te verstaan zijn overeenkomstig die wetgeving, en dat de gijzeling alzoo nimmer, dan uit kracht van een regterlijk vonnis, zal kunnen plaats grijpen.

Art. 54. Artikel 54 bepaalt als regel, dat in den opbrengst van alle boeten en confiscatiën, bij de wet bepaald, het gemeene land voor een vierde zal deelen. In vele sectiën is de wensch uitgedrukt, dat ook van de

Vergadering der Staten-Generaal.

overige drie vierden mogt gesproken worden, terwijl onderscheidene leden verlangden, dat ook daarvan een deel in de schatkist kwam. Doch juist het stilzwijgen der wet, is, naar het gevoelen van andere leden, toegesehenen, de geschiktste gelegenheid aan de hand te geven, aan den Koning, om, naar mate der omstandigheden, en van het bedrag der boeten of confiscatiën, den ambtenaren of anderen, die zulks verdiend hebben, eene billijke belooning, en den lande een voordeel te verschaffen, dat nimmer minder, doch in vele gevallen aanmerkelijk meer dan een vierde zal bedragen.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvoijen en Licenten.

Art. 55. §. 4. Op § 4. van het 55ste art. heeft men opgemerkt, dat op een groot gedeelte van de grenzen, de beesten veelal tweemaal 's daags ter weide gaan, en dat daarom de bepaling van dit artikel niet overal even toepasselijk is, doch men heeft tevens gelet, dat daar de zin van dit artikel medebragt, het ter weide brengen van hun vee voor de ingezetenen op de grenzen niet te belemmeren, het van zelve sprak, dat dit gewijzigd moest worden naar de plaatselijke gesteldheid en andere omstandigheden, en dus eerder een onderwerp van reglement uitmaakte.

Art. 55. §. 5. Op §. 5. heeft men gemeend, dat het niet genoeg was, hier melding te maken van *granen en zaden in schoven*; maar dat hieronder ook dienden begrepen te worden de granen en zaden, offschoon reeds gedorscht, zoo als bij voorbeeld koolzaad, raapzaad, hennepzaad, lijnzaad, die veelal op het land zelve, daar zij op gewonnen zijn, gedorscht worden, en dat te dien opzigte de landman de grootste vrijheid diende te hebben. Ook heeft men bij deze gelegenheid opgemerkt, dat de bewoordingen van dit artikel zouden kunnen worden gesteld dat het alleen op grond-eigenaars betrekking had, en geenszins op de huurders, waarom men de redactie van dit artikel wel wat duidelijker gewenscht had.

Art. 68 en 69. Evenzeens had men zulks gewenscht bij het 69ste artikel, dat eene uitzondering maakt op het voorgaande, en welke uitzondering ook uitgestrekt diende te worden tot alle waren, kennelijk voor huisselijk dagelijksch gebruik dienende, waaronder dan ook begrepen is het koren, dat ter molen gebragt wordt. Ook behoorden alle soort van mest-speciën, die men op de akkers noodig heeft, vrij van documenten te zijn.

Bij gelegenheid van de documenten, bij het vorig artikel vereischt wordende, zou men ook gewenscht hebben, om de bewoners van het onvrije territoir op geene ko-

ten te jagen, die binnenlandsche paspoorten *gratis* af te geven.

Art. 146. Op art. 146 geldt dezelfde aanmerking als op art. 24, rakende de benoeming van deskundigen (experts).

Art. 158. Art. 158 laat vrij de borgstelling van het grens-kantoor, en in dat geval is er geene zwarigheid om de betaling, ingevolge art. 159, op het aangewezen kantoor, op de binnen-linie te doen, maar wanneer het beloop der inkomende regten in kontante penningen geconsigneerd wordt, acht men, dat men zou kunnen moeten volstaan met op het kantoor op de binnen-linie in betaling te geven de quitantie van den ontvanger van het expeditie- of grens-kantoor, waaruit blijkt, dat de verschuldigde penningen werkelijk reeds geconsigneerd zijn.

Art. 162. Art. 162 geeft de vrijheid van het transito, tegen betaling van drie pCt. van de waarde. Indien van de eene zijde dit transito beschouwd wordt als nadeelig voor den handel en voor de fabrijken, zoo vreest men, aan den anderen kant, dat de hoogte van dit regt die vrijheid nietig zal maken.

Art. 222. Het 222ste art. gesteld zijnde in het voordeel van den handel, kan niet wel eenig wezenlijk bezwaar opleveren.

Art. 235. Onder de bepalingen van art. 235, betrekkelijk de rapporten of relazen der ambtenaren, hebben eenige sectiën den wensch uitgedrukt, dat mede mogt worden vastgesteld, dat die relazen binnen vier en twintig uren, door den Vrederegter van het kanton zullen moeten worden geviseerd.

Art. 237. Dezelfde afdeelingen zouden raadzaam oordeelen, dat art. 237 mede bepaaldelijke melding inhield van het geval, wanneer de aangehaalde, bij het opmaken van het rapport, niet tegenwoordig is; omtrent welk geval men verlangen zoude, dat de wet zich uitdrukkelijk beriep op de bestaande wetten.

Art. 252. Op art. 252 heeft men gemeend, dat men aan de ambtenaren geene visitatie-gelden moest toekennen.

Art. 254. Bij art. 254 had men verkozen, dat stellig gezegd ware geworden, dat de verpligting, aan de gemeente-besturen opgelegd, om bergplaatsen te bezorgen voor de aangehoudene goederen, alleen dan plaats zou grijpen, wanneer de beambten dezelve tegen redelijke

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Vergadering der Staten-Generaal.

betaling niet kunnen bekomen, en zulks dan nog mits onder behoorlijke vergoeding.

Art. 257. Ter gelegenheid van het 257ste en laatste artikel der wet, heeft men sterk aangedrongen op eene gradatie der boeten, vooral, omdat de delicten, in dit artikel voorkomende, zoo verscheiden zijn. Algemeen zelfs zou men gewenscht hebben, dat zulks in alle de artikelen van de wet, alwaar men van boeten spreekt, in aanmerking was gekomen.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

TARIEF.

Van het onderzoek der wet, overgaande tot dat van het tarief, was het voornamelijk aldaar, dat zich een groot verschil van gevoelens in alle de afdeelingen openbaarde.

De centrale sectie zal voortgaan met U Edel Mog. van den arbeid der bijzondere sectiën verslag te doen, en zal daarin volgen, de orde, bij het tarief zelf in acht genomen.

Aardappelen.

De *aardappelen* komen alzoo alhier in de eerste plaats in aanmerking. Het regt van 4 pCt. op den uitvoer is aan vele leden toegeschenen, weinig overeenkomstig te zijn met den aard van een inlandsch voortbrengsel, zoo overvloedig in het gansche Rijk Aan den anderen kant, heeft men het gevoelen uitgedrukt, dat dit regt voor deze reize niet dan bij uitzondering op den regel was voorgesteld, in de onzekerheid omtrent den aanstaanden oogst, en, behoudens de nadere bijzondere bepaling, die de uitslag van dien oogst zou kunnen medebrengen. Intusschen heeft de meerderheid gewenscht, dat de vrije uitvoer, als de algemeene regel in het tarief mogt worden uitgedrukt.

Aardewerk.

Het belang der binnenlandsche fabrijken heeft bijna eenparig doen deelen in den wensch, dat, de regten op den invoer van *aardewerk*, bepaaldelijk op dien van geschilderd porselein en fijn aardewerk, mitsgaders van tabaks-pijpen en gebakken steen, hooger mogten worden gesteld, dan bij het voorgedragen tarief geschied is.

Appeldrank of cider.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

De *appeldrank* of *cider* moet natuurlijkerwijze bij het tarief der inkomende en uitgaande regten worden vrijgelaten, aangezien dezelve bij de indirecte belastingen bezwaard is. Men heeft, in sommige afdeelingen, den wensch geuit, dat, bij deze en alle andere voorwerpen, in het systema der indirecte belastingen begrepen, deze *reden* van vrijstelling, tevens uit de vrijstelling zelve, in het tarief mogt worden vermeld, ter voorkoming van alle misvattingen.

Asschen.

De vermeerdering der uitgaande regten op de *haardasch*, ten minste tot op de helft boven de voorgestelde belasting van vijf guldens per last, is sterk aangedrongen geworden in het belang van den landbouw der Zuidelijke provinciën.

Blik.

De aanmoediging, verschuldigd aan inlandsche fabrijken, heeft aan vele leden in sommige afdeelingen doen denken, dat, de invoer van blikwerk, bepaaldelijk van het verlakte of geschilderde, met hoogere regten zoude dienen te worden bezwaard. Men heeft geantwoord, dat de voorgestelde belasting van 2 guldens en 6 guldens voor deze verschillende waren, genoegzaam scheen in het tegenwoordig oogenblik, tot aanmoediging der bestaande fabrijken, die, uit hoofde van haar klein aantal en geringe uitgestrektheid, verre af zijn van in de behoeften van het Rijk te kunnen voorzien.

Boter.

Algemeen heeft men het beginsel erkend, dat de vrije uitvoer van inlandsche voortbrengselen, maar voornamelijk van dezulke, die derzelver laatste bereiding ondergaan hebben, zoo veel mogelijk, moet begunstigd worden. Naar dit beginsel is het voorgedragene regt op den uitvoer van *boter*, aan vele leden toegeschenen buiten alle evenredigheid te zijn, terwijl dezelve het inkomende regt te gering geoordeeld hebben. Men heeft de vreeze te kennen gegeven, dat deze regten eene der vruchtbaarste en bestendigste bronnen van voorspoed voor vele der Noordelijke provinciën zouden doen opdrogen,

Vergadering der Staten-Generaal.

door den uitvoer van inlandsche boter te verminderen, en de mededinging van den uitlandschen boter te begunstigen.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Garen.

De regten op het inkomen en uitgaan der verschillende soorten van *garen*, voorgesteld bij het tarief, hebben aanleiding gegeven tot verscheiden zeer uiteenloopende aanmerkingen, welke daardoor zelfs geene bepaalde uitkomst hebben opgeleverd, daar sommige leden dezelfde regten wilden verhoogen, die de andere wenschten te zien dalen, en de voorstanders dezer beide gevoelens daaraan een gelijk gewigt hechtten; reden, waarom de centrale afdeeling, dit onderwerp niet geheel met stilzwijgen begrepen heeft te mogen voorbijgaan.

Glas.

Het onderzoek der afdeelingen van het bepaalde bij het tarief, omtrent de verschillende soorten van *glas*, heeft eene gelijksoortige uitkomst opgeleverd.

Horologien.

De binnen 's Lands gemaakte *gouden en zilveren horologiën* zijn aan vele leden voorgekomen eene begunstiging te verdienen, genoegzaam, om op grond daarvan te verlangen, dat het bij het tarief voorgedragen regt van invoer worde verhoogd. Echter zijn deze overwegingen aan de meerderheid der sectiën toegeschenen voldoende te worden opgewogen door het belang van den handel, en vooral door het lokaas, hetwelk hoogere regten aan den smokkelhandel zouden aanbieden, die zoo moeijelijk voor te komen of te ontdekken is bij goederen van soortgelijken aard.

Hout.

De inhoud van het tarief, betrekkelijk de onderscheidene soorten van *hout*, heeft aanleiding gegeven tot een groot aantal zeer onderscheidene aanmerkingen, die echter als het gevoelen van de meerderheid der leden hebben doen kennen den wensch, dat de inkomende zoo wel als de uitgaande regten verminderd mogten worden

van deze soort van waren, van een zoo algemeen en menigvuldig gebruik.

Vergadering der Staten-Generaal.

Huiden en vellen.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Het belang van een zeer voornamen tak van handel is aan verscheidene sectiën voorgekomen eene groote vermindering te vereischen, omtrent de uitgaande regten, gelegd op de *gedroogde en gezoute huiden* en verscheiden soorten van *bereide vellen.* De vrije uitvoer langs de grenzen aan de landzijde schijnt van eene andere zijde van zeer nadeelige gevolgen voor de looijerijen van dit Rijk. Men is dan ook vrij algemeen van gedachten geweest, dat de uitgaande regten, bij het tarief vastgesteld, voor die grenzen behouden blijvende, het daarentegen wenschelijk zoude zijn, dat dezelve belasting aan den zeekant niet wierd geheven, en dat een uitvoer ter zee, vrij van alle hindernissen, en welke daardoor zelfs den invoer kan bevorderen, een' tak van handel mogt staande houden, belangrijk op zich zelve, en met onderscheidene andere handeltakken in het naauwste verband staande.

Eene sectie heeft buiten dien een sterk verlangen te kennen gegeven, waarin ook verscheiden andere leden deelen, om namelijk den invoer te lande der *gelooide en bereide huiden en vellen* volstrekt te verbieden: een middel, hetwelk hun volstrekt noodig scheen in het belang der looijerijen van de Zuidelijke provinciën, zonder eenig nadeel aan den koophandel te veroorzaken.

Koper.

Op het art. *koper* heeft eene sectie de aanmerking in het midden gebragt, dat in het tarief hoegenaamd geene melding is gemaakt van *verguld of gebronsd koperwerk*, waarvan de weelde een zeer aanmerkelijk gebruik maakt, en hetwelk de binnenlandsche fabrijken tot een' hoogen trap van volmaaktheid hebben gebragt.

Om die reden heeft de sectie het verlangen te kennen gegeven, dat dit bronswerk gevoegd wierd bij de andere, onder het artikel *koper* in het tarief begrepen voorwerpen, en dat, de uitvoer vrij blijvende, daarop een inkomend regt van 15 pCt. wierd gesteld.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Kousen, mutsen, handschoenen en wanten.

Het belang der menigvuldige fabrijken heeft bijna al de sectien aangespoord om den wensch uit te drukken, dat het regt van invoer op de *kousen*, *mutsen*, *handschoenen en wanten*, in het project gesteld op 6 pCt., aanmerkelijk mogt worden verhoogd; terwijl twee sectien, ter zelfder tijd, eene tegenovergestelde verbetering verzocht hebben voor de grove wollen kousen, die ons uit *Ysland*, *Schotland* en *Kloppenburg* worden toegevoerd, en die geen voorwerp van mededinging uitmaken met onze inlandsche fabrijken, in grooten getalle, strekken tot gebruik der Noordelijke provinciën, en vooral tot een voordeeligen handel.

Kristal.

De bescherming, die men aan eene even uitgestrekte als belangrijke fabrijk schuldig is, heeft in verscheiden sectiën doen begrijpen, dat het voegzaam zijn zoude om nog met de helft, ten minste, den voorgestelden impost op den invoer van het *gewerkte kristal* te verhoogen, in het tarief gebragt op 10 pCt.

Kurk.

Eene gelijke beweegreden, buitendien versterkt door het voorbeeld van vroegere wetten, heeft, bij vele leden, den wensch doen geboren worden, om den invoer van *gesneden kurk*, welke buiten dien, volgens het tarief, op een vrij aanmerkelijk regt is aangeslagen, geheel te doen verbieden, of op eene met een verbod gelijk staande belasting te brengen.

Lakens en stoffen van wollen, enz.

Het belang van het onderwerp laat aan de centrale afdeeling niet vrij geheel met stilzwijgen voorbij te gaan het art. der *lakens en wollen stoffen*, hoewel onder de zeer uit een loopende aanmerkingen te dien opzigte gemaakt, geene enkele door haar als het gevoelen eener meerderheid kan worden voorgedragen.

Lijnwaden.

Dezelfde algemeene aanmerking is ook toepasselijk op

de *lijnwaden*, welk artikel, even gewigtig, eene zelfde tegenstrijdigheid van belangen oplevert.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Meekrap.

De voorgestelde regten op de *meekrap* zijn in bijna al de sectiën op dezelfde wijze beschouwd geworden. Men is er algemeen overeengekomen, dat een zoo rijke en zoo belangrijke tak van den inlandschen landbouw, eene aanmerkelijke vermeerdering van impost vorderde bij den invoer, en een' vrijen of weinig belasten uitvoer scheen te vereischen.

Mestspeciën.

De begunstiging, aan den landbouw in het algemeen verschuldigd, heeft verscheidene leden en eene geheele sectie aangespoord, om eene gansche vrijstelling te verlangen, voor den invoer der *mestspeciën* van allerlei soorten, welke vrijstelling zich zoude uitstrekken tot het tabelregt, eenigen impost, aan welken deze speciën onderworpen zijn volgens het tarief, dat, voor het overige, allen uitvoer wijselijk verbiedt.

Meubelen. Modewaren.

Twee sectiën hebben den wensch uitgedrukt, om de regten van invoer op de *meubelen* en op de *modewaren*, welke bij het tarief op 10 pCt. gebragt zijn, te vermeerderen, als zijnde zulks voorwerpen van weelde, waaromtrent alleen gronden van ijdele eigenzinnigheid het buitenlandsche maaksel boven dat van ons land kunnen doen verkiezen.

Paarden.

De uitvoer van *paarden*, volgens het tarief gesteld op een regt van *f* 3:10:0, is aan eenige sectiën voorgekomen geheel van alle belemmeringen ontheven en ganschelijk vrijgelaten te moeten worden.

Papier.

In verscheidene sectiën heeft men den wensch uitgedrukt, om het *meubel-papier*, *muzijk-papier* en *registers*

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

en boeken, aan hetzelfde regt van invoer à 15 pCt. te onderwerpen, hetwelk het tarief heeft voorgeschreven voor het *papier in alle soorten*, *hetzij wit*, *graauw en blaauw*, of *zoogenaamd suikerbakkers papier*.

Rijtuigen.

Dezelfde beweegredenen, die eenige sectiën hebben doen verlangen, om de regten op den invoer der meubelen en der modewaren te zien verhoogen, zijn hun ook toepasselijk voorgekomen op de *rijtuigen*; terwijl zij buitendien vermeend hebben, dat dezelve allen, en zonder eenige uitzondering, met deze regten moesten worden belast, ten einde de misbruiken voor te komen, tot welke de impost enkel op de *nieuwe rijtuigen* zoude aanleiding kunnen geven. Men beroept zich ook ten deze op het voorbeeld van verscheiden vreemde volkeren.

Desniettegenstaande hebben verscheiden andere leden gedacht, dat de bepaling van het tarief in deszelfs geheel moest blijven, ten einde den toevloed der vreemdelingen niet te belemmeren noch te verminderen.

Schors.

De uitvoer van *schors*, door het tarief slechts aan den zeekant toegestaan, en ten aanzien van de ongemalen schors, aan een regt van 3 pCt. en van de *gemalen schors of run*, aan een regt van 2 pCt. onderworpen, is aan eenige sectiën voorgekomen, van allen impost vrijgesteld of aanmerkelijk verminderd te moeten worden, vooral met betrekking tot de laatste soort, en onder de bepalingen, en behoudens het verbod van het tarief, met betrekking tot allen uitvoer langs de andere grenzen.

Stroo.

Het regt van 3 pCt. op den invoer van alle soorten van *stroo* is bijna aan alle sectiën voorgekomen strijdig te zijn met het belang van onze nijverheid en van onzen landbouw.

Deze laatste vooral komt hun voor, de geheele afschaffing van dit regt van invoer te vereischen.

Tabak.

De toepassing van algemeen erkende grondstellingen

heeft den wensch doen geboren worden, dat de uitvoer van inlandsche *tabak*, van allen impost vrij wierd gesteld.

Vergadering der Staten-Generaal.

Van eenen anderen kant heeft men gemeend, dat de regel ten dezen opzigte eenige wijziging konde ondergaan, en dat het matige regt, op het tarief gesteld, behouden kon worden, zonder eenig nadeel voor dezen belangrijken tak van landbouw.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Tapijten, vloer-tapijten en tapijten behangsels.

Een groot gedeelte der leden heeft den wensch uitgedrukt, om het regt van invoer op de *vloertapijten* en *tapijten behangsels*, in het tarief gesteld op 10 pCt., te verhoogen, ten einde onze schoone inlandsche fabrijken te bevoordeelen.

Eene der sectiën, zich, voor het overige, tegen zulk eene verbetering niet verzettende, verzoekt ter gelijker tijd eene tegenovergestelde uitzondering, ten voordeele van de Smirnasche tapijten.

Werk.

Het ontwerp bepaalt een volstrekt verbod tegen den uitvoer van *werk* (den fruit of afval van hennep en vlas). Deze maatregel is strijdig voorgekomen, zoo wel met het belang van den koophandel, als met dat van den landbouw, in verscheidene van onze provinciën, en men heeft gedacht, dat dezelve, in alle gevallen, beperkt moest worden tot den uitvoer aan de landgrenzen, en dat de uitvoer ter zee veroorloofd moest zijn, mits gematigde regten betalende.

Wolle.

Een voorwerp, zoo belangrijk als de *wolle*, heeft de aandacht van al de afdeelingen tot zich moeten trekken. Doch even als de centrale sectie bereids gelegenheid gehad heeft zulks op te merken, ten aanzien der *lakens* en *wollen stoffen*, zoo zijn ook hier wederom zoodanig uit een loopende gevoelens opgerezen, dat dezelve tot geene uitkomst hebben geleid.

IJzer.

In al de sectiën zijn de gevoelens zeer verdeeld ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept wet wegens de Konvooijen en Licenten.

weest, aangaande de uitgaande en inkomende regten, te heffen op de onderscheidene soorten van bewerkt of onbewerkt *ijzer*. In dien strijd van verschillende meeningen, heeft zich eene groote meerderheid stellig verklaard voor de verhooging van het regt van uitvoer op het *ruw gegoten ijzer in blokken en stukken*, bij het tarief bepaald op *f* 1:0:0 de honderd ponden.

Zaad.

Onder de belastingen op den uitvoer van verschillende soorten van zaad zijn die op het *kool-*, *raap-* en *hennepzaad* aan verscheidene leden voorgekomen, vatbaar te wezen voor eene aanmerkelijke verhooging, ten aanzien van den uitvoer te lande, welk gevoelen evenwel niet eenparig aangenomen is geworden.

Zijde.

De regten op den in- en uitvoer der verschillende soorten van *zijden* en *zijde stoffen*, bij het tarief voorgedragen, zijn geenzins onopgemerkt gebleven. Doch ook omtrent dit aangelegene onderwerp, heeft zich eene zeer groote verscheidenheid van begrippen opgedaan, die tot geene bepaalde uitkomst geleid heeft.

Behalve deze aanmerkingen op de onderscheiden voorwerpen bij het tarief voorkomende, zijn in de sectiën twee of drie bedenkingen geopperd geworden, rakende het geheele tarief, en de algemeene bepalingen, aan het hoofd van hetzelve gesteld.

Zoodanig is, *in de eerste plaats*, de aanmerking, door eenige leden voorgedragen, dat een nieuw eenparig maten- en gewigten stelsel voor het gansche Koningrijk aangenomen zijnde, zulks mitsdien ook scheen gevorderd te hebben, dat dit stelsel tot grondslag van alle bepalingen van het tarief gelegd was geworden.

Van een' anderen kant echter heeft men opgemerkt, dat de wet zelve, betrekkelijk het nieuwe stelsel van maten en gewigten, den tijd der invoering van hetzelve eerst op een' lateren termijn vaststelt, en dat alzoo de gemaakte bedenking min juist schijnt. Men heeft er bij gevoegd, dat *artikel* 5 *der algemeene bepalingen*, die het tarief vooraf gaan, alle zwarigheden, welke de bij hetzelve aangenomene grondslag der maten en gewigten anderzins voor de inwoners der Zuidelijke provinciën mogt opleveren, op eene voldoende wijze uit den weg ruimt.

Artikel 10 van dezelfde *algemeene bepalingen* heeft aanleiding gegeven tot eene *tweede* zwarigheid. Het geringe regt, bij dat artikel daargesteld, onder den naam van *balans-* of *tabelregt*, op goederen, die voor het overige vrij zijn van inkomende of van uitgaande regten, is aan sommige leden toegeschenen, den vrijen omloop dezer goederen aanmerkelijk te belemmeren, terwijl de schatkist daaruit slechts een zeer gering voordeel trekt.

Vergadering der Staten-Generaal.

Algemeen verslag op de concept-wet wegens de Konvooijen en Licenten.

Men heeft geantwoord, dat het hoogst belangrijk was voor het Gouvernement, de balans van den handel door middel van juiste staten te kennen, en dat eene kleine belasting op de vrije koopmanschappen het eenige middel scheen om dit doel te bereiken.

Eindelijk, en *in de derde plaats*, heeft eene der sectiën den nadrukkelijken wensch geuit, dat, op het voetspoor van onderscheidene onzer naburen, en onafhankelijk van het onderscheid bij de wet vastgesteld, met opzigt tot het lastgeld, ook buitendien de goederen zelve, met vreemde schepen in- of uitgevoerd, in eene hoogere evenredigheid mogten bezwaard worden dan diegene, welke geladen zijn in schepen, toebehoorende aan ingezetenen van het Rijk.

Doch aan de andere zijde heeft men aangemerkt, dat zoodanige maatregel geenszins zoude overeenstemmen met den tegenwoordigen staat onzer scheepvaart, vergeleken met de uitgebreidheid van onzen handel.

Deze zijn, Ed. Mog. Heeren, de voornaamste bedenkingen, welke bij het overwegen van de wet en van het tarief zijn voorgekomen, in den loop van het onderzoek der onderscheidene afdeelingen. Er zijn er nog, wel is waar, eene menigte andere, bepaaldelijk op de wet, gemaakt geworden; doch deze allen op te noemen, zoude misbruik gemaakt zijn van de aandacht van UEd. Mogende. Men heeft geoordeeld, zich te dien aanzien te moeten bepalen tot de gevoelens, die door de meerderheid van meer dan eene afdeeling waren aangekleefd, of die althans door hun hooge belang, eene bijzondere melding schenen te vereischen. Vele dier aanmerkingen buiten dien waren betrekkelijk tot de Fransche vertaling, en deze, op de meeste plaatsen reeds nu verbeterd zijnde, zal echter op nieuw met de meeste zorgvuldigheid worden onderzocht, opdat dezelve in alles overeenkome met den inhoud van den Hollandschen tekst. Wat het tarief aangaat, het is onmogelijk, in eene zaak van dien aard, alwaar men het schijnbaar tegenstrijdig doel van den koophandel en van de fabrijken moet vereenigen,

Vergadering der Staten-Generaal.

en daar men dikwijls voor het algemeen belang, wederzijdsche opofferingen van bijzondere en provinciale belangen moet aanbrengen, dat niet eenige dwaalbegrippen in hetzelve zouden zijn ingeslopen. Doch de ondervinding zal welhaast in staat zijn, om al het gebrekkige, dat er in mogt gevonden worden, te verbeteren, en een volgend jaar zal het ongelijk herstellen, dat de beste bedoelingen niet altijd in staat zijn te voorzien.

De conceptwet aangenomen.

Op den 27sten werd gelezen eene Missive van Z. M., gedagteekend Amsterdam den 25sten, welke na den afloop der vorige Vergadering bij den Voorzitter was ontvangen, daarbij inzendende eene verbeterde redactie van een aantal artikelen der conceptwet omtrent de konvoijen en licenten, mitsgaders van eenige veranderingen in het tarief: — en werd besloten deze missive te doen drukken, en aan de Leden te distribuëren.

Op den 28sten September was de deliberatie over de conceptwet en het tarief aan de orde, en, nadat vele Leden wijdloopig, sommige voor, anderen tegen beide hadden gesproken, en de Heer Directeur-Generaal der konvoijen en licenten, die deze zitting van den beginne af had bijgewoond, de geopperde bedenkingen en zwarigheden had beantwoord, werd de hoofdelijke stemming door den Voorzitter ingesteld en de conceptwet benevens het tarief met 47 tegen 30 stemmen aangenomen. — Op den 3den October kwam de vereeniging der Eerste Kamer in.

In de zitting van den 13den September werd gelezen eene Missive van Z. M. ten geleide eener conceptwet, houdende maatregelen ter beteugeling van de Licentie der drukpers betrekkelijk vreemde Vorsten en Mogendheden, bondgenooten van Z. M. of met welken Hoogstdezelve in vrede, vriendschap en goede verstandhouding leeft. De Missive was van dezen inhoud:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het artikel der Grondwet, bij hetwelk de vrijheid

der drukpers is gewaarborgd, bepaalt tevens stellig, dat ieder verantwoordelijk is voor hetgeen hij schrijft, drukt, uitgeeft of verspreidt; tot hoe verre zich deze verantwoordelijkheid uitstrekt, en op welke wijze dezelve kan worden verwezenlijkt, zijn vragen, waarvan men de oplossing in de voorschriften van het lijfstraffelijk wetboek behoort te zoeken. Bij velen bestaat het denkbeeld, dat die voorschriften noch naauwkeurig noch volledig genoeg zijn om de regering van een land, alwaar de censuur, de willekeurige arrestatiën en andere politieke dwangmiddelen ongeoorloofd zijn, en moeten blijven, tegen den hoon en laster van kwaadwilligen te beschermen. Maar zoolang bedaardheid en opregtheid de onderscheidende trekken van het nationaal karakter zullen uitmaken, kan de uitslag van den kamp tusschen waarheid en misleiding hier te lande nimmer bedenkelijk zijn, en Wij zien dus geene reden om de uitdrukking van gevoelens over het inwendig bestuur, door eenige voorwaarden te beperken, of te dien aanzien, iets te voegen bij den inhoud der reeds bestaande wetten.

Vergadering der Staten-Generaal.

Missive van Z. M. ten geleide eener concept-wet ter beteugeling van de licentie der drukpers.

Anders is het gelegen met de beledigingen, welke in openbare geschriften aan naburige Gouvernementen en aan Souvereinen, met welke Wij in vrede en in goede verstandhouding leven, aan worden gedaan.

Dit misbruik weten U Edelm. dat, sedert eenige maanden hand over hand is toegenomen, en de herhaalde klagten, deswege ingeleverd, verwittigen Ons, dat het tijd is aan dezelve paal en perk te stellen.

In het ontwerp van wet, dat Wij U, te dien einde doen toekomen, hebben Wij verlangd, dat zorgvuldig zouden worden vermijd alle bepalingen, alle uitdrukkingen zelfs, door welke zich iemand Onzer belemmerd zoude kunnen achten, in de openbaring van gedachten of gevoelens, die hem belangrijk toeschijnen voor het welzijn van den staat, voor de uitbreiding van kennis, en voor den voortgang der verlichting. Maar hoe zoude de verlichting, of de menschelijke kennis, of het vaderland iets kunnen winnen bij honende uitvallen op het personeel onzer Bondgenooten, of bij de vermetele aanranding der beginselen, waarop in naburige landen, de rust en de maatschappelijke orde gegrond zijn?

Het volk te bewaren bij zijne regten en vrijheden, behoort, zonder twijfel, onder de voornaamste pligten, die den Koning en den Staten-Generaal zijn opgelegd, maar niet minder gebiedend zijn Wij geroepen om te waken voor de onderhouding zijner vriendschappelijke

Vergadering der Staten-Generaal.

Missive van Z. M. ten geleide eener concept-wet ter beteugeling van de licentie der drukpers.

betrekking met andere natiën, en voor de aankweeking der welwillendheid van derzelver gouvernementen.

U Ed. Mog. gelieven de thans aanbevolen maatregel, vooral ook uit het laatste oogpunt te beschouwen; uit het oogpunt der verpligting om te zorgen, dat nimmer eenige nieuwe beroerten of omkeeringen kunnen worden toegeschreven aan de ingezetenen van een Rijk, welks oprigting zelve de bevestiging van den algemeenen vrede en rust ten doel heeft gehad.

En hiermede bevelen Wij U Ed. Mog. in Godes heilige bescherming.

Op den 24sten September werd het algemeen verslag gelezen der centrale afdeeling, betrekkelijk den uitslag van het onderzoek in de sectiën der voorgemelde concept-wet; waarna de Voorzitter te kennen gaf, dat hij zich verpligt had geacht, de gemaakte bedenkingen op de redactie van sommige artikelen ter kennis van Z. M. te brengen, en dat bij hem dienvolgens was ingekomen eene missive van den Secretaris van Staat, geschreven te Amsterdam den 20sten dier zelfde maand, daarbij, op last van Z. M., inzendende eene in den geest van de bedenkingen der sectiën veranderde redactie der voormelde concept-wet, en werden, na de voorlezing van één en ander, op voorstel van den Voorzitter, de deliberatiën over deze op nieuw geredigeerde concept-wet bepaald op den volgenden dag; wanneer, nadat eenige leden over de concept-wet het woord hadden gevoerd, dezelve, zoo als zij thans was, met 64 tegen 4 stemmen werd aangenomen. — De vereeniging der Eerste Kamer volgde den 28sten September, en had nu ten gevolge deze wet van dezelfde dagteekening.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat, uit krachte van art. 227 der Grondwet, elk aan de maatschappij of aan bijzondere personen, voor zoo verre dezer regten beleedigd zijn, verantwoording schuldig is van hetgeen hij schrijft, drukt, uitgeeft of verspreidt; dat zij, welke vreemde Mogendheden beleedigen, zich voornamelijk aan de maatschappij, tot welke zij behooren, verantwoordelijk stellen;

Dat

Dat in de nog bestaande wetgeving geene genoegzame voorzieningen aangetroffen worden tegen het misbruik, dat te dezen van de vrijheid der drukpers kan worden gemaakt;

Vergadering der Staten-Generaal.

Willende in eene materie, welke de omstandigheden dubbel belangrijk maken, geene onzekerheid of twijfeling overlaten omtrent onze bedoelingen en de verpligtingen van al de genen, die dit Koningrijk bewonen;

Missive van Z. M. ten geleide eener concept-wet ter beteugeling van de licentie der drukpers.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De genen, die in hunne geschriften, vreemde Souvereinen of Vorsten in hun personeel karakter honen of beleedigen, de wettigheid van hun geslacht en regering tegenspreken of in twijfel trekken, of hunne daden met honende of beleedigende woorden berispen, zullen voor de eerste reize worden bestraft met eene geldboete van *vijf honderd guldens*, of bijaldien zij niet in staat zijn dezelve te voldoen, met eene gevangenis van *zes* maanden. — Het herhaald misdrijf zal bestraft worden met eene gevangenis van *één* tot *drie* jaren.

2. Dezelfde straffen zullen toepasselijk zijn op de drukkers, uitgevers, uitventers en boekverkoopers, die de vermelde schriften zullen hebben gedrukt, of in het licht gegeven, of doen drukken, of doen in het licht geven, voor zoo verre dezelve den schrijver niet zullen kunnen aanwijzen, met zoodanig gevolg, dat de laatstgemelden niet alleen in handen der justitie geraken, maar van het gepleegd misdrijf in regten kunnen worden overtuigd, en alzoo bestraft.

Zullende de straf, tegen de drukkers, uitgevers en boekverkoopers te appliceren, gepaard gaan met intrekking van hun patent, en met verbod, bij de eerste overtreding, om, gedurende den tijd van *drie* jaren, en bij herhaalde overtreding, gedurende den tijd van *zes* jaren, eenig werk te mogen drukken of uitgeven, en in beide gevallen met verbeurdverklaring der exemplaren van het verboden werk of geschrift.

3. Het zal noch aan de schrijvers of redacteurs, noch aan de drukkers, uitgevers of boekverkoopers tot eenige verschooning of verzachting kunnen verstrekken, dat de stukken of artikelen, waarover zij in regten mogten betrokken worden, door hen uit andere gedrukte werken of vreemde nieuwspapieren zijn overgenomen, getrokken of vertaald.

Vergadering der Staten-Generaal.

4. Alle officiële klagten en reclamatiën van vreemde Gouvernementen, uit hoofde van geschriften bij art. 4. vermeld, zullen door Onzen Minister van Buitenlandsche Zaken directelijk worden gebragt ter kennisse van Onzen Minister van Justitie, ten einde de bij dezelve betrokkene schrijver, redacteur, uitgever, uitventer, drukker of boekverkooper, zoo daartoe termen zijn, door den Procureur-Generaal of den Officier van het publiek ministerie, onder welken hij ressorteert, in regten vervolgd worden.

Traktaat met Spanje tegen Algiers, Tunis en Tripoli.

In de zitting van den 3den October werd gelezen eene missive van Z. M. van den 1sten dier maand, daarbij inzendende een afschrift van het traktaat van defensive alliantie met Z. M. den Koning van Spanje tegen de regering van Algiers, Tunis en Tripoli, gesloten op den 10den Augustus 1816, alsmede van het vredes-traktaat met den Dey van Algiers, den 28sten daaraanvolgende gesloten (1).

Traktaat met Pruissen, en Conventie met den Vorst van Salm-Salm.

Nog werd gelezen eene missive van Z. M., almede van den 1sten October, daarbij kennis gevende van het verdrag met Z. M. den Koning van Pruissen gesloten, vaststellende de grensscheidingen tusschen de beide Staten op den regter oever der Maas tot aan den Moesel, en van de Conventie van den Vorst *van Salm Salm*, wegens den afstand van deszelfs regten en vorderingen op den Anhaltschen tol te Arnhem.

Beide brieven werden aangenomen voor kennisgeving, en de traktaten, daarbij overgezonden, gedeponeerd ter griffie, om wijders te worden gedrukt en aan de leden gedistribueerd.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

TRAKTAAT van grensscheiding tusschen Hunne Majesteiten den Koning der Nederlanden en den Koning van Pruissen, benevens de provisionele schikking ten voordeele der fabrikeurs op de grenzen der beide Staten, gesloten en geteekend te Aken, den 26sten Junij 1816, wederzijds geratificeerd den 15den Julij en den 7den Augustus daaraanvolgende.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, Prins van

(1) Zie boven bl. 91—96.

Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz., en Zijne Majesteit de Koning van Pruissen, enz., enz., enz. Vergadering der Staten-Generaal.

Willende overgaan tot de definitive bepaling der grenzen van hunne respective staten op den regter-oever van de Maas, en langs het groothertogdom Luxemburg, en verlangende de zwarigheden te vereffenen, welke zich opgedaan hebben met opzigte tot de provisionele in bezitneming van sommige aan de grenzen gelegen gemeenten of gedeelten van gemeenten; en welker souvereiniteit twijfelachtig heeft kunnen schijnen, hebben, overeenkomstig art. 2. des verdrags van den 31sten Mei 1815; benoemd tot Commissarissen en met hunne volmagten voorzien, te weten: Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden, de Heeren *Maximiliaan Jacob de Man*, Kolonel van het korps genie; Directeur der archiven van oorlog en van het topografisch bureau, Ridder van de Militaire Willems-orde van de 3de klasse; den Ridder *Hendrik Joseph Michiels van Kessenich*, lid der Provinciale Staten van Limburg, en Onder-Intendant van Roermonde, *Jean Leonard Nicolai*, Onder-Intendant van het arrondissement Verviers, en *Michiel Fock*, Directeur der directe belastingen van het groothertogdom Luxemburg. Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

En Z. M. de Koning van Pruissen, den Heer *Frederik*, Grave van Solms-Laybach, eersten President der hertogdommen Gulik, Cleef en Berg, groot-kruis der orde van den Rooden Adelaar en der orde van St. Anna van Rusland, dewelke, gebruik makende van het vermogen, hem bij zijne volmagt verleend, tot dat zelfde einde heeft gedelegeerd en met gelijke volmagten voorzien als de zijne, de Heeren *Frederik Wilhelm von Bernuth*, Opper-regerings-president; en *Johan Albert Eytelwein*, Geheimraad van Z. M. den Koning van Pruissen, en Directeur-Generaal der publieke werken van het koningrijk.

Welke Commissarissen, na hunne volmagten te hebben uitgewisseld, en die in orde te hebben bevonden, wegens de volgende punten en artikelen zijn overeengekomen:

Art. 1. De bij het tegenwoordig traktaat bepaalde limiten maken de grenzen uit tusschen de beide Staten, van de grenzen van Frankrijk aan den Moezel, tot aan het voormalig Hollandsch grondgebied bij Moock.

2. De demarcatie-linie zal beginnen aan den Moezel, op het punt, alwaar, op den regter oever, deze rivier de Fransche grenzen verlaat; zal langs den Moezel afdalen tot aan den mond van de Sure; zal, tot aan den mond van de Oure, de Sure weder opwaarts volgen; zal

Vergadering der Staten-Generaal.

insgelijks den loop der Oure opwaarts volgen, tot het punt, alwaar die stroom de grenzen des voormaligen kantons St. Vith bereikt, behoudens nogtans de bepalingen, bij de volgende artikelen vastgesteld.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

3. Het 17de artikel van het protocol van het congres van Weenen (het 25ste art. der finale akte van het congres, van den 9den Junij 1815) vastgesteld hebbende, dat de plaatsen, door welke de Moezel, de Sure en de Oure loopen, niet verdeeld zouden worden, maar, met derzelver jurisdictie, tot de Mogendheid zouden behooren, op wier grondgebied het grootste gedeelte is gelegen, zoo is men overeengekomen, dat, om te bepalen welke het grootste gedeelte eener plaats zou zijn, men de bevolking tot grondslag zou nemen, en dat, bij gelijke bevolking, het beloop der grondbelasting zou beslissen.

4. Dewijl het grondgebied der integraliteit van de gemeenten door het congres van Weenen niet schijnt gebezigd te zijn, dan wanneer de plaatsen zelve door eene rivier zouden doorsneden worden, doch niet wanneer dit alleen omtrent de jurisdictie het geval ware, is men insgelijks overeen gekomen, dat, in deze laatste gevallen, de rivier tot grensscheiding zou dienen, en dat de gedeelten van het regtsgebied, gescheiden van de plaatsen zelve door de rivier, er van afgescheiden zouden blijven, en een gedeelte der Staten, op denzelfden oever gelegen, zouden uitmaken.

5. Ingevolge deze beide grondbeginselen, zal Oberbillig, op den regter oever van den Moezel gelegen, tot het koningrijk der Nederlanden behooren, als zijnde afhankelijk van Wasserbillig, met hetwelk het eene eenige gemeente en plaats uitmaakt. Zoodat de demarcatie-linie, tot het grondgebied van Wasserbillig, op den regter oever, gekomen, den Moezel verlaten zal, en om dit regtsgebied zal loopen.

De gemeente Vianden, op beide zijden der Oure gelegen, zal insgelijks, met haar gansche regtsgebied, tot het koningrijk der Nederlanden behooren, van hetwelk de hoeve, genaamd Scheuerhoff, erkend is een gedeelte uit te maken; zoodat de demarcatie-linie alhier de Oure zal verlaten, zoo als dezelve den Moezel te Wasserbillig verlaten heeft, en rondom het gedeelte van het regtsgebied van Vianden, op den linker oever gelegen, loopen zal, en vervolgens den loop der rivier weder volgen.

Al de andere gemeenten, waarvan alleen het regtsgebied wordt doorsneden, zoo door den Moezel als de Sure en de Oure, als daar zijn die van Langsur, Mees-

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruisſen.

dorff, Born, Rälingen, Echtimach, Bollendorff, Dilgen, Wallendorff, Amildingen, Bivels, Falkenſtein, Gemund, Dasburg en zelfs Wasſerbillig, voor het klein gedeelte van het regtsgebied, gelegen op den linker oever van de Sure, zullen in de tweede kathegorie geplaatst worden, en derzelver door de rivier afgeſneden gedeelten zullen afgeſcheiden blijven; zoodat de rivier zelve in alle gevallen tot grensſcheiding voor de beide Staten dienen zal

6. Van het punt, alwaar de Oure in het kanton St. Vith loopt, zal de demarcatie-linie de grensſcheidingen van het kanton naar het westen volgen, tot den grooten weg, die, van Luxemburg, over Weiswampach, naar Stavelot en Spa leidt, zal dezen zelfden weg naar het Noorden volgen, tot het punt, alwaar zij bepaaldelijk het kanton van St. Vith verlaat, om in dat van Stavelot te komen.

Deze weg van Luxemburg, voor zoo verre dezelve het kanton van St. Vith doorloopt, of hetzelve aanroert, zal geheel tot het Koningrijk der Nederlanden behooren, zoo als de huizen of hutten thans beſtaande, en op deszelfs boorden aan den kant van Pruisſen gelegen, met eene raaij van twintig meters rondom deze huizen.

Deze weg, op eenige plaatſen verſcheiden wegen opleverende, die de voerlieden in verſchillende jaargetijden gebruiken, is men overeengekomen, om, in geval van twijfel over den echten grooten weg, bij het planten der grens- of ſcheipalen, den naasten weg van Pruisſen te nemen, zonder dat echter, onder dat voorwendſel, men eenigen weg door de bebouwde landen zal kunnen reclameren, ſchoon dezelve tot een' doortogt gediend mogt hebben, in tijden, dat de gewone weg onbruikbaar was.

7. Ingevolge het voorgaande artikel, worden de gemeenten van Deiffelt, Ourte en Watermahl, makende een gedeelte van het kanton St. Vith uit, aan Z. M. den Koning der Nederlanden afgeſtaan, daar onder begrepen de gedeelten dezer gemeenten, die zich aan gene zijde van den weg aan den kant van Pruisſen uitſtrekken; zoo dat, in deze plaatſen, de demarcatie-linie den grooten weg, bij de grensſcheidingen van deze gemeenten, ter regterzijde, zal verlaten, om dien wederom te hernemen, na denzelven omgeloopen te hebben. Hetzelfde zal plaats hebben omtrent het regtsgebied der tot het koningrijk der Nederlanden behoorende gemeenten, aan gene zijde den weg gelegen.

De kleine gedeelten der gemeenten van Attringen,

Vergadering der Staten-Generaal.

Leisner en anderen, die op de linker zijde van den grooten weg, van Luxemburg naar Stavelot gaande, gelegen zijn, worden insgelijks aan Z. M. den Koning der Nederlanden afgestaan.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

8. Van het punt, alwaar de weg van Luxemburg bepaaldelijk het kanton St Vith verlaat, zal de demarcatie-linie de grensscheidingen tusschen de kantons van Malmedy van de eene zijde, en die van Stavelot, Spa en Limburg van de andere zijde, volgen, tot het punt, alwaar de grensscheidingen van het kanton van Malmedy de grenzen van het voormalig departement van de Rhoer bereiken.

De grensscheidingen tusschen het kanton Malmedy van den eenen kant, en de gemeenten van Sart, Jalhay, Membach en het bosch, genaamd Hertogenwald, van den anderen kant, bevorens het opmaken van het laatste perceel-kadaster, niet op eene volkomen stellige wijze bepaald geweest zijnde, is men overeengekomen, dat de grens- of scheipalen op de punten geplaatst zouden worden, die, toen deze verrigting plaats had, voor aangrenzende erkend zijn, en van welke de voornaamste in deze gemeenten bekend staan onder de benamingen van de Chêne, Vinbierte, Croix-le-Prieur en Fontaine Perigny. Van deze fontein, die de voornaamste bron is van de beek, la Helle genaamd, zal de linie den loop van deze rivier volgen, die erkend is, van dezen kant, de grensscheidingen van het kanton van Malmedy uit te maken, tot dat deze grensscheidingen, zoo als reeds gezegd is, de grenzen van het voormalig departement van de Rhoer bereiken.

9. Indien het Pruisisch gouvernement, of de stad Malmedy, den nieuw ontworpen weg wil aanleggen, om den berg, die voor deze laatstgemelde stad gelegen is, te vermijden, een' weg, die van den straatweg van Stavelot beneden Malmedy en om den berg zou loopen, kronkelende langs de grensscheidingen, die deze beide gemeenten van een scheiden; in dat geval, zullen de grensscheidingen der gemeenten van Stavelot tot dezen weg beperkt worden, voor zoo verre dezelve over het grondgebied dier gemeenten loopt.

De weg zelf zal in vollen eigendom aan Pruissen behooren, die denzelven aangelegd zal hebben, alsmede een klein gedeelte heide, hetwelk door deze nieuwe grensscheiding van de Nederlanden wordt afgenomen, bevattende eene uitgestrektheid van omtrent 5 tot 6 hectares.

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruisfen.

De inwoners van Stavelot of andere onderdanen der Nederlanden zullen, om denzelfden berg te vermijden, welke zich tusfchen Stavelot en Spa uitftrekt, ook dezen nieuwen weg mogen nemen, zonder aan andere regten hoegenaamd onderworpen te zijn, dan aan de weggelden, tot deszelfs onderhoud beftemd.

De naburige landbouwers van dezen weg zullen zelfs van dit weggeld ontheven zijn, voor zoo verre zij er al leen gebruik van zullen maken, voor het bebouwen van hunne landen of tot het gebruik hunner bezittingen, in deszelfs ommeftreken gelegen.

10. Van het punt, alwaar de grensfcheidingen van het kanton van Malmedy de grenzen van het voormalig departement van de Rhoer belenden, zal de linie den loop der Helle blijven volgen tot de zamenvloeijing met eene andere kleine beek, genaamd de Sporbach; op de plaats van deze zamenvloeijing, zal dezelve de grenzen van het departement der Rhoer verlaten, om in het kanton van Eupen te treden, fteeds den loop der Helle volgende, door het gansche bosch, tot eene derde beek, genaamd de Betzel, deze laatfte volgende tot aan den zoom van het groote bosch, en langs dezen zoom loopende tot de rivier, genaamd Verdre, en eindelijk den loop dezer rivier afzakkende tot de plaats, alwaar, op den regter oever, de oude zeer bekende grensfcheiding der gemeente van Mumbach, in het kanton Limburg, gelegen is.

Zoo dat niet alleen het gedeelte van het bosch, tusfchen den weg van Malmedy en Soure gelegen, aan Z. M. den Koning der Nederlanden zal worden overgeleverd, als een gedeelte der gemeente van Mumbach, in het kanton Limburg gelegen, uitmakende, maar zal aan het opgenoemde koningrijk insgelijks worden afgeftaan het gansche gedeelte tusfchen de Soure, de Helle en de grensfcheidingen van het departement der Rhoer gelegen.

11. De beek de Helle zal niet in gemeenfchap zijn voor beide de Staten, zoo als de andere grensbepalende beken en rivieren, maar dezelve zal uitfluitend, in haren ganfchen loop, aan Z. M. den Koning van Pruisfen behooren; zoodat de linker oever van deze beek de grensfcheiding zal uitmaken, in dier voege echter, dat deze oever geheel tot het koningrijk der Nederlanden zal behooren.

12. De Pruisfifche onderdanen zullen vrijheid hebben, hout en fchors in het gedeelte van het Hertogenwald, tusfchen de Soure en de Helle gelegen, te koopen, en dezelve vrij van alle tol-regten, uit te voeren. De on-

Vergadering der Staten-Generaal. Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

derdanen van Z. M. den Koning der Nederlanden zullen dezelfde voordeelen genieten voor het vellen van het gedeelte van het bosch, behoorende tot de Nederlanden, en zullen er het hout en de schorsch over het Pruisisch grondgebied van mogen uitvoeren, zonder gehouden te zijn, eenig ander regt, dan het weggeld te betalen, alles onverminderd zoodanige maatregelen, als ieder Gouvernement, tot wering van sluikerij, zal goedvinden te nemen.

13. De weg van Eupen naar Malmedy zal bestendiglijk voor de Pruissische onderdanen vrij en open blijven, en de transporten van allerlei aard, welke langs dezen weg plaats zouden kunnen hebben, zullen aan geene tolregten hoegenaamd onderhevig kunnen zijn, hetwelk echter het betalen van weggelden niet zal uitsluiten, die men goedvinden zal er op te rigten, doch alleenlijk voor het aanleggen en het onderhouden van den weg.

De andere wegen, in alle rigtingen dit groote bosch doorloopende, zullen tot een gemeenschappelijk gebruik strekken, voor zoo verre dezelve noodzakelijk geoordeeld zullen worden, tot het vellen van gedeelten hout in derzelver nabuurschap gelegen. De opperhoutvesters der beide regeringen zullen, opzigtelijk deze beide wegen, overeenkomen, en zullen eenparig, indien zulks noodig is, een reglement deswegens daarstellen.

14. De fabrikeurs van Eupen, van het voormalig bestuur verlof verkregen hebbende, zekere greppels en slooten, gelegen in dat bosch tusschen de Helle en de Soure, te graven en uit te diepen, om, door dit middel, de hoeveelheid waters der Helle, en diensvolgens van de Verdre, eene rivier, op welke alle hunne werkplaatsen gelegen zijn, te vermeerderen, is men overeengekomen, dat deze gemeente of hare fabrikeurs bij dit gebruik gehandhaafd zullen worden, en dat zij zullen kunnen voortgaan met het uitdiepen en ophalen der tegenwoordig bestaande greppels en slooten, zonder dat echter dit gebruik op bijzondere regten toegepast kan worden, wier behoud, bij het onderstaande 30ste artikel gestipuleerd is; doch zal tot de bepalingen van eene eenvoudige toelating beperkt zijn, die door het Gouvernement der Nederlanden herroepen kan worden, wanneer het daarzijn dezer greppels of slooten, of derzelver uitdieping, dezelve tot het vellen in het bosch, of deszelfs ontwerpen van verbetering, schadelijk zouden voorkomen. Dergelijke werken zullen zelfs niet vermogen begonnen te worden, dan na alvorens daarvan te hebben verwit-

tigd de beambten der houtvesterij, onder welker beheer en toeverzigt zij zullen worden voortgezet.

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruisfen.

15. De Verdre verlatende, ter plaatse, bij art 9 hier boven aangewezen, zal de demarcatie-linie de oostelijke grensscheidingen der gemeente van Mumbach, tot den straatweg van Eupen, volgen; daarna dezen zelfden straatweg tot het witte huis, in de gemeente van Henri Chapelle, en, van het witte huis, tot het punt van doorsnijding van dezen straatweg, en van eene linie van het aanrakings-punt van de drie kantons van Eupen, Limburg en Aubel, tot het aanrakingspunt der drie departementen van de Ourte, de Roer en de Neder-Maas, te trekken, derwijze, dat de gedeelten van het regtsgebied der gemeenten van Baelen, Werkenraed, Henri-Chapelle, Montzen en Moresnet, tusschen dezen straatweg gelegen, voor zoo veel dezelve tot grensscheiding verstrekt, en tusschen de grensscheidingen van het kanton van Eupen ligt, aan Z. M. den Koning van Pruisfen afgestaan worden.

16. De straatweg zelf, voor zoo verre dezelve als grensscheiding, bij het voorgaande artikel, verklaard is, of het, bij een nader besluit, worden zal, wordt gemeen voor beide staten. Deszelfs onderhoud en reparatie zal gemeenschappelijk bekostigd worden, en het heffen van het weggeld, dat, bij voortduring, zal kunnen plaats hebben, zal echter niet geschieden, dan voor zoo verre het onderhoud van den weg en de betaling der schuld, tot deszelfs aanleg gemaakt, het zullen vereischen.

Deze weg voor de beide staten gemeen zijnde, zal van weerszijden bevrijd zijn van de betaling van alle tolregten of andere, behalve van het weggeld; het zal zelfs de tol-beambten der beide Gouvernementen verboden zijn, er eenig onderzoek, recherche, of eindelijk eenige andere dienstverrigting hoegenaamd te doen.

17. Van het punt van doorsnijding af, bij artikel 14 vermeld, tot het aanrakingspunt der drie departementen toe, zal de demarcatielinie onbepaald blijven, doordien de beide commissiën het niet hebben kunnen eens worden over de wijze, hoe het kleine gedeelte van het kanton Aubel afgescheiden zou worden, hetwelk, ingevolge het traktaat van den 31sten Mei en andere akten van het congres van Weenen, aan het Koningrijk Pruisfen behooren moet.

Deze zwarigheid zal aan de beslissing der respective Gouvernementen onderworpen worden, die, om dezelve

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

uit den weg te ruimen, dusdanige nadere maatregelen zullen nemen, als zij noodig zullen oordeelen.

In afwachting van deze beslissing, zal de gemeente van Moresnet provisioneel de grensscheiding uitmaken; derwijze, dat het gedeelte dezer gemeente, ter linkerzijde van eene regte linie, te trekken van het aanrakingspunt der drie kantons, tot het aanrakingspunt der drie departementen, in alle gevallen het Koningrijk der Nederlanden zal toebehooren, even als dat ter regter zijde van eene linie, te trekken van de grensscheidingen van het kanton van Eupen, regtstreeks van het Zuiden naar het Noorden, tot hetzelfde aanrakingspunt der drie departementen, in alle gevallen tot het Koningrijk Pruissen behooren zal; en dat eindelijk het gedeelte van deze zelfde gemeente, tusschen deze beide liniën, als het eenige zijnde, dat redelijker wijze betwist kan worden, aan eene gemeenschappelijke administratie onderworpen zal zijn, en door geen van beide Mogendheden militairement bezet zal mogen worden. Alles onverminderd hetgeen, hier boven, betrekkelijk het gedeelte van Moresnet, tusschen den grooten weg en het kanton van Eupen, vastgesteld is; zijnde het gedeelte, dat, bij artikel 14 hier boven, reeds aan het Koningrijk Pruissen is afgestaan.

18. Van het aanrakings-punt der drie departementen af zal de demarcatie-linie de grensscheiding tusschen het voormalig departement van de Roer en dat der Beneden-Maas, tot den straatweg van Aken te Geilenkirchen, volgen, ter linker latende de gemeente van Vaels, die aan de Nederlanden toebehoort, en in dewelke het pastoriehuis, op dezelfde linie gelegen, begrepen zal zijn; vervolgens zal de linie dezen straatweg tot de gemeente van 's Hertogenrade volgen, en eindelijk de grensscheiding van 's Hertogenrade, naar den kant van het Westen, tot het punt, alwaar dezelve Worms bereikt.

Weshalve het gedeelte van Kerkerade, gelegen ter regterzijde van den straatweg, aan Z. M. den Koning van Pruissen afgestaan wordt, alsmede het gansche gedeelte der gemeente van 's Hertogenrade op den linkeroever van de Worms gelegen. Aan hetzelfde Koningrijk wordt mede afgestaan het gedeelte van den straatweg, tusschen de grensscheidingen van het departement van de Roer en 's Hertogenrade begrepen, zoo dat deze gemeente geheel in volle eigendom en heerschappij tot het Koningrijk Pruissen zal behooren.

19. De afstand der gedeelten van Kerkerade en van 's Hertogenrade, van welke, bij het voorgaande artikel, melding gemaakt is, zal geen nadeel aan het ontginnen der kolenmijnen toebrengen, die, voormaals tot de abdij van 's Hertogenrade behoord hebbende, thans, in de gemeente van Kerkerade en van 's Hertogenrade, voor rekening van het Gouvernement der Nederlanden zal worden voortgezet, derwijze, dat deze regering of elke andere concessionaris, die haar vertegenwoordigen mogt, in de afgestane gedeelten zoodanige werken zal kunnen verrigten, als hem goeddunken zal, hetzij tot het delven der steenkolen, hetzij tot het uitpompen van het water, wel te verstaan, de eigenaren van de oppervlakte, bij onderlinge schikkingen, of op het uitwijzen van deskundigen, schadeloos stellende.

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

Het Pruissisch Gouvernement zal op geenerlei wijze deze delving mogen hinderlijk zijn, noch onder voorwendsel van eenige rigting daaraan door deszelfs ingenieurs te geven, noch door eene belasting op de delving of uitvoer der steenkolen te leggen, noch eindelijk er andere hinderpalen hoegenaamd toebrengen, die het delven of het vertier der steenkolen nadeelig zouden kunnen zijn.

Het Pruissisch gouvernement zal ook geene bijzondere voorregten in de afgestane landen kunnen verleenen; die, welke thans bestaan, zullen moeten blijven binnen de bepalingen, bij de akten van concessie, of bij de wetten, onder welker gezag zij vergund zijn, aan dezelve toegewezen.

20. De kolendelving, tot het Koningrijk der Nederlanden behoorende, zal bovendien de volgende privilegiën en voordeelen genieten;

1°. Al de steenkolen, die naar de provincie Luik of eene andere Nederlandsche provincie verzonden worden, en waarbij men zich van het Pruissisch grondgebied zoude moeten bedienen, zullen niet aan eenig tol-regt, noch zelfs aan eenig transito onderhevig zijn; men zal kunnen volstaan met een certificaat van den directeur der kolenmijn te vertoonen.

2°. Deze delving zal het regt genieten, van, bij de verkoopingen in het Steinbosch, een klein boschje aan partikulieren toebehoorende, hout tot schoren te koopen en hetzelve, vrij van alle tol-regt, te vervoeren.

Dit voordeel zal zich insgelijks tot andere delvingen van partikulieren, in de gemeente van Kerkerade of andere omliggende plaatsen woonachtig, uitstrekken.

Vergadering der Staten-Generaal, Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

20. Het Gouvernement der Nederlanden zal op de Worms, in de gansche uitgestrektheid der afgestane gedeelten, zoodanige waterwerken kunnen oprigten, als het noodig zal oordeelen, hetzij tot de kolendelving, hetzij tot het uitpompen van het water.

Het Pruissisch Gouvernement zal niets kunnen veranderen, noch vernieuwen aan den tegenwoordigen staat van de Worms, welke de door het Gouvernement der Nederlanden gedane of nog te verrigten werken schade zouden kunnen toebrengen.

21. Het Gouvernement der Nederlanden, alsmede de partikulieren, zullen de steengroeve van biksteen, die zich in het voormelde Steinbosch bevindt, kunnen koopen of ontginnen, en den steen vrij van tol-regten vervoeren. De Pruissische onderdanen zullen zich, bij de kolendelvingen, van steenkolen kunnen voorzien tot denzelfden prijs als de onderdanen zelve van het Koningrijk, en dezelve, vrij van alle regten, behalve het weggeld, mogen vervoeren.

22. Van het punt, alwaar de grensscheidingen der gemeente van 's Hertogenrade de Worms raken, zal de demarcatie-linie den loop daarvan naar het noorden volgen, tot dat deze rivier op nieuw de grensscheiding der beide departementen van de Beneden-Maas en van de Roer bereikt zal hebben; zal langs deze grensscheiding gaan, latende de kantons van 's Hertogenrade, Heerle en Œrsbeek ter linkerzijde, en Geilenkirchen, met een gedeelte van Sittard, ter regterzijde, tot dat dezelve, ten zuiden van Hillensberg, de linie ontmoet, die dit laatste kanton in twee bijna gelijke deelen zal doorsnijden, en welke bij het navolgend artikel zal bepaald worden.

23. Om het kanton van Sittard te verdeelen, zal men eene regte linie van den toren van Sittard tot dien van Wehr trekken, en op het middenpunt van deze linie zal men eene middaglijn oprigten, welke, van den eenen kant, zuidwaarts, tot de grensscheiding van het kanton zich zal uitstrekken: eene grensscheiding, welke ook die van het departement uitmaakt, en alwaar dezelve zich dienvolgens aan de demarcatie-linie zal aansluiten, zoo als in het voorgaande artikel gezegd is.

Deze zelfde middaglijn zal, van eenen anderen kant, noordwaarts tot de beek, genaamd Roodebeek, uitgestrekt worden, en in hare geheele lengte, tot demarcatie-linie dienen; des echter, dat, van den eenen kant, Bruck Sittard, met deszelfs regtsgebied, aan het Koningrijk der Nederlanden, en, van den anderen kant, Win-

traken, Hillensberg en Wehr insgelijks met hun regtsgebied tot het Koningrijk Pruisfen, zullen behooren, en, bij gebrek aan eigenlijk gezegd regtsgebied, met den grond en de huizen, in de circumfcriptie van deze plaatsen of gehuchten begrepen. Van het punt, alwaar deze middaglijn de Roodebeek raakt, zal de demarcatie-linie deze beek tot het regtsgebied van Susteren volgen, en zal zich van de oostelijke grensfcheidingen van dit regtsgebied uitftrekken, tot het oud Hollandsch grondgebied.

Vergadering der Staten Generaal.

Traktaat van grensfcheiding met Pruisfen.

24. Vervolgens zal de demarcatie-linie de oostelijke grenzen van het Hollandsch grondgebied volgen, de Pruisfifche gemeenten van Havert, Waldvucht, Kareken, Effelt en Aersbeek ter regter- en de Nederlandfche gemeenten Echt, Posterholt en Vlodorp ter linkerzijde latende; — zal, langs de grensfcheidingen van deze laatfte gemeenten, tot de groote heide, genaamd Meinweg, loopen; zal de gedeelten van den Meinweg, tot Vlodorp, Herkenbusch en Melich behoorende, volgen, latende deze beide gedeelten ter linkerzijde, en de gedeelten, behoorende aan de Pruisfifche gemeenten Bergelen, Ophoven, Effelt, Steenkerken en Karken, ter regterzijde, en zal dus tot het gedeelte, dat tot Roermond behoort, komen; zal, op dezelfde wijze en in dezelfde rigting, dit laatfte gedeelte volgen, hetzelve ter linker zijde latende, alsmede die aan Herten behoorende, en ter regter zijde latende het gedeelte, behoorende tot Nedercruchten, tot dat dezelve eindelijk tot het einde van deze heide komt, en de grensfcheidingen der Pruisfifche gemeente van Elmpt, in het kanton van Cruchten, bereikt; zal fteeds de grensfcheidingen van deze laatfte gemeente volgen, de gedeelten van den Meinweg, behoorende tot Herten en Masniel, alsmede de gemeenten van Herkenbosch, Masniel en Zwalmin ter linker zijde latende, tot dat dezelve, met de grensfcheidingen van Elmpt, tot de beek, genaamd Swalm, komt.

Deze beek overtrekkende, zal de gemelde linie zich, regtlijnig over eene andere heide, genaamd Elmpter-Busch, op het oostelijkfte punt der gemeente van Befel, genaamd Grietjens-Gezicht, rigten. Daarna de Pruisfifche gemeenten van Bruggen, Bracht en Kaldenkirchen ter regter zijde latende, zal dezelve de oostelijke grensfcheidingen der gemeenten van Befel en Belfelt, behoorende tot de Nederlanden, volgen, tot dat de grensfcheiding van deze laatfte, voorwaarts den molen, den Walbecker-Molen genaamd, de Maas naderende, tus-

Vergadering der Staten Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

schen dezelve en dien vloed, niet meer dan de tusschen ruimte van 800 roeden rijnlandsche maat begint te laten. Op dit punt, zullen de grenzen de grensscheiding van Belfelt verlaten en zich door de Pruissische gemeente van Kaldenkirchen rigten, langs eene linie, gelijkloopend met de Maas, en op den afstand van 800 roeden van dien vloed getrokken, tot dat deze parallel, na Tegelen ter linker zijde gelaten te hebben, het regtsgebied van Venlo bereikt; wel te verstaan, dat, indien deze parallel in haren loop een uitspringend punt, het zij van Belfelt of van Tegelen ontmoet, de demarcatie-linie, in dat geval, die parallel verlaten, rondom dit uitspringend punt loopen en die vervolgens hernemen zou, om, zoo als gezegd is, tot het regtsgebied van Venlo te geraken.

25. De linie van demarcatie, tot het regtsgebied van Venlo gekomen zijnde, zal de rigting dier jurisdictie volgen, en Venlo, Velden, Arun en Well, gemeenten, die tot het Koningrijk der Nederlanden behooren, ter linker zijde, en Straelen, Walbeck, mitsgaders Twisteden, als tot het Koningrijk Pruissen behoorende, ter regter laten. — Een gedeelte van de jurisdictie van Straelen en van Walbeck zal doorsneden worden door eene parallel, gelijk aan die, waarvan in het vorig artikel gesproken is; — de linie zal vervolgens, tusschen de gemeenten Bergen en Assenden, die zij aan den kant der Nederlanden, en tusschen Weeze, Hulm, Gaesedonck, Hassum en Hommersum, die zij aan de Pruissische zijde zal laten, doorloopen; zal vervolgens, op dezelfde wijze, verder, langs de oostelijke grenzen van Heijen en Ottersum gaan, Hommersum, Kessel en Nergenaer tot aan het bosch, Reichswald genaamd, ter regter zijde latende; aan dat bosch gekomen, zal dezelve den zoom daarvan, langs Gennep en Milsbeek, volgen, latende de moeras, genaamd Koningsveen, aan het Koningrijk der Nederlanden; zal vervolgens aan den weg uitkomen, welke leidt naar de plaats, Zwarte Weg, en aan die, Aen het End genaamd; zal dezen weg ter regter zijde volgen, tot aan het naastbij gelegen punt der grenzen van het voormalig Hollandsch Grondgebied, en zal, van dat punt af, in eene regte lijn, eindelijk die grensscheiding bereiken, alwaar dezelve, ingevolge art. 2 van het traktaat van den 31sten Mei, eindigt.

26. Daar, niettegenstaande de reeds ingewonnen berigten, in de reeds plaats gehad hebbende opmeting het ondertusschen nog mogelijk is, dat eenige Pruissische jurisdictiën, welke hier boven niet vermeld zijn, de

Maas op minder dan 800 rijnlandsche roeden naderen, is men overeengekomen, dat de afstand dier vooruit springende gedeelten, definitivelijk, op al de punten, tijdens het stellen der palen, vastgesteld zou worden, en dat, overal waar Nederlandsche gemeenten niet aan Pruissen, op den afstand van 800 roeden van de Maas, zouden grenzen, de parallel in questie daar in voorzien en de grensscheiding uitmaken zou.

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

27. Overal, waar beken, rivieren of stroomen de grensscheidingen vormen, zullen deze voor beide de Staten gemeen zijn, ten minste zoo het tegendeel niet stellig bepaald is; en wanneer dezelve gemeen zijn, zal het onderhoud der bruggen, het schoon houden, enz. met gemeen overleg en op gemeene kosten geschieden. Doch zal ieder Staat uitsluitend met het onderhoud der aan deszelfs zijde gelegen oevers belast zijn.

Er zal, noch aan den loop der rivieren, noch aan den tegenwoordigen staat der oevers; eenige nieuwigheid, hoegenaamd, mogen worden gemaakt, of eenige afstand of droogmaking kunnen worden gedaan of toegestaan, zonder medewerking en toestemming der beide gouvernementen. Even zoo zal het gelegen zijn met de grachten, slooten, wegen, kanalen, heggen, of alle andere voorwerpen tot grensscheiding dienende, dat is, dat deze voorwerpen, wat de souvereiniteit betreft, voor beide Mogendheden gemeen zullen zijn, en dat aan derzelver tegenwoordigen staat niets zal mogen worden veranderd, dan met wederzijdsche toestemming, ten ware evenwel er deswege strijdige bepalingen bestonden.

Het gebruik van de Oure zal vrij en voor beide Staten gemeen zijn, voor zoo verre dezelve langs de grenzen loopt, offchoon Vianden aan beide zijden ligt en geheel aan de Nederlanden behoort; onverminderd echter de regten van souvereiniteit over de geheele uitgestrektheid dier gemeente, de rivier er onder begrepen.

De passagie-plaatsen, die thans op den Moezel en andere tot grenzen strekkende rivieren bestaan, zullen in derzelver tegenwoordigen staat blijven. De bestaande regten zullen bij voortduring geheven worden voor rekening derzelfde Staten, die dezelve thans genieten. Men zal van weerskanten de faculteit hebben tot het aanleggen en onderhouden der werken aan den overliggenden oever, tot het gemakkelijk aanlanden der overvarenden, noodzakelijk.

De visscherij zal mede gemeen zijn, en zal bij voort-

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruisfen.

during voor rekening der beide Staten publiek verpacht worden; deze verpachtingen zullen beurtelings in eene grens-gemeente van het koningrijk Pruisfen en in eene van het koningrijk der Nederlanden gefchieden. De plaatfelijke autoriteiten der beide Staten zullen zich, wegens de te volgen wijze deswege, en de plaats, waar dezelve zullen gefchieden, nader verftaan.

28. De eilanden in de Moezel, de Sure en de Oure, die door den voornamen ftroom van derzelver gemeente afgefcheiden zijn, zullen gerangfchikt worden in de klasfe der doorfneden jurisdictiën, waarvan in bovengemeld artikel is melding gemaakt, en zullen behooren aan den ftaat, waaraan de oever, aan welken zij gelegen zijn, behoort; de andere blijven fteeds aan hunne gemeenten en aan het koningrijk behooren, waarvan dezelve een gedeelte uitmaken; in geval het twijfelachtig mogt zijn, aan welken kant de voornaamfte ftroom loopt, zullen de eilanden aan de gemeenten blijven, waartoe dezelve behooren, en, in geval die gemeenten, bij het tegenwoordig traktaat, mogten verdeeld zijn, zullen zij aan den kant blijven, alwaar zich de hoofdplaats bevindt.

Dien ten gevolge zullen de eilanden in de Moezel, genaamd: 1°. Klein-Besch, behoorende tot de gemeente van Wintringen. 2°. De beide Remichen, behoorende tot de gemeente van denzelfden naam. 3°. Womeldingen, behoorende tot de gemeente van denzelfden naam, aan het koningrijk Pruisfen behooren.

De andere eilanden, mede op den Moezel gelegen, te weten: 1°. Het eiland Remichen, behoorende tot de gemeente van denzelfden naam. 2. Groot-Besch, behoorende tot de gemeente van Schwebfingen. 3°. Macher, behoorende tot de gemeente van denzelfden naam; en 4°. De vier eilanden, behoorende tot de gemeente van Stadbredimus, zullen tot het Koningrijk der Nederlanden behooren. — Het lot der kleine onbebouwde en weinig belangrijke eilanden, die in de Sure en de Oure liggen, zal geregeld worden, volgens de bovengemelden grondbeginfelen, door de met het ftellen der grenspalen belaste Commisfarisfen. — In alle geval zal het bij Esternach gelegen kleine eiland, omtrent een derde hectare groot, aan het Koningrijk der Nederlanden blijven behooren.

29. De domeinen van den Staat, gelegen in de gemeenten, of gedeelten van gemeenten, welke van beftuur veranderen, zullen fteeds het grondgebied volgen en aan den nieuwen Souverein behooren, behoudens hetgeen hier-

hierboven bepaald is, betrekkelijk de delvingen van steenkolen te 's Hertogenrade. Daarentegen zullen de particuliere domeinen der Souvereinen aan dezelve verblijven, om het even onder welk bestuur die zouden mogen gelegen zijn, of bestemd wezen over te gaan. De belastingen en andere inkomsten van den Staat zullen blijven voortloopen en ingevorderd worden voor rekening van den nieuwen Souverein, te rekenen van den dag der bezitneming af; een dag, die, in geen geval, den bij art. 41 bepaalden tijd, betrekkelijk de ontruiming en de overlevering der plaatsen, bij het tegenwoordig traktaat afgestaan of geruild, zal mogen overschrijden, in dier voege, dat, indien de in bezitneming van eene gemeente of gedeelte van eene gemeente, door eenig onvoorzien toeval vertraagd wierd, de belastingen en andere inkomsten van den Staat, desniettemin, van den bepaalden dag af, verschuldigd zullen zijn

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

30 De goederen, reële regten en actiën, behoorende aan gemeenten en openbare of bijzondere gestichten van het een of ander bestuur, in en op de wederzijds afgestane, geruilde, of verdeelde plaatsen of grondgebied, als: bosschen en andere gemeente-goederen, gelegen op gedeelten van jurisdictiën, die van derzelver hoofdplaatsen afgescheiden zijn; als: het regt van gangpad of van veeweiden, het steken van turf, het opzamelen of nalezen, enz. worden in stand gehouden en blijven bestaan.

31. Het is mede uitdrukkelijk overeengekomen, dat geene verandering van bestuur of gouvernement, hoe ook genaamd, eenig nadeel zal toebrengen aan de regten van de Heeren *Dony en comp.*, betrekkelijk het delven van den kalamijn, in dier voege, dat hun voorregt in allen geval onbenadeeld zal blijven, en zij steeds dezelfde voorregten en privilegiën zullen genieten, die daaraan, van den beginne af, verbonden zijn geweest. Zij zullen, van den anderen kant, verbonden blijven tot de lasten, daarop gelegd, en wel aan de verpligting, om de koper-fabrieken, bestaande in de Staten der beide hooge contrakterende partijen, voor den prijs, bij de akte van concessie bepaald, van kalamijn te voorzien.

32. Wanneer gemeenten, of jurisdictiën van gemeenten, door de demarcatie-linie doorsneden worden, zal het actief en passief dier gemeenten, dat is te zeggen derzelver gemeente-goederen, alsmede derzelver schulden, in dezelfde verhouding moeten gesplitst worden. Om die verhouding daar te stellen, zal tot basis genomen worden het beloop der grond- en personele belastingen te

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

zamen, en, indien de personele belasting aldaar niet bestond, de grondbelasting alleen. De goederen en inkomsten der gemeenten, die bij hoofden of haardsteden onder de ingezetenen verdeeld moesten worden, zullen moeten worden verdeeld, alleen volgens den grondslag, die bij de jaarlijksche uitdeelingen pleeg te worden in acht genomen, ten ware er wezenlijk en van regtswege uitdeelingen van eerstgemelden aard bestonden: met dien verstande echter, dat, na deze verdeeling, opgemelde goederen onderworpen zullen wezen aan de plaatselijke wetten van den nieuwen Staat, onder welks bestuur zij zich zouden mogen bevinden.

33. De landbouwers, wier eigendommen gedeeltelijk aan deze en gedeeltelijk aan gene zijde der grenzen gelegen zijn, zullen mest, allerhande stroo, drek en andere mest-speciën, voor het bebouwen hunner landen, kunnen in- en uitvoeren, alsmede alle ingeoogste waren, zonder aan eenig tolregt, hetzij van in- of uitvoer, van transit of ander van dien aard, onderhevig te zijn. Het zal genoegzaam wezen, dat zij, door certificaten van de plaatselijke regering, doen bewijzen, dat zij eigendommen aan gene zijde der grenzen bezitten en bebouwen, zonder zich echter aan de nasporingen der douaniers of anderen, eene wettige commissie hebbende, om eventuële fraude te onderzoeken, zullen mogen onttrekken; wel te verstaan, dat deze tolbedienden of agenten geene nasporingen, dan op derzelver respectief grondgebied, zullen mogen doen.

34. De laken-fabrikeurs of andere manufacturiers, die etablissementen, insgelijks op het grondgebied der beide Staten gelegen, en tot elkander behoorende, bezitten, of die, van den eenen Staat naar den anderen, de grondstoffen verzenden, om gefabriceerd en bereid te worden, zullen voordeelen vinden, geëvenredigd aan die, bij het voorgaand artikel, ten voordeele der landbouwers te bepalen in een commercie-traktaat, dat de beide hooge contrakterende partijen voornemens zijn, binnen kort, te sluiten. Ondertusschen zijn er provisionele maatregelen door de beide commissiën vastgesteld, die tot zoo lange tot rigtsnoer zullen dienen, als dezelve niet herroepen, of door een der beide gouvernementen veranderd of gewijzigd zullen zijn.

35 Men zal, van beide zijden, op het naburig grondgebied, vrij van alle regten, mogen koopen en uitvoeren steenen, zand en andere materialen, tot het aanleggen en het onderhoud der aangrenzende wegen benoodigd.

36. De militairen van allerlei rang, in eene, bij het tegenwoordig traktaat, afgestane of verruilde gemeente geboren, worden terug gezonden binnen den tijd van drie maanden, zoo zij in Europa dienen, en binnen dien van een jaar, zoo zij zich in de koloniën of in eenig ander werelddeel bevinden. De officieren zullen echter de keuze hebben, van in hun land terug te keeren of in dienst van den Souverein te blijven, onder welks vanen zij zich bevinden; zij zullen gehouden wezen, binnen zes maanden na de afkondiging van het tegenwoordig traktaat, deze keuze te doen.

Vergadering der Staten-Generaal. Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

37. De inwoners, die, ten gevolge van eene of andere bepaling van het tegenwoordig traktaat, van den eenen staat naar den anderen zullen overgaan, zullen, binnen den tijd van vier jaren, van domicilie kunnen veranderen, zonder aan eenige lasten of voorwaarden hoegenaamd onderworpen te zijn; zij zullen zelfs hunne goederen kunnen verkoopen of verruilen, zonder gehouden te wezen, andere regten, dan de overige inwoners van hetzelfde land, te betalen.

38 De ambtenaren, wonende in de gemeenten of gedeelten der afgestane of verruilde gemeenten, die, volgens de wetten, onder wier heerschappij zij aangesteld zijn, niet zonder schavergoeding kunnen verplaatst worden, zullen hunne posten behouden en dezelfde regten genieten, als onder het gouvernement, dat hen heeft aangesteld.

39. Alzoo, niettegenstaande de zorgen, die de beide commissiën genomen hebben, om al de zich opgedaan hebbende zwarigheden uit den weg te ruimen, het echter mogelijk is, dat er zich nog andere opdoen, wanneer de schei- of grenspalen gesteld zullen worden; — zoo is men overeengekomen, dat zoodanige leden der beide commissiën, onder de directie van dewelke deze verrigting plaats zal hebben, geautoriseerd zullen zijn, om alle deze zwarigheden te vereffenen, en, in het bijzonder, om, na de plaatselijke autoriteiten te hebben gehoord, alle de geschillen te beoordeelen, die, wegens de onzekerheid der grensscheidingen van eenige gemeenten, zouden kunnen ontstaan.

40. De respective afgestane of verruilde plaatsen, of die terug zullen moeten gegeven worden, zullen ontruimd worden, en het bestuur van dezelve zal aan de competente autoriteiten, binnen eene maand, te rekenen van de uitwisseling der ratificatiën, overgeleverd worden.

41. De archieven, kaarten en andere documenten,

Vergadering der Staten-Generaal.

Traktaat van grensscheiding met Pruissen.

betrekkelijk de administratie der mairiën of gemeenten, die, ingevolge het tegenwoordig traktaat, van het eene bestuur onder het andere zullen overgaan, zullen, tevens met het grondgebied zelve, overgeleverd worden. In geval een gedeelte eener gemeente of mairie alleenlijk afgestaan of verruild wierd, zullen de archieven aan het gedeelte blijven, alwaar de hoofdplaats zich bevinden zal, op voorwaarde, om er aan het andere gedeelte, zoo dikwerf zulks zal noodig zijn, inzage van te geven.

42. Binnen de veertien dagen na de ontruiming en de overgave, van welke bij het voorgaande artikel melding gemaakt is, zal men beginnen, de schei- of grenspalen te stellen. Deze palen zullen zijn van eiken hout, ter lengte van 12 voet rijnlandsche maat, acht boven en vier onder den grond; dezelve zullen vierkant zijn; het gedeelte in den grond zal ten minste van 12 duim dikte wezen, en dat boven den grond 8 duim. De palen zullen, van den kant van Pruissen, zwart en wit, en, van den kant der Nederlanden, oranje en wit geverwd zijn. Zij zullen, te beginnen van den Moezel af, genummerd wezen.

Er zullen zoo vele palen geplant worden, als de Commissarissen noodig zullen oordeelen, om geene onzekerheid wegens eenig gedeelte der grenzen te laten. Indien eene rivier of weg tot grensscheiding verstrekt, zullen er telkens twee geplant worden, namelijk: eene aan den kant van Pruissen, en eene aan den kant der Nederlanden. Deze beide palen zullen slechts één nummer hebben, en zullen geverwd worden alleen met de kleuren, voor de respective territoiren aangenomen.

43. Het tegenwoordig traktaat zal aan de beide hoven ter ratificatie worden overgemaakt, en de ratificatiën zullen, binnen de zes weken na de onderteekening, of, zoo veel eerder mogelijk, uitgewisseld worden.

Des ten oorkonde, hebben de Commissarissen der hooge contrakterende partijen hetzelve onderteekend en met hunne gewone zegels voorzien.

Gedaan te Aken, den zes en twintigsten Junij achttien honderd en zestien.

(L.S.) (get.) M. J. DE MAN, (get.) VON BERNUTH,
M. DE KESSENICH, EYTELWEIN.
NICOLAI,
FOCK.

CONVENTIE *tusschen Z. M. den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau. Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.* van de eene zijde,

Vergadering der Staten-Generaal.

Conventie met den Vorst van *Salm-Salm.*

en

Z. D. H. den regerenden Vorst van Salm-Salm, van de andere zijde,

Betrekkelijk den opgerigten tol op de vaart van den Rijn en den IJssel, te Arnhem, en bekend onder den naam van Anholtschen tol, *van welke Z. D. H. voormaals in het bezit was.*

Z. M. de Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, hebbende te dien einde Hoogstdeszelfs volmagten en speciaal mandament gegeven, aan den Heer *Pierre Louis Joseph Servais van Gobbelschroy*, Secretaris van het kabinet des Konings en Referendaris der eerste klasse bij den Staatsraad. En

Z. D. H. de regerende Vorst van Salm-Salm, vertegenwoordigd door Zijnen Geheimraad, den Heer *Jérémie Godefroid de Noël.*

Die, na hunne respective volmagten onderzocht en uitgewisseld te hebben, wegens de volgende punten overeengekomen zijn:

Art. 1. De regerende Vorst van Salm-Salm verklaart af te zien, zoo als hij afziet bij deze. van alle regten, titels of vorderingen, die hij heeft, of hebben mogt op den tol, te Arnhem opgerigt, bestaande onder den naam van *Anholtschen tol*, en wel ten behoeve van Z. M. den Koning der Nederlanden, aan wien Z. D. H. de Vorst van Salm-Salm afstaat en overdraagt deszelfs regten, titels en vorderingen, verstaande te gelijker tijd af te zien van alle schadevergoeding of schadeloosstelling, andere dan hier onder zal vermeld worden, en welke hem evenwel zou kunnen ten deel vallen van het hoofddeel van zijne regten op voornoemden tol.

2. Deze afstand zal zijn effect sorteren van den eersten Julij van het tegenwoordige jaar achttien honderd en zestien. De opbrengsten van den tol, sedert deszelfs herstelling, zullen, in het eerste vierendeel-jaars van achttien honderd en veertien, tot den eersten Julij voor-

Vergadering der Staten-Generaal.

noemd, na aftrek der onkosten van administratie en pensioenen der weduwen van oud geëmplooijeerden, ter beschikking van Z. D. H. den Vorst van Salm-Salm gesteld worden, onder de hierna te vermelden bepalingen en voorwaarden.

Conventie met den Vorst van Salm-Salm.

3. Tot indemniteit van den bovengemelden afstand, verbindt zich het Gouvernement der Vereenigde Nederlanden, aan Z. D. H. den regerenden Vorst van Salm-Salm, afteleveren inscriptiën, effecten of certificaten der werkelijke schuld van den Staat, rentende twee en een half ten honderd, tot het beloop van een jaarlijksch inkomen van twee en twintig duizend honderd en vijftien guldens, hollandsch, en die interessen zullen gerekend worden te beginnen te loopen van den eersten Julij van het tegenwoordige jaar.

4. Het Gouvernement der Nederlanden belast zich met de twee jaarwedden der weduwen van oud-geëmplooijeerden; de eene van twee honderd, en de andere van drie honderd guldens; al de andere lasten, pensioenen of renten voor de zekerheid van dewelke deze tol verbonden was, blijven ten laste van het doorluchtig huis van Salm-Salm.

5. De opbrengsten van den tol zullen tot den 1sten Julij achttien honderd zestien, van welke, bij artikel 2 van de tegenwoordige conventie, gewag gemaakt is, aan Z. D. H. den Vorst van Salm-Salm niet betaald worden, dan wanneer hij een bewijs zal opgeleverd hebben, ten genoege van het Gouvernement der Nederlanden, dat de schuldeischers, onderdanen van dit Gouvernement zijnde, wier schulden op deze tol gehypothekeerd zijn, tot de betaling van deze sommen, ten behoeve van den Vorst van Salm-Salm, hierin bewilligen.

6. De inscriptiën, effekten en certificaten der werkelijke schuld van den Staat, van welke, bij artikel 3, melding gemaakt is, zullen niet eerder ter beschikking van Z. D. H. den Vorst van Salm-Salm gesteld worden, dan wanneer hij op deze inscriptiën, of op een gedeelte derzelve, aan deze schuldeischers verzekerd zal hebben de garantie, die zij te voren op den Anholtschen tol hadden.

7. De tegenwoordige conventie zal, dadelijk na deszelfs onderteekening, door de respective gevolmagtigden, aan de ratificatie der hooge contrakterende partijen onderworpen worden.

Aldus dubbeld gedaan in 's Gravenhage, den 7den September van het jaar achttien honderd en zestien.

Vergadering der Staten-Generaal.

(geteekend) L. VAN GOBBELSRHROY.
J. G. DE NOËL.

De tegenwoordige conventie is, door Z. M. den Koning der Nederlanden, den 17den September 1816, geratificeerd geworden,

en, door

Z. D. H. den Vorst van Salm-Salm, den 12den September 1816.

In de Vergadering van den 3den October werd ook gelezen een besluit van Z. M. van den 2den October, waarbij de Minister van Binnenlandsche zaken geauthoriseerd werd, om op den 3den ten twee uren nademiddag de Vergadering der Staten-Generaal van wege Z. M. te sluiten, en dat, volgens art. 98 der Grondwet voor de vergaderplaats van H. E. M. gedurende de aanstaande zitting, onder de steden der zuidelijke provinciën door Z. M. was uitgekozen de stad Brussel.

Behalve alle de onderwerpen van raadpleging en besluit der Tweede Kamer, welke uit het vervolg harer zittingen, op den 16 October 1815 aangevangen, van Januarij dezes jaars af alhier zijn te boek gesteld, kwamen er nog vele andere zaken bij hare vergadering ter tafel, waarvan sommige een onmiddelijk besluit, anderen een kort besluit op breedvoerige rapporten, eenigen echter geene mindere raadplegingen en ernstiger debatten vorderden of te weeg bragten dan de concept-wetten zelve, waarvan het ons voorkomt, dat alhier geen bijzonder verslag vereischt wordt, dan voor zoo ver het de laatstgemelde aangaat.

Gewoon besluit omtrent aangebo-den boekwerken.

Vele Schrijvers van oorspronkelijke werken en Genootschappen van wetenschappelijken of letterkundigen aard deden hulde aan de Vergadering door het aanbod van een exemplaar der van hen geschrevene of uitgegevene werken, waarvan de Vergadering steeds besloot loflijke melding te maken in hare aanteekeningen en de werken te plaat-

Vergadering der Staten-Generaal.

sen in de Boekerij van de Staten-Generaal, wordende de brieven, waarmede de autheurs hunne werken begeleidden, ter visie van de Leden gedeponeerd op de griffie der vergadering.

Velerlei rekwesten ingekomen.

Nadat de vraag: „ of het den ingezetenen van het Rijk zal vrijstaan rekwesten aan de Staten-Generaal in te leveren, en zoo ja, welke maatregelen daaromtrent behooren te worden genomen; „ op den 8sten Februarij buiten verdere deliberatie gesteld, het voorstel derzelve door den Voorzitter ingetrokken, en door dezelve eene Commissie was benoemd, in wier handen de rekwesten zouden worden gesteld, om te onderzoeken, of dezelve van dien aard waren, dat zij een punt van deliberatie voor de Vergadering opleverden (1), bevorens welken dag niet meer dan drie rekwesten waren ingekomen (2); werd de Commissie der petitiën, zoo als zij vervolgens werd genoemd, eene der werkelijkste en moeijelijkste, die telkens de zittingen had bezig te houden met beknopte en echter dikwijls breed uitloopende rapporten over den aard en inhoud der petitiën, en beredeneerde adviesen tot conclusiën, welke door de Vergadering, doorgaans onmiddellijk na het gehoord rapport, werden genomen, daar ze veelal geene andere strekking konden hebben, dan tot nederlegging der rekwesten ter griffie van de Tweede Kamer, ter inzage van de Leden des verkiezende, of ook wel ten behoeve der Sectiën, om op derzelver inhoud te kunnen letten bij de discussiën der conceptwetten in de onderscheiden afdeelingen; terwijl enkelden aanleiding gaven tot punten van deliberatie der Kamer.

Gelijk de drie eerste rekwesten, die aanleiding tot het ingetrokken voorstel ter zake der petitiën hadden gegeven, personele aangelegenheden ten onderwerpe hadden gehad, zoo waren dan ook zeer velen van geenen anderen dan personelen aard: doch de raadpleging der Vergadering zich voor deze zoo belangrijke zitting inzonderheid

(1) Zie boven bl. 129. (2) Zie boven bl. 140.

hebbende moeten bepalen tot de concept-wetten op de indirecte belastingen en de konvooijen en licenten, was er een zeer groot aantal ingekomen van algemeener aangelegenheid van fabrikanten en kooplieden, het zij individuëel het zij zich met meer vereenigende, uit onderscheiden steden en provinciën, ja van eenige steden zelve, ook van de Staten van gansche provinciën, allen derzelver belangen voordragende bij de onderscheidene in onderzoek hangende conceptwetten, ordonnantiën, reglementen en tarieven, welke rekwesten, steeds breedvoerig aan de Vergadering door hare Commissie tot de petitiën medegedeeld, dikwijls strekten tot inlichting van derzelver Leden, zoo wel in den aard der respective zaken, als in de tegenwerking van bijzondere belangen bij dezelfde zaken, in onderscheidene provinciën en in onderscheidene betrekkingen. Vergadering der Staten-Generaal.

Twee rekwesten inzonderheid gaven aanleiding tot breeder raadplegingen, opzettelijke voorstellen en veelvuldige debatten, en mogen daarom niet onvermeld blijven.

In de zitting van den 7den Augustus kwam eene petitie in van *L. N. Simon*, gewezen Ontvanger der domeinen en ingezeten van het Groot-Hertogdom Luxemburg, zich beklagende van op requisitie van het Fransch Gouvernement, gevangen te worden gehouden. — De Commissie tot de petitiën, bragt bij monde van den Heer *Wasseige*, op den 14den Augustus het volgende rapport uit: Rekwest van *L. N. Simon.*

EDEL MOGENDE HEEREN!

De Heer *Louis Nicolas Simon* heeft uit de gevangenissen van Luxemburg aan U Ed. Mog. een verzoekschrift ingezonden, waarvan ik, in naam der Commissie, aan welke hetzelve, bij besluit dezer kamer van den 7den dezer is toegezonden, de eer zal hebben, aan U Ed. Mog. verslag te geven. Rapport op het Rekwest van *L. N. Simon.*

De verzoeker was voorheen ontvanger der domeinen

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op het rekwest van *L. N. Simon.*

te Briey, in Frankrijk; doch het schijnt, dat hij sedert de maand April l.l. het kasteel van Bervard bewoont, gelegen onder de gemeente van Esch, op de Alzette, in het Groot Hertogdom Luxemburg. Althans een paspoort, waarvan kopij authentiek gehecht is aan het rekwest, en dat hem is afgegeven van wege den Minister van Buitenlandsche zaken, vermeldt, dat hij destijds reeds op den staat der bevolking van die gemeente stond ingeschreven.

Aan de inwendige beroeringen van Frankrijk ontsnapt, zegt de rekwestrant, had hij zich vol vertrouwen onder de bescherming geplaatst der grondwet, van het meest vrije van alle volken; thans inwoner van deszelfs schoone landouwen, leefde hij aldaar stil, en onderworpen aan de wetten van zijn nieuw vaderland (blijkens het getuigenis van den Maire van Esch vervat in een certifikaat, almede nevens het rekwest ingediend); en het zij men hem als ingezeten of als vreemdeling beschouwe, art. 4 der Grondwet moet zijne persoon en goederen tegen alle vervolging beveiligen.

Nogtans werd hij op den 22sten Julij l.l. uit zijne woonplaats te Bervard opgeligt door de maréchausée, dadelijk in de gevangenissen van Luxemburg geworpen en buiten toegang gesteld, zonder dat men hem kennis had gegeven van het bevel, en de redenen zijner gevangenneming, tot dat hem, op den 27sten, het stuk beteekend werd, waarvan hij desgelijks een afschrift overlegt.

Dit stuk bestaat in eene door den deurwaarder aan hem afgegeven kopij van een bevelschrift van arrest, tegen hem, op den 20sten derzelfde maand Julij, uitgevaardigd door den Prokureur-Crimineel des Konings in het Groot-Hertogdom Luxemburg.

Het is niet slechts, vervolgt de rekwestrant, strijdig met artikel 168 van dezelve Grondwet en met alle bepalingen van het wetboek van lijfstraffelijke regtspleging, het is enkel uit krachte van eene brief van een Advokaat-Generaal aan eenen Prokureur-Crimineel, dat zonder andere formaliteit, zijne schuilplaats geschonden, en hij zelf in den kerker geworpen is. En, om welke misdaad? *om eene voorgewende medepligtigheid aan eene voorgewende zamenzwering, in Julij* 1815, *in Frankrijk tegen het Fransche Gouvernement gesmeed.*

Welke is de Nederlandsche wet, die deze aan Nederland vreemde daad voor eene misdaad houdt? En indien er geene wet is, die hem veroordeelt, op welke

wijze dan wil of kan men hem straffen? Hij vreest wel niet voor de wijze en onpartijdige regtbanken van dit Rijk te zullen worden te regt gesteld; (hij zou zulks verlangen) maar zal men jegens zijnen persoon geen geweld bezigen? zal men hem niet aan Frankrijk overleveren? De menschelijkheid, zegt hij, stelt zich daar tegen, de Grondwet verbiedt het, en geen openbaar bekend, en met de bekrachtiging van U Ed. Mog. bekleed traktaat tusschen de beide Rijken veroorlooft zulks.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op het rekwest van *L. N. Simon*.

In dezen toestand geeft de rekwestrant met vertrouwen zijn lot over in de handen van U Ed. Mog., hunne verkleefdheid aan de belangen van het vaderland, hunne angstvallige zorge voor de handhaving der Grondwet en de edelmoedige bescherming door hen aan ongelukkigen verleend, strekken hem tot zoo veele zekere waarborgen der oplettenheid, met welke zijn verzoek zal worden onderzocht, en de pogingen, door welke men zijne ketenen zal doen verbreken.

Zoodanig, Edelm. Heeren, is de korte inhoud van het rekwest, waarvan uwe Commissie aan U Edelm. verslag moest doen, en welks onderwerp zij vermeent, dat buiten den kring ligt der bemoeijingen van de Kamer.

De Heer *Gendebien*, het woord gevraagd hebbende, zeide: ,, dat de Commissie tot de petitiën hare taak had volbragt, zoo wel als ieder van derzelver leden, door het zoo even gelezen rapport in de vergadering uit te brengen. Het was derhalve alleen als Lid der Kamer, dat hij thans de eer had te spreken. Hij had eenige denkbeelden aan de wijsheid en overwegingen der vergadering voor te dragen, en het was met dat oogmerk, dat hij de bepaling van art. 108 der Grondwet en van het 11de artikel van het reglement van orde inriep Indien zijn voorstel door een tiende gedeelte der tegenwoordig zijnde Leden geappuijeerd werd, was hij van voornemen, om zijne denkbeelden en aanmerkingen, in een committé generaal, aan de vergadering voor te dragen." — Verscheiden leden stonden op om een committé generaal te verzoeken; eenige leden vroegen het woord en voerden hetzelve. — De

Een committé-generaal door velen gevraagd.

Vergadering der Staten-Generaal.

President merkte op, dat, dewijl meer dan het tiende deel der leden geheim committé verzochten, hij hetzelve, overeenkomstig art. 108 der Grondwet, verpligt was te beleggen; waarop de verdere deliberatiën met gesloten deuren werden voortgezet.

Op den 20sten Augustus begon de Vergadering met gesloten deuren, doch deze ten half drie uren geopend zijnde, gaf de Voorzitter kennis van het in geheim committé van den 14den voorgevallene, te weten: „dat de Kamer, nader delibererende over het rapport van de Commissie tot de petitiën, op de rekweste van *L. N. Simon*, thans gevangen te Luxemburg, zich met 44 tegen 40 stemmen met dat rapport had vereenigd, en voorts met eene zeer groote meerderheid besloten, hetzelve ter griffie te deponeren, ter inzage der Leden, ten einde ieder derzelve, welke daarin stoffe tot eene propositie mogt vinden, daartoe gelegenheid zou kunnen aantreffen."

De Heer *Dotrenge* deed daarop de volgende voordragt.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Voorstel van den Heer *Dotrenge* over de zaak van *L. N. Simon*.

De omzigtigheid van uwe commissie van petitiën, die u geenen grond van het besluit van haar rapport, aangaande het verzoekschrift van den Heer *Simon*, had voorgedragen, had u doen denken, dat zij er misschien zwarigheid in gevonden had, om hieromtrent in meerdere ontwikkelingen te treden in eene openbare vergadering. Dit heeft het voorstel doen ontstaan, dat de kamer zich in committé generaal zoude formeren. In dit committé aan U Ed. Mog. de redenen bloot leggende, welke mij wederhielden het besluit van uwe commissie van petitiën aan te nemen, heb ik de eer gehad U Ed. Mog. een voorstel aan te bieden, hetwelk mij voorkwam aan alle verpligtingen, aan alle welvoegelijkheden en aan alle zwarigheden tevens te gemoet te kunnen komen. Bij de besluiten, welke op uwe geheime deliberatiën zijn gevolgd, en waarvan de uitslag openbaar is gemaakt in uwe zitting van heden, hebben U Ed. Mog. het rapport van uwe commissie verworpen, en bevolen, dat het verzoekschrift van den Heer *Simon* en daarbij gevoegde

ſtukken, ter griffie zouden worden nedergelegd, ten einde elk lid der Kamer dezelve zoude kunnen lezen, om daaruit, des verkiezende, het onderwerp van een voorſtel aan de Kamer te ontleenen. Het voorſtel, dat ik in het algemeen committé gedaan had, is op het bureau nedergelegd en in handen van onzen Preſident geſteld, bij het ſcheiden van dat committé. Er is derhalve voldaan aan de bij artikel 13 van ons reglement van orde voorgeſchrevene formaliteit, houdende „dat elk voorſtel, hetwelk een lid, uit krachte van artikel 114 der Grondwet, zoude willen doen, in geſchrifte zal moeten worden gedaan, dat hetzelve geteekend zal moeten zijn, en den dag voor de zitting aan den Voorzitter worden ter hand geſteld."

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorſtel van den Heer *Dotrenge*, over de zaak van *J. N. Simon*.

De Graven *Vilain XIV* en *Cornet de Grez*, de Baron *de Secus*, de Heeren *de Vaernewyck*, *Cogels* en *de Caters* hebben met mij dit voorſtel onderteekend.

Het is van den navolgenden inhoud:

„Wij ſtellen voor, dat het verzoekſchrift van den Heer *Simon*, door de Staten-Generaal, aan den Koning zal worden gezonden, met eerbiedig verzoek, dat Z. M., aangaande de feiten, waarover de Heer *Simon* zich beklaagt, pertinente en naauwkeurige informatiën gelieve te doen nemen, en, indien daartoe termen voorhanden zijn, de inbreuk, welke bevonden mogt worden op de Grondwet gedaan te zijn, te doen herſtellen, door, zoo in het eene, als, indien het geval mogt plaats hebben, in het andere opzigt, te bevelen, dat zoodanig onderzoek en zoodanige ſpoed gedaan en gemaakt worde, als de aard der zake zal vereiſchen, behoudens in alles de regten, zoo van het openbaar miniſterie als van de beleedigde partij, tegen wien zulks zal bevonden worden te behooren.

„Wij verzoeken dat dit voorſtel naar de ſectiën worde gezonden ten einde, aldaar onderzocht, vervolgens door de Kamer te worden bediscutieerd, en in geval van goedkeuring, door dezelve naar de Eerſte Kamer gezonden te worden."

Het voorſtel, dat wij de eer hebben aan de Kamer te doen, kan, indien hetzelve door de Staten-Generaal wordt aangenomen, niet aan Z. M. worden gezonden, dan verzeld van een eerbiedig adres, waarin de gronden van hetzelve aan Hoogstdenzelven worden voorgedragen. Ik heb derhalve gemeend, ook een ontwerp van dat adres te moeten vervaardigen, ten einde dit met het voorſtel zelf aan het onderzoek der ſectiën kunne worden onder-

Volgens[?] ... ting der Staten-Generaal. worpen: alles behoudens de verbeteringen, welke de Kamer, in hare wijsheid, goed zal vinden te maken, zoo in het voorstel als in het adres.

Voorstel van den Heer Dotrenge over de zaak van L. N. Simon.

Ontwerp van een adres aan den Koning, tot bovenstaand voorstel behoorende.

SIRE!

Eene klagte, ter zake van overtreding van een der belangrijkste artikelen der Grondwet, is ons overhandigd geworden. De Staten-Generaal, Sire, waarvan elk lid naar de eere streeft, om onder de getrouwste, toegenegenste en opregtste onderdanen van Uwe Majesteit gesteld te worden, vinden geen gepaster middel om deze overtreding, indien dezelve bestaat, te doen ophouden, dan door aan Uwe Majesteit de klagte over te zenden, waarvan dezelve het onderwerp uitmaakt.

De persoonlijke vrijheid van elk, die zich op het grondgebied van het Rijk bevindt, is hem gewaarborgd bij art. 4 van de Grondwet:

„Allen, die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden; het zij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

De leden van de Staten-Generaal zweren, bij het aanvaarden hunner waardigheid, in handen van Uwe Majesteit zelve, de Grondwet des Rijks te zullen onderhouden en handhaven, en, bij geene gelegenheid, en onder geen voorwendsel, hoe ook genaamd, te zullen toestemmen, dat daarvan afgeweken worde.

Dit gedeelte van hunnen eed zoude op zich zelve genoegzaam zijn om hun den pligt op te leggen van hunne stem te verheffen tegen de inbreuken, gedaan op een der artikelen van de Grondwet.

Maar de bijzondere vrijheid is een zoo kostelijk goed, dat die wet aan de Staten Generaal de zorge voor deszelfs handhaving heeft willen opdragen, bij eene nog meer bepaalde uitdrukking van hunnen eed.

Zij zweren, de algemeene en bijzondere vrijheid met al hun vermogen te zullen bewaren en beschermen.

Het is deze aan de Staten-Generaal toegekende magt van bescherming en beveiliging, die op dit oogenblik wordt ingeroepen door een vreemdeling, woonach-

tig of gevlugt in eene der provinciën van Uwer Majesteits Rijk.

Vergadering der Staten-Generaal.

Hij geeft te kennen, dat hij een geboren Franschman is: dat hij, sedert de maand Maart l.l., het kasteel van Bervard bewoont, onder de gemeente van Esch, op de Alzette, in het Groot-Hertogdom Luxemburg; dat hij er zelfs op den staat der inwoners staat ingeschreven, sedert de maand April; dat, uit een buitenlandsch paspoort, aan hem, op den 9den Maart l.l., afgegeven, van wege Uwer Majesteits Minister van Buitenlandsche Zaken, blijkt, dat zijn verblijf te Bervard tot dat tijdstip opklimt; dat hij, op den 20sten Julij l.l., ten zijnen huize, aldaar is opgeligt door de marechaussée, en naar de gevangenis van de stad Luxemburg vervoerd geworden; dat, eerst op den 27sten daaraanvolgende, de Prokureur-Crimineel van Uwe Majesteit in het Groot Hertogdom Luxemburg, hem, door een' deurwaarder heeft doen beteekenen een bevelschrift van arrest, door denzelven, op den 20sten dier zelfde maand, afgegeven, ten gevolge van een brief van den Prokureur-Generaal bij het Hoog Geregtshof te Luik, van den 12den te voren.

Voorstel van den Heer Dotrenge over de zaak van L. N. Simon.

Hij beroept zich op art. 4 van de Grondwet, mitsgaders op art. 168, bepalende, „ dat, behalve het geval dat iemand op heeter daad wordt betrapt, niemand in hechtenis mag worden genomen, dan op een bevel van den Regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding, en welk bevel, bij, of onmiddelijk na de aanhouding, moet beteekend worden aan dengeen, tegen wien hetzelve is gerigt."

Het schijnt niet, dat het in hechtenis nemen van den rekwestrant voorafgegaan of vergezeld zij geweest van de omstandigheden, bij de Grondwet voorzien, of van de formaliteiten, bij dezelve vastgesteld.

Het geval van heeter daad is of schijnt te zijn uitgesloten door de verklaring van den maire der gemeente Esch. Deze ambtenaar getuigt, dat *Louis Nicolas Simon* (de rekwestrant), in zijne gemeente woonachtig is, sedert de maand Maart l.l., dat dezelve er zich heeft gedragen als een eerlijk, gezellig, vreedzaam en aan de wetten des lands onderworpen ingezeten, dien hij niets te verwijten heeft betrekkelijk deszelfs bijzondere zedelijke en politieke levenswijs.

Van een anderen kant, is een bevel van een Prokureur-Crimineel, een brief van een Prokureur-Generaal, geen bevel van een Regter, en zelfs het bevel van den

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van den Heer *Dotrenge* over de zaak van *L. N. Simon.*

Prokureur-Crimineel aan den rekwestrant niet beteekend geworden bij of onmiddelijk na zijne aanhouding, maar eerst op den zesden dag daarna.

Op het tijdstip dier aanhouding bevond zich de rekwestrant op het kasteel Bervard, in de gemeente van Esch, en gevolgelijk in het Groot-Hertogdom van Luxemburg, bestuurd door de Grondwet van het Koningrijk.

Hij stond ingeschreven op den staat der inwoners van die gemeente; doch deze omstandigheid is in geen dadelijk verband met het onderwerp der klagte. De rekwestrant is noodzakelijk of ingezeten of vreemdeling.

Hij is dus, naar luid van art. 4 der Grondwet, in allen gevalle geregtigd om ten zijnen opzigte de in achtneming in te roepen der formaliteiten, welke, ingevolge die wet, enkel wettig kunnen maken het in hechtenis nemen van een ingezeten.

Er zijn buitengewone omstandigheden, waarin het politiek gezag een ingezeten kan doen in hechtenis nemen, zonder die aanhouding te doen voorafgaan door de formaliteiten, bij artikel 168 bepaald.

Deze uitzondering is het onderwerp van artikel 169.

„ Wanneer een ingezeten, in buitengewone omstandigheden, door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie heeft plaats gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken Regter, en hem voorts den gearresteerden, binnen den tijd van drie dagen, over te leveren.

„ De criminele regtbanken zijn verpligt, elk in haar ressort, te zorgen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen."

Het is mogelijk, dat eene der buitengewone omstandigheden, bij dit artikel bedoeld, in het geval van den rekwestrant hebbe plaats gevonden.

Maar dan zelfs zoude de Grondwet schijnen, ten zijnen opzigte, niet in acht te zijn genomen.

Immers hij is, den 22sten Julij, in hechtenis genomen.

Het schijnt niet, dat daarvan, binnen vier en twintig uren, aan den plaatselijken Regter kennis zij gegeven, vermits het bevelschrift van den Prokureur-Crimineel, ten verzoeke van dezen, hem op den 27sten daaraanvolgende, is beteekend geworden in de gevangenis te Luxemburg, en geene melding maakt van die kennisgeving.

Het

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van den Heer *Dotrenge* over de zaak van *L. N. Simons.*

Het schijnt even min, dat zijn persoon, binnen den tijd van drie dagen, aan denzelven plaatselijken Regter zij overgeleverd; want dezelfde beteekening van den 27sten, zegt er niets van, en bepaalt zich om hem kennis te geven van het bevel zijner arrestatie.

Het toeverzigt der criminele regtbank schijnt den rekwestrant insgelijks ontbroken te hebben.

Het schijnt zelfs moeijelijk, dat het toeverzigt, of inderdaad door de regtbank uitgeoefend, of met vrucht had kunnen worden ingeroepen door hem, wiens arrestatie hetzelve alleen had kunnen wettigen, of, ingevalle van onwettigheid, had kunnen doen ophouden.

De criminele regtbanken, waarvan de Grondwet de oprigting heeft verzekerd, bestaan nog niet. De tegenwoordige criminele regtbanken zijn niet permanent, en zijn enkel in werking gedurende het houden der assises. Het zoude belagchelijk zijn, dat men, voor alle toevlugt, genoodzaakt zijn zoude een gezag in te roepen, niet bestaande op het oogenblik, dat men deszelfs hulp noodig had.

Elk, die aanspraak heeft op de regten, bij de Grondwet gewaarborgd, moet dezelve kunnen inroepen, onafhankelijk van het bestaan der autoriteiten, welke hem daarin behulpzaam kunnen en moeten zijn. Het niet aanwezig of buiten werking zijn dier autoriteiten zoude niets anders bewijzen, dan de noodzakelijkheid van het onmiddellijk beroep op hoogere magten, en de onmogelijkheid, om, zelfs voorloopig of in de eerste plaats, zich elders te vervoegen.

De stellige daadzaken, door den rekwestrant vermeld, schijnen bewezen te worden door de stukken, nevens zijne klagt gevoegd. Het niet kennis geven der arrestatie aan den plaatselijken Regter binnen 24 uren; het niet overleveren van den gearresteerden aan denzelfden Regter binnen drie dagen; het niet in werking zijn of de werkeloosheid der criminele regtbank van het ressort, zijn negative daadzaken, welke de rekwestrant blootelijk heeft kunnen aanvoeren.

De Staten Generaal van Uw Koningrijk, Sire! kunnen niet onverschillig blijven bij eene klagt wegens overtreding der Grondwet, op dit punt, hetwelk alle diegenen, wier regten bij die Grondwet verzekerd worden, ten levendigste en ten duurste aan het hart moet liggen.

Menige staatsregeling is, op het oogenblik zelve, dat

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van den Heer *Dotrenge* over de zaak van *L. N. Simon.*

men ze had ingevoerd, geschonden geworden, door het stilzwijgen, de oogluiking of de medepligtigheid van hen, die voor derzelver instandhouding moesten waken. Van dien stond af aan, is het hun nimmer mogelijk geweest, eenigen nuttigen invloed uitteoefenen, noch zich in de algemeene denkwijze te verheffen boven de verachting, die zij zich op den hals gehaald hadden. Het is in het belang van Uwe Majesteit, van de natie, van alle deelen van het algemeen bestuur, dat de Staten-Generaal van dit Rijk niet in zoodanigen misstap vervallen. Ten allen tijde, zou dezelve bijna onherstelbaar zijn. Geheel onherstelbaar zoude die misstap wezen op het oogenblik, om zoo te spreken, van de stichting eener constitutionele monarchie, waarvan hij den grondslag zou verdelgen.

Eene volksvertegenwoordiging, eenmaal in minachting vervallen zijnde, is onnut voor de natie, welke haar mistrouwt, en voor den Vorst, waarvan hare medewerking genoegzaam is, om de bedoelingen verdacht te maken.

Wij hebben de eer, Sire, van aan Uwe Majesteit over te leggen de klagte van *Louis Nicolas Simon*, met de daarnevens gevoegde stukken; en verzoeken Uwe Majesteit eerbiediglijk, van, ten opzigte der daadzaken, die het ontwerp dier klagte uitmaken, behoorlijke en naauwkeurige berigten te doen inwinnen, en, indien daartoe termen zijn, de inbreuk te doen herstellen, welke bevonden mogt worden aan de Grondwet te zijn gepleegd, ten aanzien van het een, en, zoo het te passe komt, van het ander, dien spoed bevelende, welken de natuur der zaak vordert: overminderd in alles de regten, zoo van het publiek ministerie als van de beledigde partij, tegen wien zulks zal bevonden worden te behooren.

Indien eenige inbreuk op de Grondwet gepleegd is, indien de persoonlijke vrijheid geschonden is geworden, zal Uwe Majesteit zich bevlijtigen om alles tot de constitutionele orde te doen terugkeeren. De Grondwet zal bij ons geene ijdele formulieren-verzameling wezen; onder de regering van Uwe Majesteit, behoeven wij voor derzelver inachtneming geenen anderen waarborg, dan Uwer Majesteits gezindheid, grondstellingen en deugden.

Na eenige discussiën werd besloten, dit voor-

stel, ten fine van onderzoek, aan de Sectiën te renvoijeren. Vergadering der Staten-Generaal.

L. N. Simon werd op den eersten Augustus aan de Fransche autoriteiten overgeleverd. Een Luiksch dagblad van den 18den Augustus behelsde het volgende artikel van zijn protest, door hem vóór zijn vertrek aan hetzelve toegezonden: *L. N. Simon uitgeleverd.*

,, ik geef deze akte, even strijdig met het regt der volkeren als met de grondwet van het koningrijk, over aan het nadenken van die genen mijner nieuwe medeburgers, welke nog de vrijheid kennen, die hunne voorvaderen genoten hebben. Ik had mij aan de regtbank van Luxemburg gewend; zij heeft verklaard niet bevoegd te zijn mijne klagten aan te hooren; ik had mij aan de Staten-Generaal gewend, zij hebben mijn verzoek in overweging genomen, maar op het oogenblik, dat zij nog raadplegen, wordt mij steeds van wege den Heer Procureur-Crimineel het bevel aangekondigd, dat mij aan Frankrijk zal overleveren; ik had mij aan de Provinciale Staten gewend, om de uitvoering van dit bevel tot aan de beslissing der Staten-Generaal te doen opschorten; zij hebben geantwoord, dat dit hun niet aanging, enz.'' (1)

In de zitting van den 19den September werd door de centrale afdeeling, betrekkelijk het onderzoek in de Sectiën van het voorstel van den Heer *Dotrenge*, rakende de zaak van *L. N. Simon*, het volgende verslag uitgebragt.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De Heer *Dotrenge*, *Vilain XIV*, *de Secus*, *Cogels*, *Cornet de Grez*, *Vaernewyck* en *Caters* hebben in de vergadering van den 20sten Augustus l. l. het voorstel gedaan, dat het verzoekschrift van *Louis Nicolas Simon*, aan deze Kamer den 7den derzelfde maand toegezonden, Rapport op het voorstel van den Heer *Dotrenge*.

(1) Leidf. Cour.

Vergadering der Staten-Generaal.

door de Staten-Generaal aan den Koning zoude verzonden worden, met eerbiedig verzoek aan Zijne Majesteit, van ten opzigte der daadzaken, die het ontwerp der klagte, in dat verzoekschrift vervat, uitmaken, behoorlijke en naauwkeurige berigten te doen inwinnen, en, indien daartoe termen zijn, de inbreuk te doen herstellen, welke bevonden mogt worden op de Grondwet te zijn gepleegd; ten aanzien van het een, en zoo het te passe komt, van het ander, dien spoed aanbevelende, welke de natuur der zaak vordert; onverminderd al de regten, zoo van het publiek ministerie, als van de beleedigde partij, tegen wien zulks zal bevonden worden te behooren.

Rapport op het voorstel van den Heer *Dotrenge.*

Dit voorstel, Edel Mog. Heeren, naar de sectiën verzonden zijnde, is aldaar met rijpheid overwogen, en er is, uit de rapporten der zeven afdeelingen gebleken, dat de meerderheid zich tegen het gedane voorstel verklaarde.

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

Op voorstel van den Voorzitter werden de deliberatiën over dit rapport uitgesteld tot de volgende zitting. In dezelve bekwam de Heer *Dotrenge* allereerst het woord, en liet zich, tot nadere toelichting van zijn voorstel, dus hooren:

De persoonlijke veiligheid is het eerste en grootste goed, de eenige voldoende reden van het belang en den prijs, die men aan het behoud der overigen hecht.

Het waarborgen van dit oorspronkelijk regt, dat de bron en grondslag is van alle overige regten, maakt het onderwerp uit van verscheiden artikelen onzer Grondwet.

„ Allen, die zich op het grondgebied van het Rijk „ bevinden (dus luidt art. 4. van deze wet), hetzij in- „ gezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak „ op bescherming van persoon en goederen."

Art. 168 houdt in: „ Behalve het geval, dat iemand „ op heeter daad wordt betrapt, mag niemand in hech- „ tenis worden genomen, dan op een bevel van den „ regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding, „ en welk bevel, bij of onmiddelijk na de aanhouding, „ moet beteekend worden aan dengenen, tegen wien het- „ zelve is gerigt."

Art. 169 maakt melding van eene uitzondering, doch bepaalt daarbij nog zorgvuldiglijk de formaliteiten en voorzorgen, welke de Grondwet wil, dat men, zelfs in dat geval, gebruike en in acht neme.

Vergadering der Staten-Generaal.

Hetzelve zegt: „Wanneer een ingezeten, in buiten„gewone omstandigheden, door het politiek gezag mogt „worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige „arrestatie plaats heeft gehad, gehouden daarvan ter„stond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en „hem voorts den gearresteerden, binnen den tijd van „drie dagen, over te leveren."

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

De vertegenwoordigers der natie zweren ieder afzonderlijk, in handen des Konings, niet alleen, *dat zij de Grondwet van het Rijk zullen nakomen en handhaven, en dat zij, in geen geval, en onder geen voorwendsel hoegenaamd, zullen dulden, dat men van dezelve afwijke,* maar ook bijzonderlijk, *dat zij de publieke en persoonlijke veiligheid uit al hun vermogen zullen bewaren en beschermen.*

Het is mij onmogelijk, Ed. Mog. Heeren, te begrijpen, dat wij stellig en woordelijk zouden kunnen belast zijn met het behouden en *beschermen* der persoonlijke veiligheid, en dat wij deze *bescherming* zouden kunnen weigeren aan wie het regt heeft, om dezelve in te roepen. Het is mij onmogelijk te begrijpen, dat wij de ons opgelegde verpligtingen zouden kunnen vervullen, dat wij, in één woord, getrouw zouden kunnen zijn aan onzen eed, door, op eene aanklagte van schennis der persoonlijke vrijheid, koel een antwoord te geven: „Neem „elders uwe toevlugt: dit gaat ons niet aan."

Er is ons eene soortgelijke klagte ingezonden. Ik heb gemeend, dat het in alle tijden van onzen stiptsten pligt zijn zoude, om dezelve in overweging te nemen; doch, vooral in het tegenwoordig oogenblik, dat is te zeggen, in de eerste zitting der eerste vertegenwoordigende vergadering van het Nederlandsche volk, en bijna op den eersten verjaardag der eerbiedwekkende plegtigheid, in welke de grondwetten onzer monarchie voor het oog des hemels en des volks zijn afgekondigd en bezworen, de eer der nationale vertegenwoordiging, en het aanzien, hetwelk dezelve behoort te blijven omgeven, niet duldden stil te zwijgen bij het ontvangen van eene klagte, wegens verkrachting van dat maatschappelijk regt, dat ieder ingezeten, door de bloote inspraak der natuur, ge-

Vergadering der Staten-Generaal.

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

neigd is als het kostbaarst, het heiligst en het onschendbaarst van alle zijne regten te beschouwen.

Het is in dezen geest, dat ik het voorstel, hetwelk zes mijner ambtgenooten met mij gedaan hebben, en het eerbiedig adres, waarbij ik gevoegelijk oordeele hetzelve aan Z. M. in te zenden, heb opgesteld.

De spreker hield zich nog steeds verzekerd, dat, indien men slechts, bedaard en zonder vooringenomenheid, de bewoordingen, waarin beide deze stukken zijn vervat, wilde overwegen, men zou overtuigd worden, dat dezelve het meest geschikt zijn, om alle ongerustheid tot bedaren te brengen, om alle vrees te voorkomen, om alle schroomvalligheid te bevredigen, om te zelfder tijd aan alle onze verpligtingen zoo wel als aan de welvoegelijkheid te voldoen.

Men had, in eenige sectiën, bedenkingen geopperd, betreffende de innerlijke deugdelijkheid van het 4de artikel onzer Grondwet. Ofschoon deze bedenkingen den spreker schenen in geen verband te staan met het onderwerp, dat thans de vergadering bezig houdt, zoo geloofde hij echter omtrent dezelve eenige inlichting te moeten geven.

„Ik had de eer," dus voer hij voort, „lid te zijn der commissie, welke de Koning belast had met het herzien en toepassen van de Grondwet, die de Noordelijke Provinciën in 1814 hadden aangenomen, op het geheele Koningrijk. Toen het 4de artikel werd voorgedragen, was mijn gevoelen niet, om hetzelve in den voorgestelden vorm aan te nemen. Ik dacht, dat eene constitutie aan de ingezetenen alle mogelijke zekerheid moest verschaffen, ten aanzien der regten, welke zij hun toekent. Doch ik dacht niet, dat de bezorgdheid der Grondwet zich behoefde uit te strekken tot de vreemdelingen. Het scheen mij toe, dat, in de bijzondere omstandigheden, waarin ons Rijk geplaatst is, bepalingen van deze laatste soort, als constitutionele grondbeginselen aangenomen en gevolgelijk ten onveranderlijken regel gesteld, ons, in sommige gevallen, aan moeijelijkheden zouden kunnen bloot stellen, aan welke het voorzigtig was, alle gelegenheid of voorwendsel te ontnemen. De aan de vreemdelingen verschuldigde veiligheid konde hun verleend worden bij eene wet, welke konde worden gewijzigd; doch ik meende niet, dat dezelve hun behoefde te worden toegekend bij de constitutie, welke niet vatbaar is

voor eenige wijziging. Men antwoordde mij hierop, dat al de provinciën der Nederlanden, en de Noordelijke in het bijzonder, ten allen tijde een land van toevlugt, herbergzaamheid, bescherming, veiligheid en opregtheid geweest waren, en dat zij zulks behoorden te blijven. Vergadering der Staten Generaal.

„ Het artikel scheen mij aan geene bedenking onderhevig, dan alleen ten opzigte van de plaats, welke men aan hetzelve geven wilde. Want op zich zelf genomen is het schoon, billijk en goed. Het is ook zeer ver van nieuw te zijn. Verscheiden landen hebben hetzelve, van alle tijden herwaarts, niet alleen in hunne wetten, maar ook in hunne staatsregeling erkend. De constitutie van de kleine provincie Braband had hetzelve aangenomen, en de nabutige Mogendheden, wetende, dat dit beginsel een gedeelte uitmaakte van ons staatsregt, en dat het niet in de magt stond van het gouvernement, om hetzelve te overtreden, maakten geene zwarigheid, om hetzelve te eerbiedigen, en vorderden van Braband geene uitleveringen, welke zij wel wisten, dat hun niet konden worden toegestaan. Zoo verre ging de eerbied ook der magtigste Staten voor de regten van de zwakste. De Oostenrijksche Monarchie, onder welke Braband behoorde, was een reusachtige staat in vergelijking van het kleine land van Luik, en echter had er, tusschen deze beide staten, wederkerigheid, ten aanzien van het niet uitleveren, plaats, zonder dat ooit de sterkere gedacht heeft, om aan den zwakkeren een regt te betwisten, waarvan hij zelf gebruik maakte. Waarom dan zou men tegenwoordig niet dezelfde grondregelen kunnen volgen: tegenwoordig, daar men met zoo veel ophefs verkondigt, dat het, voor de rust van Europa en van geheel den aardbodem, noodzakelijk is, de grondbeginselen, welke de onafhankelijkheid der natiën en der gouvernementen beveiligen, hechter en eerbiedwaardiger te maken? De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

„ Doch het is niet ons oogmerk, te onderzoeken, of men wel en voorzigtig heeft gehandeld met het plaatsen van het 4de artikel in onze Grondwet. De oplossing van deze vraag zoude ons geenen regel voor ons gedrag of voor onzen pligt aan de hand doen. Wij kunnen dezen regel slechts uit de Grondwet zelve ontleenen. En het zij het op zich zelf goed of slecht, wel of kwalijk ingerigt, behoorlijk of onbehoorlijk geplaatst zij, het artikel bevindt zich in onze constitutie, en zoodanig als het zich daarin bevindt, moeten wij het nakomen, mo-

Vergadering der Staten-Generaal.

gen wij niet dulden, dat wij van hetzelve afwijken. Indien de constitutie ons verbood onze grachten uit te baggeren, zouden wij het water daarin onaangeroerd moeten laten vervuilen, tot dat dit artikel op eene constitutionele wijze wierd ingetrokken.

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

„ Men moet dus van het voorgestelde onderwerp alles afzonderen wat niet onmiddelijk behoort tot de daadzaak zelve, die als inconstitutioneel bij U Ed. Mog is aangeklaagd; want wij zouden daarvan geen licht ontleenen, en daarin geenen leiddraad vinden. Dat een ander gouvernement aan het onze eene uitlevering gedaan hebbe, welke waarschijnelijk niet strijdig was met zijne Grondwet of met zijne civiele wetten; dit zegt niets. Wij kunnen deze gedienstigheid erkennen door alle wederdiensten, welke onze eigene wetten zullen kunnen gedoogen. Dat de klager *Judas* of *Simon* heete, dat hij een Franschman of een Marokkaan, een Christen of een Heiden, wettig of basterd, blank of zwart, schuldig of onschuldig zij; ook dit zegt niets. Indien de daadzaken, welke hij u heeft opgegeven, waar zijn, ligt in dezelve eene verkrachting der Grondwet opgesloten, en vordert onze pligt om dezelve ter kennisse te brengen van de hooge magt, die, zoodanig geval voorkomende, hetzelve kan en moet herstellen, en alles tot de constitutionele orde terug brengen.

„ Wij mogen ons, in zoodanige omstandigheden, niet onverschillig betoonen, zonder te kort te doen aan hetgeen de Koning zegt heeft te verwachten van Staten-Generaal, welke verknocht zijn aan zijnen persoon en getrouw aan hunne eeden. Hij ten minste, Ed. Mog. Heeren, zal nimmer aarzelen, maar altoos zijne eeden op de stipste wijze vervullen. Men beklaagt zich aan ons over eene daad, welke alle kenmerken draagt van eene inbreuk op de Grondwet. Indien deze inbreuk bestaat, is het gewis, dat dezelve niet begaan is op bevel noch met toestemming van den Koning. Door te aarzelen, om Z. M. te verzoeken van hieromtrent het noodig onderzoek te laten doen, schijnt gij juist het tegenovergestelde te veronderstellen, en deze veronderstelling alleen zoude beleedigend zijn voor zijne gevoelens, voor zijne gezindheid, voor zijnen wil. Toen gij zwoert, *niet te zullen toestemmen, dat men van de Grondwet afwijke*, heeft de Koning gezworen, *zulks niet te zullen gedoogen*. Toen gij zwoert de persoonlijke vrijheid *te zullen handhaven*

en beschermen, heeft de Koning gezworen, *dezelve te zullen handhaven en verdedigen*. Onze harten zijn nog vol van den diepen indruk, welke de gewijde woorden van den eed, door de Grondwet voorgeschreven, en door Z. M., in tegenwoordigheid van zijn volk, met eene zoo edele gerustheid, met eene zoo vaderlijke ontroering, met eene zoo godsdienstige aandacht, met eenen vaderlandlievenden nadruk uitgesproken, op hetzelve gemaakt hebben. Doch gij weet het, Edel Mogende Heeren, allen met mij: wij hebben nimmer eenigen anderen waarborg voor de onschendbaarheid zijner vorstelijke beloften noodig, dan zijn karakter, zijne grondbeginselen en zijne deugden.

Vergadering der Staten-Generaal.

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

„Het zoude mij aangenaam geweest zijn," voer de spreker voort, „indien men, gelijk ik bij den aanvang dezer vergadering gevraagd heb, de tegenwoordige beraadslaging had willen uitstellen tot op het oogenblik, waarin de tegenwoordigheid van het meerderdeel van diegenen mijner ambtgenooten, welke gezamenlijk met mij het voorstel, met hetwelk wij ons thans bezig houden, gedaan hebben, hun vergund had, om mij in de verdediging van hetzelve te ondersteunen.

„Ik beschouw de Grondwet als een onverdeelbaar geheel, waarvan alle artikelen even heilig zijn. Zoo ras een enkel van deze artikels, zonder klagte en zonder herstel, wordt overtreden, zijn, mijns inziens, al de overigen in gevaar. Ik heb gemeend bij deze gelegenheid eenen pligt te vervullen, welke mij dringend door mijn eed werd opgelegd. Ik heb genoegzaam op de wijsheid der natie en op hare verknochtheid aan hare oude instellingen, wier heerschappij door hare nieuwe Grondwet is hersteld, vertrouwd, om te hopen, dat, ten minste bij haar, eene wet van zoo veel gewigt duurzaamheid zoude kunnen verkrijgen, en het lot ontgaan, dat alle hedendaagsche instellingen schijnt te vervolgen en tot den dood te veroordeelen, zelfs nog vóór men dezelve op de proef heeft kunnen stellen."

„Moge het besluit," aldus eindigde de spreker, „thans door U Ed. Mog. te nemen, aan het vaderland den roem doen behouden, op welken hetzelve steeds zoo veel prijs gesteld heeft, dien namelijk, van een land van herbergzaamheid en gastvrijheid te zijn. Dan hoedanig ook het besluit zijn moge, tot hetwelk mijne ambtgenooten en ik aanleiding zullen hebben gegeven, het-

Vergadering der Staten-Generaal.

De Heer *Dotrenge* verdedigt zijn voorstel.

zelve zal ten minste het voordeel opleveren, of van eene hulde te zijn, aan onze constitutionele grondbeginselen bewezen, of van diegenen uit eene gevaarlijke dwaling te helpen (want men moet niemand misleiden), die aan het vierde artikel onzer Grondwet eene kracht zouden kunnen veronderstellen, welke hetzelve, volgens eene uitspraak, niet zoude bezitten."

Het voorstel van den Heer *Dotrenge* verworpen.

Hierna lieten zich verscheiden Leden in breedvoerige vertogen hooren; en stelde eindelijk de President voor, om tot de hoofdelijke stemming over te gaan, en verzocht de Leden, zich, door de woorden *voor* of *tegen*, tot de aanneming of verwerping van het voorstel van den Heer *Dotrenge*, mitsgaders van het al of niet inleveren van het adres, te verklaren. De hoofdelijke stemming, in dier voege ingesteld zijnde, werd het voorstel met 38 tegen 26 stemmen verworpen.

In de zitting van den 5den September was een rekwest van vier inwoners van IJperen aan de Commissie van petitiën gerenvoijeerd. Dezelve bragt op den 10den daarna uit het volgende rapport.

Rapport op het rekwest van vier inwoners van IJperen.

De verzoekers geven te kennen, dat zij lieden, bij akte van den 20sten Maart 1782, van het Oostenrijksch bestuur verkregen hebben eene oppervlakte lands van omstreeks 150 hectars, uitmakende de oude verdedigings-liniën van de vesting IJperen, en welke thans geheel bestond in weilanden, tuinen en bebouwde gronden, bedekt met huizingen, toen in de maand Maart 1815, het Gouvernement zich daarvan met de daad meester maakte, en de verzoekers het bezit ontnam.

Het was te vergeefs, zeggen zij, dat zij zich tegen dien maatregel trachten te verzetten, met inroeping der beginselen van het natuurregt, der bepalingen van art. 145 van het burgerlijk wetboek, en van de wet van 8 Maart 1810; men maakte zich van hunne eigendommen meester, zonder zich zelfs de moeite te geven van dezelve te doen waarderen.

Het besluit van den 11den Junij 1815 opende hun nogthans den weg ter verkrijging eener billijke schadevergoeding, en zij koesterden er de hoop van, toen men overging tot eene waardering, welke den prijs der landen, uit welker bezit zij al reeds gesteld waren, bepaalde op de som van 161,25 franken 50 centimes, eene som niet te min verre beneden de wezenlijke waarde dier goederen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport op het rekwest van vier inwoners van IJperen.

Maar ook deze hoop werd tot hiertoe te leur gesteld. De verzoekers beklagen zich vooral, dat, terwijl het Gouvernement de vruchten en inkomsten der landen deed verkoopen, zij lieden verzoekers, dien onverminderd, bij voortduring, belast werden, zoo met de gewone als buitengewone belastingen, waarvan zij de voldoening alleen ontweken hebben, na eene oneindige menigte pogingen, die hun eene provisionele surcheance deden bekomen.

Zij zijn voornemens, vervolgen zij, tegen deze staat eene actie aan te leggen, overeenkomstig den weg aangeduid bij art. 179 der Grondwet; doch zij bevinden zich in de onmogelijkheid zulks te bewerkstelligen, aangezien de hooge Raad, waarvan dat art. melding maakt, nog niet is daargesteld, noch geregeld; hetgeen de openbare schennis van art. 164 derzelfde Grondwet verlengt, en het aandachtig toezigt noodzakelijk maakt, van Hun Edelm., welke door de verzoekers in deze omstandigheid zeer eerbiedig verzocht worden, „ om bij eene transitoire wet, te bepalen, voor welke regtbank de verzoekers tegen den staat zullen kunnen procederen, om de betaling te erlangen, die hun verschuldigd is, met de kosten, schade en interessen; overigens aan de wijsheid van Hun Ed. Mog. overlatende het nemen van maatregelen, noodzakelijk om de inbreuk van art. 164 en andere der Grondwet te doen herstellen."

Hetgeen de rekwestranten vragen, hadden Hun Edelm., (dus luidde het rapport) bereids gedaan bij art. 4 van de wet van den 31sten Mei van dit jaar; immers dit artikel zegt:

„ Dat, zoo lang de hooge raad niet zal zijn daargesteld, inmiddels de twistgedingen, betrekkelijk het regt van eigendom, schuldvorderingen en burgerlijke regten, waarvan de kennisgeving, naar luid der Grondwet, aan den hoogen raad zoude behooren, zullen worden gebragt voor zoodanig Hoog - Geregtshof, onder welks ressort de

Vergadering der Staten-Generaal.

aanlegger woonachtig is, of indien er meer dan één aanlegger zijn, en dezelve in verschillende resforten wonen, voor een Hoog Geregtshof ter hunner keuze."

Rapport op het rekwest van vier inwoners van IJperen.

De Commissie was mitsdien van oordeel, dat er geene termen waren, om over het onderhavige verzoekschrift te beraadslagen. Niet te min had zij de eer Hun Edelm. voor te stellen, om het verzoekschrift ter griffie te doen nederleggen, ten einde al de leden hetzelve zouden kunnen inzien, en op dat, ingeval er leden zijn mogten, die in het oordeel der Commissie niet deelden, dezelve, naar aanleiding van art. 114 der Grondwet, uit dit rekwest aanleiding zouden kunnen nemen tot het doen van een voorstel.

Voorstel van den Heer *Reyphins* daaromtrent.

De Vergadering vereenigde zich met bovenstaand rapport; doch op den 13den deed de Heer *Reyphins* daaromtrent de volgende voordragt:

EDELMOGENDE HEEREN!

In de vergadering van Dingsdag l.l., heeft Uwe Commissie van petitiën, bij monde van den Heer *Wasseige*, aan de Kamer verslag gedaan van een eerbiedig verzoekschrift, aan U Ed. Mog. ingezonden door vier grondeigenaren, inwoners der stad IJperen, provincie West-Vlaanderen. Dit rekwest, daadzaken en verzoeken behelzende van een' bijzonderen aard, en die mij waardig toeschenen, om daarop de aandacht der Kamer te vestigen, heb ik er een opzettelijk onderzoek van ondernomen, met oogmerk, om gebruik te maken van de magt, toegekend bij art. 114 der Grondwet.

De voorname vraag, welke ik de eer zal hebben aan de beraadslagingen van U Ed. Mog. te onderwerpen, bestaat hierin, of, naar de daadzaken en omstandigheden, door de rekwestranten ontvouwd, artikel 164 der Grondwet geschonden zij. De andere vraag, betrekkelijk de regtbanken, voor welke de verzoekers hunne regtsvordering tegen den Staat zouden kunnen aanleggen, is ondergeschikt, of liever dezelve is komen te vervallen door de goedkeuring, welke de Kamer aan het rapport der commissie van petitiën verleend heeft.

Artikel 164 der Grondwet zegt;

Vergadering der Staten-Generaal.

,, Ieder ingezetene wordt gehandhaafd bij het vreedzaam ,, bezit en genot zijner eigendommen. Niemand kan ,, van eenig gedeelte derzelve worden ontzet, dan ten ,, algemeenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij ,, de wet te bepalen, en tegen behoorlijke schadeloos- ,, stelling."

Voorstel van den Heer *Reyphins* daaromtrent.

Het zal noodig zijn, de voornaamste daadzaken, welke tot het rekwest aanleiding hebben gegeven, na te gaan, ten einde daaruit te zien, of art. 164 op dezelve toepasselijk zij.

In de maand Maart 1815, maakt zich het Gouvernement meester van den grond, waarvan de ontzette eigenaren de betaling vorderen. Men merkt aan, dat destijds de Grondwet nog niet bestond, en dat, indien de bezitters op eene onregelmatige wijze uit hun eigendom gezet zijn, daardoor de Grondwet niet is geschonden. Doch laat ons zien, wat gebeurd zij sedert de uitvaardiging dier wet.

Het Gouvernement heeft zich niet slechts gehandhaafd in het bezit van den grond, aan de eigenaren ontnomen, om de vestingwerken van de stad IJperen uit te breiden, maar, onder het oog dier eigenaren zelve, heeft het, ten zijnen eigene voordeele, alle de vruchten van die landen, opgekomen tot aan het einde van het jaar 1815, doen verkoopen, en er den prijs van door zijne agenten ontvangen. De eigenaars, ziende dat het Gouvernement hunne uit bezitstelling voltooide, verdubbelden van ijver en pogingen, om de hun verschuldigde schadevergoeding te erlangen. Men antwoordde hun, in de maand Januarij 1816, door eene executie ten fine van betaling der gewone en buitengewone belastingen, opgelegd op die zelfde landen, waarvan de uit bezitstelling, voor de oogen der gansche wereld, voltooid was, en waarvan het Gouvernement de vruchten trok. Opmerkelijk is het, dat de werken, sedert het invallen van den zomer van 1815, niet voortgezet zijnde geworden, de landerijen in staat van bebouwing gebleven zijn, en dat alzoo niets belette, het provisionele genot derzelve aan de eigenaren te laten, vermits men er bij bleef, om hun niet te betalen.

De eigenaren, van den eenen kant uit hunne eigendommen gezet door het Gouvernement, van den anderen kant door de bedienden der schatkist gedrongen tot betaling der belasting voor die zelfde eigendommen, dat

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van den Heer *Reyphins* daaromtrent.

den, in de maand Januarij 1816, kostbare en gevaarlijke reizen naar Brussel en naar 's Gravenhage, om alle deze omstandigheden ter kennisse van het Gouvernement te brengen, en verkregen *provisionele surcheance* van de executie, waarmede zij door de ambtenaren der belastingen werden bedreigd.

Gedurende den geheelen loop van het tegenwoordig jaar, is niets verzuimd geworden ter verkrijging der schadeloosstelling. Reizen, verzoeken, tusschenkomst van ambtenaren bij alle de hoofden van administratie, welke de zaak konde aangaan, alles is aangewend, niets is verkregen geworden. Eindelijk naderde de tijd van den oogst van 1816, en, indien het Gouvernement dien nogmaals deed verkoopen, hoopten de eigenaren, dat men eindelijk zoude ophouden, hen onregtvaardig te behandelen. De verkooping is aangekondigd geworden, en onder de oogen der eigenaren, ten voordeele van het Gouvernement volbragt.

In het verslag der rekwestranten, heb ik de volgende woorden opgemerkt: „zoodanige schreeuwende afpersingen zijn ongehoord in de jaarboeken der volken; zij waren onbekend, zelfs onder het ijzeren juk, hetwelk gedurende twintig jaren op de Belgen gedrukt heeft; want het Fransche bestuur heeft, volgens de bestaande waarde, aan de supplianten betaald, een gedeelte van den grond, dat hetzelve van hen had terug genomen." Deze uitdrukking der droefheid, en de daaruit ontsprotene vergelijking, vinden verschooning in de overmate van onregtvaardigheid, waarvan de rekwestranten slagtoffers zijn; doch de strenge regtvaardigheid vordert te verklaren, dat, door het Doorluchtig Hoofd van den Staat, de stelligste bevelen zijn uitgevaardigd, om de gevorderde schadeloosstelling te bewerkstelligen. En echter gaan de rekwestranten dien zelfden Staat aanspreken, de regtbanken gaan weergalmen van een regtsgeding, dat alle vrienden van het bestuur moet bedroeven.

Maar aan welke langwijligheden in de regtsvordering, aan welke moeijelijkheden in de uitvoering, zullen de van hun eigendom ontzette personen niet zijn blootgesteld, alvorens, door middel van regten, volkomene en geheele voldoening te erlangen? En welke is dan die onzigtbare magt, welke den wil van den Souverein stremt? van waar die vermetelheid, welke de bevelen van den

besten der Koningen veracht, door dezelve niet ten uitvoer te brengen? Vestigen wij onze blikken op onze provinciën, Ed. Mog. Heeren, en elk onzer zal in de zijne die onregtvaardigheden ontdekken, welke zich vermenigvuldigen naarmate van den afstand van den zetel des bestuurs. Het schijnt, dat eene duistere zamenzwering de Grondwet in derzelver grondslag wil ondermijnen: de vijanden der bestaande orde van zaken weten, dat, op den langen duur, de klagten ook eene magt vormen, tegen welke het sterkst gevestigd bestuur niet bestand is, de openbare meening namelijk. Laat ons van onzen kant waken, voor de instandhouding der eeuwige grondbeginselen, welke de Grondwet heeft geheiligd: laat ons het Gouvernement waarschuwen, zoo dikwijls er zich de gelegenheid toe opdoet: onze pligten, onze eed vorderen zulks van ons.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel van den Heer Reyphins daaromtrent.

Ik heb de voornaamste omstandigheden aangevoerd, welke, in het onderhavig geval, eene overtreding der Grondwet doen zien; vele andere omstandigheden ga ik met stilzwijgen voorbij, uit vrees van bij U Ed. Mog. een gevoel van verontwaardiging op te wekken. Deze is geenzins mijne bedoeling, ik begeer, dat de koele rede het besluit doe nemen, hetwelk ik de eer zal hebben aan de Kamer voor te stellen. Ik heb het gebeurde moeten herinneren, om aan te toonen, dat het Gouvernement, ook na het bestaan der Grondwet, het oogmerk gehad heeft, om de rekwestranten van derzelver eigendom te ontzetten, en dat zulks volvoerd is; dat, door herhaalde maatregelen van het Gouvernement, de eigenaren, gedurende een aanzienlijk tijdsverloop, van alle uitoefening van eigendom zijn verstoken geworden. Hierdoor vervalt de tegenwerping, welke sommigen misschien zouden willen maken, dat artikel 164 der Grondwet niet bepaalt, dat de schadeloosstelling moet *voorafgaan*; want inderdaad, er kunnen omstandigheden bestaan, zoo dringende, dat de loop van het bestuur gestremd zou worden, indien, ter zake van ontzet van eigendom ten algemeenen nutte, eene voorafgaande schadeloosstelling vereischt wierd, vermits men dan, of de wet met geweld zou moeten schenden, of den dienst van den Staat benadeelen. Maar geene dezer bedenkingen doet zich op, ten aanzien der rekwestranten. Sedert zij van hun eigendom ontzet zijn, is er een geruimen tijd in vollen vrede verloopen: het Gouvernement heeft, gedurende

Vergadering der Staten-Generaal. Voorstel van den Heer *Reyphins* daaromtrent.

twee jaren, al de vruchten van dat eigendom genoten; even menigvuldige als eerbiedige pogingen zijn aangewend geworden, ten einde de schadeloosstelling te erlangen, en alle zijn dezelve vruchteloos afgeloopen. Er heeft dus, buiten tegenspraak, een wederregtelijk ontzet van eigendom plaats gehad; de Grondwet is geschonden geworden.

Tweeledig was het doel der rekwestranten met zich bij de Staten-Generaal te vervoegen: vooreerst om eene transitoire wet te verzoeken, ter bepaling van de regtbank, welke bevoegd zijn zoude, om over hunne tegen den Staat in te brengen vordering regt te spreken; daar het hun twijfelachtig konde voorkomen, of de wet van den 31sten Mei op deze vordering toepasselijk ware, vermits de wet, in den eersten opslag, is toegeschenen, alleen bepalingen te vervatten ten aanzien van het *contentieux* der douanen. Doch de Kamer, het tegenovergestelde gevoelen aangenomen hebbende, is dit eerste doel reeds vervuld. Het tweede strekt, om te doen herstellen de inbreuk op de Grondwet gedaan, en legt ons pligten op ter vervulling. Indien zoodanige hatelijke onregtvaardigheden zonder schitterende voldoening bleven, zou het Gouvernement den eerbied van het volk verliezen en tot zijnen eigenen ondergang medewerken. Door ter kennisse des Konings te brengen, dat Hoogstdeszelfs uitdrukkelijke verlangen, om gelijk regt te verschaffen aan alle onderdanen des Rijks, miskend zijn geworden, zijn wij zeker van een' heilzamen slag toe te brengen aan de vijanden van het bestuur, die hetzelve gehaat zoeken te maken. Uit hoofde dezer overwegingen, heb ik de eer voor te stellen:

„ Dat een verzoekschrift van *Alexander Malou*, *Henri Carton*, *Jean de Bouck* en *Jean de Acker*, inwoners der stad IJperen, provincie West-Vlaanderen, door de Staten-Generaal aan den Koning verzonden worde, met eerbiedig verzoek aan Zijne Majesteit, om te doen herstellen de inbreuk gedaan aan de Grondwet ten aanzien der rekwestranten, door hun ontzet, ten algemeen nutte, van hunne eigendommen, aangewezen bij hun verzoekschrift aan de Staten-Generaal, zonder dat zij tot hiertoe de schadeloosstelling bekomen hebben, die hun verschuldigd is, en waarvan het bedragen bewezen wordt uit de stukken, die sedert lang in handen van het Gouvernement zijn.

digd

„Ik vraag dienvolgens, dat dit voorstel verzonden worde naar de sectiën, om aldaar onderzocht, vervolgens in het openbaar behandeld, en, in gevalle van aanneming, verzonden te worden, overeenkomstig het reglement van de Kamer en de Grondwet." — Vergadering der Staten-Generaal.

Het besluit viel, om dit voorstel te verzenden aan de sectiën ten fine van onderzoek; doch de Heer *Reyphins* zeide in de zitting van den 20sten September: „dat hij onderrigt was geworden, sedert het doen van zijn voorstel, dat door Z. M. reeds werkelijk aan den Intendant-Generaal der administratie van oorlog de stiptste bevelen waren gegeven tot het doen der, door de rekwestranten gereclameerde, schadevergoeding; weshalve hij zijn voorstel introk, zich echter voorbehoudende, om zoo de betaling niet spoedig volgde, hetzelve te herhalen, met verzoek, dat daarvan aanteekening in de notulen mogt worden gedaan:" — en werd daartoe besloten. — De Heer *Reyphins* trekt zijn voorstel in.

Op den 30sten October had de vereenigde zitting der Staten-Generaal plaats ter ontbindinge van derzelver vergadering. Dezelve werd door den president der Eerste kamer den Graave *de Thiennes de Lombize* geopend. De griffier der eerste kamer las de notulen voor van het verhandelde in de vereenigde zitting der Staten-Generaal ter opening der gewone bijeenkomst van 1815 op den 16den October van dat jaar: deze notulen geresumeerd zijnde, werden dezelve, na deliberatie, gearresteerd. Vervolgens begaven zich de, door Presidenten der beide kamers daartoe benoemde Leden, eene Commissie uitmakende, buiten de zaal tot afhaling van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken, welke ter vergadering binnen geleid zijnde, zich tegen over den President plaatste en de volgende aanspraak deed: — Ontbinding der Vergadering van 1815.

EDELMOGENDE HEEREN!

De werkzaamheden, waarmede zich deze eerste gewo-

Ontbinding der Vergadering van 1815.

ne vergadering van U Edel Mog. zoude bezig houden, afgeloopen zijnde, heeft het Z. M. behaagd mij den vereerenden last op te dragen, die, in naam van wege Hoogstdenzelven te sluiten.

Het is niet dan door den drang der omstandigheden, dat de deliberatiën van U Edelm. gedurende eenen zoo langen tijd hebben moeten uitgerekt worden; en wie uwer, Edelm. Heeren, zal niet ten volle de verpligting hebben ingezien, waarin de Koning zich bevond, om, zoo veel van hem afhing, voor te komen, dat het leggen van die gronden, zonder welke geen staatsgebouw kan gevestigd worden, geen oogenblik langer, dan de volstrekte noodzakelijkheid zulks vorderde, vertraagd wierd.

Wel verre derhalve, van zich de opoffering te beklagen, welke U Edelm., door eene zoo herhaalde verwijdering van hunne huisselijke betrekkingen, aan hun vaderland gedaan hebben, zullen dezelve zich integendeel niet dan met belangstelling kunnen herinneren aan de moeijelijkheden eener zitting, die den weg gebaand heeft, om alle volgende beraadslagingen gemakkelijk en kortstondig te maken: en U Edelm. zullen gereedelijk de bezorgdheid van den Vorst erkennen, die door zijne onafgebroken pogingen, om alles met die voortvarendheid, welke de aard der zake toeliet, te doen voorbereiden, deze vergadering heeft willen in staat stellen, om, in een enkel jaar, datgene tot stand te brengen, waartoe, met eenen minder werkzamen geest, jaren zouden hebben kunnen besteed worden.

Inderdaad, Edelm. Heeren, wanneer men het oog vestigt op de onderscheiden verordeningen, welke in den loop dezer zitting, zijn behandeld en afgedaan, dan zouden enkele daarvan, door derzelver hooge gewigt, en uitgebreiden invloed over alle klassen der maatschappij reeds voldoende zijn, om die zitting voor altijd hoogst gedenkwaardig in de Jaarboeken van Nederland te maken.

Het is er intusschen verre van daan, dat Z. M. zich zoude durven voorstellen, (en geenzins zullen hier zekerlijk U Edelm. hierin met den Koning verschillen) dat de vastgestelde wetten, reeds alle, van den beginne af aan, die volkomenheid hebben zouden, waarvoor dezelve vatbaar zijn. Inzonderheid mag zulks geoordeeld worden het geval te zijn met betrekking tot die financiële wetten, welke in het laatste tijdperk dezer zamenkomst, door U Edelm. zijn aangenomen.

Maar het was noodig, U Edelm. Heeren, een standpunt te bepalen, van waar men zoude kunnen uitgaan, om allengskens, en geregeld door het licht der ondervinding geleid, het groote doel te bereiken, waartoe de eenparige wenschen van Koning en onderdanen zich moeten uitstrekken, de duurzame vestiging namelijk van een financiëel stelsel, hetwelk niet voor een gedeelte der natie, maar voor het geheel berekend, en toereikend om de uitgaven te bestrijden, welke noodig zijn, om, aan den staat dat aanzien en die kracht te geven, welke deszelfs betrekkelijke toestand onder de volken van Europa vordert, tevens al dat gene in zich vereenigt, wat strekken kan, om hetzelve door de ingezetenen, op de gemakkelijkste, maar tevens de zekerste, en juist daardoor meest evenredige wijze, te doen dragen, met de minstmogelijke kwetzing van die onderscheidene belangen, welke, als het ware, in het bestaan der burgerlijke maatschappij zijn ingeweven. Ontbinding der Vergadering van 1817.

Het zal den Koning derhalve nimmer onaangenaam zijn kunnen over het aangenomen stelsel, gelijk over alle andere onderwerpen, die tot het geluk zijns volks in betrekking staan, alle die inlichtingen te ontvangen, welke in staat zijn, hem den invloed van hetzelve op alle de aangelegenheden, die daarin betrokken zijn te doen kennen, en alzoo aanleiding te geven, om daar, waar het blijken mogt, dat de deelen van het geheel het noodig verband missen, dezelve meer geëvenredigd en meer passende te maken.

Gelijk Z. M. tot aanvankelijke daarstelling van dat stelsel, en van zoo vele andere verordeningen, als noodig waren, om de slagboomen te doen wegvallen, die van dit land, offchoon in naam één, nogthans tot hiertoe in de daad twee rijken maakten, de getrouwe medewerking van U Edelm. heeft mogen ondervinden, vertrouwt Hoogstdezelve, daarop niet minder te mogen rekenen bij alles, wat nog verder tot vestiging van den nieuwen staat, en tot uitbreiding van den bloei des Rijks, zal moeten vastgesteld worden.

Weldra zal de weg daartoe wederom op nieuw aan U Edelm. geopend worden, en, offchoon de wetten, welke Z. M. zich voorstelt, bij de aanstaande vergadering, aan de beoordeeling van U Edelm. te onderwerpen, wellligt minder tot het bestaan van den staat zelven kunnen gerekend worden te behooren, dan sommige der gene, welke reeds zijn overwogen en aangenomen, zal

Ontbinding der Vergadering van 1815.

nogtans een aantal hoogst gewigtige onderwerpen de aandacht van U Ed. Mog., schoon waarschijnlijk gedurende een korter tijdvak, moeten bezig houden.

Z. M., gebruik makende van het regt, bij de Grondwet aan Hoogstdenzelven toegekend, heeft daartoe dit maal de stad Brussel bestemd, alwaar U Ed. Mog. van wege Hoogstdenzelven worden uitgenoodigd op den 21sten der loopende maand, wederom zamen te komen, en Hoogstdezelve ziet met welgevallen het tijdstip te gemoet, waarop U Ed. Mog. derzelver welwikkend oordeel en ijverige pogingen wederom tot heil des vaderlands zullen kunnen aanwenden, met die zelfde zucht, om de op hunne betrekking rustende verpligtingen tot meest mogelijke bevordering van dat heil te doen dienstbaar zijn, waarvan zij, gedurende de zitting, die op dit oogenblik gesloten wordt, zulke ondubbelzinnige blijken gegeven hebben.

Aan zijne Exc. werd op gelijke wijze, als bij zijne komst, uitgeleide gedaan.

Provinciale aanstellingen en organisatiën.

Bevorens het einde van de Vergadering der Staten-Generaal van 1815, hadden provinciale aanstellingen en organisatiën plaats, waarvan wij hier voegzaam gewag kunnen maken, eer wij met het vermelden der vergadering van de Staten-Generaal van 1816 aanvangen.

Verandering en bepaling van het wapen des Rijks.

In Junij bragt de Hooge Raad van Adel ter kennis der Gouverneurs van de Provinciën, dat, bij een besluit des Konings van den 24sten dier maand, definitief was vastgesteld: ,, dat in het wapen des koningrijks de blokken overlangs moeten staan, en dus meerdere lengte dan breedte hebben, terwijl sommige derzelven tegen den kant van het wapen zullen zijn geplaatst, zoodat dezelve niet dan ten deele zullen zigtbaar zijn. Deze blokken zullen voor het overige noch een bepaald getal hebben, noch in eene geregelde orde geplaatst zijn; en de leeuwen, tot schildhouders dienende, zullen meer plat afgebeeld moeten zijn, en in de natuurlijke kleur van den leeuw."

De Provinciale Staten van het Groothertogdom Luxemburg hielden op den 3den Junij, onder het Voorzitterschap van den Heer *Willemar*, provisioneelen Gouverneur, hunne eerste Vergadering. Zij waren, voor de Ridderschap: *A. de Feller*, *P. A. Duprel*, *J. G. Nennheuves*; voor de Steden: *P. J. Collaert*, *F. Roeses*, *C. André* (de oudste); voor de Eigenerfden: *J. F. Probst*, *N. Claissé*. Griffier *J. B. Gellé*. Staten van het Groot-Hertogdom Luxemburg.

Te Namen had de installatie der Staten plaats op den 10den Junij, door den Gouverneur *d'Omalius*. Op den 1sten Julij, den dag harer eerste gewone zitting, was de vergadering bijna voltallig, daar er 50 Leden tegenwoordig waren van de 54, waaruit deze, volgens den inhoud van het reglement, bestaat. Voor de Ridderschap. Graaf *de Berlaymont*, Baron *de Coppin de Falaën*, *Desmanet de Biesme*, *de Gaiffier de Tamison*, Baron *Jacquier de Rosée*, Graaf *de Hamal de Vierves*, Baron *d'Haultepenne d'Arville*, *d'Hoffsmitt de Resteigne*, Graaf *de Liedekerke Beaufort*, Graaf *de Liedekerke de Pailher*, Markgraaf *de Maillen*, Baron *de Montriot d'Hestroit*, *de Moreau de Bioulx*, Baron *de Ponty*, Baron *de Wal de Baronville*, Baron *de Woelmont*, *de Zualart*. — Voor de Steden: *de Baré de Comogne*, *Biot*, *Bruno*, *Cardon*, *de Chaveau*, *Destrée*, *Dubois*, *Fallon*, *Dupont d'Aherée*, *Lammens*, *Mohimont-Bivort*, *Moncheur*, *Lion*, *Petit-Jean de Prez*, *Pirson*, *Preyat*, *de Rennette de Villers-Perwin*, *Wasseige* de Zoon. — Voor de Eigenerfden: *Amand*, *Bleret*, *de Cartier de Porcheresse*, *Delmarmol*, *de Doncel*, *de l'Halle*, *Henin*, *Herman*, *Lalieu*, *Maurissons*, *Mathieu de Modave*, *de Montpellier*, *Renson d'Harroy*, *de Robaulx*, *de Severin*, *de Soer*, *Walter*. — Gedeputeerde Staten. Voor de Ridderschap: *Desmanet de Biesme*, Baron *de Ponty*, *N* . . . . Voor de Steden: *Bruno*, *Dubois*, *N* . . . . Voor de Eigenerfden: *Delmarmol*, *Walter*, *N* . . . . Staten van Namen.

Op den 8sten Julij zijn de Staten van Antwerpen bijeen gekomen. Zij werden door den Gou- Staten van Antwerpen.

Staten van Antwerpen. vervolgens plegtig geïnstalleerd met eene aanspraak, die met een algemeen geroep van *leve de Koning!* beantwoord werd. Voor de Ridderschap: de Graaf *de Marnix*, *Stier d'Aertselaar*, de Baron *van Kessel*, *J. van Havre*, de Burggraaf *de Fraula de Broechem*, de Ridder *F. van Ertborn* en *Ullens Cornelissen*. — Voor de Steden: *van den Brande*, *van Broeck*, *P. D. Caters*, *H. Cogels*, *E. van Ertborn Vermoelen*, *Estrix*, *A. de la Haye*, *P. de Heyder*, *P. Mesmaekers*, *C. Moyers*, *J. Montens*, *A. de Moor*, *J. B. Ollivier*, *le Paige Bom*, *J. B. van den Plassche*, *A. Snoy*, *D. Thuret*, *van Trier de Tiège*, *van Wambeke* en *Wirix de Kassel*. — Voor de Eigenerfden: *de Becker*, *Dierckxsens Broeta*, *Eliaers*, *Fonteyn*, *van Henexthoven*, *P. H. Janssens*, *Lauwers*, *Mertens*, *C. de Meulenaer*, *van der Neesen*, *van Passen*, *J. Peeters*, *C. van Reeth*, *Spruyt* en *van Steenacker*. — Eenige andere Leden der Staten, zich niet naar de vergadering hebbende kunnen begeven, hadden de redenen daarvan opgegeven, en zouden in de volgende zitting worden geïnstalleerd. — Op den 16den benoemden zij de Commissie, die, ingevolge art. 54 der Grondwet, de hulde der provincie aan den Koning zou brengen; bestaande uit den Baron *Keversberg de Kessel*, Gouverneur der provincie, President der Staten, de Heeren *Bosschaert de Bouwel* uit de Ridderschap, *H. Cogels*, *A. Snoy* voor de Steden, en *Dierckxsens Broeta* voor de Eigenerfden.

Staten van Zuid-Braband. De Leden van de Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid Braband, bij decreet van Z. M. van 4 Julij benoemd, werden den 11den door den Gouverneur geïnstalleerd; voor de Ridderschap: de Baron *Karel van der Linden d'Hoogvorst*, en de Baron *Joseph Bonaert*; voor de Steden: *Huysman d'Annecroix* en *J. de Waha*; voor de Eigenerfden: de Baron *de Beckman Duval* en *Viron* de Zoon.

De namen der Leden, welke de Staten dezer provincie uitmaken, zijn. Voor de Ridderschap:

Staten van Zuid-Braband.

de Graaf *d'Astier*, *H. de Baillet*, de Baron *de la Barre de Flandres*, de Baron *M. de Beeckman*, de Baron *J. de Bonaert*, *Goubau de Corbeek-Dyle*, de Baron *Huys de Thy*, de Graaf *de Lannoy*, de Baron *Ch. van der Linden d'Hoogvorst*, de Baron *de Maleingreau d'Hembise*, de Graaf *Fr. van der Noot*, de Baron *van Outheusden*, *van Reynegom de Buzet*, de Burggraaf *de Roest d'Alkemade*, de Burggraaf *de Spoelberch*, de Graaf *van der Stegen*, de Baron *de Thysbaert*, de Marquies *de Verquignieul*, de Baron *de Wal*. — Voor de Steden: *G. Baesen*, *Carlier*, *Charlé*, *M. E. Claes*, *J. de la Costa*, *Daels*, *van Gameren*, *Gaucher*, *Gilbert*, *Hennesfy*, *van Hooghten*, *le-Hoye*, *Huysman d'Annecroix*, *L. Loyaerts*, *d'Onyn*, *Overman*, *Perfoons d'Oordingen*, *Pollaert de Canivris*, *Poullet*, *de Reus*, *Spruyt*, *J. de Waha*, *W. de Jauche*, *de Wyels*, *Zénézo*. — Voor de Eigenerfden: *L. Anné*, *Art*, de Baron *de Beeckman-Duval*, *J. B. Claes*, *Decoux*, *van den Eynde*, *Defreint*, *de Hemptinne*, *de Hertoghe*, *Huysman de Neufcour*, *Liem*, de Ridder *de Knyf*, *A. de Janti*, *J. de Sneltinck*, *Fr. L. Stevens*, *J. Strens*, *Valeriane*, *A. van Nuffel*, *M. Verlat*, *de Villégas de Clekamp*, *Viron* de Zoon, *H. de Viron*, *L. Wellens*.

Staten van West-Vlaanderen.

De Staten van Westvlaanderen waren te Brugge geïnstalleerd door den Gouverneur de Baron *de Loen*, op den 1sten Julij. Voor de Ridderschap: de Baron *Lebailly*, *L. van den Bogaerde*, *Ch. van Caloen Caloen*, de Graaf *E. de Carnin*, de Baron *Ch de Croeser de Berges*, *J. d'Hamins van Outryve*, *J. G. der Kervin de Heere*, *J. Bruno de Keignaert*, *J. F. Mazeman de Couthove*, de Burggraaf *Ch de Nieuport* en *E. L. J. van Outryve Ydewalle* — Voor de Steden: *J. Angillis*, *F. X. de Bal*, *H. F. Bellerooche*, *Fr. de Bien*, *A. Blanckaert*, *J. B. de Brouckere*, *J. B Coppieters Twallant*, *J. de la Coste de Watermale*, *Ch. Delmotte*, *J. Ghserbrant*, *J. E. M. Geeraerts-Peterbroeck*, *F. X. de Lange*,

Staten van Westvlaanderen. *J. B. Larmuseau*, *Fr. van der Meersch*, *R. de Teelaert*, de Burggraaf Baron *J. Ph. Peesteen d'Hooghe*, *P. de Potter-Maroux*, *J. van Renynghe*, *P. F. Rodenbach*, *B. van Severen*, *Br. van der Stichle*, *Fr. Tibaux* en *Ch. Triest de Heere*. — Voor de Eigenerfden: *A. Angillis*, *P. Bataille*, *J. J. Clauwaert*, *E. du Fort*, *J. van Eslande*, *J. de Geest*, *J. van der Gracht*, *L. d'Hanius de Bie*, *Fr. Imbert*, *Ch. J. Huyghe*, *L. B. Kingiaert*, Heer van Ghelewelt, *Ch. Deleger*, *A. H. de Moricheron*, *A. Morel*, *L. Ollevier*, *Ph. Hopsomer*, *Fr. van Praet*, *L. Pycke*, *J. B. de Rym*, *F. de Serret van Outryve*, *J. F. van Sielighem*, *J. van Akera*, *Ph. Veranneman*, *A. Wieland* en *Olivier Roels*, Griffier. De Gedeputeerde Staten waren, uit de Ridderschap: *L. van den Bogaerde*, *J. G. de Kervin de Heere*; uit de Steden; *C. Delmotte*, *B van Severen*; uit de Eigenerfden; *A. Angillis* en *J. van der Gracht*.

Staten van Henegouwen. De installatie der Staten van Henegouwen had almede op den 1sten Julij door den Gouverneur dier provincie te Mons plaats.

Staten van Oostvlaanderen. De Staten van Gent werden op den 13den Julij door den Gouverneur geïnstalleerd, bestaande uit negen Leden; voor de Ridderschap: *de Crombrugge Keerle* en *van der Haeghen-Mussein*. — Voor de Steden: *de Craeker*, *de Moerloose Gremer* en *E. van der Meersch* de Zoon. — Voor de Eigenerfden: *J. van Crombrugghe*, *Surmont de Voster*, *Lippens* de Zoon en *Cornelis*.

Eenigen van de personen, welke door Z. M. in de Ridderschappen der verschillende provinciën geadmitteerd waren, hadden verkozen deze onderscheiding niet aan te nemen. — Den Hoogen Raad van Adel werd dienvolgens aangeschreven, om op zijne registers de namen der weigerachtige door te schrappen, en Z. M. heeft wijders de onder dat getal behoorende Heeren *de Rhodes* en *de Thiennes van Leyemburg* in Oostvlaanderen, *de Gager* in Henegouwen, en *L. van de Werve van Vosselaere* te Antwerpen, van hunne be-

trekking als Kamerheer vervallen verklaard. — Dit had in de maand Julij plaats.

In September benoemde Z. M. tot Lid van de Ridderschap in de provincie Zuid-Braband, den Baron *Th. van Reynegom van Buzet*; tot Lid der Staten van de provincie Zuid Braband, van wege de Ridderschap, den Baron *G. J. J. Ghislain van Reynegom*; tot Leden van het Collegie van Gedeputeerde Staten derzelfde provincie; voor de Ridderschap: *H. de Baillet*, den Graaf *Fr. van der Noot*; voor de Eigenerfden: *J. Sirens*. — Voorts tot Leden van het Collegie der Gedeputeerde Staten van de provincie Antwerpen; voor de Steden: *P. J. de Heyder*, *J. B Olivier*; voor de Eigenerfden: *J. E. Fr. van Henckxthoven*. Staten van Zuidbraband. En Antwerpen.

Den 20sten September benoemde Z. M. tot Hoogstdeszelfs Staatsraad in buitengewonen dienst *J. H. van Swinden*, Hoogleeraar van het Athenaeum Illustre te Amsterdam en Lid van het Koninklijk Nederlandsche Instituut. *J. H. van Swinden* buitengewoon Staatsraad.

Bij onderscheidene besluiten in de maand October benoemde Z. M. tot Leden der Staten van de provincie Luik; voor de Steden: *Le Noir*; voor den landelijken stand: *de Macar* de Vader. — Tot Leden van de provincie Westvlaanderen; voor de Steden: *Coucke*, *Fr. de Coninck*, *Isenbrandt* de Vader, *de Jonghe*, *J. Rosseuw*, *Fr. Ruymbeke*; voor de Eigenerfden: *M. de Brabander*, *C. A. de Laitre*, *Lagae*, *L. Wallaris*; — en tot Lid der Gedeputeerde Staten dier provincie, voor de Eigenerfden: *E. de Carnin*. — Tot Leden der Staten van de provincie Antwerpen; voor de Ridderschap: *Ch. Spoelbergh*, *H. de Wit*; voor de Steden: *A. Werbrouck*; voor den landelijken stand: *J. Wouters*. — Voor de provincie Oostvlaanderen tot Leden der Staten; voor de Ridderschap: de Graaf *A. de Lichtervelde*, *Ph Piers Ghellinck*; voor de Steden: *Blommaert van Overwaerd*, *Contrera* en *Liefmans*; voor de Eigenerfden; *A. van den Bogaerde* de Zoon, *Bogaert*, *van Dooren*, *Papelen Goethals*, *Br. van* Onderscheidene benoemingen van Provinciale Staten.

Onderscheidene benoemingen van Provinciale Staten.

Hecke, *Peesteen*. Voor de Staten der provincie Henegouwen. — Voor de Ridderschap: *Dastier*, de Baron *A. de Leuze*, de Graaf *de Pestre de la ferté*. Voor de Steden: *J. Braconnier*, *D. Rouille*, *Tondreau*; — voor de Eigenerfden: *Carpentier*, *Dardembourg de Giebecq*, *Roulez*; en tot Leden van de Gedeputeerden voor de Ridderschap: *de Cauy d'Anfereuil* en *Dastier*. — Voor het Groot-Hertogdom Luxemburg, voor de Ridderschap: *F. de Valx*, *J. de Matheling*, G. Baron *de Solcuvre*, *C. L. Linotte de Ponpeham*; — voor de Eigenerfden: *Jacobs*, *L. F. Picard*, *J. N. Rossignor*. — Voor de Gedeputeerde Staten van Namen, in de Ridderschap: *de Moreau de Bibul*; — voor de Steden, *B. Lammens*; — voor de Eigenerfden: *Casimir de Modave*.

De Graaf *van Hogendorp*, op deszelfs verzoek, van ministeriële functiën dankbaar ontslagen.

De slegte staat der gezondheid van den Grave *van Hogendorp*, Minister, Vice-President van den Staatsraad, hem reeds sedert eenigen tijd verpligt hebbende, aan den Koning zijn ontslag der Ministeriële functiën te vragen, gaf Z. M., op het nieuw aanzoek van dien waardigen Staatsdienaar, niet dan met leedwezen toe. Hij bekwam een honorabel ontslag in de vleijendste bewoordingen, welke de talrijke en gewigtige diensten herinnerden, door hem aan het vaderland bewezen zoo op het gedenkwaardig tijdstip, wanneer hetzelve het juk van den vreemdeling afschudde, als in het vervolg, behoudende de Heer *van Hogendorp* den titel en rang van Minister van Staat.

Vergaderingen der Ridderschappen van de Zuidelijke provinciën.

De Ridderschappen bij art. 131 van de Grondwet geroepen, om hare respective reglementen te vervaardigen, werden te dien einde door Z. M. bijeen geroepen tegen den 1sten December; wordende deze eerste vergaderingen gepresideerd: in de provincie van Zuid-Braband door den Graaf *A. de Lannoy*; van Oostvlaanderen door den Graaf *van der Meeren*; van Westvlaanderen door den Baron *de Croeser de Bergues*; van Henegouwen door den Ridder *de Bouvies*; van Namen door den Baron *de Haultepenne*; van Antwer-

pen door den Graaf *de Marni*; van het Groot-Hertogdom Luxemburg door den Baron *d'Anethan*.

Overeenkomstig de Grondwet en de Boodschap des Konings van den 1sten October aan de vorige Vergadering der Staten-Generaal, had op den 21sten dier zelfde maand de opening van de Vergadering der Staten-Generaal voor 1816 te Brussel plaats. Te dien einde hadden zich de Leden van de beide Kamers des middags, ten 12 uren, naar de groote zaal van het stadhuis, voor de gewone Vergaderingen van de Tweede Kamer provisioneel bestemd, begeven, en had de Voorzitter van de Eerste Kamer de zitting geopend; waarna de Griffier een besluit des Konings, van den vorigen dag, voorlas, waarbij Z. M. den Graaf *de Thiennes de Lombize*, lid van de Eerste Kamer, tot Voorzitter dier Kamer voor de tegenwoordige zitting benoemde. De President benoemde onmiddellijk 16 Leden uit de Staten-Generaal, om den Koning te ontvangen en binnen te geleiden, wanneer Hoogstdezelve op het Binnenhof van het Stadhuis zou afgestapt zijn. Vergadering van de Staten-Generaal voor 1816.

In dien tusschentijd was Z. M. uit het paleis vertrokken, gezeten in eene koets met 8 paarden bespannen. De Prins *van Oranje* en Prins *Frederik der Nederlanden* zaten tegen over Z. M. De gansche trein trok in de, bij een programma voorgeschrevene, orde de stad door en begaf zich naar de Staten-Generaal, over de groote plaats van het stadhuis gaande.

Z. M. uit het rijtuig gestapt zijnde werd door de Commissie ontvangen en in de zaal der Staten binnen geleid. Zich op den troon geplaatst hebbende, omringd door de Groot-Officieren van het Huis des Konings, zijnde de Koninklijke Prinsen ter regter- en linkerzijde van den troon gezeten, en overigens een ieder plaats genomen hebben-

Vergadering der Staten-Generaal. de, deed de Koning de volgende aanspraak:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aanspraak bij derzelver opening van den troon. Het strekt mij tot een levendig genoegen u, bij dezen plegtigen aanvang uwer werkzaamheden, te kunnen aankondigen, dat het Rijk met de buitenlandsche Mogendheden in de beste verstandhouding is, en dat alles ons op de voortduring dezer vriendschappelijke betrekkingen mag doen rekenen.

Wij hebben ons daarentegen te bedroeven over de buitengewone rijzing, die de prijs der levensmiddelen hier te lande zoo wel als in het grootste gedeelte van Europa ondergaan heeft.

Ik zal met de uiterste oplettenheid de hulpmiddelen overwegen, die de Regering tegen dit kwaad aanwenden kan, maar het is vooral in eene stoffe, die, zoo als deze, voor overdrijvingen vatbaar, en door hartstogten en vooroordeelen zoo dikwijls verduisterd is, dat de naauwkeurige kennis van alle bijzonderheden, een onmisbaar vereischte is. Ik heb bereids derzelver zorgvuldige bijeenzameling bevolen, en zal handelen naar gelang der overtuiging, welke zij te weeg zullen brengen.

Aan U Edelm. zullen, in den loop dezer zitting, verscheidene maatregelen worden voorgesteld, die, het zij tot begunstiging van industrie en akkerbouw, het zij tot bevordering der instellingen en werken van algemeene nuttigheid, vereischt worden. Het onderzoek daarvan zal U Edelm. de gelegenheid verschaffen van op nieuw dien onvermoeiden ijver aan den dag te leggen, en dat doorzigt omtrent alles, wat de bronnen der algemeene welvaart betreft, van welke uwe vorige bijeenkomst zoo treffende blijken opgeleverd heeft.

Onder de gewigtige instellingen, die de Grondwet zelve voorschrijft, doch voor welke het nog aan algemeen werkende organieke regelen ontbreekt, bekleedt de nationale militie de eerste plaats. Het ontwerp van wet, dat ik gehoopt had u reeds vroeger te doen toekomen is thans voor uwe overweging gereed, en ik beveel het voorloopig aan uwe ernstige aandacht.

Redenen van algemeen belang hebben aanleiding gegeven tot het ontwerp, om eenige kleine strooken lands tegen gedeelten van het Pruissische grondgebied te ruilen, en hier bestaat dus één dier gevallen, in welke, volgens art.

38 der Grondwet, het te maken verdrag bij de Staten-Generaal moet worden onderzocht. Ik zal de, ter dier zake tot stand gebragte, overeenkomst U Ed. Mog. eerlang aan doen bieden, en zoo uwe goedkeuring mij tot het bekrachtigen derzelve in staat stelt, zal de strekking der oostelijke grenzen van het Rijk op eene volledige wijze geregeld zijn.

Vergadering der Staten-Generaal.

Aanspraak bij derzelver opening van den troon.

Wanneer de begrooting der publieke inkomsten en uitgaven voor het aanstaande jaar ter tafel van de Staten-Generaal zal zijn overgebragt, zullen U Ed. Mog., zoo ik vertrouwe, met genoegen de aanzienlijke verminderinge ontwaren, die, overeenkomstig uwen en mijnen wensch, in de kosten van het algemeen bestuur te weeg is gebragt. Ook vordert derzelver bestrijding noch verhooging der gewoone middelen, noch invoering van buitengewone. De regelmatigheid, en het gemak, met welke in schier al de provinciën, de invordering der belasting plaats vindt, bewijzen overigens den gunstigen invloed, dien de vrijheid van verkeer en industrie bereids op den toestand der ingezetenen gehad heeft; maar noch deze, noch eenige andere daadzaak, uit welke de toenemende vastheid van het openbaar crediet kan worden afgeleid, zal mij immer de noodzakelijkheid van verdere bezuiniging uit het oog doen verliezen, of ongedachtig maken aan den pligt, die op mij rust, om tot handhaving der eer en veiligheid van den staat, geene andere dan onvermijdelijke opofferingen van mijne onderdanen te vorderen.

Zien wij terug, Ed. Mog. Heeren, op hetgeen bereids, in de moeijelijkste oogenblikken, tot vestiging van de onafhankelijkheid des vaderlands en van een gelijkmatig bestuur in hetzelve, gedaan is, dan mogen wij de hoop voeden, dat onze volgende pogingen eene even gunstige uitkomst zullen hebben.

Volharding in heilzame bedoelingen, vrijmoedigheid in het beramen der middelen, onophoudelijke aankweking van eensgezindheid, vertrouwen en welwillendheid, zie daar wat de Nederlandsche natie van ons verwacht, en noch door haren Koning noch hare vertegenwoordigers zal deze billijke verwachting worden te leur gesteld.

De Koning, na deze aanspraak gedaan te hebben, zijnde opgestaan, werd Hoogstdezelve door de herhaalde toejuichingen van de gansche Vergadering vervangen; en daarna weder door de-

Vergadering der Staten-Generaal.

zelfde Commissie naar het rijtuig geleid zijnde keerde Z. M. naar Hoogstdeszelfs paleis terug in de orde en langs de straten, in voornoemde programma vermeld.

De Commissie in de Vergadering teruggekeerd zijnde, sprak de Voorzitter aldus:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Aanspraak van den Voorzitter.

Hoe zeer verheft zich de troon, wanneer de liefde der onderdanen denzelven omringt! Welk een toevlugt is dezelve niet in het ongeluk! Welk een altaar voor de erkentelijkheid in den voorspoed! Hoe groot is niet de Vorst, wanneer hij, omringd van de vertegenwoordigers des volks, even als het hoofd eens huisgezins van zijne talrijke kinderen, hen onderhoudt over hunne behoeften, hen raadpleegt wegens de ontwerpen, in zijne wijsheid gevormd, en hun zijne vaderlijke bezorgdheid voor hun geluk te kennen geeft! Indien liberale instellingen eene andere bekrachtiging noodig hadden, dan die der menschelijke rede en waardigheid, zouden zij dezelve in dit aandoenlijke en verheven schouwspel, hetwelk wij hier voor oogen hebben, vinden in die overeenstemming van alle regten, van alle pligten, en van alle denkwijzen, welke ze allen tot één brengt, even als zij alle harten ontvonkt.

Ja, zeggen wij met eenen billijken hoogmoed, wij zijn er trotsch op, dat wij geroepen worden, om met onzen Koning mede te werken aan het groote werk van de herschepping van ons vaderland. De wisselvalligheid der gebeurtenissen heeft dikwijls deszelfs staatkundig bestaan veranderd. De wieg van de magt der Frankische Koningen, en, na de ontbinding van hunne monarchie, het Koningrijk van Austrasiën geworden, was het vervolgens de zetel van het Rijk van *Karel den Grooten*, wiens roemrijke regering, even als een helder luchtverschijnsel eenen levendigen maar vlugtigen luister van zich gaf te midden der duisternissen dier eeuw.

De zeventien Nederlandsche Provinciën, onder de zwakke opvolgers van dezen grooten Vorst verdeeld, en van één gerukt, werden op nieuw onder de souvereiniteit van het huis van Bourgondiën vereenigd, en gingen weldra onder het Spaansch beheer over. Europa, dat de magt van *Karel* V vreesde, juichte den grooten

man toe, die zijn vaderland aan het juk van *Filips* II ontrukte; maar noch de moed noch het vernuft van *Willem*, en vervolgens van *Maurits* van Nassau konden eene nieuwe scheuring der Provinciën beletten. Het was voor eenen Vorst uit het huis van Nassau bewaard gebleven onder eenen beschermenden scepter de verspreide deelen van het vaderland te verzamelen. De oprigting van een Koningrijk uit de zeventien Nederlandsche provinciën geformeerd is een geheel Europeesch denkbeeld. Zij bepaalt het evenwigt der Mogendheden, en rigt een geducht bolwerk op tusschen het noorden en het zuiden.

Vergadering der Staten-Generaal.

Aanspraak van den Voorzitter.

Ondertusschen hadden, te midden van deze groote en gedurige omwentelingen, na eene afscheiding van twee eeuwen, de zuidelijke en noordelijke provinciën met elkander strijdige belangen, eene bijna vijandige commerciële wetgeving, en eene dikwijls vijandige staatkunde zien geboren worden.

De oorzaak dezer strijdigheden bestaat niet meer, en onze goede Koning stelt, elken dag, alle pogingen in het werk, om de uitwerksels daarvan uit te wisschen. Van de hoogte, werwaarts zijne gedachten zich verheffen, beschouwt hij de strekking der gewoonten en de woelingen van het bijzonder eigenbelang slechts om deze te leiden volgens nieuwe betrekkingen, door eene nieuwe orde van zaken daargesteld, en gene met de minst mogelijke botzingen te onderwerpen aan het algemeen belang van het Koningrijk.

Wij hebben gezegd, met de minst mogelijke botzingen, nadien het boven het menschelijk vermogen is, op het oogenblik, dat ons vaderland, hetwelk uit eenen chaos van omwentelingen weder ten voorschijn komt, een ander bestaan gekregen heeft, deze allen te vereenigen, zonder een derzelve te kwetsen: de regtvaardigheid en de staatkunde moeten hunne scheidslieden zijn.

Zij zijn het, die het Koningrijk aan de oogen van onzen monarch voorstellen, als een eenig ligchaam, van eenen en denzelfden aard, en waarvan alle de deelen, onderworpen aan dezelfde lasten, een gelijk regt hebben op de bescherming en weldaden van den Souverein.

Zij zijn het, die ten voordeele van den landbouw, de fabrijken en den koophandel, heilzame maatregelen hebben voorgeschreven. Zij zijn het, die eenheid en een gelijkvormig stelsel voor de belastingen en inkomende en uitgaande regten daarstellen; de ondervinding zal de gebreken, welke zullen moeten verbeterd worden, op hun-

Vergadering der Staten-Generaal.

ne waarde doen fchatten. Zij zijn het, die, onbillijke vooroordeelen verwijderende, een onderling vertrouwen zullen inboezemen, en de oude banden van de brave en dappere familie der Nederlanders wederom zullen toehalen. Deze alleen bezielen en besturen onzen goeden Koning; zij zullen zonder ophouden het rigtsnoer van zijne regering zijn, en hem de liefde zijner onderdanen en den eerbied der nakomelingschap doen verwerven.

Hierna ontstonden er discussiën, betrekkelijk een aan Z. M. aan te bieden dank-adres: doch, daar zulks de Grondwet betrof, meende de Voorzitter de kwestie desaangaande, niet in omvraag te kunnen brengen.

De Heeren *J. Clifford* en *G. Fontein Verschuur* nemen zitting.

In de eerste zitting van de Tweede Kamer, op den 22sten October, werd gelezen het extract uit de notulen der provinciale Staten van *Holland*, waaruit bleek dat, de Heeren *S. van Hoogstraten* en *S. Snoek van Looze* hunne demisfie genomen hebbende, de algemeene Vergadering gemelde Staten in derzelver plaats hadden benoemd de Heeren *J. Clifford* en *G. Fontein Verschuur*, leden derzelve Staten; — tevens werd gelezen het extract uit het Register van beëediging, waaruit bleek, dat voormelde Leden in handen van den Koning den Eed, bij art. 84 der grondwet voorgeschreven, hadden afgelegd, welke stukken in order bevonden zijnde, ging de Griffier de beide Heeren verzoeken zich in de Vergadering te willen begeven, alwaar zij dadelijk zitting namen. — Daarna ging de Vergadering, overeenkomstig het 85ste artikel der Grondwet over tot het maken van een drietal uit haar midden, om tot het kiezen van eenen Voorzitter voor derzelver gewone zitting den Koning te worden aangeboden. De eerstbenoemde Kandidaat was de Heer *Membrede*, de tweede de Heer *Dotrenge*. De Heeren *Dubus* en *Gendebien* een gelijk getal stemmen hebbende, werd, ingevolge het reglement van orde, de laatstgemelde dier Heeren, als de oudste in jaren zijnde tot derde Candidaat benoemd. — De Voorzit-

Verkiezing van eenen Voorzitter voor de Tweede Kamer.

zitter benoemde eene Commissie van 8 Leden, om de lijst van Candidaten aan Z. M. aan te bieden. Vergadering der Staten-Generaal.

Deze Commissie bragt in de zitting van den 23sten October deswege repport uit, en werd vervolgens gelezen eene missive van den Secretaris van Staat, daarbij inzendende het besluit van Z. M. bij hetwelk de Ridder *Membrede* tot Voorzitter van de tweede Kamer voor de tegenwoordige Vergadering werd benoemd. De Heer *van Lijnden van Hoevelaken*, President der jongst afgeloopene Vergadering deed nu deze aanspraak:

EDELMOGENDE HEEREN!

Aanspraak van den Heer *van Lynden van Hoevlaken* bij het verlaten van den Voorzitters-stoel.

Thans roept mij mijn pligt om dezen zetel te verlaten, en aan mijnen opvolger in te ruimen. Het zij mij echter alvorens vergund, U Ed. Mog. mijnen dank te betuigen voor al de blijken van welwillendheid, die ik, gedurende mijn Voorzitterschap, in zulk eene ruime mate heb mogen genieten. Niets beters kan ik mijnen opvolger toewenschen, dan dat hij hetzelfde ondervinde, en dat het hem ook gelukke, om, gesterkt door uwe welmeenendheid, cordaatheid en belanglooze vaderlandsliefde, mede te mogen werken tot het daarstellen van alle die noodige, nuttige en heilzame instellingen, welke strekken kunnen en om den band der vereeniging tusschen al de Nederlandsche gewesten naauwer en naauwer toe te halen, en om dit Koningrijk op vaste en onwrikbare grondzuilen te vestigen.

GOD geve, dat wij allen ons lange verheugen mogen, in de hand des Allerhoogsten daartoe de werktuigen geweest te zijn, en dat wij aan onze opvolgers in den tijd alleen het genoegen overlaten, om verbeterende het gebrekkige, dat in alle menschelijke instellingen onvermijdelijk is, met eenen vasten tred voort te kunnen gaan in de loopbaan, die wij hun zullen aangewezen hebben tot het heil van Land, Volk en Koning.

Na deze aanspraak scheidde hij de Vergadering, en adjourneerde haar tot morgen onder het Voorzitterschap van den Heer *Membrede*.

Op den 24sten October nam de Heer *Membrede*

Vergadering der Staten-Generaal. zitting in den presidialen stoel en opende de Vergadering met eene aanspraak in de Nederduitsche taal, welke hij in het Fransch herhaalde, van dezen inhoud:

EDELMOGENDE HEEREN!

Aanspraak van den Heer *Mumbrede* bij de aanvaarding van het Voorzitterschap. Indien de vorige bijeenkomst der Staten-Generaal merkwaardig is geweest door de hooge aangelegendheid der onderwerpen, welke in dezelve behandeld zijn geworden; zoo voorspelt ons alles, dat die bijeenkomst, welke wij heden beginnen, van geen minder belang wezen zal. Destijds was de zetel, van welke ik voor de eerste maal de eer heb, tot U Ed. Mog. het woord te voeren, bezet door eenen Voorzitter, wiens grondige kennis, vaste ondervinding, en hooge personelijke aanzien en waardigheid bijzonder geschikt waren om een groot aantal zwarigheden uit den weg te ruimen en moeijelijkheden te vereffenen, die den gang en *goeden uitslag* onzer beraadslagingen hinderlijk zouden hebben kunnen wezen.

Mijne aandacht vestigende op de, in den loop onzer vorige bijeenkomst opgerezen en overwonnen, zwarigheden, gevoel ik, dat ik mij aan een groot mistrouwen op mij zelven zoude hebben kunnen overgeven, ware het niet dat ik uit die omstandigheden zelfs zeer krachtige beweegredenen ter geruststelling gemeend had te kunnen ontleenen.

Immers Ed. Mog. Heeren, was het niet gedurende onze voorgaande bijeenkomst, dat de moeijelijkheden, welke altijd de beginselen vergezellen, grootendeels te boven zijn gekomen? Was het niet gedurende deze zelfde bijeenkomst, dat die orde, kalmte en waardigheid in de beraadslagingen, welke een onfeilbaar kenteeken en de zekerste waarborg zijn van derzelver wijsheid, zich gevestigd, ontwikkeld, en, om zoo te spreken, in gewoonte verkeerd hebben? Hebben wij niet reeds in den boezem dezer vergadering eene opregte waarheidsliefde, eene edele vrijmoedigheid zien heerschen, tevens met eene standvastige gematigdheid zelfs te midden van somtijds zeer uiteenloopende gevoelens? En hetgeen, meer dan dit alles, ons tot bemoediging moet strekken, hebben wij niet duizende bewijzen ontvangen van de vaderlijke goedheid van den besten der Koningen, van zijne liefde voor zijne onderdanen, van zijne verhevene edelmoedig-

heid, en van zijn begeerte om gunstig aan te nemen de wenschen van zijn volk, uitgedrukt door den mond van deszelfs vertegenwoordigers bij hem.

Vergadering der Staten-Generaal.

Met zoodanige gronden van vertrouwen en gerustheid, hoe vele moeijelijkheden, indien er zich in der daad mogten opdoen, kunnen wij niet hopen te boven te komen?

Aanspraak van den Heer *Membrede* bij de aanvaarding van het Voorzitterschap.

Immers, zoo men niet kan ontkennen, dat de Staten-Generaal in hunne eerste bijeenkomst bereids met den Koning hebben medegewerkt tot het leggen van vaste grondslagen voor de toekomende welvaart van den Staat, mogen wij ons dan niet als nog vleijen, dat wij in deze tweede bijeenkomst, denzelfden geest van eensgezindheid, van wederzijdsche inschikkelijkheid en vertrouwen behoudende, insgelijks dit groote werk zullen kunnen bevorderen, in zoo verre dringende omstandigheden, en zoo van onzen wil als van dien des Gouvernements onafhankelijke zwarigheden, zulks zullen hebben toegelaten.

Ziet daar het doelwit, hetwelk wij nimmer uit het oog zullen verliezen, en naar hetwelk onze pogingen standvastig strekken zullen.

Het mijne, Ed. Mog. Heeren, zal meer bijzonder daarin bestaan, om, zoo min onvolkomen als mij mogelijk zal wezen, de taak, die U Ed. Mog mij wel hebben willen toebetrouwen, te vervullen, waarin ik echter steeds op U Ed. Mog. toegevendheid reken.

Vervolgens stelde de Voorzitter het benoemen voor eener Commissie tot het ontwerpen en voordragen van een Concept-adres in antwoord op Zr. Ms. aanspraak, en werden daartoe benoemd de Heeren *Gendebien*, *de Jongh*, *Dubus*, *van Randwyk*, *van Iddekinghe*, *de la Faille*, nevens den Voorzitter.

Voorstel en zwarigheden omtrent het beantwoorden van 's Konings aanspraak.

Deze Commissie vond zwarigheden in de uitvoering van hare taak, welke zij meende te moeten voordragen in een Committé-Generaal, en vloeide uit haar rapport een voorstel, dienaangaande, voort, hetwelk aan de Eerste Kamer werd gezonden.

In de zitting van den 19den November werd het rapport gelezen, bevorens in het Committé-

Vergadering der Staten-Generaal.

Voorstel en zwarigheden omtrent het beantwoorden van 's Konings aanspraak.

Generaal door de Commissie uitgebragt, waaruit het bleek, dat de Commissie had gemeend als grondslag te moeten aannemen: „ dat, daar de aanspraak van Z. M gerigt was aan de Staten-Generaal, het antwoord noodwendig ook van hetzelve ligchaam komen moest; dat zij echter van gevoelen was, ten einde dit antwoord geacht kunne worden, van het ligchaam der Staten-Generaal te komen, hetgeen wezenlijk vereischte was, dat hetzelve door de beide Kamers vereenigd gearresteerd wierd, maar dat het voldoende was, dat het door ééne der Kamers gesteld en door de andere aangenomen wierd; dat, om dit antwoord tot den troon te brengen, de Commissie vermeende, dat de deputatie, die daarmede belast zou zijn, noodzakelijk bestaan moest uit Leden der beide Kamers, wijl geene der Kamers afzonderlijk de Staten-Generaal kon vertegenwoordigen; dat zij derhalve voorstelde, dat deze deputatie zou bestaan uit twaalf Leden, waarvan de helft door elke Kamer zoude worden benoemd, en zonder ander onderscheid bij de gedeputeerden, dan dat der jaren, behoudens, dat de Voorzitter der Eerste Kamer van regtswege Lid der deputatie en derzelver Spreker bij den Koning zijn zou."

De Voorzitter deelde nu ook de boodschap mede: „dat de Eerste Kamer, het voorstel van de Tweede Kamer van den 5den November, en het adres, aan den Koning aan te bieden, onderzocht hebbende, het voorstel aannam, echter alleen voor die keer, en zonder dat men daaruit, voor het vervolg, eenige gevolgtrekking zou kunnen afleiden. — De Voorzitter benoemde alzoo zes Leden, om met zes Leden der Eerste Kamer het adres aan den Koning aan te bieden; hetwelk op den 22sten November geschiedde door den Graaf *de Thiennes* Voorzitter der Eerste Kamer, te dien einde uit de beide Kamers gekozen, zijnde het adres van dezen inhoud:

SIRE!

De Staten-Generaal van uw koninkrijk hebben met de hoogste belangstelling en met de innigste en eerbiedigste dankbaarheid de mededeelingen ontvangen, welke Uwe Maj. hun wel heeft gelieven te doen, bij gelegenheid van de opening hunner tegenwoordige bijeenkomst.

Vergadering der Staten-Generaal.

Antwoord op 's Konings aanspraak.

Zij deelen met Uwe Maj. in het levendige genoegen, hetwelk de staat van vrede en goede verstandhouding, die tusschen het Rijk en de vreemde Mogendheden bestaat, Hoogstdenzelven doet ondervinden; zij deelen gelijkelijk met Uwe Maj. in de regtmatige droefheid, welke de buitengewone rijzing der levensmiddelen, en de daaruit voortvloeijende staat van kommer, voor Hoogstdeszelfs vaderlijk hart inboezemen.

Dit laatste, indien de rijzing niet erkend wordt opzettelijk te zijn, kan niet anders aangezien worden, dan als een rampspoedig gevolg van de ongunstigheid der jaargetijden, welker schadelijke uitwerksels geene menschelijke magt kan te keer gaan; maar het eerste is alleen de vrucht van de gematigdheid en van de wijsheid der regeringen.

En voorzeker, onder die van Uwe Maj. mag men rekenen op de bestendigheid des vredes, en op alle de voordeelen, waarvan dezelve de overvloedigste bron is.

Naauwelijks heeft de oorlog met deszelfs gevolgen opgehouden bijna uitsluitend de aandacht te vestigen en de opmerkzaamheid bezig te houden van al de Mogendheden van Europa, of Uwe Maj. heeft zich gespoed, Hoogstdeszelfs gedachten terug te brengen op de instellingen en werken van algemeene nuttigheid, en op de maatregelen die strekken tot begunstiging van industrie en akkerbouw.

De voorstellen van wet, betrekkelijk deze belangrijke onderwerpen, welke Uwe Maj. bereids in Hoogstdeszelfs wijsheid heeft ontworpen, en in den loop der tegenwoordige bijeenkomst aan ons onderzoek zal overleggen, zullen beschouwd worden als nieuwe bewijzen van Hoogstdeszelfs voortdurende zorge voor de nationale welvaart.

Deze zelfde zorg blinkt nog meer uit in de aanmerkelijke vermindering der onkosten van het algemeen bestuur, die Uwe Maj. ons wel heeft gelieven aan te kondigen, en die ons tevens de blijde hoop doet vormen op eene aanstaande vermindering in de algemeene lasten.

Bestendigheid in de vriendschappelijke betrekkingen met de vreemde Mogendheden, aanmoediging van den landbouw, de volksvlijt en den handel, spaarzaamheid in de uitgaven; deze zijn alzoo, Sire! de voordeelen, waarvan

Vergadering der Staten-Generaal. Antwoord op 's Konings aanspraak.

Uwe Maj. ons het troostrijk vooruitzigt heeft aangeboden. En indedaad, met zoodanige beginselen van regering kan Uwe Maj. niet falen van de genezing te bevorderen der diepe wonden, die eene lange reeks van beroeringen, van onlusten en van rampspoeden aan den Staat heeft berokkend, en zich eene gelukkige regering beloven, te midden der zegeningen van een dankbaar volk.

Echter heeft Uwe Maj., eene bijzondere opmerkzaamheid verleenende aan het inwendige bestuur des Rijks, daarom niet gemeend de zorg voor deszelfs verdediging te moeten verwaarloozen, en, dien ten gevolge, heeft Uwe Maj. geoordeeld, de bepaaldelijke regeling der nationale militie niet langer te kunnen verschuiven. Deze instelling, noodwendig geworden door de tijdsomstandigheden, en door de uitdrukkelijke bepalingen der Grondwet zelve, zal ongetwijfeld door de organieke regelen, die Uwe Maj. ons komt voor te stellen, en waarvan de overweging eene onzer eerste beraadslagingen zal uitmaken, de wijzigingen en verzachtingen ontvangen, welke de uitdrukkingen der Grondwet, zoo wel als de voorzigtigheid en veiligheid van den Staat zullen gedogen.

Het is in dier voege, Sire! dat achtervolgens alle de takken van het bestuur eene meerdere volkomenheid zullen erlangen, dat de werking van het Gouvernement meer en meer eenvormig zal worden in al de deelen van het Rijk, en dat het geluk en de onafhankelijkheid van het Vaderland op vaste en onwrikbare zuilen zullen gevestigd zijn.

De Staten-Generaal van Uw koningrijk zullen nimmer ophouden van hunne pogingen met die van Uwe Maj. te vereenigen, ter bereiking van een zoo wenschelijk doeleinde.

Concept-wet omtrent muntvervalsching.

In de zitting van den 24sten October werd gelezen eene missive van Z. M., ten geleide eener concept-wet, strekkende, om de bepalingen van het wetboek van strafregt, betreffende het namaken of vervalschen der nationale muntstukken, toepasselijk te maken op die, welke binnen het koningrijk in omloop zijn: — en werd dezelve verzonden aan de sectiën, wier centrale afdeelig daarop rapporteerde op den 8sten November. Het concept onderging eene nadere redactie, en werd op den 12den bij hoofdelijke stemming eenparig aangenomen; gelijk al-

mede de vereeniging der Eerste Kamer in de zitting van den 29sten inkwam. De wet, gedagteekend den 30sten November, is van dezen inhoud: Vergadering der Staten-Generaal.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat eenige twijfeling zoude kunnen ontstaan over de toepasselijkheid der artikelen 132, 133, 135, 136, 137 en 138 van het lijfstraffelijk wetboek op de misdaden, welke zouden kunnen bedreven worden omtrent de muntspeciën, vermeld bij art. 12 en 14 der wet van den 28sten September 1816;

En willende voor het belang der algemeene schatkist en der partikulieren alle onzekerheid daaromtrent wegnemen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden te verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Dat, met uitzondering der verbeurtverklaring van goederen, de strafbepalingen en verdere verordeningen, voorkomende in art. 132, 133, 135, 136, 137 en 138 van het lijfstraffelijk wetboek, in alle opzigten toepasselijk zijn en blijven op de misdaden, welke zouden kunnen worden bedreven ten aanzien van de muntspeciën, vermeld in art. 12 en 14 van de wet van den 28sten September 1816, en zulks onverschillig of die misdaden gepleegd worden in de zuidelijke provinciën van het Rijk, met betrekking tot de muntspeciën, vermeld bij het 12de artikel der wet, dan wel of dezelve in de noordelijke provinciën plaats hebben, ten aanzien der muntspeciën, op welke het 14de artikel toepasselijk is.

Wet van 30 Nov. waarbij zekere bepalingen van het lijfstraflijk wetboek toepasselijk worden verklaard op de misdaden omtrent de munt-speciën in de wet van 28 Sept. vermeld. (Staatsbl. no. 65.)

De Heer *Gendebien* stelde in de zitting van den 24sten October nog voor: „dat er eene herziening zou plaats hebben van het reglement van orde voor de Tweede Kamer;" doch de Voorzitter beriep zich op het reglement, volgens welk geen voorstel in deliberatie kon komen, dan na vier en twintig uren ter kennis van den President gebragt te zijn. — Den volgenden dag herhaalde de Heer *Gendebien* zijn voorstel, welk voorstel nu mede onderteekend was door de Leden *Vilain XIV* en *Schiervel d'Altenbrouck*. Er ontstonden

Voorstel van den Heer *Gendebien* tot herziening van het reglement van orde.

Vergadering der Staten-Generaal. Het voorstel van den Heer *Gendebien* tot herziening van het reglement van orde, — niet aangenomen.

eenige discussiën: „ of dit voorstel aan de sectiën gerenvoijeerd, of in handen eener personele commissie moest gesteld worden:" doch werd het laatste besloten, en tot deze Commisie benoemd de Heeren *van Lynden van Hoevelaken*, *Gendebien*, *Serruys*, *van Wickevoort Crommelin*, *Wasseige*, *van Heekeren tot Kell* en *Dubus*, nevens den President.

Op den 9den December toonde zich deze Commissie gereed tot haar rapport: doch daar dit reglement alleen de partikuliere zaken der Kamer betreft, verzocht de Voorzitter het publiek de tribunen te verlaten, en nu formeerde zich de Kamer in een committé-generaal. — Ten gevolge der deliberatiën in hetzelve committé, had er op den 28sten December een nader rapport van de centrale afdeeling, namens alle de sectiën op dit voorstel, almede in een geheim committé, plaats. — De Kamer formeerde zich daartoe nogmaals op 31sten December, om over het reglement van orde te beraadslagen. De notulen van dit geheim committé werden in de opene vergadering van den 3den Januarij 1817 voorgelezen, waaruit bleek: „ dat in het gezegde reglement van orde geene verandering zou gemaakt worden."

Traktaat ter vernietiging van het *jus albinagii* tusschen dit Rijk en dat van Hanover.

In de zitting van den 31sten October werd gelezen eene missive van Z. M., ten geleide van een traktaat tusschen het koningrijk der Nederlanden en dat van Hanover, bij hetwelk het *jus albinagii* voor de twee natiën wordt afgeschaft, geratificeerd door Z. M. den Koning der Nederlanden en Z. K. H. den Prins-Regent van Engeland, luidende als volgt:

Art. 1. Het zoogenaamde *jus detractus*, *gabella hereditaria* en *census emigrationis* zal voortaan, in geen geval, gevorderd noch geheven worden, wanneer eene nalatenschap uit de Koninklijke Nederlandsche Staten in de Koninklijke Hanoversche landen, of uit de laatste in eerstgemelden overgaat, maar alle zoodanige en diergelijke belastingen worden bij dezen, voor altijd, en op grond eener volkomene reciprociteit, opgeheven en vernietigd.

2. Vorenstaande bepaling strekt zich zoo wel uit tot de regten en soortgelijke belastingen, welke in 's lands schatkist zouden komen, als tot die, welke door enkele provinciën, steden, geregten, corporatiën of andere gemeenten, tot nu toe mogen gevorderd zijn, in dier voege, dat dezelve voortaan onbevoegd zullen zijn, dergelijke regten en belastingen te vorderen of te heffen. — Vergadering der Staten-Generaal.

3. Bovenstaande overeenkomst is toepasselijk niet alleen op alle toekomstige gevallen, maar ook op alle, welke thans nog aanhangig zijn.

4. Daar dezelve echter alleen het vermogen en deszelfs vrijen uitvoer betreft, blijven ook alle die wetten in de beide koninklijke landen in hare volle kracht, welke de personele verpligtingen tot den krijgsdienst aangaan, en wordt geene van beide regeringen, welke deze verklaring doen, met betrekking tot de wetgeving omtrent de verpligting tot den krijgsdienst beperkt.

Deze verklaring is den 6den October 1816 door Z. M. den Koning der Nederlanden bekrachtigd, en den 20sten Augustus 1816 door Z. K. H. den Prins-Regent, in naam en van wege Z. M. den Koning van Groot-Brittannie, Ierland en Hanover.

Nog werd in dezelfde zitting gelezen eene missive van Z. M., ten geleide van een concept-wet, vervat in 197 artikelen, omtrent de organisatie der nationale militie, die in de beide talen gedrukt en aan de Leden zou worden gedistribuëerd. — Op den 29sten November werd een voorloopig algemeen verslag der centrale afdeeling gelezen, betrekkelijk den uitslag van het onderzoek dezer concept-wet, daarop nederkomende: „dat het meerderdeel der sectiën eenige veranderingen en wijzigingen in het ontwerp verlangd hebbende, de centrale afdeeling vermeend had, dezelve aan Z. M. te moeten onder het oog brengen, alvorens tot het bediscutiëren van dit belangrijk werk over te gaan:" — en werd besloten dit verslag, in de beide talen gedrukt, onder de Leden te distribuëren. — In de zitting van den 6den December las de Voorzitter eenen brief van den Secretaris van Staat, geleidende een veranderd ontwerp van wet over de nationale militie, waaruit gereedelijk zou blijken, dat de wenschen — Concept-wet op de organisatie der nationale militie.

Vergadering der Staten-Generaal.

Discussiën over de concept-wet op de nationale militie.

in de meeste afdeelingen genit op bijkans alle punten, bij Z. M. ingang hadden gevonden. Dit nieuw opstel was reeds gedrukt en kon dadelijk worden gedistribuëerd aan de Leden, terwijl het tevens verzonden werd aan de sectiën.

De centrale afdeeling bragt op den 10den December haar finaal rapport uit op het nieuw ontwerp van wet betrekkelijk de nationale militie. Alle de sectiën hadden met het levendigste genoegen en de opregtste erkentenis de oplettendheid gezien, waarmede Z M. de meeste aanmerkingen, die aan Hoogstdenzelven waren onderworpen geworden, had ontvangen. Daar waren echter sommigen, waarin eenige sectiën een bijzonder belang stelden, welke de Koning gemeend had niet te kunnen wegnemen (met name art. 5, 91 § E en 167.) Het nieuwe ontwerp vergelijkende met het provisioneel rapport, kon men zien het klein getal aanmerkingen, welke aanleiding tot verandering in het ontwerp gegeven hadden. De centrale afdeeling meende derhalve zich te kunnen onthouden van dezelve nader aan te wijzen, en bepaalde zich te zeggen: „ dat geene der sectiën haar had toegeschenen zoo veel gewigt aan deze laatste aanmerkingen te hechten, om daarvan de aanneming of verwerping van het ontwerp, ten voordeele van hetwelk alle sectiën eenparig schenen over te hellen, te doen afhangen." — De deliberatiën der Vergadering hadden op den 13den December plaats, en nadat een dertiental Leden over dat onderwerp het woord hadden gevoerd, bragt de Voorzitter in omvraag, eene verandering door den Heer *Surlet de Chokier* voorgesteld in art. 18, ten einde deszelfs laatste gedeelte uit te schrappen of wel daarbij te doen voegen de woorden *met gemeen overleg der Staten-Generaal*, en de deliberatiën eenen dag uit te stellen, ten einde Z. M. in dien tusschentijd de reclamatiën daartegen kon hooren; (1) doch werd zulks met

(1) Het artikel 18 van de wet omtrent de inrigting der nationale militie, luidt: „ Het in dienst treden in de

44 tegen 38 stemmen verworpen. — Daarna werd de hoofdelijke stemming op nieuw door den Voorzitter ingesteld betrekkelijk de concept-wet, zoo als die toen was liggende, en werd dezelve met 61 tegen 14 stemmen aangenomen. — Op den 10den Januarij 1817 kwam de boodschap in van de Vergadering der Eerste Kamer met de concept-wet op de nationale militie. De wet zelve dagteekent van den 8sten Januarij 1817 (1). Vergadering der Staten-Generaal. De wet op de nationale militie aangenomen.

In de zitting van den 5den November gaf de Voorzitter kennis, ontvangen te hebben eene missive van den Secretaris van Staat, daarbij te kennen gevende, dat Z. Exc. de Minister van Financiën zich in de zitting van dezen dag zou vervoegen, om der Vergadering het budget over 1817 voor te leggen; en benoemde tevens vier Leden om Z. Exc. binnen te leiden. Overlegging van het budget van Staat over 1817.

De Minister van Financiën binnen geleid zijnde en zich tegen over den President geplaatst hebbende, sprak de volgende redevoering uit, behelzende de schets van den financiëelen toestand des koningrijks.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het is onder even gelukkige voorteekenen, als toen ik de financiële wet, voor den jare 1816, overbragt, dat ik thans wederom de eer hebbe in uliedet vergadering te verschijnen. Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

De hoogte der publieke fondsen bewijst het vertrouwen der publieke opinie omtrent den financiëlen toestand van het Rijk, en hetgeen ik, op heden, namens den Koning, aan U Ed. Mog. sta voor te dragen, moet dit vertrouwen nog aanwakkeren.

De wet van den 11den Februarij dezes jaars, bij welke

plaats van gestorvene, gedeserteerde of op andere wijze aftredende manschappen, heeft in tijd van vrede maar eens in het jaar plaats, en wel te gelijk met de gewone jaarlijksche aanvulling. — In tijd van oorlog zal de aanvulling, naar gelang der omstandigheden, spoediger plaats hebben."

(1) Staatsbl. 1817. N°. 1.

Vergadering der Staten-Generaal. — Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

de begrooting der staatsbehoeften over het tegenwoordig jaar gearresteerd is, bragt dezelve tot op 82 millioenen guldens; de wet, welke ik nu voordrage, tot regeling van 's Rijks uitgaven, over den jare 1817, gaat de som van *f* 73,400,000:0:0 niet te boven.

Het ontwerp daarvan is van den navolgenden inhoud:

(Hetzelve volgt achter deze redevoering.)

Ik voege bij dit ontwerp de berekeningen, welke de grondslagen opgeleverd hebben van de sommen, daarin voor elk vak van algemeene administratie uitgetrokken; en heb de eer mij aan de bijzonderheden, in die berekeningen vervat, te gedragen.

Op bijna alle deze onderscheidene begrootingen zijn bezuinigingen en verminderingen daargesteld; op sommigen derzelve zeer aanzienlijke; en echter blijft er eene genoegzame zekerheid, dat, met de geraamde sommen, 's Lands dienst geregeld zal kunnen worden voortgezet.

Het departement van den waterstaat zal meerdere sommen behoeven, dan die, welke op deszelfs begrooting uitgetrokken staan, omdat er bij hetzelve nog vele werken zijn, welke moeten worden hersteld, voleind, of nieuw aangelegd; de groote wegen in de Zuidelijke provinciën zijn voornamelijk in dit geval. Z. M. stelt zich voor U Ed. Mog., eerstdaags, de noodige wetten voor te dragen, naar aanleiding van welke de fondsen, benoodigd voor deze te herstellen, nieuw aan te vangen of te voleinden werken, bij wijze van vrijwillige geldleeningen, zullen worden gevonden; terwijl Hoogstdezelve zich tevens onledig houdt met het beramen der geschiktste middelen, om tot het geregeld in werking brengen van het 218de en van de volgende artikelen der Grondwet te geraken, waartoe het te laat bijeen komen der Provinciale Staten in vele gedeelten van het Rijk nog geene gelegenheid gegeven had.

Vier departementen van bestuur zijn er, welker begrooting vermeerdering ondergaan heeft.

Die van *f* 90,000:0:0, op het departement van de Hervormde en andere eerediensten, en van *f* 200,000:0:0, op dat van den Katholijken eeredienst, zijn oorspronkelijk uit dezelfde teedere zorge voor het lot der geestelijkheid, welke Z. M. onlangs, even zeer als in het verleden jaar, eene gratificatie van dertig guldens heeft doen toestaan aan elk der geestelijken, ten getalle van acht en twintig honderd personen, wier pensioenen, door het vorig gou-

vernement, getierceerd zijn, en die, op den 1sten October ll., den ouderdom van zestig jaren hadden bereikt.

De ƒ 200,000:0:0, welke het departement van onderwijs, kunsten en wetenschappen meerder vordert, zijn benoodigd, hoofdzakelijk, om dat de kosten van de nieuw op te rigten hooge scholen en athenaea, in de Zuidelijke provinciën, mitsgaders van de aldaar bestaande kollegiën en te makene inrigtingen voor het lager schoolwezen, op de begrooting van 1816, slechts voor een half jaar waren uitgetrokken.

Vergadering der Staten-Generaal.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

De begrooting van het departement van financiën is van ƒ 23,550,000:0:0 geklommen tot op ƒ 24,750,000:0:0, edoch in het wezen der zaak zijn de reële uitgaven van dat departement grootendeels alleen vermeerderd met eene som van ƒ 400,000:0:0, voor de kosten van den nieuwen muntslag gedurende het volgende jaar. Het overige gedeelte dezer vermeerdering spruit hoofdzakelijk daaruit voort, dat Z. M. als nu, op dezelve begrooting, tot verkrijging van nog meerdere orde en regulariteit, onderscheidene administrative kosten heeft doen brengen, die in het tegenwoordig jaar wel even zeer werden betaald, maar als toen buiten de begrooting, bij wijze van dadelijk prelevement op de bruto inkomsten, werden voldaan.

De post voor onvoorziene uitgaven is ook met ongeveer ƒ 160,000:0:0 verhoogd geworden. Voorzigtigheid heeft deze vermeerdering voorgeschreven, om dat, naar mate men de onderscheiden begrootingen der verschillende departementen van administratie naauwer beperkt, het des te noodzakelijker wordt, den post, welke geschikt is, om in de onvoorziene meerdere behoeften van het een of ander dezer departementen te gemoet te komen, daartoe genoegzaam in staat te stellen.

Z. M. vertrouwt, Ed. Mog. Heeren, dat het bij uI. eene aangename gewaarwording zal te wege brengen, aldus de staatsuitgaven voor het volgend jaar met acht millioenen zes maal honderd duizend guldens verminderd te zien; en dat U Ed. Mog. zich dienvolgens onbezwaard zullen vinden, om, door het aannemen van deze wet, van hunne inwilliging op de begrooting van de uitgaven van het Rijk over 1817 te doen blijken, zoo als die daarbij staat vermeld.

De Koning is overtuigd, dat daarin alle die bezuinigingen en verminderingen zijn gebragt geworden, welke voor als nog konden worden daargesteld, zonder aan de betrekkingen en bescherming van het Rijk naar buiten, en deszelfs beheering en welvaart naar binnen, te kort te

Vergadering der Staten-Generaal.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

doen; doch Hij wil desniettegenstaande aan U Ed. Mog., bij deze gelegenheid, op nieuw de stellige verzekering gegeven hebben, dat al wat de tijd en de ondervinding, en het hoe langs hoe meer gevestigd en geregeld worden van 's Lands zaken Hoogstdenzelven aan de hand zullen kunnen geven, om nog meerdere bespraringen en verbeteringen te gebieden, met zorg gade geslagen en met hartelijke liefde voor Zijn volk te baat zal worden genomen.

Afstappende van de wet tot regeling der staatsuitgaven over 1817, bied ik U Ed. Mog., in de derde plaats, aan, eene raming der gewone en buitengewone inkomsten en baten van het Rijk, voor hetzelfde tijdvak.

De slotsom dezer raming bedraagt een montant van ƒ 73 700,0 0:0:0, een montant, hetwelk dus genoegzaam is om het geheel der geraamde uitgaven te dekken.

Indien het altijd moeijelijk valt, van te voren met eenige zekerheid den opbrengst in het volgend jaar te berekenen van die gedeelten van 's Rijks middelen, welke niet, gelijk de drie voornaamste der directe belastingen, voor vaste aanslagen vatbaar zijn, wordt deze *moeijelijkheid*, het is waar, grooter dan ooit, *in het tegenwoordig* oogenblik, daar de *ondervinding alleen zal* kunnen leeren, welke resultaten ten behoeve der schatkist zullen voortspruiten uit de beide nieuwe stelsels van indirecte belastingen, en van inkomende en uitgaande regten, mitsgaders uit het algemeen in te voeren regt van successie; edoch, zoo lang het tegendeel niet bewezen is, bestaat er even zeer eene kans, dat deze beide stelsels, en het evengenoemd regt, meer zullen komen op te brengen, dan eene huiverigheid, dat dezelve minder zouden kunnen renderen dan het uit dien hoofde op de voorschrevene raming uitgetrokkene; en, in die gesteldheid van zaken, mag het dan daarvoor worden gehouden, dat de inkomsten, welke op de meergemelde raming aangewezen zijn, toereikende zullen wezen om de behoeften te bestrijden.

Dezelve is geformeerd, eensdeels naar aanleiding van de kennisse, die ik drage van de, onmiddelijk onder het toezigt van het departement der financiën staande, middelen, anderdeels uit de opgaven, gesuppediteerd door de onderscheiden hoofden van publieke administratie, met de andere takken van bestuur belast.

Alle de objecten zijn daarop voor het volle gepresumeerd montant van derzelver zuiveren opbrengst gesteld, met uitzondering alleen van de tollen op de groote wegen, die slechts ten bedrage van ƒ 840,000:0:0 zijn gebragt geworden, vermits gelijke som tot het onderhoud

der wegen en bruggen op de begrooting van het departement van den waterstaat en der publieke werken staat uitgetrokken, en het overig gedeelte van derzelver rendement, hetwelk op *f* 300,000 : 0 : 0 kan worden geschat, reeds voor het volgend jaar afgezonderd wordt, tot bereiking van een gedeelte van het hier voren aangewezen doelwit, opdat aldus alle de gelden, voortspruitende uit de tollen op de wegen, tot onderhoud en verbetering derzelve zouden gebezigd worden. Vergadering der Staten-Generaal.

Het is hier de plaats, om Uwer Ed. Mog. aandacht een oogenblik te mogen terug brengen op eene zaak van veel aangelegenheid, en welke zij voorzeker niet uit het oog zullen verloren hebben. Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

Bij het overbrengen der financiële wet voor het tegenwoordig jaar, stond eene raming van inkomsten niet grooter dan van *f* 75,500,000 : 0 : 0 tegen over eene begrooting van uitgaven, ten bedrage van *f* 82,000,000:0:0.

Zulks veroorzaakte alstoen een nadeelig onderscheid van *f* 6,500,000 : 0 : 0, maar ik ontwikkelde tevens de redenen, waarom het ongeraden voorkwam, buitengewone middelen voor te dragen tot dekking van dit onderscheid.

De Koning had het genoegen de Staten-Generaal in zijne gerustheid, ten dezen opzigte, te zien deelen; de ondervinding heeft thans dezelve bewaarheid.

Bij de wet van den 11den Februarij dezes jaars, is, tot vinding der som van *f* 6,500,000 : 0 : 0, alleen aangewezen *het overschot van de gewone en buitengewone inkomsten van het Rijk, hetwelk, na het sluiten en afbetalen der diensten van* 1813, 1814 *en* 1815, *zoude mogen blijken te bestaan*; en offchoon deze sluiting en afbetaling nog niet geheel heeft kunnen geschieden, strekt het Z. M. tot een bijzonder genoegen, aan U Ed. Mog. de verzekering te kunnen doen geven, dat de vergelijking der middelen, tot die drie diensten behoorende, met het thans bekende maximum der behoeften, welke daarmede moeten worden gedekt, geenen twijfel overlaat, of dit aangewezen overschot zal genoegzaam zijn ten voorschreven einde.

Deze gewenschte uitslag van zaken is gedeeltelijk te danken hieraan, dat de berekeningen der behoeften van het in allen opzigte zonderlinge, en buiten den gewonen kring der administratie loopende jaar 1815, merkelijk in de hand vallen, maar ook hoofdzakelijk aan het volkomen slagen der buitengewone maatregelen, bij de wet van den 11den November deszelfden jaars daargesteld.

Vergadering der Staten-Generaal.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

De oorlogsbelasting, bij die wet uitgeschreven, is met eenen buitengewonen spoed en gewilligheid opgebragt geworden; de hooge prijs, dadelijk aan het daarvoor in betaling gegeven papier toegekend, en welke thans, vóór dat nog eenige uitloting van hetzelve plaats heeft, tot op 92 pCt. geklommen is, heeft deze opoffering ligt doen zijn, en boven en behalve de veertig millioenen guldens, welke, op die wijze, tot stijving van de algemeene schatkist, geboren zijn geworden, zal, gelijk zulks bij den laatsten post der raming van inkomsten, welke ik thans overlegge, blijkt, voor het volgend jaar, nog eene extraordinaire bate van meer dan twee millioenen guldens uit deze operatie kunnen getrokken worden.

Dit is de som, opgebragt door die belastingschuldigen, welke, gebruik makende van de vrijheid, aan hen, bij artikel 17 van de evengemelde wet, verleend, hun aandeel in de oorlogsbelasting, door betaling van ⅕ of van 20 pCt. van dezelve, hebben afgekocht, met overgifte aan de schatkist van het geheele montant der hun aankomende schuldbekentenissen van het Syndicaat; en deze geheele 20 ten honderd zullen als nu ten algemeene profijte komen; terwijl, bij het gevestigd crediet van de schatkist aan den eenen kant, en bij de te regt hoog staande prijzen van het Syndicaat-papier aan den anderen, het eene voorzigtige administratie niet moeijelijk zal vallen, om de aldus tegen tachtig ten honderd verkregene schuldbekentenissen, onder beneficie der, sedert 1°. Januarij dezes jaars, daarop ten haren profijte loopende renten, tegen het volle kapitaal langzaam te realiseren.

Dit gepraemitteerd hebbende, zal ik de eer hebben, in de vierde plaats, aan U Ed. Mog. aan te bieden het ontwerp der wet, welke moet strekken tot regeling der middelen, waarmede de staatsuitgaven over den jare 1817 zullen worden bestreden.

Dit ontwerp is vervaardigd naar aanleiding van het hier voren reeds betoogde, en in den geest, dat het niet noodig zij over te gaan tot eenige verhooging der thans bestaande belastingen en regten, veel min tot eenige buitengewone financiële operatiën.

Het luidt als volgt:

(*Ook deze concept-wet volgt achter deze redevoering.*)

Deze wet, Ed. Mog. Heeren, heeft zoo veel overeenkomst met die van den 11den Februarij dezes jaars, en haar inhoud is daarenboven zoo eenvoudig, dat ik mij zal kunnen onthouden van dezelve articulatim te adstrueren;

ten; het zij mij alleen geoorloofd, eenige weinige der daarin voorkomende punten te ontwikkelen.

Vergadering der Staten-Generaal. Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

Bij het tweede artikel wordt bepaald, dat de hoofdsommen der grondbelasting, die van de personele en mobilaire belasting, en van het regt op de deuren en vensters, over de onderscheidene provinciën van het Rijk zullen worden omgeslagen, overeenkomstig den daarbij gevoegden staat.

Tot opheldering van de sommen, op dien staat gebragt, is het nuttig te weten, dat dezelve volmaakt overeenkomen met het montant der quohieren van het tegenwoordig jaar, en dat het onderscheid, hetwelk er is tusschen de voornoemde sommen, en die, welke gevonden worden op den staat, sub n°. 1, bij de wet van den 11den Februarij dezes jaars gevoegd, voortspruit uit eenige, sedert, tusschen sommige provinciën veranderde grensscheidingen, uit het bijvoegen der aanslagen van de laatstelijk door Frankrijk afgestane kantons, en uit het verminderde product in Nederlandsche guldens van de als nog in franken bestaande quohieren der Zuidelijke provinciën, welke bij het formeren van den staat, gevoegd bij de laatstgenoemde wet, tot guldens gereduceerd zijn, tegen de toen aangenomene berekening van 2 franken 3 cent per gulden; terwijl dezelve als nu moeten gereduceerd worden volgens de verhouding, voorgeschreven bij de wet op het muntwezen van het Rijk, opdat de ingezetenen der Zuidelijke gewesten, in het volgend jaar, niet meerder in de drie voormelde directe belastingen komen te dragen, dan in het tegenwoordige.

Artikel 6 houdt in, dat, ter bestrijding der gemeente-uitgaven, de hoofdsommen der grondbelasting en van de personele en mobilaire belasting, met vijf ten honderd zullen worden verhoogd. De bepalingen van soortgelijken aard, wat de grondbelasting betreft, in de wet van den 11den Februarij 1816 voorkomende, hebben geheel en al beantwoord aan het oogmerk, dat Z. M., bij het voordragen derzelve, heeft gehad, om namelijk eene wezenlijke verligting toe te brengen aan de eigenaars van vaste goederen in die gemeenten, alwaar te voren meerdere additionele percenten werden geheven, dan die, welke bij de gezegde wet toegestaan zijn.

De hoogte, waarop het additioneel op de personele en mobilaire belasting, ten behoeve van sommige gemeenten geheven wordende, geklommen is, en het nadeel, dat daaruit voor velen geboren wordt, maakt eene gelijke voorziening, met betrekking tot die belasting, noodzake-

Vergadering der Staten-Generaal.

lijk, en het is Z. M. raadzaam toegeschenen, om, bij de tegenwoordige wet, te doen bepalen, dat het getal der percenten, ter bestrijding der gemeente-uitgaven, daarop te heffen, even zeer dat van vijf niet zal mogen te boven gaan.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

Z. M. is des te eerder tot dien maatregel gekomen, om dat de gemeente-besturen, welke, uit het bedrag van het aldus toegestaan additioneel op de directe belastingen, hunne uitgaven niet zullen kunnen bestrijden, andere genoegzame hulpmiddelen zullen aangewezen vinden in Hoogstdeszelfs besluit van den 4den October jl., houdende bepalingen, omtrent de plaatselijke belastingen.

Het zoude den Koning tot een bijzonder genoegen hebben verstrekt, de tegenwoordige wet op eene meer evenredige repartitie der grondbelasting, mitsgaders van de personele en mobilaire belasting, over de verschillende provinciën van het Rijk, te hebben kunnen baseren, en aldus de klagten uit den weg te ruimen, welke over dat belangrijk onderwerp zijn ingeleverd geworden; dan dezelfde oorzaak, welke, bij het ontwerpen der wet van den 11den Februarij jl., het invoeren van deze evenredigheid verhinderd heeft, bestaat nog, het gebrek, namelijk, aan eene genoegzame kennis van de belastbare inkomsten, en van de relative vermogens der verschillende provinciën.

Het onderzoek, bij de meergenoemde wet voorgeschreven, is, bij vele der Gedeputeerde Staten wel aangevangen, doch voor als nog in het algemeen niet tot die rijpheid gebragt, dat daaruit eenige bepaalde en aan het oogmerk voldoende resultaten zouden kunnen worden getrokken.

Vele der ingekomen opgaven zijn onvolledig, en bijna alle zijn ingesteld met het doel, om te betoogen, dat elke provincie, in vergelijking met de andere, te hoog is aangeslagen, zoodanig dat, wanneer men aan de afzonderlijke reclamatiën van ieder der kollegiën van Gedeputeerde Staten gehoor verleende, het aangevangen onderzoek niet op eene meer evenredige repartitie van de tegenwoordige algemeene hoofdsom der hiervoren genoemde belastingen zoude uitloopen, maar op eene, over het geheel genomen, zeer aanmerkelijke vermindering dier hoofdsom.

Daar het intusschen ongeraden voorkomt, zoo lang de behoeften van de schatkist geene algemeene vermindering van de bestaande belastingen gedogen, door het inwilligen van dusdanige vermindering der directe belastingen,

het verband, dat er tusschen deze en de onbeschreven middelen bestaan moet, te verbreken, werd het noodzakelijk naar een behoorlijk middel van afkomst ten deze om te zien.

Vergadering der Sta en-Generaal.

Met dat voornemen wordt, bij het 7de artikel, de daarbij omschreven commissie ingesteld. Zij is aan Z. M. noodzakelijk voorgekomen, wil men, uit de daadzaken, welke het aangevangen onderzoek reeds heeft opgeleverd, en welke daaruit nog verder zullen voortspruiten, alle mogelijke vruchten plukken, terwijl het cadaster intusschen met zoo veel spoed en kracht wordt voortgezet, als de aard der zake gedoogt.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

Het is den Koning niet ontgaan, hoe zwaar en gewigtig de taak is waarmede die commissie wordt belast.

De menigvuldige ontwerpen en voorstellen van allerlei aard, welke, in een naburig Rijk, ter verbetering van de repartitie der grondbelasting, in verschillende tijdpunten, zijn geopperd geworden, en de onmogelijkheid, waarin men, in weerwil van alle aangewende pogingen is geweest, om de plaats hebbende onevenredigheden anders dan in zekere mate weg te nemen, leveren daarvan genoegzame bewijzen op; dan het is juist de overweging van die moeijelijkheid, welke Z. M. heeft bewogen, om het meergemeld onderzoek, onder toezigt eener speciale commissie, te doen voortzetten, die zich geheel en alleen met de daartoe betrekking hebbende werkzaamheden onledig zal kunnen houden, en van de Gedeputeerde Staten en verdere autoriteiten des Rijks de nadere inlichtingen zal kunnen inwinnen, welke zij, ter juiste beoordeeling van de gegrondheid der reeds ingeleverde en nog verwacht wordende reclamatiën, noodig zal vinden.

En de Koning vleit zich, dat de verlichte mannen, welke tot deze eervolle commissie zullen worden benoemd, sterk genoeg zullen wezen, om te gedenken, dat zij niet geroepen zullen zijn, om de bijzondere belangen van deze of gene provincie, maar die van alle de contribuabelen in het geheele Rijk voor te staan, en dat het oogmerk hunner bijeenkomst moet zijn, om het tegenwoordige bedrag der grondbelasting en van de personele en mobilaire belasting, volgens den aard dier middelen, naar de onderlinge relative vermogens der provinciën, door ieder derzelve in gelijke mate te doen dragen.

Het 8ste artikel bepaalt, dat het regt van patent, over

Vergadering der Staten-Generaal.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

den jare 1817, bij voortduring, zal worden geheven op den tegenwoordigen voet.

Na rijpe overweging is het Z. M. toegefchenen, dat het verkeerd zoude zijn, reeds tegen het aanftaande jaar, eenige verandering in de ordonnantiën op dat middel daar te ftellen; en wanneer U Ed. Mog. zich te binnen gelieven te brengen, hoe kort geleden de voorfchrevene ordonnantie is in werking gekomen, zoo dat de ondervinding voor als nog met geene genoegzame zekerheid heeft kunnen aanwijzen, welke de verbeteringen moeten zijn, die in eenige gedeelten daarvan misfchien zullen behooren te worden gebragt, ten einde dezelve nog meer te doen overeenftemmen met de nijverheid, de zeden en gewoonten van de ingezetenen der Zuidelijke provinciën; wanneer zij verder indachtig zijn, dat men, in de Noordelijke gewesten van het Rijk, aan de wijze, waarop het patent-regt tegenwoordig geheven wordt, gewoon is, en dat de plaats gehad hebbende modificatiën vele der bezwaren hebben weggeruimd, welke zich hier en daar deden gevoelen; wanneer ik bij dit alles de verzekering voege, dat overal de wet in het belang der contribuabelen is uitgelegd en toegepast geworden, en dat de introductie der nieuwe ordonnantie in de Zuidelijke provinciën, alwaar hare verordeningen ten eenenmale onbekend, in den beginne eenig mistrouwen moesten inboezemen, door de onvermoeide pogingen van alle de ambtenaren, welke met die gewigtige taak zijn belast, en door den ijver, waarmede de zetters der groote steden, over het algemeen genomen, zich van hunne verpligtingen hebben gekweten, geregeld heeft kunnen plaats hebben, dan durf ik mij vleijen, dat U Edel Mog. geene zwarigheid zullen maken, om aan de bepalingen, in het gezegd 8fte artikel der concept-wet voorkomende, hun zegel te hechten.

De herziening der nog in werking zijnde wetten op de regten van registratie, griffie, hypotheek en zegel, die reeds bevorens in de Noordelijke provinciën was aangevangen, kan met geen gunstig gevolg voor het geheele koningrijk worden hervat, vóór dat de beraadflagingen over de nieuwe wetboeken tot meerdere rijpheid zullen zijn gekomen; daarom is, bij het 11de artikel, bepaald, dat de voornoemde regten, gedurende het jaar 1817, op den tegenwoordigen voet zullen blijven; en vermits ook de herziening van het regt van waarborg op de gouden en zilveren werken, of liever van de wetten en verorde-

zingen op de goud- en zilver-smeden-handel, met de invoering van de gezegde wetboeken in naauw verband staat, behelst het 13de artikel eene soortgelijke bepaling ten aanzien van dit regt.

Vergadering der Staten-Generaal.

Laatstelijk, Edel Mog. Heeren, vind ik mij gelast, ter tafel dezer vergadering over te leggen de rekening van ontvangsten en uitgaven van de generale thesaurie, gedurende het jaar 1815, ingerigt op denzelfden voet, als die, welke ik, op den 19den October van het afgeloopen jaar, heb overgebragt, en op nieuw voorzien van zoo danige gedetailleerde staten, als zullen kunnen strekken, om U Edel Mog. een naauwkeurig overzigt te geven over de daarin vermelde inkomsten en uitgaven van den Staat.

Redevoering van den Minister van Financiën over het budget voor 1817.

Uit het niet bestaan van eene algemeene begrooting van staatsbehoeften over de drie diensten van 1813, 1814 en 1815, en het, gedurende de beide laatstgenoemde jaren, afgezonderd beheer der financiële aangelegenheden van het Zuidelijk gedeelte van het Rijk, volgt, dat deze staatsstukken niet vollediger hebben kunnen zijn.

In het volgend jaar, zal het tegendeel kunnen plaats hebben, en eene algemeene rekening, even naauwkeurig en gespecificeerd als de tegenwoordige, en in verband gebragt met de, bij de wet van den 11den Februarij laatstleden, gearresteerde algemeene begrooting van staatsbehoeften, zal alsdan, wat de diensten van het jaar 1816 aanbetreft, de volledige uitvoering van den letter en van den geest van het 128ste artikel van onze Grondwet verzekeren.

Ik eindige, Edel Mog. Heeren, met de mededeeling, van wege Z. M., dat de rekening der gehoudene directie van 's Lands amortisatie-kas reeds, ter voldoening aan artikel 5 der wet van den 12den Januarij dezes jaars, opengelegd, opgenomen en gesloten is geworden; en dat Hoogstdezelve, hoezeer daarvan in de beide onderhavige wetten geene melding konde gemaakt worden, eensdeels, om dat deze alleen moeten voorzien in den gewonen dienst van 1817, anderendeels, omdat de bevolene nasporingen nog niet genoeg hebben kunnen gevorderd zijn, geenszins uit het oog verliest de noodzakelijkheid, om, door het nemen van afzonderlijke, aan U Edel Mog. voor te dragene, en voor het algemeen niet te bezwarende maatregelen, in billijkheid te voorzien in het lot der schuldeischers van den Staat, welker aanspraak wettig zal bevonden worden, en die, of omdat derzelver pretensiën anterieur waren aan Zr. Ms. komst tot de regering, of om andere

Vergadering der Staten-Generaal.

gewigtige redenen, niet uit de fondsen tot den loopenden dienst behoorende hebben kunnen voldaan worden.

Concept-wet ter begrooting van de staats-uitgaven voor 1817.

Concept-wet waarbij de begrooting van de Staats-uitgaven voor 1817, wordt geregeld.

WIJ WILLEM, *bij de gratie* GODS, *Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg*, enz., enz., enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid, om over te gaan tot het regelen van 's Rijks uitgaven over den jare 1817;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De begrooting der uitgaven van het Rijk, over den jare 1817, wordt vastgesteld op den volgenden voet, als:

I. Hoofdstuk.	Huis des Konings	f	2,600,000:0:0
II. ———	Hooge kollegien		1,184,000:0:0
III. ———	Departement van den Secretaris van Staat		306,000:0:0
IV. ———	Departement van Buitenlandsche Zaken		856,780:0:0
V. ———	Departement van Justitie		3,000,000:0:0
VI. ———	Departement van Binnenlandsche Zaken		1,850,000:0:0
VII. ———	Departement van Hervormde en andere eeredienften, behalve dien der Roomsch-Katholieken		1,300,000:0:0
VIII. ———	Departement van den Roomsch-Katholieken eeredienst		1,800,000:0:0
IX. ———	Departement van Onderwijs en Wetenschappen		1,200,000:0:0
X. ———	Departement van Financiën		24,750,000:0:0
XI. ———	Departement van Marine		5,000,000:0:0
	Transportere	f	43,846,780:0:0

		Transport	f 43,846,780:0:0
XII. Hoofdstuk	Departement van Oorlog		23,000,000:0:0
XIII. ———	Departement van den Waterstaat en Publieke Werken.		4,500,000:0:0
XIV. ———	Departement van Koophandel en Koloniën.		1,230,457:0:0
XV. ———	Onvoorziene uitgaven.		813,763:0:0
		Totaal . . .	f 73,400,000:0:0

Vergadering der Staten-Generaal.

2. De tegenwoordige wet zal in het Staatsblad worden geïnsereerd.

Concept-Wet, waarbij de wijze wordt geregeld, op welke, in den jare 1817, 's Rijks inkomsten zullen worden berekend.

Concept-wet ter regeling van 's Rijks inkomsten voor 1817.

WIJ WILLEM, *bij de gratie* GODS, *Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg*, enz., enz., enz.

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de algemeene schatkist in tijds behoort te worden in staat gesteld, om geregeld te bestrijden 's Rijks uitgaven, zoo als dezelve voor den jare 1817 zijn bepaald, zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE AFDEELING.

Algemeene voorzieningen.

Art. 1. Tot bestrijding van 's Rijks uitgaven over den jare 1817, zullen worden gebezigd.

Eerstelijk: Al de zuivere inkomsten en baten, voortspruitende uit de domeinen van den Staat, uit de beide loterijen en uit de posterijen, zoo mede al de verdere baten, welke, uit anderen hoofde, in den jare 1817, ten profijte van de algemeene schatkist zullen komen.

Ten tweeden: De opbrengst van alle directe en indirecte belastingen, mitsgaders van 's Rijks inkomende en uitgaan-

Vergadering der Staten-Generaal, Concept-wet ter regeling van 's Rijks inkomsten voor 1817.

de regten, in voege als zulks in de volgende artikelen wordt voorgesteld, en

Laatstelijk: Het overschot van 's Rijks inkomsten, hetwelk, na het sluiten en afbetalen van den dienst van 1816, zal mogen blijken te bestaan.

TWEEDE AFDEELING.

Directe belastingen.

2. De hoofdsom der grondbelastingen wordt, over den jare 1817, bepaald op een montant van *f* 16,025,260.

Die van de personele en mobilaire belasting op een montant van *f* 3,789,220.

En die van het regt op de deuren en vensters, op een montant van *f* 2,186,150.

De voorschrevene sommen worden omgeslagen over de onderscheidene provinciën van het Rijk, overeenkomstig den staat, aan het einde der wet gevoegd.

3. De omslag van het contingent van iedere provincie, over de onderscheidene daartoe behoorende *gemeenten*, zal geschieden op voordragt van de directeurs der directe belastingen, door de kollegiën der gedeputeerde Staten, onder Onze approbatie.

4. Het contingent van iedere gemeente zal over de belastingschuldigen worden omgeslagen, op den voet, bij de bestaande wetten en verordeningen voorgeschreven.

5. Boven en behalve de hoofdsommen, hiervoren, bij art. 2, vermeld, en de gewone gaarderloonen, zullen, gedurende het jaar 1817, nog geheven worden dezelfde additionele percenten op de voorschrevene hoofdsommen, als over het jaar 1816 zijn geheven geworden, te weten: op de grondbelasting, 26 ⅓ ten honderd: op de personele en mobilaire belasting, 23 ten honderd, en, laatstelijk, op het regt op de deuren en vensters, 10 ten honderd.

6. Ter bestrijding van de gemeenten-uitgaven, zullen, op de quohieren der grondbelasting, mitsgaders van de personele en mobilaire belasting, worden gebragt vijf additionele percenten.

7. Het onderzoek ter verkrijging van eene meer geëvenredigde repartitie der grondbelasting en van de personele en mobilaire belasting, hetwelk, ten gevolge van art. 8 en 14 der wet van 11 Februarij 1816, door de Gedeputeerde Staten is aangevangen, zal door dezelve

worden voortgezet, en, op den eersten April aanstaanden, moeten zijn afgeloopen, zullende alsdan al de daaruit voortspruitende stukken worden gesteld in handen van eene speciale door Ons te benoemene commissie, welke belast zal zijn met het ontwerpen van eene dusdanige meer evenredige repartitie van het tegenwoordig bedrag der voorzeide belastingen tusschen de onderscheidene provinciën van het Rijk.

Vergadering der Staten-Generaal. Concept-wet ter regeling van 's Rijks inkomsten voor 1817.

8. Het regt van patent zal, over het jaar 1817, bij voortduring worden geheven, volgens de ordonnantie op dat middel, geannexeerd aan de gemelde wet van 11 Februarij 1816.

9. De betaling der directe belastingen zal geschieden bij tiende gedeelten, waarvan het eerste verschenen zal zijn vóór of op den laatsten Maart eerstkomende, en het laatste vóór of op den laatsten December daaraanvolgende.

DERDE AFDEELING.

Indirecte belastingen.

10. De belastingen op het zout, de zeep, de wijnen, het buitenlandsch gedisteleerd, het binnenlandsch gedisteleerd, de bieren, de azijnen, den turf, de steenkolen, het binnenlandsch lastgeld, de waag en de ronde maat, zullen worden geheven volgens de verordeningen, vastgesteld bij de wetten op die middelen, van den 15 September 1816.

11. De regten van registratie, griffie, hypotheek en zegel blijven op den tegenwoordigen voet, gedurende het jaar 1817.

12. Het regt van succesfie zal, ter voldoening aan art. 25 der gemelde wet van 11 Februarij 1816, op eenen algemeenen voet, alomme worden ingevoerd en geheven, in dier voege, als zulks, bij eene daartoe uit te vaardigen speciale wet, zal worden verordend.

13. De belasting op de gouden en zilveren werken wordt, gedurende het jaar 1817, gecontinueerd op den tegenwoordigen voet.

VIERDE AFDEELING.

Inkomende en uitgaande regten.

14. 's Rijks inkomende en uitgaande regten zullen,

Vergadering der Staten-Generaal.

gedurende het jaar 1817, geheven worden, overeenkomstig de wet en het tarief van den 3den October 1816.

Lasten en bevelen, enz.

De Minister van Financiën zijne redevoering geëindigd hebbende, antwoordde de Voorzitter, dat de Vergadering de voorgedragen wetten tot regeling van 's Rijks inkomsten en uitgaven voor het jaar 1817 met al den ernst zou in overweging nemen, welke het belang der zaak vorderde; wordende vervolgens Z. Exc. met hetzelfde ceremonieel, als bij het binnenkomen, uitgeleid.

Bovengemelde stukken zouden worden gedrukt en aan de Leden gedistribueerd, zijnde verzonden aan de sectiën.

In de zitting van den 11den December gaf de Voorzitter lecture namens de Centrale Afdeeling van het algemeen rapport nopens het budget van het Koningrijk der Nederlanden voor het jaar 1817. Hetzelve luidde aldus:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Rapport der centrale afdeeling op het budget voor 1817.

De twee ontwerpen van wet, strekkende, het eene, om de uitgaven van den Staat voor het jaar 1817 te bepalen, en het andere om de middelen te verzekeren tot het bestrijden dier uitgaven, en die aan U. Ed. Mog., namens den Koning, door Z. Exc. den Minister van Financiën, in uwe zitting van den 5den October laatstleden, zijn aangeboden, hebben, in de onderscheidene sectiën onzer Kamer, een onderwerp van rijpe overweging uitgemaakt, zoo als het groote gewigt der zaak zulks ook vereischte.

Het is met het levendigste genoegen geweest, dat alle de sectiën de aanzienelijke vermindering van *omtrent negen millioenen* hebben opgemerkt in de begrooting der uitgaven, vergeleken met die van het loopende jaar.

De geest van orde en van bezuiniging, die het doorluchtige hoofd van den Staat bezielt en die het in al de gedeelten van het algemeen bestuur doet heerschen, heeft deze vermindering te weeg kunnen brengen, in hetzelfde oogenblik, waarin de verschillende provinciën van dit schoone Koningrijk naauwelijks herrezen zijn uit de ne-

telige en verderfelijke gesteldheid, waarin zij door eene aaneenschakeling van verdeeldheid en ongelukken waren gedompeld geworden. Vergadering der Staten-Generaal.

De groote schreden tot de verbetering der financiën, welke de Koning reeds gemaakt heeft, in den loop van dit jaar, hebben aan al de sectiën gegronde hoop gegeven op de veranderingen, die Z. M. voornemens is in het vervolg te bewerkstelligen, en waarvan Hoogstdezelve U Ed. Mog. het heugelijke vooruitzigt heeft doen inzien in deszelfs aanspraak bij de opening dezer zitting. Rapport der centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Vol van dat vertrouwen hebben de sectiën dan ook gemeend mede te werken tot de weldadige en liberale oogmerken des Konings, door aan Hoogstdenzelven met de grootste vrijmoedigheid hunne aanmerkingen aan te bieden, zoo wel op de begrooting der uitgaven als op die der inkomsten van het jaar 1817, van welke aanmerkingen het grootste gedeelte niet zoo zeer schijnt te strekken, om veranderingen te maken in de thans ter overweging der Kamer aangebodene begrootingen, dan wel om middelen aan de hand te geven tot verbetering voor het toekomende.

Deze middelen onder de oogen des Konings gebragt zijnde, heeft Z. M. de Ministers gelieven te magtigen om eenige inlichtingen en antwoorden te geven, welke aan de centrale sectie zijn medegedeeld, en welke deze laatste ter kennis van U Ed. Mog. zal brengen, te gelijk met de aanmerkingen, die tot dezelve aanleiding hebben gegeven.

Ten einde alle deze aanmerkingen in eene geschikte orde te ontwikkelen, meent de centrale sectie te moeten beginnen met de zoodanige, die betrekking hebben op de *begrooting der uitgaven:* en die, naar den aard der zaak, tot drie verschillende klassen schijnen te behooren, het grootste gedeelte toch der aanmerkingen op de begrooting der uitgaven gemaakt, strekt slechts om inlichtingen en ophelderingen te bekomen.

Een ander gedeelte is betrekkelijk tot de bezuinigingen, waarvoor eenige sectiën in het algemeen de traktementen der geëmploijeerden, de bureau-kosten, de kosten van huur en onderhoud der lokalen en de traktementen van de ambtenaren van alle vakken, als mede de andere uitgaven der administratie, vatbaar hebben geoordeeld.

Het derde gedeelte, eindelijk, heeft betrekking tot eenige bijzondere onderwerpen, die meer speciaal

Vergadering der Staten-Generaal.

de aandacht van eene of meerdere sectiën tot zich hebben getrokken.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

I.

Uitgaven.

Ve. kapittel. n°. 2, art. 1. Onder de vragen tot opheldering komt in de eerste plaats, en, volgens de orde, door de begrooting aangewezen, die, welke door eene der sectiën gedaan is, waarom de som op de begrooting van het uitgetrokken voor de traktementen der Raadsheeren in het Hoog-Geregtshof van 's Gravenhage, gelijk is aan die, op de begrooting van het loopende jaar gebragt, daar op deze laatste slechts van 35 Raadsheeren wordt gesproken, terwijl dat getal, op de begrooting voor 1817, op 40 gebragt is.

Antwoord.

Er zijn werkelijk 40 Raadsheeren, maar in dit getal zijn de Presidenten begrepen; welke omstandigheid aanleiding heeft gegeven tot het verschil, hetwelk men in de twee begrootingen opmerkt.

Ibid. art. 6. Twee sectiën hebben eene nadere uitlegging gevraagd der som van *f* 14,285, op de begrooting uitgetrokken voor bureau-kosten van voorz. Geregtshof, welke som niet alleen veel overtreft hetgeen op de vorige begrooting daarvoor is gebragt, maar ook het vijfvoudige is der kosten van denzelfden aard, aan het Geregtshof te Brussel toegestaan, en het zevenvoudige dier kosten voor het Hof van Luik.

Antwoord.

De verschillende sommen, toegestaan voor bureaukosten der Hooge Geregtshoven, zijn provisioneel op denzelfden voet gebleven als waarop zij onder het Fransch bestuur waren.

Hoofdstuk VI. n°. 2, 20, art. 4 en en 5. Twee sectiën hebben ophelderingen verlangd omtrent de groote ongelijkheid der sommen, aan de provinciale besturen toegestaan voor onderhoud en huur der gebouwen door hen gebruikt wordende. Eene sectie heeft bijzondere hare verwondering te kennen gegeven over de som van *f* 7000, uit dezen hoofde voor de provincie Antwerpen bestemd, aan welke op de begrooting van het loopende jaar hier voor niets is toegelegd.

Antwoord.

Deze ongelijkheid moet toegeschreven worden aan plaatselijke omstandigheden, zoo als, bij voorbeeld, het al of niet bestaan van lands gebouwen, de goede of slechte staat, waarin die zich bevinden, de meerdere of mindere huurwaarde, enz.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Wat de bijzondere aanmerking voor de provincie Antwerpen aangaat, wordt er opgemerkt, dat, in 1815, de stad Mechelen de residentie van den intendant was, en de plaats, waar de raad van intendance vergaderde.

Ibid. art. 6. Twee sectiën hebben gevraagd, welke de provinciale ambtenaren zijn, *die onmiddelijk onder de orders van het provinciaal bestuur staan*, en waarom aan hen zulke ongelijke sommen zijn toegestaan in de verschillende provinciën, welke sommen het aanzienlijkst zijn in de kleine provincie Drenthe, en daartegen in verscheidene der grootste provinciën voor *memorie* zijn uitgetrokken.

Antwoord.

Dit verschil hangt insgelijks van eenige plaatselijke omstandigheden af, zoo heeft men, bij voorbeeld, op sommige plaatsen, waar geene geregelde posten zijn, bodens voor den algemeenen dienst moeten aanleggen, op andere weder, heeft men inspecteurs voor de wegen moeten aanstellen, enz., enz.

Ibid. n°. 21. art. 20, 24. In eene der sectiën heeft men gevraagd waarom de begrooting sommen inhoudt voor bezoldiging van genees-, heel- en vroedkundigen in eenige provinciën, terwijl voor andere provinciën zoodanige uitgave niet wordt geleden.

Antwoord.

Men heeft die bedieningen laten bestaan daar, waar zij, om bijzondere redenen, oudtijds bestaan hebben, en waar die redenen noch hun gewigt noch hunne toepassing hebben verloren.

Ibid. n°. 23. Eindelijk heeft eene der sectiën hare verwondering te kennen gegeven, dat alleen in de Zuidelijke provinciën onderstand wordt verleend aan de *gestichten tot wering der bedelarij* en aan de *vondelingshuizen*, en dat er geen gewag wordt gemaakt van diergelijken onderstand voor de Noordelijke provinciën.

Vergadering der Staten-Generaal.

Drie sectiën hebben een algemeen reglement verlangd voor alle de vondelingshuizen van het Rijk, en voor de uitroeijing der bedelarij.

Antwoord.

Rapport der centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Men heeft provisioneel behouden hetgeen te dezen opzigte bestaat, tot op eene algemeene en definitive organisatie, waarop de Koning bijzonderlijk bedacht is, zijnde er reeds eene speciale commissie benoemd, om, na rijp overleg, een omstandig rapport uit te brengen, op eene zoo kiesche en belangrijke zaak, voor het algemeen welzijn.

De buitengewone ongelijke verdeeling, tusschen verschillende provinciën, der kosten voor het onderhoud der Latijnsche Scholen, heeft in eene sectie den wensch doen ontstaan, om hieromtrent nadere schikkingen te hebben.

Antwoord.

In al de provinciën of steden, waar men oudtijds de Latijnsche scholen subsidiëerde, omdat *zij geene genoegzame* fondsen bezaten tot hun onderhoud, heeft men deze subsidiën aangehouden, tot dat het onderwijs overal op denzelfden voet zal geregeld zijn.

Ibid. n°. 17 *en* 19. Men heeft eindelijk, op dit hoofdstuk der begrooting, nog deze vraag gedaan, waarom onder de boekerijen en koninklijke musea geene melding wordt gemaakt van het *Brusselsch museum.*

Antwoord.

Het museum van Brussel is niet op de begrooting gebragt, omdat het tot dus verre eene gemeentelijke en niet eene provinciale of nationale inrigting is geweest.

II.

Hoofdstuk, over de bezuinigingen in te voeren op de bezoldiging der geëmploijeerden, op de bureau-onkosten, en op het onderhoud der lokalen voor de onderscheidene vakken van algemeen bestuur.

Verscheidene sectiën hebben de gedachte geuit, dat, in de meeste der hoofdstukken van de begrooting, de sommen, voor traktementen uitgetrokken, voor eenige veranderingen vatbaar zouden zijn, voornamenlijk wanneer men eenige onnutte subalterne ambtenaren supprimeerde.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport der centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Uit hetzelfde oogpunt van bezuiniging heeft de meerderheid der sectiën gemeend, hare aandacht te moeten vestigen op de som, in het 10de hoofdstuk, n°. 2, voor pensioenen en gratificatiën uitgetrokken, waarvan zij de vermindering voor noodig en nuttig aan den Staat heeft gehouden.

In denzelfden geest hebben eenige sectiën melding gemaakt van de mogelijkheid, om eenige departementen van het algemeen bestuur te vereenigen met de ministeriën, waartoe zij betrekkelijk zijn, en geheel te supprimeren dat der politie, alsmede het hoog geregtshof van financiën en zeezaken, zijnde die sectiën van oordeel, dat de gewone justitie genoegzaam is voor alle zaken, die betrekking hebben, hetzij op de zekerheid der personen en de rust van den Staat, hetzij op de verschillen in zake der belastingen, en dat mitsdien de n°. 24 en 25 van het vijfde hoofdstuk geheel zouden kunnen wegvallen.

Het is ook bijzonder met oogmerk, om mede te werken tot het meer en meer invoeren eener wenschelijke bezuiniging in al de vakken van het bestuur, dat verscheidene sectiën eene aanmerkelijke vermindering hebben voorgedragen in de uitgave van de administratie der financiën in het algemeen, en bijzonder in die der directe belastingen in de provinciën, vooral door geheel te supprimeren de posten van Ontvanger-Generaal en Provinciale Betaalmeesters, hetgeen, huns inziens, zonder eenig wezenlijk ongerief, de raderen der administratie zoude verminderen, vermits de Ontvangers-partikulier gemakkelijk, zoo als voorheen, de functiën van den een zoo wel als van den anderen dier ambtenaren zouden kunnen waarnemen; en door insgelijks te supprimeren de *directeurs*, *inspecteurs* en *controleurs* der directe belastingen, wier functiën die sectiën oordeelen gevoegelijk door de Gedeputeerde Staten der Provinciën te kunnen worden vervuld.

Antwoord.

Wat aanbelangt de vereeniging der verschillende departementen tot de ministeriën, waartoe zij behooren, alsmede de suppressie van het departement der politie, moet men opmerken, dat die zaken bij de Grondwet aan de wijsheid van den Koning zijn overgelaten, van wien eeniglijk en uitsluitend de organisatie van al de ministeriën afhangt.

Wat aanbelangt het vernietigen van het geregtshof van financiën en zeezaken, dit onderwerp zal niet in over-

Vergadering der Staten-Generaal. Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

weging kunnen worden genomen, dan bij gelegenheid der algemeene organisatie van de regterlijke magt.

Wat betreft de som, bestemd voor de pensioenen, moet men opmerken, dat zij bij de tegenwoordige begrooting niet vermeerderd is, niettegenstaande, volgens de gemaakte traktaten, dit Rijk zich heeft moeten belasten met aanmerkelijke sommen voor de pensioenen, boven en behalve de aanzienelijke vermeerdering, welke ten dezen opzigte aan de Roomsch-Katholieke geestelijken is toegestaan.

Wat aanbelangt de suppressie der Ontvangers en Betaalmeesters, valt er aan te merken, dat de administratie der financiën oneindig ingewikkelder is geworden, dan zij onder het voormalig bestuur was, en dat zij in haren tegenwoordigen staat de medewerking van deze ambtenaren niet kan ontberen.

En eindelijk, wat aangaat de suppressie der directeurs, inspecteurs en controleurs der directe belastingen, merkt men aan, dat, zoo lang de werkzaamheden van het cadaster niet definitivelijk zullen geregeld zijn, men aan geene vereenvoudiging van de organisatie van het beheer der directe belastingen mag denken.

III.

In de derde plaats is de begrooting der uitgaven het voorwerp geweest der navolgende aanmerkingen: *vier* sectiën hebben den wensch te kennen gegeven, dat de kosten van den hoogen raad van adel, waarvan in het tweede hoofdstuk, n°. 3, melding wordt gemaakt, alleenlijk gedragen zouden worden door de edelen, die alleen eenig belang hebben in het aanwezen van dezen raad.

Eenige leden hebben zich bepaald, eene uitlegging te vragen, of de regten, welke voor de diplomata van adeldom en wapenregt betaald worden, in de schatkist worden gestort: dewijl, volgens hun gevoelen, deze regten in alle gevallen dienen moeten ter vermeerdering of vermindering der uitgaven van den staat voor den hoogen raad van adel.

Antwoord.

Het ligchaam van edelen een ligchaam van staat zijnde en alzoo geavoueerd en erkend door de grondwet zelve, moet dus de schatkist de kosten van deszelfs organisatie dragen. Wat de opbrengst der diplomata aangaat; dat is

tot

tot nu toe op zich zelve gehouden, in afwachting, dat de Koning daarvoor eene bijzondere bestemming zal voorslaan. — Vergadering der Staten-Generaal.

De administrative uitgaven van de orde *van den Nederlandschen leeuw*, waarvan melding gemaakt wordt in de twee artikels van n°. 6, van hetzelfde hoofdstuk, zijn aan drie sectiën voorgekomen verminderd te kunnen worden. — Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Antwoord.

De Thesaurier van deze orde neemt te gelijk de functiën van Kanselier waar, en daarom is het billijk, dat hij ruimer beloond wordt.

N°. 4 van het 3de hoofdstuk bevat de uitgaven van de *algemeenen 's Lands Drukkerij.* Eene sectie heeft met nadruk het gevoelen uitgedrukt, dat de afschaffing van deze inrigting veel nuttiger voor den dienst en voordeeliger voor de schatkist zoude zijn, en aan elken Chef van administratie, de zorg, ter voorziening van dit gedeelte, bij wijze van inschrijving of andere partikuliere schikking, moest worden overgelaten.

Antwoord.

De ondervinding heeft nog niet bewezen, dat het drukken, bij wijze van inschrijving, minder kostbaar is, dan de wijze, waarop de drukkerij tegenwoordig georganiseerd is, en de Koning zal slechts, na eene zoodanige ondervinding, te dezen aanzien schikkingen kunnen bepalen, welke hij voor de schatkist de voordeeligste zal vinden.

Op n°. 27 van het vijfde hoofdstuk, zijn tot de som van een milloen gevraagt geworden *de criminele kosten, vallende op de administratie der criminele justitie in de provinciën en op de militaire regtspleging.*

Eene sectie heeft haar bijzonder genoegen betuigd ten aanzien van de aanzienlijke bezuiniging, welke in deze kosten is in acht genomen. Inderdaad, in de begrooting van het tegenwoordige jaar beliepen de criminele kosten, voor iedere provincie afzonderlijk gemeld, te zamen . . . . *f* 1,551,521

Dezelfde kosten, voor het Hoog Geregtshof van financien en zeezaken, waren daarenboven nog gebragt voor de somme van . 34,000

Transportere *f* 1,585,521

Vergadering der Staten-Generaal.

Transport *f* 1,585,521

En de kosten van militaire regtspleging, ter somme van . . . . - 300,000

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Hetwelk een totaal uitbrengt van . *f* 1,885,521

Terwijl voor al deze voorwerpen de begrooting voor 1817 slechts bedraagt . . - 1,000,000

En biedt alzoo eene vermindering aan van *f* 885,521

Dezelfde sectie hare erkentelijkheid hier over uitdrukkende, heeft daarbij den wensch gevoegd, dat de geheele som dezer onkosten niet in massa op de begrooting ware gebragt geworden, maar, in navolging van de voorgaande begrooting, de criminele kosten in iedere provincie en die der militaire regtspleging allen daarop gespecificeerd en afzonderlijk genoteerd zouden worden, bijzonderheden, welke de sectie hier, even als in al de gedeelten der publieke uitgaven, nuttig oordeelt, en welke te gelijkertijd, op eene naauwkeuriger wijze, den aard zoude hebben doen kennen der *bezuinigingen, die* in acht genomen zijn.

Antwoord.

De vermindering van *f* 885,521 is hier slechts als eene proeve opgegeven, op de massa der criminele kosten van al de Geregtshoven van het Rijk. De ondervinding zal bewijzen, of zij zoodanig zal kunnen blijven bestaan, en alsdan zal men meer opzettelijk de kosten van ieder Geregtshof en van iedere provincie kunnen specificeren, en te dezen aanzien den vorm hernieuwen, welke in de begrooting van 1816 is aangenomen geworden.

In het zesde hoofdstuk der begrooting, inhoudende de kosten van het departement van binnenlandsche zaken, is voor al de provinciën van het Rijk, onder n°. 2 tot 20 ingesloten, op art. 5 gebragt geworden *kosten van militie-commissariaten en militie-raden.*

De meerderheid der sectiën de militie-commissariaten noodeloos achtende, en meenende, dat hunne functiën op eene geschikte wijze kunnen worden waargenomen door de arrondissements-commissarissen, zouden gevolgelijk met vermaak gezien hebben, dat dit artikel op de begrooting niet gebragt ware geweest.

Antwoord.

In de helft van het Koningrijk zijn geene andere ambtenaren, die geschiktelijk de militie-commissarissen vervangen kunnen, en bij gevolg zal hunne afschaffing moe-

zal afhangen van de eventuële organisatie der respective provinciën.

Bij gelegenheid van n°. 23 van hetzelfde hoofdstuk, hebben drie sectiën den wensch te kennen gegeven; dat algemeene wetten, hoe eer hoe liever, alles regelden, wat betrekking heeft op de uitroeijing van het bedelen en op de inrigtingen van liefdadigheid.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Antwoord.

Het is bekend, dat de Koning zich bijzonder met deze voorwerpen bezig houdt, en er commissiën benoemd zijn, om van deze zaak een speciaal werk te maken; maar, in afwachting dat hierop eene decisie genomen worde, heeft alles intusschen op den ouden voet moeten blijven.

In het 8ste hoofdstuk, het departement van den Katholieken eeredienst betreffende, hebben drie sectiën, met een bijzonder genoegen, de vermeerdering van toelage opgemerkt, welke Z. M. aan de mindere geestelijkheid heeft toegestaan; niettegenstaande heeft eene dezer sectiën en eenige anderen verklaard, dat, volgens haar gevoelen, het lot der Katholieke geestelijkheid nog meerdere hulp zou verlangen van de zijde van het Gouvernement; vooral, dewijl derzelver traktementen in geene evenredigheid staan met die van de Protestantsche geestelijkheid.

Antwoord.

De Katholieke geestelijkheid heeft reeds eene vermeerdering van traktement ontvangen, en is het waar, dat er nog eene ongelijkheid bestaat, zoo is er geen twijfel aan, of de te nemene maatregelen zullen langzamerhand de begeerde gelijkheid in dit opzigt invoeren.

De eerste afdeeling van het 10de hoofdstuk, betrekkelijk de nationale schuld, heeft aan vier sectiën de gelegenheid gegeven, de algemeene begeerte uit te drukken, dat er in de begrooting eene som gebragt worde, dienende ter betalinge der Belgische schuld, nadat dezelve geliquideerd en geconstateerd zal zijn, hetwelk deze sectiën hopen, dat spoedig ten einde zal loopen, te meer dewijl derzelver schuldeischers in drie jaren geene de minste betaling ontvangen hebben, zelfs zij niet, wier pretentiën door het Fransch gouvernement zijn erkend geworden.

Antwoord.

De Minister van Financiën heeft, in zijne rede aan de

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

kamer, bij de aanbieding van de begrooting, deze aanmerking voorgekomen. De commissie ter liquidatie is in haren arbeid nog niet genoeg gevorderd, om voorloopig iets te dezen aanzien vast te stellen; minder nog eenen vasten maatregel in te voeren. Voorts, voor zoo ver de aanmerking der sectiën betrekking heeft op de pretentiën, die op het grootboek van Frankrijk zijn gebleven, op den naam van eenige Belgen, heeft men de verzekering gegeven, dat de Nederlandsche onderhandelaar, die zich te Parijs bevindt, belast is, op de betaling daarvan bij het Fransch gouvernement aan te dringen.

In het 12de hoofdstuk, rakende het departement van oorlog, 15de afdeeling, wordt gewag gemaakt van logement en kazernering der troepen: eene der sectiën heeft verlangd, dat er melding van haren wensch gemaakt wierd, dat namelijk de troepen gekazerneerd wierden op kosten van de schatkist.

Antwoord.

De Koning houdt zich hiermede ernstig bezig, en het is te voorzien, dat dit spoedig en vast geregeld zal zijn.

In hetzelfde hoofdstuk heeft eene sectie haar leedwezen betuigd, dat de traktementen en soldijen der troepen van alle wapen, gemeld in de afdeelingen 6—9, niet in al die bijzonderheden waren uitgedrukt als in de voorgaande begrooting.

Antwoord.

Men heeft opgemerkt, dat de formatie van het leger hetzelfde is gebleven, en alzoo noodeloos geacht eene nieuwe optelling te moeten doen van korpsen, die in de voorgaande begrooting bestonden.

De kosten van het departement van den waterstaat en der publieke werken, begrepen in het 13de hoofdstuk der begrooting, hebben stof gegeven tot eenige aanmerkingen van een groot belang, voornamelijk die over de kosten der binnenlandsche scheepvaart, rivieren en kanalen, en over die van wegen en bruggen, gebragt in de 2de en 5de afdeelingen: deze kosten zijn niet onderscheiden geworden, als in de begrooting van het tegenwoordige jaar, volgens de provinciën, in dewelke de werken uitgevoerd worden, maar alleen naar de rivieren en kanalen, en de wegen, tot welke zij behooren, hetwelk alle onderscheiding bij provinciën zelfs onmogelijk maakt, dewijl verscheidene rivieren een zeer aanzienelijk gedeelte van het Rijk doorloopen, en de groote wegen, volgens derzelver

nieuwe bepaling, hetzelve van het eene tot het andere einde *en in alle rigtingen doorkruisen*, in zich bevattende meest alle communicatiën van eenig gewigt.

Vergadering der Staten-Generaal.

Deze globale rangschikking van de werken van den waterstaat, terwijl zij noodwendig allen invloed der provinciale autoriteiten verwijdert, en alles van het ministerie doet afhangen, is aan de meerderheid der sectiën toegeschenen tegenstrijdig te zijn met de belangen der inwoners van het Rijk en den wil der Grondwet, uitgedrukt in de artikels 219, 220, 221 en 225.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Dit laatste artikel heeft aan deze meerderheid een' nieuwen grond gegeven tegen de aangenomene klassificatie in de begrooting, daar, volgens dit artikel, hetgeen de hekken en tollen meer kunnen opbrengen, dan hetgeen benoodigd is voor de kosten tot het onderhoud van aard- en waterwegen, gebruikt moet worden tot kosten van denzelfden aard in dezelfde provincie, eene beschikking, welke deze sectiën gelooven, dat niet kan behouden blijven, ten zij de begrooting der publieke wegen eene onderscheiding aanbiede tusschen de onderscheidene provinciën, welke deze werken aangaan.

Buitendien heeft men opgemerkt, dat de opbrengst der barrières op de groote wegen, die uitsluitenderwijze moet dienen tot onderhoud dier wegen, de som van *f* 840,000 nog veel schijnt te boven te gaan, naar hetwelk in de begrooting der ontvangsten is gerekend geworden. Men zoude eenen naauwkeurigen staat begeeren der aannemingen, die bijna alle gedaan zijn, en bij gevolg de middelen aan de hand kunnen geven, ten einde de juistheid of de valschheid van dit gevoelen aan te duiden.

Antwoord.

Tegenwoordig bestaat er binnen Brussel eene commissie, belast om te onderzoeken en te bepalen, welke de werken van eene algemeene nuttigheid zijn; die, volgens den geest der Grondwet, kunnen en moeten worden overgelaten aan de bijzondere directie der Provinciale Staten, en welke uitsluitenderwijze tot het ministerie behooren. Naar mate deze commissie zich met de respective provinciën zal bezig houden, zullen de gedeputeerden dier provinciën daartoe geroepen worden, en door haren arbeid zullen al die zwarigheden opgeheven worden, die nu het voorwerp zijn van de aanmerkingen der onderscheidene sectiën, en de begrooting der uitgaven zal, voor dit gedeelte, een' bepaalden en vasten vorm kunnen aannemen

Wat de *barriere-regten* aangaat, stemt men toe, dat zij

Vergadering der Staten-Generaal.

tot *f* 1,150,000 kunnen stijgen; maar van deze opbrengst moeten *f* 300,000 dienen ter betaling van loonen en den interest van zes millioenen, welke genegociëerd zullen worden, voor de verbetering der wegen, overeenkomstig hetgene uitvoeriger is behandeld geworden in de aanspraak van den Minister van Financiën, aan welke men zich houdt.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Art. 14. Het hoofdstuk, eindelijk, dat de kosten van het departement van koophandel en koloniën betreft, heeft in twee sectiën den wensch doen geboren worden, dat de koloniën, die tot hiertoe slechts op de begrooting der kosten in aanmerking zijn gekomen, wel ras op de begrooting der ontvangsten mogen verschijnen en aanzienlijk genoeg zijn, om ons de rijkdommen te herinneren, van welke zij eenmaal eene zoo vruchtbare bron geweest zijn.

Antwoord.

Men moet, als opbrengst der koloniën, in aanmerking nemen de som van *f* 500,000, die op de begrooting der ontvangsten gevonden worden onder de *benaming: verkoopingen van thee en kruidnagelen en welriekende oliën.*

Men moet ook niet uit het oog verliezen het indirekte voordeel, hetwelk het moederland trekt van de togten naar vreemde landen, en indien, gedurende den loop van dit jaar, de uitgaven voor de koloniën de ontvangsten zijn te boven gegaan, moet dit slechts toegeschreven worden aan de buitengewone uitgaven, welke de in bezitneming, en de nieuwe organisatie van dat land noodzakelijk hebben gemaakt.

Ontvangsten.

Met betrekking tot het ontwerp van wet, waarbij de middelen worden beraamd tot bestrijding der uitgaven van het Rijk voor het jaar 1817, hebben twee sectiën, op art. 1 van het 1ste hoofdstuk, houdende algemeene bepalingen, aangemerkt, dat, in plaats van de zuivere opbrengst der *domeinen*, der *twee loterijen*, en *de posten*, op te geven, het wenschelijk zoude zijn, voor het volgend jaar, al de onzuivere opbrengsten van dien aard uit te wekken, en op de begrooting der uitgaven te plaatsen de onkosten, waartoe die verschillende takken van inkomsten aanleiding geven, vermits de kennis der administratie-kosten, zoowel hier als in alle andere vakken van den dienst, van het hoogste aanbelang is.

Antwoord.

De Koning heeft reeds begonnen zoodanige maatregelen te nemen, dat, in een volgend jaar, aan het verlangen der sectiën te dezen opzigte kan worden voldaan.

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Verscheidene sectiën hebben de aanmerking gemaakt, dat de opbrengst der boeten, ten behoeve van den Staat verbeurd, hier hunne plaats bij de inkomsten hadden moeten vinden.

Antwoord.

De boeten zijn begrepen in de begrooting in het op een na laatste artikel der ontvangsten onder de benaming van *onvoorziene inkomsten.* Men heeft aan dit artikel geenen juisteren vorm kunnen geven, omdat de wetgeving op het stuk der boeten nog niet geheel en definitivelijk in alle derzelver deelen bepaald zijnde, de ondervinding nog geene approximative berekening heeft opgeleverd der som, welke die boeten, het eene jaar door het andere gerekend, zullen kunnen beloopen.

Op het IIde hoofdstuk, art. 2, bepalende, onder anderen, de hoofdsom der *personele en mobilaire belasting*, benevens het *regt op deuren en vensters* op dezelfde somme, waarvoor die voor het loopende jaar zijn uitgetrokken, heeft de groote meerderheid der sectiën eene aanmerkelijke verandering verlangd. Zij heeft geoordeeld, dat de 40 additionele centimes, welke in die hoofden begrepen zijn, en waarmede men voor den jare 1816 de personele en mobilaire belasting, alsmede het regt op deuren en vensters heeft verhoogd, ten einde het *deficit* te dekken, hetwelk de begrooting zoude geleden hebben door de afschaffing van het dienstboden-, paarden-, plaizier- en passagie-geld, niet weder voor een tweede jaar, moeten geheven worden. Verscheidene der andere belastingen, zoo als de *patenten* en het *tolregt*, zijn haar voorgekomen het vooruitzigt te hebben van een meer aanzienlijke opbrengst, dan de begrooting daarvoor opgeeft. Men mag hopen op de bezuinigingen in de uitgaven; en men moet dus geene gegronde vrees hebben voor een te kort, hetwelk in allen geval ligtelijk zoude kunnen worden gevonden, door middel van de som, in het laatste hoofdstuk der begrooting voor onvoorziene uitgaven, uitgetrokken.

Maar daarenboven drukken de personele en mobilaire belasting, alsmede die op de deuren en vensters, grootendeels op de min gegoede volksklassen, die, bij de tegen-

Vergadering des Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

woordige duurte der levensmiddelen, meer regt dan ooit op verschooning hebben gekregen.

Deze laatste consideratie heeft algemeen doen wenschen, dan de 40 additionele centimes ten minste weggelaten worden voor die belastingschuldigen, die slechts eene geringe contributie betalen.

Antwoord.

Het Gouvernement durft geene vermindering hoegenaamd op de algemeene inkomsten toelaten, om dat het niet stellig kan rekenen op een overschot op de inkomsten, noch op eene vermindering der eventuële uitgaven over 1817. Verder moet men nog opmerken, dat, in het volgende jaar, verscheiden takken van de inkomsten, op de begrooting gebragt, vervallen, zoo als de cautionnementen voor *f* 2,500,000 opbrengst der domeinen, onder het Fransche Gouvernement verkocht voor *f* 800,000; opbrengst van den afkoop der oorlogs-belasting voor *f* 2,060,000; tolgelden voor *f* 840,000. Er zal dus eene buitengemeene bezuiniging noodig zijn om in dit te kort te voorzien, zonder dat men voor als nog aan eene vermindering der belastingen kunne denken. Echter erkent de Koning, dat de personele en *mobilaire* belasting zoo als die thans bestaat, zeer hoog is, en dat zij een der eerste onderwerpen van vermindering moet zijn, zoodra de omstandigheden zulks zullen toelaten.

Art. 3. Van het ontwerp draagt de repartitie van het contingent van elke provincie op de onderscheidene gemeenten, aan de Gedeputeerde Staten op; vermits de leden van dit kollegie niet altijd in gelijke verhouding tot alle de deelen der provincie behooren, hebben twee sectiën hun verlangen te kennen gegeven, dat aan hen een gelijk getal van andere gedeputeerden mogt worden toegevoegd, of nog liever, dat eene speciale commissie der Staten, zamengesteld uit leden van alle de arrondissementen, met deze repartitie mogt worden belast.

Antwoord.

Het gouvernement kan deswege geene bepaling maken, vóór dat de commissie, die, ingevolge art. 7 van het ontwerp, moet benoemd worden, om de repartitie tusschen de provinciën te regelen, haar advies hebbe uitgebragt op de zaak, die het onderwerp dezer aanmerking uitmaakt.

Art. 8 bepaalt de voortduring van het tegenwoordig patentregt.

Twee fectiën fchijnen eene nieuwe wet op dit ftuk te verlangen, oordeelende, dat de thans beftaande wet te bezwarend voor de min gegoede volksklasfe is. Vergadering der Staten-Generaal.

Eene derde fectie heeft zich bepaald bij het aanduiden van eenige misbruiken, en verzoekt eene uitdrukkelijke vrijftelling voor de linnenweverijen, voor de fabrikatie van kalk, olie, en voor geringe koren-molens, welke bijna niet dan tot huifelijk gebruik dienen. Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

Op welke vrijftellingen men meent te kunnen rekenen, na de mondelinge verzekering, door den Minister van Financiën gegeven bij de deliberatie der tegenwoordige wet op de patenten.

Antwoord.

Men merkt aan, dat het weinig voegzaam zoude zijn om eene nieuwe wet op de patenten te maken, alvorens de ondervinding bewezen hebbe, dat die, welke nieuwlings is ingevoerd, inderdaad gebrekkig is, en tevens de veranderingen aangeduid hebbe, welke daarin zouden te maken zijn.

Overigens toch heeft de Minister van Financiën ftellig verklaard, dat er noch op eene directe, noch op eene indirecte wijze, klagte bij hem zijn ingekomen over de misbruiken, waarvan men gewag maakt; gemelde Minister betuigt, dat, indien hij reclamatiën, op goede gronden fteunende, had ontvangen, hij niet zoude hebben nagelaten van daarop acht te geven.

Ten aanzien van de indirecte belastingen en van de inkomende en uitgaande regten, vermeld in het 3de en 4de hoofdftuk der project-begrooting, heeft eene der fectiën den algemeenen wensch geuit, dat alle die regten met een derde of een vierde mogten worden verhoogd, wanneer de goederen door vreemde fchepen zijn ingevoerd.

Zij is van oordeel, dat een zoodanige maatregel het voorwerp van eene bijzondere wet zoude kunnen uitmaken.

Antwoord.

Men meent hierop te moeten aanmerken, dat, volgens de eigene uitdrukkingen der fectie, de daarbij vermelde maatregel het ontwerp van eene bijzondere en dus van de begrooting afgezonderde wet zoude moeten uitmaken.

Op art. 11 heeft eene der fectiën haar verlangen geuit, dat de affchaffing van het registratie-regt in de wet wierde verklaard; andere fectiën hebben deze zaak be-

Vergadering der Staten-Generaal.

Rapport van de centrale afdeeling op het budget voor 1817.

schouwd als in verband staande met de invoering van nieuwe wetboeken.

Eindelijk is artikel 12, betrekkelijk het in te voeren successie-regt, aan eenige sectiën voorgekomen, als vatbaar voor eene betere redactie, hetzij, volgens de meening van eene dier sectiën, de bedoelde wet bepale, dat het successie-regt op den tegenwoordigen voet zal worden geheven, tot dat dien aangaande anders zal zijn bevolen; hetzij men zich, volgens eene andere voorgedragene redactie, alleenlijk bepaalde met te zeggen, dat het successie-regt bij eene bijzondere wet zal worden vastgesteld.

Men heeft beide deze veranderingen voorgedragen, in de vrees, dat dit artikel, zoodanig als hetzelve in de begrooting staat uitgedrukt, eenige verpligting mogt bevatten, om de wet aan te nemen, welke tot regeling van het regt op de successie zal worden aangeboden.

Antwoord.

Deze vrees is het Gouvernement als weinig gegrond voorgekomen, uit hoofde dat hetzelve stellig heeft verklaard van door deze wet geene nieuwe *verbindtenis* te willen invoeren, zoodat het *dierhalve* aan ieder lid der Staten-Generaal altijd zal vrijstaan, om voor of tegen die wet te stemmen, bij welke een nieuw regt op de successiën zoude worden ingevoerd.

Deze zijn de belangrijkste aanmerkingen, Ed. Mog. Heeren, welke door de sectiën op de onderscheidene punten van de begrooting, voor den jare 1817, zijn gemaakt, alsmede de ophelderingen en antwoorden, welke de Ministers gemeend hebben, uit naam des Konings, daarop bij monde te kunnen geven.

De centrale sectie acht, aan hare taak te hebben voldaan, door dit een en ander ter kennisse van U Ed. Mog. te brengen, welke daarvan een onderwerp hunner nadere overwegingen zullen maken.

De voorlezing van dit rapport in beide de talen geschied zijnde, verzekerde de Voorzitter, dat hetzelve reeds ter drukpers gebragt zijnde, nog heden of morgen zou kunnen worden gedistribueerd.

Op den 14den December waren de concept-wetten, regelende de staatsuitgaven over den jare 1817 en de middelen tot bestrijding van dezelve,

van de orde van den dag. Verscheidene leden achtervolgens voor of tegen deze beide ontwerpen gesproken hebbende, werd door den Minister van Financiën op de onderscheidene tegenwerpingen geantwoord; en daarna de ontwerpen in hoofdelijke stemming gebragt zijnde, werd het eerste, de uitgaven regelende, met 73 tegen 9 stemmen; en het tweede, de inkomsten betreffende, met 60 tegen 23 stemmen aangenomen. — Op den 31sten December gaf de Eerste Kamer kennis van hare vereeniging met deze besluiten, terwijl de wet tot regeling der staatsuitgaven gedurende 1817 (1), en die betreffende de regeling der middelen om de staatsuitgaven te bestrijden van 1817, beiden dagteekenden van 28 December.

Vergadering der Staten-Generaal.

Het budget voor 1817 aangenomen.

In de zitting van den 5den November werd gelezen eene missive van Z. M., daarbij inzendende eene concept-wet, houdende bepaling tot verbod van uitvoer van boekweit en aardappelen, tot tijd en wijle, dat meer gunstige omstandigheden zouden gedogen, dit verbod in te trekken.

Concept-wet tot verbod van uitvoer van boekweit en aardappelen.

De missive van Z. M. was als volgt:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het ontwerp van wet, dat hiernevens aan de Staten-Generaal wordt voorgesteld, is strekkende, om den uitvoer van boekweit en aardappelen, zoo lang de omstandigheden, waarin wij thans, ten aanzien der levensmiddelen, verkeeren, zulks raadzaam zullen maken, te beletten. En het is, uit hoofde dezer zelfde omstandigheden, dat wij, in afwachting van den afloop uwer deliberatiën, de afgifte der paspoorten, tot dien uitvoer benoodigd, provisioneel hebben doen schorsen.

Niet alleen is de duurte der boekweit en aardappelen buitengemeen, maar ook derzelver inzameling is, in schier alle provinciën, zeer gering geweest, en in geen geval mag men zich voorstellen, den aanwezigen voorraad door toevoer van buiten 's lands te zullen zien vermeerderen.

(1) Staatsbl. N°. 68 en 69.

Vergadering der Staten-Generaal.

Vond dezelfde staat van zaken omtrent de tarwe, de rogge en andere graan-speciën plaats, zoude in bedenking kunnen worden genomen, om ook tot dezen het verbod van uitvoer uit te strekken. De prijzen zijn inderdaad boven het gewone peil en dus voor de behoeftige volks-klasse moeijelijk te bereiken. Maar wij mogen, om vele redenen, eene daling voor nabij en waarschijnelijk houden.

Concept-wet tot verbod van uitvoer van boekweit en aardappelen.

De oogst kan in het algemeen, volgens de meest geloofwaardige berigten deswege, geenszins onder de slechten worden gerangschikt. Sedert het begin van het jaar, heeft de invoer van buitenlandsch koorn niet opgehouden aanmerkelijk te zijn en dezelve zal ook verder den aan hande zijnde voorraad stijven, indien slechts die belemmeringen vermijd worden, welke de ondervinding in dezen tak van handel als bijzonder nadeelig heeft gekenmerkt.

Eene speciale aandacht verdient het resultaat der vergelijking tusschen den invoer en den uitvoer der zuidelijke provinciën. Wij doen U Edelm. het daarvan opgemaakt tafereel toekomen in de vaste overtuiging, dat deze en soortgelijke daadzaken en considerätiën, welke, dien ten gevolge, in uwe vergadering kunnen worden in het midden gebragt, voornamelijk geschikt zijn, om de algemeene denkwijze over een zoo belangrijk onderwerp te leiden en de beduchtheid voor een dadelijk gebrek te doen vervallen, die aan niemand meer vreemd behoorde te zijn, dan aan den bewoner der vruchtbare Nederlandsche gewesten.

Overigens hebben Wij stellig bevolen, dat, gedurende den winter, en waar zulks maar eenigzins geschieden kan, van gouvernementswege, of door de plaatselijke besturen, aan minvermogenden gelegenheid zal worden verschaft, om te werken en dus om hunnen toestand te verbeteren. De gestichten van weldadigheid zullen in staat worden gesteld, om hunne uitdeelingen aan hulpbehoevenden voort te zetten, of zelfs te vergrooten. Aan bijzondere personen, die, door inschrijvingen en vrijwillige bijdragen, den edelsten pligt der menschheid vervullen, zal, onzentwege alle aanmoediging en bijstand verleend worden; en het is dus, dat Wij, onder den Goddelijken zegen, vertrouwen mogen, het gevoel van het leed, dat een ongewoon jaargetij veroorzaakt heeft, en dat evenmin veronachtzaamd als vergroot worden moet, voor onze goede onderdanen, zoo veel mogelijk, te zullen verzachten.

Waarmede wij U, Ed. Mog. Heeren, bevelen in Gods heilige bescherming.

Brussel den 4 November 1816.

Vergadering der Staten-Generaal.

Concept-wet.

Concept-wet, tot verbod van uitvoer van boekweit en aardappelen.

WIJ WILLEM, *bij de gratie* GODS, *Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg*, enz., enz., enz.

Allen, die dezen zullen zien of hooren lezen salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat de oogst der boekweit, alsmede die der aardappelen, in bijna al de gedeelten van het Koningrijk slecht zijn uitgevallen, en dat dus het belang Onzer onderdanen, en vooral der minvermogende klassen, vordert, de buitengewone rijzing van den prijs dier voorwerpen door eenen bijzonderen maatregel tegen te gaan;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, zoo als Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. De uitvoer van boekweit en aardappelen wordt verboden.

2. Het blijft Ons voorbehouden om dit verbod in te trekken, op het oogenblik dat de omstandigheden het niet meer noodzakelijk zullen maken.

Lasten en bevelen, enz.

Dezelve wordt aangenomen.

Deze concept-wet werd verzonden aan de sectiën ten fine van onderzoek, en op den 6den November bragt de centrale afdeeling het rapport over dezelve uit, strekkende tot aanneming dier wet, waarover, na eenige discussiën, de deliberatiën tegen de volgende zitting werden bepaald; wanneer, nadat eenige Leden voor de aanneming hadden gesproken, gemelde wet werd aangenomen. — Op den 19den November kwam de boodschap der Eerste Kamer in, wegens hare vereeniging met dit besluit. — De wet dagteekende den 20sten November (1).

(1) Staatsbl. N°. 63.

Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van den 6den November ontving de Tweede Kamer kennis van het overlijden van den Heer *H. L. van Sminia*, lid der kamer wegens de provincie Vriesland.

Dood van *H. L. van Sminia*.

In de zitting van den 22sten November werd gelezen eene missive van Z. M., geleidende eene concept-wet, betrekkelijk de bescherming van den koophandel van de Middellandsche zee en den Levant, en strekkende tot het algemeen maken voor het geheele koningrijk van de deswege voormaals in de Noordelijke provinciën bestaan hebbende bepalingen. — De concept-wet werd aan de sectiën gerenvoijeerd, doch kwam het algemeen rapport daarover eerst in het volgende jaar ter tafel.

Concept-wet ter bescherming van den handel op de Levant.

In de zitting van den 26sten November werd gelezen eene missive van Z. M., geleidende eene concept-wet betrekkelijk het verleenen van premiën aan, en houdende andere middelen tot aanmoediging van de Haringvisscherij. — De concept-wet aan de sectiën verzonden zijnde, bragt de centrale afdeeling het algemeen rapport uit op den 19den December, behelzende hetzelve, dat de meerderheid der sectiën zich voor de aanneming dier wet had geuit; en dezelve, op den 20sten, in deliberatie en omvraag gebragt zijnde, werd eenparig lijk aangenomen. — De vereeniging der Eerste Kamer kwam eerst in op den 10den Januarij 1817.

Concept-wet tot premiën voor de Haring-visscherij.

In de zitting van den 6den December werd gelezen de volgende missive van Z. M.

Concept-wet op de huwelijksinzegeningen door geestelijken.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Sedert ongeveer twee jaren hebben, gelijk aan U Ed. Mog. bekend is, de wetten, die, ten tijde der vereeniging van de Zuidelijke provinciën met Frankrijk, omtrent de voltrekking der huwelijken, ingevoerd waren, zekere wijzigingen ondergaan.

Toen de bepalingen afgeschaft werden, volgens welke de kerkelijke inzegening van het huwelijk door deszelfs voltrekking voor den ambtenaar van den burgerlijken stand moest worden voorafgegaan, droegen Wij zorg te verklaren, dat alleen de huwelijks-acten, door deze

laatsten opgemaakt, de wettigheid der kinderen, en de regten der contractanten, als echtgenooten, beschermen zouden, en men mogt voorwaar hopen, nimmer eene formaliteit te zien verwaarlozen, van welke zoo gewigtige belangen afhankelijk waren. Dit echter is anders uitgevallen; vele personen hebben zich bepaald tot hunne vereeniging vóór de kerk, en de even welmeenende als ernstige vermaningen, die strekken moesten om hen over hunnen eigen staat en dien van hunne kinderen de oogen te doen openen, en hen tot het besef hunner maatschappelijke pligten terug te brengen, zijn in meer dan eene provincie vruchteloos gebleven.

Vergadering der Staten-Generaal.)

Concept-wet op de huwelijks-inzegeningen door geestelijken.

Bij eene gelegenheid, die zich daartoe voor weinige dagen heeft opgedaan, zijn Ons door U Edel Mog. de bekommeringen kenbaar geworden, die zulk een toestand der zaken aan de gene, die de goede orde, het volksgeluk en de zedekunde ter harte gaan, inboezemen moet. Het komt ons voor, dat het, om deze bekommeringen te doen ophouden, onvermijdelijk is het verbod te herstellen van de godsdienstige plegtigheden van alle huwelijken, waarvan de acten niet vooraf door de ambtenaren van den burgerlijken stand zullen zijn opgemaakt, en te dien einde bieden Wij u het hier nevens gaande ontwerp van wet aan.

En bevelen Wij u voorts, Edel Mog. Heeren, in Godes heilige bescherming.

Deze boodschap was vergezeld van een ontwerp van wet, strekkende, om de maatschappij te behoeden voor de heillooze uitwerkselen, welke het verzuim der pligten, door de wetten, ten aanzien van zulk eene gewigtige zaak voorgeschreven, zou na zich slepen, en waarbij bepaald werd, dat voortaan op nieuw van kracht zouden zijn en toepasselijk zouden kunnen gemaakt worden, zoo wel het 54ste artikel van de wet van den 18den Germinal jaar X, als het 199ste en 200ste artikel van het lijfstraflijk wetboek, zoodat de straffen, bij die artikelen uitgedrukt, toepasselijk zouden zijn op elken bedienaar van den godsdienst, die de godsdienstige plegtigheden des huwelijks zou voltrekken, zonder dat hem vooraf eene huwelijks-acte zou vertoond zijn, door de ambtenaren van den burgerlijken stand opge-

Vergadering der Staten-Generaal.

maakt. — Dezelve werd aan de sectiën verzonden.

Op den 24sten December, wanneer de deliberatiën over deze concept-wet, na het hooren van het algemeen verslag der centrale afdeeling, aan de orde was, vernam men dat Z. M. op de aanmerkingen van eenige sectiën, had geoordeeld, dat dit ontwerp voor eene nieuwe redactie vatbaar was, en verlangde, dat deze nieuwe redactie aan de deliberatiën der vergadering wierd onderworpen. Het nieuw ontwerp werd voorgelezen, en de Voorzitter stelde voor, de discussiën daarover te bepalen op den 27sten — De Heer *Dotrenge* beriep zich op een artikel der Grondwet, volgens hetwelk, naar zijn gevoelen, het ontwerp naar de sectiën moest worden verzonden, ten einde hetzelve niet uit hoofde van gebrek aan formaliteiten naderhand door de Eerste Kamer kon worden verworpen. — Men merkte hierop aan, dat hetzelve reeds in de sectiën onderzocht was, en bij hoofdelijke omvraag werd het voorstel van den Heer *Dotrenge* met 65 tegen 4 stemmen verworpen. — Bij de deliberatie op den 27sten sprak slechts één Lid ten voordeele der concept-wet, en werd dezelve, bij hoofdelijke omvraag, met algemeene stemmen aangenomen. — Op den 10den Januarij 1817 kwam de boodschap van de Eerste Kamer in wegens hare vereeniging met het genomen besluit.

Voordragt van den Heer *Hoffschmidt* over den uitvoer van granen.

In dezelfde zitting van den 6den December deed de Heer *Hoffschmidt* de navolgende redevoering en voorstel.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Het is zoo uit naam van de Heeren *de Gerlache* en *de Tornaco*, in deze vergadering tegenwoordig, als uit den mijnen, dat ik de eer heb tot U Ed. Mog. te spreken.

Wij maken geen gebruik van het regt, om eene beraadslaging van Uw Ed. Mog. in te roepen op het voorstel, aan den Koning te doen, dat het Zr. Maj. moge behagen, den uitvoer van granen, langs zekere grenzen

van

van het Groothertogdom, te verbieden, dan omdat wij volkomen overtuigd zijn, dat aldaar op verscheiden plaatsen eene wezenlijke schaarschheid van levensmiddelen plaats heeft, en dat men alleen den hongersnood, waar mede die streken bedreigd worden, door dit verbod kan voorkomen.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt van den Heer Hoffschmidt over den uitvoer van granen.

Wij gelooven niet, dat men in dat land, met vrucht, korenschuren bij inteekening kan oprigten; de poging daarvan alleen zou eene mededinging te meer opleveren, en den prijs doen stijgen van eene waar, welke schaarsch, te zeer verwijderd en overal duur is; zij zou der hebzucht voedsel verschaffen; uitdeelingen, die niet toereikende, dikwijls partijdig zijn of daarvoor worden gehouden, zouden vele misnoegden maken, en de inteekenaren zouden zich weldra te leur gesteld vinden in de verwachting, welke eene openlijke inroeping hunner menschlievendheid hen had doen opvatten. Volgens berigten, voor korte dagen ontvangen, schijnt het reeds, dat eene eerste proeve mislukt is, bij gebrek van voorschot van genoegzame penningen, altijd moeijelijk in een land, alwaar men slechts lieden van een zeer middelmatig vermogen vindt.

Het is alleen ten aanzien van het groothertogdom Luxemburg, *welks toestand eenig is*, dat wij een middel durven afkeuren, hetwelk in vruchtbare en voor het aankomen van goederen beter gelegene provinciën, misschien het eenig geschikte zijn zou om in de behoeften der noodlijdenden te voorzien, en om tevens de voordeelen van eene volkomen vrijheid van handel te behouden. Het is, voor het overige, zeer mogelijk, dat het verbod van uitvoer op alle andere grenzen van het koningrijk eene tegenovergestelde uitwerking in verscheiden provinciën zou doen, door de handels speculatiën, waardoor de granen uit verre landen getrokken worden, te vertragen.

Het is klaar, dat de uitzondering, zoo als wij dezelve verlangen voor te stellen, aan den graanhandel van het koningrijk geen nadeel kan toebrengen, wijl het vervoeren van granen, al hadde ook deze uitzondering geene plaats, toch nimmer door het groothertogdom zou geschieden, en hunne verzending naar Frankrijk dus vrij blijft langs de Maas en den weg van Dinant naar Givet. Zij kan de schatkist niet benadeelen, daar wij gevreesd hebben voor te stellen, het distilleren van koren en aardappelen te verbieden, schoon zulk een verbod algemeen verlangd wordt; dit verbod echter volgde in dat

Vergadering der Staten-Generaal,

Voordragt van den Heer *Hofschmidt* over den uitvoer van granen.

land steeds het verbod van uitvoer, wanneer deze waren tot eenen hoogen prijs waren gestegen.

De bestendige zorgvuldigheid Zr. Maj. voor het welzijn zijner onderdanen, waarvan de inwoners van zijn groot-hertogdom onlangs nog, met de levendigste erkentenis, blijken hebben ontvangen; als daar zijn de teruggave van hetgeen aan het Pruissisch gouvernement in de landen van den Beneden- en Midden-Rijn, is betaald geworden in de zes millioenen; de schadevergoedingen aan de gemeenten voor oorlogskosten gegeven; de penningen voor den arbeid aan de wegen besteed; de met de provinciale Staten beraamde maatregelen ter uitdeeling van onderstand; deze vaderlijke zorgvuldigheid waarborgt ons de goedkeuring van Z. M., die, even als U Ed. Mog., in dezen onzen stap alleen zien zal de vervulling van eenen pligt, niet van committenten van eene enkele provincie, maar van leden van de nationale vertegenwoordiging, die niet onkundig kunnen zijn van den kommervollen toestand van een deel des koningrijks, hetwelk bijna 300 duizend zielen telt.

Het voorstel, waarop wij de eer hebben *de beraadslaging* van U Ed. Mog. *in te roepen, uit kracht* van art. 114 der Grondwet, *is* vervat in het hiernevensgaande ontwerp van wet, aan de koninklijke bekrachtiging te onderwerpen, indien het voorstel de goedkeuring der Staten-Generaal mogt wegdragen. Wij hebben gemeend het ontwerp van wet te moeten stellen, overeenkomstig den vorm, bij art. 119 der Grondwet voorgeschreven.

„ Wij *Willem*, enz.

„ Aan allen die deze zullen zien, salut! doen te weten:

„ In overweging hebbende genomen, dat in ons groothertogdom van Luxemburg, op verscheiden plaatsen, eene wezenlijke schaarschheid van tarwe en koren plaats heeft, en dat hetzelve nog daarenboven, door de sneeuw en de vorst, een groot verlies heeft geleden in haver en aardappelen, wijl de grond aldaar in het grootste gedeelte zeer koud en dus weinig vruchtbaar zijnde, het ongunstig jaargetijde, en de late oogst aldaar, over het algemeen, hunnen heilloozen invloed hebben uitgeoefend, op eene meer verderfelijke wijze, dan in andere provinciën;

„ En aangezien de groote moeijelijkheid van het aankomen van waren, van den kant van ons koningrijk, en

de gemakkelijkheid van uitvoer langs de tegenovergestelde grenzen;

Vergadering der Staten-Generaal.

„ Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal,

„ Hebben besloten en besluiten bij deze:

„ Art. 1. De uitvoer van tarwe, koren, spelt, garst, haver, brood en meel, wordt verboden op de grenzen van het groothertogdom Luxemburg, van Wasserbillich af ingesloten, blijvende alzoo de uitvoer vrij langs de Maas en den weg van Dinant naar Givet.

„ 2. Wij behouden Ons voor, dit verbod in te trekken, zoodra de omstandigheden zullen ophouden, hetzelve noodzakelijk te maken.

„ Lasten en bevelen."

De Heer *Pycke* verving dadelijk den Heer *Hoffschmidt* met de volgende voordragt.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Voordragt van den Heer *Pycke* over den uitvoer van granen.

Ik heb U Ed. Mog. te onderhouden over een onderwerp van gelijken aard als dat, waarover mijn achtenswaardige ambtgenoot, de Heer *Hoffschmidt*, zoo even gesproken heeft. Ik droeg geene kennis van zijn voornemen hieromtrent, toen ik, overeenkomstig ons reglement, het ontwerp van mijn voorstel ten burele van den Heer Voorzitter heb nedergelegd, en ik zoude mij thans kunnen onthouden van daaraan eenig verder gevolg te geven, indien wij niet verschilden omtrent de middelen, om hetzelfde doel, doch meer algemeen, te verkrijgen. Het is deze beweegreden, welke mij noopt om een oogenblik de aandacht der Kamer te verzoeken.

Bij het openen van deze zitting, gaf Z. M., steeds bedacht op de behoeften van zijn volk, aan de Staten-Generaal de hoop te kennen van spoedig de bovenmatige duurte der levensbehoeften te zullen zien ophouden, en reeds heeft zijne vaderlijke bezorgdheid ons voorgedragen, en is door ons aangenomen, het verbod van uitvoer van boekweit en aardappelen. De oogst van deze beide aardvruchten, over het algemeen minder overvloedig geweest zijnde, dan in gewone jaren, bleef er geene hoop over, om den prijs derzelve te zullen zien dalen, en men liep gevaar om daaraan ten eenenmale gebrek te hebben, in den aanstaanden zaaitijd, indien niet de wijze voorzorg des Konings hierin voorzien had door de wet van den 20sten November ll.

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt van den Heer *Pycke* over den uitvoer van granen.

In bijna al onze provinciën is de oogst der gerst, tarwe, rogge en haver niet minder overvloedig geweest, dan in gewone jaren; dus konde men, op den 21sten October laatstleden, de duurte dier levensmiddelen toeschrijven aan kortstondige en van onze behoeften geheel en al onafhankelijke oorzaken.

Wat mij betreft, Ed. Mog. Heeren, ik heb kunnen gelooven, en werkelijk geloofd, dat de misschien overdreven vreeze voor een schijnbaar gebrek aan granen in Frankrijk ieder partikulier had bewogen om zich voor dit gebrek te beveiligen, door zich van de noodige hoeveelheid koren voor het onderhoud van een jaar te voorzien; dat er dien ten gevolge buitengewone bestellingen hadden kunnen gedaan worden aan onderscheiden lieden, die, wederzijds van hunne verrigtingen onkundig, en verpligt zijnde, om zonder eenige bepaling van prijs, te koopen in een oogenblik, waarin van den voorlaatsten oogst bijna niets meer voorhanden was, en waarin nog slechts weinige of geheel geene landlieden koorn van dit jaar gedorscht hadden, behalve alleen voor hun zaaigraan; in een oogenblik nog daarenboven, waarin de aannemers der levensmiddelen voor de verbondene troepen, hunnen voorraad opdeden; ik geloofde, zeg ik, dat al deze redenen te zamen genomen, hadden aanleiding gegeven tot die plotselinge rijzing, welke ik gevolgelijk dacht, dat, tevens met de oorzaken, welke dezelve hadden doen ontstaan, weder moest ophouden. De redevoering des Konings had mij in mijn gevoelen hieromtrent versterkt.

Doch thans, Ed. Mog Heeren, kunnen wij, omtrent de ware oorzaak van deze buitengewone duurte, ons zelven niet meer misleiden.

De bij voortduring even hooge prijs van het graan op onze markten; het bevelschrift des Konings van Frankrijk, waarbij premiën voor den invoer van granen worden uitgeloofd; de onlusten, welke te Toulouse en elders schijnen te hebben plaats gehad, en hunnen oorsprong gehad te hebben in de schaarschheid en duurte der granen en de daardoor veroorzaakte speculatiën der opkoopers van deze eerste levensbehoefte, laten geenen twijfel over aangaande de ware oorzaken van eene ramp, welke, zonder spoedige en nadrukkelijke maatregelen, op ons zoude terug werken, terwijl de hemel ten oogmerk schijnt gehad te hebben ons voor dezelve te behoeden.

De titel van vertegenwoordigers der natie, welke het 77ste artikel der grondwet ons geeft, legt ons pligten

op, aan welker vervulling wij, geloof ik, zouden te kort doen, indien wij ongevoelig bleven voor rampen, welke zoo zeer dringend zijn geworden, en welke nog drukkender worden door omstandigheden, die het onnoodig is te dezer plaatse aan te halen. Vergadering der Staten-Generaal.

Deze beweegredenen, Ed. Mog. Heeren, hebben mij doen besluiten, u voor te stellen, om gebruik te maken van het voorregt, ons bij artikel 113, 114 en volgende, der staatsregeling toegekend, door Z. M. te verzoeken, om de navolgende grondslagen voor eene aan de Kamer voor te stellen concept-wet te willen in overweging nemen. Voordragt van den Heer *Pycke* over den uitvoer van granen.

1°. Dat de uitvoer van granen, rogge, tarwe, gerstemeel en haver, langs alle wegen te lande en alle zeehavens van het Rijk worde verboden.

2°. Het tijdstip, waarop dit verbod kwam op te houden, zoude, hoedanig ook de duurte der granen zijn mogte, door een besluit des Konings worden bekend gemaakt.

3°. Desniettemin zoude het vrijstaan, om uit te voeren zoodanige hoeveelheid granen of meel, welke men zoude kunnen aantoonen van buiten 's lands te zijn ingevoerd, of welke, bij vervolg, ingevoerd zoude mogen worden.

4°. De Minister van Binnenlandsche zaken zoude, gezamenlijk met de Direkteurs-Generaal der indirecte belastingen, der inkomende en uitgaande regten, uiterlijk vóór den 15den dezer, de te nemen maatregelen voordragen, om te beletten, dat deze bepalingen niet wierden ontdoken of overtreden, alsmede, om te voorkomen, dat de middelen, welke dienen moeten, om te herkennen, dat de hoeveelheden, voor welke consent van uitvoer verleend wordt, werkelijk zijn ingevoerd, zoo min mogelijk den handel belemmerden.

Ik verzoek U, Edel Mog., wel te willen opmerken, dat ik in geenen deele op de bijzondere bepalingen, noch op de wijze van uitvoering van dezen maatregel aandringe, en dat ik mij niet veroorloofd heb, om den prijs te bepalen, tot welken de bedoelde onderscheidene graansoorten zouden moeten gedaald zijn, alvorens het verbod wierd opgeheven. Ik heb te dezen aanzien het volledigst vertrouwen in de maatregelen, welke het Zijner Majesteit zal behagen te nemen, indien dezelve reglementair zijn, of welke het Hoogstdenzelven zal goeddunken ons voor te dragen, in geval dezelve tot de wetgevende magt behooren. Ik dring alleen aan op de zaak zelve,

Vergadering der Staten-Generaal.

Voordragt van den Heer *Pycke* over den uitvoer van granen.

het verbod namelijk van uitvoer van graan van de bedoelde soort, binnen ons Rijk geteeld.

Het derde gedeelte van mijn verzoek voorkomt het verwijt, hetwelk men welligt zoude kunnen doen, namelijk, dat het bedoeld verbod strijdig is met de vrijheid van koophandel, die wij willen bevorderen. Doch er is slechts eene enkele soort van handel, welke deze maatregel kan belemmeren, die der opkoopers van levensmiddelen van eerste noodzakelijkheid; en deze handel, wel verre van aanspraak te hebben op begunstiging, behoorde veeleer verboden te worden Van alle tijden herwaarts is dezelve zoo veel mogelijk bewaakt geworden en te keer gegaan door de administratiën, en zijn zij, die zich met denzelven bezig hielden, ten doel geweest aan den haat en verachting van hunne medeburgers.

Volgens de innerlijke overtuiging, waarin ik ben, dat de oogst genoegzaam is geweest, om de granen op eenen billijken prijs te houden, indien men slechts verbiedt de opbrengst van onzen bodem naar buiten uit te voeren, heb ik niet geschroomd, om, *ten voordeele van den* buitenlandschen handel, aan mijn *ontwerp* deze bepaling toe te voegen.

Er kunnen omstandigheden ontstaan, waarin het geheel zonder gevaar zoude zijn den uitvoer van deze granen en meelsoorten toe te laten, offschoon ook de prijzen ¼ hooger waren, dan in gewone jaren; en waarin de belangen van den landbouw en van den handel boven alle anderen zouden kunnen getrokken worden. Doch deze belangen worden van eenen ondergeschikten aard, wanneer de noodzakelijkheid, om de levensmiddelen te brengen tot eenen prijs, dat de handwerksklasse dezelve kunne betalen, op eene zoo dringende wijze hare stem verheft, als in het tegenwoordig oogenblik.

Mijne waarde ambtgenooten, ik eindig deze voordragt met het onderwerp derzelve op het ernstigst aan uwe aandacht aan te bevelen. Wij zullen misschien nimmer eene betere gelegenheid hebben om eenen wezenlijken dienst te bewijzen aan het gouvernement, en tevens aan de natie te doen zien, dat hare vertegenwoordigers zich werkelijk, gezamenlijk met den Koning, bezig houden met hare dierbaarste belangen en met het beramen van de krachtdadigste middelen, om hare rampen te verzachten.

De Heer *van Aken* sprak daarna in denzelfden

geest en ondersteunde het voorstel, door den Heer *Pycke* gedaan. — De President stelde voor, de beide voorstellen naar de sectiën te verzenden, om dezelve te onderzoeken en deswegen rapport uit te brengen: welk voorstel aangenomen werd. Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van den 10den December verzocht de Heer *Hoffschmidt*, dat zijne motie tot het verbieden van den uitvoer van granen uit het Groothertogdom Luxemburg, wat het onderzoek in de sectien betrof, niet mogt afhangen van het voorstel van den Heer *Pycke*: en werd besloten over de beide voorstellen afzonderlijk te delibereren.

De centrale afdeeling bragt op den 12den December het volgende rapport uit op de voorstellen van de Heeren *Hoffschmidt* en *Pycke*:

EDELMOGENDE HEEREN!

De centrale afdeeling, als de tolk der bijzondere afdeelingen, zal de eer hebben, aan U Ed. Mog. den uitslag te melden van derzelver voorloopige overwegingen op de beide voorstellen, in de Vergadering van den 6den dezer gedaan: het eene door de Heeren *Hoffschmidt*, Baron *de Tornaco* en *Gerlache*, strekkende, om den uitvoer van granen uit het Groothertogdom Luxemburg naar buiten 's lands te doen verbieden, langs de grenzen van Wasserbillich tot aan Moisnil St. Blaise; het andere door den Baron *Pycke*, strekkende ten einde een algemeen verbod van uitvoer van granen uit het Rijk te weeg te brengen, behalve van dezoodanige, welke men aantoonen mogt daarin van buiten te zijn uitgevoerd. Rapport der centrale afdeeling op de voorstellen der Heeren *Hoffschmidt* en *Pycke*.

Met opzigte tot het eerste dezer voorstellen heeft de meerderheid der sectiën gemeend, dat hetzelve moest worden aangenomen, ten einde daardoor te vermijden de rampen, door welke de provincie Luxemburg schijnt bedreigd te zijn, uit hoofde van de gemakkelijkheid van uitvoer van deszelfs granen naar Frankrijk, en de groote moeijelijkheid, om dezelve uit het binnenste des Rijks door andere granen te doen vervangen.

Andere leden meenen, dat, indien men niet kan ontkennen, dat de bijzondere gesteldheid van de provincie Luxemburg eene afwijking zou kunnen vorderen van de algemeene beginselen, ten opzigte van den vrijen ver-

Vergadering der Staten-Generaal. voer van granen, en dat de voorgestelde maatregel, van dien kant beschouwd, aannemelijk zoude kunnen zijn, het aan den anderen kant echter te vreezen was, dat zoodanige bijzondere maatregel tot andere klagten stoffe zou opleveren; en dat, bovendien, ingevalle het kwaad zoo dringend was, bereids door het Gouvernement, even als omtrent de boekweit en aardappelen, voorloopige maatregelen genomen en voorstellen gedaan zouden zijn, in dier voege, als Z. M., in Hoogstdezelfs wijsheid, het meest geschikt zou oordeelen, om dat kwaad te weren. Op deze gronden hebben de genoemde leden gemeend, dat het voorstel van den Heer *Hoffschmidt* niet moest worden aangenomen.

Rapport der centrale afdeeling op de voorstellen van de Heeren *Hofschmidt* en *Pycke*.

Met opzigt tot dat van den Heer *Pycke*, zijn de sectiën zoodanig verdeeld geweest, dat het moeijelijk schijnt, de gedachten der meerderheid op te geven. De centrale sectie zal zich bij gevolg bepalen tot het vermelden der voornaamste redenen, welke men van beide kanten heeft aangevoerd.

De zoodanige der leden, die voor het aannemen zijn van het voorstel, beroepen zich daarop, *dat het verbod van granen algemeen is in de naburige landen*, en de invoer daarentegen, in *die zelfde* landen, door premiën aangemoedigd; dat, dien ten gevolge, de uitvoer bij ons zoo sterk is geworden, dat men welhaast zou te vreezen hebben het verlies van onzen ganschen oogst, die slechts zeer matig geweest is; dat de aardappelen, het gewone voedsel van het volk, zeer slecht zijn uitgevallen; dat de prijs der granen zoodanig is gestegen, dat dezelve boven het bereik der mindere klassen zijn; dat in niet zoo dringende omstandigheden, het verbod van uitvoer eertijds in de Zuidelijke provinciën zeer goede gevolgen gehad heeft; dat, indien men integendeel het grondbeginsel aannam, om het verbod van den uitvoer der granen nimmer te verbieden, ook zelfs niet wanneer de granen tot eene overmatige hoogte gerezen zijn, daaruit zou volgen, dat onze markten, door de gemakkelijkheid van derzelver toegang, altijd gelijk zouden staan met de hoogste markten van Europa, en dat onze granen zouden worden uitgevoerd naar die landen, alwaar men ze ten duurste zou koopen.

De leden, die van een tegenovergesteld gevoelen zijn, beroepen zich op de overweging, dat, op dit oogenblik, noch gebrek, noch ook gegronde vrees voor gebrek bestaat; dat de hooge prijs der granen aan geheel andere oorzaken is toe te schrijven, en dat het zelfs

niet bewezen is, dat die prijs hooger is, dan in de naburige landen. Zij oordeelen buitendien, dat, om van het algemeene beginsel van den vrijen omloop der granen af te wijken, de overtuiging bestaan moet van de noodzakelijkheid van zoodanigen bijzonderen maatregel, noodzakelijkheid, waarvan het bestaan het beste kan beoordeeld worden bij het gouvernement, aan welks vaderlijke zorge deze leden meenen, dat moet worden overgelaten, om zoodanige maatregelen te nemen of voor te stellen, als de omstandigheden zullen gebieden.

Vergadering der Staten-Generaal. Rapport der centrale afdeeling op de voorstellen van de Heeren *Hoffschmidt* en *Pycke*.

Onafhankelijk van deze gevoelens ten aanzien van het onderwerp zelve, hebben sommige leden opgemerkt, dat het voorstel van den Heer *Pycke*, niet zijnde in den vorm van een voorstel van wet, daardoor ook niet was in de termen bij de Grondwet bepaald.

Op deze aanmerking is geantwoord, van eene andere zijde, dat het voldoende is, dat de voordragt van een der leden een bepaald voorstel hoegenaamd inhoude, opdat dit voorstel aangenomen kunne worden door de Kamer, om aan den Koning te worden toegezonden, langs den constitutionelen weg, aangeduid in art. 114 en volgende de Grondwet.

Opzigtelijk den inhoud van dit voorstel van den Heer *Pycke* is nog opgemerkt door eene sectie, dat aldaar gezegd wordt, dat alle van buiten ingevoerde granen (zonder den tijd te bepalen) van het verbod zullen zijn uitgesloten: onbepaalde uitdrukking, die den voorgestelden maatregel onnut zou maken.

Men heeft echter op deze aanmerking geantwoord, dat, het voorstel aangenomen en aan den Koning toegezonden zijnde, Hoogstdezelve, overeenkomstig de bewoordingen van dat voorstel, daarin de noodige wijzigingen zou kunnen brengen, wanneer de wet door Z. M. zelve zou worden voorgedragen.

De Voorzitter stelde voor, om, uit hoofde van den drang der omstandigheden, in die zelfde zitting over de voorstellen te delibereren; verscheiden leden ondersteunen dit voorstel en wordt hetzelve aangenomen: doch er ontstond eene vrij lange discusie over de vraag of men de beide voorstellen te gelijk in omvraag zou brengen, dan of men den voorrang zou geven aan dat van den Heer *Hoffschmidt*, of aan dat van den Heer *Pycke*. De Kamer, het advies van verschei-

Afzonderlijke deliberatie bepaald over elk dier voorstellen.

Vergadering der Staten-Generaal. den leden gehoord hebbende, besliste met eene meerderheid van 46 tegen 30 stemmen, dat de voorrang aan het voorstel van den Heer *Hoffschmidt* zou worden gegeven.

De Heer *Hoffschmidt* dringt zijn voorstel aan. De Heer *Hoffschmidt* begon nu een verzoekschrift te lezen van den Heer *Marlet*, grondeigenaar te Doffert en een zeer ervaren landbouwer, in de zitting van den 10den ingekomen. Hij schetste daarin de rampen zijner provincie af, waarvan de Heer *Hoffschmidt* het tafereel voltooide, door eene beschrijving te geven van haren grond, die, als met rotsen en vol heide en bosschen bedekt, bijna onvruchtbaar in een groot gedeelte, en slechts weinig vruchtbare velden opleverende in de ommestreken van Arlon en Luxemburg, en op de grenzen van Frankrijk; werwaarts weldra al het graan zou worden heen gevoerd, uit hoofde van den hoogen prijs en de premiën; welke aldaar gegeven werden, indien men geen spoedige maatregelen daar tegen nam. Frankrijk, alwaar vooral de oogst slecht was geweest, had den uitvoer van granen verboden, en gaf premiën aan de genen, die dezelve daarin voerden. Pruissen kon geen onderstand geven. Het aankomen van waren was in den winter moeijelijk en bijna onmogelijk. De provincie Namen had niet te veel koren en kon niets leveren. De inwoners van het Groothertogdom Luxemburg zouden derhalve blootgesteld zijn aan de grootste ellende, indien men niet ten spoedigste den uitvoer van alle granen verbood. Eene deputatie der provinciale Staten en de Gouverneur hadden zulks den Koning voor oogen gesteld en de dringendste noodzakelijkheid aangetoond, om hun, door een spoedig verbod van granen, te hulp te komen.

Hetzelve wordt aangenomen. Nadat eenige leden over het voorstel van den Heer *Hoffschmidt* het woord hadden gevoerd, werd hetzelve, bij hoofdelijke stemming, met 60 stemmen tegen 13 aangenomen.

Terwijl men bezig was met de stemmen op te nemen, hadden eenige personen, die zich op de

tribunen bevonden, teekenen van afkeuring gegeven, telkens wanneer een gedeputeerde tegen het voorstel stemde. De Heer *Bijleveld* stond op, om de vrijheid van stemming te doen eerbiedigen, en om aan te merken, dat het publiek, volgens de Grondwet, wel bij de zittingen kan tegenwoordig zijn, maar dat elk teeken van goed- of afkeuring volstrekt verboden is. — De President zeide, dat hij hoopte, dat deze aanmerking alleen genoegzaam zou zijn, om de orde te doen eerbiedigen, en dat hij, in het tegenovergesteld geval, bevel tot ontruiming der tribunen zou geven.

Vergadering der Staten-Generaal.

Onrustige bewegingen op de Tribunen te keer gegaan.

Daarna werd het voorstel van den Heer *Pycke* in deliberatie gebragt strekkende tot een algemeen verbod van uitvoer van granen uit het Koningrijk.

De Heer *Pycke* daarop het eerst het woord vragende, zeide:

De Heer *Pycke* dringt zijn voorstel nader aan.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Zoo zeer een billijke prijs der granen als eene weldaad voor den landbouw moet geacht worden, zoo zeer moet een bovenmatig hooge prijs, dat is een zoodanige prijs, welke boven het bereik is van den eerlijken handwerksman, als eene publieke ramp worden beschouwd.

De prijs der granen is, in dit oogenblik, tot eene dusdanige hoogte gestegen, en niemand van ons kan berekenen, waar deze rijzing zal eindigen, indien wij hierin niet bij tijds voorzien.

Doch daar men om eenig kwaad, van welken aard ook, te keer te gaan, de oorzaken van hetzelve behoort te kennen, zoo laat ons trachten diegenen op te geven, aan welke men deze buitengewone duurte kan toeschrijven.

De oorzaken, aan welke, door alle tijden, de buitengewone hoogte van den prijs der granen kan toegeschreven worden, bepalen zich tot de drie navolgende:

1°. De schaarschte, of de vrees voor schaarschte;

2°. De bovenmatige uitvoer;

3°. De opkoop.

Er is mij geene vierde oorzaak bekend.

Vergadering der Staten-Generaal.

Aan welke van deze oorzaken nu moeten wij de duurte, welke, in dit oogenblik, binnen ons Rijk plaats heeft, toeschrijven, en wat is het natuurlijk middel tegen dezelve?

De Heer *Pycke* dringt zijn voorstel nader aan.

Om mij dan vooreerst tot de schaarschte te bepalen, — door welk middel zouden wij in deze kunnen voorzien, indien zij werkelijk bestond? Zoude het niet zijn, vooreerst, door te verbieden, dat de naburige Staten met ons het weinigje komen deelen, wat wij nog bezitten, en, ten tweede, door het invoeren der ons ontbrekende graansoorten aan te moedigen, al moest zulks ook van opofferingen aan den kant der schatkist vergezeld gaan.

Indien wij dus deze eerste oorzaak te vreezen hadden, zoude mijn voorstel dringend noodzakelijk zijn.

Doch, ik herhaal het nogmaals, wij hebben geene schaarschte te vreezen.

In de provinciën, welke aan de mijne grenzen, in mijne provincie (Oost-Vlaanderen) zelve, is de oogst niet minder overvloedig geweest, dan in gewone jaren. Eene dier provinciën zelfs kan ik niet voorbij hier bepaaldelijk aan te halen, daar *dezelve als* eene graanschuur kan beschouwd *worden: Zeeland* namelijk. Alle berigten, welke ik in de gelegenheid geweest ben van daar in te winnen, stemmen overeen in de verzekering, dat de graanoogst veel eer als goed, dan als middelmatig, moet beschouwd worden.

De tweede oorzaak kan worden toegeschreven aan den onmatigen uitvoer van onze granen. Ik beken, dat ik de plaats vindende duurte aan deze reden toeschrijf. Ik zal de aandacht van U Ed. Mog. niet vermoeijen door herhalingen, noch door daadzaken aan te halen, waarvan ieder van ons dagelijks getuigen is.

Doch indien deze buitengewone duurte is veroorzaakt door den sterken uitvoer, en een ieder van ons zich zelven afvraagt, door welk middel kunnen wij dit kwaad verhelpen? zoo zal onze innerlijke overtuiging ons hierop antwoorden: belet dezen uitvoer.

De tweede oorzaak gebiedt dus gelijkerwijze het aannemen van mijn voorstel.

Ik zal, bij de derde reden, welke tot de buitengewone duurte kan hebben aanleiding gegeven, niet blijven stilstaan, wijl de benaming van *opkooper* mishaagt, en het verschil tusschen dezen en den koopman in granen niet genoegzaam is afgeteekend.

Ik geloof daarenboven niet, dat deze oorzaak heden

bestaat. Het is niet, wanneer de granen tot zoo hooge prijzen gestegen zijn, en men redelijker wijze niet meer kan verwachten van dezelve te zullen zien rijzen, dat deze somtijds gevaarlijke speculatie met vrucht kan worden gewaagd. Maar al veronderstelde men ook, dat de bedoelde oorzaak in soortgelijke speculatiën moest gezocht worden, zoo blijft desniettemin de eerste van alle administrative stelregels, voor het onderhoud van het algemeen te waken. En zoude men kunnen geacht worden, dezen pligt te vervullen, indien men dusdanige pogingen niet te keer ging of dezelve niet voorkwam?

Vergadering der Staten-Generaal.

De Heer *Pycke* dringt zijn voorstel nader aan.

Indien dus deze derde oorzaak bestond, zoude het aannemen van mijn voorstel even zeer noodzakelijk blijven.

Om hetzelve met vrucht te wederleggen, zoude men moeten kunnen aanvoeren en bewijzen, dat de omstandigheden, waarin wij ons bevinden, noch de duurte der eerste levensbehoeften, niet tot die hoogte zijn geklommen, waarop het Gouvernement maatregelen moet nemen of voordragen, of de volksvertegenwoordigers daartoe het voorstel behooren te doen.

De nuttigheid van het doen van dezen eersten stap, waartoe wij door art. 113, 114 en 115 der Grondwet geregtigd zijn, is in twijfel getrokken geworden door eenigen mijner ambtgenooten, en men heeft in de sectiën gezegd, dat wij ons volledig moesten verlaten op de zorg van het Gouvernement, hetwelk, alle noodige berigten bezittende, alleen het tijdstip kan weten, waarop deze of gene voorslagen behooren gedaan te worden.

Ik beschouw, zoo zeer als iemand, den Koning als een goed vader over alle zijne kinderen, doch die, dezelve verdeeld ziende, ten aanzien van de keuze der middelen, welke door de omstandigheden vereischt worden, eene kalme en rondborstige beraadslaging van zijn gezin over een zoo teeder onderwerp heeft willen afwachten, alvorens een stellig besluit te nemen, aangaande aan ons voor te dragen wetgevende maatregelen.

Met dit inzigt alleen is het, dat ik mijn voorstel doe.

Ik wist vooraf de tegenwerpingen, welke men heeft geopperd, ten voordeele van de onbegrensde vrijheid van den koophandel (welke men altoos zeer oneigenaardig een grondbeginsel noemt), en welke zich door deze bepalingen zoude kunnen belemmerd vinden. In de veronderstelling, dat deze tegenwerpingen gegrond zijn, iets, dat ik ver af ben van toe te geven, behoor-

Vergadering der Staten-Generaal.

den dezelve, dunkt mij, in deze omstandigheid niet te worden aangevoerd.

Ik doe aan geen' mijner ambtgenooten het onregt van te gelooven, dat hij in eene zoo belangrijke zaak niet alle vooroordeel of alle provinciaal of stedelijk belang ter zijde gesteld hebbe. Gewisselijk neen! doch indien er onder ons iemand ware, wien een dusdanig belang konde doen aarzelen, zoude ik tot hem alleen het woord rigten, en zeggen: ambtgenoot, van uwe stem zal thans gaan afhangen, *of* het aanzienelijk vermogen van een honderdtal van lieden, welke door deze speculatiën hun fortuin gaan maken, *of* het lot van 50 duizend en meer huisgezinnen, die voor de eerste maal er toe zullen gebragt worden, om eene gebedelde beete broods met hunne tranen te besproeijen, daar de winst van een eerlijk arbeidsloon niet meer toereikende zijn zal, om den prijs der eerste levensbenoodigdheden te betalen; zonder de hand uit te strekken naar liefdegaven, en zonder hunne toevlugt te nemen tot de buitengewone hulpmiddelen, welke de plaatselijke administratiën wijslijk voor soortgelijke omstandigheden hebben *daargesteld.*

Het voorstel van den Heer *Pycke* aangenomen.

Verscheiden leden, zoo voor als tegen het voorstel hebbende gesproken, en niemand meer het woord vragende werd hetzelve bij hoofdelijke stemming in omvraag gebragt, en met eene meerderheid van 42 stemmen tegen 35 aangenomen.

Toejuiching van eenige personen op de Tribunen.

Zoodra de Voorzitter den uitslag der stemming had aangekondigd, werd zulks door eenige personen, die zich op de tribunen bevonden, met toejuiching beantwoord. De Voorzitter riep hen tot de orde, aanmerkende, dat het verboden was, teekenen van goed- of afkeuring te geven, en beval, dat de tribunen ontruimd wierden.

De Heeren *van Heeckeren tot Kell*, *van Lynden van Hoevelaken*, *Huysse van Cattendyk*, *van Alphen*, *van Byleveld*, *van Suchtelen tot de Haar*, *Verheijen*, *van Randwyk*, *Jarges*, *Fontein-Verschuur*, *J. Cliffort*, *Taminga van Alberda van Rensuma*, *van Sytsama* en *Gockinga*, verzochten, dat hunne namen in de notulen werden aangeteekend, als niet tot het voorstel van den Heer *Pycke* gestemd hebbende. — Den volgenden dag, dade

lijk na de goedkeuring der notulen van deze zitting vroeg de Heer *van Alphen* het woord en zeide:

Vergadering der Staten-Generaal.

Vóór dat de Vergadering tot de discussie overgaat, vraag ik, of ik vrij ben om mijn gevoelen te uiten en de waarheid te zeggen, zoo als mijn geweten en mijne geringe vermogens mij dezelve ingeven, zonder dat ik, als gisteren, te wachten heb teekens van afkeuring of goedkeuring, welke in de tijden der omwenteling steeds de gevolgen waren van pogingen, die eer ten doel hadden om de gemoederen aan het gisten te brengen, dan om te overtuigen.

De Heer *van Alphen* voert het woord over hetgeen op de Tribunen is gebeurd.

Gisteren, de schoonste zaak, naar mijn oordeel, verliezende, de zaak van het vertrouwen op het Gouvernement, en van de redelijke vrijheid des handels, welke alle gedwongene middelen weert, omdat zij doorgaans hun doel missen, wier nut reeds door de openbaarmaking verloren is; eene vrijheid, welke niet is in het belang van het despotismus, en welke zoo weinig Souvereinen zoo rondborstiglijk beschermen als onze Koning; deze zaak, zeg ik, verliezende, heb ik de gevoelens, die met het mijne streden, geëerbiedigd. Ik heb in mij zelven gezegd: „ ik heb mijnen pligt gedaan, het is zelfs mogelijk dat ik dwale," maar ik heb tevens de noodzakelijkheid gevoeld, om de aanmerking te maken, dat het algemeene welzijn vordert, dat dergelijke tooneelen niet herhaald worden, welke elk eerlijk man zouden afschrikken zich aan het algemeene welzijn toe te wijden, welke ons terug zouden voeren tot die akelige tijden, waarin diegenen, die het oproerigste geschreeuw aanhieven, alleen gelijk hadden. Ik ken al te zeer de regtschapenheid, de edele rondborstigheid van diegenen mijner geëerde ambtgenooten, die met mij van gevoelen verschild hebben, om niet overtuigd te zijn, dat zij aan mijne bedoelingen regt laten wedervaren, gelijk ik zulks aan de hunne doe: ik heb daarvan het bewijs gevonden in de edele verontwaardiging, welke hun de toejuichingen hebben ingeboezemd; zij zullen mij niet veroordeelen, wanneer ik zeg, dat het algemeen belang van ons vordert, dat wij koel en bedaard zijn; en dat wij alles moeten verwijderen, wat niet tot het onderwerp onzer deliberatiën behoort.

Het groote punt is, gerust te stellen en de waarheid in al hare eenvoudigheid te doen kennen. Het is geene

Vergadering der Staten-Generaal.

zake, om de gemoedereh gaande te maken, maar om re overtuigen; zulks gedaan hebbende, of getracht hebbende zulks te doen, hebben wij onze taak volbragt, en indien ons dit te passe komt, hetgeen ik niet hoop, zullen wij ons daarna aan gemoedsaandoeningen overgeven.

De Voorzitter zegt, welke voorzorgen daartegen zijn genomen.

De Voorzitter aan den Heer *van Alphen* gevraagd hebbende, welk voorstel hij dienaangaande had te doen, vroeg dezelve op zijne beurt aan den Voorzitter: „ of hij maatregelen had genomen, om de goede orde te handhaven en verzekeren." Het antwoord van den Voorzitter was: „ dat er een kamerbewaarder en schildwachten op de tribunen geplaatst waren, en dat hij dezelven zou doen ontruimen, zoodra de goede orde gestoord wierd."

Het voorstel van den Heer *Pyke* door de Eerste Kamer terug gezonden.

De Voorzitter kondigde op den 24sten December aan, eene boodschap van de Eerste Kamer te hebben ontvangen, waarbij het *voorstel van den* Heer *Pyke* werd *terug gezonden*, als zijnde niet in den vorm bij de Grondwet voorgeschreven; vorderende de Grondwet, dat elk voorstel, uit kracht van art. 144 voorgedragen, in zich bevatte een ontwerp van wet, hetwelk, door de aanneming der Eerste Kamer en de bekrachtiging des Konings *ipso facto* eene wet kon worden, naar aanleiding der artikelen 116, 118 en 119.

Conventie met het kanton Graauwbunderland.

In de zitting van den 17den December werden gelezen vier missives van Z. M. geleidende de eerste het afschrift eener geslotene conventie met het kanton Graauwbunderland, betrekkelijk eene kapitulatie, om nog drie kompagniën ruiters door dit Koningrijk in dienst te nemen: hetwelk voor kennisgeving werd aangenomen. — De drie anderen geleidden zoo vele conceptwetten.

Conceptwet ten behoeve van Auteurs.

De eene conceptwet strekte, om elken auteur het genot van de opbrengst zijnes werks te doen erlangen. — Naar de sectiën verwezen zijnde, werd op deze conceptwet het rapport der generale afdeeling uitgebragt op den 21sten December,

maar

maar de deliberatie tot op den 3den Januarij 1817 uitgesteld.

De andere conceptwet hield maatregelen ter aanmoediging der kundigheden van geleerden en kunstenaars: — ook op deze wet, welke naar de sectiën verzonden was, werd wel rapport uitgebragt op den 31sten December, maar de deliberatie uitgesteld tot den 3den Januarij 1817.

De laatste conceptwet hield eene algemeene ordonnantie in om het regt van succesfie in te voeren op een eenparigen voet door het geheele Koningrijk; op welke conceptwet de Voorzitter inzonderheid de aandacht der Vergadering inriep en, dezelve reeds gedrukt zijnde, daaromtrent de Leden allen spoed in de beraadslaging aanbeval. De missive van Z. M. deze conceptwet geleidende was van dezen inhoud:

Vergadering der Staten-Generaal.

Conceptwet ter aanmoediging van geleerden en kunstenaars.

Conceptwet op het regt van succesfie.

EDEL MOGENDE HEEREN!

In het nevensgaande ontwerp zijn de bepalingen bijeengebragt, volgens welke, overeenkomstig de wet van den 11den Februarij 1816, het regt van succesfie in al de gedeelten van het Rijk op eenparigen voet kan worden geheven.

Daarbij is tot grondslag genomen, dat aan den lande moet worden opgebragt, niet wegens alleen eigendoms overgang bij overlijden, maar wegens het min of meer onverhoopt genot, dat men door iemands overlijden verkrijgt, en in juiste evenredigheid van dat genot. En de toepasfing van dit beginsel, dat reeds op zich zelve door de billijkheid wordt aangeprezen, heeft, in het belang der belastingschuldigen zoo wel als der schatkist, kunnen worden geregeld en omschreven, naar aanleiding der ondervinding, die men in de noordelijke provinciën, van de aldaar vigerende ordonnantie op dit middel gehad heeft.

Het generaal rapport der Centrale Afdeeling wegens de gevoelens der Sectiën, waaraan deze

Vergadering der Staten-Generaal.

conceptwet was verzonden, werd eerst op den 17den Januarij 1817 uitgebragt.

In de zitting van den 20sten December werd gelezen de volgende Missive van Z. M.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Concept-wet tot verbod van uitvoer van granen aan de landzijde.

Wij hebben niet opgehouden de belangen onzer onderdanen, ten aanzien van het gewigtig punt van het levensonderhoud met eene vaderlijke zorgvuldigheid gade te slaan. De maatregel op dat zelfde onderwerp in andere landen genomen, hebben onze bijzondere aandacht tot zich getrokken, en dezelve in verband beschouwende met den toestand van dit Rijk, en den uitslag van den oogst, hebben wij geoordeeld, dat het raadzaam zoude zijn den uitvoer van granen aan de landzijde, naar zoodanige gewesten, uit welke geen uitvoer naar de Nederlanden plaats hebben mag, te verbieden. Voorloopig en ten einde niet deze maatregel, gedurende de *deliberatiën van* de Staten-Generaal, ontdoken, *en ten deele* vruchteloos gemaakt worde, hebben Wij, dien overeenkomstig bevelen uitgevaardigd, en bieden U Ed. Mog. te gelijker tijd het tot dezelve betrekkelijke ontwerp van wet aan.

In eene stof van zoo algemeen belang is ons de strafbepaling bij het derde artikel uitdrukkelijk vermeld, ten hoogste doelmatig voorgekomen, en even als wij gezind en voornemens zijn, om den wettigen handel in granen en derzelver vrijen omloop met nadruk te beschermen en te begunstigen, zullen Wij het verbod, dat U thans ter bekrachtiging wordt voorgesteld, in allen opzigte, en des noods, door het nemen van buitengewoone voorzorgen, doen handhaven.

Waarmede Wij U Ed. Mog. Heeren, bevelen in Godes heilige bescherming.

De Concept-wet bij deze missive ingeleid was van dezen inhoud:

Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat een volstrekt verbod van den uitvoer van granen, in dit Koningrijk voor eene hoogst bedenkelijke zaak, te houden is, dewijl hetzelve den gewonen loop van den ko-

-renhandel zoude kunnen stooren, en den aanvoer herwaards op doen houden of verminderen; Vergadering der Staten-Generaal.

Dat echter een gedeeltelijk verbod, te dien opzigte heilzame uitwerkselen kan hebben voor de inwoners van eenige provinciën, en bijzonder van die, welke door hare ligging, en door de verbodswetten van naburige Staten geen onmiddelijken toevoer van buitenlandsch graan te wachten hebben; Concept-wet tot verbod van uitvoer van granen aan de landzijde.

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg van de Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden, en verstaan bij deze.

Art. 1. Het is verboden, tarwe, rogge, garst, haver of eenigerhande meel, aan de landzijde van het Rijk uit te voeren naar zoodanige landen, van waar dezelve niet mogen uitgevoerd worden naar de Nederlanden.

2. Ons blijft voorbehouden het vorenstaand verbod ook tot andere soorten van levensmiddelen uit te strekken, en geheel of gedeeltelijk in te trekken, alles naar gelang van hetgene de omstandigheden zullen vereischen.

3. De granen en andere levensmiddelen in het vorenstaande verbod of in dat van den 23sten November 1816 begrepen, en welker uitvoer, desniettegenstaande, directelijk of indirectelijk, mogt ondernomen worden, zullen worden verbeurd verklaard, en de frandateurs daarenboven verwezen in eene boete van duizend guldens.

Op den 24sten December bragt de Centrale Afdeeling rapport uit wegens de Sectiën, waar aan de Conceptwet was verzonden, waaruit bleek, dat de meerderheid der leden in alle sectiën van gevoelen was, dat het ontwerp moest worden aangenomen. Onderscheiden leden hadden echter gedacht, dat het verbod zou moeten worden uitgestrekt tot eenige zeehavens, en in het bijzonder tot die van Antwerpen: anderen waren van begrip geweest, dat men zulks aan de wijsheid des Konings moest overlaten. De discussiën dienaangaande werden tot den 27sten uitgesteld. Rapport op dezelve.

Zijne Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken was in die zitting tegenwoordig. Eenige

Vergadering der Staten-Generaal. leden in dezelve hunne verschillende advisen uitgebragt hebbende, vroeg de Minister, alvorens tot de stemming werd overgegaan, om het woord en zeide in substantie:

De Minister van Binnenl. Zaken verdedigt de conceptwet op het verbod van uitvoer van granen aan de landzijde.

Dat, bijaldien er op dit oogenblik questie was, om over het best mogelijke project te beraadslagen, hetwelk tot te gemoetkoming in de tegenwoordige omstandigheden zoude kunnen strekken, hij dan zekerlijk niet zoude kunnen nalaten, daaromtrent zijn gevoelen uit te drukken, schoon, zijnes erachtens, zoodanige discussie nimmer zoude kunnen medebrengen, dat men, tot het een of ander ontwerp zijne stem gevende, de stellige overtuiging gevoelde, dat juist in dat ontwerp het ware middel tot genezing van het kwaad gelegen ware; maar, dat het er thans alleenlijk op aankwam, om te onderzoeken, of het ontwerp van wet, door Zijne Majesteit, als een der in aanmerking komende middelen, voorgesteld, aan te groote bedenkingen onderhevig zij, om daaraan de vereischte toestemming te geven.

Dat, van alle de aanmerkingen, *welke daartegen* waren ingebragt, geene bij *den eersten opslag* van meer gewigt scheen te zijn, dan die van den Heer *Reyphins*, dat namenlijk, door eene intrekking van het verbod van uitvoer bij het Fransch Gouvernement, de thans voorgestelde wet, als het ware van zelve zoude komen te vervallen; dan dat, wanneer men het ontwerp met aandacht gadesloeg, het alsdan ten duidelijkste blijken zoude, dat, bij art. 2, aan Z. M. de meest uitgebreide magt gegeven was, om geheel naar bevind van zaken te handelen, en dat, dienvolgens, ingevalle de omstandigheid der intrekking van het verbod in Frankrijk op zich zelve aan Z. M. niet voldoende scheen, om hetzelfde te doen, niets de voortduring van den maatregel beletten konde, zoo lang die aan Hoogstdenzelven blijken zoude raadzaam te zijn.

Dat, wat eene andere tegenwerping van sommige leden betrof, volgens welke de bevoegdheid, om met den uitvoer ter zee voort te gaan, den thans voorgestelden maatregel bijna geheel elusoir maken zoude, vermits de winzucht als nu niet zoude nalaten het koren uit het binnenste des Rijks naar de zeehavens te doen vervoeren, Z. Exc. van oordeel was, dat, offchoon aan den

eenen kant de uitvoer ter zee volgens het aangenomen beginsel onbelemmerd moest blijven, het aan den anderen kant geenszins te vreezen was, dat, in den tegenwoordigen staat van zaken, iemand, wie hij zij, op uitzigt van winst, speculatiën van dien aard zoude durven ondernemen, *vooreerst*, omdat het op dit oogenblik niet meer mogelijk zijn zoude, zijne granen naar eenig land met vrucht te vervoeren, dan alleen naar Frankrijk, alwaar de prijzen, met bijvoeging der premie, nog hooger dan op onze markten waren; maar dat, al konden ook de verzendingen nog met eenige hoop op winst, naar andere landen geschieden, de gevreesde vervoer uit het binnenste des Rijks naar de zeehavens weinig bekommering scheen te moeten baren; daar immers, wat den afvoer langs de rivieren betrof, behalve de transportkosten, die niet nalaten van belang te zijn, het gevorderde jaarsaisoen alleen reeds een genoegzaam obstakel was om dergelijke operatiën niet zonder noodzaak te vermenigvuldigen; terwijl, met betrekking tot den vervoer te lande, de ondervinding, welke de Minister van de enormiteit der daartoe noodige kosten had verkregen, toen Z. M., in den verleden zomer, eenig meel naar sommige punten des Rijks heeft doen vervoeren, hem eene genoegzame verzekering gaf, dat geen speculant in koren er ligtelijk toe zal overgaan, om hetzelve op die wijze tot op eenigen afstand van belang te transporteren.

Vergadering der Staten-Generaal.

De Minister van Binnenl. Zaken verdedigt de conceptwet op het verbod van uitvoer van granen aan de landzijde

Dat eene andere reden, welke eenen vervoer uit het binnenste, om ter zee te worden uitgevoerd, enkel en alleen met uitzigt op winst, niet als waarschijnlijk kan doen beschouwen, gelegen is in de vrees van het verlies, waaraan men zich zoude bloot stellen, indien, gelijk dit doorgaans na eene buitengewone rijzing het geval is, eene zware daling mogt komen plaats te hebben, gedurende den tijd, die noodig is, alvorens het uitgevoerde graan zijne bestemming kan bereiken, dat eindelijk, eene omstandigheid, welke juist op dit oogenblik plaats heeft, genoegzaam doet zien, dat de uitvoer, inzonderheid van de landzijde, te vreezen is, vermits de kapitein van een schip met koorn, dezer dagen te Ostende binnen gevallen, en wien niets belet dadelijk wederom in zee te steken, om deszelfs lading te Duinkerken te ontschepen, zich aan dit gouvernement geadresseerd heeft, om te Ostende te mogen ontladen, en zijne lading van daar naar Frankrijk te vervoeren.

Vergadering der Staten-Generaal.

De Minister van Binnenl. zaken verdedigt de concept-wet op het verbod van uitvoer van granen aan de land-zijde.

Dat eene andere tegenwerping, als of de voorgestelde maatregel, zelfs voor de Zuidelijke provinciën, ten eenemaal onvoldoende zijn zoude, en dat het Groothertogdom van Luxemburg alleen daarvan misschien eenig genot zoude hebben, verre af is van door die genen, welke den staat van zaken van nabij beoordeelen kunnen, gedeeld te worden; daar, integendeel, onder anderen, de Gouverneur der provincie Henegouwen, dezer dagen, aan hem Minister heeft geschreven, dat de maatregelen, door Z. M. voorgedragen, de gerustheid in de gemoederen hersteld had, en het critiek oogenblik hem toescheen voorbij te zijn.

Dat intusschen, daar Z. M. zich reeds sedert eenige maanden onafgebroken had bezig gehouden, om aan het bezwaar, dat op de minvermogende klasfen rust, te gemoet te komen, en alle die maatregelen had in werking gebragt, die Hoogstdezelve ten dien einde het meest geschikt oordeelde, hij Minister zich verzekerd hield, dat Z. M. bij voortduring zonder ophouden zal blijven waken, omtrent alles, wat nog verder zoude kunnen strekken, om zijn volk door nieuwe middelen te hulp te komen, en zekerlijk wanneer het noodig *zijn mogt*, niet zoude nalaten, daaromtrent *zelve de initiative* te nemen.

Alvorens te eindigen heeft de Minister gemeend, nog op eene assertie te moeten antwoorden, door een der leden gedaan, dat, namelijk, de opgaven, in der tijd, aan het gouvernement, omtrent de hoeveelheid der uitgevoerde granen, ingezonden, zoo weinig naauwkeurig geweest zijn, dat een enkel huis van commercie meer had uitgevoerd, dan het bedrag, waarop de geheele uitvoer was opgegeven. Geene omstandigheid scheen namelijk den Minister toe sterker argument, dan deze, tegens een verbod van uitvoer hoegenaamd op te leveren; daar, indien het mogelijk is, om, op eene zoo onbegrijpelijke wijze, tegen de bestaande wetten des Rijks, volgens welke alle uitvoer, schoon niet verboden, aan de kantoren der konvooijen en licenten moet worden aangegeven, te handelen, geen der maatregelen, die tot handhaving van het verbod zouden kunnen genomen worden, tegen zulke fraudes bestand zijn zouden, en dierhalve een verbod van uitvoer ten eenemaal doelloos worden zoude.

Na deze verdediging der concept-wet door den Minister van Binnenlandsche zaken, werd dezel-

ve bij hoofdelijke ſtemming met 72 tegen 2 ſtemmen aangenomen. — Op den 10den Januarij 1817 kwam de boodſchap der Eerſte Kamer in, wegens hare vereeniging met dit beſluit; en de wet zelve droeg dezelfde dagteekening (1). Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van den 24ſten December werd gelezen eene boodſchap van Z. M., betrekkelijk eene conventie met den Groothertog van Sakſen-Weymar geſloten, wegens de wederkeerige afſchaffing van het zoogenaamde *droit d'aubaine* of *jus detractûs:* en werd dit aangenomen voor kennisgeving. Conventie met Sakſen Weymar.

Nog gaf de Voorzitter te kennen, ontvangen te hebben eene boodſchap van Z. M. en ontwerp van wet, betrekkelijk eene uitloting van vijf millioenen uitgeſtelde ſchuld, welke in werkelijke ſchuld moest worden geconverteerd, onder opzigt der amortiſatie-kas, welke uitloting op den 3den Maart 1817 zou plaats hebben. 's Konings misſive was van dezen inhoud. Concept-wet op uitloting van uitgeſtelde ſchuld.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De wet, waarvan het concept hier nevens gaat, beveelt zich, door haar onderwerp, aan de bijzondere aandacht van U Edel Mog., zij betreft de publieke ſchuld, die de Grondwet wil dat jaarlijks in overweging genomen worde. Vermits de gewone en buitengewone inkomsten van den aanſtaanden jare geheel en al tot kwijting der noodzakelijkſte uitgaven ſchijnen te zullen moeten dienen, geſchiedt thans geen voorſtel om aan de amortiſatie kas eenige nieuwe fondſen toe te wijzen. Ook bevindt zich het publiek crediet genoegzaam gevestigd, om geene grootere uitloting dan van vijf millioenen guldens noodig te hebben, voor welke ſom de middelen der amortiſatie-kas volkomen toereikende zijn, en tot welke Wij dus oordeelen dat de aanſtaande uitloting zich behoort te bepalen.

En hiermede bevelen Wij U, Edel Mog. Heeren, in Godes heilige beſcherming.

(1) Staatsbl. van 1817 No. 1.

Vergadering der Staten-Generaal. De concept-wet werd verzonden naar de sectiën, waarvan het algemeen verslag eerst in het volgende jaar werd uitgebragt.

Nog werd in de zitting van den 24sten December gelezen eene missive van Z. M., geleidende eene concept-wet betrekkelijk de Paarden posterij. De missive was van dezen inhoud:

EDEL MOGENDE HEEREN!

Concept-wet op de paarden-posterij. Eene welgeordende Paarden-posterij kan nergens nuttiger geacht worden, dan in een land, alwaar het inwendig verkeer ten hoogste levendig is, en een onophoudelijke toevloed van vreemde kooplieden en andere reizigers plaats heeft; ondertusschen ontbreekt het in veele Nederlandsche provinciën aan die heilzame inrigting. En hoe meer men, in de laatste jaren, dat gemis gevoeld, en zich daarover beklaagd heeft, hoe meer Wij gemeend hebben te mogen rekenen op uwe bereidwillige medewerking in het vastfstellen der gronden, op welke deze dienst verzekerd, en de regten en pligten der verschillende belanghebbenden in het geheele Rijk op een eenparigen voet omschreven of gewijzigd kunnen worden.

Het algemeen verslag wegens de sectiën, aan welke de concept-wet werd verzonden, werd almede eerst in het volgende jaar uitgebragt.

Hulde van boekwerken. De hulde door schrijvers en uitgevers van oorspronkelijke werken was in deze Vergadering der Staten-Generaal nog al algemeener en werd steeds beantwoord met het besluit van loflijk gewag in de notulen, en plaatsing der werken in de boekerij van de Staten Generaal.

Ook vond men al terstond na de zamenkomst dezer vergadering noodig de Commissie van petitiën der vorige te constitueren, waarbij in de plaats van den Heer *van Hoogstraten*, op deszelfs verzoek als Lid der Kamer ontslagen, benoemd werd de Heer *Metelerkamp*. — Wij zullen van alle de rekwesten alleen twee of drie vermelden,

vermits zij aanleiding gaven tot bijzondere discusfiën in de vergadering.

Vergadering der Staten-Generaal.

In de zitting van den 3den December bragt de Commisfie tot de petitiën rapport uit op twee rekwesten van twee ingezetenen van Zutphen, zich daarbij beklagende over een befluit der Provinciale Staten, ten gevolge van hetwelk zij verpligt waren tot het betalen van zekere fom, gevorderd voor kosters van kerken, tot welke zij niet behoorden: het advies der Commisfie ftrekte daar heen, dat deze beide rekwesten ter griffie zouden worden gedeponeerd, en dat de Kamer zich onbevoegd zou verklaren over eene zaak, welke tot de beflisfing der regtbanken behoorde.

Twee Rekwesten over betalingen aan Kosters van vreemde kerken.

Dit rapport gaf tot langdurige debatten aanleiding. De Heer *Reyphins* wilde, dat de rekwesten enkel ter griffie zou worden gedeponeerd, zonder eenige melding van onbevoegdheid te maken. Deze motie werd door den Heer *Dotrenge* onderfteund, doende bij deze gelegenheid gevoelen, hoe onbetamelijk het voor eene, de natie vertegenwoordigende, vergadering zijn zou, zonder een diep onderzoek, over eene kwestie van incompetentie uitfpraak te doen. Nadat eenige Leden voor en tegen deze motie hadden gefproken, werd met eene meerderheid van 54 tegen 19 ftemmen befloten, dat de beide rekwesten enkel en eenvoudig ter griffie zouden worden gedeponeerd.

Dezelfde motie werd in die zitting gemaakt door den Heer *Reyphins* tegen een ander rapport op foortgelijk rekwest. Ook daarin werd de Heer *Reyphins* door den Heer *Dotrenge* onderfteund, en na vrij lange discusfiën, met eene meerderheid van 53 tegen 15 ftemmen befloten, dat het bedoelde rekwest eenvoudig ter griffie zou worden gedeponeerd.

Rekwest tegen terugwerking der wet van indirecte belastingen.

In de zitting van den 6den December rapporteerde de Commisfie der petitiën op een rekwest van twaalf ingezetenen van Luik, daarbij verzocht hebbende, voorziening tegen de terugwerkende kracht, welke men aan de wet der indirecte be-

Vergadering der Staten-Generaal.

lastingen trachtede te geven, adviserende de Commissie om hetzelve enkel en eenvoudig ter griffie te deponeren. — De Heer *Reyphins* liet zich, bij deze gelegenheid, in eene krachtige redevoering uit tegen alle soort van terugwerking, en besloot mede om het rekwest ter inzage der Leden neder te leggen; hetwelk, door een aantal Leden ondersteund zijnde, dan ook als besluit der Vergadering werd vastgesteld.

EINDE VAN HET EERSTE STUK.

REGISTER

OP HET

JAARBOEK

VAN 1816.

EERSTE STUK.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

U.

V.

W.

Z.